



รวมกฎหมายทหาร

เล่ม _____

พิมพ์ครั้งที่ ๑๖

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY



3961134877

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

คำนำ

โดยที่กฎหมายทหารมีใช้บังคับอยู่หลายฉบับด้วยกัน ไม่สะดวกแก่การศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติ กรมพระธรรมนุญเห็นสมควรจัดทำเป็นประมวลกฎหมายทหารขึ้น จึงได้แต่งตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง มี พลโท สำราญ กานต์ประภา เป็นประธานกรรมการพิจารณาเสนอโครงการในการร่างประมวลกฎหมายทหาร

คณะกรรมการได้ประชุมปรึกษากันหลายครั้ง พิจารณาถึงกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ทั้งในภาคพื้นยุโรปและอเมริกา เพื่อเป็นแนวทางศึกษาวางโครงการร่างให้เหมาะสม ปรากฏว่าประเทศอังกฤษและประเทศในภาคพื้นยุโรปไม่ได้จัดทำกฎหมายทหารเป็นรูปประมวล คงมีแต่กฎหมายที่ออกใช้เป็นเรื่อง ๆ ไปทำนองเดียวกับของประเทศไทย มีเฉพาะสหรัฐอเมริกาประเทศเดียวที่นำเอากฎหมายทหารมาประมวลรวมไว้ที่เดียวกัน คณะกรรมการเห็นว่า สำหรับประเทศไทย นอกจากมีกฎหมายใช้บังคับเฉพาะเรื่องแล้ว ยังมีใช้บังคับชะระทรงกลาใหม่อันมีโทษทางอาญาแก่ผู้ฝ่าฝืนอีกด้วย จะจัดทำให้เป็นรูปประมวลกฎหมายทหารที่สมบูรณ์ได้ยาก จึงเสนอความเห็นให้จัดพิมพ์กฎหมายทหารและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับราชการทหารตลอดจนกฎกระทรวง ข้อบังคับและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับกฎหมายนั้น รวมเป็นเล่ม ๆ ให้ได้ขนาดพอเหมาะและสะดวกแก่การใช้ปฏิบัติต่อไป กรมพระธรรมนุญเห็นชอบด้วย จึงได้จัดให้พิมพ์ขึ้นใช้เป็นเล่มแรกให้ชื่อว่า "ประมวลยุติธรรมทหาร"

การจัดพิมพ์รวมกฎหมายทหารนี้ ก็เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะรวบรวมกฎหมาย ข้อบังคับ คำสั่ง ระเบียบ ประกาศและข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันไว้ในที่เดียวกันเป็นเล่ม ๆ ไป เพื่อให้เป็นความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติราชการของข้าราชการเหล่าพระธรรมนุญทั้งในภาวะปกติและไม่ปกติ บทกฎหมายใดมีแก้ไขหรือยกเลิกจะหมายเหตุให้ทราบ แต่จะไม่พิมพ์ข้อความเดิมที่ถูกลบเลิกไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้รูปเล่มกะทัดรัดไม่หนาเกินไป ถ้อยคำที่กล่าวในหมายเหตุ จะมีความหมายดังนี้

“แก้ไขเพิ่มเติม” หมายความว่า บทกฎหมายที่พิมพ์ไว้แล้วได้แก้ไขเพิ่มเติมข้อความเดิมเพียงเล็กน้อย หรือเพียงแก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำที่ใช้อยู่เดิมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

“แก้ไขใหม่” หมายความว่า บทกฎหมายที่พิมพ์ไว้แล้ว ได้แก้ไขจนเป็นเหตุให้ความหมายของข้อความเดิมเปลี่ยนแปลงไป หรือเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมข้อความเดิมเป็นส่วนใหญ่

อนึ่ง ในการรวบรวมกฎหมายทหารนี้ เพื่อให้เป็นการสมบูรณ์พอสมควรสำหรับงานด้านกระบวนการยุติธรรมทหาร จึงมีความจำเป็นต้องนำกฎหมายทั่วไปบางฉบับซึ่งเกี่ยวพันใกล้ชิดกับกระบวนการยุติธรรมทหารและซึ่งศาลทหารต้องนำมาใช้ โดยอนุโลมเสมือนหนึ่งเป็นกฎหมายของทหารเองมารวมพิมพ์ไว้ด้วย ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เป็นต้น

กรมพระธรรมนูญหวังว่า รวบรวมกฎหมายทหารที่ได้จัดพิมพ์ขึ้นนี้จะ เป็นประโยชน์แก่ราชการทหารและข้าราชการเหล่าพระธรรมนูญตามสมควร.

กรมพระธรรมนูญ

สารบัญ

รวมกฎหมายทหาร เล่ม ๑

หน้า

ประมวลยุติธรรมทหาร

ว่าด้วยความผิดและบทกำหนดโทษ

ประมวลกฎหมายอาญาทหาร	๑—๒๓
ข้อบังคับทหาร ว่าด้วยระเบียบการลงอาญาทหาร	
ขาดหนีราชการ	๒๒—๒๕
ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการคำนวณวันหนีราชการ	
ของทหาร	๒๖—๒๘
พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา	๒๙—๓๓
สารบัญประมวลกฎหมายอาญา	๓๓—๓๖
ประมวลกฎหมายอาญา	๓๗—๑๓๘
พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร	๑๓๙—๑๔๙
ข้อบังคับทหาร เรื่องผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจลงอาญา	
โดยพลการ	๑๕๑

ว่าด้วยศาลทหารและวิธีพิจารณาความ

พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร	๑๕๓—๑๗๑
ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยตุลาการพระธรรมนูญ	๑๗๒—๑๗๓
ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยอัยการทหาร	๑๗๔—๑๗๕
ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยนายทหารพระธรรมนูญ	๑๗๖—๑๗๗
ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยจำศาลทหาร	๑๗๘—๑๘๐

ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม	ว่าด้วยทนาย	๑๗๑--๑๗๒
ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม	ว่าด้วยกำหนดกำลังทหารเพื่ การตั้งศาลประจำหน่วยทหาร	๑๗๓
ระเบียบกระทรวงกลาโหม	ว่าด้วยศาลอาชญาศึก กรมผสมที่ ๒๓	๑๗๕--๑๗๖
ระเบียบราชการศาลทหาร		๑๗๗--๒๒๐
ระเบียบราชการอัยการทหาร		๒๒๑--๒๔๐
ประกาศสำนักคณะรัฐมนตรี	เรื่องมอบพระราชอำนาจ ในการแต่งตั้งและถอดถอน ตุลาการศาลทหาร	๒๔๑
พระราชบัญญัติการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด ต่อกฎหมายว่าด้วยบังคับการกระทำ อันเป็นคอมมิวนิสต์		๒๔๓--๒๔๕
พระราชบัญญัติการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด ต่อกฎหมายว่าด้วยบังคับการกระทำ อันเป็นคอมมิวนิสต์ (ฉบับที่ ๒)		๒๔๕--๒๔๖
พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา		๒๔๗--๒๔๘
สารบาญประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา		๒๔๘--๒๕๓
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา		๒๕๓--๓๓๐
พระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา		๓๓๑--๓๓๒
ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม	ว่าด้วยสารวัตรทหาร	๓๓๖--๓๓๘
คำสั่งกระทรวงกลาโหม	เรื่องให้ปฏิบัติตามข้อตกลง ระหว่างกระทรวงกลาโหม กับกระทรวงมหาดไทย	๓๓๕

รัชตกลางระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย
เรื่องการปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณี
ที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหาในความผิด
อาญา

๓๓๖—๓๖๐

คำสั่งกระทรวงกลาโหม เรื่องการส่งตัวทหารผู้ต้องหา
ในคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน
ให้พนักงานสอบสวน

๓๖๑

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๓

๓๖๒—๓๖๓

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๗

๓๖๔—๓๖๕

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๓

๓๖๖—๓๖๗

คำสั่งกระทรวงกลาโหม เรื่องการปฏิบัติต่อทหารที่
ประพฤติดนเป็นอันพลาด

๓๖๘

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่ง

๓๖๙—๓๗๓

สารบาญประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๓๗๓—๓๗๔

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

๓๗๕—๕๒๘

ว่าด้วยเรือนจำ

พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร

๕๒๙—๕๓๖

ข้อบังคับทหาร ว่าด้วยเรือนจำ

๕๓๗—๕๓๘

ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยเบี้ยเลี้ยงผู้ต้องขัง

๕๓๙—๕๔๑

คำสั่งกระทรวงกลาโหม เรื่องให้กวดขันการควบคุมตัว
ผู้ต้องหา

๕๔๔—๕๔๕

หนังสือกระทรวงกลาโหม เรื่องย้ายนักโทษจากเรือนจำ

ทหารไปเรือนจำกลางบางขวาง ๕๔๖—๕๔๗

ว่าด้วยกฎอัยการศึก

พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก	๕๗๑—๕๗๗
ประกาศใช้กฎอัยการศึกและประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึก	๕๗๘—๖๐๐
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๒	๖๐๑
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๒	๖๐๓
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๓	๖๐๔
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๕	๖๐๕
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖	๖๐๖—๖๐๘
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖	๖๐๙—๖๓๐
พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ (ฉบับที่ ๒)	๖๓๑—๖๓๓
ประกาศให้ศาลทหารพิจารณาคดีพวกราชบัณฑิตศึกษา บางอย่างเพิ่มเติม	๖๓๔
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๐	๖๓๕
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๐	๖๓๖
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๔๑	๖๓๗—๖๓๘

ว่าด้วยความผิดและบทกำหนดโทษ

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง



ประมวลกฎหมายอาญาทหาร

ukumātsū, พระพุทธศาสนากาล เป็นอดีตภาคล่วงแล้ว ๒๔๕๔ พระชา
มัตยुบันกาล จันทรคตินิยม ศุกรสังวัจฉร มาชมาศ กัณหะบักษ์ ฌติถีชีวะวาร
สุริยคติกาล รัตนโกสินทรศก ๓๓๐ กุมภาพันธ์มาศ อัฐมาศาคฤณพิเศษ บริเฉท
กาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล เจ้าพระยาอภัยภูเบศร
อริราช พิณิตประชานารถมหาสมมตวงษ์ อดีตคัยพงษ์วิมลรัตน์ วจรชติยราชินิกโรคม
จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ อุกโตสุชาติสังสุทธเคราะห์ณี จักร
บรมนารถ จุฬาลงกรณราชวรานุภพ บรมมกุฏนเรนทร์สูรสันตติวงษ์วิสิษฐ สุสาธิต
บุรพาธิการ อุดลยภุชญาภินิหารอดีตเรกบุญฤทธิ ธัญลักษณ์วิจิตรโสภาคยสร
พวงค์ มหาชนิตตะมางคประณตบาทบงกชยุคล ประสิทธิสรพศุภผลอุดมบรม
สุขุมาลัย ทิพยเทพาวตารไพศาลเกียรติคุณอดุลยพิเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์
บุริมศักดิ์สมญาเทพทวาราวดี ศรีมหาบุรุษสุดสมบัติ เสนางคนิกรัตน์อัศวโกศล
ประพนธ์ปรีชามัทวสมาจาร บริบูรณ์คุณสารสยามาหินครวรัตเมกราชดิลก มหา
ปรีวารนายกอนันต์ มหันตวรฤทธิเดช สรรพวิเศษศิรินธร บรมชนกาศิศรสมมต
ประสิทธิวรยศมโหดมบรมราชสมบัติ นพปฎลเศวตฉัตรราชฉัตร ศิริรัตโนปลักษณ์
มหาบรมราชาภิเศกภิสิต สรรพทศทิศวิชิตไชย สกลมไหสวรรियมหาสวามินทร์
มเหศวรมหินทรมหารามาราชวโรดม บรมนารถชาติอชาชาวัศรอย พุทธาภิไศรวรตัน

สมณารักษ์ อคฺลยศักดิ์อรรคมเวรามาธิบดี เมตตากรุณาธิบดีสหฤไทย โสโนปโมย
บุญการ สกลไพศาลมหารัชฎาธิเบนท์ ปรมเณทรธรรมิกมหาราชาราชิราช บรม
นารถบพิตรพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมนุญศาลทหารบกแลพระธรรมนุญศาล
ทหารเรือ ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติขึ้นได้ เมื่อรัตนโกสินทรศก
๑๒๖ แล ๑๒๗ นั้น เป็นแต่พระราชกำหนดสำหรับจัดการ แลกำหนดหน้าที่แลอำนาจ
ศาลทหารบก แลศาลทหารเรือ แลประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้
ตราเป็นพระราชบัญญัติขึ้นได้ เมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๒๗ นั้น ก็บัญญัติแต่เฉพาะ
ลักษณะโทษ แห่งความผิดล่วงละเมิดต่อพระราชกำหนดกฎหมายสามัญ

บัดนี้สมควรจะมีพระราชบัญญัติกำหนดลักษณะโทษแห่งความผิดต่าง ๆ
อันเป็นฐานล่วงละเมิดต่อกฎหมาย แลหน้าที่ฝ่ายทหารขึ้นได้เป็นหลักฐาน แต่ทรง
พระราชปรารภว่า การกระทำผิดต่อกฎหมาย แลหน้าที่ฝ่ายทหารนั้น แม้เป็นการ
ซึ่งเกิดจากความประพฤติของบุคคลที่เป็นทหารเสียเป็นพื้นก็จริง แต่มีบางอย่างที่
อาจเกิดขึ้นจากความประพฤติของบุคคลสามัญก็ได้ ในพระราชบัญญัติเช่นนี้ ควร
มีบทกฎหมายบางอย่าง ให้ใช้ได้ตลอดทั้งบุคคลที่เป็นทหารแลบุคคลสามัญ แล
ใช้แต่เท่านั้น บุคคลซึ่งเป็นทหาร ย่อมตั้งอยู่ในได้บังคับวินัยทหาร (๑)

เมื่อกระทำผิดขึ้นต่อพระราชกำหนดกฎหมายอย่างควรสามัญ ความผิด
นั้นย่อมมีลักษณะการละเว้นความควรประพฤติในฝ่ายทหารเจือไปด้วย สมควร
มีโทษหนักยิ่งกว่าผู้กระทำผิดเช่นเดียวกันซึ่งเป็นคนสามัญ

เพราะฉะนั้นจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราไว้เป็นพระราชบัญญัติ
สืบไปดังนี้

ภาค ๑

ว่าด้วยข้อบังคับต่าง ๆ

มาตรา ๑ ให้เรียกพระราชบัญญัตินี้ว่า ประมวลกฎหมายอาญาทหาร

(๑) ถ้อยคำในพระราชปรารภนี้ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๑) แห่งประมวลกฎหมายอาญา
ทหารแก้ไขเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน
รัตนโกสินทรศก ๑๓๑ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ตั้งแต่วันที่ใช้กฎหมายนี้สืบไป ให้ยกเลิก

- ๑) กฎหมายลักษณะขบถศึก
- ๒) รัชความในพระราชกำหนดกฎหมาย แลกฎข้อบังคับอื่นๆ ซึ่ง
เกี่ยวกับบรรดาศักดิ์ ที่กฎหมายนี้บัญญัติว่าต้องมีโทษ

(๒) มาตรา ๔ ในกฎหมายนี้ คำว่า "ทหาร" หมายความว่า บุคคล
ที่อยู่ในอำนาจกฎหมายฝ่ายทหาร

คำว่า "เจ้าพนักงาน" ที่ใช้ในประมวลกฎหมายลักษณะอาญานั้น ท่าน
หมายความว่าตลอดถึงบรรดานายทหาร บกนายทหารเรือชั้นสัญญาบัตร แลชั้น
ประทวนที่อยู่ในกองประจำการนั้นด้วย

คำว่า "ราชศัตรู" นั้น ท่านหมายความว่าตลอดถึงบรรดาคนมีอำนาจที่
แสดงความขัดแย้งต่ออำนาจผู้ใหญ่ หรือที่เป็นขบถหรือเป็นโจรสลัดหรือที่ก่อการ
จลาจล

คำว่า "ต่อหน้าราชศัตรู" นั้น ท่านหมายความว่าตลอดถึงที่อยู่ในเขตซึ่ง
กองทัพได้กระทำสงครามนั้นด้วย

คำว่า "คำสั่ง" นั้น ท่านหมายความว่า บรรดาข้อความที่ผู้ซึ่งบังคับ
บัญชาทหารผู้ถืออำนาจอันสมควร เป็นผู้สั่งไปโดยสมควรแก่กาลสมัย แลชอบ
ด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย คำสั่งเช่นนี้ท่านว่าเมื่อผู้รับคำสั่งนั้นได้กระทำตาม
แล้ว ก็เป็นอันหมดเขตของการที่สั่งนั้น

(๒) มาตรา ๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๒) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติม
พระพุทธศักราช ๒๔๖๘ มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร
พุทธศักราช ๒๔๗๑ มาตรา ๓ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร
พุทธศักราช ๒๔๗๖ มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร
(ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๔๗๗

คำว่า "ข้อบังคับ" นั้น ท่านหมายความว่า บรรดาข้อบังคับแลกฎต่าง ๆ ที่ให้ไว้อยู่เสมอ ซึ่งผู้ซึ่งบังคับบัญชาทหารผู้ถืออำนาจอันสมควรได้ช้อกไว้โดยสมควรแก่กาลสมัย และชอบด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย

มาตรา ๕ ทหารคนใดกระทำความผิดอย่างใด ๆ นอกจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาทหารนี้ ท่านว่ามันควรรับอาญาตามลักษณะ พระราชกำหนดกฎหมาย ถ้ากฎหมายนี้มีบัญญัติไว้ให้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๕ ทวิ บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร ผู้ใดกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นนอกพระราชอาณาจักร์ จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร์

ในกรณีที่มีใช้ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๒๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ถ้าได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นี้ หรือศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษและผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีก แต่ถ้าผู้นั้นยังไม่พ้นโทษ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้

(๓) **มาตรา ๖** ผู้ใดต้องคำพิพากษาศาลทหารให้ลงอาญาประหารชีวิต ท่านให้เขาไปยิงเสียให้ตาย

(๔) **มาตรา ๗** ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร มีอำนาจลงทัณฑ์แก่ทหารผู้กระทำความผิดต่อวินัยทหารตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดในหรือนอกราชอาณาจักร

มาตรา ๕ ทวิ เพิ่มขึ้นใหม่โดยมาตรา ๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๗

(๓) **มาตรา ๖** แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช ๒๕๐๗

(๔) **มาตรา ๗** แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช ๒๕๐๗ **มาตรา ๔** แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๗

(๕) มาตรา ๘ การกระทำความผิดอย่างใด ๆ ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๓ มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๗ มาตรา ๓๘ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๒ มาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๖ และ มาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร พิจารณาเห็นว่าเป็นการเล็กน้อยไม่สำคัญให้ถือว่าเป็นความผิดต่อวินัยทหาร และให้มีอำนาจลงทัณฑ์ตามมาตรา ๘ เว้นแต่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งศาลทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารจะสั่งให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดไปดำเนินคดีในศาลทหาร หรือจะมีการดำเนินคดีนั้นในศาลพลเรือนตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร จึงให้เป็นไปตามนั้น

* มาตรา ๙ ความที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘ ให้ใช้ตลอดถึงความผิดลหุโทษและความผิดที่เปรียบเทียบได้ตามกฎหมาย

มาตรา ๑๐ บรรดาบทในพระราชกำหนดกฎหมายที่ห้ามกำหนดแต่โทษปรับสถานเดียว ถ้าจำเลยเป็นทหาร ซึ่งไม่ใช่ชั้นสัญญาบัตรหรือชั้นประทวน ท่านว่าถ้าศาลวินิจฉัยเห็นสมควรจะให้จำเลยรับโทษจำคุกแทนค่าปรับตามลักษณะที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘ แห่งประมวลกฎหมายลักษณะอาญานั้นก็ได้

มาตรา ๑๑ ความผิดฐานลหุโทษก็ดี ความผิดอันต้องด้วยโทษจำคุกไม่เกินกว่าเดือนหนึ่ง หรือปรับไม่เกินกว่าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นนั้นเป็นโทษที่หนักก็ดี ถ้าจำเลยเป็นทหาร ท่านให้ศาลวินิจฉัยตามเหตุการณ ถ้าเห็นสมควรจะเปลี่ยนให้เป็นโทษซึ่งไม่เกินกว่าสามเดือนก็ได้

(๕) มาตรา ๘ แก้ไขใหม่โดย (๑) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๘ มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

* มาตรา ๘ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

(๖) มาตรา ๑๒ เมื่อศาลทหารพิพากษาเด็ดขาดให้ลงโทษแก่ทหารคนใด ท่านว่าให้ผู้นั้นรับบำนาญทหารผู้มีอำนาจสั่งให้ลงโทษตามคำพิพากษานั้นวินิจฉัยตามเหตุการณ์ ฉะนั้นเห็นสมควร จะสั่งให้ท่านคำพิพากษาให้จำเลยแพ้ต่อหน้าประชุมทหารหมู่หนึ่งหมู่ใดตามที่เห็นสมควรก็ได้

ภาคที่ ๒

ว่าด้วยลักษณะความผิดโดยเฉพาะ

มาตรา ๑๓ เซลยศึกคนใดท่านปล่อยตัวไปโดยมันให้คำสัตย์ไว้ว่าจะไม่กระทำการรบพุ่งต่อท่านอีกจนตลอดเวลาสงครามคราวนั้น ถ้าเดิมมันเสียสัตย์นั้นไซ้ ท่านจับตัวมาได้ ท่านให้ประหารชีวิตมันเสีย หรือจำคุกมันไว้จนตลอดชีวิต หรือมีฉะนั้นให้จำคุกมันไว้ตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

มาตรา ๑๔ ผู้ใดเป็นราชศัตรู แลมันปลอมตัวล่องเข้าไปใน บั้ม ค่าย เรือรบ หรือสถานที่ใดๆ อันเป็นชะสำหรับทหาร หรือมีทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตั้งอยู่ไซ้ ท่านว่ามันเป็นผู้ลักลอบสอดแนม ให้คำสัตย์มันไปประหารชีวิตเสีย หรือมีฉะนั้นให้จำคุกมันไว้จนตลอดชีวิต

มาตรา ๑๕ ผู้ใดมีดบังซ่อนเร้น หรือช่วยราชศัตรูที่กระทำเช่นว่ามาใน มาตรา ๑๔ โดยที่มันรู้ชัดว่าเป็นราชศัตรูก็คือ มันมีดบังซ่อนเร้น หรือช่วยผู้ลักลอบสอดแนม โดยที่รู้ชัดแล้วก๊ี้ ท่านว่าโทษมันถึงตักประหารชีวิต หรือมีฉะนั้นให้จำคุกมันไว้จนตลอดชีวิต

(๖) มาตรา ๑๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๓ มาตรา ๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

มาตรา ๑๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

มาตรา ๑๖ ผู้ใดเป็นทหาร แลมันบังอาจเกลี้ยกล่อมคนให้ไปเข้าเป็นพวกราชศัตรู ท่านว่าโทษมันถึงต้องประหารชีวิต หรือมิฉะนั้นให้จำคุกมันไว้จนตลอดชีวิต

(๓) มาตรา ๑๗ ผู้ใดท่านใช้ให้เป็นนายทหาร บังคับกองทหารใหญ่่น้อย บ้อม ค่าย เรือรบ หรือสถานทีอย่างใด ๆ ของทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้ายังมีทันสิ้นกำลังแลสามารถที่มันจะบ้องกันแลต่อสู้ข้าศึก มันยอมแพ้ยักกองทหาร บ้อม ค่าย เรือรบ หรือสถานทีนั้น ๆ ให้แก่ราชศัตรูเสียไซ้ ท่านว่าโทษมันถึงประหารชีวิตหรือจำคุกจนตลอดชีวิต หรือมิฉะนั้นให้จำคุกมันไว้ตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(๔) มาตรา ๑๘ ผู้ใดขยุ่งหรือข่มขืนใจ หรือสมคบกันเพื่อขยุ่ง หรือข่มขืนใจให้ผู้บังคับกองทหารใหญ่่น้อย บ้อม ค่าย เรือรบ หรือสถานทีอย่างใด ๆ ของทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอมแพ้ยักแก่ราชศัตรู ท่านว่าโทษของมันถึงประหารชีวิตหรือจำคุกจนตลอดชีวิต หรือมิฉะนั้นให้จำคุกมันไว้ตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(๕) มาตรา ๑๙ ผู้ใดเป็นนายเรือ ท่านใช้ให้คุมเรือลำหนึ่งลำใดของทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในขณะที่กระทำกรรพพุง ถ้าและมันถอยออกเสียจากที่มันนั้นโดยไม่มีเหตุอันสมควร ท่านว่าโทษของมันถึงประหารชีวิต หรือจำคุกจนตลอดชีวิต หรือมิฉะนั้นให้จำคุกมันไว้ตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(๑) มาตรา ๑๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๔) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๑

(๔) มาตรา ๑๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๕) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๑

(๕) มาตรา ๑๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๔) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๑

(๑๐) มาตรา ๒๐ ผู้ใดเป็นนายเรือ ท่านใช้ให้ควบคุมเรือลำหนึ่งลำใดของทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และมีนงใจกระทำหรือปล่อยให้เรือนั้นชำรุดหรืออัปปาง ท่านว่าโทษของมันถึงจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(๑๑) มาตรา ๒๑ ผู้ใดเป็นนายเรือ ท่านใช้ให้ควบคุมเรือลำหนึ่งลำใดของทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และมีนงใจกระทำหรือปล่อยให้เรือนั้นชำรุดหรืออัปปางด้วยความประมาทของมันไซ้ ท่านว่าโทษของมันถึงจำคุกไม่เกินกว่าสามปี

(๑๒) มาตรา ๒๒ ผู้ใดเจตนากระทำหรือปล่อยให้เรือลำหนึ่งลำใดของทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ชำรุดหรืออัปปาง ท่านว่าโทษของมันถึงจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไปจนถึงสิบห้าปี

(๑๓) มาตรา ๒๓ ผู้ใดกระทำหรือปล่อยให้เรือลำหนึ่งลำใดของทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ชำรุดหรืออัปปางด้วยความประมาทของมันไซ้ ท่านว่าโทษของมันถึงจำคุกไม่เกินกว่าสองปี

มาตรา ๒๔ ถ้าเรือนั้นเป็นเรือสำหรับใช้เดินในลำน้ำ ท่านว่าควรลดอาญาอย่างหนักที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๐, ๒๑, ๒๒, ๒๓ นั้นลงครึ่งหนึ่ง และมีให้ศาลต้องถือตามอาญาอย่างเบาที่บัญญัติไว้เช่นนั้น ๆ เป็นประมาณในการที่จะปรับ โทษผู้กระทำผิด

(๑๐) มาตรา ๒๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๔) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติมพระพุทธศักราช ๒๔๖๖ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

(๑๑) มาตรา ๒๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๔) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติมพระพุทธศักราช ๒๔๖๘ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

(๑๒) มาตรา ๒๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๔) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติมพระพุทธศักราช ๒๔๖๖ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

(๑๓) มาตรา ๒๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๔) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติมพระพุทธศักราช ๒๔๖๖ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

(๑๕) มาตรา ๒๕ ผู้ใดเป็นนายเรือ ท่านใช้ให้ควบคุมเรือเดินทะเลลำหนึ่ง ลำใดของทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นเช่น พายุ เป็นต้น และมันไม่พากเพียรจนสุดสิ้นความสามารถที่จะแก้ไขให้เรือนั้นพ้นอันตรายเสียก่อน มันละทิ้งเรือนั้นไปเสียไซ้ ท่านว่าโทษของมันถึงจำคุกไม่เกินกว่าสามปี

(๑๕) มาตรา ๒๖ ผู้ใดเป็นนายเรือ ท่านใช้ให้ควบคุมเรือเดินทะเลลำหนึ่ง ลำใดของทหารของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นเช่น เรือเกยที่ตื้นหรือจวนอัปปาง มันรู้ว่ายังมีคนอยู่ในเรือนั้น แลมันจงใจไปเสียจากเรือนั้นไซ้ ท่านว่าโทษของมันถึงจำคุกไม่เกินกว่าห้าปี

มาตรา ๒๗ ผู้ใดเป็นทหาร ถ้ามันมิได้มีเหตุอันสมควรที่จะกระทำได้แล มันยังอาจทำลายหรือละทิ้งเครื่องศาสตราวุธ กระสุนดินปืน เสบียง น้ำ หรือเครื่องยุทโธปกรณ์อย่างใด ๆ ก็ดี หรือทำให้ของนั้น ๆ วิปลาศบุบผลายไปก็ดี ท่านว่า มันมีความผิดต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุตั้งจะว่าต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญามันเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกจนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำในเวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไว้จนตลอดชีวิต หรือมีฉะนั้นให้จำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

(๑๕) มาตรา ๒๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๔) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหาร แก้ไขเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๘ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

(๑๕) มาตรา ๒๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๔) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหาร แก้ไขเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๘ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๐๓

๓) ถ้ามันกระทำความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่จำมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่ายี่สิบปี

มาตรา ๒๘ ของซึ่งได้มีพระบรมราชโองการ ให้ใช้ในราชการ เป็นเครื่องหมายสำหรับประเทศกิติ รัฐบาลกิติ หรือสำหรับเรือรบหลวง หรือกรมกองทหาร ใดๆ กิติ หรือเป็นเครื่องหมายสำหรับพระเกียรติยศ หรือตำแหน่งหน้าที่ราชการของบุคคลใดๆ กิติ เหล่านี้ ถ้าในเวลาเจ้าพนักงานได้จำขึ้นไว้หรือกระดิดฐานไว้ หรือเชิญไปมาแห่งใดๆ เพื่อเป็นเครื่องหมายตัวที่จำนั้น ผู้หนึ่งผู้ใดบังองเจตล ดัม หรือกระทำแก่งนั้นให้อันตราย ชำรุด หรือเปื้อนเบื้อระเสียดหายโดยไม่มีเหตุอันสมควร ไซ้ร้ ท่านจำมันมีความผิดฐานลบประมาทของ คังระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่า ๕ ปี

อนึ่งถ้าองที่มันลบประมาทนั้น เป็นองเครื่องหมายสำหรับพระเกียรติยศของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกิติ สมเด็จพระมหากิติ มกุฎราชกุมาร หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน เวลารักษาราชการต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือพระราชโอรส พระราชธิดา ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ว่ารัชกาลใดๆ กิติ ท่านไม่ประสงค์จะให้เอาความในมาตรานี้ไปใช้ลบล้างอาญา ที่ท่านได้บัญญัติไว้สำหรับความผิดฐานเสียดความอาชาติมาคร้ายแลหมิ่นประมาท คังได้กล่าวไว้ในประมวลกฎหมายลักษณะอาญาสำหรับพระราชอาณาจักรสยามมาตรา ๘๘ หรือมาตรา ๑๐๐ นี้

มาตรา ๒๘ ผู้ใดเป็นทหาร ท่านใช้ให้้อยู่ยามรักษาการกิติ ท่านมอบหมายให้กระทำการตามบังคับหรือคำสั่งอย่างใดๆ กิติ ถ้าและมันละทิ้งหน้าที่นั้นเสีย หรือมันไปเสียดจากหน้าที่โดยมิได้รับอนุญาตก่อน ท่านจำมันมีความผิด คังระวางโทษตามสมควรแก่เหตุตั้งจะว่าต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ละอาญามันเป็นสามสถานคือ สถานหนึ่งให้ปะหารชีวิตเสีย สถานหนึ่งให้จำคุกจนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ แต่ได้กระทำในเวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๓) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่จำมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าสิบปี

มาตรา ๓๐ ผู้ใดเป็นทหาร และมีมันซัดขึ้นหรือละเลยมิกระทำตามคำสั่งอย่างใด ๆ ท่านว่ามันมีความผิด ตั้กระวางโทษตามสมควรแก่เหตุดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ ท่านให้ลงอาญามันเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิตเดียว สถานหนึ่งให้จำคุกจนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ แต่ได้กระทำในเวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๓) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่จำมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าห้าปี

มาตรา ๓๑ ผู้ใดเป็นทหาร และมีมันซัดขึ้นมิกระทำตามคำสั่งอย่างใด ๆ โดยมันแสดงอาการซัดขึ้นด้วยกิริยา หรืออาจคาดหมายต่อหน้าหมู่ทหารถืออาวุธด้วยไร้ ท่านว่ามันมีความผิด ตั้กระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ ท่านให้ลงอาญามันเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกจนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ แต่ได้กระทำในเวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่สามปีขึ้นไปจนถึง ยี่สิบปี

๓) ถ้ามันได้กระทำ ความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่น นอกจากที่จำมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าสิบปี

มาตรา ๓๒ ผู้ใดเป็นทนาย และมีน้ช้ช้ช้ช้หรือละเลยมิกระทำตาม ข้อบังคับอย่างใด ๆ ท่านว่ามันมีความผิด ต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ตั้งจะจำต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำ ความผิดนั้น ต่อหน้าราชสัตว์ ท่านให้ลงอาญา จำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงสิบปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำ ความผิดนั้น ต่อหน้าราชสัตว์ แต่ได้กระทำในเวลา สงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฤษฎีการักษาไว้ ท่านให้ลงอาญาจำคุกมัน ตั้งแต่สามเดือนขึ้นไปจนถึงห้าปี

๓) ถ้ามันได้กระทำ ความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่น นอกจากที่จำมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าสามปี

มาตรา ๓๓ ผู้ใดเป็นทนาย และมีน้ช้ช้ช้ช้มิกระทำตาม ข้อบังคับอย่างใด ๆ โดยมันแสดงความช้ช้ช้ช้ด้วย กิริยาหรือวาจาต่อหน้าหมู่ทหารถืออาวุธ ด้วยไว้ ท่านว่ามันมีความผิดต้อง ระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ตั้งจะจำต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำ ความผิดนั้น ต่อหน้าราชสัตว์ ท่านให้ลงอาญา จำคุกมันตั้งแต่สามปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำ ความผิดนั้น ต่อหน้าราชสัตว์ แต่ได้กระทำในเวลา สึกสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฤษฎีการักษาไว้ ท่านให้ลงอาญาจำคุกมัน ตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงสิบปี

๓) ถ้ามันได้กระทำ ความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่น นอกจากที่จำมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าห้าปี

(๑๖) มาตรา ๓๔ ผู้ใดเป็นทหาร ท่านใช้ให้เป็นยามรักษาการ หรือ อยู่ยามประจำหน้าที่ และมีหนี้เสียในหน้าที่กัณฑ์ หรือเมาสุราในหน้าที่กัณฑ์ ท่านว่ามั้นมีความผิดต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญา จำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงเจ็ดปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำในเวลา สงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมัน ตั้งแต่สามเดือนขึ้นไปจนถึงสามปี

๓) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่น นอกจากที่ว่ามาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าสองปี

มาตรา ๓๕ ผู้ใดเป็นทหาร ท่านใช้ให้เป็นยามรักษาการหรืออยู่ยาม ประจำหน้าที่ แลปรากฏว่ามั้นมิได้เอาใจใส่ หรือมันมีความประมาทในหน้าที่ นั้นไซ้ ท่านว่ามั้นมีความผิด ต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญา จำคุกมันตั้งแต่สามเดือนขึ้นไปจนถึงห้าปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำในเวลา สงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมัน ไม่เกินกว่าสามปี

๓) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่น นอกจากที่ว่ามาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าสองปี

มาตรา ๓๖ ผู้ใดบังอาจใช้กำลังทำร้ายแก่ทหารยามรักษาการกัณฑ์ หรือ แก่ทหารอยู่ยามประจำหน้าที่กัณฑ์ ท่านว่ามั้นมีความผิดต้องระวางโทษตามสมควร แก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

(๑๖) มาตรา ๓๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๕) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๕

๑) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ ท่านให้ลงอาญามันเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกมันจนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกมันตั้งแต่ห้าปีจนถึงยี่สิบปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ แต่ได้กระทำในเวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๓) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นในเวลาหรือที่อื่น นอกจากที่จำมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าห้าปี

ถ้าและในการประทุษร้ายนั้น มันทำให้เขาถึงตาย หรือให้เขามีบาดเจ็บถึงสาหัสด้วยไซ้ ท่านว่าถ้ามันสมควรรับโทษหนักยิ่งกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตราแล้ว ก็ให้มันผู้กระทำความผิดนั้นรับอาญาตามลักษณะที่ท่านบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕๐, ๒๕๑, และ ๒๕๗ แห่งประมวลกฎหมายลักษณะอาญา

(๑๗) มาตรา ๓๗ ผู้ใดหมิ่นประมาทหรือขู่เข็ญว่า จะกระทำร้ายแก่ทหารยามรักษาการเก็ติ หรือแก่ทหารอยู่ยามประจำหน้าที่เก็ติ ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงสิบปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ แต่ได้กระทำในเวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่สามเดือนขึ้นไปจนถึงห้าปี

๓) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่จำมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าสามปี

(๑๗) มาตรา ๓๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๖) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติม

(๑๘) มาตรา ๓๘ ผู้ใดเป็นทหาร และมีนัยบงกชจากกระทำการประทุษร้ายต่อยกกำลังกายแก่ผู้ซึ่งมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือมันไซร์ ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู ท่านให้ลงอาญามันเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิตเสีย สถานหนึ่งให้จำคุกมันตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกมันตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชศัตรู แต่ได้กระทำในเวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๓) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่ว่ามาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงเจ็ดปี

มาตรา ๓๙ ผู้ใดเป็นทหาร และมีนัยบงกชใช้กำลังทำร้ายแก่ทหารผู้ใด ซึ่งเป็นผู้ใหญ่เหนือมันไซร์ ท่านว่ามันควรรับอาญาจำคุกไม่เกินกว่าห้าปี

มาตรา ๔๐ ถ้าและในการกระทำผิดเช่นว่ามาในมาตรา ๓๘ และ ๓๙ นั้น เป็นเหตุให้ผู้ซึ่งประทุษร้ายถึงตาย หรือต้องบาดเจ็บถึงสาหัสด้วยไซร์ ท่านว่าถ้ามันสมควรรับโทษหนักซึ่งกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นแล้ว ก็ให้ลงอาญาแก่มันผู้กระทำความผิดนั้น ตามลักษณะที่ท่านบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕๐, ๒๕๓ และ ๒๕๗ แห่งประมวลกฎหมายลักษณะอาญา

(๑๙) มาตรา ๓๙ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล

(๑๖) **มาตรา ๔๑** ผู้ใดเป็นทหาร และมีนัยบ่งอาจแสดงความอาฆาตมาดร้ายต่อผู้บังคับบัญชาหรือต่อทหารที่เป็นผู้ใหญ่เหนือมัน หรือมันหมิ่นประมาทใส่ความ หรือโฆษณาความหมิ่นประมาทอย่างใด ๆ ก็ดี ท่านว่ามันมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าสามปี

มาตรา ๔๒ ถ้าทหารมีคู่สมกัน ณ ที่ใด ๆ ทั้งแต่ห้าคนขึ้นไปใช้กำลังทำร้าย หรือขู่จะร้ายก็ดี หรือมันกระทำการอย่างใด ๆ ขึ้นให้ผู้อื่นในบ้านเมืองของท่านก็ดี ท่านว่ามันมีความผิดฐานถ้าเว็บ ต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุด้วยกันทุกคน ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ ท่านให้ลงอาญามันเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิตเสีย สถานหนึ่งให้จำคุกมันจนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ แต่ได้กระทำในเวลาสงครามหรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่ปีหนึ่งขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๓) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้น ในเวลาหรือที่ขึ้นนอกจากที่จำมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าห้าปี

มาตรา ๔๓ ถ้าและในสองทหาร ที่กระทำการถ้าเว็บที่จำมาในมาตรา ๔๒ นั้น มีสาตราวุธไปด้วยตั้งแต่คนหนึ่งขึ้นไป ท่านว่าพวกนั้นต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุด้วยกันทุกคน ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ ท่านให้ลงอาญามันเป็นสามสถาน คือ สถานหนึ่งให้ประหารชีวิตเสีย สถานหนึ่งให้จำคุกจนตลอดชีวิต สถานหนึ่งให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๒) ถ้ามันมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ แต่ได้กระทำในเวลาสงคราม หรือในเขตซึ่งอยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันตั้งแต่สามปีขึ้นไปจนถึงยี่สิบปี

๓) ถ้ามันได้กระทำความผิดนั้น ในเวลาหรือที่อื่นนอกจากที่กล่าวมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไม่เกินกว่าสิบปี

มาตรา ๔๔ เมื่อเจ้าพนักงาน ผู้มีตำแหน่งหน้าที่ได้บังคับทหารที่กระทำการกำเริบในที่ใด ๆ ให้เลิกไปเสีย ถ้าและพวกทหารที่กระทำการกำเริบนั้น คนใดที่ยังมิได้ใช้กำลังทำร้ายอย่างใดแล้วเลิกไปลงบังคับนั้นโดยดี ท่านว่าให้ลงโทษแก่มันตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๒ และ ๔๓ นั้นแต่ทั้งนี้

มาตรา ๔๕ ผู้ใดเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร ชั้นประทวน ชั้นนายสิบ ชั้นจ่าหรือเป็นพลทหารก็ดี ถ้าแลมันขาดจากหน้าที่ราชการโดยมิได้รับอนุญาต หรือมันขาดจากราชการในเมื่อพ้นกำหนดอนุญาตแล้วก็ดี แม้มันไปด้วความเจตนา จะหลีกเลี่ยงจากราชการตามคำสั่งให้เดินกองทหาร หรือเดินเรือไปจากดี หรือคำสั่งเรียกระดมเตรียมศึกนั้นไว้ ท่านว่ามันมีความผิดฐานหนีราชการ อีกนัยหนึ่ง มันขาดจากราชการ จนถึงกำหนดที่จะกล่าวต่อไปนี้ คือ

๑) ขาด ๒๔ ชั่วโมง ต่อหน้าราชสัตว์

๒) ขาด ๓ วัน ถ้ามิใช่ต่อหน้าราชสัตว์ แต่ในเวลาสงครามหรือในเขตที่ใช้กฏอัยการศึก

๓) ขาด ๑๕ วัน ในที่และเวลาอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมาแล้วดังนี้ไว้ ท่านถือว่ามันมีความผิดฐานหนีราชการดุจกัน

มาตรา ๔๖ ผู้ใดกระทำความผิดฐานหนีราชการ ท่านว่ามันต้องระวางโทษตามสมควรแก่เหตุ ดังจะว่าต่อไปนี้ คือ

๑) ถ้ามันหลบหนีไปเข้าอยู่กับพวกราชสัตว์ ท่านว่าโทษมันถึงตาย

๒) ถ้ามันกระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ ท่านให้ลงอาญาจำคุกมันไว้จนตลอดชีวิต หรือมิฉะนั้นให้จำคุกมันไว้ยี่สิบปี

*มาตรา ๔๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๘

๓) ถ้าผู้มีมิได้กระทำความผิดนั้นต่อหน้าราชสัตว์ แต่ได้กระทำในเวลา สงคราม หรือในเวลาที่อยู่ในอำนาจกฏอัยการศึก ท่านให้ลงอาญาจำคุกมิได้ ตั้งแต่หนึ่งขึ้นไปจนถึงสิบห้าปี

๔) ถ้ามิได้กระทำความผิดนั้น ในเวลาหรือที่ซึ่งนอกจากที่จำมาแล้ว ท่านให้ลงอาญาจำคุกมิได้ผู้กระทำความผิดนั้นได้ไม่เกินกว่าห้าปี

(๒๐) มาตรา ๔๗ ผู้ใดเป็นทหาร ท่านใช้ให้มีหน้าที่จัดซื้อหรือทำ หรือปกครองรักษาทรัพย์สินสิ่งใดๆ ของทหาร ถ้าและมันมีอำนาจของอื่นปลอมหรือปะ กับทรัพย์สินนั้นๆ ให้ละเมิดลงกัก หรือมันปลงยอมให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้นโดยมิรู้เห็น เป็นใจด้วยก็ดี ท่านว่าผู้มีมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามเดือนขึ้นไปจนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่ห้าร้อยบาทขึ้นไปจนถึงสองพันบาทด้วยอีกโทษหนึ่ง

และทหารคนใดท่านใช้ให้มีหน้าที่จัดซื้อหรือทำ หรือปกครองรักษาสิ่ง ใดๆ ของทหาร ถ้าและมันมีอำนาจจ่ายทรัพย์สินสิ่งใดๆ ที่มันรู้ซู่ว่ามีของอื่นปลอม หรือปะเช่นจำมาแล้วก็ดี หรือมันปลงยอมให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น แล้วมันไม่รีบร้อง เรียนต่อผู้ใหญ่ที่เห็นของมันก็ดี ท่านว่าผู้มีมีความผิดต้องระวางโทษเช่นจำมาใน มาตรานี้แล้วนั้นคุกกัก

มาตรา ๔๘ ในเวลาสงคราม ถ้าผู้ใดกระทำการปราศจากความเมตตา แก่คนที่ถูกอาวุธบาดเจ็บ หรือแก่คนที่ป่วยเจ็บในกองทัพฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก็ดี หรือ กระทำการปล้นทรัพย์สินของทรัพย์สินอย่างใดๆ ที่ท่านบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๔๘ ถึง มาตรา ๒๕๘ และมาตรา ๒๘๘ ถึงมาตรา ๓๐๓ แห่งประมวลกฎหมายลักษณะ อาญานั้น ท่านให้เพิ่มโทษมันผู้กระทำผิดต้องระวางโทษตามที่ท่านบัญญัติไว้ สำ หรับความเข่นนั้นขึ้นด้วยอีกกึ่งหนึ่ง

(๒๐) มาตรา ๔๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๔) แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารแก้ไขเพิ่มเติม พระพุทธศักราช ๒๔๖๘ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทหาร (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๔๐๐

(๑๑) มาตรา ๔๘ ในเวลาสงคราม ถ้าผู้ใดใช้ธงกาชาดหรือเครื่องหมายกาชาด โดยผิดข้อบังคับแห่งหนังสือสัญญานานาชาติ ซึ่งทำที่เมืองเยนีวาเมื่อวันที่ ๖ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๕ ท่านว่าท่านมีความผิดต้องด้วยอาญาซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๗ แห่งประมวลกฎหมายลักษณะอาญา

(๑๒) มาตรา ๕๐ ผู้ใดเป็นทหาร ถ้ามันกระทำผิดในเวลาที่ท่านใช้ให้เป็นยามรักษากอง หรืออยู่ยามประจำที่ หรือให้กระทำการอย่างใด ๆ ที่มีสาเหตุของหลวงประจำตัวโดยความผิดที่ท่านบัญญัติไว้ในมาตราต่าง ๆ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

มาตรา ๑๗ ถึงมาตรา ๑๐๐ ความผิดในฐานะประทุษร้ายต่อพระบรมราชตระกูล

มาตรา ๑๐๒ ถึงมาตรา ๑๐๕ ความผิดฐานกบฏภายในพระราชอาณาจักร

มาตรา ๑๐๕ ถึงมาตรา ๑๐๗ ความผิดฐานกบฏภายนอกพระราชอาณาจักร

มาตรา ๑๓๒ ถึงมาตรา ๑๓๕ ความผิดต่อทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ

มาตรา ๑๓๖ ถึงมาตรา ๑๒๗ ความผิดต่อเจ้าพนักงาน

มาตรา ๑๕๓ ความผิดฐานกระทำให้เสื่อมเสียอำนาจศาล

(๑๑) มาตรา ๔๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดย (๓) แห่งประมวลกฎหมายอาชญาทหารแก้ไขเพิ่มเติมพระพุทธศักราช ๒๔๖๕

(๑๒) มาตรา ๕๐ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาชญาทหาร พุทธศักราช ๒๔๖๖

มาตรา ๑๕๔ ความผิดฐานช่วยผู้อื่นให้พ้นอาชญาอันควรรับโทษตามกฎหมาย

มาตรา ๑๖๕ ถึงมาตรา ๑๖๘ ความผิดฐานหลบหนีจากที่คุมขัง

มาตรา ๑๗๗ ถึงมาตรา ๑๘๒ ความผิดฐานสมคบกันเป็นขี้ฉ้อและเป็น
ขี้โกงผู้ร้าย

มาตรา ๑๘๓ และมาตรา ๑๘๔ ความผิดฐานก่อการจลาจล

มาตรา ๑๘๕ ถึงมาตรา ๒๐๓ ความผิดฐานกระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่
สาธารณชน ฐานกระทำให้สาธารณชนปราศจากความสะดวกในการไปมาและ
การส่งข้าวและของถึงกัน และฐานกระทำให้สาธารณชนปราศจากความสุจริตขาย

มาตรา ๒๕๓ ความผิดฐานเกี่ยวข้องในที่วิวาทต่อสู้กัน ซึ่งมีผู้ถึงแก่
ความตาย

มาตรา ๒๕๔ ถึงมาตรา ๒๕๘ ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ร่างกาย

มาตรา ๒๖๘ ถึงมาตรา ๒๗๗ ความผิดฐานกระทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง

มาตรา ๒๗๘ ถึงมาตรา ๒๘๖ ความผิดฐานลักทรัพย์

มาตรา ๒๘๗ ถึงมาตรา ๓๐๒ ความผิดฐานฉ้อโกง ฐานชิงทรัพย์ ฐาน
ปล้นทรัพย์ และฐานสลัก

มาตรา ๓๐๓ ความผิดฐานกรรโชก

มาตรา ๓๒๗ ถึงมาตรา ๓๓๐ ความผิดฐานบุกรุก

ท่านว่ามีผู้กระทำผิดต้องระวางโทษตามที่ท่านบัญญัติไว้สำหรับความ
ผิดเช่นนั้น และให้เพิ่มโทษขึ้นอีกกึ่งหนึ่ง



(๒๖) มาตรา ๕๑ (ยกเลิก)

(๒๔) มาตรา ๕๒ เมื่อความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งที่ได้ระบุไว้ใน มาตรา ๒๐, ๒๒, ๒๗ (๒ หรือ ๓), ๒๘ (๒ หรือ ๓), ๓๐ (๒ หรือ ๓), ๓๑ (๒ หรือ ๓), ๓๒, ๓๓, ๓๖ (๒ หรือ ๓), ๓๗, ๓๘ (๒ หรือ ๓), ๓๙, ๔๑, ๔๒ (๒ หรือ ๓), ๔๓ (๒ หรือ ๓), ๔๖ (๒, ๓ หรือ ๔), หรือ ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหารนั้นได้กระทำลงด้วยความ ประสงค์ที่จะบ่อนให้ล้มรณภาพของกรมกองทหารเสียมทราลงไซร์ ท่านให้ เพิ่มโทษผู้กระทำผิดดังต่อไปนี้

ถ้าระวางโทษอย่างสูงสุดกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงจำคุกตลอด ชีวิตไซร์ ท่านให้เพิ่มขึ้นเป็นโทษอย่างสูงสุดถึงประหารชีวิต

ถ้าระวางโทษอย่างสูงสุดกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงจำคุก มีกำหนดยี่สิบปีไซร์ ท่านให้เพิ่มขึ้นเป็นโทษจำคุกไว้จนตลอดชีวิตเป็นอย่างสูงสุด

ถ้าระวางโทษอย่างสูงสุดที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงจำคุก มีกำหนดเวลาอย่างอื่นนอกจากที่กล่าวแล้ว ท่านให้เพิ่มขึ้นอีกกึ่งหนึ่งของโทษ ที่ได้วางไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ

เมื่อความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งที่ได้ระบุไว้ในวรรคต้นนี้ ได้กระทำไป เป็นส่วนหนึ่งของแผนการที่จะล้างล้มรัฐบาลกิติ หรือจะให้เปลี่ยนแปลงการเมือง หรือเศรษฐกิจแห่งพระราชอาณาจักรด้วยใช้กำลังบังคับหรือกระทำร้ายกิติ ท่านว่ามันผู้กระทำมีความผิดต้องระวางโทษถึงประหารชีวิตหรือจำคุกมันไว้จน ตลอดชีวิต

(๒๓) มาตรา ๕๐ ยกเลิกโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๖

(๒๔) มาตรา ๕๒ เพิ่มขึ้นใหม่โดยพระราชบัญญัติแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๐

ท ๕/๕๑๐๓

๒๕๗๕

ข้อบังคับทหาร ว่าด้วยระเบียบการลงอาชญาทหารขาดหน้าราชการ

(๑) ข้อ ๑. ข้อบังคับนี้ใช้สำหรับพลทหาร, นายสิบ, จำทหารเรือ และจำอากาศประจำการ

ข้อ ๒. ตามความในประมวลกฎหมายอาชญาทหารมาตรา ๕๕ ซึ่งอธิบายถึงการขาดหน้าราชการนั้น ให้พึงเข้าใจว่า ในยามปกติถ้าทหารขาดจากหน้าที่ราชการโดยมิได้รับอนุญาต หรือขาดจากหน้าที่ราชการในเมื่อพ้นกำหนดอนุญาตมาแล้วก็ให้ ถ้าไม่ถึง ๑๕ วัน เรียกว่า "ขาด" ถ้าครบ ๑๕ วัน เรียกว่า "หนี"

ข้อ ๓. ผู้ซึ่งขาดหรือหนีราชการนั้น ให้ลงอาชญาตามกำหนดดังต่อไปนี้

(๑) ขาดแล้วกลับเอง

ครั้งที่ ๑ ให้ทำทัณฑ์ขกวมไม่เกิน ๓ วัน

ครั้งที่ ๒ ชั่งกิ่งจำนวนวันที่ขาด

ครั้งที่ ๓ และต่อ ๆ ไป ชั่งเท่าจำนวนวันที่ขาด

(๒) หนีแล้วกลับเอง

ครั้งที่ ๑ จำขัง ๓ ใน ๕ ของจำนวนวันที่หนี

ครั้งที่ ๒ จำขังถึงจำนวนวันที่หนี

ครั้งที่ ๓ และต่อ ๆ ไป จำขังเท่าจำนวนวันที่หนี

(๓) จับส่ง

ถ้ายังมีผู้ติดตามตัวส่ง ให้ลงอาชญาเป็นทวิคูณตามอัตราโทษที่ได้กำหนดไว้ใน (๑) และ (๒) แห่งข้อนี้

(๕) การคำนวณวันสำหรับลงโทษนั้น เมื่อได้คำนวณแล้วถ้ามีเศษวันให้ตัดออก

ข้อ ๕. การนับครั้งขาด, หนี, ราชการหนี ให้ถือเกณฑ์ดังนี้

(๑) ถ้าหนีราชการให้นับครั้งติดต่อดีเฉพาะในการหนี

(๒) ถ้าขาดราชการให้นับครั้งที่หนีราชการรวมกับครั้งที่ขาดด้วย

เว้นแต่การขาดราชการไม่ถึง ๒๔ ชั่วโมง ไม่ให้นับเป็นครั้ง และไม่ต้องถือเกณฑ์ลงอาญาตามที่กล่าวมาแล้ว

(๒) ข้อ ๕. ถ้าผู้กระทำผิดเป็นนายสิบ, จำคุกหรือเรือ หรือจำคุกอากาศประจำการ จะลงอาญาตามอัตราที่กำหนดไว้ในข้อ ๓ หรือจะลงอาญาอย่างไรก็ตามอำนาจของผู้บังคับบัญชาซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารนั้นก็ใช้ได้ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๖. เมื่อผู้มีอำนาจบังคับบัญชาพิจารณาเห็นว่า ผู้กระทำผิดฐานหนีราชการจะต้องรับอาญาจำขังตามเกณฑ์กว่า ๖ เดือนขึ้นไป หรือมีความผิดต่อกฎหมายอย่างอื่นปนอยู่ด้วยก็ดี ต้องให้ส่งคดีขึ้นศาลพิจารณาความผิดเสมอไป

(๓) ข้อ ๗. ผู้ซึ่งหนีราชการจนคดีขาดอายุความสำหรับความผิดฐานหนีราชการทหารแล้ว ให้ปลดเป็นทหารกองหนุนประเภทที่ ๒ หรือพ้นราชการทหารประเภทที่ ๒ แล้วแต่กรณี ตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร โดยไม่ต้องส่งลงทัณฑ์

ความในวรรคแรก ให้ใช้บังคับสำหรับผู้ซึ่งหนีราชการทหารจนคดีขาดอายุความสำหรับความผิดฐานหนีราชการทหารแล้ว แต่ส่วนราชการต้นสังกัดยังมีได้ดำเนินการลงทัณฑ์ หรือลงทัณฑ์แล้วแต่ยังรับทัณฑ์ไม่ครบกำหนด ด้วย

(๒) ข้อ ๕. แก้ไขใหม่โดยคำสั่งทหารที่ ๒๐๘/๒๓๕๐๘ ลง ๕ ก.พ. ๒๕

(๓) ข้อ ๗. แก้ไขใหม่โดยข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยระเบียบการลงอาญาทหารขาดหนีราชการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒ ลง ๒๐ ต.ค. ๐๒

(๔) ข้อ ๗. ผู้ซึ่งหนีราชการในเวลาไม่ปกติตามประมวลกฎหมายอาญา
ทหาร มาตรา ๔๖ ข้อ ๓, ๒ หรือ ๓ หรือขาดราชการ ให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติ
ดังต่อไปนี้

(ก) ผู้ซึ่งหนีราชการครั้งที่ ๑ ไม่เกิน ๓๐ วัน ถ้ากลับมาเอง ให้ผู้บังคับ
บัญชาสั่งลงทัณฑ์จำขังเท่าจำนวนวันที่หนี แต่ถ้าต้องถูกจับตัวส่ง ให้ลงทัณฑ์
จำขัง ๒ เท่าของจำนวนวันที่หนี

ในกรณีทั้ง ๒ นี้ ถ้าผู้บังคับบัญชาเห็นสมควร จะสั่งให้ส่งตัวผู้นั้น
ไปฟ้องศาลก็ได้

(ข) ผู้ซึ่งหนีราชการครั้งที่ ๑ เกินกว่า ๓๐ วันก็ตี หรือผู้ซึ่งหนีราช
การครั้งที่ ๒ ก็ตี ให้ผู้บังคับบัญชาส่งตัวผู้นั้นไปฟ้องศาล เว้นแต่จะมีเหตุอันควร
ได้รับความปรานีเป็นกรณีพิเศษ

(ค) ผู้ซึ่งหนีราชการครั้งที่ ๓ และครั้งต่อ ๆ ไปก็ตี หรือผู้ซึ่งหนี
ราชการโดยเจตนาจะหลีกเลี่ยงจากราชการตามคำสั่งให้เดินกองทหาร หรือ
เดินเรือไปจากที่ก็ตี ให้ผู้บังคับบัญชาส่งตัวผู้นั้นไปฟ้องศาล

(ง) ผู้ซึ่งขาดราชการในเวลาไม่ปกติ ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งลงทัณฑ์
ดังต่อไปนี้

ขาดครั้งที่ ๑ ให้ทำทัณฑ์ขรรคม ๓ วัน

ขาดครั้งที่ ๒ ข้อ ๓ วัน

ขาดครั้งที่ ๓ และครั้งต่อ ๆ ไป ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งลงทัณฑ์ซึ่ง
ได้ตามสมควรแก่ความผิด

ข้อ ๘. คนกองเงินอัตรา หรือกองหนุนซึ่งได้ถูกระดมเข้ามารับการฝึก หรือฝึกซ้อมวิชาทหารอยู่ ขาด, หนี, ราชการไป ครั้งใด ๆ ก็ตามให้ลงอาชญา จำขังไม่เกินกว่า ๓ เดือน

แต่ถ้าขาดระดมไม่เข้ามารับราชการตามที่เรียก อันเป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ซึ่งต้องเป็นคดีชั้นศาลส่วนหนึ่งต่างหากนั้น จะลงอาชญาเหมือนหนึ่งขาดหนีราชการไม่ได้.

ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

ศาลาว่าการกลาโหม พระนคร

๒๑ มี.ค. ๒๕

(ลงนาม) พ.ร.ท. พระยาราชวังสัน
เสนาบดีกระทรวงกลาโหม

ระเบียบกระทรวงกลาโหม

ว่าด้วย การกำหนดวันเหนืราชการของทหาร

พ.ศ. ๒๔๕๗

โดยที่ปรากฏว่า ส่วนราชการต่าง ๆ กำหนดวันเหนืราชการของทหาร ข้าราชการและพลเรือน เป็นเหตุให้ผู้กระทำผิดในระยะเวลาที่กำหนด ถูกส่งไปศึกษา ศาลบ้าง ถูกส่งทัณฑสถานวินัยบ้าง ทั้งนี้ก็โดยถือวิธีคำนวณต่าง ๆ กันไม่คง แต่ ก็เป็นการยากที่จะวางกฎเกณฑ์การคำนวณให้ปราศจากปัญหาได้ เช่น เมื่อถือเอาปี ความสุริยคติกลางละ ๓๐ วันเท่ากับ ๑ เดือนตามหลักกฎหมายเป็นแนวคำนวณ ก็ ยังกดปัญหาขึ้นได้ว่า ถ้าหนี ๑๖๐ ถึง ๑๖๔ วัน จะถือว่าหนีเกินหนึ่งเดือน หรือจะ ถือว่าหนี ๑๖๐ วัน เท่ากับ ๑๒ เดือน (๑ ปี) และหนี ๑๖๕ วันเท่ากับ ๑๒ เดือน (๑ ปี) ๕ วันแล้ว ก็จะต้องนับจำนวนวันครบปีความสุริยคติกลาง ซึ่งเป็นปีมี ๓๖๕ วัน (๑๒ เดือน) และผลจะเป็นว่าทหารที่หนีครบรอบปีความสุริยคติกลางจะได้รับ ทักท้วงข้อกล่าวหาหนีที่มีผลระหว่าง ๑๖๑ ถึง ๑๖๔ วัน เมื่อถือเอา ๑๒ เดือน (๑ ปี) เป็นหลักในการคำนวณแต่แท้ เช่น ๑๒ เดือน หรือ ๑๖๕ วัน คือ ๑ ปี ความสุริยคติกลางเท่ากับ ๑๒ เดือนพอดี ส่วน ๑๖๑ วันเท่ากับ ๑๒ เดือน ๕ วัน เป็นต้น

เพื่อให้การคำนวณวันเหนืราชการเป็นไปเป็นแนวเดียวกัน โดยถือเอา หลักกฎหมายและแนววิธีที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำผิด กระทรวงกลาโหมจึงวาง ระเบียบใหม่ กำหนดวันเหนืราชการของทหารไว้ดังนี้

ข้อ ๑. ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการคํานวณวันเหนืราชการของทหาร พ.ศ. ๒๔๕๗"

ข้อ ๒. ให้ใช้ระเบียบบังคับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓. การคำนวณวันหนีราชการของทหารให้ถือปฏิบัติดังนี้ คือ

(๑) ให้นับตั้งแต่วันแรกที่ขาดราชการไปเป็น ๑ วัน ไม่ว่าจะขาดไปในเวลาใดในวันนั้น และไม่นับวันที่ได้ตัวมา (กลับกองหรือจับส่ง) รวมเป็นวันหนีราชการ

(๒) ถ้าหนีราชการครบรอบปีตามสุริยคติกาล ให้นับ ๑ รอบ ๓๒ เดือนเป็น ๑ ปี (กฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๖ ข้อ ๒๒)

ตัวอย่าง

ก. หนีราชการตั้งแต่วันที่ ๑ ม.ค. ๒๕ ถึง ๓๑ ธ.ค. ๒๕

(จับได้ ๑ ม.ค. ๒๖) = ๑ ปี

ข. หนีราชการตั้งแต่วันที่ ๑ ก.ค. ๒๕ ถึง ๓๐ มิ.ย. ๒๖

(จับได้ ๑ ก.ค. ๒๖) = ๒ ปี

(๓) ถ้าหนีราชการไม่ครบรอบปีตามสุริยคติกาล หรือหนีราชการเกิน ๑ รอบปี แต่คำนวณจำนวนวันหนีราชการหรือเศษของจำนวนปีหนีราชการได้ไม่ถึง ๓๖๐ วัน ให้นับเศษรอบปีซึ่งเป็นจำนวนวันนั้นให้เป็นเดือน โดยถือเอาเกณฑ์ ๓๐ วัน เป็น ๑ เดือน (กฎหมายลักษณะอาญา มาตรา ๓๓ โดยอนุโลม)

ตัวอย่าง

ก. หนีราชการตั้งแต่วันที่ ๑ ม.ค. ๒๖ ถึง ๑๕ ธ.ค. ๒๖

(จับได้ ๑๕ ธ.ค. ๒๖) = ๓๕๗ วัน หรือ ๑๑ เดือน ๑๗ วัน

ข. หนีราชการตั้งแต่วันที่ ๑ ม.ค. ๒๖ ถึง ๑๕ ธ.ค. ๒๖

(จับได้ ๑๕ ธ.ค. ๒๖) = ๑ ปี ๓๕๗ วัน หรือ = ๑ ปี ๑๑ เดือน ๑๗ วัน

(๔) ถ้าหนีราชการไม่ครบรอบปีตามสุริยคติกาลหรือหนีราชการเกิน ๑ รอบปี แต่คำนวณจำนวนวันหนีราชการหรือเศษของจำนวนปีหนีราชการได้

ตั้งแต่ ๓๖๐ วัน ถึง ๓๖๕ วัน ให้ถือเอา ๓๖๐ วันเป็นหลักสำหรับการคำนวณเกณฑ์
เท่ากันหมด เพราะถ้าคิดเกณฑ์ ๓๐ วัน เป็น ๓ เดือนตามกฎหมาย ๓๖๐ วันจะเท่า
กับ ๑๒ เดือนอยู่แล้ว การคำนวณโดยวิธีนี้จึงเป็นคุณแก่ผู้กระทำผิด

ตัวอย่าง

ก. หนีราชการตั้งแต่ ๑ ม.ค. ๒๕ ถึง ๒๗ ธ.ค. ๒๕

(จับได้ ๒๗ ธ.ค. ๒๕) = ๓๖๒ วัน ให้ถือเอา ๓๖๐ วัน สำหรับการ
คำนวณเกณฑ์

ข. หนีราชการตั้งแต่ ๑ ม.ค. ๒๕ ถึง ๒๗ ธ.ค. ๒๕

(จับได้ ๓๐ ธ.ค. ๒๕) = ๓ ปี ๓๖๓ วัน ให้ถือเอา ๓ ปี ๓๖๐ วัน สำหรับการ
คำนวณเกณฑ์

ดังนี้ พึงเข้าใจว่าหลักเกณฑ์ตามหมายเลข (๕) นั้น มีมุ่งหมายเฉพาะ
เพื่อประโยชน์ในการคำนวณเกณฑ์ที่จะลงแก่ผู้หนีราชการตามข้อบังคับของกระ
ทรวงกลาโหมที่จำกัดด้วยระเบียบการลงสาธยายทหารขาดหนีราชการเท่านั้น หาก
เป็นการบรรยายวันหนีราชการในฟ้องแล้วก็ได้ถือเอาจำนวนวันหนีราชการตาม
ความจริงที่นับได้ เช่น ถ้ามีเศษวันหนีราชการจากปีตั้งแต่ ๓๖๐ วัน ขึ้นไปถึง ๓๖๕
วัน ก็สมควรเขียนเศษของปีนั้นเป็นวัน เช่น เขียนว่า ๓ ปี ๓๖๒ วัน ไม่ใช่ ๓ ปี
๑๒ เดือน ๒ วัน หรือ ๒ ปี ๒ วัน เพราะความจริงเป็นการหนีที่ยังไม่ครบ ๒ ปี ตาม
สุวิศดิกาล ส่วนสำหรับวันหนีราชการซึ่งมีเศษไม่ถึง ๓๖๐ วันนั้น คงบรรยาย
เป็นเดือนและวันอย่างธรรมดา.

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๗

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม



พระราชบัญญัติ

ให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๙

เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายอาญาเสียใหม่ เพราะตั้งแต่ได้ประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ในพุทธศักราช ๒๔๕๑ เป็นต้นมา พฤติการณ์ของบ้านเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ประมวลกฎหมายอาญาท้ายพระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นไป

มาตรา ๔ เมื่อประมวลกฎหมายอาญาได้ใช้บังคับแล้ว ให้ยกเลิกกฎหมายลักษณะอาญา

มาตรา ๕ เมื่อประมวลกฎหมายอาญาได้ใช้บังคับแล้ว ในกรณีที่กฎหมายใดได้กำหนดโทษโดยอ้างถึงโทษฐานลหุโทษในกฎหมายลักษณะอาญาไว้ ให้ถือว่ากฎหมายนั้นได้อ้างถึงโทษ ดังต่อไปนี้

ถ้าอ้างถึงโทษชั้น ๑ หมายความว่า ปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท

ถ้าอ้างถึงโทษชั้น ๒ หมายความว่า ปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

ถ้าอ้างถึงโทษชั้น ๓ หมายความว่า จำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าอ้างถึงโทษชั้น ๔ หมายความว่า จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๖ เมื่อประมวลกฎหมายอาญาได้ใช้บังคับแล้ว ในการจำคุกแทนค่าปรับตามกฎหมายใด ไม่ว่ากฎหมายนั้นจะบัญญัติไว้ประการใด ให้นำประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ แต่สำหรับความผิดที่ได้กระทำก่อนวันที่ประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับ มิให้กักขังเกินกว่าหนึ่งปีสำหรับโทษปรับกระหนงเดียว และสองปีสำหรับโทษปรับหลายกระหนง

มาตรา ๗ ในกรณีวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา ๔๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับเสมือนเป็นความผิดอาญา แต่ห้ามมิให้คุมขังชั้นสอบสวนเกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แต่มิให้นำเวลาเดินทางตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมาศาลรวมเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนั้นด้วย

มาตรา ๘ เมื่อประมวลกฎหมายอาญาได้ใช้บังคับแล้ว บทบัญญัติแห่งกฎหมายใหม่ซึ่งถึงกฎหมายลักษณะอาญา หรืออ้างถึงบทบัญญัติแห่งกฎหมายลักษณะอาญา ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นอ้างถึงประมวลกฎหมายอาญา หรือบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาในบทมาตราที่มีนัยเช่นเดียวกัน แล้วแต่กรณี

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

สารบัญ

ประมวลกฎหมายอาญา

ภาค ๑

บทบัญญัติทั่วไป

	มาตรา
ลักษณะ ๑ บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไป	
หมวด ๑ บทนิยาม	๑
หมวด ๒ การใช้กฎหมายอาญา	๒—๑๗
หมวด ๓ โทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย	
ส่วนที่ ๑ โทษ	๑๘—๓๘
ส่วนที่ ๒ วิธีการเพื่อความปลอดภัย	
ปลอดภัย	๓๙—๕๐
ส่วนที่ ๓ วิธีเพิ่มโทษ ลดโทษและการ รอกการลงโทษ	๕๑—๕๘
หมวด ๔ ความรับผิดชอบในทางอาญา	๕๙—๗๙
หมวด ๕ การพยายามกระทำความผิด	๘๐—๘๒
หมวด ๖ ตัวการและผู้สนับสนุน	๘๓—๘๙
หมวด ๗ การกระทำความผิดหลายบท หรือหลายกระทง	๙๐—๙๓
หมวด ๘ การกระทำความผิดอีก	๙๔—๙๕
หมวด ๙ อายุความ	๙๕—๑๐๓

ลักษณะ ๒ บทบัญญัติที่ไข้แก่ความผิดลหุโทษ

๓๐๒—๓๐๖

ภาค ๒

ความผิด

ลักษณะ ๑ ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร

- หมวด ๑ ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์
พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ ๓๐๗—๓๑๒
- หมวด ๒ ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายใน
ราชอาณาจักร ๓๑๓—๓๓๗
- หมวด ๓ ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอก
ราชอาณาจักร ๓๓๘—๓๕๗
- หมวด ๔ ความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรี
กับต่างประเทศ ๓๕๘—๓๖๕

ลักษณะ ๒ ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง

- หมวด ๑ ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ๓๖๖—๓๘๖
- หมวด ๒ ความผิดต่อตำแหน่ง
หน้าที่ราชการ ๓๘๗—๓๖๖

ลักษณะ ๓ ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม

- หมวด ๑ ความผิดต่อเจ้าพนักงาน
ในการยุติธรรม ๓๖๗—๓๘๘

หมวด ๒ ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่

ในการยุติธรรม

๒๐๐—๒๐๕

ลักษณะ ๔ ความผิดเกี่ยวกับศาสนา

๒๐๖—๒๐๘

ลักษณะ ๕ ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุข
ของประชาชน

๒๐๙—๒๑๖

ลักษณะ ๖ ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิด
ภัยอันตรายต่อประชาชน

๒๑๗—๒๓๙

ลักษณะ ๗ ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง

หมวด ๑ ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา

๒๔๐—๒๔๙

หมวด ๒ ความผิดเกี่ยวกับดวงตรา แสตมป์
และตัว

๒๕๐—๒๖๓

หมวด ๓ ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร

๒๖๔—๒๖๙

ลักษณะ ๘ ความผิดเกี่ยวกับการค้า

๒๗๐—๒๗๕

ลักษณะ ๙ ความผิดเกี่ยวกับเพศ

๒๗๖—๒๗๗

ลักษณะ ๑๐ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

หมวด ๑ ความผิดต่อชีวิต

๒๗๘—๒๙๔

หมวด ๒ ความผิดต่อร่างกาย

๒๙๕—๓๐๐

หมวด ๓ ความผิดฐานทำให้แท้งลูก

๓๐๑—๓๐๕

หมวด ๔ ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บ
หรือคนชรา

๓๐๖—๓๐๘

ลักษณะ ๑๑ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง

หมวด ๓ ความผิดต่อเสรีภาพ	๓๐๘—๓๒๓
หมวด ๒ ความผิดฐานเบียดเบียนความลับ	๓๒๒—๓๒๕
หมวด ๓ ความผิดฐานหมิ่นประมาท	๓๒๖—๓๓๓

ลักษณะ ๑๒ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

หมวด ๑ ความผิดฐานลักทรัพย์ และ ฉ้อทรัพย์	๓๓๔—๓๓๖
หมวด ๒ ความผิดฐานกรรโชก รัทเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์	๓๓๗—๓๔๐
หมวด ๓ ความผิดฐานฉ้อโกง	๓๔๑—๓๔๗
หมวด ๔ ความผิดฐานโกงจำหนั	๓๔๘—๓๕๓
หมวด ๕ ความผิดฐานยักยอก	๓๕๒—๓๕๖
หมวด ๖ ความผิดฐานรับของโจร	๓๕๗
หมวด ๗ ความผิดฐานทำให้ เสียทรัพย์สิน	๓๕๘—๓๖๓
หมวด ๘ ความผิดฐานบุกรุก	๓๖๒—๓๖๖

ภาค ๓

ลหุโทษ

ประมวลกฎหมายอาญา

ภาค ๑

บทบัญญัติทั่วไป

ลักษณะ ๑

บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไป

หมวด ๑

บทนิยาม

มาตรา ๑ ในประมวลกฎหมายนี้

(๑) “โดยทุจริต” หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีคว
ได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

(๒) “ทางสาธารณ” หมายความว่า ทางบกหรือทางน้ำ สำหรับ
ประชาชนใช้ในการจราจร และให้หมายความรวมถึงทางรถไฟและทางรถรางที่
มีรถเดิน สำหรับประชาชนโดยสารด้วย

(๓) “สาธารณสถาน” หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชน
มีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

(๔) “เคหสถาน” หมายความว่า ที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น
เรือน โรง เรือ หรือแพ ซึ่งคนอยู่อาศัย และให้หมายความรวมถึงบริเวณของที่
ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยนั้นด้วย จะมีรั้วล้อมหรือไม่ก็ตาม

(๕) "ฮาอูอู" หมายความว่ารวมถึงสิ่งซึ่งไม่เป็นฮาอูอูโดยสภาพ แต่ซึ่งได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ประทุษร้ายว่า: ภายถึงอันตรายสาหัสคล้ายฮาอูอู

(๖) "ใช้กำลังประทุษร้าย" หมายความว่า ทำการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจของบุคคล ไม่ว่าจะทำด้วยใช้แรงกายภาพหรือด้วยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึงการกระทำใดๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ไม่ว่าจะโดยวิธีทำให้มีเมฆา ตะกวดพิษหรือใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน

(๗) "เอกสาร" หมายความว่า กระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผังหรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพหรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น

(๘) "เอกสารราชการ" หมายความว่า เอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นหรือรับรองในหน้าที่ และให้หมายความรวมถึงสำเนาเอกสารนั้นๆ ที่เจ้าพนักงานได้รับรองในหน้าที่ด้วย

(๙) "เอกสารสิทธิ" หมายความว่า เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อเปลี่ยนแปลง โอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิ

(๑๐) "ลายมือชื่อ" หมายความว่ารวมถึงลายพิมพ์นิ้วมือและเครื่องหมายซึ่งบุคคลใดได้แทนลายมือชื่อของตน

(๑๑) "กษัตริย์" หมายความว่า เสด็จระหว่างพระชาติศักราชและพระชาติศักราช

(๑๒) "คุมขัง" หมายความว่า คุมตัว ควบคุม รั้ง รั้งขัง หรือคุมขัง

(๑๓) "คำใด" หมายความว่า ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่เรียกเอาหรือให้เพื่อแลกเปลี่ยนเสรีภาพของผู้ถูกเอาตัวไป ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือผู้ถูกกักขัง

หมวด ๒

การใช้กฎหมายอาญา

มาตรา ๒ บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง

มาตรา ๓ ถ้ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดแตกต่างกับกฎหมายที่ใช้ในภายหลังการกระทำความผิด ให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดไม่ว่าในทางใด เว้นแต่คดีถึงที่สุดแล้ว แต่ในกรณีที่เกิดถึงที่สุดแล้วดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าผู้กระทำความผิดยังไม่ได้รับโทษ หรือกำลังรับโทษอยู่ และโทษที่กำหนดตามคำพิพากษานั้นหนักกว่าโทษที่กำหนดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง เมื่อสำนวนความปรากฏแก่ศาลหรือเมื่อผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้นหรือพนักงานอัยการร้องขอ ให้ศาลกำหนดโทษเสียใหม่ตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง ในการที่ศาลจะกำหนดโทษใหม่นี้ ถ้าปรากฏว่า ผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาบ้างแล้ว เมื่อได้คำนึงถึงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง หากเห็นเป็นการสมควร ศาลจะกำหนดโทษน้อยกว่าโทษขั้นต่ำที่กฎหมายที่บัญญัติในภายหลังกำหนดไว้ ถ้าหากมีก็ได้ หรือถ้าเห็นว่าโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาแล้วเป็นการเพียงพอ ศาลจะปล่อยผู้กระทำความผิดไปก็ได้

(๒) ถ้าศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และตามกฎหมายที่มีบัญญัติในภายหลัง โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไม่ถึงประหารชีวิต ให้งดการประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และให้ถือว่าโทษประหารชีวิตตามคำพิพากษา ได้เปลี่ยนเป็นโทษสูงสุดที่จะพึงลงได้ตามกฎหมายที่มีบัญญัติในภายหลัง

มาตรา ๔ ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักรต้องรับโทษตามกฎหมาย การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด ให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร

มาตรา ๕ ความผิดใดที่การกระทำแม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักรก็ดี ผลแห่งการกระทำเกิดในราชอาณาจักร โดยผู้กระทำประสงค์ให้ผลนั้นเกิดในราชอาณาจักร หรือโดยลักษณะแห่งการกระทำ ผลที่เกิดขึ้นนั้นควรเกิดในราชอาณาจักรหรือย่อมจะสังเกตเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดในราชอาณาจักรก็ดี ให้ถือว่าความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร

ในกรณีการเตรียมการ หรือพยายามกระทำการใดซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด แม้การกระทำนั้นจะได้กระทำนอกราชอาณาจักร ถ้าหากการกระทำนั้นจะได้กระทำตลอดไปจนถึงขั้นความผิดสำเร็จ ผลจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร ให้ถือว่า การเตรียมการหรือพยายามกระทำความผิดนั้นได้กระทำในราชอาณาจักร

มาตรา ๖ ความผิดใดที่ได้กระทำในราชอาณาจักร หรือที่ประมวลกฎหมายนี้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร แม้การกระทำของผู้เป็นตัวการด้วยกันของผู้สนับสนุนหรือของผู้อื่นให้กระทำความผิดนั้น จะได้กระทำนอก ราชอาณาจักร ก็ให้ถือว่าตัวการ ผู้สนับสนุนหรือผู้อื่นให้กระทำได้กระทำในราชอาณาจักร

มาตรา ๗ ผู้ใดกระทำความผิดดังระบุไว้ต่อไปนี้ นอกราชอาณาจักร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร คือ

(๑) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๒๗

(๒) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๔๐ ถึงมาตรา ๒๔๘ มาตรา ๒๕๔ มาตรา ๒๕๖ มาตรา ๒๕๗ และมาตรา ๒๖๖ (๓) และ (๔)

(๓) ความผิดฐานชิงทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๓๘ และ ความผิดฐานปล้นทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๔๐ ซึ่งได้กระทำในทะเลหลวง

มาตรา ๘ ผู้ใดกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร และ

(ก) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย และรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้นหรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ หรือ

(ข) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนต่างด้าว และรัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหาย และผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ

ถ้าความผิดนั้นเป็นความผิดคงระบุไว้ต่อไปนี้จะต้องรับโทษภายในราชอาณาจักร คือ

(๑) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๗ มาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๒๑ ถึงมาตรา ๒๒๓ ทั้งนี้เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับมาตรา ๒๒๐ วรรคแรก และมาตรา ๒๒๔ มาตรา ๒๒๖ มาตรา ๒๒๘ ถึงมาตรา ๒๓๒ มาตรา ๒๓๗ และ มาตรา ๒๓๓ ถึงมาตรา ๒๓๖ ทั้งนี้เฉพาะเมื่อเป็นกรณีต้องระวางโทษตามมาตรา ๒๓๘

(๒) ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖๔ มาตรา ๒๖๕ มาตรา ๒๖๖ (๑) และ (๒) มาตรา ๒๖๘ ทั้งนี้เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับมาตรา ๒๖๗ และมาตรา ๒๖๘

(๓) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๖ มาตรา ๒๗๘ และมาตรา ๒๗๕ ทั้งนี้เฉพาะที่เกี่ยวกับมาตรา ๒๗๖

(๔) ความผิดต่อชีวิต ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๘ ถึงมาตรา ๒๙๐

(๕) ความผิดต่อร่างกาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๙๕ ถึง
มาตรา ๒๙๗

(๖) ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนบ่่วยเจ็บ หรือคนชรา ตามที่บัญญัติ
ไว้ในมาตรา ๓๐๖ ถึงมาตรา ๓๐๘

(๗) ความผิดต่อเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๐๙ มาตรา ๓๓๐
มาตรา ๓๓๒ ถึงมาตรา ๓๓๕ และ มาตรา ๓๓๗ ถึงมาตรา ๓๒๐

(๘) ความผิดฐานลักทรัพย์และฉ้อทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๓๓๔ ถึงมาตรา ๓๓๖

(๙) ความผิดฐานกรรโชก ริบเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ ตาม
ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๓๗ ถึงมาตรา ๓๔๐

(๑๐) ความผิดฐานฉ้อโกง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๔๑ ถึงมาตรา
๓๔๔ มาตรา ๓๔๖ และมาตรา ๓๔๗

(๑๑) ความผิดฐานข่มขืน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๕๒ ถึงมาตรา
๓๕๔

(๑๒) ความผิดฐานรับของโจร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๕๗

(๑๓) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๕๘
ถึงมาตรา ๓๖๐

มาตรา ๘ เจ้าพนักงานของรัฐบาลไทยกระทำความผิด ตามที่บัญญัติ
ไว้ในมาตรา ๓๔๗ ถึงมาตรา ๓๖๖ และมาตรา ๒๐๐ ถึงมาตรา ๒๐๕ นอกราชอาณาจักร
จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร

มาตรา ๑๐ ผู้ใดกระทำการ นอกราชอาณาจักร ซึ่งเป็น ความผิดตาม
มาตราต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา ๗ (๒) และ (๓) มาตรา ๘ และมาตรา ๙
ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีก ถ้า

(๑) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุด ให้ปล่อยตัวผู้นั้น

(๒) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษ และผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้ว แต่ยังไม่พ้นโทษ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว

มาตรา ๑๑ ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร หรือกระทำความผิดที่ประมวลกฎหมายนี้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร ถ้าผู้นั้นได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้น ตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้วทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักร หรือกระทำความผิดที่ประมวลกฎหมายนี้ถือว่า ได้กระทำในราชอาณาจักร ได้ถูกฟ้องต่อศาลในต่างประเทศโดยรัฐบาลไทยร้องขอ ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีก ถ้า

(๑) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้น หรือ

(๒) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษ และผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว

มาตรา ๑๒ วิธีการเพื่อความปลอดภัย จะใช้บังคับแก่บุคคลใดได้ก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้ใช้บังคับได้เท่านั้น และกฎหมายที่จะใช้บังคับนั้นให้ใช้กฎหมายในขณะที่ศาลพิพากษา

มาตรา ๑๓ ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังได้มีการยกเลิกวิธีการเพื่อความปลอดภัยใด และถ้าผู้ใดถูกใช้บังคับวิธีการเพื่อความ

ปลอดภัยนั้นอยู่ ก็ให้ศาลสั่งระงับการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยนั้นเสีย เมื่อสำนวนความปรากฏแก่ศาล หรือเมื่อผู้นั้น ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้นหรือพนักงานอัยการร้องขอ

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่มีผู้ถูกใช้บังคับวิธีการ เพื่อความปลอดภัยโดยอยู่ และได้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขที่จะสั่งให้มีการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยนั้นไป ซึ่งเป็นผลอันไม่อาจนำมาใช้บังคับแก่กรณีของผู้นั้นได้ หรือนำมาใช้บังคับได้ แต่การใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังเป็นคุณแก่ผู้นั้นยิ่งกว่า เมื่อสำนวนความปรากฏแก่ศาล หรือเมื่อผู้นั้น ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้นหรือพนักงานอัยการร้องขอต่อศาลให้ยกเลิกการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัย หรือร้องขอรับผลตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น แล้วแต่กรณี ให้ศาลมีอำนาจสั่งตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๑๕ ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง โทษใดได้เปลี่ยนลักษณะมาเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย และได้มีคำพิพากษาลงโทษนั้นแก่บุคคลใดไว้ ก็ให้ถือว่าโทษที่ลงนั้นเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยด้วย

ในกรณีดังกล่าวในวรรคแรก ถ้ายังไม่ได้ลงโทษผู้นั้น หรือผู้นั้นยังรับโทษอยู่ ก็ให้ใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้นั้นต่อไป และถ้าหากว่าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังมีเงื่อนไขที่จะสั่งให้มีการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัย อันไม่อาจนำมาใช้บังคับแก่กรณีของผู้นั้น หรือนำมาใช้บังคับได้ แต่การใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังเป็นคุณแก่ผู้นั้นยิ่งกว่า เมื่อสำนวนความปรากฏแก่ศาล หรือเมื่อผู้นั้น ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้นหรือพนักงานอัยการร้อง

ขอศาลให้ยกเลิกการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัย หรือร้องขอรับผลตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น แล้วแต่กรณี ให้ศาลมีอำนาจสั่งตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๑๖ เมื่อศาลได้พิพากษาให้ใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัย แก่ผู้ใดแล้ว ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำเสนอของผู้นั้นเอง ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้นหรือพนักงานอัยการว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับการใช้บังคับนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ศาลจะสั่งเพิกถอนหรืองดการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้นั้นไว้ชั่วคราวตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา ๑๗ บทบัญญัติในภาค ๓ แห่งประมวลกฎหมายนี้ ให้ใช้ในกรณีแห่งความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย เว้นแต่กฎหมายนั้น ๆ จะได้อำนาจไว้เป็นอย่างอื่น

หมวด ๓

โทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย

ส่วนที่ ๑

โทษ

มาตรา ๑๘ โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

- (๑) ประหารชีวิต
- (๒) จำคุก
- (๓) กักขัง
- (๔) ปรับ
- (๕) ริบทรัพย์สิน

มาตรา ๑๙ ผู้ใดต้องโทษประหารชีวิต ให้เอาไปยิงเสียให้ตาย

มาตรา ๒๐ บรรดาความผิดที่กฎหมายกำหนดให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับด้วยนั้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะลงแต่โทษจำคุกก็ได้

มาตรา ๒๑ ในการคำนวณระยะเวลาจำคุก ให้นับวันเริ่มจำคุกรวม
คำนวณเข้าด้วย และให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง

ถ้าระยะเวลาที่คำนวณนั้นกำหนดเป็นเดือน ให้นับสามสิบวันเป็นหนึ่ง
เดือน ถ้ากำหนดเป็นปี ให้อ้างอิงตามปีปฏิทินในราชการ

เมื่อผู้ต้องคำพิพากษาถูกจำคุกครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจาก
วันที่ครบกำหนด

มาตรา ๒๒ โทษจำคุก ให้เริ่มแต่วันมีคำพิพากษา แต่ถ้าผู้ต้องคำ
พิพากษาถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากระยะเวลา
จำคุกตามคำพิพากษา เว้นแต่คำพิพากษานั้นจะกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่คำพิพากษากล่าวไว้เป็นอย่างอื่น โทษจำคุกตามคำพิพากษา
เมื่อรวมจำนวนวันที่ถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษาในคดีเรื่องนั้นเข้าด้วยแล้ว ต้อง
ไม่เกินอัตราโทษชั้นสูงของกฎหมายที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่ได้กระทำลงนั้น
ทั้งนี้ไม่เป็นการกระทบกระเทือนบทบัญญัติในมาตรา ๑๙

มาตรา ๒๓ ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะ
ลงโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือ
ปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
หรือความผิดลหุโทษ ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษกักขังไม่เกินสามเดือนแทนโทษ
จำคุกนั้นก็ได้

มาตรา ๒๔ ผู้ใดต้องโทษกักขัง ให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนด
ไว้อันมิใช่เรือนจำ

ถ้าศาลเห็นเป็นการสมควร จะสั่งในคำพิพากษาให้กักขังผู้กระทำความผิด
ไว้ในที่อาศัยของผู้นั้นเองหรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจ
กักขังได้ เพื่อให้เหมาะสมกับประเภทหรือสภาพของผู้ถูกกักขังก็ได้

มาตรา ๒๕ ผู้ต้องโทษกักขังในสถานที่ซึ่งกำหนด จะได้รับการเลี้ยงดูจากสถานทีนั้น แต่ภายใต้ข้อบังคับของสถานที่ ผู้ต้องโทษกักขังมีสิทธิที่จะรับอาหารจากภายนอกโดยค่าใช้จ่ายของตนเอง ใช้เสื้อผ้าของตนเอง ได้รับการเยี่ยมอย่างน้อยวันละหนึ่งชั่วโมง และรับและส่งจดหมายได้

ผู้ต้องโทษกักขังจะต้องทำงานตามระเบียบ ข้อบังคับและวินัย ถ้าผู้ต้องโทษกักขังประสงค์จะทำงานอย่างอื่นก็ให้อนุญาต ให้เลือกทำได้ตามประเภทงานที่ตนสมัคร แต่ต้องไม่ขัดต่อระเบียบ ข้อบังคับ วินัยหรือความปลอดภัยของสถานทีนั้น

มาตรา ๒๖ ถ้าผู้ต้องโทษกักขังถูกกักขังในที่อาศัยของผู้นั้นเองหรือของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ ผู้ต้องโทษกักขังนั้นมีสิทธิที่จะดำเนินการในวิชาชีพหรืออาชีพของตนในสถานที่ดังกล่าวได้ ในกรณี ศาลจะกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ต้องโทษกักขังปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร

มาตรา ๒๗ ถ้าในระหว่างที่ผู้ต้องโทษกักขังได้รับโทษกักขังอยู่ ความปรากฏแก่ศาลเอง หรือปรากฏแก่ศาลตามคำแถลงของพนักงานอัยการหรือผู้ควบคุมดูแลสถานที่กักขังว่า

- (๑) ผู้ต้องโทษกักขังฝ่าฝืนระเบียบ ข้อบังคับหรือวินัยของสถานที่กักขัง
- (๒) ผู้ต้องโทษกักขังไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนด หรือ
- (๓) ผู้ต้องโทษกักขังต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก

ศาลอาจเปลี่ยน โทษกักขังเป็น โทษจำคุกมีกำหนดเวลาตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ต้องไม่เกินกำหนดเวลาของโทษกักขังที่ผู้ต้องโทษกักขังจะต้องได้รับต่อไป

มาตรา ๒๘ ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล

มาตรา ๒๘ ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

ความในวรรคสองของมาตรา ๒๕ มิให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ

มาตรา ๓๐ ในการกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราห้าบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้

ในการคำนวณระยะเวลาในนี้ ให้นับวันเริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าด้วย และให้นับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง

ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังก่อนศาลพิพากษา ให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับ โดยถืออัตราห้าบาทต่อหนึ่งวัน เว้นแต่ผู้นั้นต้องคำพิพากษาให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าจะต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังออกจากเวลาจำคุกตามมาตรา ๒๒ ก็ให้หักออกเสียก่อน เหลือเท่าใดจึงให้หักออกจากเงินค่าปรับ

เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้ว ให้ปล่อยตัวไปทันที

มาตรา ๓๑ ในกรณีที่ศาลจะพิพากษาให้ปรับผู้กระทำความผิดหลายคน ในความผิดอันเดียวกัน ในกรณีเดียวกัน ให้ศาลลงโทษปรับเรียงตามรายตัวบุคคล

มาตรา ๓๒ ททรัพย์สินใดที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าเป็นของผู้กระทำความผิด และมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

มาตรา ๓๓ ในการริบทรัพย์สิน นอกจากศาลจะมีอำนาจริบตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(๑) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด
หรือ

(๒) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยได้กระทำความผิด
เว้นแต่ทรัพย์สินเหล่านั้นเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วย
ในการกระทำความผิด

มาตรา ๓๔ บรรดาทรัพย์สิน

(๑) ซึ่งได้ให้ตามความในมาตรา ๑๔๓ มาตรา ๑๔๔ มาตรา ๑๔๘
มาตรา ๑๕๐ มาตรา ๑๖๗ มาตรา ๒๐๑ หรือมาตรา ๒๐๒ หรือ

(๒) ซึ่งได้ให้เพื่อจูงใจบุคคลให้กระทำความผิด หรือเพื่อเป็นรางวัล
ในการที่บุคคลได้กระทำความผิด

ให้ริบเสียทั้งสิ้น เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจ
ด้วยในการกระทำความผิด

มาตรา ๓๕ ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่
ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๓๖ ในกรณีที่ศาลสั่งให้ริบทรัพย์สินตามมาตรา ๓๓ หรือ
มาตรา ๓๕ ไปแล้ว หากปรากฏในภายหลังโดยคำเสนอของเจ้าของแท้จริงว่า
ผู้เป็นเจ้าของแท้จริงมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด ก็ให้ศาลสั่งให้
คืนทรัพย์สิน ถ้าทรัพย์สินนั้นยังคงมีอยู่ในความครอบครองของเจ้าพนักงาน
แต่คำเสนอของเจ้าของแท้จริง นั้นจะต้องกระทำต่อศาลภายในหนึ่งปีนับแต่วันคำ
พิพากษาถึงที่สุด

มาตรา ๓๗ ถ้าผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบไม่ส่งภายในเวลาที่ศาล
กำหนด ให้ศาลมีอำนาจสั่งตั้งต่อไปนั้

(๑) ให้ยึดทรัพย์สินนั้น

(๒) ให้ชำระราคา หรือส่งยึดทรัพย์สินอื่น ของผู้นั้น ชดใช้ราคาจนเต็ม หรือ

(๓) ในกรณีที่ศาลเห็นว่า ผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่สั่งให้ส่งได้ แต่ไม่ส่ง หรือชำระราคาทรัพย์สินนั้นได้แต่ไม่ชำระ ให้ศาลมีอำนาจกักขังผู้นั้นไว้จนกว่า จะปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่เกินหนึ่งปี แต่ถ้าภายหลังปรากฏแก่ศาลเอง หรือโดย คำเสนอของผู้นั้นว่า ผู้นั้นไม่สามารถส่งทรัพย์สินหรือชำระราคาได้ ศาลจะสั่งให้ ปล่อยตัวผู้นั้นไปก่อนครบกำหนดก็ได้

มาตรา ๓๘ โทษให้เป็นอันระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำความผิด

ส่วนที่ ๒

วิธีการเพื่อความปลอดภัย

มาตรา ๓๙ วิธีการเพื่อความปลอดภัย มีดังนี้

- (๑) กักกัน
- (๒) ห้ามเข้าเขตกำหนด
- (๓) เรียกประกันทัณฑ์บน
- (๔) คุมตัวไว้ในสถานพยาบาล
- (๕) ห้ามการประกอบอาชีพบางอย่าง

มาตรา ๔๐ กักกัน คือการควบคุมผู้กระทำความผิดติดนิลย์ไว้ภายใน เขตกำหนด เพื่อป้องกันการกระทำความผิด เพื่อตัดนิลย์ และเพื่อฝึกหัดอาชีพ

มาตรา ๔๑ ผู้ใดเคยถูกศาลพิพากษาให้กักกันมาแล้ว หรือเคยถูกศาล พิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือนมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสองครั้งในความผิด ดังต่อไปนี้ คือ

- (๑) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๐๘ ถึงมาตรา ๒๑๖

- (๒) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๗ ถึงมาตรา ๒๒๔
- (๓) ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๔๐ ถึงมาตรา ๒๔๖
- (๔) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๖ ถึงมาตรา ๒๗๖
- (๕) ความผิดต่อชีวิต ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๘ ถึงมาตรา ๒๙๐ มาตรา ๒๙๒ ถึงมาตรา ๒๙๔
- (๖) ความผิดต่อร่างกาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๙๕ ถึงมาตรา ๒๙๙
- (๗) ความผิดต่อเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๐๘ ถึงมาตรา ๓๒๐
- (๘) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๓๔ ถึงมาตรา ๓๔๐ มาตรา ๓๕๔ และมาตรา ๓๕๗

และภายในเวลาสิบปีนับแต่วันที่ผู้นั้นได้พ้นจากการกักกัน หรือพ้นโทษแล้วแต่กรณี ผู้นั้นได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดในบรรดาที่ระบุไว้ข้างนี้อีก จนศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือนสำหรับการกระทำความผิดนั้น ศาลอาจถือว่า ผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัย และจะพิพากษาให้กักกันมีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าสามปีและไม่เกินสิบปีก็ได้

ความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่มีอายุยังไม่เกินสิบเจ็ดปีนั้น มิให้ถือเป็นความผิดที่จะนำมาพิจารณากักกันตามมาตรา

มาตรา ๔๒ ในการคำนวณระยะเวลาที่กักกันให้นับวันที่ศาลพิพากษาเป็นวันเริ่มกักกัน แต่ถ้ายังมีโทษจำคุกหรือกักขังที่ผู้ต้องกักกันนั้นจะต้องรับอยู่ก็ให้จำคุกหรือกักขังเสียก่อน และให้นับวันถัดจากวันที่พ้นโทษจำคุกหรือพ้นจากกักขังเป็นวันเริ่มกักกัน

ระยะเวลาที่กักกัน และการปล่อยตัวผู้ถูกกักกันให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๔๓ การฟ้องขอให้กักกันเป็นอำนาจของพนักงานอัยการโดยเฉพาะ และจะขอรวมกันไป ในฟ้องคดีอื่นเป็น มูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกันหรือจะฟ้องภายหลังก็ได้

มาตรา ๔๔ ห้ามเข้าเขตกำหนด คือการห้ามมิให้เข้าไปในท้องที่หรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา

มาตรา ๔๕ เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใด และศาลเห็นสมควรเพื่อความปลอดภัยของประชาชน ไม่ว่าจะมีความขอหรือไม่ ศาลอาจสั่งในคำพิพากษาว่า เมื่อผู้นั้นพ้นโทษตามคำพิพากษาแล้ว ห้ามมิให้ผู้นั้นเข้าในเขตกำหนดเป็นเวลาไม่เกินห้าปี

มาตรา ๔๖ ถ้าความปรากฏแก่ศาลตามข้อเสนอมของพนักงานอัยการว่า ผู้ใดจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นก็ดี ในการพิจารณาคดีความผิดใด ถ้าศาลไม่ลงโทษผู้ถูกฟ้อง แต่มีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้ถูกฟ้อง น่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นก็ดี ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งผู้นั้นให้ทำทัณฑ์บนโดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกินกว่าห้าพันบาท ว่า ผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุดังกล่าวแล้วตลอดเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกินสองปี และจะสั่งให้มีประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ถ้าผู้นั้นไม่ยอมทำทัณฑ์บนหรือหาประกันไม่ได้ ให้ศาลมีอำนาจสั่งกักขังผู้นั้นจนกว่าจะทำทัณฑ์บนหรือหาประกันได้ แต่ไม่ให้กักขังเกินกว่าหกเดือน หรือจะสั่งห้ามผู้นั้นเข้าในเขตกำหนดตามมาตรา ๔๕ ก็ได้

การกระทำของเด็ก ที่มีอายุ ยังไม่เกิน สิบเจ็ดปี มิให้อยู่ใน บังคับแห่งบทบัญญัติตามมาตรานี้

มาตรา ๔๗ ถ้าผู้ทำทัณฑ์บนตามความในมาตรา ๔๖ กระทำผิดทัณฑ์บน ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นชำระเงินไม่เกินจำนวนที่ได้กำหนดไว้ในทัณฑ์บน ถ้าผู้นั้นไม่ชำระให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๐ มาใช้บังคับ

มาตรา ๔๘ ถ้าศาลเห็นว่า การปล่อยตัวผู้มีจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือน ซึ่งไม่ต้องรับโทษหรือได้รับการลดโทษตามมาตรา ๒๕ จะเป็นการไม่ปลอดภัยแก่ประชาชน ศาลจะสั่งให้ส่งไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลก็ได้ และคำสั่งนี้ศาลจะเพิกถอนเสียเมื่อใดก็ได้

มาตรา ๔๙ ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก หรือพิพากษาว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษบุคคลใด ถ้าศาลเห็นว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดเกี่ยวเนื่องกับการเสพย์สุราเป็นอาชญา หรือการเป็นผู้ติดยาเสพติดให้โทษ ศาลจะกำหนดในคำพิพากษาว่าบุคคลนั้นจะต้องไม่เสพย์สุรา ยาเสพติดให้โทษอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองอย่าง ภายในระยะเวลาไม่เกินสองปีนับแต่วันพ้นโทษ หรือวันปล่อยตัวเพราะรอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษก็ได้

ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวในวรรคแรกไม่ปฏิบัติตามที่ศาลกำหนด ศาลจะสั่งให้ส่งไปคุมตัวไว้ในสถานพยาบาลเป็นเวลาไม่เกินสองปีก็ได้

มาตรา ๕๐ เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษผู้ใด ถ้าศาลเห็นว่าผู้นั้นกระทำความผิดโดยอาศัยโอกาสจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ หรือเนื่องจากการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพ และเห็นว่าหากผู้นั้นประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นต่อไป อาจจะกระทำความผิดเช่นนั้นขึ้นอีก ศาลจะสั่งไว้ในคำพิพากษาห้ามการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพนั้นมีกำหนดเวลาไม่เกินห้าปีนับแต่วันพ้นโทษไปแล้วก็ได้

ส่วนที่ ๓

วิธีเพิ่มโทษ ลดโทษ และการรอการลงโทษ

มาตรา ๕๑ ในการเพิ่มโทษ มิให้เพิ่มขึ้นถึงประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกเกินกว่ายี่สิบปี

มาตรา ๕๒ ในการลดโทษประหารชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการลดมาตราส่วนโทษหรือลดโทษที่จะลง ให้ลดดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าจะลดหนึ่งในสาม ให้ลดเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือโทษจำคุกตั้งแต่สิบหกปีถึงยี่สิบปี

(๒) ถ้าจะลดกึ่งหนึ่ง ให้ลดเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือโทษจำคุกตั้งแต่สิบสองปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๕๓ ในการลดโทษจำคุกตลอดชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการลดมาตราส่วนโทษหรือลดโทษที่จะลง ให้ลดดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าจะลดหนึ่งในสาม ให้ลดเป็นโทษจำคุกตั้งแต่สิบสี่ปีถึงสิบหกปี

(๒) ถ้าจะลดกึ่งหนึ่ง ให้ลดเป็นโทษจำคุก ตั้งแต่สิบปีถึงสิบสองปี

มาตรา ๕๔ ในการคำนวณการเพิ่มโทษ หรือลดโทษที่จะลง ให้ศาลตั้งกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยเสียก่อนแล้วจึงเพิ่มหรือลด ถ้ามีทั้งการเพิ่มและการลดโทษที่จะลง ให้เพิ่มก่อนแล้วจึงลดจากผลที่เพิ่มแล้วนั้น ถ้าส่วนของการเพิ่มเท่ากับหรือมากกว่าส่วนของการลด และศาลเห็นสมควรจะไม่เพิ่มไม่ลดก็ได้

มาตรา ๕๕ ถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับมีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่า ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ หรือถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับ มีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่าและมีโทษปรับด้วย ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลง หรือจะยกโทษจำคุกเสียคงให้ปรับแต่อย่างเดียวยกก็ได้

มาตรา ๕๖ ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้นศาลจะลดโทษจำคุกไม่เกินสองปี ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา

การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพและสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิดหรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวไปเพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

เงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของผู้กระทำผิดนั้น ศาลอาจกำหนดข้อเดียวหรือหลายข้อ ดังต่อไปนี้

- (๑) ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าพนักงานที่ศาลระบุไว้เป็นครั้งคราวเพื่อเจ้าพนักงานจะได้สอบถาม แนะนำ ช่วยเหลือหรือตักเตือน ตามที่เห็นควรในเรื่องความประพฤติและการประกอบอาชีพ
- (๒) ให้เลิกหัด หรือทำงานอาชีพอันเป็นกิจลักษณะ
- (๓) ให้ละเว้นการคบหาสมาคม หรือการประพฤติใดอันอาจนำไปสู่การกระทำผิดเช่นเดียวกันนั้นอีก

เงื่อนไขตามที่ศาลได้กำหนดตามความในวรรคก่อนนั้น ถ้าภายหลังความปรากฏแก่ศาลตามคำขอของผู้กระทำผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น พนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องแก่การควบคุมความประพฤติของผู้กระทำผิดได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลอาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือเพิกถอนข้อหนึ่งข้อใดเสียก็ได้ หรือจะกำหนดเงื่อนไขข้อใดตามที่กล่าวในวรรคก่อนที่ศาลยังมีได้กำหนดไว้เพิ่มเติมขึ้นอีกก็ได้

มาตรา ๕๗ เมื่อความปรากฏแก่ศาลเอง หรือความปรากฏตามคำแถลงของพนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานว่า ผู้กระทำผิดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังที่ศาลกำหนดตามมาตรา ๕๖ ศาลอาจตักเตือนผู้กระทำผิด หรือจะกำหนดการลงโทษที่ยังไม่ได้กำหนดหรือลงโทษซึ่งรอไว้วันนั้นก็

มาตรา ๕๘ ถ้าภายในเวลาที่ศาลกำหนดตามมาตรา ๕๖ ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาได้กระทำความผิดอันมิใช่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ และศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกสำหรับความผิดนั้น ให้ศาลที่พิพากษาคดีหลังกำหนดโทษที่รอการกำหนดไว้ในคดีก่อนบวกเข้ากับโทษในคดีหลัง หรือบวกโทษที่รอการลงโทษไว้ในคดีก่อนเข้ากับโทษในคดีหลัง แล้วแต่กรณี

แต่ถ้าภายในเวลาที่ศาลได้กำหนดตามมาตรา ๕๖ ผู้นั้นมิได้กระทำความผิดดังกล่าวมาในวรรคแรก ให้ผู้นั้นพ้นจากภาวะที่จะถูกกำหนดโทษ หรือถูกลงโทษในคดีนั้น แล้วแต่กรณี

หมวด ๔

ความรับผิดในทางอาญา

มาตรา ๕๙ บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำ และในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้

กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

การกระทำ ให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้น โดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย

มาตรา ๖๐ ผู้ใดเจตนาที่จะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ผลของการกระทำเกิดแก่อีกบุคคลหนึ่งโดยพลาดไป ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำโดยเจตนาแก่บุคคลซึ่งได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น แต่ในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ลงโทษหนักขึ้นเพราะฐานะของบุคคล หรือเพราะความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำกับบุคคลที่ได้รับผลร้ายมิให้นำกฎหมายนั้นมาใช้บังคับเพื่อลงโทษผู้กระทำให้หนักขึ้น

มาตรา ๖๑ ผู้ใดเจตนาจะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ได้กระทำต่อบุคคลหนึ่งโดยสำคัญผิด ผู้นั้นจะยกเอาความสำคัญผิดเป็นข้อแก้ตัวว่ามีได้กระทำโดยเจตนาหาได้ไม่

มาตรา ๖๒ ข้อเท็จจริงใด ถ้ามีอยู่จริงจะทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด หรือทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แม้ข้อเท็จจริงนั้นจะไม่มีอยู่จริง แต่ผู้กระทำสำคัญผิดว่ามีอยู่จริง ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิด หรือได้รับยกเว้นโทษ หรือได้รับโทษน้อยลง แล้วแต่กรณี

ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริงตามความในวรรคสามแห่งมาตรา ๕๘ หรือความสำคัญผิดว่ามีอยู่จริงตามความในวรรคแรก ได้เกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำความผิด ให้ผู้กระทำรับผิดฐานกระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่า การกระทำนั้นผู้กระทำจะต้องรับโทษแม้กระทำโดยประมาท

บุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใด บุคคลนั้นจะต้องได้รู้ข้อเท็จจริงนั้น

มาตรา ๖๓ ถ้าผลของการกระทำความผิดใดทำให้ผู้กระทำต้องรับโทษหนักขึ้น ผลของการกระทำความผิดนั้นต้องเป็นผลที่ตามธรรมชาติย่อมเกิดขึ้นได้

มาตรา ๖๔ บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดในทางอาญาไม่ได้ แต่ถ้าศาลเห็นว่า ตามสภาพและพฤติการณ์ ผู้กระทำความผิดอาจจะไม่รู้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ศาลอาจอนุญาตให้

แสดงพยานหลักฐานต่อศาล และถ้าศาลเชื่อว่า ผู้กระทำไม่รู้ว่ากฎหมายบัญญัติไว้เช่นนั้น ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา ๖๕ ผู้ใดกระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้เพราะมีจิตบกพร่อง โรคจิตหรือจิตฟั่นเฟือน ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น

แต่ถ้าผู้กระทำความผิดยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา ๖๖ ความมีเมินเพราะเสพยาสุรา หรือ สิ่งเมาอย่างอื่นจะยกขึ้นเป็นข้อแก้ตัวตามมาตรา ๖๕ ไม่ได้ เว้นแต่ความมีเมานั้นจะได้เกิดโดยผู้เสพยาไม่รู้ว่าสิ่งนั้นจะทำให้มีเมินมา หรือได้เสพยาโดยถูกขืนใจให้เสพยา และได้กระทำความผิดในขณะที่ไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือไม่สามารถบังคับตนเองได้ ผู้กระทำความผิดจึงจะได้รับการยกเว้นโทษสำหรับความผิดนั้น แต่ถ้าผู้นั้นยังสามารถรู้ผิดชอบอยู่บ้าง หรือยังสามารถบังคับตนเองได้บ้าง ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา ๖๗ ผู้ใดกระทำความผิดด้วยความจำเริญ

(๑) เพราะอยู่ในที่บังคับหรือภายใต้อำนาจซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงหรือขัดขืนได้ หรือ

(๒) เพราะเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากภยันตรายที่ใกล้จะถึงและไม่สามารถหลีกเลี่ยงให้พ้นโดยวิธีอื่นใดได้ เมื่อภยันตรายนั้นตนมิได้ก่อให้เกิดขึ้น เพราะความผิดของตน

ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นการเกินสมควรแก่เหตุแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา ๖๘ ผู้ใดจำต้องกระทำการใดเพื่อป้องกันสิทธิของตนหรือของผู้อื่นให้พ้นภัยอันตรายซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย และเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ถ้าได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ การกระทำนั้นเป็นการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่มีความผิด

มาตรา ๖๘ ในกรณีที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๗ และมาตรา ๖๘ นั้น ถ้าผู้กระทำได้กระทำไปเกินสมควรแก่เหตุ หรือเกินกว่ากรณีแห่งความจำเป็น หรือเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ แต่ถ้าการกระทำนั้นเกิดขึ้นจากความตื่นเต้น ความตกใจ หรือความกลัว ศาลจะไม่ลงโทษผู้กระทำก็ได้

มาตรา ๗๐ ผู้ใดกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน แม้คำสั่งนั้นจะมีชอบด้วยกฎหมาย ถ้าผู้กระทำมีหน้าที่หรือเชื่อโดยสุจริตว่ามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ เว้นแต่จะรู้ว่าคำสั่งนั้นเป็นคำสั่งซึ่งมิชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๗๑ ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๓๔ ถึงมาตรา ๓๓๖ วรรคแรก และมาตรา ๓๔๑ ถึงมาตรา ๓๖๔ นั้น ถ้าเป็นการกระทำที่สามีกกระทำต่อภริยา หรือภริยากระทำต่อสามี ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษ

ความผิดดังระบุนั้น ถ้าเป็นการกระทำที่ผู้บุพการีกระทำต่อผู้สืบสันดาน ผู้สืบสันดานกระทำต่อผู้บุพการี หรือพี่น้องน้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน กระทำต่อกัน แม้กฎหมายมิได้บัญญัติให้เป็นความผิดอันยอมความได้ ก็ให้เป็นความผิดอันยอมความได้ และนอกจากนั้น ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา ๗๒ ผู้ใดบันดาลโทสะ โดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม จึงกระทำความผิดต่อผู้ข่มเหงในขณะนั้น ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา ๗๓ เด็กอายุยังไม่เกินเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา ๑๔ เด็กอายุกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินสิบสี่ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาตักเตือนด้วยก็ได้

(๒) ถ้าศาลเห็นว่า บิดามารดาหรือผู้ปกครองสามารถดูแลเด็กนั้นได้ ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้แก่บิดามารดาหรือผู้ปกครองไป โดยวางข้อกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองระวังเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตลอดเวลาที่ศาลกำหนด ซึ่งต้องไม่เกินสามปี และกำหนดจำนวนเงินตามที่เห็นสมควรซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องชำระต่อศาลไม่เกินครั้งละหนึ่งพันบาท ในเมื่อเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้น

ถ้าเด็กนั้นอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือผู้ปกครอง และศาลเห็นว่าไม่สมควรจะเรียกบิดามารดาหรือผู้ปกครองมาวางข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ศาลจะเรียกตัวบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาสอบถามว่า จะยอมรับข้อกำหนดทำนองที่บัญญัติไว้สำหรับบิดามารดาหรือผู้ปกครองดังกล่าวมาข้างต้นหรือไม่ก็ได้ ถ้าบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ยอมรับข้อกำหนดเช่นว่านั้น ก็ให้ศาลมีคำสั่งมอบตัวเด็กให้แก่บุคคลผู้นั้นไปโดยวางข้อกำหนดดังกล่าว

(๓) ในกรณีที่ศาลมอบตัวเด็กให้แก่บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ตาม (๒) ศาลจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติดังเด็กนั้น เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๖ ด้วยก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลแต่งตั้งพนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอื่นใดเพื่อคุ้มครองประพฤติดังเด็กนั้น

(๔) ถ้าเด็กนั้นไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง หรือมี แต่ศาลเห็นว่าไม่สามารถดูแลเด็กนั้นได้ หรือถ้าเด็กอาศัยอยู่กับบุคคลอื่นนอกจากบิดามารดาหรือ

ผู้ปกครอง และบุคคลนั้นไม่ยอมรับข้อกำหนดดังกล่าวใน (๒) ศาลจะมีคำสั่งให้มอบตัวเด็กนั้นให้อยู่กับบุคคลหรือองค์การที่ศาลเห็นสมควรเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอนตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้ในเมื่อบุคคลหรือองค์การนั้นยินยอม ในกรณีเช่นว่านี้ให้บุคคลหรือองค์การนั้นมีอำนาจเช่นผู้ปกครองเฉพาะเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอน รวมตลอดถึงการกำหนดที่อยู่และการจัดให้เด็กมีงานทำตามสมควร หรือ

(๕) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังโรงเรียน หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่อย่าให้เกินกว่าที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี

คำสั่งของศาลดังกล่าวใน (๒) (๓) (๔) และ (๕) นั้น ถ้าในขณะใดภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ ความปรากฏแก่ศาลโดยศาลรู้เอง หรือตามคำเสนอของผู้มีส่วนได้เสีย พนักงานอัยการ หรือบุคคลหรือองค์การที่ศาลมอบตัวเด็กเพื่อดูแล อบรมและสั่งสอน หรือเจ้าพนักงานว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป ก็ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งนั้น หรือมีคำสั่งใหม่ตามอำนาจในมาตรานี้

มาตรา ๗๕ ผู้ใดอายุกว่าสิบสี่ปี แต่ยังไม่เกินสิบเจ็ดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งบังเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้จัดการตามมาตรา ๗๔ หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงถึงหนึ่ง

มาตรา ๗๖ ผู้ใดอายุกว่าสิบเจ็ดปี แต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควร จะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้

มาตรา ๗๗ ในกรณีที่ศาลวางข้อกำหนดให้บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ระวางเด็กนั้นไม่ให้ก่อเหตุร้ายตามความในมาตรา ๗๔ (๒) ถ้าเด็กนั้นก่อเหตุร้ายขึ้นภายในเวลาในข้อกำหนด ศาลมีอำนาจบังคับบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ ให้ชำระเงินไม่เกินจำนวนในข้อกำหนดนั้น ภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควร ถ้าบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ไม่ชำระเงิน ศาลจะสั่งให้ยึดทรัพย์สินของบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ เพื่อใช้เงินที่จะต้องชำระก็ได้

ในกรณีที่ศาลได้บังคับให้บิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่ชำระเงินตามข้อกำหนดแล้วนั้น ถ้าศาลมิได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งที่ได้วางข้อกำหนดนั้นเป็นอย่างอื่นตามความในมาตรา ๗๔ จวรรคท้าย ก็ให้ข้อกำหนดนั้นคงใช้บังคับได้ต่อไปจนถึงเวลาที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดนั้น

มาตรา ๗๘ เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ ไม่ว่าจะได้มีการเพิ่มหรือการลดโทษตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นแล้วหรือไม่ ถ้าศาลเห็นสมควร จะลดโทษไม่เกินครึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้

เหตุบรรเทาโทษนั้นได้แก่ ผู้กระทำความผิดเป็นผู้โศกเศร้าเบาปัญญา ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณความดีมาแต่ก่อน รู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ลุแก่โทษต่อเจ้าพนักงาน หรือให้ความรู้แก่ศาล อันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามีลักษณะทำนองเดียวกัน

มาตรา ๗๙ ในคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว ถ้าผู้ที่ต้องหาว่ากระทำความผิดนำค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นมาชำระก่อนที่ศาลเริ่มต้นสืบพยาน ให้คดีนั้นเป็นอันระงับไป

หมวด ๕

การพยายามกระทำความผิด

มาตรา ๘๐ ผู้ใดลงมือกระทำความผิดแต่กระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้นั้นพยายามกระทำความผิด

ผู้ใดพยายามกระทำความผิด ผู้นั้นต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๘๑ ผู้ใดกระทำการโดยมุ่งต่อผล ซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดแต่การกระทำนั้นไม่สามารถจะบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ เพราะเหตุบังเอิญซึ่งใช้ในการกระทำหรือเหตุแห่งวัตถุที่มุ่งหมายกระทำต่อ ให้ถือว่าผู้นั้นพยายามกระทำความผิด แต่ให้ลงโทษไม่เกินครึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าการกระทำดังกล่าวในวรรคแรกได้กระทำไปด้วยความเชื่ออย่างงมงาย ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้

มาตรา ๘๒ ผู้ใดพยายามกระทำความผิด หากยังเสียเองไม่กระทำการให้ตลอด หรือกลับใจแก้ไขไม่ให้การกระทำนั้นบรรลุผล ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษสำหรับการพยายามกระทำความผิดนั้น แต่ถ้าการที่ได้กระทำไปแล้วต้องตามบทกฎหมายที่บัญญัติเป็นความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ

หมวด ๖

ตัวการและผู้สนับสนุน

มาตรา ๘๓ ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๘๔ ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้บังคับ ชูเชิญ
จ้างวานหรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด

ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ ถ้า
ความผิดมิได้กระทำลง ไม่ว่าจะเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังไม่ได้กระทำหรือ
เหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความ
ผิดนั้น

มาตรา ๘๕ ผู้ใดโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด
และความผิดนั้นมีกำหนดโทษไม่ต่ำกว่าหกเดือน ผู้นั้นต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของ
โทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดเพราะเหตุที่ได้มีการโฆษณา หรือประกาศ
ตามความในวรรคแรก ผู้โฆษณาหรือประกาศต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ

มาตรา ๘๖ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือหรือให้
ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำ
ความผิด จะมีใจรู้ถึงการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกนั้นก็ตาม ผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุน
การกระทำความผิด ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับ
ความผิดที่สนับสนุนนั้น

มาตรา ๘๗ ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเพราะมีผู้ใช้ให้กระทำตาม
มาตรา ๘๔ เพราะมีผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิดตาม
มาตรา ๘๕ หรือโดยมีผู้สนับสนุนตามมาตรา ๘๖ ถ้าความผิดที่เกิดขึ้นนั้น ผู้กระทำ
ได้กระทำไปเกินขอบเขตที่ใช้หรือที่โฆษณาหรือประกาศ หรือเกินไปจากเจตนา
ของผู้สนับสนุน ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไป
ให้กระทำความผิดหรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด แล้วแต่กรณี ต้องรับผิดทาง
อาญาเพียงสำหรับความผิดเท่าที่อยู่ในขอบเขตที่ใช้หรือที่โฆษณาหรือประกาศหรือ
อยู่ในขอบเขตแห่งเจตนาของผู้สนับสนุนการกระทำความผิดเท่านั้น แต่ถ้าโดยพฤติ-
การอันอาจสังเกตเห็นได้ว่า อาจเกิดการกระทำความผิดเช่นที่เกิดขึ้นนั้นได้จากการใช้

การโฆษณา หรือประกาศหรือการสนับสนุนผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด แล้วแต่กรณี ต้องรับผิดทางอาญาตามความผิดที่เกิดขึ้นนั้น

ในกรณีที่ผู้ถูกใช้ ผู้กระทำตามคำโฆษณา หรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด หรือตัวการในความผิด จะต้องรับผิดทางอาญามีกำหนดโทษสูงขึ้นเพราะอาศัยผลที่เกิดจากการกระทำความผิด ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด แล้วแต่กรณี ต้องรับผิดทางอาญาตามความผิดที่มีกำหนดโทษสูงขึ้นนั้นด้วย แต่ถ้าโดยลักษณะของความผิด ผู้กระทำจะต้องรับผิดทางอาญามีกำหนดโทษสูงขึ้นเฉพาะเมื่อผู้กระทำต้องรู้ หรืออาจสังเกตเห็นได้ว่าจะเกิดผลเช่นนั้นขึ้น ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ผู้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำความผิด หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิด จะต้องรับผิดทางอาญาตามความผิดที่มีกำหนดโทษสูงขึ้นก็เฉพาะเมื่อตนได้รู้ หรืออาจสังเกตเห็นได้ว่าจะเกิดผลเช่นที่เกิดขึ้นนั้น

มาตรา ๘๘ ถ้าความผิดที่ได้ใช้ ที่ได้โฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไปให้กระทำ หรือที่ได้สนับสนุนให้กระทำ ได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้ใช้ ผู้โฆษณาหรือประกาศหรือผู้สนับสนุน ผู้กระทำได้กระทำไปไม่ตลอด หรือกระทำไปตลอดแล้ว แต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้ใช้หรือผู้โฆษณาหรือประกาศ คงรับผิดเพียงที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๔ วรรคสอง หรือมาตรา ๘๕ วรรคแรก แล้วแต่กรณี ส่วนผู้สนับสนุนนั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา ๘๙ ถ้ามีเหตุส่วนตัวอันควรวกเว้นโทษ ลดโทษหรือเพิ่มโทษ แก่ผู้กระทำความผิดคนใด จะนำเหตุนั้นไปใช้แก่ผู้กระทำความผิดคนอื่นในการกระทำความผิดนั้นด้วยไม่ได้ แต่ถ้าเหตุอันควรวกเว้นโทษ ลดโทษหรือเพิ่มโทษ เป็นเหตุในลักษณะคดี จึงให้ใช้แก่ผู้กระทำความผิดในการกระทำความผิดนั้นด้วยกันทุกคน

หมวด ๗

การกระทำความผิดหลายบทหรือหลายกระทง

มาตรา ๕๐ เมื่อการกระทำใดอันเป็นกรรมเดียวเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบท ให้ใช้กฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุดลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด

มาตรา ๕๑ เมื่อศาลจะพิพากษาลงโทษผู้ใด และปรากฏว่าผู้นั้นได้กระทำการอันเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ศาลจะลงโทษผู้นั้นทุกกรรมเป็นกระทงความผิดไป หรือจะลงโทษเฉพาะกระทงที่หนักที่สุดก็ได้ แต่ไม่ว่าจะเป็นกรณีใด โทษจำคุกทั้งสิ้นจะต้องไม่เกินยี่สิบปี เว้นแต่เป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต

หมวด ๘

การกระทำความผิดอีก

มาตรา ๕๒ ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ถ้าและได้กระทำความผิดใด ๆ อีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่กักตม ภายในเวลาห้าปี นับแต่วันพ้นโทษกักตม หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นหนึ่งในสามของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง

มาตรา ๕๓ ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก ถ้าและได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใด ที่จำแนกไว้ในอนุมาตราต่อไปนี้ ข้างในอนุมาตราเดียวกันอีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่กักตม ภายในเวลาสามปีนับแต่วันพ้นโทษกักตม ถ้าความผิดครั้งแรกเป็นความผิดซึ่งศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่น้อยกว่าหกเดือน หากศาลจะพิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ก็ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดครั้งหลัง

(๑) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามที่บัญญัติไว้ใน

มาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๓๕

(๒) ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๖ ถึง
มาตรา ๑๔๖

(๓) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา
๑๔๗ ถึงมาตรา ๑๖๖

(๔) ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๑๖๗ ถึงมาตรา ๑๘๒ และมาตรา ๑๘๔

(๕) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๒๐๐ ถึงมาตรา ๒๐๔

(๖) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ใน
มาตรา ๒๐๘ ถึงมาตรา ๒๑๖

(๗) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ตามที่
บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๗ ถึงมาตรา ๒๒๔ มาตรา ๒๒๖ ถึงมาตรา ๒๓๔ และ
มาตรา ๒๓๖ ถึงมาตรา ๒๓๘

(๘) ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๔๐ ถึง
มาตรา ๒๔๘ ความผิดเกี่ยวกับดวงตรา แสตมป์และตัว ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา
๒๕๐ ถึงมาตรา ๒๖๓ และความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา
๒๖๔ ถึงมาตรา ๒๖๘

(๙) ความผิดเกี่ยวกับการค้า ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๐ ถึง
มาตรา ๒๗๕

(๑๐) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๖ ถึง
มาตรา ๒๘๕

(๑๑) ความผิดต่อชีวิต ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๗ ถึงมาตรา
๒๙๐ และมาตรา ๒๙๔ ความผิดต่อร่างกาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๙๕ ถึง
มาตรา ๒๙๘ ความผิดฐานทำให้แท้งลูก ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๐๑ ถึง
มาตรา ๓๐๓ และความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนบ่่วย เจ็บหรือคนชรา ตามที่บัญญัติ
ไว้ในมาตรา ๓๐๖ ถึงมาตรา ๓๐๘

(๑๒) ความผิดต่อเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๐๘ มาตรา ๓๑๐ และมาตรา ๓๑๒ ถึงมาตรา ๓๒๐

(๑๓) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๓๔ ถึงมาตรา ๓๖๕

มาตรา ๕๔ ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ และ ความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่มีอายุยังไม่เกินสิบเจ็ดปีนั้น ไม่ว่าจะได้กระทำในครั้งก่อนหรือครั้งหลัง ไม่ถือว่าเป็นความผิดเพื่อการเพิ่มโทษตามความ ในหมวดนี้

หมวด ๙

อายุความ

มาตรา ๕๕ ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายัง ศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

(๑) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี

(๒) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี

(๓) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี

(๔) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี

(๕) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวางโทษอย่างอื่น

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิด หลบหนีหรือฉกฉวยทรัพย์ และศาลสั่งการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้ว นับแต่วันที่หลบหนีหรือวันที่ศาลสั่งการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุ ความเช่นเดียวกัน

มาตรา ๕๖ ภายใต้งบบังคับมาตรา ๕๕ ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

มาตรา ๕๗ ในการฟ้องขอให้กักกัน ถ้าจะฟ้องภายหลังการฟ้องคดี อันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกัน ต้องฟ้องภายในกำหนดหกเดือนนับแต่ วันที่ฟ้องคดีนั้น มิฉะนั้นเป็นอันขาดอายุความ

มาตรา ๕๘ เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใด ผู้นั้นยังมิได้ รับโทษก็ดี ได้รับโทษแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ดี ถ้ายังมีได้ตัวผู้นั้นมา เพื่อรับโทษนับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิด หลบหนี แล้วแต่กรณี เกินกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ เป็นอันล่วงเลยการลงโทษ จะลงโทษผู้นั้นมิได้

- (๑) ยี่สิบปี สำหรับโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุก ยี่สิบปี
- (๒) สิบห้าปี สำหรับโทษจำคุกกว่าเจ็ดปีแต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (๓) สิบปี สำหรับโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (๔) ห้าปี สำหรับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีลงมาหรือโทษอย่างอื่น

มาตรา ๕๙ การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือการ กักขังแทนค่าปรับ ถ้ามิได้ทำภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด จะยึดทรัพย์สิน หรือกักขังไม่ได้

ความในวรรคแรกมิให้ใช้บังคับ ในกรณีการกักขังแทนค่าปรับซึ่งทำต่อ
เนื่องกับการลงโทษจำคุก

มาตรา ๑๐๐ เมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้กักกันผู้ใด ถ้าผู้นั้นยังมีได้
รับการกักกันก็ดี ได้รับการกักกันแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ดี ถ้าพ้นกำหนด
สามปีนับแต่วันที่พ้นโทษโดยได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้ว หรือโดยล่วงเลยการ
ลงโทษ หรือนับแต่วันที่ผู้นั้นหลบหนีระหว่างเวลาที่ต้องกักกัน เป็นอันล่วงเลย
การกักกัน จะกักกันผู้นั้นไม่ได้

มาตรา ๑๐๑ การบังคับตามคำสั่งของศาลตามความในมาตรา ๔๖ หรือ
การร้องขอให้ศาลสั่งให้ใช้เงินเมื่อผู้ทำทัณฑ์บนประพฤตินิดทัณฑ์บนตามความใน
มาตรา ๔๗ นั้น ถ้ามิได้บังคับหรือร้องขอภายในกำหนดสองปีนับแต่วันที่ศาลมี
คำสั่ง หรือนับแต่วันที่ผู้ทำทัณฑ์บนประพฤตินิดทัณฑ์บน จะบังคับหรือร้องขอมิได้

ลักษณะ ๒

บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๐๒ ความผิดลหุโทษ คือความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุก
ไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นว่ามานี้
ด้วยกัน

มาตรา ๑๐๓ บทบัญญัติในลักษณะ ๑ ให้ใช้ในกรณีแห่งความผิดลหุ
โทษด้วย เว้นแต่ที่บัญญัติไว้ในสามมาตราต่อไปนี้

มาตรา ๑๐๔ การกระทำความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายนี้ แม้
กระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิด เว้นแต่ตามบทบัญญัติความผิดนั้นจะมีความ
บัญญัติให้เห็นเป็นอย่างอื่น

- มาตรา ๑๐๕ ผู้ใดพยายามกระทำความผิดลหุโทษ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ
 มาตรา ๑๐๖ ผู้สนับสนุนในความผิดลหุโทษไม่ต้องรับโทษ

ภาค ๒

ความผิด

ลักษณะ ๑

ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร

หมวด ๑

ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท

และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

มาตรา ๑๐๗ ผู้ใดปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ ต้องระวางโทษประหารชีวิต

ผู้ใดพยายามกระทำการเช่นว่านั้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

ผู้ใดกระทำการใดอันเป็นการเตรียมเพื่อปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ หรือรู้ว่ามีผู้จะปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์ กระทำการใดอันเป็นการช่วยปกปิดไว้ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๑๐๘ ผู้ใดกระทำการประทุษร้ายต่อพระองค์หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

ผู้ใดพยายามกระทำการเช่นว่านั้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

ถ้าการกระทำนั้นมีลักษณะอันน่าจะเป็นอันตรายแก่พระชนม์ ผู้กระทำ
ต้องระวางโทษประหารชีวิต

ผู้ใดกระทำการ โดอันเป็นการเตรียมเพื่อประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือ
เสรีภาพของพระมหากษัตริย์ หรือรู้ว่ามีผู้จะกระทำการประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือ
เสรีภาพของพระมหากษัตริย์ กระทำการ โดอันเป็นการช่วยปกปิดไว้ ต้องระวาง
โทษจำคุกตั้งแต่สิบหกปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๑๐๘ ผู้ใดปลงพระชนม์พระราชินีหรือรัชทายาท หรือฆ่าผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษประหารชีวิต

ผู้ใดพยายามกระทำการเช่นว่านั้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

ผู้ใดกระทำการ โดอันเป็นการเตรียมเพื่อปลงพระชนม์พระราชินี หรือ
รัชทายาท หรือเพื่อฆ่าผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ หรือรู้ว่ามีผู้จะปลงพระ-
ชนม์พระราชินีหรือรัชทายาท หรือจะฆ่าผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ กระทำ
การ โดอันเป็นการช่วยปกปิดไว้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบสองปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๑๑๐ ผู้ใดกระทำการประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือเสรีภาพของ
พระราชินีหรือรัชทายาท หรือต่อร่างกายหรือเสรีภาพของผู้สำเร็จราชการแทน
พระองค์ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบหกปีถึงยี่สิบปี

ผู้ใดพยายามกระทำการเช่นว่านั้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

ถ้าการกระทำนั้นมีลักษณะอันน่าจะเป็นอันตรายแก่พระชนม์ หรือชีวิต
ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

ผู้ใดกระทำการ โดอันเป็นการเตรียมเพื่อประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือ
เสรีภาพของพระราชินีหรือรัชทายาท หรือต่อร่างกายหรือเสรีภาพของผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ หรือรู้ว่ามีผู้จะประทุษร้ายต่อพระองค์ หรือเสรีภาพของ

พระราชินีหรือรัชทายาท หรือประมุขร้ายต่อร่างกายหรือเสรีภาพของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ กระทำการใดอันเป็นการช่วยปกปิดไว้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบสองปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๑๑๑ ผู้ใดเป็นผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดตามมาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๑๐ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

มาตรา ๑๑๒ ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาทหรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี

หมวด ๒

ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร

มาตรา ๑๑๓ ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (๑) ล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ
- (๒) ล้มล้างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจอธิปไตย หรืออำนาจตุลาการแห่งรัฐธรรมนูญ หรือให้ใช้อำนาจดังกล่าวแล้วไม่ได้ หรือ
- (๓) แบ่งแยกราชอาณาจักร หรือยึดอำนาจปกครองในส่วนหนึ่งส่วนใดแห่งราชอาณาจักร

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นกบฏ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๑๑๔ ผู้ใดสะสมกำลังพลหรืออาวุธ ตระเตรียมการอื่นใด หรือสมคบกัน เพื่อเป็นกบฏ หรือกระทำความผิดใด ๆ อันเป็นส่วนหนึ่งของแผนการเพื่อ

เป็นกบฏ หรือยุบราษฎรให้เป็นกบฏ หรือรู้ว่ามีผู้จะเป็นกบฏ แล้วกระทำการใด อันเป็นการช่วยปกปิดไว้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

มาตรา ๑๑๕ ผู้ใดยุบทหารหรือตำรวจให้หนีราชการ ให้ละเลยไม่กระทำการตามหน้าที่ หรือให้ก่อการกำเริบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี

ถ้าความผิดนั้นได้กระทำลงโดยมุ่งหมายจะบ่อนทำลายวินัยและสมรรถภาพของกรมกองทหารหรือตำรวจเสื่อมทรามลง ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี

มาตรา ๑๑๖ ผู้ใดกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา หนังสือหรือวิธีอื่นใดอันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือติชมโดยสุจริต

(๑) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดินหรือรัฐบาล โดยใช้กำลังข่มขืนใจหรือใช้กำลังประทุษร้าย

(๒) เพื่อให้เกิดความปั่นป่วนหรือกระด้างกระเดื่องในหมู่ประชาชน ถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักร หรือ

(๓) เพื่อให้ประชาชนล่วงละเมิดกฎหมายแผ่นดิน

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี

มาตรา ๑๑๗ ผู้ใดยุบหรือจัดให้เกิดการร่วมกันหยุดงาน การร่วมกันบดงานงดจ้าง หรือการร่วมกันไม่ยอมค้าขายหรือติดต่อทางธุรกิจกับบุคคลใด ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายแผ่นดิน เพื่อบังคับรัฐบาลหรือเพื่อข่มขู่ประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดทราบความมุ่งหมายดังกล่าว และเข้ามีส่วนหรือเข้าช่วยในการร่วมกันหยุดงาน การร่วมกันบดงานงดจ้าง หรือการร่วมกันไม่ยอมค้าขายหรือติดต่อทางธุรกิจกับบุคคลใด ๆ นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดทราบความมุ่งหมายดังกล่าว และใช้กำลังประทุษร้าย ชูเชิญว่า จะใช้กำลังประทุษร้ายหรือทำให้วาทกัลด้วยประการใด ๆ เพื่อให้บุคคลเข้ามีส่วน หรือเข้าช่วยในการร่วมกันหยุดงาน การร่วมกันบีดงานงดจ้าง หรือการร่วมกัน ไม่ยอมค้าขายหรือติดต่อทางธุรกิจกับบุคคลใด ๆ นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๑๘ ผู้ใดกระทำการใด ๆ ต่อองค์หรือเครื่องหมายอื่นใดอันมีความหมายถึงรัฐ เพื่อเหยียดหยามประเทศชาติ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน หนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด ๓

ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร

มาตรา ๑๑๘ ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อให้ราชอาณาจักรหรือส่วนหนึ่ง ส่วนใดของราชอาณาจักรตกไปอยู่ใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐต่างประเทศ หรือเพื่อให้เอกราชของรัฐเสื่อมเสียไป ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๑๒๐ ผู้ใดคบคิดกับบุคคลซึ่งกระทำการ เพื่อประโยชน์ของรัฐต่างประเทศ ด้วยความประสงค์ที่จะก่อให้เกิดการดำเนินการรบต่อรัฐหรือในทางอื่น ที่เป็นปรบภัยต่อรัฐ ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๑๒๑ คนไทยคนใดกระทำการรบต่อประเทศ หรือเข้าร่วมเป็น ข้าราชการของประเทศ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๑๒๒ ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่ออุปการะแก่การดำเนินการรบ หรือการเตรียมการรบของข้าศึก ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบห้าปี

ถ้าการอุปการะนั้นเป็นการ

(๑) ทำให้มีอม ค่าย สนามบิน ยานรบ ยานพาหนะ ทางคมนาคม สิ่งที่ใช้ในการสื่อสาร ยุทโธปกรณ์ เสมียงอาหาร อู่เรือ อาคาร หรือสิ่งอื่นใด สำหรับใช้เพื่อการสงครามใช้การไม่ได้หรือตกไปอยู่ในเงื้อมมือของข้าศึก

(๒) ขูยงทหารให้ละเลยไม่กระทำการตามหน้าที่ ก่อการกำเริบ
หนีราชการหรือละเมิดวินัย

(๓) กระทำจารกรรม นำหรือแนะทางให้ข้าศึก หรือ

(๔) กระทำโดยประการอื่นใดให้ข้าศึกได้เปรียบในการรบ

ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๑๒๓ ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อความ เอกสาร
หรือสิ่งใด ๆ อันปกปิดไว้เป็นความลับสำหรับความปลอดภัยของประเทศ ต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี

มาตรา ๑๒๔ ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อให้ผู้อื่นล่วงรู้หรือได้ไปซึ่งข้อ
ความ เอกสารหรือสิ่งใด ๆ อันปกปิดไว้เป็นความลับสำหรับความปลอดภัยของ
ประเทศ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี

ถ้าความผิดนั้นได้กระทำในระหว่างประเทศอยู่ในการรบหรือการสงคราม
ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบห้าปี

ถ้าความผิดดังกล่าวมาในสองวรรคก่อน ได้กระทำเพื่อให้รัฐต่าง
ประเทศได้ประโยชน์ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๑๒๕ ผู้ใดปลอม ทำเทียมขึ้น กักไว้ ซ่อนเร้น บิดบัง ยักยัก
ทำให้เสียหาย ทำลาย หรือทำให้สูญหายหรือไว้ประโยชน์ซึ่งเอกสารหรือแบบใด ๆ
อันเกี่ยวกับส่วนได้เสียของรัฐในการระหว่างประเทศ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน
สิบปี

มาตรา ๑๒๖ ผู้ใดได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้กระทำการของรัฐบาล
กับรัฐบาลต่างประเทศ ถ้าและโดยทุจริตไม่ปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย ต้อง
ระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี

มาตรา ๑๒๗ ผู้ใดกระทำการใด ๆ เพื่อให้เกิดเหตุร้ายแก่ประเทศจาก
ภายนอก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี

ถ้าเหตุร้ายเกิดขึ้น ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สองปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๑๒๘ ผู้ใดตระเตรียมการ หรือพยายามกระทำความผิดใดๆ ในหมวดนี้ ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น

มาตรา ๑๒๙ ผู้ใดเป็นผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดใดๆ ในหมวดนี้ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

หมวด ๔

ความผิดต่อสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ

มาตรา ๑๓๐ ผู้ใดทำร้ายร่างกายหรือประทุษร้ายต่อเสรีภาพของราชาธิปไตย ราชนินี ราชสามี รัชทายาทหรือประมุขแห่งรัฐต่างประเทศซึ่งมีสัมพันธไมตรี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปี

ผู้ใดพยายามกระทำการเช่นว่านั้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา ๑๓๑ ผู้ใดทำร้ายร่างกายหรือประทุษร้ายต่อเสรีภาพของผู้แทนรัฐต่างประเทศ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มาสู่พระราชสำนัก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี

ผู้ใดพยายามกระทำการเช่นว่านั้น ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา ๑๓๒ ผู้ใดฆ่าหรือพยายามฆ่าบุคคลหนึ่งบุคคลใดตั้งระบุไว้ในมาตรา ๑๓๐ หรือมาตรา ๑๓๑ ต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๑๓๓ ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายราชาธิปไตย ราชนินี ราชสามี รัชทายาทหรือประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๔ ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่นหรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายผู้แทนรัฐต่างประเทศซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มาสู่พระราชสำนัก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๕ ผู้ใดกระทำการใด ๆ ต่อองหรือเครื่องหมายอื่นใดอันมีความหมายถึงรัฐต่างประเทศซึ่งมีสัมพันธไมตรี เพื่อเหยียดหยามรัฐนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ลักษณะ ๒

ความผิดเกี่ยวกับการปกครอง

หมวด ๑

ความผิดต่อเจ้าพนักงาน

มาตรา ๑๓๖ ผู้ใดดูหมิ่นเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะได้กระทำการตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๗ ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าพนักงาน ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๘ ผู้ใดต่อสู้ หรือขัดขวางเจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งต้องช่วยเจ้าพนักงานตามกฎหมายในการปฏิบัติกรตามหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการต่อสู้หรือขัดขวางนั้น ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือชู้เชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๓๙ ผู้ใดข่มขืนใจเจ้าพนักงานให้ปฏิบัติกรอันมิชอบด้วยหน้าที่ หรือให้ละเว้นการปฏิบัติกรตามหน้าที่ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือชู้เชิญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔๐ ถ้าความผิดตามมาตรา ๑๓๘ วรรคสองหรือมาตรา ๑๓๙ ได้กระทำโดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ากระทำโดยอ้างอำนาจอัยย์หรือช่องใจ ไม่ว่าจะอัยย์หรือช่องใจนั้น จะมีอยู่หรือไม่ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา ๑๔๑ ผู้ใดถอน ทำให้เสียหาย ทำลายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งตราหรือเครื่องหมายอันเจ้าพนักงานได้ประทับหรือหมายไว้ที่สิ่งใด ๆ ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ เพื่อเป็นหลักฐานในการยึดอายัดหรือรักษาสิ่งนั้น ๆ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔๒ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ชอนแรม เอาไปเสียหรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์สินหรือเอกสารใด ๆ อันเจ้าพนักงานได้ยึด รักษาไว้ หรือสั่งให้ส่งเพื่อเป็นพยานหลักฐาน หรือเพื่อบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ไม่ว่าเจ้าพนักงานจะรักษาทรัพย์สินหรือเอกสารนั้นไว้เอง หรือสั่งให้ผู้อื่นหรือผู้อื่นส่งหรือรักษาไว้ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔๓ ผู้ใดเรียก รับหรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด สำหรับตนเองหรือผู้อื่น เป็นการตอบแทนในการที่จะจงใจหรือได้จงใจเจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาลโดยวิธีอันทุจริตหรือผิดกฎหมายหรือโดยอิทธิพลของตน ให้กระทำการ หรือไม่กระทำการในหน้าที่ อันเป็นคุณหรือเป็นโทษแก่บุคคลใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔๔ ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด แก่เจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล เพื่อจงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๔๕ ผู้ใดแสดงตนเป็นเจ้าพนักงาน และกระทำการเป็นเจ้าพนักงาน โดยตนเองมิได้เป็นเจ้าพนักงานที่มีอำนาจกระทำการนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

เจ้าพนักงานผู้ใดได้รับคำสั่งมิให้ปฏิบัติกรตามตำแหน่งหน้าที่ต่อไปแล้ว ยังฝ่าฝืนกระทำการใดๆ ในตำแหน่งหน้าที่นั้น ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคแรกตักกัน

มาตรา ๑๔๖ ผู้ใดไม่มีสิทธิที่จะสวมเครื่องแบบหรือประดับเครื่องหมายของเจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล หรือไม่มีสิทธิไต่ถาม ตำแหน่ง เครื่องราชอิสริยาภรณ์หรือสิ่งที่มีหมายถึงเครื่องราชอิสริยาภรณ์ กระทำการเช่นนั้นเพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่าตนมีสิทธิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด ๒

ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

(๑) มาตรา ๑๔๗ ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการหรือรักษาทรัพย์สินใด เบียดบังทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือเป็นของผู้อื่นโดยทุจริต หรือ โดยทุจริตยอมให้ผู้อื่นเอาทรัพย์สินนั้นเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

(๒) มาตรา ๑๔๘ ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ ข่มขืนใจหรือจูงใจเพื่อให้บุคคลใดมอบให้หรือหามาให้ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือประหารชีวิต

(๑) มาตรา ๑๔๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

(๒) มาตรา ๑๔๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินสิบปีและปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

(๓) มาตรา ๑๔๘ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล เรียก รับหรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือประหารชีวิต

(๔) มาตรา ๑๕๐ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง โดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งตนได้เรียก รับหรือยอมจะรับได้ ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

(๕) มาตรา ๑๕๑ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการหรือรักษาทรัพย์สินใด ๆ ใช้อำนาจในตำแหน่งโดยทุจริตอันเป็นการเสียหายแก่รัฐ เทศบาล สุขาภิบาลหรือเจ้าของทรัพย์สินนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

(๓) มาตรา ๑๔๘ แก้ไขเพิ่มเติมโทษโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

(๔) มาตรา ๑๕๐ แก้ไขเพิ่มเติมโทษโดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

(๕) มาตรา ๑๕๑ แก้ไขเพิ่มเติมโทษโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

(๖) มาตรา ๑๕๒ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่จัดการหรือดูแลกิจการใด เข้ามี่ส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นเนื่องด้วยกิจการนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

(๗) มาตรา ๑๕๓ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่จ่ายทรัพย์สิน จ่ายทรัพย์สินนั้นเกินกว่าที่ควรจ่ายเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

(๘) มาตรา ๑๕๔ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่หรือแสดงว่าตนมีหน้าที่เรียกเก็บ หรือตรวจสอบภาษีอากร ค่าธรรมเนียมหรือเงินอื่นใด โดยทุจริต เรียกเก็บหรือละเว้นไม่เรียกเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมหรือเงินนั้น หรือกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมนั้นมิต้องเสียหรือเสียน้อยกว่าที่จะต้องเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

(๙) มาตรา ๑๕๕ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่กำหนดราคาทรัพย์สินหรือสินค้าใดๆ เพื่อเรียกเก็บภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย โดยทุจริต กำหนดราคาทรัพย์สินหรือสินค้านั้น เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากรหรือค่าธรรมเนียมนั้นมิต้องเสียหรือเสียน้อยกว่าที่จะต้องเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

(๖) มาตรา ๑๕๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๗) มาตรา ๑๕๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

(๘) มาตรา ๑๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

(๙) มาตรา ๑๕๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

(๑๐) มาตรา ๑๕๖ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ตรวจสอบบัญชีตามกฎหมาย โดยทุจริต แนะนำหรือกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดเพื่อให้มีการละเว้นการลงรายการในบัญชี ลงรายการเท็จในบัญชี แก้ไขบัญชี หรือซ่อนเร้นหรือทำหลักฐานในการลงบัญชี อันจะเป็นผลให้การเสียหายอากรหรือค่าธรรมเนียมนั้นมิต้องเสีย หรือเสียน้อยกว่าที่จะต้องเสีย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

(๑๑) มาตรา ๑๕๗ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๘ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้นเอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินหรือเอกสารใดอันเป็นหน้าที่ของตนที่จะปกครองหรือรักษาไว้ หรือยินยอมให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๑๕๙ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ดูแล รักษาทรัพย์สินหรือเอกสารใด กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ โดยถอน ทำให้เสียหาย ทำลายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ หรือโดยยินยอมให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น ซึ่งตราหรือเครื่องหมายอันเจ้าพนักงานได้ประทับหรือหมายไว้ที่ทรัพย์สิน หรือเอกสารนั้นในการปฏิบัติการตามหน้าที่ เพื่อเป็นหลักฐานในการยึดหรือรักษาสິงนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑๐) มาตรา ๑๕๖ แก้ไขเพิ่มเติมโทษโดยมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

(๑๑) มาตรา ๑๕๗ แก้ไขเพิ่มเติมโทษโดยมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินแปดพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖๐ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่รักษาหรือใช้ดวงตราหรือรอยตราของราชการหรือของผู้อื่น กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ โดยใช้ดวงตราหรือรอยตรานั้น หรือโดยยินยอมให้ผู้อื่นกระทำเช่นนั้น ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖๑ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ทักเฝ้าตรวจ กรอกข้อความลงในเอกสารหรือดูแลรักษาเอกสาร กระทำการปลอมเอกสารโดยอาศัยโอกาสที่ตนมีหน้าที่นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๑๖๒ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ทำเอกสาร รับเอกสารหรือกรอกข้อความลงในเอกสาร กระทำการดังต่อไปนี้ในการปฏิบัติการตามหน้าที่

(๑) รับรองเป็นหลักฐานว่า ตนได้กระทำการอย่างใดเช่น หรือว่าการอย่างใดได้กระทำต่อหน้าตนอันเป็นความเท็จ

(๒) รับรองเป็นหลักฐานว่า ได้มีการแจ้งซึ่งข้อความอันมิได้มีการแจ้ง

(๓) ละเว้นไม่จดข้อความซึ่งตนมีหน้าที่ต้องรับจด หรือจดเปลี่ยนแปลงข้อความเช่นว่านั้น หรือ

(๔) รับรองเป็นหลักฐานซึ่งข้อเท็จจริงอันเอกสารนั้นมุ่งพิสูจน์ความจริงอันเป็นความเท็จ

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๑๖๓ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ในการไปรษณีย์ โทรเลข หรือโทรศัพท์ กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เปิด หรือยอมให้ผู้อื่นเปิด จดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์ หรือโทรเลข

(๒) ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้เสียหาย ทำลายหรือทำให้สูญหาย ซึ่งจดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์ หรือโทรเลข

(๓) กัก ส่งให้ผิดทาง หรือส่งให้แก่บุคคลซึ่งรู้ว่ามิใช่เป็นผู้ควรรับ ซึ่งจดหมายหรือสิ่งอื่นที่ส่งทางไปรษณีย์หรือโทรเลข หรือ

(๔) เปิดเผยข้อความที่ส่งทางไปรษณีย์ ทางโทรเลขหรือทางโทรศัพท์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖๔ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน รัหรืออาจรู้ความลับในราชการ กระทำโดยประการใดๆ อันมิชอบด้วยหน้าที่ให้ผู้อื่นล่วงรู้ความลับนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖๕ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือคำสั่งซึ่งได้ส่งเพื่อบังคับการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย บังคับหรือขัดขวางมิให้การเป็นไปตามกฎหมายหรือคำสั่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖๖ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน ละทิ้งงานหรือกระทำการอย่างใดๆ เพื่อให้งานหยุดชะงักหรือเสียหาย โดยร่วมกระทำการเช่นนั้นด้วยกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดนั้นได้กระทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงใน กฎหมายแผ่นดิน เพื่อบังคับรัฐบาลหรือเพื่อข่มขู่ประชาชน ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ลักษณะ ๓

ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม

หมวด ๑

ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม

มาตรา ๑๖๗ ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด แก่เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำใดอันมิชอบ

ด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๑๖๘ ผู้ใดขัดขืนคำสั่งบังคับตามกฎหมายของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน ซึ่งให้มาเพื่อให้ถ้อยคำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖๙ ผู้ใดขัดขืนคำสั่งบังคับตามกฎหมายของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน ซึ่งให้ส่งหรือจัดการส่งทรัพย์สินหรือเอกสารใด ให้สถาบันให้ปฏิญาณหรือให้ให้ถ้อยคำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๗๐ ผู้ใดขัดขืนหมายหรือคำสั่งของศาลให้มาให้ถ้อยคำ ให้มาเบิกความหรือให้ส่งทรัพย์สินหรือเอกสารใดในการพิจารณาคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๗๑ ผู้ใดขัดขืนคำสั่งของศาลให้สถาบัน ปฏิญาณ ให้ถ้อยคำ หรือเบิกความ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๗๒ ผู้ใดแจ้งข้อความ อันเป็นเท็จ เกี่ยวกับความผิด อาญาแก่พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๗๓ ผู้ใดรู้ว่ามีได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แจ้งข้อความแก่พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาว่า ได้มีการกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท

มาตรา ๑๗๔ ถ้าการแจ้งข้อความตามมาตรา ๑๗๒ หรือมาตรา ๑๗๓ เป็นการเพื่อจะแกล้งให้บุคคลใดต้องถูกบังคับตามวิธีการเพื่อความปลอดภัย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท

ถ้าการแจ้งตาม ความในวรรคแรก เป็นการเพื่อจะแกล้งให้บุคคลใดต้องรับโทษหรือรับโทษหนักขึ้น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๑๗๕ ผู้ใดเอาความอันเป็นเท็จฟ้องผู้อื่นต่อศาลว่ากระทำความผิดอาญา หรือว่ากระทำความผิดอาญาแรงกว่าที่เป็นความจริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๑๗๖ ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๑๗๕ แล้วลุแก่โทษต่อศาล และขอถอนฟ้องหรือแก้ฟ้องก่อนมีคำพิพากษา ให้ศาลลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้หรือศาลจะไม่ลงโทษเลยก็ได้

มาตรา ๑๗๗ ผู้ใดเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๑๗๘ ผู้ใดซึ่งเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน ให้แปลข้อความหรือความหมายใด แปลข้อความหรือความหมายนั้นให้ผิดไปในข้อสำคัญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๗๙ ผู้ใดทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ เพื่อให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงาน ผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาเชื่อว่ามีผิดอาญาอย่างใดเกิดขึ้น หรือเชื่อว่าการผิดอาญาที่เกิดขึ้นร้ายแรงกว่าที่เป็นความจริง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๘๐ ผู้ใดนำสืบ หรือ แสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ ในการพิจารณาคดี ถ้าเป็นพยานหลักฐานในข้อสำคัญในคดีนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๑๘๑ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๑๗๕ มาตรา ๑๗๕ มาตรา ๑๗๖ มาตรา ๑๗๗ หรือมาตรา ๑๘๐

(๑) เป็นการกระทำในกรณีแห่งข้อหาว่า ผู้ใดกระทำความผิดที่มีระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

(๒) เป็นการกระทำในกรณีแห่งข้อหาว่า ผู้ใดกระทำความผิดที่มีระวางโทษถึงประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสามหมื่นบาท

มาตรา ๑๘๒ ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๑๗๗ หรือมาตรา ๑๗๗ แล้วลู่แก่โทษ และกลับแจ้งความจริงต่อศาลหรือเจ้าพนักงานก่อนจบคำเบิกความหรือการแปล ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา ๑๘๓ ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๑๗๗ มาตรา ๑๗๗ หรือมาตรา ๑๘๐ แล้วลู่แก่โทษ และกลับแจ้งความจริงต่อศาลหรือเจ้าพนักงานก่อนมีคำพิพากษา และก่อนตนถูกฟ้องในความผิดที่ได้กระทำ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

มาตรา ๑๘๔ ผู้ใดเพื่อจะช่วยเหลือผู้อื่นมิให้ต้องรับโทษหรือให้รับโทษน้อยลง ทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ซึ่งพยานหลักฐานในการกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๘๕ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ข่มขู่ เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินหรือเอกสารใดที่ได้ส่งไว้ต่อศาล หรือที่ศาลให้รักษาไว้ในการพิจารณาคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๘๖ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ข่มขู่ เอาไปเสียหรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินที่ได้มีคำพิพากษาให้ริบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๘๗ ผู้ใดเพื่อจะมีให้การเป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ทำให้เสียหาย ทำลาย ข่มขู่ เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด หรือที่ตนรู้ว่าน่าจะถูกยึดหรืออายัด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๘๘ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ข่มขู่ เอาไปเสียหรือทำให้สูญหายหรือไร้ประโยชน์ ซึ่งพินัยกรรมหรือเอกสารใดของผู้อื่น ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๑๘๙ ผู้ใดช่วยผู้อื่นซึ่งเป็นผู้กระทำความผิด หรือเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด อันมิใช่ความผิดลหุโทษ เพื่อไม่ให้ต้องโทษ โดยให้พยานแก่ผู้นั้น โดยข่มขู่หรือโดยช่วยผู้นั้นด้วยประการใดเพื่อไม่ให้ถูกจับกุม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๙๐ ผู้ใดหลบหนีไประหว่งที่ถูกคุมขังตามอำนาจของศาลของพนักงานสอบสวนหรือของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดดังกล่าวมาในวรรคแรก ได้กระทำโดยแท้ที่คุมขัง โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยร่วมกระทำ ความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๑ ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใดให้ผู้ที่ถูกคุมขังตามอำนาจของ ศาล ของพนักงานสอบสวนหรือของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา หลุดพ้นจากการคุมขังไป ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกิน หนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ที่หลุดพ้นจากการคุมขังไปนั้นเป็นบุคคลที่ต้องคำพิพากษาจากศาลหนึ่ง ศาลใด ให้ลงโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป หรือมีจำนวนตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึง เจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ถ้าความผิดดังกล่าวมาในสองวรรคก่อน ได้กระทำโดยใช้กำลังประทุษ- ร้าย หรือโดยขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่า โทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในสองวรรคก่อนถึงหนึ่ง

มาตรา ๑๕๒ ผู้ใดให้พ้นจากข้อนเว้นหรือช่วยด้วยประการใดให้ผู้หลบ หนีจากการคุมขังตามอำนาจของศาล ของพนักงานสอบสวนหรือของเจ้าพนักงาน ผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา เพื่อไม่ให้ถูกจับกุม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน สามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๓ ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวมาในมาตรา ๑๕๔ มาตรา ๑๕๘ หรือมาตรา ๑๕๒ เป็นการกระทำเพื่อช่วย บิดา มารดา บุตร สามีหรือภรรยา ของผู้กระทำ ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้

มาตรา ๑๕๔ ผู้ใดต้องคำพิพากษาห้ามเข้าเขตกำหนด ตามมาตรา ๔๕ เข้าไปในเขตกำหนดนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกิน สองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๕ ผู้ใดหลบหนีจากสถานพยาบาลซึ่งศาลสั่งให้คุมตัวไว้ตามความในมาตรา ๕๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๖ ผู้ใดฝ่าฝืนคำสั่งห้ามของศาลซึ่งได้สั่งไว้ในคำพิพากษา ตามมาตรา ๕๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๗ ผู้ใดใช้กำลังประทุษร้าย ซึ่งเชื่อว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายให้ประโยชน์ หรือรับว่าจะให้ประโยชน์ เพื่อกีดกันหรือขัดขวางการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานเนื่องจากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๘ ผู้ใดดูหมิ่นศาลหรือผู้พิพากษาในการพิจารณาหรือพิพากษาคดี หรือกระทำการขัดขวางการพิจารณาหรือพิพากษาของศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๕๙ ผู้ใดลอบฝัง ซ่อนเร้น ย้ายหรือทำลาย ศพหรือส่วนของศพ เพื่อบีบบังการเกิด การตายหรือเหตุแห่งการตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด ๒

ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม

มาตรา ๒๐๐ ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาหรือจัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด ๆ ในตำแหน่งอันเป็นการมิชอบเพื่อจะช่วยเหลือบุคคลหนึ่งบุคคลใดมิให้ต้องโทษหรือให้รับโทษน้อยลง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ถ้าการกระทำหรือไม่กระทำนั้นเป็นการเพื่อจะแกล้งให้บุคคลหนึ่งบุคคลใด ต้องรับโทษ รับโทษหนักขึ้น หรือต้องถูกบังคับตามวิธีการเพื่อความปลอดภัย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

(๑๒) มาตรา ๒๐๑ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือประหารชีวิต

(๑๓) มาตรา ๒๐๒ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด ๆ ในตำแหน่ง โดยเห็นแก่ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งตนได้เรียก รับหรือยอมจะรับไว้ ก่อนที่ตนได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท หรือประหารชีวิต

มาตรา ๒๐๓ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีหน้าที่ปฏิบัติภารกิจให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล บังคับหรือขัดขวางมิให้การเป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑๒) มาตรา ๒๐๑ แก้ไขเพิ่มเติมโทษโดยมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

(๑๓) มาตรา ๒๐๒ แก้ไขเพิ่มเติมโทษโดยมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ โทษเดิมบัญญัติไว้ให้จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๒๐๔ ผู้ใดเป็นเจ้าของพนักงาน มีตำแหน่งหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ที่ต้องคุมขังตามอำนาจของศาล ของพนักงานสอบสวนหรือของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ผู้ที่อยู่ในระหว่างคุมขังนั้นหลุดพ้นจากการคุมขังไป ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ถ้าผู้ที่หลุดพ้นจากการคุมขังไปนั้น เป็นบุคคลที่ต้องคำพิพากษาของศาลหนึ่งศาลใดให้ลงโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป หรือมีจำนวนตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๐๕ ถ้าการกระทำดังกล่าวในมาตรา ๒๐๔ เป็นการกระทำโดยประมาท ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ที่หลุดพ้นจากการคุมขังไปด้วยการกระทำโดยประมาทนั้นเป็นบุคคลที่ต้องคำพิพากษาของศาลหนึ่งศาลใดให้ลงโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีขึ้นไป หรือมีจำนวนตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดจัดให้ได้ตัวผู้ที่หลุดพ้นจากการคุมขังคืนมาภายในสามเดือน ให้งดการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้น

ลักษณะ ๔

ความผิดเกี่ยวกับศาสนา

มาตรา ๒๐๖ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ แก่วัตถุหรือสถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนาของหมู่ชนใด อันเป็นการเหยียดหยามศาสนานั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๐๗ ผู้ใดก่อให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในที่ประชุมศาสนิกชนเวลาประชุมกัน นมัสการหรือกระทำการพิธีกรรมตามศาสนาใด ๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๐๘ ผู้ใดแต่งกายหรือใช้เครื่องหมายที่แสดงว่าเป็นภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวชในศาสนาใดโดยมิชอบ เพื่อให้บุคคลอื่นเชื่อว่า ตนเป็นบุคคลเช่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ลักษณะ ๕

ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน

มาตรา ๒๐๘ ผู้ใดเป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งปกปิดวิถีดำเนินการและมีความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้า ผู้จัดการหรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในคณะบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๐๙ ผู้ใดสมคบกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในภาค ๒ นี้ และความผิดนั้นมิกำหนดโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นข่องโจร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าเป็นการสมคบเพื่อกระทำความผิดที่มีระวางโทษถึงประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๑๑ ผู้ใดประมุขในที่ประชุมอั้งยี่หรือข่องโจร ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่หรือข่องโจร เว้นแต่ผู้นั้นจะแสดงได้ว่า ได้ประมุขโดยไม่รู้ว่าเป็นการประมุขของอั้งยี่หรือข่องโจร

มาตรา ๒๑๒ ผู้ใด

- (๑) จัดหาที่ประชุมหรือที่พำนักให้แก่อัยย์หรือช่องโจร
- (๒) ชักชวนบุคคลให้เข้าเป็นสมาชิกอัยย์หรือพรรคพวกช่องโจร
- (๓) อุปการะอัยย์หรือช่องโจรโดยให้ทรัพย์สินหรือโดยประการอื่น หรือ
- (๔) ช่วยจำหน่ายทรัพย์สินที่อัยย์หรือช่องโจรได้มาโดยการกระทำความผิด

ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดฐาน เป็นอัยย์ หรือ ช่องโจร
แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๑๓ ถ้าสมาชิกอัยย์หรือพรรคพวกช่องโจรคนหนึ่งคนใดได้กระทำความผิดตามความมุ่งหมายของอัยย์หรือช่องโจรนั้น สมาชิกอัยย์หรือพรรคพวกช่องโจรที่อยู่ด้วยในขณะกระทำความผิด หรืออยู่ด้วยในที่ประชุมแต่ไม่ได้คัดค้านในการตกลงให้กระทำความผิดนั้น และบรรดาหัวหน้า ผู้จัดการหรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในอัยย์หรือช่องโจรนั้น ต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นทุกคน

มาตรา ๒๑๔ ผู้ใดประพฤตินั้นเป็นปกติ ชุระเป็นผู้จัดหาที่พำนัก ที่ซ่อนเร้นหรือที่ประชุมให้บุคคลซึ่งตนรู้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดที่บัญญัติไว้ในภาค๒นี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดนั้น เป็นการกระทำเพื่อช่วยมิตามารดา บุตร สามีหรือภริยาของผู้กระทำ ศาลจะไม่ลงโทษก็ได้

มาตรา ๒๑๕ ผู้ใดมีวสุ่มกันตั้งแต่สิบคนขึ้นไป ใช้กำลังประทุษร้าย ชุเชื่อว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดคนหนึ่งคนใดมีอาชญากรรม บรรดาผู้ที่กระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้า หรือเป็นผู้มีหน้าที่สั่งการในการกระทำความผิดนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๑๖ เมื่อเจ้าพนักงานส่งผู้ที่มีอาชญากรรม กระทำความผิดตาม มาตรา ๒๑๕ ให้เลิกไป ผู้ใดไม่เลิก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ลักษณะ ๖

ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน

มาตรา ๒๑๗ ผู้ใดวางเพลิงเผาทรัพย์สินของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๑๘ ผู้ใดวางเพลิงเผาทรัพย์สินดังต่อไปนี้

- (๑) โรงเรือน เรือหรือแพที่คนอยู่อาศัย
- (๒) โรงเรือน เรือหรือแพอันเป็นที่เก็บหรือที่ทำสินค้า
- (๓) โรงมหรสพหรือสถานที่ประชุม
- (๔) โรงเรือนอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน เป็นสาธารณสถาน หรือเป็นที่สำหรับประกอบพิธีกรรมตามศาสนา
- (๕) สถานีรถไฟ ท่าอากาศยานหรือที่จอดรถหรือเรือสาธารณะ
- (๖) เรือกลไฟ หรือเรือยนต์ อันมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป อากาศยานหรือรถไฟที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะ

ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๒๑๕ ผู้ใดเตรียมเพื่อกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา ๒๑๗ หรือมาตรา ๒๑๘ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับพยายามกระทำความผิดนั้น ๆ

มาตรา ๒๒๐ ผู้ใดกระทำให้เกิดเพลิงไหม้แก่วัตถุใด ๆ แม้เป็นของตนเอง จนน่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในวรรคแรก เป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้แก่ทรัพย์สินตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๑๘ ผู้กระทำต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๑๘

มาตรา ๒๒๑ ผู้ใดกระทำให้เกิดระเบิดจนน่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๒๒ ผู้ใดกระทำให้เกิดระเบิดจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ทรัพย์สินดังกล่าวในมาตรา ๒๑๗ หรือมาตรา ๒๑๘ ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ๆ

มาตรา ๒๒๓ ความผิดดังกล่าวในมาตรา ๒๑๗ มาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๒๐ มาตรา ๒๒๑ หรือมาตรา ๒๒๒ นั้น ถ้าทรัพย์สินที่เป็นอันตราย หรือที่น่าจะเป็นอันตรายเป็นทรัพย์สินที่มีราคาน้อย และการกระทำนั้นไม่น่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๒๔ ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าว ในมาตรา ๒๑๗ มาตรา ๒๑๘ มาตรา ๒๒๑ หรือมาตรา ๒๒๒ เป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าเป็นเหตุให้บุคคลอื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นสี่พันบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๒๒๕ ผู้ใดกระทำให้เกิดเพลิงไหม้โดยประมาท และเป็นเหตุให้ทรัพย์สินของผู้อื่นเสียหาย หรือการกระทำโดยประมาทนั้นน่าจะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๒๖ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ แก่โรงเรือน ตู้เรือ ที่จอดรถหรือเรือสาธารณะ ท่อนทอคจอตเรือ สิ่งปลูกสร้าง เครื่องจักร เครื่องกล สายไฟฟ้าหรือสิ่งที่ทำไว้เพื่อป้องกันอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน จนน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๒๗ ผู้ใดเป็นผู้มีวิชาชีพในการออกแบบ ควบคุม หรือทำการก่อสร้าง ซ่อมแซมหรือรื้อถอน อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างใด ๆ ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์หรือวิธีการอันพึงกระทำการนั้น ๆ โดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๒๘ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้เกิดอุทกภัยหรือเพื่อให้เกิดขัดข้องแก่การใช้น้ำซึ่งเป็นสาธารณูปโภค ถ้าการกระทำนั้นน่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำผิดดังกล่าวในวรรคแรกเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๒๙ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ ให้ทั้งสาธารณ ประตุน้ำ ท่วม เชื้อน อันเป็นส่วนหนึ่งของทางสาธารณ หรือที่ชั้นลงของอากาศยาน อยู่ในลักษณะอันน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่การจราจร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๓๐ ผู้ใดเอาสิ่งใด ๆ กีดขวางทางรถไฟหรือทางรถราง ทำให้ทางรถไฟหรือทางรถรางหลุด หลวมหรือเคลื่อนจากที่ หรือกระทำแก่เครื่องสัญญาณจนน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่การเดินทางรถไฟหรือรถราง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๓๑ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ ให้ประกาศกร ทุ่นสัญญาณหรือสิ่งอื่นใด ซึ่งจัดไว้เป็นสัญญาณเพื่อความปลอดภัยในการจราจรทางบก การเดินเรือหรือการเดินทางอากาศ อยู่ในลักษณะอันน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่การจราจรทางบก การเดินเรือหรือการเดินทางอากาศ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๓๒ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ ให้ยานพาหนะดังต่อไปนี้ อยู่ในลักษณะอันน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่บุคคล

(๑) เรือเดินทะเล อากาศยาน รถไฟหรือรถราง

(๒) รถยนต์ที่ใช้สำหรับการขนส่งสาธารณะ หรือ

(๓) เรือกลไฟ หรือเรือยนต์อันมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป ที่ใช้สำหรับการขนส่งสาธารณะ

ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๓๓ ผู้ใดใช้ยานพาหนะรับจ้างขนส่งคนโดยสาร เมื่อยานพาหนะนั้นมีลักษณะหรือมีการบรรทุกจนน่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลในยานพาหนะนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๓๔ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ แก่สิ่งที่ใช้ในการผลิต ในการส่งพลังงานไฟฟ้าหรือในการส่งน้ำ จนเป็นเหตุให้ประชาชนขาดความสะดวก หรือน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๓๕ ผู้ใดกระทำการด้วยประการใดๆ ให้การสื่อสารสาธารณะทางไปรษณีย์ ทางโทรเลข ทางโทรศัพท์ หรือทางวิทยุขัดข้อง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๓๖ ผู้ใดปลอมปนอาหาร ยาหรือเครื่องอุปโภคบริโภคอื่นใดเพื่อบุคคลอื่นเสพยาหรือใช้ และการปลอมปนนั้นน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ หรือจำหน่าย หรือเสนอขาย ดังเช่นว่านั้น เพื่อบุคคลเสพยาหรือใช้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๓๗ ผู้ใดเอาของที่มีพิษหรือสิ่งอื่นที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพ เจือลงในอาหาร หรือในน้ำซึ่งอยู่ในบ่อ สระหรือที่ขังน้ำใดๆ และอาหารหรือน้ำนั้นได้มีอยู่หรือจัดไว้เพื่อประชาชนบริโภค ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๓๘ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๒๒๖ ถึงมาตรา ๒๓๗ เป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าเป็นเหตุให้บุคคลอื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๓๙ ถ้าการกระทำดังกล่าวในมาตรา ๒๒๖ ถึงมาตรา ๒๓๗ เป็นการกระทำโดยประมาท และใกล้จะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ลักษณะ ๗

ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง

หมวด ๑

ความผิดเกี่ยวกับเงินตรา

มาตรา ๒๔๐ ผู้ใดทำปลอมขึ้นซึ่งเงินตรา ไม่ว่าจะปลอมขึ้นเพื่อให้เป็นเหรียญกระษาปณ์ ธนบัตรหรือสิ่งอื่นใดซึ่งรัฐบาลออกใช้หรือให้อำนาจให้ออกใช้

หรือทำปลอมขึ้นซึ่งพันธบัตรรัฐบาลหรือใบสำคัญสำหรับรับดอกเบียพันธบัตรนั้นๆ ผู้ที่กระทำทำความผิดฐานปลอมเงินตรา ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๒๔๑ ผู้ใดแปลงเงินตรา ไม่ว่าจะเป็นเหรียญกระษาปณ์ ธนบัตร หรือสิ่งอื่นใดซึ่งรัฐบาลออกใช้หรือให้อำนาจให้ออกใช้ หรือแปลงพันธบัตรรัฐบาลหรือใบสำคัญสำหรับรับดอกเบียพันธบัตร นั้นๆ ให้ผิดไปจากเดิม เพื่อให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีมูลค่าสูงกว่าจริง ผู้ที่กระทำทำความผิดฐานแปลงเงินตรา ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๒๔๒ ผู้ใดกระทำโดยทุจริตให้เหรียญกระษาปณ์ซึ่งรัฐบาลออกใช้มีน้ำหนักลดลง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ผู้ใดนำเข้าในราชอาณาจักร นำออกใช้หรือมีไว้เพื่อนำออกใช้ซึ่งเหรียญกระษาปณ์ที่มีผู้กระทำโดยทุจริตให้น้ำหนักลดลงตามความในวรรคแรก ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา ๒๔๓ ผู้ใดนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งสิ่งใด ๆ อันเป็นของปลอมตามมาตรา ๒๔๐ หรือของแปลงตามมาตรา ๒๔๑ ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นๆ

มาตรา ๒๔๔ ผู้ใดมีไว้เพื่อนำออกใช้ ซึ่งสิ่งใด ๆ อันตนได้มาโดยรู้ว่าเป็นของปลอมตามมาตรา ๒๔๐ หรือของแปลงตามมาตรา ๒๔๑ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสามหมื่นบาท

มาตรา ๒๔๕ ผู้ใดได้มาซึ่งสิ่งใด ๆ โดยไม่รู้ว่าเป็นของปลอมตามมาตรา ๒๔๐ หรือของแปลงตามมาตรา ๒๔๑ ถ้าต่อมารู้ว่าเป็นของปลอมหรือของแปลงเช่นว่านั้น ยังขืนนำออกใช้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๔๖ ผู้ใดทำเครื่องมือหรือวัตถุสำหรับปลอมหรือแปลงเงินตรา ไม่ว่าจะ เป็นเหรียญกระษาปณ์ ธนบัตรหรือสิ่งใด ๆ ซึ่งรัฐบาลออกใช้หรือให้อำนาจให้ออกใช้ หรือสำหรับปลอมหรือแปลงพันธบัตรรัฐบาลหรือใบสำคัญสำหรับรับดอกเบี้ยพันธบัตรนั้น ๆ หรือมีเครื่องมือหรือวัตถุเช่นว่านั้นเพื่อใช้ในการปลอมหรือแปลง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสามหมื่นบาท

มาตรา ๒๔๗ ถ้าการกระทำดังกล่าวในหมวดนี้เป็นการกระทำเกี่ยวกับเงินตรา ไม่ว่าจะ เป็นเหรียญกระษาปณ์ ธนบัตรหรือสิ่งอื่นใดซึ่งรัฐบาลต่างประเทศออกใช้หรือให้อำนาจให้ออกใช้ หรือเกี่ยวกับพันธบัตรรัฐบาลต่างประเทศหรือใบสำคัญสำหรับรับดอกเบี้ยพันธบัตรนั้น ผู้กระทำต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ

มาตรา ๒๔๘ ถ้ากระทำความผิดตามมาตรา ๒๔๐ มาตรา ๒๔๑ หรือมาตรา ๒๔๗ ได้กระทำความผิดตามมาตราอื่นที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้อันเกี่ยวกับสิ่งที่ตนปลอมหรือแปลงนั้นด้วย ให้ลงโทษผู้นั้นตามมาตรา ๒๔๐ มาตรา ๒๔๑ หรือมาตรา ๒๔๗ แต่กระหนงเดียว

มาตรา ๒๔๙ ผู้ใดทำบัตรหรือโลหธาตุอย่างใด ๆ ให้มีลักษณะและขนาดคล้ายคลึงกับเงินตรา ไม่ว่าจะ เป็นเหรียญกระษาปณ์ ธนบัตรหรือสิ่งใด ๆ ซึ่งรัฐบาลออกใช้หรือให้อำนาจให้ออกใช้หรือพันธบัตรรัฐบาล หรือใบสำคัญสำหรับรับดอกเบี้ยพันธบัตรนั้น ๆ หรือจำหน่ายบัตรหรือโลหธาตุเช่นว่านั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการจำหน่ายบัตร หรือโลหธาตุดังกล่าวในวรรคแรกเป็นการจำหน่ายโดยการนำออกใช้ดังเช่นสิ่งใด ๆ ที่กล่าวในวรรคแรก ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด ๒

ความผิดเกี่ยวกับดวงตรา แสตมป์และตัว

มาตรา ๒๕๐ ผู้ใดทำปลอมขึ้นซึ่งดวงตราแผ่นดิน รอยตราแผ่นดิน หรือพระปรมาภิไธย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๒๕๑ ผู้ใดทำปลอมขึ้นซึ่งดวงตรา หรือรอยตราของทบวงการเมือง ขององค์การสาธารณ หรือของเจ้าพนักงาน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๕๒ ผู้ใดใช้ดวงตรา รอยตราหรือพระปรมาภิไธย ดังกล่าวมาในมาตรา ๒๕๐ หรือมาตรา ๒๕๑ อันเป็นดวงตรา รอยตราหรือพระปรมาภิไธย ที่ทำปลอมขึ้น ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ

มาตรา ๒๕๓ ผู้ใดได้มาซึ่งดวงตราหรือรอยตราดังกล่าวในมาตรา ๒๕๐ หรือมาตรา ๒๕๑ ซึ่งเป็นดวงตราหรือรอยตราอันแท้จริง และใช้ดวงตราหรือรอยตรานั้นโดยมิชอบ ในประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕๐ หรือมาตรา ๒๕๑ นั้น

มาตรา ๒๕๔ ผู้ใดทำปลอมขึ้นซึ่งแสตมป์รัฐบาล ซึ่งใช้สำหรับการไปรษณีย์ การภาษีอากรหรือการเก็บค่าธรรมเนียม หรือแสตมป์รัฐบาลซึ่งใช้ในการเช่าน้ำมันให้ผิดไปจากเดิม เพื่อให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีมูลค่าสูงกว่าจริง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๕๕ ผู้ใดนำเข้าไปในราชอาณาจักรซึ่งดวงตราแผ่นดิน รอยตราแผ่นดิน พระปรมาภิไธย ดวงตราหรือรอยตราของทบวงการเมือง ขององค์การสาธารณ หรือของเจ้าพนักงาน หรือแสตมป์ซึ่งระบุไว้ในมาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑

หรือมาตรา ๒๕๔ อันเป็นของปลอม หรือของแปลง ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๕๖ ผู้ใดลบ ถอนหรือกระทำด้วยประการใด ๆ แก่แสดมปัฐบาลซึ่งระบุไว้ในมาตรา ๒๕๔ และมีเครื่องหมายหรือการกระทำอย่างใดแสดงว่าใช้ไม่ได้แล้ว เพื่อให้ใช้ได้อีก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๕๗ ผู้ใดใช้ ชาย เสนอชาย แลกเปลี่ยนหรือเสนอแลกเปลี่ยนซึ่งแสดมปัฐบัณเกิดจากการกระทำดังกล่าวในมาตรา ๒๕๔ หรือมาตรา ๒๕๖ ไม่ว่าจะกระทำตามมาตรานั้น ๆ จะได้กระทำภายในหรือนอกราชอาณาจักร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๕๘ ผู้ใดทำปลอมขึ้นซึ่งตัวโดยสารซึ่งใช้ในการขนส่งสาธารณหรือแปลงตัวโดยสารซึ่งใช้ในการขนส่งสาธารณให้ผิดไปจากเดิม เพื่อให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีมูลค่าสูงกว่าจริง หรือลบ ถอน หรือกระทำด้วยประการใด ๆ แก่ตัวเช่นนั้น ซึ่งมีเครื่องหมายหรือการกระทำอย่างใด แสดงว่าใช้ไม่ได้แล้ว เพื่อให้ใช้ได้อีก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๕๙ ถ้าการกระทำตามมาตรา ๒๕๘ เป็นการกระทำเกี่ยวกับตัวที่จำหน่ายแก่ประชาชนเพื่อผ่านเข้าสถานที่ใด ๆ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๖๐ ผู้ใดใช้ ชาย เสนอชาย แลกเปลี่ยนหรือเสนอแลกเปลี่ยนซึ่งตัวอันเกิดจากการกระทำดังกล่าวในมาตรา ๒๕๘ หรือมาตรา ๒๕๙ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๖๑ ผู้ใดทำเครื่องมือหรือวัตถุสำหรับปลอมหรือแปลงสิ่งใด ๆ ซึ่งระบุไว้ในมาตรา ๒๕๔ มาตรา ๒๕๗ หรือมาตรา ๒๕๘ หรือมีเครื่องมือหรือวัตถุ เช่นว่านั้นเพื่อใช้ในการปลอมหรือแปลง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๖๒ ถ้าการกระทำดังกล่าวในมาตรา ๒๕๔ มาตรา ๒๕๖ มาตรา ๒๕๗ หรือมาตรา ๒๖๑ เป็นการกระทำเกี่ยวกับแสดมภ์รัฐบาลต่างประเทศ ผู้กระทำต้องระวางโทษถึงหนึ่งของโทษที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ

มาตรา ๒๖๓ ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ มาตรา ๒๕๔ มาตรา ๒๕๖ มาตรา ๒๕๗ มาตรา ๒๕๘ หรือมาตรา ๒๖๒ ได้กระทำความผิดตามมาตราอื่นที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ อันเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดจากการกระทำความผิดนั้นด้วย ให้ลงโทษผู้นั้นตามมาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ มาตรา ๒๕๔ มาตรา ๒๕๖ มาตรา ๒๕๗ มาตรา ๒๕๘ หรือมาตรา ๒๖๒ แต่กระทงเดียว

หมวด ๓

ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร

มาตรา ๒๖๔ ผู้ใดทำเอกสารปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด เต็มหรือตัดทอนข้อความ หรือแก้ไขด้วยประการใด ๆ ในเอกสารที่แท้จริง หรือประทับตราปลอมหรือลงลายมือชื่อปลอมในเอกสาร โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ถ้าได้กระทำให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานปลอมเอกสาร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดกรอกข้อความลงในแผ่นกระดาษหรือวัตถุอื่นใด ซึ่งมีลายมือชื่อของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม หรือโดยฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อื่นนั้น ถ้าได้กระทำให้ผู้นำเอาเอกสารนั้นไปใช้ในกิจการที่อาจเกิดเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือประชาชน ให้ถือว่าผู้นั้นปลอมเอกสาร ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา ๒๖๕ ผู้ใดปลอมเอกสารสิทธิหรือเอกสารราชการ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท

มาตรา ๒๖๖ ผู้ใดปลอมเอกสารดังต่อไปนี้

- (๑) เอกสารสิทธิอันเป็นเอกสารราชการ
- (๒) พินัยกรรม
- (๓) ใบหุ้น ใบหุ้นกู้หรือใบสำคัญของใบหุ้นหรือใบหุ้นกู้ หรือ
- (๔) ตั๋วเงิน

ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๖๗ ผู้ใดแจ้งให้เจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่จัดข้อความอันเป็นเท็จลงในเอกสารมหานหรือเอกสารราชการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์สำหรับใช้เป็นพยานหลักฐาน โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๖๘ ผู้ใดใช้หรืออ้างเอกสาร อันเกิดจากการกระทำความผิดตามมาตรา ๒๖๔ มาตรา ๒๖๕ มาตรา ๒๖๖ หรือมาตรา ๒๖๗ ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน. ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ๆ

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคแรกเป็นผู้ปลอมเอกสารนั้น หรือเป็นผู้แจ้งให้เจ้าพนักงานจัดข้อความนั้นเอง ให้ลงโทษตามมาตราี้แต่กระหนเดียว

มาตรา ๒๖๙ ผู้ใดในการประกอบกิจการงานในวิชาแพทยกฏหมาย บัญชี หรือวิชาชีพอื่นใด ทำคำรับรองเป็นเอกสารอันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดโดยทุจริตใช้หรืออ้างคำรับรองอันเกิดจากการกระทำความผิดตามวรรคแรก ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

ลักษณะ ๘

ความผิดเกี่ยวกับการค้า

มาตรา ๒๗๐ ผู้ใดใช้หรือมิไว้เพื่อใช้ซึ่งเครื่องชั่ง เครื่องตวง หรือเครื่องวัด ที่ผิดอัตราเพื่อเอาเปรียบในการค้า หรือมีเครื่องชั่งชั่งน้ำหนักไว้เพื่อขาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๗๑ ผู้ใดขายของโดยหลอกลวงด้วยประการใดๆ ให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือปริมาณแห่งของนั้นอันเป็นเท็จ ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตามมาตรานี้เป็นความผิดอันยอมความได้

มาตรา ๒๗๒ ผู้ใด

(๑) เอาชื่อ รูป รอยประดิษฐ์หรือข้อความใดๆ ในการประกอบการค้าของผู้อื่นมาใช้ หรือทำให้ปรากฏที่สินค้า หีบ ห่อ วัตถุที่ใช้หุ้มห่อ แจกความหมายแสดงราคา จดหมายเกี่ยวกับการค้าหรือสิ่งอื่นทำนองเดียวกัน เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นสินค้าหรือการค้าของผู้อื่นนั้น

(๒) เลียนป้ายหรือสิ่งอื่นทำนองเดียวกัน จนประชาชนน่าจะหลงเชื่อว่าเป็นสถานที่การค้าของตนเป็นสถานที่การค้าของผู้อื่นที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง

(๓) ไร้อำนาจแพร่หลายซึ่งข้อความเท็จเพื่อให้เสียความเชื่อถือในสถานที่การค้า สินค้า อุตุสหกรรมหรือพาณิชย์การของผู้หนึ่งผู้ใด โดยมุ่งประโยชน์แก่การค้าของตน

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตามมาตรา^๕นี้เป็นความผิดอันยอมความได้

มาตรา ๒๗๓ ผู้ใดปลอมเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นซึ่งได้จดทะเบียนแล้ว ไม่ว่าจะได้จดทะเบียนภายในหรือนอกราชอาณาจักร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๗๔ ผู้ใดเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นซึ่งได้จดทะเบียนแล้วไม่ว่าจะได้จดทะเบียนภายในหรือนอกราชอาณาจักร เพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อว่าเป็นเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๗๕ ผู้ใดนำเข้าไปในราชอาณาจักร จำหน่ายหรือเสนอจำหน่าย ซึ่งสินค้าอันเป็นสินค้าที่มีชื่อ รูป รอยประดิษฐ์หรือข้อความใดๆ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๒ (๑) หรือสินค้าอันเป็นสินค้าที่มีเครื่องหมายการค้าปลอมหรือเลียนเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น ตามความในมาตรา ๒๗๓ หรือมาตรา ๒๗๔ ต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ

ลักษณะ ๙

ความผิดเกี่ยวกับเพศ

มาตรา ๒๗๖ ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราหญิง ซึ่งมีใช้ภริยาของตนโดยขู่เชิญด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยหญิงอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้หญิงเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๗๗ ผู้ใดกระทำชำเราเด็กหญิงอายุยังไม่เกินสิบสามปี โดยเด็กหญิงนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบสองปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๗๘ ผู้ใดกระทำอนาจารแก่บุคคลอายุกว่าสิบสามปีโดยขู่เข็ญ ด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยบุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถ ขัดขืนได้ หรือโดยทำให้บุคคลนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๗๙ ผู้ใดกระทำอนาจารแก่เด็กอายุยังไม่เกินสิบสามปี โดย เด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกิน หกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าในการกระทำความผิดตามวรรคแรก ผู้กระทำได้กระทำโดยขู่เข็ญ ด้วยประการใด ๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย โดยเด็กนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถ ขัดขืนได้ หรือโดยกระทำให้เด็กนั้นเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๘๐ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๒๗๖ มาตรา ๒๗๗ มาตรา ๒๗๘ หรือมาตรา ๒๗๙ เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำ

(๑) รับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึง สิบห้าปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสามหมื่นบาท

(๒) ถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำ คุกตั้งแต่สิบสองปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นสี่พันบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๒๘๑ การกระทำความผิดตามมาตรา ๒๗๖ หรือมาตรา ๒๗๘ นั้น ถ้ามิได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล ไม่เป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำรับอันตรายสาหัสหรือ ถึงแก่ความตาย มิได้เกิดขึ้นโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกัน อันมีลักษณะเป็นการ โทรมหุยิง หรือมิได้เป็นการกระทำแก่บุคคลดังระบุไว้ในมาตรา ๒๗๕ เป็นความ ผิดอันยอมความได้

มาตรา ๒๘๒ ผู้ใดเพื่อให้สำเร็จความใคร่ของผู้อื่น เป็นอุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งเด็กหญิงหรือหญิงอายุยังไม่เกินสิบแปดปี โดยเด็กหญิงหรือหญิงนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ไม่ว่าจะกระทำต่าง ๆ อันประกอบเป็นความผิดนั้นจะได้กระทำในประเทศต่างกันหรือไม่

มาตรา ๒๘๓ ผู้ใดเพื่อให้สำเร็จความใคร่ของผู้อื่น เป็นอุระจัดหา ล่อไปหรือชักพาไปเพื่อการอนาจารซึ่งหญิง โดยใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท ไม่ว่าจะกระทำต่าง ๆ อันประกอบเป็นความผิดนั้น จะได้กระทำในประเทศต่างกันหรือไม่

มาตรา ๒๘๔ ผู้ใดพาหญิงไปเพื่อการอนาจาร โดยใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ผู้ใดซ่อนเร้นหญิงซึ่งเป็นผู้ถูกพาไปตามความในวรรคแรก ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้พาไปนั้น

ความผิดตามมาตรานี้เป็นความผิดอันยอมความได้

มาตรา ๒๘๕ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๒๗๖ มาตรา ๒๗๗ มาตรา ๒๗๘ มาตรา ๒๗๙ มาตรา ๒๘๐ มาตรา ๒๘๑ หรือมาตรา ๒๘๒ เป็น การกระทำแก่ผู้สืบสันดาน ศิษย์ซึ่งอยู่ในความดูแล ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการหรือผู้อยู่ในความปกครอง ในความพิทักษ์หรือในความอนุบาล ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ หนึ่งในสาม

มาตรา ๒๘๖ ชายใดอายุกว่าสิบหกปี ดำรงชีพอยู่ด้วยผลจากการหา กินของหญิงนครโสเภณี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหก พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ขายใดไม่มีบัญชีอย่างอื่นอันปรากฏสำหรับคำรังสีฟ หรือไม่มีบัญชีอันพอเพียงสำหรับคำรังสีฟ และ

(๑) ปรากฏว่าอยู่ร่วมกับหญิงนครโสเภณี หรือสมาคมกับหญิงนครโสเภณีคนเดียวหรือหลายคนเป็นอาจัน

(๒) กินอยู่หลับนอน หรือรับเงินหรือประโยชน์อย่างอื่น โดยหญิงนครโสเภณีเป็นผู้จัดให้ หรือ

(๓) เข้าแทรกแซงเพื่อช่วยหญิงนครโสเภณีในการทะเลาะวิวาทกับผู้ที่คบค้ากับหญิงนครโสเภณีนั้น

ให้ถือว่าชายนั้นคำรังสีฟอยู่ด้วยผลจากการหากินของหญิงนครโสเภณี เว้นแต่จะพิสูจน์ให้เป็นที่พอใจได้ว่ามิได้เป็นเช่นนั้น

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับแก่ผู้รับค่าเลี้ยงดูจากหญิงนครโสเภณี ซึ่งพึงให้ค่าเลี้ยงดูนั้นตามกฎหมายหรือตามธรรมเนียม

มาตรา ๒๘๗ ผู้ใด

(๑) เพื่อความประสงค์แห่งการค้า หรือโดยการค้า เพื่อการจ่ายแจก หรือเพื่อการแสดงออกแก่ประชาชน ทำ ผลิต มิได้ นำเข้า หรือยังให้นำเข้าไปในราชอาณาจักร ส่งออกหรือยังให้ส่งออกป็นนอกราชอาณาจักร พาไปหรือยังให้พาไปหรือทำให้แพร่หลายโดยประการใดๆ ซึ่งเอกสาร ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์หรือสิ่งอื่นใดอันลามก

(๒) ประกอบการค้า หรือมีส่วนหรือเข้าเกี่ยวข้องในการค้าเกี่ยวกับวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้ว จ่ายแจกหรือแสดงออกแก่ประชาชน หรือให้เข้าวัตถุหรือสิ่งของเช่นว่านั้น

(๓) เพื่อจะช่วยการทำให้แพร่หลาย หรือการค้าวัตถุหรือสิ่งของลามกดังกล่าวแล้ว โฆษณาหรือโฆษณาโดยประการใด ๆ ว่ามีบุคคลกระทำการอันเป็น

ความผิดตามมาตรา นี้ หรือโฆษณาหรือโฆษณาว่าวัตถุหรือสิ่งลามกดังกล่าวแล้ว จะหาได้จากบุคคลใดหรือโดยวิธีใด

ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

ลักษณะ ๑๐

ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย

หมวด ๑

ความผิดต่อชีวิต

มาตรา ๒๘๘ ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๒๘๙ ผู้ใด

- (๑) ฆ่าบุพการี
- (๒) ฆ่าเจ้าพนักงาน ซึ่งกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่จะกระทำ หรือได้กระทำการตามหน้าที่
- (๓) ฆ่าผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการที่เจ้าพนักงานนั้นกระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่บุคคลนั้นจะช่วยหรือได้ช่วยเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว
- (๔) ฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน
- (๕) ฆ่าผู้อื่นโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย
- (๖) ฆ่าผู้อื่นเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น หรือ

(๗) ซ้ำผู้ขึ้นเพื่อจะเอา หรือเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดแต่การที่ตนได้กระทำความผิดอื่น เพื่อปกปิดความผิดอื่นของตนหรือเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้นอาญาในความผิดอื่นที่ตนได้กระทำไว้

ต้องระวางโทษประหารชีวิต

มาตรา ๒๕๐ ผู้ใดมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ผู้นั้นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี

ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๔๘ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงยี่สิบปี

มาตรา ๒๕๑ ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๒๕๒ ผู้ใดกระทำด้วยการปฏิบัติอันทารุณ หรือด้วยบ้ำจจัย คล้ายคลึงกันแก่บุคคลซึ่งต้องพึ่งตน ในการดำรงชีพหรือในการอื่นใด เพื่อให้บุคคลนั้นฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๒๕๓ ผู้ใดช่วยหรือยุยงเด็กอายุไม่เกินสิบหกปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่า การกระทำของตนมีสภาพหรือสารสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ ให้ฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๕๔ ผู้ใดเข้าร่วมในการขลุมนต่อสูระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป และบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่ ถึงแก่ความตายโดยการกระทำในการขลุมนต่อสู่นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ที่เข้าร่วมในการขุดมุนต่อสู้นั้นแสดงได้ว่า ได้กระทำไปเพื่อห้ามการขุดมุนต่อสู้นั้น หรือเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

หมวด ๒

ความผิดต่อร่างกาย

มาตรา ๒๕๕ ผู้ใดทำร้ายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๕๖ ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ถ้าความผิดนั้น มีลักษณะประการหนึ่งประการใดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๕๗ ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี

อันตรายสาหัสนั้น คือ

(๑) ตามอด หูหนวก ลิ่นขาด หรือเสียขาประสาท

(๒) เสียอวัยวะสืบพันธุ์หรือความสามารถสืบพันธุ์

(๓) เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้วหรืออวัยวะอื่นใด

(๔) หน้าเสียโฉมอย่างติดตัว

(๕) แท้งลูก

(๖) จิตพิการอย่างติดตัว

(๗) ทุพพลภาพ หรือบ้วยเจ็บเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต

(๘) ทุพพลภาพ หรือบ้วยเจ็บด้วยอาการทุกขเวทนาเกินกว่ายี่สิบวัน หรือจนประกอบกรณียกตามปกติไม่ได้เกินกว่ายี่สิบวัน

มาตรา ๒๙๘ ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๒๙๗ ถ้าความผิดนั้นมีลักษณะประการหนึ่งประการใด ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๙๗ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี

มาตรา ๒๙๙ ผู้ใดเข้าร่วมในการขูดมุนต่อผู้ระหว่างบุคคลแต่สามคนขึ้นไป และบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เข้าร่วมในการนั้นหรือไม่รับอันตรายสาหัส โดยการกระทำในการขูดมุนต่อผู้นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้ที่เข้าร่วมในการขูดมุนต่อผู้นั้นแสดงได้ว่า ได้กระทำไปเพื่อห้ามการขูดมุนต่อผู้นั้น หรือเพื่อป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา ๓๐๐ ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด ๓

ความผิดฐานทำให้แท้งลูก

มาตรา ๓๐๑ หญิงใดทำให้ตนเองแท้งลูก หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๐๒ ผู้ใดทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงรับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๓๐๓ ผู้ใดทำให้หญิงแห่งลูก โดยหญิงนั้นไม่ยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงรับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๓๐๔ ผู้ใดเพียงแต่พยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๓๐๓ หรือมาตรา ๓๐๒ วรรคแรก ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา ๓๐๕ ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา ๓๐๓ และมาตรา ๓๐๒ นั้น เป็นการกระทำของนายแพทย์ และ

(๑) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือ

(๒) หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ใน

มาตรา ๒๗๖ มาตรา ๒๗๗ มาตรา ๒๗๒ มาตรา ๒๗๓ หรือมาตรา ๒๗๔

ผู้กระทำไม่มีความผิด

หมวด ๔

ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา

มาตรา ๓๐๖ ผู้ใดทอดทิ้งเด็กอายุยังไม่เกินเก้าปีไว้ ณ ที่ใด เพื่อให้เด็กนั้นพ้นไปเสียจากตน โดยประการที่ทำให้เด็กนั้นปราศจากผู้ดูแล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๐๗ ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามสัญญาต้องดูแลผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้ เพราะอายุ ความป่วยเจ็บ กายพิการหรือจิตพิการ ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตน

เองมิได้นั้นเสียโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๐๘ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๐๖ หรือมาตรา ๓๐๗ เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวาง โทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๐ มาตรา ๒๘๗ หรือมาตรา ๒๘๘ นั้น

ลักษณะ ๑๑

ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง

หมวด ๑

ความผิดต่อเสรีภาพ

มาตรา ๓๐๘ ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้กระทำการใด ไม่กระทำการใดหรือ จำยอมต่อสิ่งใด โดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อ เสียงหรือทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจนั้นเองหรือของผู้อื่น หรือโดยใช้กำลังประทุษ- ร้ายจนผู้ถูกข่มขืนใจต้องกระทำการนั้น ไม่กระทำการนั้น หรือจำยอมต่อสิ่งนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดตามวรรคแรกได้กระทำโดยมีอาชญา หรือโดยร่วมกระทำ ความผิดด้วยกันตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป หรือได้กระทำเพื่อให้ผู้ถูกข่มขืนใจทำ ถอน ทำให้เสียหาย หรือทำลายเอกสารสิทธิอย่างใด ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่ เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้ากระทำโดยอ้างอำนาจอัยย์หรือช่องใจ ไม่ว่าอัยย์หรือช่องใจนั้นจะ มีอยู่หรือไม่ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่ สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๓๑๐ ผู้ใดหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือกระทำให้ด้วยประการใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก เป็นเหตุให้ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขังหรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกายนั้นถึงแก่ความตายหรือรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๙๖ มาตรา ๒๙๗ หรือมาตรา ๒๙๘ นั้น

มาตรา ๓๑๑ ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขังหรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคแรก เป็นเหตุให้ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขังหรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกายนั้นถึงแก่ความตายหรือรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๙๖ หรือมาตรา ๓๐๐

มาตรา ๓๑๒ ผู้ใดเพื่อจะเอาคนลงเป็นทาส หรือให้มีฐานะคล้ายทาส นำเข้าในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร พามาจากที่ใด ชื่อ ชาย จำหน่าย รับ หรือหน่วงเหนี่ยวซึ่งบุคคลหนึ่งบุคคลใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๓๑๓ ผู้ใดเพื่อได้มาซึ่งค่าไถ่

(๑) เอาตัวเด็กอายุยังไม่เกินสิบสามปีไป

(๒) เอาตัวบุคคลอายุกว่าสิบสามปีไป โดยใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ให้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมหรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด หรือ

(๓) หนองเหนียวหรือกักขังบุคคลใด

ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในวรรคแรกเป็นเหตุให้ผู้ถูกเอาตัวไป ผู้ถูกหนองเหนียวหรือผู้ถูกกักขังนั้นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี

ถ้าการกระทำความผิดนั้นเป็นเหตุให้ผู้ถูกเอาตัวไป ผู้ถูกหนองเหนียวหรือผู้ถูกกักขังนั้นถึงแก่ความตาย หรือเป็นการกระทำโดยทรมาณ หรือโดยทารุณโหดร้าย จนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำนั้นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๓๑๔ ผู้ใดเป็นผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๑๓ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

มาตรา ๓๑๕ ผู้ใดกระทำการเป็นคนกลาง โดยเรียก รับหรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างใดที่มีควรได้จากผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๓๑๓ หรือจากผู้ที่จะให้ค่าไถ่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๓๑๖ ถ้าผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๓๑๓ มาตรา ๓๑๔ หรือมาตรา ๓๑๕ จัดให้ผู้ถูกเอาตัวไป ผู้ถูกหนองเหนียว หรือผู้ถูกกักขังได้รับเสรีภาพก่อนศาลชั้นต้นพิพากษา โดยผู้นั้นมิได้รับอันตรายสาหัสหรือตกอยู่ในภาวะอันใกล้จะเป็นอันตรายต่อชีวิต ให้ละโทษหนักกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง

มาตรา ๓๑๗ ผู้ใดโดยปราศจากเหตุอันสมควร พรวนเด็กอายุยังไม่เกินสิบสามปี ไม่เสียจากผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ผู้ใดโดยทุจริต ชื่อ จำหน่ายหรือรับตัวเด็กซึ่งถูกพรากตามความใน
วรรคแรก ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้พรากนั้น

มาตรา ๓๑๘ ผู้ใดพรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบสามปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปี
ไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล โดยผู้เยาว์นั้นไม่เต็มใจไปด้วย ต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดโดยทุจริต ชื่อ จำหน่ายหรือรับตัวผู้เยาว์ซึ่งถูกพรากตามความใน
วรรคแรก ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้พรากนั้น

ถ้าความผิดดังกล่าวในสองวรรคก่อนได้กระทำเพื่อหากำไร หรือเพื่อการ
อนาจาร ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่ง
พันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๓๑๙ ผู้ใดพรากผู้เยาว์อายุกว่าสิบสามปี แต่ยังไม่เกินสิบแปดปี
ไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เพื่อหากำไรหรือเพื่อการอนาจาร โดย
ผู้เยาว์นั้นเต็มใจไปด้วย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพัน
บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดโดยทุจริต ชื่อ จำหน่ายหรือรับตัวผู้เยาว์ซึ่งถูกพรากตามความใน
วรรคแรก ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้พรากนั้น

มาตรา ๓๒๐ ผู้ใดใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้
อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขืนใจด้วยประการอื่นใด พาหรือส่งคน
ออกไปนอกราชอาณาจักร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่ง
หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดตามวรรคแรกได้กระทำเพื่อให้ผู้ถูกพาหรือส่งไปนั้นตกอยู่ใน
อำนาจของผู้อื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือเพื่อละทิ้งให้เป็นคนอนาถา ผู้กระทำ
ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่น
สี่พันบาท

มาตรา ๓๒๑ ความผิดตามมาตรา ๓๐๘ วรรคแรก มาตรา ๓๓๐ วรรคแรก และมาตรา ๓๓๓ วรรคแรก เป็นความผิดอันยอมความได้

หมวด ๒

ความผิดฐานเปิดเผยความลับ

มาตรา ๓๒๒ ผู้ใดเปิดเผยหรืออาจทนาย โทรเลขหรือเอกสารใด ๆ ซึ่งปิดผนึกของผู้อื่นไป เพื่อล้วงรั่วข้อความก็ดี เพื่อนำข้อความในจดหมายโทรเลขหรือเอกสารเช่นว่านั้นออกเปิดเผยก็ดี ถ้าการกระทำนั้นน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๒๓ ผู้ใดล้วงรั่วหรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่น โดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เกษัตริกร คนจำหน่ายยานางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความหรือผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้น แล้วเปิดเผยความลับนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับการศึกษาอบรมในอาชีพดังกล่าวในวรรคแรก เปิดเผยความลับของผู้อื่น อันตนได้ล้วงรั่วหรือได้มาในการศึกษาอบรมนั้น ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

มาตรา ๓๒๔ ผู้ใดโดยเหตุที่ตนมีตำแหน่งหน้าที่ วิชาชีพหรืออาชีพอันเป็นที่ไว้วางใจ ล้วงรั่วหรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นเกี่ยวกับอุตสาหกรรม การค้นพบ หรือการนิมิตในวิทยาศาสตร์ เปิดเผยหรือใช้ความลับนั้นเพื่อประโยชน์

ตนเองหรือผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๒๕ ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้

หมวด ๓

ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๓๒๖ ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะ
ทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐาน
หมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๒๗ ผู้ใดใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สามและการใส่ความนั้นน่า
จะเป็นเหตุให้ บิดา มารดา คู่สมรสหรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น
หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษดังบัญญัติ
ไว้ในมาตรา ๓๒๖ นั้น

มาตรา ๓๒๘ ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณา
ด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏ
ด้วยวิธีใด แผ่นเสียงหรือสิ่งบันทึกเสียงอย่างอื่น กระทำโดยการกระจายเสียง
หรือโดยกระทำการบ่าวประกาศด้วยวิธีอื่นใด ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน
หนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๒๙ ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต

(๑) เพื่อความชอบธรรม บังคับตนหรือป้องกันส่วนได้เสียเกี่ยวกับ

ตนตามคลองธรรม

(๒) ในฐานะเป็นเจ้าของพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่

(๓) ดิชมด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใด อันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ

(๔) ในการแจ้งข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการ อันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม

ผู้นั้นไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๓๓๐ ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดพิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

แต่ห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้นเป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัว และการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน

มาตรา ๓๓๑ คู่ความหรือหนายความของคู่ความ ซึ่งแสดงความคิดเห็นหรือข้อความในกระบวนการพิจารณาคดีในศาล เพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา ๓๓๒ ในคดีหมิ่นประมาท ซึ่งมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดศาลอาจสั่ง

(๑) ให้ยึด และทำลายวัตถุหรือส่วนของวัตถุที่มีข้อความหมิ่นประมาท

(๒) ให้โฆษณาคำพิพากษาทั้งหมด หรือแต่บางส่วนในหนังสือพิมพ์หนึ่งฉบับหรือหลายฉบับ ครั้งเดียวหรือหลายครั้ง โดยให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณา

มาตรา ๓๓๓ ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้

ถ้าผู้เสียหายในความผิดฐานหมิ่นประมาทตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดามารดา คู่สมรสหรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย

ลักษณะ ๑๒
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์

หมวด ๑

ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์

มาตรา ๓๓๔ ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่น หรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยไปโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท

มาตรา ๓๓๕ ผู้ใดลักทรัพย์

(๑) ในเวลากลางคืน

(๒) ในที่หรือบริเวณที่มีเหตุเพลิงไหม้ การระเบิด อุทกภัยหรือในที่หรือบริเวณที่มีอุบัติเหตุ เหตุอุกภัยแก่รถไฟหรือยานพาหนะอื่นที่ประชาชนโดยสารหรือภัยพิบัติอื่นทำนองเดียวกัน หรืออาศัยโอกาสที่มีเหตุเช่นว่านั้น หรืออาศัยโอกาสที่ประชาชนกำลังตื่นกลัวภัยอันตรายใด ๆ

(๓) โดยทำอันตรายถึงกีดกันสำหรับคุ้มครองบุคคลหรือทรัพย์ หรือโดยผ่านสิ่งเช่นว่านั้นเข้าไปด้วยประการใด ๆ

(๔) โดยเข้าทางช่องทางซึ่งได้ทำขึ้น โดยไม่ได้จ้างให้เป็นทางคนเข้าหรือเข้าทางช่องทางซึ่งผู้เป็นใจเปิดไว้ให้

(๕) โดยแปลงตัวหรือปลอมตัวเป็นผู้อื่น มอมหน้าหรือทำด้วยประการอื่นเพื่อไม่ให้เห็นหรือจำหน้าได้

(๖) โดยลวงว่าเป็นเจ้าพนักงาน

(๗) โดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคน

ขึ้นไป

(๘) ในเคหสถาน สถานที่ราชการหรือสถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้บริการสาธารณะที่ตนได้เข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือซ่อนตัวอยู่ในสถานที่นั้น ๆ

(๙) ในสถานที่บูชาสาธารณสถานี่วัดไฟ ท่าอากาศยาน ที่จอดรถหรือเรือสาธารณะ สาธารณสถานสำหรับขนถ่ายสินค้า หรือในเวดดยานสาธารณะ

(๑๐) ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์

(๑๑) ที่เป็นของนายจ้างหรือที่อยู่ในความครอบครองของนายจ้าง

(๑๒) ที่เป็นของผู้มีอาชัปกติกรรม บรรดาที่เป็นผลิตภัณฑ์ พืชพันธุ์สัตว์ หรือเครื่องมืออันมีไว้สำหรับประกอบกติกรรมหรือได้มาจากการกติกรรมนั้น

ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นบาท

ถ้าความผิดนั้นเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยลักษณะดังที่บัญญัติไว้ในอนุมาตราดังกล่าวแล้วตั้งแต่สองอนุมาตราขึ้นไป ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรานี้ เป็นการกระทำโดยความจำใจหรือความยากจนเหลือทนทาน และทรัพย์สินนั้นมีราคาเล็กน้อย ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๓๔ ก็ได้

มาตรา ๓๓๖ ผู้ใดลักทรัพย์โดยฉกฉวยเอาซึ่งหน้า ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉกฉวยทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ถ้าการฉกฉวยทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ถ้าการฉ้อโกงหรือการฉ้อโกงเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้อง
ระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หกพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าการฉ้อโกงหรือการฉ้อโกงเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวาง
โทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสามหมื่นบาท

หมวด ๒

ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์

มาตรา ๓๓๑ ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้ยอมให้ หรือยอมจะให้ตนหรือผู้อื่น
ได้ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือโดยขู่เข็ญ
ว่าจะทำอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียงหรือทรัพย์สินของผู้ถูกขู่เข็ญ
หรือของบุคคลที่สาม จนผู้ถูกข่มขืนใจยอมเช่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐาน
กรรโชก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ถ้าความผิดฐานกรรโชกได้กระทำโดย

(๑) ขู่ว่าจะฆ่า ขู่ว่าจะทำร้ายร่างกายให้ผู้ถูกข่มขืนใจหรือผู้อื่นให้ได้รับ
อันตรายสาหัส หรือขู่ว่าจะทำให้เกิดเพลิงไหม้แก่ทรัพย์สินของผู้ถูกข่มขืนใจหรือผู้
อื่น หรือ

(๒) มีอาวุธติดตัวมาขู่เข็ญ

ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่
หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๓๓๒ ผู้ใดข่มขืนใจผู้อื่นให้ยอมให้ หรือยอมจะให้ตนหรือผู้อื่นได้
ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สิน โดยขู่เข็ญว่าจะเปิดเผยความลับ ซึ่งการ
เปิดเผยนั้นจะทำให้ผู้ถูกขู่เข็ญหรือบุคคลที่สามเสียหาย จนผู้ถูกข่มขืนใจยอมเช่นนั้น
ผู้นั้นกระทำความผิดฐานริดเอาทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึง
สิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา ๓๓๕ ผู้ใดลักทรัพย์โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าในทันทีนั้นจะใช้กำลังประทุษร้าย เพื่อ

- (๑) ให้ความสะดวกแก่การลักทรัพย์หรือการพาทรัพย์นั้นไป
- (๒) ให้นั้นให้ซึ่งทรัพย์นั้น
- (๓) ยึดถือเอาทรัพย์นั้นไว้
- (๔) ปกปิดการกระทำความผิดนั้น หรือ
- (๕) ให้ออกจากการจับกุม

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ถ้าความผิดนั้นเป็นการกระทำที่ประกอบด้วย ลักษณะดังที่บัญญัติไว้ในอนุมาตราหนึ่งอนุมาตราใดแห่งมาตรา ๓๓๕ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หกพันบาทถึงสามหมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๓๔๐ ผู้ใดชิงทรัพย์โดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้นั้นกระทำความผิดฐานปล้นทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าในการปล้นทรัพย์ ผู้กระทำแม้แต่คนหนึ่งคนใดมีอาวุธติดตัวไปด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสามหมื่นบาท

ถ้าการปล้นทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

ถ้าการปล้นทรัพย์ได้กระทำโดยแสดงความทารุณ จนเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ไซ้ปืนยิง ไซ้วัตถุระเบิดหรือกระทำความทรมาณ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี

ถ้าการปล้นทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต

หมวด ๓

ความผิดฐานฉ้อโกง

มาตรา ๓๔๑ ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดั่งว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๔๒ ถ้าในการกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ผู้กระทำ

(๑) แสดงตนเป็นคนอื่น หรือ

(๒) อาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกหลอกลวงซึ่งเป็นเด็ก หรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอกลวง

ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๔๓ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๔๑ ได้กระทำด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำมีความผิดถึงแล้วในวรรคแรก ต้องด้วยลักษณะดังกล่าว
ในมาตรา ๓๔๒ ขนุมาตราหนึ่งขนุมาตราใดด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุก
ตั้งแต่หกเดือนถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

มาตรา ๓๔๔ ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงบุคคลตั้งแต่สิบคนขึ้นไปให้
ประกอบกรณงานอย่างใด ๆ ให้แก่ตนหรือให้แก่บุคคลที่สาม และจะไม่ใช้ค่าแรง
งานหรือค่าจ้างแก่บุคคลเหล่านั้น หรือโดยจะใช้ค่าแรงงานหรือค่าจ้างแก่บุคคล
เหล่านั้นต่ำกว่าที่สมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินหก
พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๔๕ ผู้ใดใส่ชื่อและบริโภคนอาหารหรือเครื่องดื่ม หรือเข้าอยู่
ในโรงแรม โดยรู้ว่าตนไม่สามารถชำระเงินค่าอาหาร ค่าเครื่องดื่ม หรือค่าอยู่ใน
โรงแรมนั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท
หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๔๖ ผู้ใดเท็จแถลงทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นของตนเองหรือของบุคคลที่
ตาม ชักจูงผู้อื่น ผู้ใดให้จำหน่ายโดยเท็จหรือขายทรัพย์สิน โดยอาศัยเหตุที่ผู้ถูก
ชักจูงมีจิตอ่อนแอหรือเป็นเด็กเบาปัญญา และไม่สามารถเข้าใจตามควรซึ่งสาร-
สำคัญแห่งการกระทำของตน จนผู้ถูกชักจูงจำหน่ายทรัพย์สินนั้น ต้องระวาง
โทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๔๗ ผู้ใดเพื่อให้ตนหรือผู้อื่นได้รั้ประโยชน์จากการประกัน
วินาศภัย แก่ตัวทำให้เกิดเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เขาประกันภัย ต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๔๘ ความผิดในหมวดนี้ นอกจากความผิดตามมาตรา ๓๔๓
เป็นความผิดอันยอมความได้

หมวด ๔

ความผิดฐานโกงเจ้าหน้าที่

มาตรา ๓๔๘ ผู้ใดเอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งทรัพย์อันตนจำนำไว้แก่ผู้อื่น ถ้าได้กระทำเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับจำนำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕๐ ผู้ใดเพี้ยมิให้เจ้าหน้าที่ของตนหรือของผู้อื่นได้รับชำระหนี้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ซึ่งได้ใช้หรือจะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้ชำระหนี้ ย้ายไปเสีย ซ่อนเร้นหรือโอนไปให้แก่ผู้อื่นซึ่งทรัพย์ใดก็ดี แกล้งให้ตนเองเป็นหนี้จำนวนใดอันไม่เป็นความจริงก็ดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕๑ ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้

หมวด ๕

ความผิดฐานยักยอก

มาตรา ๓๕๒ ผู้ใดครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นของผู้อื่นหรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์นั้นเป็นของตนหรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานยักยอก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าทรัพย์นั้นได้ตกมาอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำความผิดเพราะผู้อื่นส่งมอบให้โดยสำคัญผิดไปด้วยประการใด หรือเป็นทรัพย์สินหายซึ่งผู้กระทำความผิดเก็บได้ ผู้กระทำต้องระวางโทษแต่เพียงกึ่งหนึ่ง

มาตรา ๓๕๓ ผู้ใดได้รับมอบหมาย ให้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่น หรือทรัพย์สินซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย กระทำผิดหน้าที่ของตนด้วยประการใด ๆ โดยทุจริต จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินของผู้นั้น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕๔ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๕๒ หรือมาตรา ๓๕๓ ได้กระทำในฐานที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้จัดการทรัพย์สินของผู้อื่นตามคำสั่งของศาล หรือตามพินัยกรรม หรือในฐานเป็นผู้มีอาชีพหรือธุรกิจ อันย่อมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕๕ ผู้ใดเก็บได้ซึ่งสิ่งสหายมีทรัพย์สินมีค่า อันซ่อนหรือฝังไว้โดยพฤติการณ์ซึ่งไม่มีผู้ใดอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ แล้วเบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕๖ ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้

หมวด ๖

ความผิดฐานรับของโจร

มาตรา ๓๕๗ ผู้ใดช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อมา รับจำหน่ายหรือรับไว้โดยประการใด ซึ่งทรัพย์สินได้มาโดยการกระทำความผิด ถ้าความผิดนั้นเข้าลักษณะลักทรัพย์ ฉ้อโกงทรัพย์สิน กบฏโจร ริดเอาทรัพย์สิน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฉ้อโกง ยักยอกหรือเจ้าพนักงานยักยอกทรัพย์สิน ผู้นั้นกระทำความผิดฐานรับของโจร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดฐานรับของโจรนั้น ได้กระทำเพื่อค้ำกำไรหรือได้กระทำต่อทรัพย์สินอันได้มาโดยการลักทรัพย์ตามมาตรา ๓๓๕ (๑๐) ซึ่งทรัพย์สิน หรือปล้นทรัพย์ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงสองหมื่นบาท

หมวด ๗

ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์

มาตรา ๓๕๘ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่นหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕๘ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๕๘ ได้กระทำต่อ

- (๑) เครื่องกลหรือเครื่องจักรที่ใช้ในการประกอบกิจการหรืออุตสาหกรรม
- (๒) ปศุสัตว์
- (๓) ยวดยานหรือสัตว์พาหนะที่ใช้ในการขนส่งสาธารณะหรือในการประกอบกิจการหรืออุตสาหกรรม หรือ
- (๔) พืชหรือพืชผลของกิจการ

ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖๐ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้ไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖๑ ความผิดตามมาตรา ๓๕๘ และมาตรา ๓๕๘ เป็นความผิดอันยอมความได้

หมวด ๘

ความผิดฐานบุกรุก

มาตรา ๓๖๒ ผู้ใดเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น เพื่อถือการครอบครองอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือเข้าไปกระทำการใด ๆ อันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของเขาโดยปกติสุข ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖๓ ผู้ใดเพื่อถือเอาอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นเป็นของตนหรือของบุคคลที่สาม ยักยอกหรือทำลายเครื่องหมายเขตแห่งอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด หรือแต่บางส่วน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖๔ ผู้ใดโดยไม่มีเหตุอันสมควร เข้าไปหรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน อาคารเก็บรักษาทรัพย์หรือสำนักงานในความครอบครองของผู้อื่น หรือไม่ยอมออกไปจากสถานที่เช่นนั้นเมื่อผู้มีสิทธิที่จะห้ามมิให้เข้าไปได้ไล่ให้ออก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖๕ ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๖๒ มาตรา ๓๖๓ หรือมาตรา ๓๖๔ ได้กระทำ

(๑) โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย

(๒) โดยมีอาวุธหรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป

หรือ

(๓) ในเวลากลางคืน

ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖๖ ความผิดในหมวดนี้ นอกจากความผิดตามมาตรา ๓๖๕ เป็นความผิดอันยอมความได้

ภาค ๓

ลหุโทษ

มาตรา ๓๖๗ ผู้ใดเมื่อเจ้าพนักงานถามชื่อหรือที่อยู่เพื่อปฏิบัติการตามกฎหมาย ไม่ยอมบอกหรือแกล้งบอกชื่อ หรือที่อยู่อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท

มาตรา ๓๖๘ ผู้ใดทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานซึ่งสั่งการตามอำนาจที่มีกฎหมายให้ไว้ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้นโดยไม่มีเหตุหรือข้อแก้ตัวอันสมควร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าคำสั่งเช่นว่านั้น เป็นคำสั่งให้ช่วยทำกิจการในหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายกำหนดให้สั่งให้ช่วยได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๖๙ ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ให้ประกาศภาพโฆษณา หรือเอกสารใดที่เจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่บိบคหรือแสดงไว้ หรือสั่งให้บิบคหรือแสดงไว้ หลุด ฉีกหรือไร้ประโยชน์ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๗๐ ผู้ใดส่งเสียง ทำให้เกิดเสียง หรือกระทำความอื้ออึง โดยไม่มีเหตุอันสมควร จนทำให้ประชาชนตกใจหรือเดือดร้อน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท

มาตรา ๓๗๑ ผู้ใดพาอาชुरูปไปในเมือง หมู่บ้านหรือทางสาธารณะโดยเบียดเบียนหรือโดยไม่มีเหตุสมควร หรือพาไปในชุมนุมชนที่ได้จัดให้มีชั้นเพื่อนมัสการ การรื่นเริงหรือการอื่นใด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาท และให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบอาชุนั้น

มาตรา ๓๗๒ ผู้ใดทะเลาะกันอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน หรือกระทำโดยประการอื่นใดให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะ หรือสาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๗๓ ผู้ใดควบคุมดูแลบุคคลวิกลจริต ปล่อยปละละเลยให้บุคคลวิกลจริตนั้นออกเที่ยวไปโดยลำพัง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๗๔ ผู้ใดเห็นผู้อื่นตกอยู่ในภยันตรายแห่งชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้โดยไม่ควรกลัวอันตรายแก่ตนเองหรือผู้อื่น แต่ไม่ช่วยตามความจำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๗๕ ผู้ใดทำให้รางระบายน้ำ ร่องน้ำหรือท่อระบายของโสโครก อันเป็นสิ่งสาธารณเกิดขัดข้องหรือไม่สะดวก ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๗๖ ผู้ใดยิงปืนซึ่งใช้ดินระเบิดโดยใช่เหตุ ในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๗๗ ผู้ใดควบคุมสัตว์ดุหรือสัตว์ร้าย ปล่อยปละละเลยให้สัตว์นั้นเที่ยวไปโดยลำพัง ในประการที่อาจทำอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๗๘ ผู้ใดเสพยาสุราหรือของเมาอย่างอื่น จนเป็นเหตุให้ตนมาประพฤติก่อวุ่นวายหรือครองสติไม่ได้ขณะอยู่ในถนนสาธารณะ หรือสาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๗๙ ผู้ใดชักหรือแสดงอาวูรในการวิวาทต่อสู้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๘๐ ผู้ใดทำให้เกิดปฏิภูมิก่อกน้ำในบ่อ สระหรือที่ซึ่งน้ำอันมีไว้สำหรับประชาชนใช้สอย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๘๑ ผู้ใดกระทำการทารุณต่อสัตว์ หรือฆ่าสัตว์โดยให้ได้รับทุกขเวทนาอันไม่จำเป็น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๘๒ ผู้ใดใช้ให้สัตว์ทำงานจนเกินสมควรหรือใช้ให้ทำงานอันไม่สมควร เพราะเหตุที่สัตว์นั้นป่วย เจ็บ ขราหรืออ่อนอายุ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๘๓ ผู้ใดเมื่อเกิดเพลิงไหม้หรือสาธารณภัยอื่น และเจ้าพนักงานเรียกให้ช่วยระงับ ถ้าผู้นั้นสามารถช่วยได้แต่ไม่ช่วย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๘๔ ผู้ใดเกลี้ยบอกล่าความเท็จให้เลื่องลือ จนเป็นเหตุให้ประชาชนตื่นตกใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๘๕ ผู้ใดโดยไม่ได้รับอนุญาตอันชอบด้วยกฎหมาย กีดขวางทางสาธารณชน อาจเป็นอุปสรรคต่อความปลอดภัยหรือความสะดวกในการจราจร โดยวาง หรือทอดทิ้งสิ่งของ หรือโดยกระทำด้วยประการอื่นใด ถ้าการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยไม่จำเป็น ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๘๖ ผู้ใดขุดหลุมหรือวาง หรือปลูกบักหรือวางสิ่งของเกาะไว้ในทางสาธารณ โดยไม่ได้รับอนุญาตอันชอบด้วยกฎหมาย หรือทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ละเลยไม่แสดงสัญญาณตามสมควร เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๘๗ ผู้ใดแขวน ติดตั้งหรือวางสิ่งใดไว้โดยประการที่น่าจะตกหรือพังลง ซึ่งจะเป็นเหตุอันตราย เปราะเปื้อนหรือเค็ดร่อนแก่ผู้สัญจรในทางสาธารณ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๘๘ ผู้ใดกระทำการอันควรขายหน้าต่อหน้าธารกำนัล โดยเปลือยหรือเปิดเผยร่างกาย หรือกระทำการลามกอย่างอื่น ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๘๘ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ ให้ของแข็งตกลง ณ ที่ใด ๆ โดยประการที่น่าจะเป็นอันตรายหรือเดือดร้อนรำคาญแก่บุคคล หรือเป็นอันตรายแก่ทรัพย์สิน หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้ของโสโครกเประเปื้อนหรือน่าจะเประเปื้อน ตัวบุคคล หรือทรัพย์สิน หรือแกล้งทำให้ของโสโครกเป็นที่เดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๘๙ ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๙๐ ผู้ใดใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น โดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๙๑ ผู้ใดทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือความตกใจ โดยการขู่เข็ญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๙๒ ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๙๓ ผู้ใดไล่ต้อนหรือทำให้สัตว์ใด ๆ เข้าในสวน ไร่หรือนาของผู้อื่นที่ได้แต่งดินไว้ เพราะพันธุไว้ หรือมีพืชพันธุ์หรือผลผลิตอยู่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๙๔ ผู้ใดควบคุมสัตว์ใด ๆ ปล่อยปละละเลยให้สัตว์นั้นเข้าในสวน ไร่หรือนาของผู้อื่นที่ได้แต่งดินไว้ เพราะพันธุไว้ หรือมีพืชพันธุ์หรือผลผลิตอยู่ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๙๕ ผู้ใดทิ้งซากสัตว์ ซึ่งอาจน่าเหม็นในหรือริมทางสาธารณะ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๕๗ ผู้ใดในที่สาธารณะสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล กระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการรังแกหรือข่มเหงผู้อื่น หรือกระทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕๘ ผู้ใดกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการทารุณต่อเด็กอายุยังไม่เกินสิบสามปี คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ซึ่งต้องพึ่งผู้นั้นในการดำรงชีพหรือการอื่นใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ได้ประกาศใช้มานานแล้ว และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอยู่หลายแห่งกระจัดกระจายกันอยู่ จึงเป็นการสมควรที่จะได้ชำระสะสาง และนำเข้ารูปเป็นประมวลกฎหมายอาญาเสียในฉบับเดียวกัน

อนึ่ง ปรากฏว่าหลักการบางอย่างและวิธีการลงโทษบางอย่างควรจะได้ปรับปรุงให้สัมพันธ์กับกาลสมัยและแนวโน้มของนานาประเทศ ในสมัยปัจจุบันหลักเดิมบางประการจึงล้าสมัย สมควรจะได้ปรับปรุงเสียให้สอดคล้องกับหลักการปกครองในระบบประชาธิปไตย



พระราชบัญญัติ
ว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๖

พระราชปก ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรถวายคำปรึกษาว่า เพื่อปฏิบัติการตามความในมาตรา ๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญาทหาร และเนื่องจากทหารบก ทหารเรือ ได้รวมเป็นกระทรวงเดียวกัน สมควรตราบทบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารเสียใหม่

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎรดังต่อไปนี้

หมวด ๑

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๖”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกกฎว่าด้วยขุทธวินัยและการลงอาญาทหารบกฐานละเมิดขุทธวินัย ลงวันที่ ๒๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๔ กฎเดนาบตีว่าด้วยอำนาจลงอาญาทหารเรือ ลงวันที่ ๓๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๖๕ และบรรดากฎข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๒

ว่าด้วยวินัย

มาตรา ๔ วินัยทหารนั้น คือการที่ทหารต้องประพฤติตามแบบธรรมเนียมของทหาร

มาตรา ๕ วินัยเป็นหลักสำคัญที่สุดสำหรับทหาร เพราะฉะนั้นทหารทุกคนจักต้องรักษาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ ผู้ใดฝ่าฝืนท่านให้ถือว่าผู้นั้นกระทำผิด ตัวอย่างการกระทำผิดวินัยทหาร มีดังต่อไปนี้

- ๑) ดื้อ ขัดขืน หลีกเลียง หรือละเลยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา
- ๒) ไม่รักษาระเบียบการเคารพระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย
- ๓) ไม่รักษามรรยาทให้ถูกต้องตามแบบธรรมเนียมของทหาร
- ๔) ก่อให้เกิดความสามัคคีในคณะทหาร
- ๕) เกียจคร้าน ละทิ้ง หรือเดินเล็ดต่อหน้าที่ราชการ
- ๖) กล่าวคำเท็จ
- ๗) ใช้กิริยาวาจาไม่สมควร หรือประพฤติไม่สมควร
- ๘) ไม่ตักเตือนสั่งสอน หรือลงทัณฑ์ผู้ใต้บังคับบัญชาที่กระทำผิดตาม

โทษานุโทษ

- ๙) เสพเครื่องทองของเมอาจจนถึงเสียกิริยา

(๑) **มาตรา ๖** ผู้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่จัดการระงับรักษาวินัยทหารที่ตนเป็นผู้บังคับบัญชาอยู่นั้นโดยกวดขัน ถ้าหากว่าในการรักษาวินัยทหารนั้นจำเป็นต้องใช้อาวุธ เพื่อทำการปราบปรามทหารผู้ก่อการกำเริบก็ดี หรือเพื่อบังคับทหารผู้ละทิ้งหน้าที่ให้กลับทำหน้าที่ของตนก็ดี ผู้บังคับบัญชาและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนั้นจะไม่ต้องรับโทษในการที่ตนได้กระทำไปโดยความจำเป็นนั้นเลย แต่เมื่อมีเหตุดังกล่าวนี้ผู้บังคับบัญชาจักต้องรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน และรายงานต่อไปตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมโดยเร็ว

มาตรา ๗ ทหารผู้ใดกระทำผิดต่อวินัยทหารจักต้องรับทัณฑ์ตามวิธีที่ปรากฏในหมวด ๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้ และอาจต้องถูกปลดจากประจำการ หรือถูกถอดจากยศทหาร

หมวด ๓

อำนาจลงทัณฑ์

มาตรา ๘ ทัณฑ์ที่จะลงแก่ผู้กระทำผิดต่อวินัยทหารดังกล่าวไว้ในหมวด ๒ นั้น ให้มีกำหนดเป็น ๕ สถาน คือ

- ๑) ภาคทัณฑ์
- ๒) ทัณฑ์กรรม
- ๓) ถัก
- ๔) ช้าง
- ๕) จำขัง

(๒) **มาตรา ๘** ภาคทัณฑ์ คือ ผู้กระทำผิดมีความผิดอันควรต้องรับทัณฑ์สถานหนึ่งสถานใดดังกล่าวมาแล้ว แต่มีเหตุอันควรปรานี จึงเป็นแต่แสดงความผิดของผู้นั้นให้ปรากฏหรือให้ทำทัณฑ์บนไว้

(๑) **มาตรา ๖** แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗

(๒) **มาตรา ๘** แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร (ฉบับที่ ๔) พุทธศักราช ๒๔๗๐

ทัศนกรรมนั้น ให้กระทำการสุขา การโยธา ฯลฯ เพิ่มจากหน้าที่ประจำซึ่งตนจะต้องปฏิบัติอยู่แล้ว หรือปรับให้อยู่เวรยาม นอกจากหน้าที่ประจำก็ คือ กักตัวไว้ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งตามแต่จะกำหนดให้ ซึ่ง คือ ซึ่งในที่ควบคุมแต่เฉพาะคนเดียวหรือรวมกันหลายคนแล้วแต่จะได้มีคำสั่ง

จำขัง คือ ซึ่งโดยส่งไปฝากให้อยู่ในความควบคุมของเรือนจำทหาร นอกจากทัศนที่กล่าวไว้นี้ ห้ามมิให้คิดขึ้นใหม่ หรือใช้วิธีลงทัศนที่อื่นเป็นอันขาด

(๓) มาตรา ๑๐ ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาซึ่งลงทัศนแก่ผู้กระทำความผิด ได้นั้น คือ

(๑) ผู้บังคับบัญชา หรือ

(๒) ผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้บังคับบัญชาตามที่กระทรวงกลาโหม ส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อกระทรวงกลาโหม กองทัพบก กองทัพเรือ หรือกองทัพอากาศ กำหนด

ในการที่จะลงทัศนนั้น ให้กระทำได้แต่เฉพาะตามกำหนดในตารางกำหนดทัศน ท้ายพระราชบัญญัตินี้

ส่วนผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นใดจะมีอำนาจเป็นผู้ลงทัศนชั้นใด และผู้อยู่ในบังคับบัญชาชั้นใดจะเป็นผู้รับทัศนชั้นใด ให้ถือเกณฑ์เทียบดังต่อไปนี้

(๓) มาตรา ๑๐ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๕

ตารางเกณฑ์เทียบชั้นผู้ลงทัศนและผู้รับทัศนท้ายมาตรา ๑๐ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๑๓ มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๑๓ (ฉบับที่ ๒) มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๕

ตารางเกณฑ์เทียบชั้นผู้ลงทนต์และผู้รับทนต์

ตำแหน่งชั้น	เป็นผู้ลงทนต์ชั้น	เป็นผู้รับทนต์ชั้น
๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม	๑	—
๒. แม่ทัพ	๒	—
๓. ผู้บัญชาการกองพล ผู้บังคับการกองเรือ ผู้บัญชาการกองพลปืน	๓	—
๔. ผู้บังคับการกรม ผู้บังคับหมวดเรือ ผู้บังคับกองบิน	๔	ก
๕. ผู้บังคับหมู่เรือชั้น ๓	๕	ข
๖. ผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับหมู่เรือชั้น ๒ ผู้บังคับการเรือชั้น ๓ ผู้บังคับฝูงบิน	๖	ค
๗. ผู้บังคับหมู่เรือชั้น ๓ ผู้บังคับการเรือชั้น ๒ ต้นเรือชั้น ๓ ผู้บังคับหมวดบินชั้น ๓	๗	ง
๘. ผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับการเรือชั้น ๓ ต้นเรือชั้น ๒ นายกราบเรือ ผู้บังคับหมวด บินชั้น ๒	๘	จ
๙. ผู้บังคับหมวด ต้นเรือชั้น ๓ ผู้บังคับหมวด บินชั้น ๓	๙	ฉ
๑๐. ผู้บังคับหมู่ นายต้อน	—	ช
๑๑. นักเรียนทหารซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะได้เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร บุคคล ผู้ซึ่งอยู่ในระหว่างเข้ารับการฝึกวิชาทหาร โดยคำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลา โหมตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการ ฝึกวิชาทหาร	—	ฐ
๑๒. นักเรียนทหารซึ่งเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะได้เป็นนายทหารประทวน ลูกแถว	—	ด

มาตรา ๑๑ ผู้ลงทัณฑ์ หรือผู้รับทัณฑ์ ถ้าตำแหน่งไม่ตรงตามความ
ในมาตรา ๑๐ แห่งหมวดนี้แล้ว ให้ถือตามที่ได้เทียบตำแหน่งไว้ในข้อบังคับสำหรับ
ทหาร

มาตรา ๑๒ กำหนดอำนาจลงทัณฑ์ตามที่ตราไว้ ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์
ส่งลงทัณฑ์เต็มที่ได้สถานใดสถานหนึ่งแต่สถานเดียว ถ้าส่งลงทัณฑ์ทั้งสองสถาน
พร้อมกัน ต้องกำหนดทัณฑ์ไว้เพียงกึ่งหนึ่งของอัตราในสถานนั้นๆ ห้ามมิให้ลง
ทัณฑ์คราวเดียวมากกว่าสองสถาน

มาตรา ๑๓ ก่อนที่ผู้มีอำนาจลงทัณฑ์จะลงทัณฑ์คราวใดก็ดี ให้
พิจารณาให้วันดีแน่นอนว่า ผู้ที่จะต้องรับทัณฑ์นั้นมีความผิดจริงแล้ว จึงส่ง
ลงทัณฑ์นั้น ต้องระวังอย่าให้เป็นการลงทัณฑ์ไปโดยโง่งมหรือโดยสงฆ์แก่ผู้
ไม่มีความผิดโดยชัดเจนนั่นเป็นอันขาด เมื่อพิจารณาคความผิดละเอียดแล้วต้องชี้แจง
ให้ผู้กระทำผิดนั้นทราบว่าการทำผิดในข้อใด เพราะเหตุใด แล้วจึงลงทัณฑ์

(๔) **มาตรา ๑๔** ถ้าผู้มีอำนาจบังคับบัญชา ได้ลงทัณฑ์ข้าราชการชั้น
สัญญาบัตร ต้องส่งรายงานการลงทัณฑ์นั้นเสนอตามลำดับชั้นจนถึงรัฐมนตรีว่า-
การกระทรวงกลาโหม

มาตรา ๑๕ เมื่อผู้มีอำนาจบังคับบัญชาได้ทราบว่า ผู้ซึ่งอยู่ในบังคับ
บัญชาของตนมีความผิดจนปรากฏแน่นอนแล้ว แต่ความผิดนั้นควรรับทัณฑ์ที่เหนือ
อำนาจจะส่งกระทำได้ ก็ให้รายงานชี้แจงความผิดนั้น ทั้งออกความเห็นว่าจะลง
ทัณฑ์เพียงใด เสนอตามลำดับชั้นจนถึงผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ได้พร้อมกับความผิด เพื่อ
ขอให้ผู้นั้นส่งการต่อไป

(๕) **มาตรา ๑๖** ถ้าเป็นความผิดซึ่งมีวิธีวางอัตรากำหนดทัณฑ์ไว้โดยแน
นอนแล้ว เช่น ฐานขาด หนีราชการทหาร เป็นต้น หากกำหนดทัณฑ์นั้นเหนืออำนาจ
ของผู้บังคับบัญชาที่จะส่งลงทัณฑ์ได้ ก็ให้นำเสนอเพียงชั้นผู้กล่าวต่อไปนี้

(๔) **มาตรา ๑๔** แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติ ว่าด้วยวินัยทหาร
แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗

(๕) **มาตรา ๑๖** แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารแก้ไข
เพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗ มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๕

(๑) ฝ่ายทหารบก ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับการกรม หรือชั้นผู้บังคับกองพันที่อยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นผู้บังคับการกรม

(๒) ฝ่ายทหารเรือ ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับหมวดเรือ หรือชั้นผู้บังคับกองพันที่อยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้มีอำนาจบังคับบัญชาชั้นผู้บังคับหมวดเรือ

(๓) ฝ่ายทหารอากาศ ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บังคับกองบิน

แม้ว่ากำหนดทัศนทัศน์จะเหนืออำนาจก็ดี ก็ให้ผู้บังคับบัญชาชั้นที่กล่าวนี้มีอำนาจลงทัศนทัศน์ได้ทีเดียว ไม่ต้องนำเสนอตามลำดับชั้นต่อไปอีก

มาตรา ๑๓ นายทหารที่เป็นหัวหน้าทำการควบคุมทหาร ไปโดยลำพัง ให้มีอำนาจที่จะส่งลงทัศนทัศน์ผู้ใต้อำนาจในระหว่างเวลาที่ควบคุมอยู่นั้นเสมอผู้มีอำนาจเหนือจากตำแหน่งของตนขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งได้ เว้นแต่ นายทหารซึ่งมีอำนาจเป็นผู้ลงทัศนทัศน์ชั้น ๒ ขึ้นไปจึงไม่ต้องเพิ่ม

(๖) **มาตรา ๑๔** ถ้าผู้มีอำนาจลงทัศนทัศน์ได้ส่งลงทัศนทัศน์ผู้กระทำผิดในฐานะแล้ว และผู้ที่รับทัศนทัศน์นั้นกระทำผิดซ้ำอีก ผู้มีอำนาจลงทัศนทัศน์จะส่งเพิ่มทัศนทัศน์ให้พิจารณาตุ่กำหนดทัศนทัศน์ที่ได้ส่งไว้แต่เดิมนั้นก่อน ห้ามมิให้กำหนดเวลาให้ผู้ต้องถูกขัง ทั้งกำหนดเดิมและกำหนดที่เพิ่มใหม่รวมกันเกินกว่ากำหนดอำนาจของผู้ส่งลงทัศนทัศน์นั้นเป็นอันขาด หากผู้กระทำผิดนั้นควรต้องรับทัศนทัศน์เกินกว่ากำหนดอำนาจของผู้ที่จะส่งลงทัศนทัศน์นั้นแล้ว ก็ให้ปฏิบัติตามที่กล่าวไว้ในมาตรา ๑๕ แห่งหมวดต้น

มาตรา ๑๕ นับตั้งแต่วันที่ปรากฏหลักฐาน แห่งความผิดของผู้กระทำผิด ซึ่งจะต้องรับทัศนทัศน์ตามพระราชบัญญัตินี้โดยแน่นอนแล้ว ถ้าผู้มีอำนาจลงทัศนทัศน์มิได้จัดการที่จะให้ผู้นั้นได้รับทัศนทัศน์ภายในกำหนดสามเดือน เป็นอันนับว่าล่วงเลย

(๖) **มาตรา ๑๔** แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร (ฉบับที่ ๔)

เวลาที่จะส่งทัณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้เสียแล้ว จะส่งลงทัณฑ์โดยอำนาจตนเอง มิได้ เว้นเสียแต่ผู้ที่กระทำผิดนั้นขาด หนีราชการเสียแต่เมื่อก่อนครบกำหนดสาม เดือน จึงมิให้นับวันที่ขาด หนีนี้เข้าในกำหนดเวลาล่วงเลย ให้นับตั้งแต่วันที่ได้อำนาจผู้หนึ่งกลับมายังที่รับราชการ

มาตรา ๒๐ เมื่อผู้มีอำนาจได้ส่งลงทัณฑ์ตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว ผู้ที่ส่งลงทัณฑ์หรือผู้มีอำนาจบังคับบัญชาเหนือผู้ที่ส่งลงทัณฑ์นี้มีอำนาจที่จะเพิ่มทัณฑ์ หรือลดทัณฑ์ หรือยกทัณฑ์เสียก็ได้ แต่ถ้าเพิ่มทัณฑ์แล้ว ทัณฑ์ที่ส่งเพิ่มชื่อนั้นรวมกับที่ส่งไว้แล้วเดิม ต้องมิให้เกินอำนาจของผู้ที่ส่งใหม่นั้น

หมวด ๔

วิธีร้องทุกข์

มาตรา ๒๑ ในการที่จะรักษาวินัยทหารให้เป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ ย่อมเป็นการจำเป็นที่ผู้บังคับบัญชาจกต้องมีอำนาจในการบังคับบัญชา หรือลงทัณฑ์ อยู่เองเป็นธรรมดา แต่ผู้บังคับบัญชาบางคนอาจใช้อำนาจในทางที่ผิดยุติธรรม ซึ่งเป็นสมควรที่จะให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีโอกาสร้องทุกข์ได้ในทางเป็นระเบียบ ไม่ก้ำก่าย

มาตรา ๒๒ คำชี้แจงของทหารว่า ผู้บังคับบัญชากระทำแก่ตนด้วยการอันไม่เป็นยุติธรรม หรือผิดกฎหมาย หรือแบบธรรมเนียมทหารว่า ตนมิได้รับผลประโยชน์หรือสิทธิตามที่ควรจะได้รับในราชการนั้น เรียกว่า "ร้องทุกข์"

มาตรา ๒๓ ทหารจะร้องทุกข์ได้แต่สำหรับตนเองเท่านั้น ห้ามมิให้ร้องทุกข์แทนผู้อื่นเป็นอันขาด และห้ามมิให้ลงชื่อรวมกัน หรือเข้ามาร้องทุกข์พร้อมกันหลายคน และห้ามมิให้ประจุมกันเพื่อหาหรือเรื่องจะร้องทุกข์

มาตรา ๒๔ ห้ามมิให้ร้องทุกข์ในเวลาที่ดินกำลังเข้าแถว หรือในขณะที่กำลังทำหน้าที่ราชการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นเวลาเป็นยาม เป็นเวร ดั่งนี้เป็นต้น และห้ามมิให้ร้องทุกข์ก่อนเวลาล่วงไปแล้วยี่สิบสี่ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่เหตุจะต้องร้องทุกข์เกิดขึ้น

มาตรา ๒๕ ห้ามมิให้ร้องทุกข์ว่า ผู้บังคับบัญชาลงทัณฑ์แรงเกินไป ถ้าหากว่าผู้บังคับบัญชานั้นมิได้ลงทัณฑ์เกินอำนาจที่จะทำได้ตามความในหมวด ๓ แห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๖ ถ้าจะกล่าวโทษผู้ใดให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้นั้น จะร้องทุกข์ด้วยวาจาหรือจะเขียนเป็นหนังสือก็ได้ ถ้าผู้ร้องทุกข์มาร้องทุกข์ด้วยวาจา ให้ผู้รับการร้องทุกข์จัดข้อความสำคัญของเรื่องที่ร้องทุกข์นั้น ให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย

ถ้าหากว่าผู้ร้องทุกข์ไม่ทราบชัดว่า ตนได้รับความเดือดร้อนเพราะผู้ใดแน่ ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตน เพื่อเสนอไปตามลำดับชั้นจนถึงที่สุด คือ ผู้ที่จะสั่งการได้ส่วน และแก้ความเดือดร้อนนั้นได้

มาตรา ๒๗ ถ้าเขียนความร้องทุกข์เป็นจดหมายแล้ว จดหมายนั้นต้องลงลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ใบร้องทุกข์ฉบับใดไม่มีลายมือชื่อ ผู้บังคับบัญชาไม่มีหน้าที่จะต้องพิจารณา

มาตรา ๒๘ เมื่อผู้ใดได้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาตามระเบียบที่ว่ามีมาแล้ว และเวลาล่วงพ้นไปสิบห้าวันยังไม่ได้รับความชี้แจงประการใด ทั้งความเดือดร้อนก็ยังไม่ปลดเบ็ดปล่อยไป ให้ร้องทุกข์ใหม่ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นที่สูงถัดขึ้นไปเป็นลำดับอีก และในการร้องทุกข์ครั้งนั้นให้ชี้แจงด้วยว่า ได้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นใดมาแล้วแต่เมื่อใด

มาตรา ๒๙ ถ้าผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องร้องทุกข์เมื่อใด ต้องรีบโต้สวนและจัดการแก้ไขความเดือดร้อน หรือชี้แจงให้ผู้ยื่นใบร้องทุกข์เข้าใจ จะเพิกเฉยเสียไม่ได้เป็นอันขาด ผู้ใดเพิกเฉยนับว่ากระทำผิดต่อวินัยทหาร

มาตรา ๓๐ ถ้าผู้บังคับบัญชาที่ได้รับเรื่องร้องทุกข์ได้ชี้แจงให้ผู้ร้องทุกข์ทราบแล้ว แต่ผู้ร้องทุกข์ยังไม่หมดความสงสัย ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปได้ และต้องชี้แจงด้วยว่าได้ร้องทุกข์นี้ต่อผู้ใด และได้รับคำชี้แจงอย่างไรแล้วด้วย

มาตรา ๓๑ ถ้าหากปรากฏชัดว่า ข้อความที่ร้องทุกข์เป็นความเท็จ หรือการร้องทุกข์นั้นกระทำไปโดยผิดระเบียบที่กล่าวมา ผู้ร้องทุกข์จะต้องมีความผิดฐานกระทำผิดต่อวินัยทหาร

มาตรา ๓๒ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖ เป็นปีที่ ๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา
นายกรัฐมนตรี

ตารางกำหนดโทษ

ผู้ต้องหา	จำขัง	รับ													
	ผู้รับโทษ	ผู้รับโทษ													
	ช. ข. ชน. ฉ.	ช. ก. ชน. ข. ชน. ค. ชน. ง. ชน. จ. ชน. ฉ. ชน. ช. ชน. ซ. ชน. ฉ.	ช. ก. ชน. ข. ชน. ค. ชน. ง.												
ช. ๓	๔ เดือน ๖ เดือน	— — — —	๒ เดือน ๓ เดือน ๔ เดือน ๕ เดือน	๓๕ วัน ๒๐ วัน ๒๐ วัน ๓ เดือน											
ช. ๒	๓ เดือน ๕ เดือน	— — — —	๓ เดือน ๒ เดือน ๓ เดือน ๓ เดือน ๔ เดือน	๗ วัน ๓๐ วัน ๓๕ วัน ๒๐ วัน											
ช. ๓	๔๕ วัน ๓ เดือน	— — — —	๓๕ วัน ๓ เดือน ๒ เดือน ๒ เดือน ๓ เดือน	— ๕ วัน ๗ วัน ๓๐ วัน											
ช. ๔	๓ เดือน ๒ เดือน	— — — —	๗ วัน ๓๕ วัน ๓ เดือน ๓ เดือน ๒ เดือน	— — ๓ วัน ๕ วัน											
ช. ๕	๒๐ วัน ๔๕ วัน	— — — —	๓ วัน ๓๐ วัน ๒๐ วัน ๒๐ วัน ๔๕ วัน	— — — ๓ วัน											
ช. ๖	๓๕ วัน ๓ เดือน	— — — —	๗ วัน ๓๕ วัน ๓๕ วัน ๓ เดือน	— — — —											
ช. ๗	๗ วัน ๓๕ วัน	— — — —	๓ วัน ๓๐ วัน ๓๐ วัน ๒๐ วัน	— — — —											
ช. ๘	— —	— — — —	๗ วัน ๗ วัน ๓๕ วัน	— — — —											
ช. ๙	— —	— — — —	— — — —	— — — —											

คำอธิบาย

- กำหนดโทษในตารางนี้ คือ กำหนดที่สูงสุด ผู้ต้องหาจะส่งเกินกำหนดไม่ได้ แต่ต่ำกว่านั้นได้
- โทษทัณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นวัน ๆ หมายความว่าทำทัณฑ์ขงกรรมทุก ๆ วัน จนกว่าจะครบกำหนดในวันหนึ่งนั้น ผู้ที่จะลดแต่ถ้าให้อยู่เวรยามในวันหนึ่งไม่เกินกำหนดเวลาขงอยู่เวรยามตามปกติ ผู้ใดจะส่งตั้งทัณฑ์ขงกรรมให้กำหนดโดยชัดแจ้ง (ตารางกำหนดโทษแก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารแก้ไขเพิ่มเติม พ...

ตารางกำหนดทณฑ์

ตั้ง										ตั้ง									
ผู้รับทณฑ์										ผู้รับทณฑ์									
ตั้ง ก.	ตั้ง ข.	ตั้ง ค.	ตั้ง ง.	ตั้ง จ.	ตั้ง ฉ.	ตั้ง ช.	ตั้ง ซ.	ตั้ง ฅ.	ตั้ง ฉ.	ตั้ง ก.	ตั้ง ข.	ตั้ง ค.	ตั้ง ง.	ตั้ง จ.	ตั้ง ฉ.	ตั้ง ช.	ตั้ง ซ.	ตั้ง ฅ.	ตั้ง ฉ.
—	—	—	—	๒ เดือน	๓ เดือน	๔ เดือน	๕ เดือน	๕ เดือน	๕ เดือน	๑๕ วัน	๒๐ วัน	๒๐ วัน	๒๐ วัน	๓ เดือน	๔ เดือน	๕ เดือน	๕ เดือน	๕ เดือน	๕ เดือน
—	—	—	—	๓ เดือน	๒ เดือน	๓ เดือน	๓ เดือน	๔ เดือน	๕ เดือน	๗ วัน	๑๐ วัน	๑๕ วัน	๒๐ วัน	๓ เดือน	๔ เดือน	๕ เดือน	๕ เดือน	๕ เดือน	๕ เดือน
—	—	—	—	๑๕ วัน	๑ เดือน	๒ เดือน	๒ เดือน	๓ เดือน	๓ เดือน	—	๕ วัน	๗ วัน	๑๐ วัน	๑๕ วัน	๒๐ วัน	๕ วัน	๕ วัน	๕ วัน	๕ วัน
—	—	—	—	๗ วัน	๑๕ วัน	๑ เดือน	๑ เดือน	๒ เดือน	๓ เดือน	—	—	—	—	๓ วัน	๕ วัน	๗ วัน	๑๐ วัน	๑ เดือน	๑ เดือน
—	—	—	—	๓ วัน	๑๐ วัน	๒๐ วัน	๒๐ วัน	๕ วัน	๕ วัน	—	—	—	—	๓ วัน	๕ วัน	๗ วัน	๒๐ วัน	๒๐ วัน	๑ เดือน
—	—	—	—	—	๗ วัน	๑๕ วัน	๑๕ วัน	๑ เดือน	๑ เดือน	—	—	—	—	๓ วัน	๗ วัน	๑๕ วัน	๑๕ วัน	๑๕ วัน	๑ เดือน
—	—	—	—	—	๓ วัน	๑๐ วัน	๑๐ วัน	๒๐ วัน	๒๐ วัน	—	—	—	—	—	๕ วัน	๑๐ วัน	๑๐ วัน	๑๐ วัน	๒๐ วัน
—	—	—	—	—	—	๗ วัน	๗ วัน	๑๕ วัน	๑๕ วัน	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

ทณฑ์ในตารางนี้ คือ กำหนดที่สูงสุด ผู้ตั้งทณฑ์จะส่งเกินกำหนดไม่ได้ แต่ต่ำกว่านี้ได้
 ทณฑ์ที่กำหนดไว้เป็นวัน ๆ หมายความว่าทำทณฑ์ทุกวัน ๆ วัน จนกว่าจะครบกำหนดในวันหนึ่งนั้น ผู้ตั้งทณฑ์จะส่งทณฑ์ที่กำหนดทณฑ์ทุกวันไม่ได้เกิน
 ถ้าให้อยู่เวรยามในวันหนึ่งไม่เกินกำหนดเวลาอยู่เวรยามตามปกติ ผู้ตั้งทณฑ์จะส่งทณฑ์ให้กำหนดโดยชัดเจนว่า ทณฑ์ทุกวัน และวันจะทำใด
 (ตารางกำหนดทณฑ์แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗)

ที่ ๔/๗๕๓๖
๒๔๗๕

ข้อบังคับทหาร

เรื่องผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจลงอาชญาโดยพลการ

ข้อ ๑. เมื่อปรากฏว่า ผู้บังคับบัญชาคนใดใช้อำนาจลงอาชญาแก่ผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชาโดยพลการ เช่นทุบตีตบต้อขมิศวิธีลงอาชญาตามกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร ให้ผู้บังคับบัญชาของผู้นั้นจัดการได้ส่งรายงานพฤติการณ์ละเอียดต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น จนถึงตำแหน่งที่เทียบชั้นผู้บัญชาการกองพลโดยเร็ว

อนึ่ง ในรายงานให้แสดงด้วยว่า ผู้นั้นได้เคยกระทำความผิดเช่นนี้มาแล้วกี่ครั้งตั้งแต่เมื่อใด

ข้อ ๒. การจะลงอาชญาแก่ผู้กระทำผิดในเรื่องนี้หนักเบาเพียงใด หรือสมควรจะฟ้องผู้กระทำผิดต่อศาล เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่เทียบตำแหน่งชั้นผู้บัญชาการกองพลจะวินิจฉัย.

ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป.

ศาลาว่าการกลาโหม พระนคร

๙ ก.ย. ๗๕

(ลงนาม) พ.ร.ท. พระยาราชวังสัน

เดนาบดีกระทรวงกลาโหม

ว่าด้วยศาสตร์ทหารและวิธีพิจารณาความ



พระราชบัญญัติ

ธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๙๘

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๘

เป็นปีที่ ๑๐ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๙๘”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗

(๒) พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๗๗

(๓) พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ พุทธศักราช ๒๔๗๘ และพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๗ พุทธศักราช ๒๔๗๘ พุทธศักราช ๒๔๗๘

(๔) พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๗๐

(๕) พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๗๖

(๖) บรรดาบทกฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

ภาค ๑

ศาลทหาร

ลักษณะ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๕ ศาลทหารทั้งหลายตามพระราชบัญญัตินี้ ให้สังกัดอยู่ในกระทรวงกลาโหม

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้รับผิดชอบในงานธุรการของศาลทหารให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย แต่การพิจารณาคดีตลอดถึงการที่จะมีคำสั่งหรือคำพิพากษามังคัมคตินั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลทหารโดยเฉพาะ

โดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้เจ้ากรมพระธรรมญ
วางระเบียบราชการของศาลทหารและอัยการทหาร เพื่อให้กิจการของศาลทหาร
และอัยการทหารดำเนินไปโดยเรียบร้อย

มาตรา ๖ ศาลทหารตามพระราชบัญญัตินี้แบ่งออกเป็นสามชั้น คือ

- (๑) ศาลทหารชั้นต้น
- (๒) ศาลทหารกลาง
- (๓) ศาลทหารสูงสุด

ภายใต้บังคับมาตรา ๓๘ ในเวลาที่มีการรบหรือการสงคราม หรือ
ประกาศใช้กฎอัยการศึก จะให้มีศาลอาญาศึกก็ได้

มาตรา ๗ ศาลทหารชั้นต้นได้แก่

- (๑) ศาลจังหวัดทหาร
- (๒) ศาลมณฑลทหาร
- (๓) ศาลทหารกรุงเทพ
- (๔) ศาลทหารประจำหน่วยทหาร

มาตรา ๘ ทุกจังหวัดทหารให้มีศาลจังหวัดทหารศาลหนึ่ง เว้นแต่
จังหวัดทหารที่ตั้งกองบัญชาการมณฑลทหาร และทุกมณฑลทหารให้มีศาล—
มณฑลทหารศาลหนึ่ง เว้นแต่มณฑลทหารที่ตั้งศาลทหารกรุงเทพ

ศาลทหารเหล่านี้อาจไปนั่งพิจารณา ณ ที่ใดภายในเขตอำนาจได้ตาม
ความจำเป็น

มาตรา ๙ เมื่อหน่วยทหารปฏิบัติหน้าที่อยู่นอกราชอาณาจักร หรือกำลัง
เดินทางเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่นอกราชอาณาจักร และมีกำลังทหารไม่น้อยกว่าหนึ่ง
กองพัน จะให้ตั้งศาลประจำหน่วยทหารนั้นก็ได้

กำลังทหารกองทัพอากาศมีจำนวนเท่าใดจึงจะถือว่าไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน
นั้นให้เป็นไปตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา ๑๐ การแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการ ศาลทหารสูงสุดและศาลทหารกลางให้นำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งและถอดถอน

ส่วนการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารอื่น ๆ พระมหากษัตริย์อาจทรงมอบพระราชอำนาจแก่ผู้บังคับบัญชาทหาร และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้แต่งตั้งและถอดถอนตามพระราชบัญญัติที่ว่าด้วยการแต่งตั้งตุลาการ

มาตรา ๑๑ ให้มีตุลาการพระอรรมณู อัยการทหาร นายทหารพระอรรมณู และเจ้าศาลทหาร หรือผู้ช่วยตำแหน่งดังกล่าวแล้ว ตามจำนวนที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

คุณสมบัติ ทัศนความรู้ และอำนาจหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวในวรรคก่อนให้เป็นไปตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

มาตรา ๑๒ โดยอนุมัติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ให้ผู้ที่สอบความรู้ทางกฎหมายได้ปริญญาตรี หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี สึกหัดดำเนินคดีในศาลทหารได้ และเมื่อแจ้งให้ศาลทราบแล้ว ก็ให้ผู้นั้นดำเนินคดีได้ตั้งอัยการทหาร

ลักษณะ ๒

อำนาจศาลทหาร

มาตรา ๑๓ ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษผู้กระทำผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ในคดีซึ่งผู้กระทำผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะที่กระทำผิด และมีอำนาจสั่งลงโทษบุคคลใดๆ ที่กระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๑๔ คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร คือ

(๑) คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกัน

(๒) คดีที่เกี่ยวข้องพันกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน

(๓) คดีที่ต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน

(๔) คดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

มาตรา ๑๕ คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ให้ดำเนินคดีในศาลพลเรือน เมื่อศาลพลเรือนได้สั่งรับประทับฟ้องไว้แล้ว แม้จะปรากฏตามทางพิจารณาในภายหลังว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็ให้ศาลพลเรือนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้

ภาค ๒

ศาลทหารในเวลาปกติ

ลักษณะ ๑

เขตอำนาจศาล

มาตรา ๑๖ บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร คือ

(๑) นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการ

(๒) นายทหารชั้นสัญญาบัตรนอกประจำการ เฉพาะเมื่อกระทำผิดต่อคำสั่งหรือข้อบังคับตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร

(๓) นายทหารประทวนและพลทหารกองประจำการหรือประจำการหรือบุคคลที่รับราชการทหารตามกฎหมายว่าด้วยการรับราชการทหาร

(๔) นักเรียนทหารตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

(๕) ทหารกองเกินที่ถูกเข้ากองประจำการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้รับตัวไว้เพื่อให้เข้ารับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหาร

(๖) พลเรือนที่สังกัดอยู่ในราชการทหาร เมื่อกระทำผิดในหน้าที่ราชการทหาร หรือกระทำผิดอย่างอื่นเฉพาะในหรือบริเวณ อาคาร ที่ตั้งหน่วยทหาร ที่พักร้อน พักแรม เรือ อากาศยาน หรือยานพาหนะใด ๆ ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

(๗) บุคคลซึ่งต้องขังหรืออยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารโดยชอบด้วยกฎหมาย

(๘) เพลยศึกหรือชนชาติศัตรู ซึ่งอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

มาตรา ๑๗ ศาลทหารชั้นต้นมีเขตอำนาจ ดังนี้

(๑) ศาลจังหวัดทหารมีเขตอำนาจตามพื้นที่จังหวัดทหาร

(๒) ศาลมณฑลทหารมีเขตอำนาจตามพื้นที่มณฑลทหาร

(๓) ศาลทหารกรุงเทพมีเขตอำนาจไม่จำกัดพื้นที่ แต่โดยปกติถ้าการกระทำผิดนั้นเกิดขึ้นในท้องถิ่นที่มีศาลทหาร ก็ให้พิจารณาพิพากษาในศาลทหารท้องถิ่นนั้น

(๔) ศาลประจำหน่วยทหารมีอำนาจเหนือบุคคลที่สังกัดหน่วยทหารนั้น โดยไม่จำกัดพื้นที่

มาตรา ๑๘ เมื่อมีคำร้องขอของอัยการทหารหรือผู้ต้องหา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจสั่งให้ส่งผู้ต้องหาไปดำเนินคดีในศาลทหารตามที่ร้องขอได้

มาตรา ๑๙ ศาลจังหวัดทหาร มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาได้ทุกบทกฎหมาย เว้นแต่คดีที่จำเลยมียศทหารชั้นสัญญาบัตร

คดีที่กฎหมายมิได้กำหนดอัตราโทษอย่างต่ำ หรือกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ไม่เกินกำหนดนี้ ถ้าศาลจังหวัดทหารเห็นควรยกฟ้องโจทก์หรือเห็นควรลงโทษ

จำเลยแต่ละกระทงจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองร้อยบาท หรือทั้งจำ
ทั้งปรับไม่เกินกำหนดนี้ ก็ให้พิพากษาได้

คดีที่ศาลจังหวัดทหารไม่มีอำนาจพิพากษา ให้ศาลจังหวัดทหารทำความ
เห็นส่งสำนวนไปให้ศาลมณฑลทหารหรือศาลทหารกรุงเทพพิพากษา แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม มีอำนาจสั่งให้ตุลาการ
พระธรรมนูญหนึ่งนาย ไปนั่งร่วมกับตุลาการศาลจังหวัดทหาร อีกสองนายเป็นองค์
คณะพิจารณาพิพากษา ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลจังหวัดทหารมีอำนาจและหน้าที่ตั้ง
ศาลมณฑลทหาร

มาตรา ๒๑ ศาลมณฑลทหารและศาลประจำหน่วย ทหารมีอำนาจ
พิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ทุกบทกฎหมาย เว้นแต่คดีที่จำเลยมียศทหารชั้น
นายพลหรือเทียบเท่า

มาตรา ๒๒ ศาลทหารกรุงเทพมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้
ทุกบทกฎหมาย โดยไม่จำกัดยศของจำเลย

มาตรา ๒๓ ศาลทหารกลางมีอำนาจพิจารณาพิพากษามรดาคดีที่อุท-
ธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารชั้นต้น

มาตรา ๒๔ ศาลทหารสูงสุดมีอำนาจพิจารณาพิพากษามรดาคดีที่อุท-
ธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารกลาง

คดีที่ศาลทหารสูงสุดได้พิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งแล้วให้ เป็นอันถึง
ที่สุด

ลักษณะ ๒

องค์คณะตุลาการ

มาตรา ๒๕ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ตุลาการนายเดีวมี
อำนาจ

(๑) ออกหมายเรียก ออกหมายอาญา ออกหมายสั่งให้ส่งคนมาจาก
หรือไปยังจังหวัดอื่น

(๒) ออกคำสั่งใดๆ ซึ่งมีใช้เป็นไปในทางวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทแห่งคดี
ถ้าตุลาการนั้นเป็นตุลาการพระธรรมนูญ ก็ให้มีอำนาจทำการได้เสมอ
หรือสืบพยานได้ด้วย

มาตรา ๒๖ ศาลจังหวัด ทหาร ต้องมีตุลาการ สามนาย เป็นองค์ คณะ
พิจารณาพิพากษา ตุลาการต้องเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร

มาตรา ๒๗ ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ และศาลประจำ
หน่วยทหาร ต้องมีตุลาการสามนายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา คือ

นายทหารชั้นสัญญาบัตรสองนาย

ตุลาการพระธรรมนูญหนึ่งนาย

มาตรา ๒๘ ศาลทหารกลางต้องมีตุลาการ ห้านายเป็นองค์คณะพิจารณา
พิพากษา คือ

นายทหารชั้นนายพลหนึ่งหรือสองนาย

นายทหารชั้นนายพัน นายนาวา หรือนายนาวาอากาศชั้นหนึ่ง หนึ่งหรือ

สองนาย

ตุลาการพระธรรมนูญสองนาย

มาตรา ๒๙ ศาลทหารสูงสุดต้องมีตุลาการห้านายเป็นองค์คณะพิจารณา
พิพากษา คือ

นายทหารชั้นนายพลสองนาย

ตุลาการพระธรรมนูญสามนาย

ลักษณะ ๓

การแต่งตั้งตุลาการ

มาตรา ๓๐ ภายใต้งบบังคับมาตรา ๑๐ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ คือ

(๑) ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาจังหวัดทหาร เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งนายทหารชั้นสัญญาบัตร ซึ่งรับราชการประจำอยู่ในพื้นที่จังหวัดทหารนั้น ๆ เป็นตุลาการศาลจังหวัดทหาร

(๒) ผู้มีอำนาจบังคับบัญชามณฑลทหาร เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งนายทหารชั้นสัญญาบัตร ซึ่งรับราชการประจำอยู่ในพื้นที่มณฑลทหารนั้น ๆ เป็นตุลาการศาลมณฑลทหาร

(๓) ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาหน่วยทหาร เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งนายทหารชั้นสัญญาบัตร ซึ่งรับราชการประจำอยู่ในหน่วยทหารนั้น ๆ เป็นตุลาการศาลประจำหน่วยทหาร

(๔) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารกรุงเทพ

ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรานี้ จะแต่งตั้งนายทหารนอกประจำการเป็นตุลาการก็ได้

(๕) มาตรา ๓๑ ตุลาการพระธรรมนูญเป็นตุลาการ ในศาลทหารได้ทุกศาล แต่ต้องมียศทหารตามชั้นศาล ดังนี้

(๑) ศาลทหารชั้นต้น ต้องเป็นนายทหารชั้นนายร้อย นายเรือ หรือนายเรืออากาศชั้นไป

(๒) ศาลทหารกลาง ต้องเป็นนายทหารชั้นนายพัน นายนาวา หรือนายนาวาอากาศชั้นไป

(๓) ศาลทหารสูงสุด ต้องเป็น

ก. นายทหารชั้นพันเอก นาวาเอก หรือนาวาอากาศเอก ซึ่งรับเงินเดือนอัตราพันเอกพิเศษ นาวาเอกพิเศษ หรือนาวาอากาศเอกพิเศษ

(๕) มาตรา ๓๑ แก้ไขใหม่ โดยมาตรา ๑ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๐๖

๒. นายทหารชั้นนายพล

(๑) มาตรา ๓๒ ในศาลทหารชั้นต้น ตุลาการ ซึ่งมีใช้ตุลาการพระ

อรรรมนูญ ต้องมียศทหารสูงกว่าหรือเท่าจำเลยที่มียศทหารสูงสุด

ยศจำเลยให้ถือในขณะฟ้อง

มาตรา ๓๓ ในศาลทหารชั้นต้น ถ้าไม่มีนายทหารที่มียศสมควรเป็น

ตุลาการกระองค์คณะ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา ๓๐ จะแต่งตั้งนายทหารที่เห็นสมควรเป็นตุลาการก็ได้

มาตรา ๓๔ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา ๓๐ จะแต่งตั้ง

ตุลาการสำรองไว้ก็ได้

ตุลาการสำรองต้องเป็นผู้มีลักษณะตามพระราชบัญญัตินี้ว่าด้วยการแต่งตั้ง

ตุลาการ

เมื่อตุลาการไม่สามารถจะนั่งพิจารณาคดีองค์คณะ ให้ตุลาการสำรอง

นั่งเป็นตุลาการเพื่อให้ครบองค์คณะและให้มีอำนาจหน้าที่ดังตุลาการ

มาตรา ๓๕ ให้ตุลาการที่มีอาวุโสสูงสุดเป็นประธานในการพิจารณา

พิพากษา

ภาค ๓

ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ

(๑) มาตรา ๓๖ ในเวลาไม่ปกติ คือ ในเวลาที่มีการรบหรือสถานะ

สงคราม หรือได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลทหารซึ่งมีอยู่แล้วในเวลาปกติคง

พิจารณาพิพากษาคดีอาญาได้ตามอำนาจ แต่ถ้าผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึก

(๒) มาตรา ๓๒ แก้ไขเพิ่มเติม โดยมาตรา ๑ แห่งพระราชบัญญัติอรรรมนูญศาลทหาร

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๖

(๓) มาตรา ๓๖ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติอรรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๐๓

ได้ประกาศ หรือผู้บัญชาการทหารสูงสุดได้สั่งตามกฎหมายว่าด้วยกฎอัยการศึก ให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาใดๆอีก ก็ให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามประกาศหรือคำสั่งนั้นได้ด้วย

เมื่อหมดภาวะการรบหรือสถานะสงครามหรือเลิกใช้กฎอัยการศึก ศาลทหารยังคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ค้างอยู่ในศาลหรือที่ยังมิได้ฟ้อง แต่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจส่ง โอนคดี หรือส่งผู้ต้องหาไปดำเนินคดียังศาลทหารแห่งอื่นได้ และให้ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีเช่นนี้มีอำนาจและหน้าที่ดังศาลทหารในเวลาไม่ปกติ

มาตรา ๓๗ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา ๓๐ มีอำนาจแต่งตั้งผู้พิพากษาคาลพลเรือนเป็นตุลาการได้ และแต่งตั้งพนักงานอัยการ จำศาลพลเรือน หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่เหมาะสมเป็นอัยการทหารและจำศาลทหารได้

มาตรา ๓๘ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยศาลทหารในเวลาปกติ มาใช้บังคับในศาลทหารในเวลาไม่ปกติโดยอนุโลม

ภาค ๔

ศาลอาญาศึก

มาตรา ๓๕ เมื่อหน่วยทหารหรือเรือรบอยู่ในยุทธบบริเวณจะตั้งศาลอาญาศึกก็ได้

ภายใต้บังคับมาตรา ๓๐ ให้ผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุด ณ ที่นั้น ซึ่งมีกำลังทหารอยู่ในบังคับบัญชาไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็นผู้บังคับบัญชาในเรือรบ บัอม หรือที่มั่นอย่างใดๆ ของทหารหรือผู้ทำการแทน เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลอาญาศึก เพื่อพิจารณาคดีอาญาที่เกิดขึ้นเฉพาะในเขตอำนาจหน้าที่ของหน่วยทหารนั้นได้

เมื่อทหารบก ทหารเรือ หรือทหารอากาศกระทำกรร่วมกัน ให้ผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุด ณ ที่นั้นเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลอาญาศึก

มาตรา ๔๐ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลอาญาศึกก็มีอำนาจส่งผู้ต้องหาไปยังศาลทหารแห่งอื่นให้ดำเนินการพิจารณาพิพากษาได้ และให้ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีเช่นนั้นก็มีอำนาจและหน้าที่ตั้งศาลอาญาศึก

มาตรา ๔๑ ศาลอาญาศึกต้องมีตุลาการตามนาย เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษา ตุลาการต้องเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร

มาตรา ๔๒ ศาลอาญาศึกมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั้งปวงซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตอำนาจได้ทุกบทกฎหมายและไม่จำกัดตัวบุคคล

(๔) มาตรา ๔๓ เมื่อหมดภาวะการรบหรือสถานะสงครามหรือเลิกใช้กฎอัยการศึก ศาลอาญาศึกยังคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ค้างอยู่ในศาล แต่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลอาญาศึกหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีอำนาจสั่งโอนคดีให้ศาลทหารแห่งอื่นพิจารณาพิพากษาได้ ส่วนคดีที่อยู่ในอำนาจศาลอาญาศึกแต่ยังมีได้ฟ้องให้นำไปฟ้องยังศาลทหารแห่งอื่น และให้ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีเช่นนั้นก็มีอำนาจและหน้าที่ตั้งศาลอาญาศึก

มาตรา ๔๔ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยศาลทหารในเวลาไม่ปกติมาใช้บังคับในศาลอาญาศึกโดยอนุโลม

ภาค ๕

วิธีพิจารณาความอาญาทหาร

ลักษณะ ๑

บททั่วไป

มาตรา ๔๕ วิธีพิจารณาความอาญาทหาร ให้นำกฎหมาย กฎและข้อบังคับซึ่งออกตามกฎหมายฝ่ายทหารมาใช้บังคับ ถ้าไม่มีกฎหมาย กฎและข้อ

(๔) มาตรา ๔๐ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับ

บังคับฝ่ายทหารก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าวิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่จะใช้ได้

ลักษณะ ๒

การควบคุม

มาตรา ๔๖ การควบคุมผู้ต้องหาซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารตามความในมาตรา ๓๖ นั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตาม ให้ผู้บังคับบัญชาทหารมีอำนาจสั่งควบคุมได้โดยอนุโลมตามอำนาจลงทัณฑ์ซึ่งในกฎหมายว่าด้วยวินัยทหาร

ในกรณีที่ถูกกฎหมายว่าด้วยวินัยทหารมิได้ระบุผู้มีอำนาจลงทัณฑ์ซึ่งหรือผู้รับทัณฑ์ซึ่งไว้หรือให้อำนาจลงทัณฑ์ซึ่งไว้ได้อย่างสูงไม่ถึงเก้าสิบวัน ให้นายทหารซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการกองพลขึ้นไปเป็นผู้มีอำนาจสั่งควบคุมหลายครั้งติดๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินเก้าสิบวัน ถ้าไม่มีนายทหารซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ผู้บัญชาการกองพลขึ้นไป หรือผู้ต้องหาอยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้บังคับบัญชาให้ผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุด ณ ที่นั้นเป็นผู้มีอำนาจสั่งควบคุม

การควบคุมผู้ต้องหานี้ให้ถือว่าเป็นการควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ลักษณะ ๓

การสอบสวน

มาตรา ๔๗ นายทหารพระธรรมนูญหรืออัยการทหาร มีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวงซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่ถ้ามีเหตุอันสมควรผู้บังคับ

บัญชาจะสั่งให้นายทหารชั้นสัญญาบัตรทำการสอบสวนก็ได้ ทั้งนี้ ไม่ตัดอำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

การสอบสวนดังกล่าวในวรรคก่อนให้ถือว่าเป็นการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย

เพื่อประโยชน์แก่การสอบสวนให้ผู้มีหน้าที่ทำการสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือส่งสิ่งใดที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา ๔๘ อัยการทหารมีอำนาจทำการสอบสวนเพิ่มเติมหรือจะสั่งให้
๒๔ ใ้ทำสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมก็ได้

ลักษณะ ๔

การฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

มาตรา ๔๙ ศาลทหารในเวลาปกติให้อัยการทหารหรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์

ศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามความในมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๓ ให้อัยการทหารเท่านั้นมีอำนาจเป็นโจทก์ ผู้เสียหายจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตามต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์

มาตรา ๕๐ เมื่ออัยการทหารเห็นว่า เป็นคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารให้ส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาคำเนินคดีนั้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีเช่นนี้พนักงานอัยการจะส่งสำนวนการสอบสวนกลับคืนไปยังอัยการทหารเพื่อให้ดำเนินคดีนั้นมิได้

มาตรา ๕๑ เมื่ออัยการทหารร้องขอศาลทหารมีอำนาจพิพากษาให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่รัฐบาลได้ในกรณีที่จำเลยกระทำผิด

มาตรา ๕๒ ถ้าโจทก์ร้องขอให้ยึดทรัพย์จำเลย ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการส่งคดีนั้นไปยังศาลพลเรือนในท้องถิ่นที่ทรัพย์นั้นตั้งอยู่ และให้ศาลพลเรือนสั่งจัดการยึดทรัพย์ในคดีนั้นต่อไปตามกฎหมายโดยไม่ต้องฟ้องอีกสำนวนหนึ่ง ส่วนหน้าที่อัยการทหารให้มอบให้พนักงานอัยการจัดการว่าความในศาลพลเรือนชั้นยึดทรัพย์ต่อไปจนกว่าจะถึงที่สุด

มาตรา ๕๓ ผู้เสียหายจะร้องขอให้จำเลยคืนทรัพย์ ไร่ราคาทรัพย์ หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในศาลทหารไม่ได้

มาตรา ๕๔ ในการพิพากษาคดีแพ่ง ศาลพลเรือนจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาของศาลทหาร

ลักษณะ ๕

การพิจารณา

มาตรา ๕๕ ศาลทหารในเวลาปกติ โจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายหรือจำจะแต่งตั้งนายก็ได้

ทนายต้องเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ หรือทนายตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด และเมื่อทนายได้รับอนุญาตจากศาลแล้ว ก็ให้ว่าต่างหรือแก้ต่างได้

ศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามความในมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๓ ห้ามมิให้แต่งตั้งทนาย

มาตรา ๕๖ ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปี ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มีและจำเลยต้องการก็ให้ศาลตั้งทนายให้

มาตรา ๕๗ เมื่อมีเหตุผลที่อาจเป็นการขัดขวางหรือไม่สะดวก หรือไม่อาจดำเนินคดีในศาลทหารท้องถิ่นได้ ถ้าโจทก์หรือจำเลยยื่นเรื่องราวต่อศาลทหารสูงสุดขอให้โอนคดีไปยังศาลทหารแห่งอื่น และศาลทหารสูงสุดอนุญาตตามคำขอ

นั้น ก็ให้ส่งโอนคดีไปยังศาลตั้งที่ศาลทหารสูงสุดระบุมไว้
คำสั่งของศาลทหารสูงสุดนี้ให้เป็นอันถึงที่สุด

(๕)

มาตรา ๕๘ ศาลทหารมีอำนาจส่งประเด็นให้ศาลทหารแห่งอื่นหรือศาลพลเรือนสืบพยาน ให้ศาลที่รับประเด็นมีอำนาจและหน้าที่ตั้งศาลเดิม และให้มีอำนาจส่งประเด็นไปยังศาลอื่นอีกต่อหนึ่งได้

การส่งประเด็นไปยังศาลพลเรือนตามความในวรรคแรก ถ้าอัยการทหารไม่ไปดำเนินคดีเอง ก็ให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแทนอัยการทหาร

มาตรา ๕๙ การพิจารณาและสืบพยานในศาลทหาร ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพหรือไม่ติดใจฟัง จะไม่ทำต่อหน้าจำเลยนั้นก็ได้

มาตรา ๖๐ ในการพิจารณาของศาลทหาร ถ้าปรากฏว่าข้อเท็จจริงในทางพิจารณาต่างกับข้อเท็จจริงตั้งที่กล่าวในฟ้องเพียงรายละเอียด เช่นเกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิด หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก รับของโจร หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐานโดยเจตนา กับประมาท มิให้ถือว่าต่างกันข้อสาระสำคัญอันจะเป็นเหตุให้ศาลยกฟ้อง เว้นแต่จะปรากฏแก่ศาลว่าการที่ฟ้องผิดไปเป็นเหตุให้จำเลยหลงข้อต่อสู้

ลักษณะ ๖

การอุทธรณ์และฎีกา

มาตรา ๖๑ ภายใต้มบังคับมาตรา ๖๒ และมาตรา ๖๓ คำพิพากษาของศาลทหารในเวลาปกติ โจทก์หรือจำเลยอุทธรณ์หรือฎีกาได้ภายในสิบห้าวัน ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการตามความในมาตรา ๓๐ หรือผู้มีอำนาจสั่งลงโทษอุทธรณ์หรือฎีกาได้ภายในสามสิบวัน ทั้งนี้นับแต่วันอ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟัง

(๕) มาตรา ๕๘ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ ๒)

คำพิพากษาของศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามความในมาตรา ๔๐ และมาตรา ๔๓ ห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกา

มาตรา ๖๒ ในคดีที่ศาลทหารกลางพิพากษายืนตามศาลทหารชั้นต้นให้ยกฟ้องโจทก์โดยอาศัยข้อเท็จจริง หรือพิพากษายืนให้ลงโทษ หรือแก้ไขเล็กน้อย และจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปี หรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับแต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือศาลทหารชั้นต้นพิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แม้ศาลทหารกลางพิพากษาแก้ไขมากก็ตาม ถ้าศาลทหารกลางยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่จำมานั้น ห้ามมิให้ฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง และในกรณีเช่นนี้มีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๒๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับ

มาตรา ๖๓ ห้ามมิให้อุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาข้อกฎหมายที่มีได้ยกขึ้นมาว่ากันตั้งแต่ศาลทหารชั้นต้น เว้นแต่จะเป็นข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติอันว่าด้วยการอุทธรณ์และฎีกา

ลักษณะ ๗

การบังคับตามคำพิพากษา

(๖) **มาตรา ๖๔** ภายใต้บังคับมาตรา ๒๔๖ มาตรา ๒๔๗ และมาตรา ๒๔๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๐ คำพิพากษาของศาลทหารเว้นแต่ศาล

(๖) มาตรา ๖๔ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร (ฉบับที่ ๒)

อาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามความในมาตรา ๔๐ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ให้ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษจัดการให้เป็นไปตามคำพิพากษา ถ้าเป็นคำพิพากษาของศาลทหารซึ่งนั่งพิจารณา ณ ศาลพลเรือนและมีผู้พิพากษาศาลพลเรือนเป็นตุลาการตามความในมาตรา ๓๗ ให้บังคับคดีไปตามความในมาตรา ๒๔๕ วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนคำพิพากษาของศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามความในมาตรา ๔๐ ให้ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษจัดการให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้ทีเดียว เว้นแต่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตเป็นหญิงและมีครรภ์อยู่ให้รอไว้จนคลอดบุตรเสียก่อนแล้วจึงให้ประหารชีวิต

ศาลทหารชั้นต้น ในเวลาปกติมีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีที่พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิตไปยังศาลทหารกลาง ในเมื่อไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษานั้น และคำพิพากษาเช่นว่านี้จะยังไม่ถึงที่สุด จนกว่าศาลทหารกลางจะได้พิพากษายืน

มาตรา ๖๕ ผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ คือ

(๑) นายทหารผู้บังคับบัญชาจำเลยซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการกองพลขึ้นไป หรือมีตำแหน่งตั้งแต่ชั้นผู้บังคับกองพันขึ้นไปที่อยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้บังคับบัญชาตำแหน่งชั้นผู้บัญชาการกองพลขึ้นไป เป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามคำพิพากษาของศาลจังหวัดทหาร ศาลมณฑลทหาร หรือศาลทหารกรุงเทพ

(๒) ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลทหารชั้นต้นเป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ ในกรณีที่จำเลยอยู่ต่างท้องถิ่นกับผู้บังคับบัญชาหรือไม่อยู่ได้กับผู้บังคับบัญชาของทหาร

(๓) ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลประจำหน่วยทหาร หรือศาลอาญาศึกเป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษตามคำพิพากษาของศาลนั้น ๆ

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๖ บรรดาคดีที่ศาลฎีกาได้รับไว้พิจารณาพิพากษา ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้บังคับตามกฎหมายซึ่งใช้อยู่ก่อนวันใช้พระราชบัญญัตินี้ จนกว่าคดีนั้น ๆ จะถึงที่สุด

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ— เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่กฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารที่ใช้อยู่ ได้ตราขึ้นไว้กว่า ๒๐ ปีแล้ว และได้แก้ไขเพิ่มเติมตลอดมาจนถึง ๕ ฉบับ ไม่สะดวกแก่การใช้ และไม่เหมาะสมกับความต้องการของทางราชการทหาร ที่ต้องการให้การพิจารณาพิพากษาคดีทหารเสร็จเด็ดขาดไปโดยรวดเร็วเพราะกิจการทหารได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก จึงเป็นการสมควรที่จะปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารเสียใหม่ เพื่อให้สะดวกแก่การใช้และเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีทหารเสร็จเด็ดขาดไปโดยรวดเร็ว สมตามความต้องการของทางราชการทหาร

ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม

ว่าด้วย ตุลาคมพระธรรมนูญ

พ.ศ. ๒๔๕๕

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๕ จึงตราข้อบังคับไว้ ดังต่อไปนี้

- ข้อ ๑. ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยตุลาการพระธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๕๕” เรียกย่อว่า “ขตอ.๕๕”
- ข้อ ๒. ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป
- ข้อ ๓. ให้ยกเลิกบรรดาข้อบังคับ คำสั่ง และระเบียบอื่นๆ ในส่วนที่มีกำหนดไว้แล้วในข้อบังคับนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้
- ข้อ ๔. คุณสมบัติและพื้นความรู้ตุลาการพระธรรมนูญประกอบด้วย
- (๑) เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร
 - (๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์
 - (๓) สอบความรู้ทางกฎหมายได้ปริญญาตรี หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี
 - (๔) เป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา
 - (๕) รับราชการ และหรือประกอบอาชีพในหน้าที่ต้องใช้ความรู้ทางกฎหมายเป็นประจำไม่น้อยกว่า ๕ ปี หรือได้เป็นกรรมการศาลทหาร หรือตุลาการศาลทหารมาแล้ว
 - (๖) มีความประพฤติเหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่ตุลาการ
- ข้อ ๕. ตุลาการพระธรรมนูญมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

เมื่อตุลาการพระธรรมนูญได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ตุลาการ ตุลาการ
พระธรรมนูญ นั้น ย่อมมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมาย และมีอิสระในการ
พิจารณาพิพากษาอรรถคดี

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๕

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม

ว่าด้วย อัยการทหาร

พ.ศ. ๒๔๕๕

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๕ จึงตราข้อบังคับไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยอัยการทหาร พ.ศ. ๒๔๕๕” เรียกย่อว่า “ขอท. ๕๕”

ข้อ ๒. ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓. ให้ยกเลิกบรรดาข้อบังคับ คำสั่ง และระเบียบอื่นๆ ในส่วนที่มีกำหนดไว้แล้วในข้อบังคับนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้

ข้อ ๔. คุณสมบัติและพื้นความรู้ อัยการทหารประกอบด้วย

- (๑) เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร
- (๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- (๓) สอบความรู้ทางกฎหมายได้ปริญญาตรี หรือเทียบได้ ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี
- (๔) เป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- (๕) มีความประพฤติเหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่อัยการ

ข้อ ๕. อัยการทหารมีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

- (๑) ตรวจสอบงานการสอบสวนคดีอาญา แล้วเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง หรือสั่งการอย่างอื่นแล้วแต่กรณี
- (๒) เป็นโจทก์ฟ้อง และดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร

- (๓) ร้องขอศาลทหารที่มีอำนาจให้พิพากษาให้จำเลยคืนทรัพย์สิน
ใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้
แก่รัฐบาลในกรณี ที่จำเลย มีเจตนากระทำความผิด ต่อทรัพย์สิน นั้น
โดยตรง
- (๔) ร้องขอศาลทหารที่มีอำนาจเกี่ยวแก่การ ยึดทรัพย์สินจำเลย
เพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาศาลทหารให้แก่รัฐบาล
- (๕) สอบสวนคดีอาญาทั้งปวง ซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารตาม
คำสั่งของผู้บังคับบัญชา
- (๖) สอบสวนเพิ่มเติม หรือจะสั่งให้ผู้มีหน้าที่สอบสวนทำการ
สอบสวนเพิ่มเติมก็ได้
- (๗) ออกหมายเรียกให้บุคคลใดมาให้อภัยค่าหรือให้ส่งเอกสาร
วัตถุ หรือสิ่งอื่นใดที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานได้
- (๘) ส่งสำนวนการสอบสวนคดีอาญาให้พนักงานอัยการ เมื่อ
เห็นว่าคดีไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร และแจ้งให้ผู้สอบสวน
สวนคดีนั้นทราบ
- (๙) ในคดีที่ศาลทหารชั้นต้นลงโทษบุคคลใดโดยลำพัง ถ้า
ศาลทหารกลางพิพากษาให้ปล่อยผู้นั้น เมื่ออัยการทหาร
เห็นสมควรจะฎีกาก็ได้
- (๑๐) นอกจากนั้นให้มีอำนาจและหน้าที่อื่นๆ ตามกฎหมาย กฎ
ข้อบังคับ และระเบียบ ซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจหน้าที่
ของอัยการทหาร.

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๔๗๗

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยนายทหารพระธรรมนูญ

พ.ศ. ๒๔๕๕

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๕ จึงตราข้อบังคับไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยนายทหารพระธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๕๕” เรียกย่อว่า “ขนอ. ๕๕”

ข้อ ๒. ให้ใช้ข้อบังคับนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓. ให้ยกเลิกบรรดาข้อบังคับ คำสั่ง และระเบียบอื่น ๆ ในส่วนที่มีกำหนดไว้แล้วในข้อบังคับนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้

ข้อ ๔. คุณสมบัติและพื้นความรู้^๕นายทหารพระธรรมนูญประกอบด้วย

- (๑) เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร
- (๒) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- (๓) สอบความรู้ทางกฎหมายได้ปริญญาตรี หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี
- (๔) เป็นสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา
- (๕) มีความประพฤติเหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่นายทหารพระธรรมนูญ

ข้อ ๕. นายทหารพระธรรมนูญมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

- (๑) สืบสวนและสอบสวนคดีตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา
- (๒) เป็นที่ปรึกษาทางกฎหมายของผู้บังคับบัญชา
- (๓) พิจารณาและเสนอความเห็นทางกฎหมาย ทางปกครอง และทางวินัย ตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

- (๔) ตรวจร่างสัญญาต่าง ๆ ของทางราชการทหาร
- (๕) ในทางวิชาการ ให้นายทหารพระธรรมนูญหน่วยรองฟังความเห็นนายทหารพระธรรมนูญหน่วยเหนือตามลำดับสายงาน
- (๖) นอกจากนี้ให้มีอำนาจและหน้าที่อื่น ๆ ตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ และระเบียบซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของนายทหารพระธรรมนูญ

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๕

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วย จำศาลทหาร

พ.ศ. ๒๔๕๕

โดยที่เป็นการสมควร กำหนดวิธีการปกครอง บังคับบัญชา จำศาลทหาร และอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๔ จึงตราข้อบังคับไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยจำศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๕” เรียกย่อว่า “ขจค. ๕๕”

ข้อ ๒. ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓. ให้ยกเลิกบรรดาข้อบังคับ คำสั่ง และระเบียบอื่น ๆ ในส่วนที่มีกำหนดไว้แล้วในข้อบังคับนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้

ข้อ ๔. คุณสมบัติและพินความรู้จำศาลทหาร ประกอบด้วย

(๑) อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์

(๒) สอบความรู้ทางกฎหมายได้อนุปริญญา หรือเทียบเท่าขึ้นไป เว้นแต่หาผู้มีพินความรู้ดังกล่าวไม่ได้ ก็ให้ผ่อนผันดังต่อไปนี้

ก. ได้รับการฝึกอบรมจนมีความรู้ความสามารถในหน้าที่จำศาลทหาร หรือ

ข. ได้ปฏิบัติหน้าที่ในศาลทหาร หรือศาลพลเรือนมาแล้ว ไม่น้อยกว่าหกเดือน หรือเป็นผู้ช่วยจำศาลทหารมาแล้ว และ

(๓) ผู้บังคับบัญชาพิจารณาเห็นสมควรและได้รับความเห็นชอบจากกรมพระธรรมนูญ

ส่วนคุณสมบัติและพื้นความรู้ของผู้ช่วยจำศาลทหารนั้น ให้อนุโลมตามที่กล่าวข้างต้นไว้ใน (๒) ให้ผ่อนผันลงตามความจำเป็นและเหมาะสมแก่ตำแหน่งหน้าที่ผู้ช่วยจำศาลทหาร

ข้อ ๕. จำศาลทหารมีอำนาจและหน้าที่ดังนี้

- (๑) ปกครองบังคับบัญชาผู้ช่วยจำศาลทหารและเสมียนพนักงาน
- (๒) งานสารบรรณ
- (๓) การตรวจฟ้องตลอดจนคำคู่ความก่อนนำเสนอสืบคดี
- (๔) การจัดให้พยานและล่ามสาบานหรือปฏิญาณ
- (๕) การจัดทำหมายต่าง ๆ
- (๖) ชุกรการทั้งหลายเพื่อการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาล
- (๗) การเก็บรักษาสำนวน เอกสาร และหลักฐานตลอดจนการส่งคืน
- (๘) การตรวจสอบเกี่ยวกับการประกัน
- (๙) การเงิน พัสดุ และของกลาง ให้เป็นไปตามข้อบังคับ หรือระเบียบว่าด้วยการนั้น
- (๑๐) การบัญชี สารบบความ สถิติ และการรายงานเกี่ยวกับกิจการศาล
- (๑๑) นอกจากนี้ ให้มีอำนาจและหน้าที่อื่น ๆ ตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ และระเบียบซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของจำศาลทหาร

ข้อ ๖. การปกครองบังคับบัญชาจำศาลทหาร

- (๑) จำศาลจังหวัดทหารและจำศาลมณฑลทหาร ให้อยู่ในปกครองบังคับบัญชาของตุลาการพระธรรมนูญประจำศาลนั้น

ถ้าไม่มีตุลาการพระธรรมนูญประจำศาลนั้น ให้อยู่ในปกครองของอัยการทหารแห่งนั้น ส่วนการบังคับบัญชาให้อยู่กับผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ

- (๒) จำศาลทหารกรุงเทพ ให้อยู่ในปกครองบังคับบัญชาของผู้บัญชาการกองการศาลทหาร
- (๓) จำศาลประจำหน่วยทหาร จำศาลทหารกลาง และจำศาลทหารสูงสุดให้อยู่ในปกครองบังคับบัญชาของตุลาการพระธรรมนูญประจำศาลที่สังกัด
- (๔) จำศาลอาญาศึก ให้อยู่ในปกครองบังคับบัญชาของผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลนั้น เว้นแต่จะกำหนดเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๗. ในทางอรรถการ ให้จำศาล และผู้ช่วยจำศาลทหารต้องฟังคำสั่งศาล หรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ แล้วแต่กรณี.

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๔๘๘

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม

ว่าด้วยทนาย

พ.ศ. ๒๔๕๕

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดวิธีการเกี่ยวกับทนายที่จะว่าต่างหรือแก้ต่างในศาลทหาร และอัยการอำนาจตามความในมาตรา ๕๕ วรรค ๒ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๔ จึงตราข้อบังคับไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยทนาย พ.ศ. ๒๔๕๕” เรียกย่อว่า “ขท. ๕๕”

ข้อ ๒. ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓. ให้ยกเลิกบรรดาข้อบังคับ คำสั่ง และระเบียบอื่น ๆ ในส่วนที่มีกำหนดไว้แล้วในข้อบังคับนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้

ข้อ ๔. ทนายตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ต้อง

- (๑) เป็นข้าราชการประจำการสังกัดกระทรวงกลาโหม ขณะร้องขอเป็นทนาย
- (๒) สอบความรู้ทางกฎหมายได้ปริญญาตรี หรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี และ
- (๓) ได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชา ตำแหน่งตั้งแต่ชั้นผู้บังคับกองพันหรือเทียบเท่าขึ้นไปให้ว่าความได้เฉพาะคดีนั้น

ข้อ ๕. ในคดีที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลตั้งทนายให้จำเลยนั้น ศาลจะตั้งจากทนาย ตามที่กระทรวงกลาโหมกำหนดในข้อ ๔. หรือทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความก็ได้

ข้อ ๖. ทนายที่จะว่าต่างหรือแก้ต่างในศาลทหารได้ ต้องยื่นใบแต่งตั้งทนายและศาลอนุญาตแล้ว

ข้อ ๗. ศาลทหารที่ได้รับใบแต่งตั้งทนาย จะพิจารณาเหตุเหล่านี้ประกอบ
ดุลพินิจในการสั่งอนุญาตหรือไม่ก็ได้

- (๑) เคยกระทำผิดฐานทำให้เสื่อมเสียอำนาจศาล หรือละเมิด
อำนาจศาล
- (๒) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้น
แต่ความผิดที่เป็นลหุโทษหรือมีกำหนดโทษชั้นลหุโทษหรือ
ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

ข้อ ๘. ทนายในศาลทหาร ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ และ
ระเบียบของทหาร

ข้อ ๙. ให้นำข้อบังคับของเนติบัณฑิตยสภา ในส่วนที่เกี่ยวกับมรรยาท
ทนายความมาใช้บังคับแก่ทนายในศาลทหารโดยอนุโลม

ข้อ ๑๐. ในคดีที่ศาลทหารตั้งทนายตามข้อ ๕. ให้แก่จำเลยนั้น ให้ถือว่า
ทนายนั้นได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ไปปฏิบัติหน้าที่ราชการ.

ประกาศ ณ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๕

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม
ว่าด้วยกำหนดกำลังทหารเพื่อการตั้งศาล
ประจำหน่วยทหาร พ.ศ. ๒๔๕๕

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๕๔ จึงตราข้อบังคับไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยกำหนดกำลังทหารเพื่อการตั้งศาลประจำหน่วยทหาร พ.ศ. ๒๔๕๕” เรียกย่อว่า “ขกศ. ๕๕”

ข้อ ๒. ให้ใช้ข้อบังคับนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓. ให้กำหนดกำลังทหารที่ถือว่าไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพันเพื่อการตั้งศาลประจำหน่วยทหาร ในเมื่อหน่วยทหารปฏิบัติหน้าที่อยู่นอกราชอาณาจักร หรือ กำลังเดินทางเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่นอกราชอาณาจักรไว้ ดังนี้

- (๑) หน่วยทหารซึ่งอัตรากำลังได้จัดเป็นหน่วยตั้งแต่หนึ่งกองพันขึ้นไป
- (๒) หน่วยทหารซึ่งอัตรากำลังได้จัดเป็นหน่วยตั้งแต่หนึ่งฝูงบินขึ้นไป
- (๓) หน่วยเรือของกองทัพเรือ
 - ก. เรือชั้น ๑ ตั้งแต่หนึ่งลำขึ้นไป
 - ข. หมูเรือ หรือ หมอวดเรือ ซึ่งมีจำนวนเรือตั้งแต่สองลำขึ้นไป
- (๔) กำลังทหารซึ่งมิได้จัดตามหมายเลข (๑) (๒) และ (๓)

เมื่อได้จัดให้เป็นหน่วยมีจำนวนทหารรวมได้ไม่น้อยกว่า ๕๐๐ คน และผู้บังคับบัญชาของหน่วยทหารนั้นมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการเรือชั้น ๑ ผู้บังคับฝูงบิน หรือเทียบเท่า.

ประกาศ ณ วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๔๕๕

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยศาลอาชญาศึก กรมผสมที่ ๒๑

เนื่องจากกาที่ประเทศไทยได้ส่งกรมผสมที่ ๒๑ ไปกระทำการรบร่วม
กับทหารสหประชาชาติในประเทศเกาหลี จึงสมควรวางระเบียบเกี่ยวกับศาล
อาชญาศึก กรมผสมที่ ๒๑ ขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ในระเบียบนี้ คำว่า "ศาล" ให้หมายถึงศาลอาชญาศึก กรม
ผสมที่ ๒๑

ข้อ ๒. ผู้บังคับการกรมผสมที่ ๒๑ หรือผู้ทำการแทน เป็นผู้มีอำนาจตั้ง
กรรมการศาล

ข้อ ๓. กรรมการศาลตั้งขึ้นต่อเมื่อมีคดีอาญาที่จะต้องพิจารณาพิพากษา
เฉพาะเรื่องเดียวหรือหลายเรื่องแล้วแต่ผู้มีอำนาจตั้งกรรมการศาลจะออกคำสั่ง

ข้อ ๔. ในคำสั่งตั้งกรรมการศาล ให้ระบุชื่อผู้ที่จะเป็นกรรมการ และ
ให้กำหนดโดยชัดแจ้งว่ามีคดีใดบ้างที่จะต้องพิจารณาพิพากษา

ข้อ ๕. กรรมการศาลต้องมีข้าราชการกลาโหมตำแหน่งสัญญาบัตรเป็น
กรรมการสามนาย กรรมการสองนายต้องมียศสูงกว่าจำเลย กรรมการอีก
นายหนึ่งควรเป็นนายทหารจำพวกพระธรรมนูญ เว้นแต่นายทหารจำพวกพระ
ธรรมนูญไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงให้ข้าราชการกลาโหมสัญญาบัตร
อื่นทำหน้าที่ให้ครบจำนวน

กรรมการผู้มีอาวุโสสูงสุด ต้องเป็นประธานในการพิจารณาพิพากษา
คดีนั้น

ข้อ ๖. ถ้าไม่มีข้าราชการที่มียศสมควรเป็นกรรมการครบจำนวน ผู้มี
อำนาจตั้งกรรมการศาลมีอำนาจตั้งตนเองเป็นกรรมการศาลได้

ข้อ ๗. ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในที่ซึ่งมีบทบัญญัติตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหารให้มีศาลอาชญาศึกษาได้ โดยไม่จำกัดตัวบุคคลว่าจะเป็นผู้พลเรือนหรือทหาร หรือไม่ว่าจะมียศชั้นใด และวางบทลงโทษได้ทุกบทกฎหมาย เว้นแต่

ก) บุคคลในสังกัดกรมผสมที่ ๒๑ กับบุคคลพลเรือนกระทำผิดในคดีอาญาด้วยกัน ให้ศาลพิจารณาพิพากษาเฉพาะจำเลยที่อยู่ในสังกัดกรมผสมที่ ๒๑

ข) บุคคลที่อยู่ในสังกัดกรมผสมที่ ๒๑ กับผู้ที่อยู่ในสังกัดทหารชาติอื่นของสหประชาชาติกระทำผิดในคดีอาญาด้วยกัน ให้ศาลนี้พิจารณาพิพากษาเฉพาะจำเลยที่อยู่ในสังกัดกรมผสมที่ ๒๑

ข้อ ๘. คำพิพากษาของศาลนี้ย่อมเด็ดขาด อุดหนุนหรือฎีกาต่อไปไม่ได้ เมื่อศาลได้พิพากษาลงโทษแล้ว ให้จัดการตามคำพิพากษาได้ทีเดียว เว้นแต่คำพิพากษาให้ปรับหรือจำคุกนั้น ก่อนจัดการตามคำพิพากษาให้ศาลรายงานเสนอผู้มีอำนาจตั้งกรรมการศาลทราบ และผู้มีอำนาจตั้งกรรมการศาล ควรรายงานให้รัฐมนตรีนว่าการกระทรวงกลาโหมทราบก่อนด้วย

ข้อ ๙. คำพิพากษาของศาลนี้ให้อ่านให้จำเลยฟังต่อหน้าแถวทหาร

ข้อ ๑๐. ผู้มีอำนาจตั้งกรรมการศาลนี้ เป็นผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ

ข้อ ๑๑. อัยการกรมผสมที่ ๒๑ มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีในศาลนี้

ส่วนเจ้าทุกข์หรือผู้เสียหายจะเป็นบุคคลในสังกัดกรมผสมที่ ๒๑ หรือไม่ก็ตาม ต้องมอบคดีให้อัยการกรมผสมที่ ๒๑ เป็นโจทก์

ข้อ ๑๒. วิธีพิจารณาในศาลนี้ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายและแบบธรรมเนียมฝ่ายทหารมาบังคับ เว้นแต่กฎหมายหรือแบบธรรมเนียมฝ่ายทหารไม่มีบัญญัติไว้ จึงให้ปฏิบัติโดยอนุโลมตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา และวิธีพิจารณาความแพ่งเท่าที่ไม่ขัดกับกฎหมายและแบบธรรมเนียมฝ่ายทหาร

ข้อ ๑๓. หากมีบทบัญญัติหรือแบบธรรมเนียมของฝ่ายสหประชาชาติมุ่งบังคับให้ครอบคลุมถึงการศาลของแต่ละประเทศ ที่เข้าร่วมในการรบครั้งนี้จะต้องปฏิบัติทำนองเดียวกันทั้งหมด หรือแต่บางอย่างซึ่งเป็นการขัดแย้งกับระเบียบนี้แล้ว ก็ให้ถือบทบัญญัติหรือแบบธรรมเนียมของฝ่ายสหประชาชาตินั้น เป็นทางปฏิบัติของศาลนี้ตามควรแก่กรณี

ข้อ ๑๔. หากมีปัญหาขัดข้องที่จะดำเนินการต่อไปไม่ได้และเร่งด่วน ก็ให้หาหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม.

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๔๘๔

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ระเบียบราชการศาลทหาร

พ.ศ. ๒๕๐๐

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ โดยอนุมติรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม จึงวางระเบียบราชการศาลทหารไว้ดังต่อไปนี้—

ข้อ ๑. ระเบียบนี้ให้เรียกว่า “ระเบียบราชการศาลทหาร พ.ศ. ๒๕๐๐” เรียกย่อว่า “รศท. ๒๕๐๐”

ข้อ ๒. ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓. ให้ยกเลิกบรรดาระเบียบเกี่ยวกับราชการศาลทหารที่มีอยู่แล้วในระเบียบนี้ หรือที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้

ข้อ ๔. การแต่งตั้งตุลาการศาลสูง

การแต่งตั้งตุลาการศาลทหารสูงสุดและตุลาการศาลทหารกลางเป็นเรื่องที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมถวายคำแนะนำเพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง

ข้อ ๕. การแต่งตั้งตุลาการศาลทหารชั้นต้น

การแต่งตั้งตุลาการศาลทหารชั้นต้น อาจแต่งตั้งได้ดังต่อไปนี้

(๑) แต่งตั้งเฉพาะคดี

(๒) แต่งตั้งประจำ

ข้อ ๖. การแต่งตั้งตุลาการเฉพาะคดี

(๑) แต่งตั้งตุลาการสามนายเป็นองค์คณะ ในจำนวนนี้ถ้าเป็นศาลที่ต้องมีตุลาการพระธรรมนูญร่วมเป็นองค์คณะ เช่นศาลมณฑลทหารหรือศาล

ทหารกรุงเทพ ในคำสั่งแต่งตั้งก็ต้องมีตุลาการพระธรรมนูญร่วมเป็นองค์คณะอยู่ด้วยหนึ่งนาย นอกจากนี้ในคำสั่งอันเดียวกันนี้ ให้มีตุลาการสำรองอีกเพื่อทดแทนตุลาการที่มีเหตุขัดข้องหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ แต่ไม่ควรเกินห้านาย

(๒) ในศาลจังหวัดทหาร ถ้าจะให้ผู้ครองตำแหน่งตุลาการพระธรรมนูญเป็นตุลาการ ในคำสั่งแต่งตั้งไม่ต้องลงตำแหน่งตุลาการพระธรรมนูญ เพราะเป็นการแต่งตั้งให้เป็นตุลาการศาลจังหวัดทหารเท่านั้น

(๓) ถ้าเป็นคดีที่เกินอำนาจศาลจังหวัดทหารพิพากษา และคดีมีลักษณะที่ประชาชนสนใจเป็นพิเศษ ทั้งไม่เป็นที่ขัดข้องแก่การที่จะดำเนินคดี ณ ศาลทหารในท้องที่เกิดเหตุขึ้นแล้ว ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลจังหวัดทหารนั้นควรเสนอขอตุลาการพระธรรมนูญไปนั่งร่วม ถ้ากรมพระธรรมนูญพิจารณาเห็นชอบก็เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเพื่อส่งตุลาการ พระธรรมนูญหนึ่งนายไปนั่งร่วมกับตุลาการศาลจังหวัดทหารอีกสองนายเป็นองค์คณะตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๗ เพื่อให้ศาลจังหวัดทหารนั้นมีอำนาจพิจารณาและพิพากษาคดีได้ตั้งศาลมณฑลทหาร

ในกรณีเช่นนี้ให้รวมคำสั่งรัฐมนตรี ฯ ที่ส่งตุลาการพระธรรมนูญไปได้ในจำนวนนั้น

ข้อ ๗. การแต่งตั้งตุลาการประจำ

(๑) ควรตั้งคราวเดียวหลายนาย โดยมีลำดับที่เพื่อจัดเป็นองค์คณะคณะละตามนาย หมุนเวียนกันไปตามลำดับ

(๒) ในจำนวนตุลาการทั้งหมดนั้น ถ้าเป็นศาลที่ต้องมีตุลาการพระธรรมนูญร่วมเป็นองค์คณะอยู่ด้วย และอยู่ในลำดับเลขที่เท่าใด ก็ให้ระบุไว้ในคำสั่งว่าลำดับเลขที่นั้น ๆ ให้เป็นตุลาการพระธรรมนูญด้วย

(๓) เมื่อจัดตุลาการตามคำสั่งดังกล่าวเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีในจำนวนใด ก็ให้มีสำเนาคำสั่งแต่งตั้งตุลาการโดยกรอกเฉพาะชื่อตุลาการหรือตุลาการสำรองที่ทำหน้าที่ตุลาการในจำนวนนั้นให้ปรากฏ และให้เจ้าศาลทหารหรือผู้ช่วย แล้วยังแต่กรณี รับรองสำเนาคำสั่งนั้นไว้เป็นหลักฐานด้วย

(๔) ตุลาการประจำ ควรเปลี่ยนทุกระยะหนึ่งปี แต่อาจแต่งตั้งตุลาการที่พ้นตำแหน่งให้เป็นตุลาการใหม่อีกได้ ในคำสั่งใหม่ให้ยกเลิกคำสั่งฉบับเก่าเสียด้วย

ข้อ ๘. การแต่งตั้งตุลาการในเวลาไม่ปกติและตุลาการศาลอาญาศึก

ให้อนุโลมตามข้อ ๕—๖ และ ๗.

ข้อ ๙. บุคคลที่จะแต่งตั้งเป็นตุลาการ

(๑) เลือกเฟ้นจากผู้สำเร็จวิชากฎหมายชั้นเนติบัณฑิต หรือปริญญาตรีหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น เท่าที่จะเป็นไปได้

(๒) จำเลยสังกัดส่วนราชการใด ควรมีนายทหารสังกัดส่วนราชการนั้นร่วมเป็นตุลาการด้วยอย่างน้อยหนึ่งนาย เท่าที่จะเป็นไปได้ เช่น จำเลยเป็นทหารอากาศ ก็ควรมีนายทหารอากาศเป็นตุลาการร่วมด้วย เป็นต้น

(๓) ต้องไม่มีตำแหน่งหน้าที่ขัดกับการใช้อำนาจทาง ตุลาการหรือมีเหตุอื่นไม่เหมาะสม หรืออาจเสียความเที่ยงธรรม เช่น เคยเป็นผู้สอบสวนในคดีเดียวกันนั้น หรือเคยเป็นคู่รักกับจำเลยมาแต่ก่อน เป็นต้น นอกจากนี้จะต้องเป็นผู้ไม่มีเหตุที่คู่ความอาจยกขึ้นคัดค้านการเป็นตุลาการ ตามนัยแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความ

(๔) ถ้าผู้ถูกแต่งตั้งเป็นตุลาการทราบเหตุอื่นไม่สมควรเป็นตุลาการในคดีที่จะต้องทำหน้าที่ตุลาการแล้ว ก็ให้ถอนตัวจากการเป็นตุลาการ ในคดีนั้นเป็นลายลักษณ์อักษรติดสำนวนไว้ก่อนวันนัดพิจารณา เพื่อเจ้าหน้าที่ศาลจะได้จัดการให้ตุลาการอื่นหรือตุลาการสำรองทำหน้าที่แทนต่อไป

(๕) ศาลในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึกก็ให้ปฏิบัติดังกล่าวแล้ว
โดยอนุโลม

ข้อ ๑๐. วิธีปฏิบัติเมื่อมีการฟ้อง

(๑) เมื่อมีการยื่นฟ้อง ให้จำศาลตรวจฟ้องว่าถูกต้องเรียบร้อยหรือไม่ เมื่อถูกต้องเรียบร้อยแล้ว ให้นำฟ้องเสนอผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการภายในสามวัน เพื่อแต่งตั้งตุลาการสำหรับพิจารณาพิพากษาหรือสั่งคดีนั้นต่อไป เว้นแต่จะมีตุลาการประจำอยู่แล้ว

(๒) ศาลที่มีตุลาการพระธรรมนูญประจำ ให้จำศาลนำฟ้องเสนอตุลาการพระธรรมนูญตรวจเพื่อพิจารณาสั่งประทับฟ้องหรือไม่ เมื่อสั่งประทับฟ้องแล้ว ตุลาการพระธรรมนูญก็ออกหมายเรียกหรือหมายขังแล้วแต่กรณี และกำหนดวันเวลาพิจารณา แล้วให้จำศาลติดต่อให้ตุลาการอื่นทราบ

ถ้าเป็นศาลที่ไม่มีตุลาการพระธรรมนูญประจำ ให้จำศาลเสนอฟ้องต่อตุลาการที่มีอาวุโสเพื่อพิจารณาสั่ง และปฏิบัติทำนองดังกล่าวในวรรคก่อน

(๓) เมื่อศาลสั่งประทับฟ้องแล้ว

ในกรณีมีตัวจำเลย ศาลจะสั่งตามกฎหมายโดยให้ส่งดำเนินฟ้องแก่จำเลยเป็นรายตัว เว้นแต่จำเลยจะได้รับดำเนินฟ้องไว้ก่อนแล้ว และศาลจะออกหมายสั่งขังจำเลยระหว่างพิจารณา

ในการนี้จำศาลจะต้องจัดส่งดำเนินฟ้องและเตรียมหมายสั่งขังจำเลยระหว่างพิจารณาเสนอศาล

ในกรณีไม่มีตัวจำเลย ศาลจะดำเนินการตามกฎหมาย กล่าวคือ

(ก) ออกหมายเรียก

(ข) ออกหมายจับ ถ้าออกหมายเรียกแล้วจำเลยไม่มาโดยไม่มีเหตุแก้ตัวตามกฎหมาย

(ค) ถ้าออกหมายจับแล้ว ยังไม่ได้ตัว จึงจะสั่งจำหน่ายคดี

(ง) ถ้าได้ตัวจำเลยมาแล้ว จึงจะปฏิบัติอย่างกรณีมีตัวจำเลย

ในกรณีที่ต้องออกหมายต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ให้ศาลจัดเตรียมหมายเสนอศาล และจัดส่งสำเนาฟ้องกับหมายนั้น ๆ ต่อไป

ข้อ ๑๑. การลงเลขคดี

(๑) คดีที่ยื่นฟ้องยื่นอุทธรณ์และฎีกา

(ก) คดีศาลทหารชั้นต้น ให้ลงเลขคดีดำที่รับทั้งในฟ้องและในทางสารบบบัญชีตามลำดับก่อนหลัง และมีเลขพุทธศักราชกำกับ เช่น ฟ้องคดีแรกในพุทธศักราช ๒๕๐๐ ก็ลงว่าคดีดำที่ ๑/๒๕๐๐ คดีต่อไปก็ลงว่า คดีดำที่ ๒/๒๕๐๐ เป็นต้น ถ้าศาลพิพากษาแล้ว ให้ลงเลขคดีแดงของศาลนั้นตามลำดับที่พิพากษาและมีเลขพุทธศักราชกำกับเช่นเดียวกัน การลงเลขคดีควรใช้สีตามความหมายของคดี คือคดีดำก็ใช้หมึกสีดำ คดีแดงก็ใช้หมึกสีแดง หรือสีที่คล้ายคลึงกัน แล้วแต่กรณี

การอ้างถึงเลขคดีดำหรือคดีแดง ให้อ้างพุทธศักราชที่กำกับด้วย

(ข) คดีศาลทหารกลาง อนุโลมอย่าง (ก)

(ค) คดีศาลทหารสูงสุด

ในทางบัญชีก็ลงเลขคดีดำคดีแดงทำนองเดียวกับศาลทหารชั้นต้น แต่ในตัวคำพิพากษาให้ลงเฉพาะเลขคดีโดยถือเอาเลขคดีแดงในทางสารบบบัญชีเป็นหลัก ไม่ลงว่าคดีดำและคดีแดง เช่น ในทางบัญชีลงว่า คดีดำที่ ๑/๒๕๐๐ คดีแดงที่ ๓/๒๕๐๐ ก็ลงในคำพิพากษาว่า “คำพิพากษาที่ ๓/๒๕๐๐” เป็นต้น

(๒) คดีจำหน่าย

เมื่อต้องสั่งจำหน่ายโดยเหตุใดๆ เช่น จำเลยหลบหนี เป็นต้น ให้ลงเลขคดีแดงตามลำดับ ถ้าต้องยกคดีนั้นมาดำเนินการพิจารณาอีก เช่น จับจำเลยได้ก็

คงใช้เลขคดีดำและเลขคดีแดงเดิมนั่นเอง แต่ต้องหมายเหตุไว้ให้ปรากฏในสารบบ
บัญชีเป็นทำนองว่า เป็นคดีจำหน่ายที่ยกชั้นพิจารณาใหม่

(๓) คดีประเด็น

คดีที่ศาลอื่นส่งประเด็นมา แม้จะมีเลขคดีของศาลเดิมที่ส่งประเด็นมา
แล้ว ก็ต้องแยกบัญชีเป็นประเภทคดีประเด็นต่างหากจากคดีประจำของศาลที่รับ
ประเด็นโดยใช้หัวเรื่องบัญชีว่า “คดีประเด็น” แล้วลงเลขคดีที่ตามลำดับที่ได้รับ
ประเด็น เมื่อดำเนินการเสร็จก็ส่งไปยังศาลเดิม แล้วหมายเหตุในบัญชีไว้ว่า ส่ง
กลับไป วัน เดือน ปี ไต

ส่วนศาลเดิมที่ส่งประเด็นมาก็คงถือเลขคดีดำของศาลเดิมและเมื่อพิจารณา
พิพากษาเสร็จ ก็ลงเลขคดีแดงของศาลเดิม

(๔) คดีเกินอำนาจ

คดีเกินอำนาจศาลเดิมจะพิพากษา เมื่อทำความเห็นเสนอไปศาลที่มี
อำนาจ ศาลเดิมก็คงถือเลขคดีดำของศาลเดิมนั่นเอง เมื่อทำความเห็นเสนอถึง
เลขคดีแดงสำหรับความเห็นของศาลเดิม เมื่อศาลมีอำนาจทำคำพิพากษาส่งมา
ก็ดำเนินการไปตามคำพิพากษาในนามของศาลเดิม ทำนองเดียวกัน มีคำพิพากษา
ชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นฎีกา แล้วศาลเดิมก็ดำเนินการไปตามคำพิพากษานั้นใน
นามของศาลเดิม เช่น การออกหมายก็ใช้ชื่อศาลเดิม ลงเลขคดีดำลงเลขคดีแดง
ของศาลเดิม และตุลาการของศาลเดิมต้องลงนามสั่งในหมายเป็นต้น

ส่วนศาลที่มีอำนาจพิพากษา เมื่อรับสำนวนมาก็แยกบัญชีต่างหากจาก
คดีประจำตามปกติโดยใช้หัวเรื่องบัญชีว่า “คดีเกินอำนาจ” แล้วลงเลขคดีดำ
ตามที่ได้รับ เมื่อทำคำพิพากษาเสร็จส่งไปศาลเดิมก็ลงเลขคดีแดงเหมือนคดีที่
พิจารณาพิพากษามาแต่ต้น

การใช้สารบบบัญชี อาจใช้สารบบบัญชีเดิม แต่ให้แยกเป็นคนละตอน

(๕) คดีศาลทหารในเวลาไม่ปกติและศาลอาญาศึก ให้อนุโลมอย่าง
ศาลทหารในเวลาปกติ แต่ให้แยกสารบบบัญชีไว้ต่างหาก นอกจากนั้น

(ก) คดีอยู่ในบังคับของกฎอัยการศึกให้ใช้อักษร ก. ประกอบเลขคดีไม่ว่าคดีคำหรือคดีแดง เช่นคดีคำที่ ๕/๒๕๐๐ ก็ใช้ว่า คดีคำที่ ๕ ก./๒๕๐๐ คดีแดงที่ ๕/๒๕๐๐ ก็ใช้ว่า คดีแดงที่ ๕ ก./๒๕๐๐ เป็นต้น

(ข) คดีศาลอาญาคดีก เช่นเดียวกับ (ก) แต่ใช้อักษร อ. ประกอบเลขคดีแทนอักษร ก.

ข้อ ๑๒. การลงที่ในคำสั่ง

การสั่งในคดีโดยตุลาการนายเดี่ยวตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ ไม่ต้องลงที่ในคำสั่ง นอกจากนั้นต้องทำตามแบบคำสั่งโดยคณะตุลาการลงลายมือชื่อ และมีเลขที่คำสั่งและเลขพุทธศักราชที่สั่งกำกับเช่นคำสั่งที่ ๓/๒๕๐๐ เป็นต้น นอกจากนั้นถ้าเป็นคำสั่งศาลทหารที่อยู่ในบังคับของกฎอัยการศึก ก็ให้ใช้อักษร ก. ประกอบเลขคำสั่ง ถ้าเป็นศาลอาญาคดีก็ให้ใช้อักษร อ. ประกอบเลขคำสั่ง

ข้อ ๑๓. หมายต่าง ๆ

(๑) หมายต่าง ๆ ต้องมีลายมือชื่อตุลาการรวมทั้งสำเนาที่ติดสำนวนไว้ด้วย

(๒) ก่อนวันนัดของศาล ต้องมีหมายเบิกจำเลยไปยังเจ้าหน้าที่ผู้คุมขังเพื่อให้คุมจำเลยมาศาลตามนัดทุกคราว

(๓) ศาลจะสั่งโดยหมายดังต่อไปนี้

(ก) สั่งขังระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ใช้กระดาษหมายดีเขียว แบบ ธน. ๒๘

(ข) แจ่งโทษระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ใช้กระดาษหมายดีเหลือง แบบ ธน. ๒๙

(ค) สั่งปล่อยใช้กระดาษหมายดีขาว แบบ ธน. ๓๐

(ง) ถ้ามีคำพิพากษาให้ลงโทษเมื่อคดีถึงที่สุดใช้กระดาษหมายแจ่งโทษเด็ดขาดสีแดง แบบ ธน. ๓๑

(๕) ศาลในเวลาไม่ปกติและศาลอาญาคดีก ให้อนุโลมใช้อย่างเวลาปกติ

ข้อ ๑๔. การส่งหมายและหนังสือต่างๆ ของศาล

(๑) ผู้อยู่ในอำนาจศาลทหาร ให้มีหนังสือถึงผู้บังคับบัญชาของผู้
นั้นขอให้จัดส่งหมาย

(๒) ผู้ที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหาร ให้มีหนังสือถึงกรมตำรวจ
หรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองท้องถิ่นขอให้จัดส่งหมาย

(๓) เฉพาะหมายเรียกพยาน คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นอาจรับ
หมายไปส่งเองได้

(๔) ผู้ชอยู่นอกอำนาจศาลไทย ไม่ต้องออกหมาย แต่ให้เสนอกกรม
พระธรรมนูญดำเนินการขอให้กระทรวงกลาโหมติดต่อกับกระทรวงการต่างประเทศ

(๕) บรรดาหมายซึ่งหรือแจ้งโทษระหว่างพิจารณา หมายเบิกจำเลย
หรือหมายปล่อยให้ส่งไปยังผู้คุมซึ่งหรือหน่วยเรือนจำที่คุมขังจำเลย แล้วแต่กรณี
เว้นแต่หมายกักขัง ให้ส่งไปยังผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ เพื่อส่งให้กักขังไว้ในที่ซึ่งมิใช่
เรือนจำ

(๖) หมายแจ้งโทษเด็ดขาด ให้ส่งไปยังผู้มีอำนาจสั่งลงโทษเพื่อ
จัดการตามหมาย

ข้อ ๑๕. การร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว

(๑) การร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ให้ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีอำนาจ
ถ้ามีทรัพย์สินเป็นหลักประกัน ให้มีบัญชีแนบมาพร้อมกับคำร้องด้วย

(๒) เมื่อได้รับคำร้องขอ ให้ศาลรีบเสนอศาลเพื่อพิจารณาสั่ง
อนุญาตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๓) เมื่อศาลอนุญาตให้ประกันแล้ว ให้ทำสัญญาประกันตาม
แบบ ธน. ๗

(๔) เมื่อผู้ประกัน หมดภาระผูกพันตามสัญญาประกันแล้ว ให้
เจ้าหน้าที่ศาลเตือนผู้ประกันให้จัด การร้องขอรับหลักทรัพย์ ที่วางประกันไว้ต่อศาล
คืนไปโดยเร็ว

(๕) ในกรณีจำเลยมีประกันอยู่แล้ว ต่อมาศาลพิพากษาให้ลงโทษ ผู้ประกันร้องขอประกันระหว่างอุทธรณ์ฎีกา โดยขอให้ถือสัญญาและหลักประกัน เดิม ถ้าศาลเห็นสมควรและอนุญาต เมื่อผู้ประกันได้ลงลายมือชื่อรับทราบคำสั่ง ศาลแล้ว ก็ไม่ต้องทำสัญญาประกันใหม่อีก

ข้อ ๑๖. การรับ ถอนเงินและหลักทรัพย์

(๑) การรับเงินประกัน เงินค่าปรับ หรือหลักทรัพย์จากนายประกันหรือจำเลย ตุลาการจะออกใบรับตามแบบท้ายระเบียบนี้ โดยทำเป็นคู่ฉบับข้อความตรงกัน ฉบับหนึ่งมอบแก่ผู้ส่ง อีกฉบับหนึ่งกักไว้ในสำนวน

(๒) เมื่อรับเงินหรือหลักทรัพย์ไว้ตาม (๑) ตุลาการต้องจัดเสนอให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการนำฝากยังเจ้าหน้าที่การเงินโดยเร็ว เว้นแต่ศาลที่ตั้งในจังหวัดพระนคร เป็นหน้าที่กรมพระธรรมนูญจัดฝาก

(๓) ถ้าต้องถอนเงินหรือหลักทรัพย์ที่ฝาก ตุลาการจะเสนอไปยังผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการหรือกรมพระธรรมนูญ แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการ

ข้อ ๑๗. ล่าม

การพิจารณาคดีที่ต้องใช้ล่าม ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นหลักฐานพยานฝ่ายอัยการโจทก์ โจทก์ต้องรีบแจ้งต่อศาลเพื่อรายงานขอล่ามจากผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ เว้นแต่เป็นคดีศาลทหารกรุงเทพ กรมพระธรรมนูญจะจัดล่ามให้

(๒) ถ้าเป็นหลักฐานพยานฝ่ายโจทก์ ซึ่งไม่ใช่อัยการทหารหรือจำเลย เป็นหน้าที่ฝ่ายอัยการจัดหาล่ามเอง ถ้าจัดหาล่ามเองไม่ได้ หรืออีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านให้ปฏิบัติตาม (๑) โดยอนุโลม

(๓) ถ้าหาล่ามจากทางราชการไม่ได้ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการหรือกรมพระธรรมนูญ แล้วแต่กรณี จัดจ้างล่ามได้

ข้อ ๑๘. หน้าที่ศาลและเจ้าหน้าที่ศาล

(๑) ก่อนพิจารณาหรือดำเนินคดีใดๆ ให้เสนอจำนวนหรือเรื่องให้ตุลาการหรือตุลาการพระธรรมนุญในคดีนั้นตรวจก่อน

(๒) จนถึงเวลานัด ให้เจ้าศาลตรวจดูว่า คู่ความ พยานหรือผู้ที่ศาลเรียก แล้วแต่กรณี มาพร้อมหรือยัง ถ้าพร้อมแล้ว ให้รับนำเข้าห้องพิจารณา แล้วรับรายงานให้ตุลาการหรือตุลาการพระธรรมนุญในคดีนั้นทราบ

(๓) พยานที่จะเข้าเบิกความซึ่งต้องสาบานหรือปฏิญาณตนตามกฎหมาย ให้จัดทำต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้นั้นนับถือโดยกล่าวนำด้วยถ้อยคำทำนองว่า

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้สาบาน) ขอให้คำสัตย์สาบานต่อ (ระบุสิ่งศักดิ์สิทธิ์) ว่าข้าพเจ้าจะให้การเป็นพยานในคดี (ระบุชื่อจำเลยและข้อหาในคดีนั้น) ตามความสัตย์ความจริงทุกประการ ถ้าข้าพเจ้านำเอาคำเท็จมากล่าวด้วยประการใดๆ ขอให้ข้าพเจ้าประสบแต่ภัยพิบัตินานาประการ”

นอกจากนี้จะกล่าวคำสาบานเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้สาบานละเอียด หรือหวั้นเกรงต่อบาปอีกก็ได้ เช่นคำสาบานบางส่วนที่เคยปฏิบัติแก่พยานผู้นับถือพุทธศาสนามีว่า

“ให้ตายด้วยความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส และตกนรกหมกไหม้หมื่นกัปแสนกัลป์อนันต์ชาติอย่ารู้ผู้ตอบอย่ารู้เกิด ฯลฯ” เป็นต้น

ทั้งนี้ต้องพิจารณาปฏิบัติให้เหมาะสมแก่ฐานะ และลัทธิศาสนาของผู้สาบานนั้น ๆ

ถ้าเป็นคำปฏิญาณให้ใช้ถ้อยคำทำนองว่า

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอให้คำสัตย์ปฏิญาณต่อ (ระบุสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พยานนับถือ) ว่า ข้าพเจ้าจะให้การเป็นพยานในคดี (ระบุชื่อจำเลยและข้อหา) ตามความสัตย์ความจริงทุกประการ”

คำปฏิญาณนี้ จะให้ผู้ปฏิญาณกล่าวเองต่อหน้าศาลก่อนให้การก็ได้

(๔) ล่ามที่จะเข้าทำหน้าที่แปล ต้องจัดการสอบถามหรือปฏิญาณตนอย่างใน (๓) โดยอนุโลม แต่คำว่า “ให้ถาวร” ให้ใช้ว่า “ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทุกประการ” แทน

(๕) ในขณะพิจารณาคดี ต้องมีจำศาลหรือเจ้าหน้าที่ศาลนั่งหน้าบัลลังก์ เพื่อคอยปฏิบัติตามคำสั่งศาล ในการนี้ให้มีหลักฐานปรากฏอยู่ในบัญชีนัดคดีว่า เจ้าหน้าที่คนใดเข้านั่งหน้าบัลลังก์ในคดีใดและวันเดือนปีใด โดยลงลายมือชื่อไว้ด้วย ถ้าบัญชีนัดคดียังไม่มีชื่อของผู้นั่งหน้าบัลลังก์ลงลายมือชื่อ ก็ให้เพิ่มในช่องหมายเหตุชั้นอีก

(๖) เจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์มีหน้าที่

(ก) จัดให้คู่ความ ผู้ควบคุม ผู้เกี่ยวข้องในคดีหรือประชาชนที่มาฟังการพิจารณาเข้าประจำที่ซึ่งจัดไว้ และคอยแนะนำตักเตือนให้รักษาความสงบเรียบร้อย

(ข) จัดให้โจทก์ จำเลย ทนาย พยาน ล่าม หรือผู้ที่มีหน้าที่ให้ลงลายมือชื่อในเอกสารตามหน้าที่จนครบถ้วน

(ค) รวบรวมเอกสารต่างๆ ที่ปฏิบัติตาม (ข) กับเรื่องที่ได้รับกลัดเข้าสำนวนความ ลำดับตามวันเวลาและเรื่องที่ได้รับหรือตามหมายเลขหรืออักษร แล้วแต่กรณี เอกสารที่เกี่ยวกับพยานปากใด หรือผู้ใด ให้กลัดไว้ท้ายคำผู้นั้น เว้นแต่มีเอกสารเป็นจำนวนมาก หรือไม่สะดวกที่จะกลัดไว้ในสำนวน ให้รวบรวมเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากโดยมีสารบาญกำกับไว้ด้วย

(ง) เมื่อเสร็จการพิจารณาในวันหนึ่ง ๆ นอกจากต้องปฏิบัติตามคำสั่งศาลโดยเฉพาะแล้ว ให้ตรวจดูรายงานพิจารณาว่าจะต้องออกหมายเรียกพยานหรือจะต้องจัดทำหรือปฏิบัติอย่างไรต่อไป ก็ให้รีบดำเนินการ ถ้าไม่อาจปฏิบัติในวันนั้นได้ ให้ทำบันทึกกลัดไว้หน้าสำนวนว่าจะต้องปฏิบัติอะไร อย่างไรอีกบ้าง แล้วรีบจัดการในวันรุ่งขึ้นหรือวันต่อไปโดยเร็ว ถ้าตนไม่มีหน้าที่จัดทำ ให้เสนอจำศาลหรือผู้ช่วย

(๗) การจัดสำนวน ให้ลงเลขหมายด้วยหมึกแดงไว้ที่มุมบนขวาของแผ่นแรกตามลำดับฉบับในสำนวน ในฉบับหนึ่งๆ ให้ลงรายการว่าเป็นอะไร มีกี่แผ่น หรือกี่หน้า ในช่องรายการนี้ต้องพยายามลงให้สั้น แต่ให้ได้ความชัด เช่น คำร้องใจทักขอคัดสำนวน คำร้องจำเลยขอประกัน จะลงคำร้องลอยๆ ไม่เหมาะเพราะรายหนึ่ง ๆ อาจมีคำร้องหลายครั้งหลายหน เรื่องต่างๆ กัน

(๘) ในสารบัญสำนวนก็ดี สารบัญเอกสารก็ดีจำศาลหรือผู้ช่วย ต้องลงลายมือชื่อกำกับไว้ตอนสุดรายการทุกหน้า

(๙) จำศาลต้องเก็บรักษาสำนวนความ ไว้ให้มั่นคงเรียบร้อย ผู้ใดจะขอลูดยานหรือหลักฐานอย่างใด ต้องได้รับอนุญาตจากตุลาการก่อน เมื่อสิ้นการพิจารณาคาวหนึ่งต้องตรวจว่ามีหลักฐานอยู่ครบถ้วนหรือไม่

(๑๐) หน้าที่ทางธุรการอย่างอื่นตามที่ศาลจะสั่ง

ข้อ ๑๕. ทนาย

(๑) คดีอาญาที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ศาลตั้งทนายแก่ต่างให้จำเลย ซึ่งศาลจะถามจำเลยว่ามีทนายแล้วหรือยัง ถ้าไม่มีจะขอให้ศาลตั้งให้หรือไม่นั้น ถ้าจำเลยต้องการให้ศาลตั้งทนายให้ ศาลจะสอบถามจำเลยต่อไปว่า จะระบุให้ผู้ใดเป็นทนายแก่ต่าง หรือสุดแต่ศาลจะเลือกตั้งผู้ใด หรือไม่ต้องการมีทนายเลยเหล่านี้ เพื่อศาลจดไว้ในรายงานพิจารณาให้ชัดแจ้ง

(๒) กรณีที่จำเลยระบุตัวบุคคลที่จะขอให้ศาลตั้งเป็นทนาย เมื่อศาลได้พิจารณาเห็นว่าบุคคลจะทำหน้าที่ทนายแก่ต่างได้ตามกฎหมายแล้ว ศาลจะสอบถามบุคคลนั้นว่ามีเหตุขัดข้องประการใดหรือไม่ หากไม่ขัดข้อง ศาลจึงจะพิจารณาดัง

(๓) กรณีที่จำเลยขอให้ศาลตั้งทนายให้โดยไม่ได้ระบุตัวบุคคล เมื่อทางราชการได้เลือกเห็นตัวบุคคลที่สมควรจะเป็นทนายแก่ต่าง ควรสอบถามให้ปรากฏว่าจำเลยจะมีเหตุขัดข้องประการใดหรือไม่ หากไม่มีเหตุขัดข้องแล้ว ศาลจึงจะพิจารณาดัง

(๔) ใบตั้งทนายใช้แบบ ธน. ๑๔

(๕) เมื่อได้ตั้งผู้ใดเป็นทนายแก้ต่างจำเลยแล้ว ให้จำศาลรีบแจ้งให้จำเลยและผู้ที่เป็นทนายแก้ต่างทราบ เว้นแต่จะมีหลักฐานปรากฏว่า ได้ทราบแล้ว

(๖) ทนายความซึ่งว่าความต่างถิ่นไม่ได้ จะต้องมีหลักฐานว่าได้รับอนุญาตให้ว่าความในเขตท้องที่ที่ศาลทหารนั้นตั้งอยู่เสียก่อน ศาลจึงจะพิจารณาอนุญาตให้ว่าความในศาลทหารนั้นได้

ข้อ ๒๐. การนัดพยาน

(๑) การนัดหมายพยานให้มาเบิกความในวันหนึ่ง ๆ ควรนัดแต่พอเหมาะกับเวลาศาลอย่าให้น้อยจนเหลือเวลาศาลไ้มากหรือนัดพยานมากจนไม่อาจสืบเสร็จได้ตามนัด แต่ในคดีฆาตกรรมหรือคดีที่ประชาชนสนใจ หรือคดีสำคัญ ควรนัดพยานให้มากพอเพื่อพิจารณาให้เสร็จโดยเร็ว

(๒) พยานซึ่งมีความสำคัญ โดยตำแหน่งหน้าที่หรือธุรกิจหรือความจำเป็นที่สมควรต้องเบิกความเป็นการด่วน ควรนำเข้าสู่สืบในโอกาสแรกของวันนัด

(๓) เมื่อนัดหมายให้พยานมาเบิกความแล้ว ต่อมาเมื่อเหตุต้องเลื่อนคดีหรือคดีไม่สืบพยานปากนั้นตามกำหนด ถ้าอาจทำได้ควรรีบแจ้งแก่พยานทราบล่วงหน้าเพื่อมิให้เสียเวลาต้องมาศาลโดยไม่ได้เบิกความ ยิ่งพยานนั้นเป็นแพทย์ตามโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลต่างๆ ก็ควรถือปฏิบัติตามนี้เคร่งครัดยิ่งขึ้น

(๔) พยานที่มาศาลตามหมายเรียก แต่มิได้เบิกความในวันนัด หากเลื่อนไปโดยมีกำหนด และพยานนั้นยังต้องมาเบิกความอีก จำศาลหรือเจ้าหน้าที่ศาลต้องจัดให้พยานนั้นลงลายมือชื่อรับทราบ วันเวลานัดไว้เป็นหลักฐานในบัญชีนัดหรือในกระดาษอื่นให้ปรากฏในสำนวน เพื่อไม่ต้องออกหมายเรียกซ้ำอีก

ข้อ ๒๑. การพิจารณา

(๑) การพิจารณาและสืบพยาน ในศาลทหารคงกระทำโดยเปิดเผย ถ้ากรณีที่ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาลับ ให้จำศาลจัดให้มีป้ายปิดหรือแขวนไว้นอกห้องพิจารณาให้ทราบว่ามีการพิจารณาลับ และจัดให้บุคคลภายนอกอยู่ในห้องพิจารณาได้เฉพาะที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๗๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(๒) คดีฆาตกรรมหรือคดีที่ประชาชนสนใจ หรือคดีสำคัญศาลควรพิจารณาให้เสร็จโดยเร็ว แม้หมดเวลาราชการและยังมีพยานค้างอยู่ ก็ควรสืบให้เสร็จในวันนั้น

(๓) คดีเล็กน้อยซึ่งจำเลยต้องชั่งอยู่ ควรรับพิจารณาพิพากษา ไม่ควรให้จำเลยต้องชั่งอยู่นานเกินกำหนดโทษที่จำเลยจะได้รับ ถ้ามีเหตุจำเป็นจะพิจารณาพิพากษาโดยเร็วไม่ได้ ถ้าเห็นว่าจำเลยต้องชั่งมานานพอสมควรแก่โทษแล้ว ควรแนะนำให้จำเลยหาประกันหรือให้ประกันตัวเองไปได้

(๔) ถ้าจะต้องพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยในกรณีต่าง ๆ ตามมาตรา ๕๘ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ หรือมาตรา ๑๗๒ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ควรจดเหตุที่ต้องพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลย รวมไว้ในรายงานพิจารณา

(๕) เมื่อเสร็จการพิจารณาในวันหนึ่ง ๆ ให้บันทึกสรุปผลงานโดยย่อ ถ้าคู่ความตกลงกันอย่างไร หรือศาลจะให้ทำอย่างไรต่อไป ก็ควรจดไว้ในรายงานพิจารณาแล้วอ่านให้คู่ความฟังกับให้ลงลายมือชื่อผู้บันทึกและคู่ความไว้

(๖) พยานคนใดเบิกความยังไม่สิ้นกระแสความ มีเหตุจำเป็นต้องเลื่อนไปสืบพยานปากนั้นในเวลาอื่นหรือในวันอื่น ก็ควรให้พยานลงลายมือชื่อไว้ท้ายคำให้การในตอนที่เบิกความแล้วนั้นด้วย

ข้อ ๒๒. ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรมและละเมิดอำนาจศาล

(๑) เมื่อมีผู้กระทำความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งของศาล ถ้ามิใช่เรื่องละเมิดอำนาจศาล ศาลจะรายงานต่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการเพื่อจัดดำเนินคดีต่อไป เว้นแต่ศาลทหารที่ตั้งอยู่ในจังหวัดพระนคร จะรายงานผ่านกองการศาลทหารเพื่อเสนอกรมพระธรรมนูญดำเนินการ

(๒) เมื่อมีผู้ละเมิดอำนาจศาล และศาลจะลงโทษตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ มาตรา ๓๓ ศาลจะจกรายงานเหตุการณ์และทำเป็นคำสั่งลงโทษ

คำสั่งนี้ตุลาการจะลงลายมือชื่อทั้งคณะ และให้คู่ความกับผู้ละเมิดทราบคำสั่งไว้ด้วย

ข้อ ๒๓. กำหนดเขตและประกาศศาล

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และเพื่อให้เป็นผลตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ และมาตรา ๓๐, ๓๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่แก้ไขแล้ว และเพื่อให้ศาลทหารทั้งหลายมีข้อกำหนดเป็นระเบียบทำนองเดียวกัน ให้เจ้าศาลทหารทุกแห่งจัดให้มี

(๑) บ้ายมีอักษรว่า เขตบริเวณศาล ขนาดยาว ๔๐ เซนติเมตร กว้าง ๓๐ เซนติเมตร พื้นสีน้ำตาล อักษรสีขาวขนาดสูง ๕ เซนติเมตร ตัวอักษรโตพองาม แล้วติดตรงที่เป็นเขตบริเวณศาล คือห้องพิจารณาย่อมจัดเป็นบริเวณศาลอยู่ในตัว และถัดจากนั้นโดยธรรมดาก็เป็นที่พักคู่ความ พยาน ผู้ควบคุมจำเลยตลอดจนผู้มาขอฟังการพิจารณา จึงควรติดป้ายในเขตนี้ เพื่อให้ทราบว่าจากป้ายนี้เข้าไปตลอดถึงห้องพิจารณาคดีเป็นเขตบริเวณศาลทั้งสิ้น

(๒) มีประกาศศาลตามตัวอย่างท้ายระเบียบนี้ โดยกรอกชื่อศาลที่จะไว้เป็นคำเต็ม เช่นถ้าเป็นศาล มทบ. ๒ ใช้น้ำศาลมณฑลทหารบกที่ ๒ ถ้าเป็นศาล จทบ.พ.บ. ใช้น้ำ ศาลจังหวัดทหารบกเพชรบุรี และที่มุมซ้ายด้านล่าง

ให้เจ้าศาลลงลายมือชื่อและตำแหน่งกำกับไว้ด้วย เป็นต้น แล้วมัดไว้ ณ บริเวณศาลในที่เปิดเผยเพื่อประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

ข้อ ๒๔. การส่งประเด็น

(๑) การส่งประเด็น ต้องคัดสำเนาฟ้อง คำให้การจำเลย บัญชีพยาน สำเนารายงานพิจารณาของศาลในกรณีที่ต้องส่งประเด็นกับบรรดาหลักฐานต่างๆ ที่จำเป็นเกี่ยวกับการซักถามพยานส่งให้ศาลที่รับประเด็นดำเนินการ

(๒) ถ้าต้องส่งเอกสารตัวจริงไปในกรณีนี้ ให้จัดถ่ายภาพเอกสารนั้นไว้ ถ้าไม่มีเครื่องมือหรือเจ้าหน้าที่จัดได้ดังกล่าวก็ให้คัดสำเนาเอกสารนั้นไว้แทน และให้เจ้าศาลหรือผู้ช่วยรับรองสำเนา โดยเสนอสำเนาและต้นเอกสารที่จะส่งไปให้ตุลาการรับทราบไว้ในสำเนาแล้วเก็บสำเนาเข้าสำนวนไว้เป็นหลักฐาน

(๓) ศาลจะจดไว้ในรายงานพิจารณา ให้ทราบ่าใจทักจะไปว่าความเองหรือจะให้อัยการทักที่ว่า จำเลยจะตามไปฟังประเด็นเองหรือขอให้ศาลซักถามพยานให้ และคู่ความจะไปพร้อมกันเพื่อกำหนดวันเวลาดำเนินคดีเมื่อใดหรืออย่างไร

(๔) เมื่อคู่ความจะส่งข้อซักถามพยานไปด้วย ให้ส่งข้อซักถามพยานนั้นให้ศาลตรวจก่อน ถ้าข้อใดตอนใดเป็นคำถามนำพยานตนเองหรือคำถามนอกประเด็น ศาลจะสั่งให้แก้ไข

(๕) ถ้ามีศาลทหารอยู่ในท้องที่ที่พยานอยู่ ให้ส่งประเด็นไปให้ศาลนั้นสืบพยาน เว้นแต่ไม่มีศาลทหาร จึงส่งประเด็นไปให้ศาลพลเรือนจัดการสืบพยาน

(๖) ในกรณีที่ศาลอนุญาตให้จำเลย ตามประเด็นไปฟัง การพิจารณา หากจำเลยต้องคุมขังอยู่ ศาลจะรายงานผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการเพื่อสั่งจัดการควบคุมจำเลยไป ถ้าจำเลยมิได้ถูกคุมขัง เป็นหน้าที่ของจำเลยไปฟังการพิจารณาเอง

(๗) การส่งประเด็น ศาลที่ส่งประเด็นส่งไปยังศาลที่รับประเด็น โดยตรง

ข้อ ๒๕. การโอนคดี

(๑) เรื่องราว ขอโอนคดี ให้ยื่นผ่านศาล ทหารชั้น ตันที่ พิจารณา คดีนั้น

(ก) เมื่อศาลทหารชั้นตันรับเรื่องราวไว้แล้ว จะส่งสำเนาให้ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ และสอบถามว่าจะมีข้อโต้แย้งหรือคัดค้านประการใด หรือไม่ ถ้ามีก็ให้ชี้แจงภายในระยะเวลาไม่เกินเจ็ดวันนับตั้งแต่ได้ทราบ เมื่อพ้น กำหนดแล้วจะรวบรวมเสนอศาลทหารสูงสุด เพื่อประกอบการพิจารณาส่งต่อไป หากศาลทหารสูงสุดต้องการสำนวน ศาลทหารชั้นตันจะจัดส่งขึ้นไป

(ข) ถ้าศาลทหารสูงสุดส่งประการใด ให้จำศาลทหารสูงสุด จัดส่งคำสั่งไปยังศาลทหารชั้นตัน ศาลทหารชั้นตันจะจัดให้คู่ความทราบทำนองเดียวกับคำสั่งในคดีอื่นๆ ถ้าศาลทหารสูงสุดสั่งให้โอนศาลทหารชั้นตันจะจำหน่าย คดีแล้วจัดส่งสำนวนและหลักฐานในคดีนั้นไปยังศาลที่จะรับโอนตามคำสั่ง ศาล ที่รับโอนจะชั้นเลขคดีดำใหม่เพื่อรับช่วงดำเนินการต่อไป

(๒) ถ้ามีเด็กหรือเยาวชนเป็นจำเลย หากจะต้องโอนคดีไปศาลคดี เด็กและเยาวชน ให้รายงานไปยังผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการดำเนินการ เว้นแต่ ศาลทหารที่ตั้งในจังหวัดพระนคร ให้รายงานผ่านกองการศาลทหารดำเนินการ

(๓) การโอนคดีศาลอาญาศึกษาไปพิจารณายังศาลทหารอื่น ตาม มาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ ศาลทหารแห่ง นั้นจะจัดส่งสำนวนและหลักฐานไปยังศาลที่รับโอน และจัดให้คู่ความทราบการ โอนนี้โดยด่วน

ข้อ ๒๖. การจำหน่ายคดี

(๑) คดีไม่ได้ตัวจำเลยมาพิจารณาพิพากษาภายในหนึ่งเดือนนับตั้งแต่วันพ้นกำหนดในหมายเรียกหรือหมายเบิก เมื่อแจ้งให้โจทก์ทราบแล้ว โจทก์ไม่ได้แจ้งหรือแจ้งเหตุขัดข้องที่ไม่สมควร ศาลจะสั่งจำหน่ายคดี

(๒) คดีที่จำเลยหนี และศาลออกหมายจับแล้ว ไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในหนึ่งเดือน ศาลจะสั่งจำหน่ายคดี

(๓) ในระหว่างพิจารณาคดี ถ้ามีเหตุผลเชื่อว่าจำเลยวิกลจริต ศาลจะปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยอนุโลม ถ้าปรากฏว่า จำเลยวิกลจริตจริงก็จะงดการไต่สวนหรือพิจารณาไว้ก่อนแล้วแต่กรณี และจะสั่งจำหน่ายคดี

ข้อ ๒๗. คำพิพากษาและคำสั่ง

(๑) คำพิพากษาหรือคำสั่งจะได้ทำเป็นหนังสือมีข้อสำคัญตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๗๓, ๑๗๖, ๑๗๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยอนุโลม

(๒) การเรียงคำพิพากษา

นอกจากจะปฏิบัติตามกฎหมายและแบบธรรมเนียมทหารแล้วควรแสดงเหตุผลในคำพิพากษาให้แจ่มชัด เพื่อให้ทราบว่าคู่ความชนะหรือแพ้ในประเด็นข้อใด คำพิพากษาที่รวบรวมกันอาจเป็นเหตุให้คู่ความเห็นว่าตนไม่ได้รับความยุติธรรม

สำนวนโวหารที่ใช้ในคำพิพากษาหรือคำแย้งนั้น ควรใช้คำสุภาพตามท่วงทระองธรรม อย่างกล่าวคำอุทธรณ์ผู้โดนออกเรื่องนอกประเด็น

(๓) ความเห็นแย้ง ให้เขียนต่างหากจากคำพิพากษาโดยใช้แบบพิมพ์อย่างเดียวกับคำพิพากษา แต่แก้ไขชื่อคำพิพากษา เป็นความเห็นแย้ง

ข้อ ๒๘. การลงลายมือชื่อในคำสั่ง

(๑) คำสั่งศาลจังหวัดทหาร กรณีที่ตุลาการศาลทหารจะมีคำสั่งแต่ฝ่ายเดียว ควรเสนอให้ประธานตุลาการเป็นผู้สั่ง เว้นแต่ประธานตุลาการไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ตุลาการอื่นจึงสั่ง แต่อย่างไรก็ตาม ถ้ามีตุลาการพระธรรมนูญทำหน้าที่ตุลาการศาลจังหวัดด้วย ก็ให้เสนอตุลาการพระธรรมนูญสั่ง โดยลงตำแหน่งตุลาการเท่านั้น เว้นแต่เป็นตุลาการพระธรรมนูญที่รัฐมนตรีสั่งมาร่วมคณะตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ จึงลงตำแหน่งตุลาการพระธรรมนูญด้วย

ถ้าเป็นเรื่องที่คู่ความจะต้องลงลายมือชื่อทราบคำสั่ง ก็ต้องมีคำว่า "ทราบแล้ว" หน้าจากลายมือชื่อตุลาการที่สั่งพอรวมแล้วจึงให้คู่ความลงลายมือชื่อ แต่ถ้าคำสั่งนั้นต้องมีรายงานการดำเนินคำสั่งของศาลอีกชั้นหนึ่ง ต้องให้คู่ความลงลายมือชื่อในรายงานการดำเนิน

(๒) คำสั่งศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพและศาลประจำหน่วยทหาร

คงปฏิบัติเช่นเดียวกับ (๑) แต่ถ้าตุลาการพระธรรมนูญสั่งก็ลงตำแหน่งตุลาการพระธรรมนูญด้วย

(๓) คำสั่งศาลทหารกลางและศาลทหารสูงสุด ปฏิบัติเช่นเดียวกับ (๒)

(๔) คำสั่งศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึกษาปฏิบัติ ตาม (๒) โดยอนุโลม

ข้อ ๒๙. การลงลายมือชื่อในคำพิพากษา

(๑) คำพิพากษาศาลจังหวัดทหาร ให้ลงยศ ชื่อตัว ชื่อสกุล ด้วยคำเต็ม ผู้มีอายุไล่ทำหน้าที่ประธาน ก็ลงว่า "ประธานตุลาการ" นอกนั้นลงว่า "ตุลาการ"

ความเห็นในคดีเกินอำนาจก็ให้อนุโลมตามนี้

(๒) คำพิพากษาศาลจังหวัดทหาร ที่มีตุลาการพระธรรมนูญซึ่งรัฐมนตรีสั่งให้ไปทำหน้าที่ร่วม เป็นองค์คณะกับศาลจังหวัดทหาร ตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ ให้ลงตำแหน่ง "ตุลาการพระธรรมนูญ" ไว้ด้วยนอกนั้นปฏิบัติตาม (๑)

(๓) ศาลมณฑลทหาร ศาลทหารกรุงเทพ ศาลประจำหน่วยทหาร ให้ปฏิบัติตาม (๑) แต่ผู้ทำหน้าที่ตุลาการพระธรรมนูญก็ลงตำแหน่ง "ตุลาการพระธรรมนูญ" ไว้ด้วย

(๔) ศาลทหารในเวลาไม่ปกติและศาลอาญาศึก ให้ปฏิบัติอย่าง (๓) โดยอนุโลม

ข้อ ๓๐. อุทธรณ์และฎีกา

(๑) เมื่อมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา และจำศาลได้ตรวจถูกต้องแล้ว ให้เสนอตุลาการเพื่อสั่งในอุทธรณ์หรือฎีกาว่าจะรับเป็นอุทธรณ์หรือฎีกาหรือไม่ ถ้าไม่รับ ตุลาการจะบันทึกเหตุผลตามกฎหมายโดยชัดเจน ถ้ารับ ก็จะต้องส่งสำเนาอุทธรณ์หรือฎีกาให้อีกฝ่ายหนึ่งแก่

ถ้าตั้งใจให้เหตุผลในการสั่งยึดยาว ควรทำเป็นคำสั่งอีกส่วนหนึ่งต่างหาก

(๒) กำหนดเวลาให้แก่อุทธรณ์หรือฎีกาตามกฎหมายภายในเจ็ดวัน นับตั้งแต่วันรับ ถ้าได้รับคำแก้อุทธรณ์หรือฎีกาก็ให้ส่งสำเนาแก้อุทธรณ์หรือฎีกาให้ผู้อุทธรณ์หรือฎีกาต่อไป โดยให้ผู้รับลงลายมือชื่อรับและติดใบรับไว้ในสำนวน

เมื่อมีการแก้อุทธรณ์หรือฎีกาภายในกำหนด หรือมิได้แก้อุทธรณ์หรือฎีกา หรือมิได้ยื่นคำร้องขอเลื่อนกำหนดเวลา

(ก) ถ้าเป็นศาลที่ตั้งอยู่ในจังหวัดพระนคร ให้จำศาลเสนอสำนวนไปยังกองการศาลทหารเพื่อตรวจความเรียบร้อยก่อน เมื่อเรียบร้อยแล้วกองการศาลทหารจึงจะส่งสำนวนไปยังศาลทหารกลางหรือศาลทหารสูงสุด แล้วแต่กรณี

(ข) ถ้าเป็นศาลที่ตั้งอยู่นอกจังหวัดพระนคร ให้จำศาลเสนอสำนวนต่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ เพื่อส่งสำนวนไปยังกองการศาลทหารตรวจความเรียบร้อยก่อน เมื่อเรียบร้อยแล้ว กองการศาลทหารจึงจัดส่งไปยังศาลทหารกลางหรือศาลทหารสูงสุด แล้วแต่กรณี

(๓) การเสนอสำนวนไปให้ศาลสูงวินิจฉัย ถ้ามีประเด็นโต้เถียงถึงลักษณะของของกลาง ก็ให้ส่งของกลางไปพร้อมกับสำนวน เว้นแต่ไม่สามารถส่งได้

(๔) เมื่อศาลทหารชั้นต้นสั่งรับอุทธรณ์ หรือฎีกา ของโจทก์ไว้แล้ว แต่ส่งสำเนาอุทธรณ์หรือฎีกาให้จำเลยไม่ได้ เพราะหาตัวไม่พบหรือหลบหนีหรือจงใจไม่รับสำเนาอุทธรณ์หรือฎีกา ให้ศาลทหารชั้นต้นรับส่งสำนวนไปยังศาลทหารกลางหรือศาลทหารสูงสุดตาม (๒)

(๕) เมื่อศาลทหารชั้นต้นสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือฎีกา ถ้ามีการอุทธรณ์คำสั่ง ศาลทหารชั้นต้นจะปฏิบัติดังนี้

(ก) ถ้าเป็นคดีอุทธรณ์จะรับส่งคำร้องอุทธรณ์คำสั่งพร้อมด้วยอุทธรณ์ คำพิพากษาและคำสั่งศาลทหารชั้นต้นไปยังศาลทหารกลาง

(ข) ถ้าเป็นคดีฎีกาจะรับส่งคำร้องอุทธรณ์คำสั่งพร้อมด้วยฎีกา คำสั่งศาลทหารชั้นต้นและคำพิพากษาศาลทหารชั้นต้นและศาลทหารกลางไปยังศาลทหารสูงสุด

(ค) ถ้าศาลสูงเห็นสมควรจะตรวจสอบสำนวนเพื่อส่งคำร้อง ก็จะเรียกจากศาลทหารชั้นต้น

(๖) พ้อง คำให้การ อุทธรณ์ ฎีกา คำร้อง คำขอ หรือคำแถลง
ใดๆ เมื่อได้ยื่นต่อศาลแล้ว ถ้าผู้ยื่นประสงค์จะถอนต้องยื่นคำร้องขอต่อศาล ศาลสั่ง
ประการใดก็ตาม จะไม่คืนให้ คงเก็บรวมเป็นหลักฐานไว้ในสำนวนนั้นทั้งหมด

(๗) เมื่อศาลทหารชั้นต้นส่งสำนวนไปยังศาลสูงแล้ว ถ้าต่อมาปรากฏ
ว่าจำเลยตาย หลบหนีหรือวิกลจริต ศาลทหารชั้นต้นจะแจ้งให้ศาลสูงทราบ

(๘) เมื่อจำศาลทหารกลางหรือศาลทหารสูงสุดได้รับสำนวนแล้ว ให้
ลงบัญชีรับ แล้วนำเสนอประธานตุลาการหรือตุลาการพระธรรมนูญ เพื่อพิจารณา
และพิพากษาโดยเร็ว

(๙) เมื่อศาลเดิมได้รับสำนวน และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลสูง
แล้ว จะได้รับนัดให้คู่ความฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยเร็ว ถ้ามีเหตุขัดข้อง ศาล
จะจับบันทึกไว้ในสำนวน

ข้อ ๓๑. การอ่านคำพิพากษาและคำสั่ง

(๑) การอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยปกติเป็นหน้าที่ศาลทหารชั้น
ต้นอ่านให้คู่ความฟัง

(๒) ถ้าจำเลยต้องคุมขังอยู่ต่างท้องที่กับศาลทหารชั้นต้น ศาลจะส่ง
คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นไปให้ศาลทหารในท้องที่ที่จำเลยถูกคุมขังอ่านให้จำเลย
ฟังก็ได้

ในการนี้ให้จัดส่ง

- (ก) สำเนารายงานการพิจารณาภาคี
- (ข) สำเนาหมายบังคับคดี
- (ค) สำเนาคำสั่งแต่งตั้งตุลาการ และ
- (ง) สำเนาหลักฐานอื่นๆ ที่จำเป็นแก่การที่ศาลอื่นจะดำเนินการ
ให้ตามขอ

อนึ่ง การคัดสำเนาข้างต้น ถ้ามีอย่างเดียวกันหลายฉบับ ควรคัดแต่
ฉบับล่าสุด เว้นแต่จะเกี่ยวเนื่องกับฉบับอื่น จึงให้สำเนาฉบับที่เกี่ยวข้องกันนั้น
ไปด้วย

(๓) การส่งคำพิพากษาหรือคำสั่งไปให้ศาลอื่นอ่าน ให้เข้าของบิตฉนี้ก็เป็นราชการลับต่างหากจากหนังสือนำส่ง ของคำพิพากษาหรือคำสั่ง นอกจากต้องมีคำว่า "ลับ—ต่อนี้" แล้ว ควรให้ปรากฏว่า เป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลใด คดีที่เท่าใด ส่งพร้อมกับหนังสือที่เท่าใด ในหนังสือนำส่งต้องไม่กล่าวถึงคำช้ชขาดของศาล

(๔) คำพิพากษาหรือคำสั่งที่มีจำเลยหลายคน แม้จะได้อ่านให้จำเลยบางคนฟังแล้วก็ตาม ก็ยังต้องส่งไปให้ศาลอื่นเพื่อจัดการอ่านให้จำเลยอื่นฟังอีก ก็ต้องจัดส่งและปฏิบัติตาม (๓)

(๕) ศาลที่รับคำพิพากษาหรือคำสั่ง เมื่อใช้จัดการอ่านให้จำเลยฟังแล้ว ให้จัดรายงานการอ่านให้คู่ความทราบ และออกหมายบังคับคดีไปตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่ง แล้วคืนคำพิพากษาหรือคำสั่งพร้อมกับหลักฐานปฏิบัติงานไปยังศาลที่ส่งคำพิพากษาหรือคำสั่งมา

ข้อ ๓๒. การแจ้งผลคำพิพากษาไปยังผู้มีอำนาจแต่งตั้ง

ตุลาการและผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ

เมื่อศาลทหารชั้นต้นอ่านคำพิพากษาแล้ว ให้จำศาลแจ้งผลคำพิพากษาโดยย่อ พร้อมทั้งย่อความเป็นมาในคดีนั้นให้ทราบว่า เป็นมาอย่างไร ลงในรายงานเจ้าหน้าที่เสนอผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการและผู้มีอำนาจสั่งลงโทษโดยเร็ว เพื่อให้ไรสิทธิอุทธรณ์ฎีกาได้ภายในอายุความ ถ้าศาลทหารชั้นต้นนั้นเป็นศาลทหารกรุงเทพให้เสนอผ่านกองการศาลทหารเพื่อเสนอต่อไป

ข้อ ๓๓. วิธีปฏิบัติเมื่อศาลสั่งหรือพิพากษาแล้ว

(๑) เมื่ออ่านคำสั่งหรือคำพิพากษาศาลทหารชั้นต้นแล้ว

(ก) ถ้าลงโทษ ให้ออกหมายแจ้งโทษระหว่างอุทธรณ์

(ข) ถ้าปล่อยหรือได้รับโทษครบหรือชำระค่าปรับเต็มจำนวน

แล้ว ให้ออกหมายปล่อย

(๒) เมื่ออ่านคำสั่งหรือคำพิพากษาศาลทหารกลางแล้ว

(ก) ถ้ำลงโทษ ให้ออกหมายแจ้งโทษระหว่างฎีกา

(ข) ถ้าให้ปล่อยหรือได้รับโทษครบ หรือชำระค่าปรับเต็มจำนวนแล้ว ให้ออกหมายปล่อย

(๓) ถ้ามีเหตุผลที่ศาลจะยังไม่ปฏิบัติตามคำบังคับในคำสั่งหรือคำพิพากษา ศาลจะตรวจงานเหตุผลให้ปรากฏและทำคำสั่งไว้ เช่นคำพิพากษาให้ปล่อย แต่มีพฤติการณ์ให้เห็นว่าถ้าปล่อยไปแล้วจะไม่ได้ตัวมาดำเนินคดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ศาลจะสั่งขังไว้ก่อน หรือศาลพิพากษาให้จำคุก แต่มีประกันศาลจะออกหมายปล่อย เป็นต้น

(๔) ถ้าศาลทหารสูงสุดสั่งหรือพิพากษาให้ลงโทษกักขัง ศาลทหารกลางหรือศาลทหารชั้นต้นสั่งหรือพิพากษาให้ลงโทษเมื่อคดีถึงที่สุดก็ตี ศาลจะออกหมายแจ้งโทษเด็ดขาดไม่ว่าจะเป็นโทษจำคุก ประหารชีวิต ปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ

แต่ถ้าศาลสั่งปล่อย หรือจำเลยได้รับโทษมาพอหรือได้ชำระค่าปรับเต็มจำนวนแล้ว ศาลจะออกหมายปล่อย เว้นแต่จะได้ปล่อยตัวไปก่อนแล้ว

อนึ่ง สำหรับแบบหมายแจ้งโทษเด็ดขาดที่มีข้อความไม่ลงรูปกับชนิดของโทษ เช่นในแบบหมายให้จำคุก แต่จะต้องใช้กับโทษประหารชีวิต หรือกักขังก็แก้หมายให้ลงรูปกับชนิดของโทษนั้นๆ

(๕) ในกรณีที่ต้องปล่อยตัวไปก่อน ต่อมาศาลสั่งหรือพิพากษาให้ลงโทษเมื่อคดีถึงที่สุด แม้จำเลยจะไม่ต้องรับโทษต่อไป ศาลจะออกหมายแจ้งโทษเด็ดขาดไว้เป็นหลักฐาน

(๖) ในกรณีออกหมายปล่อย ต้องกระทำโดยฉับพลัน

(๗) เมื่อศาลทหารชั้นต้นอ่านคำสั่งหรือคำพิพากษาศาลทหารกลางหรือศาลทหารสูงสุดแล้ว จำศาลต้องแจ้งให้ศาลที่สั่งหรือพิพากษาทราบวันเดือนปีที่อ่านภายในสามวัน

(๘) เมื่อศาลทหารสูงสุดได้ทราบการอ่านคำสั่งหรือคำพิพากษาให้
คู่ความฟังแล้ว ให้กองการศาลทหารพิมพ์แจกส่วนราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
ข้อต่อไป

(๙) เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ให้จำศาลทหารชั้นต้นส่งสำเนาคำพิพากษา
ไปยัง

(ก) ต้นสังกัดจำเลยหนึ่งชุด และ

(ข) กองการศาลทหารสองชุด

เมื่อกองการศาลทหารได้รับสำเนาตาม (ข) แล้ว ให้จัดเสนอกรม
พระธรรมนูญ เฉพาะ

๑) คดีที่พิพากษาให้จำคุกตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป

๒) คดีที่พิพากษาให้ประหารชีวิต

๓) คดีที่นายทหารชั้นสัญญาบัตรเป็นจำเลย

๔) คดีที่มีปัญหากฎหมายหรือมีความเห็นแย้ง

(๑๐) เมื่อศาลทหารสั่งให้ลงโทษหรือพิพากษาให้ลงโทษทางอาญา
ซึ่งมิใช่ความผิดฐานลหุโทษหรือประมาท และคดีถึงที่สุดแล้ว

(ก) ถ้าปรากฏว่า จำเลยเป็นทนายความ ให้กองการศาลทหารราย
งานกรมพระธรรมนูญ เพื่อแจ้งไปยังคณะกรรมการสอดส่องความประพฤติทนาย
ความ

(ข) ถ้าปรากฏว่า จำเลยเป็นทนายที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ให้
รายงานกรมพระธรรมนูญเพื่อแจ้งไปยังผู้บังคับบัญชาของผู้ละเมิดหรือจำเลย

ข้อ ๓๔. การส่งรายงานการพิจารณาพิพากษาคดี

(๑) ตุลาคมการพระธรรมนูญที่ต้องไปพิจารณาคดีในศาลทหารต่างท้อง
ที่ เมื่อกลับแล้ว ให้รีบรายงานผลไปยังกองการศาลทหารอย่างช้าภายในห้าวัน
นับตั้งแต่วันกลับ

(๒) ตุลาการพระธรรมนูญส่วนภูมิภาค ให้ส่งรายงานผลการพิจารณาคดีที่ได้ปฏิบัติไปทุกรอบ ๑ เดือน

(๓) การรายงานให้ใช้แบบบัญชี ตามตัวอย่างท้ายระเบียบนี้

ข้อ ๓๕. การยึดทรัพย์

(๑) กรณีที่โจทก์ร้องขอให้ยึดทรัพย์จำเลย ตามมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ ถ้ายังไม่มีคำบังคับคดี ศาลจะจัดให้มีคำบังคับคดีเสียก่อน หากจำเลยไม่จัดการตามคำบังคับแล้ว ศาลจะรายงานให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการส่งสำนวนนั้นไปยังศาลพลเรือนในท้องที่ที่ทรัพย์นั้นตั้งอยู่ เพื่อให้ศาลพลเรือนสั่งจัดการยึดทรัพย์ในคดีนั้นต่อไป

(๒) กรณีที่นายประกันผิดสัญญา เมื่อศาลสั่งปรับนายประกันและกำหนดเวลาให้ชำระค่าปรับแล้ว ถ้านายประกันไม่ปฏิบัติตาม ศาลจะรายงานให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการจัดส่งเรื่องไปยังศาลพลเรือนในท้องที่ที่ทรัพย์ของนายประกันมีอยู่เพื่อขอให้ยึดทรัพย์

การขอให้ยึดทรัพย์นายประกันเช่นนี้ คงส่งแต่เฉพาะหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการผิดสัญญาประกัน และในโอกาสเดียวกันควรสำเนาเรื่องส่งให้พนักงานอัยการในท้องที่นั้นทราบด้วย เพื่อว่าถ้ามีการขอเฉลี่ยทรัพย์ หรือร้องขอตัดทรัพย์ ก็ขอให้พนักงานอัยการดำเนินคดีในชั้นยึดทรัพย์ต่อไป

เมื่อได้ดำเนินการยึดทรัพย์ได้ผลประการใด ศาลจะรายงานให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการทราบ ถ้าได้เป็นตัวเงินให้จัดส่งเป็นรายได้ของแผ่นดินโดยด่วน

ข้อ ๓๖. การคัดสำนวนและเอกสาร

(๑) ต้องมีคำร้องขอและได้รับอนุญาตจากศาลแล้วจึงจะคัดได้

(๒) เมื่อได้รับอนุญาตให้คัดแล้ว ให้นำสำนวนหรือเอกสารเข้ากรงคัดสำนวนเสมอ เว้นแต่มีความจำเป็น แต่อย่างไรก็ตาม จะต้องอยู่ในความสอดส่องดูแลรับผิดชอบของจำศาล

ข้อ ๓๗. การยืมสำนวนและเอกสาร

การยืมสำนวนและเอกสารเป็นอันห้ามขาด เว้นแต่เป็นสำนวนเสร็จเด็ดขาดแล้ว และจะให้ยืมได้เฉพาะส่วนราชการที่มีความจำเป็นโดยทำหลักฐานการยืมเป็นหนังสือ และได้รับอนุญาตจากศาลแล้ว

ข้อ ๓๘. ของกลาง

(๑) การรับ

เมื่อมีการรับของกลางไว้ ให้เจ้าศาลจัดลงบัญชีของกลางทันที โดยให้ปรากฏรายละเอียด ตำนานรูปพรรณอย่างชัดแจ้ง และให้ทำแผ่นป้ายมีเลขคดี ชื่อคู่ความ ข้อหา และเลขหมายกำกับ ให้ตรงตามบัญชีติดไว้ที่ของกลางนั้นๆทุกชั้น

(๒) การเก็บรักษา

(ก) ของกลางที่รับไว้ ให้เจ้าศาลเก็บรักษาไว้ในที่อันมั่นคงของทางราชการ และให้เจ้าศาลหมั่นตรวจตราดูแลให้ของกลางอยู่ในสภาพเรียบร้อยเสมอ

(ข) ของกลางที่มีสภาพหรือลักษณะไม่เหมาะสมหรือไม่สะดวกที่เจ้าหน้าที่ศาลจะเก็บรักษาเอง ให้รายงานผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการเพื่อดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ที่เหมาะสมเก็บรักษาแทน

(ค) ของกลางที่เสียด่าง หรือถ้าเก็บไว้นานอาจจะสูญเสียด่าง หรือจะเสียหาย หรือจะเสียค่าใช้จ่ายเกินกว่าค่าของของกลาง ทั้งจะไม่เป็นประโยชน์แก่ทางคดี ก็ให้รายงานผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการขอขายทอดตลาดหรือขายโดยวิธีอื่นเพื่อเก็บรักษาเงินไว้แทนของกลาง

การขายทอดตลาดหรือขายโดยวิธีอื่นให้กระทำโดยเปิดเผยและควรให้มีข้าราชการชั้นสัญญาบัตรเป็นกรรมการสามนาย มีฝ่ายกฎหมาย ฝ่ายปลาดิจการ หรือการเงินร่วมอยู่ด้วย

เมื่อกรรมการได้ดำเนินการไปแล้ว ให้รายงานผลให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้ง
ตุลาการทราบและรวมเป็นหลักฐานไว้ในสำนวน

(๓) การคืน

(ก) ของกลางที่ศาลเห็นว่าไม่จำเป็นจะต้องเก็บรักษาไว้จนคดี
ถึงที่สุด จะสั่งให้คืนไปในระหว่างพิจารณาก็ได้

(ข) เมื่อคดีถึงที่สุด ถ้าศาลจะสั่งให้ริบหรือคืนของกลางแก่ผู้ใด
ก็ให้จัดการตามนั้น

(๔) วิธีคืน

(ก) ให้จำศาลแจ้ง หรือประกาศให้ผู้มีสิทธิรับคืนไปโดยเร็ว
ถ้าไม่มารับคืนภายในหนึ่งปี ให้หมายเหตุไว้ในบัญชีของกลาง แล้วจัดการ
เช่นเดียวกับของกลางที่ต้องริบ

(ข) ของกลางที่ไม่ทราบตัวผู้มีสิทธิจะมารับคืน ให้จำศาล
ประกาศหาเจ้าของปิดไว้ในที่ประกาศของศาล ถ้าภายในห้าปีนับตั้งแต่วันประกาศ
ไม่ปรากฏตัวผู้มีสิทธิมารับของนั้น ก็ให้จัดการเช่นเดียวกับของที่ต้องริบ

แต่ถ้าในระยะห้าปี ปรากฏผู้มีสิทธิรับคืน เมื่อจำศาลได้แจ้งให้ทราบ
แล้ว ไม่มารับคืนภายในหนึ่งปี นับตั้งแต่วันที่แจ้งให้ทราบ ก็ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับ
ของที่ต้องริบ

ถ้าภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวข้างต้น ผู้มีสิทธิรับมาแจ้งเหตุ
ชัดข้อที่ยังไม่อาจมารับได้ตามกำหนด ก็อาจพิจารณามอบคืนไปได้ตามสมควร
และ

(ค) ต้องให้ผู้รับลงลายมือชื่อพร้อมทั้งวันเดือนปีในใบรับติดสำนวน
และจำศาลต้องจัดการหมายเหตุในบัญชีของกลางนั้นด้วย

(๕) การจำหน่าย

(ก) เมื่อสิ้นปีหนึ่ง ๆ ให้จำศาลสำรวจของกลางที่ต้องริบ หรือ
ของที่ให้จัดการอย่างของต้องริบ เพื่อรายงานขอจำหน่าย

(ข) ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการเป็นผู้อนุมัติการขอจำหน่าย เว้นแต่ศาลทหารกรุงเทพ เจ้ากรมพระธรรมนูญเป็นผู้อนุมัติ

(ค) ให้ทำบัญชีแยกประเภทของกลางประกอบรายงานขอจำหน่าย เป็นสี่ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ เงิน ส่งฝ่ายการเงินเป็นรายได้ของแผ่นดิน

ประเภทที่ ๒ อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดหรือสิ่งทีคล้ายคลึงกัน ส่งฝ่ายการแสงสรรพาวุธ

ประเภทที่ ๓ ของที่เป็นประโยชน์แก่ราชการ ส่งฝ่ายพลาธิการ

ประเภทที่ ๔ ของที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ราชการ ให้ทำลาย

(ง) บัญชีตาม (ค) ประเภทที่ ๑,๒,๓ ให้ทำเป็นสองชุด เก็บรักษาไว้ที่ศาลนั้นหนึ่งชุด อีกหนึ่งชุดส่งให้กับหน่วยที่รับของกลาง

(จ) การทำลาย ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ หรือเจ้ากรมพระธรรมนูญ แล้วแต่กรณี สั่งแต่งตั้งข้าราชการชั้นสัญญาบัตรสามนายเป็นกรรมการจัดการทำลาย แล้วรายงานผลให้ผู้สั่งทราบ และเก็บเป็นหลักฐานไว้ที่ศาลนั้นๆ พร้อมด้วยบัญชี

ข้อ ๓๘. สำนักและบัญชี

(๑) การรวบรวมบรรดาคำคู่ความ เอกสาร หรือหลักฐานอื่นใด ประกอบเป็นสำนวน ให้เก็บรวบรวมเรียงตามลำดับวันและเวลาที่รับไว้ มีปกสำนวนและบัญชีลงรายการเอกสารตามลำดับในสำนวน

พยานเอกสาร หรือหลักฐานซึ่งไม่สะดวกที่จะเก็บรวมไว้ในสำนวนให้แยกเก็บไว้ต่างหาก รวมเป็นเรื่องๆ โดยมีบัญชีลงรายการตามลำดับ และให้มีหมายเหตุทั่วถึงสำนวนให้แจ้งชัด

(๒) การเก็บสำนวน

การเก็บสำนวนให้แยกเก็บดังนี้

ก. สำนวนระหว่างแต่งตั้งตุลาการ

ข. สำนวนระหว่างพิจารณา

ค. สำนวนระหว่างอุทธรณ์

ง. สำนวนระหว่างฎีกา

จ. สำนวนคดีเกินอำนาจ

ฉ. สำนวนคดีจำหน่าย

สำนวนที่เสร็จแล้ว ให้เก็บตามลำดับเลขคดีแดงของสารบบศาลนั้น

(๓) การทำลายสำนวนและสมุดบัญชีศาล

๑. สำนวนความที่เสร็จเด็ดขาดแล้ว มีอายุเกินกว่าสิบปี ให้จัดการ
ปลดเผาและคงไว้ดังนี้

ก. คดีที่ศาลพิพากษาให้จำคุกจำเลยเกินกว่าเจ็ดปีขึ้นไปก็ดี คดีที่
ยังไม่ได้ตัวจำเลยมาพิจารณา แต่ยังอยู่ในระหว่างอายุความก็ดี ให้เก็บคำฟ้อง
คำให้การจำเลยและพยาน คำร้อง พยานเอกสาร แผนที่ คำพิพากษา และคำสั่ง
บังคับ คำร้องขอหมายจับ และหมายจับ

ข. คดีที่ศาลได้พิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินกว่าเจ็ดปี ให้เก็บ
คำฟ้อง คำพิพากษา และหมายแจ้งโทษ

๒. บรรดาสำนวนความที่เหลือจากการปลดเผาตาม ๑. นั้น

ก. คดีที่มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพัน
บาท หรือทั้งจำทั้งปรับไม่เกินกว่านั้น เมื่อมีอายุเกินกว่ายี่สิบปี และ

ข. คดีอื่นๆนอกจากที่กล่าวใน ก. เมื่อมีอายุเกินกว่าสามสิบปี
ให้เผาเสียได้ทั้งสำนวน

๓. บัญชีรับฟ้อง บัญชีนัดพิจารณา บัญชีสั่งชั่ง เมื่อมีอายุ
เกินยี่สิบปีแล้ว จะเผาเสียก็ได้

๔. ให้นำข้อ ๓๘. (๕)(๑) มาบังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๔๐. บัญชีและแบบพิมพ์

(๑) บัญชีและแบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในราชการศาลทหารนั้น ให้
เป็นไปตามที่กรมพระธรรมนูญกำหนด

(๒) ศาลทหารทุกแห่งให้มีบัญชีดังนี้

ก. บัญชีรับฟ้อง

ข. ตารางบทความ

ค. บัญชีนัดพิจารณา

ง. บัญชีของกลาง

จ. บัญชีสั่งชั่ง (เฉพาะศาลทหารชั้นต้น)

(๓) บัญชีดังกล่าวแล้วให้ใช้ได้ในปีหนึ่ง ๆ เว้นแต่มีกระตาศ
เหลือพอใช้ตลอดปีต่อไป

(๔) แบบพิมพ์สำหรับใช้ในราชการศาลทหาร มีดังนี้

อน. ๑ กระตาศเปล้ามีบรรทัด

อน. ๒ กระตาศเปล้ามีตราครุฑไม่มีบรรทัด

อน. ๓ ฟ้อง

อน. ๔ คำขอท้ายฟ้อง

อน. ๕ บัญชีสั่งของ

อน. ๖ คำ..... (คำขอ, คำร้อง, คำแถลง)

อน. ๗ สัญญาประกัน

อน. ๘ ระบุพยาน

อน. ๙ หน้าปกสำนวน

อน. ๑๐ ปกสำนวน

- ฉน. ๑๑ บัญชีถ้อยคำคำนวณ
- ฉน. ๑๒ คำสั่งแต่งตั้งตุลาการ (เฉพาะคดี)
- ฉน. ๑๓ คำสั่งแต่งตั้งตุลาการ (ประจำ)
- ฉน. ๑๔ ใบตั้งทนาย
- ฉน. ๑๕ ใบแต่งตั้งทนาย
- ฉน. ๑๖ คำให้การจำเลย
- ฉน. ๑๗ คำให้การพยาน
- ฉน. ๑๘ รายงานพิจารณา
- ฉน. ๑๙ รายงานเจ้าหน้าที่
- ฉน. ๒๐ หนังสือนำส่งหมาย
- ฉน. ๒๑ หมายเรียกจำเลย
- ฉน. ๒๒ หมายนัด
- ฉน. ๒๓ หมายเบิก
- ฉน. ๒๔ หมายส่ง
- ฉน. ๒๕ หมายจับ
- ฉน. ๒๖ หมายเรียกพยานบุคคล
- ฉน. ๒๗ หมายเรียกเอกสารหรือวัตถุพยาน
- ฉน. ๒๘ หมายขังระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา
- ฉน. ๒๙ หมายแจ้งโทษระหว่าง.....
- ฉน. ๓๐ หมายปล่อย
- ฉน. ๓๑ หมายแจ้งโทษเด็ดขาด
- ฉน. ๓๒ คำบังคับคดี
- ฉน. ๓๓ คำพิพากษา
- ฉน. ๓๔ อุทธรณ์
- ฉน. ๓๕ ท้ายอุทธรณ์
- ฉน. ๓๖ คำแก้.....

- อน. ๓๗ ท้ายคำแก้.....
- อน. ๓๘ คำพิพากษาศาลทหารกลาง
- อน. ๓๘ ฎีกา
- อน. ๔๐ ท้ายฎีกา
- อน. ๔๑ คำพิพากษาศาลทหารสูงสุด
- อน. ๔๒ คำสั่ง
- อน. ๔๓ สั่งสำนวน (จำศาล)
- อน. ๔๔ บัญชีรับฟ้อง
- อน. ๔๕ บัญชีสั่งขัง
- อน. ๔๖ บัญชีของกลาง
- อน. ๔๗ บัญชีนัดพิจารณา
- อน. ๔๘ บัญชีรับอุทธรณ์ ฎีกา
- อน. ๔๘ สารบบความฎีกา
- อน. ๕๐ สารบบความอุทธรณ์
- อน. ๕๑ สารบบความศาลทหารชั้นต้น
- อน. ๕๒ บัญชีความงบ ๖ เดือน

(๕) บัญชีและแบบพิมพ์ต่างๆ ดังกล่าวแล้ว สำหรับศาลทหารที่ตั้งในจังหวัดพระนคร เป็นหน้าที่กรมพระอรรคมุนเญจัดทำ ศาลทหารที่ตั้งนอกจังหวัดพระนคร เป็นหน้าที่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการจัดทำ

(๖) บัญชีและแบบพิมพ์ที่ใช้ก่อนระเบียบนี้ให้ใช้จนกว่าจะหมด แต่ให้แก้ไขเพิ่มเติมอนุโลมตามแบบในระเบียบนี้

(๗) ศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึก ให้ใช้แบบพิมพ์และบัญชีของศาลทหารอย่างในเวลาปกติ เว้นแต่มีความจำเป็นจึงให้ใช้กระดาษอื่นแทนได้โดยอนุโลม

(๘) ให้จำศาลทหารจ่ายแบบพิมพ์แก่ผู้มีหน้าที่ต้องใช้ตามระเบียบนี้ได้ตามจำนวนที่จำเป็น โดยผู้ใช้ไม่ต้องเสียมูลค่าอย่างใด

ข้อ ๔๑. การรายงานงบจำนวนคดี

(๑) เมื่อสิ้นเดือนมิถุนายนและธันวาคมของทุกๆ ปีให้เจ้าศาลทำรายงานยื่นตามรายการในบัญชีแบบ ธน. ๕๒ รวมสองฉบับ

(๒) รายงานดังกล่าวแล้วนั้น ให้เก็บรักษาไว้ที่ศาลนั้น ๆ หนึ่งฉบับ อีกฉบับหนึ่งให้จัดส่งนอกระบบนี้

ก. ศาลทหารที่ตั้งนอกจังหวัดพระนคร ให้เจ้าศาลเสนอต่อผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ เพื่อส่งไปยังกองการศาลทหาร

ข. ศาลที่ตั้งในจังหวัดพระนคร ให้เจ้าศาลเสนอรายงานไปยังกองการศาลทหาร

ค. ให้กองการศาลทหารรวบรวมรายงานของศาลทหารทุกแห่งแล้วทำบัญชีแสดงสถิติคดีเสนอกรมพระธรรมนูญเพื่อเสนอปลัดกระทรวงกลาโหมต่อไป.

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๐๐

(ลงชื่อ) พล. ท. ไสว ดวงมณี

จก. ธน.

ระเบียบราชการอัยการทหาร

พ.ศ. ๒๕๐๑

อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ โดยอนุมติรัฐมนตรีนว่าการกระทรวงกลาโหม จึงวางระเบียบราชการอัยการทหารไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบราชการอัยการทหาร พ.ศ. ๒๕๐๑”
เรียกย่อว่า “รอต. ๐๑”

ข้อ ๒. ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓. การรับสำนวนการสอบสวน

ก. ในหน้าที่อัยการศาลทหารกรุงเทพ

ให้อัยการศาลทหารกรุงเทพจัดนายทหารชั้นสัญญาบัตร ๑ นาย เป็นนายทหารเวรรับสำนวนการสอบสวนประจำวัน มีหน้าที่ตรวจรับสำนวนเอกสารและของกลางให้ถูกต้อง แล้วทำบัญชีรับสำนวนประจำวันเสน่ออัยการศาลทหารกรุงเทพ เพื่อรายงานให้หัวหน้ากองอัยการทหารทราบอย่างช้าในวันรุ่งขึ้น หากผู้ต้องหาเป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร ให้หัวหน้ากองอัยการทหารรายงานให้เจ้ากรมพระธรรมนูญทราบโดยด่วน

ถ้ามีการส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมกับสำนวนการสอบสวน ให้นายทหารเวรรับสำนวนปฏิบัติดังนี้

(๑) แจ้งทางโทรศัพท์ไปยังต้นสังกัดของผู้ต้องหาให้ทราบข้อเท็จจริงโดยย่อ และขอให้มีหนังสือมอบหมายระบุตัวเจ้าหน้าที่มารับตัวไปควบคุมไว้ตาม

อำนาจ โดยให้ลงชื่อรับตัวไป แล้วเก็บหลักฐานการรับตัว รวมสำนวนการสอบสวนไว้

(๒) ถ้าไม่สามารถติดต่อตามนัยข้างต้นได้ หรือติดต่อไปแล้วแต่ไม่มีผู้มารับตัวตามกำหนดเวลาอันสมควร ให้แจ้งทางโทรศัพท์ไปยังเรือนจำณฑลทหารบกที่ ๑ เพื่อขอฝากตัวผู้ต้องหาไว้ก่อน เมื่อเจ้าหน้าที่เรือนจำมารับตัว ก็ให้ลงชื่อรับไป แล้วให้รีบแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาของผู้ต้องหาทราบทันที เพื่อส่งควบคุมผู้ต้องหา

(๓) ถ้าไม่มีเจ้าหน้าที่ตาม (๑) และ (๒) มารับตัว ให้อัยการศาลทหารกรุงเทพจัดการฝากผู้ต้องหา ให้กองรักษาการณ์กระทรวงกลาโหมควบคุมไว้ แล้วรีบดำเนินการตาม (๑) หรือ (๒) ในโอกาสแรก

(๔) ถ้าผู้ต้องหาสังกัดหน่วยทหารที่ตั้งอยู่นอกจังหวัดพระนครและธนบุรี ให้ฝากเรือนจำณฑลทหารบกที่ ๑ หรือกองรักษาการณ์กระทรวงกลาโหมควบคุมไว้ แล้วแต่กรณี แล้วให้รายงานตามลำดับชั้นจนถึงกรมพระธรรมนูญ เพื่อเสนอผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจส่งควบคุมทหารผู้ต้องหาไว้

ข. ในหน้าที่อัยการทหารแห่งอื่น

ตามปกติ อัยการทหารแห่งนั้น เป็นผู้รับสำนวนการสอบสวนเอง ถ้าแห่งใดมีอัยการผู้ช่วย จะผลัดเปลี่ยนกันเป็นเวรรับสำนวนก็ได้ ในกรณีจำเป็นเมื่ออัยการทหารหรืออัยการผู้ช่วยแห่งนั้นไม่อยู่ อัยการทหารจะมอบหมายให้ข้าราชการต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร ซึ่งอยู่ในปกครองของอัยการเป็นผู้รับสำนวนแทนก็ได้ เมื่อได้รับไว้แล้ว ก็ให้เสนออัยการทหารโดยด่วน

ถ้ามีการส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมทั้งสำนวนการสอบสวน ให้อัยการทหารแจ้งให้ต้นสังกัดของผู้ต้องหารับตัวไปควบคุม ถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างที่อื่นกับ

ผู้บังคับบัญชา ให้ยื่นการทหาารายงานผู้บังคับบัญชาของตน เพื่อขอให้ผู้มีอำนาจ
สั่งควบคุมควบคุมผู้ต้องหาไว้

**ข้อ ๔. การลงสารบบความ บันทึกหน้าสำนวน และบัญชีถ้อยคำ
สำนวน**

- (๑) สารบบความอัยการให้ใช้แบบ ธน. ๕๓
 - (๒) ให้แยกสารบบความ (ธน. ๕๓) ออกเป็นปีๆ ถ้าในปีหนึ่งใช้ไม่
หมดจะใช้เล่มเดียวหลายปีก็ได้ แต่ให้แยกไว้เป็นส่วนสัตว์
 - (๓) ให้แยกสารบบความ (ธน. ๕๓) ออกเป็น ๒ เล่ม คือในเวลา
ปกติเล่มหนึ่ง และในเวลาไม่ปกติอีกเล่มหนึ่ง
 - (๔) การลงสารบบความให้กรอกข้อความลงในช่องบัญชี (ธน. ๕๓)
ให้ครบถ้วน นอกจากนั้นให้ลงเลข พ.ศ. ที่รับกำกับต่อท้ายหมายเลขคดี ถ้าเป็นคดี
เวลาไม่ปกติ ให้เขียนอักษร ก. ประกอบไว้หน้าเลขคดีด้วย
 - (๕) ทุกคดีที่ได้ลงสารบบความแล้ว ให้เขียนบันทึกปกสำนวนอัยการ
ธน. ๕๔ และบัญชีถ้อยคำสำนวน ธน. ๑๑
- บันทึกปกสำนวนอัยการให้ลงเลขหมายคดีตรงตามสารบบความ และถ้า
เป็นคดีเวลาไม่ปกติ ให้เขียนอักษร ก. ประกอบลงไว้หน้าเลขคดีด้วย
- ส่วนบัญชีถ้อยคำสำนวนนั้น ให้ลงรายการเอกสารและวัตถุพยานต่างๆ
ที่มีอยู่ในสำนวนความตามลำดับจนครบถ้วน

ข้อ ๕. การตรวจสำนวน

- (๑) ให้รีบตรวจสำนวนการสอบสวนโดยไม่ชักช้า
- (๒) ให้พิจารณาว่าเป็นคดีอยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ ถ้าปรากฏ
ว่าเป็นคดีไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ให้รายงานการคดีเสนอผู้บังคับบัญชาสั่งให้
ส่งสำนวนการสอบสวนคืนดังนี้

(ก) ถ้าสำนวนนั้น พนักงานสอบสวนส่งมา ก็ให้คืนพนักงานสอบสวน เพื่อให้ส่งไปยังพนักงานอัยการ

(ข) ถ้าสำนวนนั้น พนักงานอัยการส่งมาโดยมีความเห็นว่าคดีอยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่อัยการทหารเห็นว่า คดีไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ก็ให้เสนอผู้บังคับบัญชาสั่งให้อัยการทหารส่งสำนวนคืนไปให้พนักงานอัยการดำเนินคดี

(ค) ถ้าเป็นสำนวนที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารสอบสวนส่งมา ก็ให้เสนอผู้บังคับบัญชาสั่งให้ส่งสำนวนคืนหน่วยที่ส่งมา เพื่อดำเนินการต่อไปตามควรแก่กรณี

(๓) เมื่อพิจารณาเห็นว่าคดีอยู่ในอำนาจศาลทหารแห่งนั้น ให้อัยการทหารตรวจสำนวนการสอบสวน ว่ามีพยานหลักฐานสมบูรณ์พอหรือไม่ ถ้าพอก็ให้รายงานการคดีเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อพิจารณาสั่งคดี ถ้าพยานหลักฐานยังไม่สมบูรณ์ ก็ให้ติดต่อหรือจัดให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานเพิ่มเติม

(๔) สำนวนที่พนักงานสอบสวนส่งมานั้น เมื่อพิจารณาเห็นว่าความผิดของผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะทำการเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายและข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย แต่พนักงานสอบสวนยังมีได้เปรียบเทียบ จะเสนอความเห็นต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อสั่งให้ส่งสำนวนการสอบสวนคดีนั้น ไปให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบหรือจะเสนอขอให้ผู้บังคับบัญชาสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยก็ได้

(๕) ถ้าปรากฏว่ามีบุคคลที่อยู่นอกอำนาจศาลทหาร ต้องหาว่ากระทำความผิดร่วมกับบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่ตามพยานหลักฐานปรากฏชัดว่าเฉพาะบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเท่านั้นเป็นผู้กระทำความผิด ให้อัยการทหารรายงานผู้บังคับบัญชาขอให้สั่งส่งสำนวนการสอบสวนคืนพนักงานสอบสวน เพื่อให้พนักงานอัยการสั่งคดีเกี่ยวกับบุคคลที่อยู่นอกอำนาจศาลทหาร ที่เป็นผู้ต้องหาพร้อมนั้นเสียก่อน

(๖) ในการพิจารณาสำนวน หากปรากฏว่ายังไม่มีเอกสารบันทึกการควบคุมผู้ต้องหา หรือแบบพิมพ์ลายนิ้วมือ ให้อัยการทหารรีบติดต่อผู้บังคับบัญชาของผู้ต้องหา หรือผู้สอบสวนคดีนั้นจัดส่งมา ถ้าปรากฏว่าแบบพิมพ์ลายนิ้วมือยังมีได้ส่งไปให้ผู้ชำนาญการตรวจพิสูจน์ ก็ให้รีบดำเนินการโดยด่วน

ข้อ ๖. การสอบสวนเพิ่มเติม

เมื่ออัยการทหารเห็นว่าสำนวนการสอบสวนมีข้อบกพร่อง สมควรจะทำการสอบสวนเพิ่มเติม ก็ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ถ้ามีข้อบกพร่องเล็กน้อย ให้มีหนังสือแจ้งให้ทำการสอบสวนเพิ่มเติมตามประเด็นที่ต้องการ เว้นแต่ในกรณีจำเป็นจะส่งสำนวนการสอบสวนคืนไป เพื่อขอให้สอบสวนเพิ่มเติมก็ได้

(๒) ถ้าพยานเอกสารหรือพยานวัตถุบางสิ่งไม่ครบถ้วน ก็ให้ติดต่อขอให้ส่งสิ่งที่ต้องการมาให้

(๓) ถ้าอัยการทหารประสงค์จะเรียกพยานมาสอบสวนเพิ่มเติมด้วยตนเองย่อมกระทำได้ดังนี้ คือ

(ก) ติดต่อพนักงานฝ่ายปกครอง พนักงานสอบสวน หรือผู้บังคับบัญชาของพยาน ให้ส่งพยานมาให้การต่ออัยการทหาร ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด หรือ

(ข) เรียกพยานที่ประสงค์จะทำการสอบสวนนั้นโดยตรง เพื่อมาให้การเพิ่มเติมต่ออัยการทหารตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

(๔) ถ้าเห็นเป็นการสมควร จะไปทำการสอบสวนพยานด้วยตนเองก็ได้

(๕) ถ้าปรากฏว่ามีพยานหลักฐานสิ่งใด จำเป็นต้องให้ผู้ชำนาญการพิเศษตรวจพิสูจน์ อัยการทหารจะให้ตรวจพิสูจน์โดยตรงหรือจะขอให้ผู้สอบสวนดำเนินการก็ได้

ข้อ ๗. การรายงานการคดี

(๑) ให้รายงานการคดีต่อผู้บังคับบัญชาตามแบบ ธน. ๕๖ ภายใน ๗ วัน เว้นแต่กรณีจำเป็น เช่น จะขาดอายุความ ต้องรายงานโดยด่วน

(๒) ถ้าคดีใดรายงานไม่ทันตาม (๑) ให้รายงานเหตุขัดข้องต่อผู้บังคับบัญชาเพื่อส่งขยายเวลาเป็นคราวๆ ตามความจำเป็น

(๓) รายงานการคดีต้องมีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายให้ผู้บังคับบัญชาเข้าใจได้โดยมีรายละเอียดดังนี้

(ก) ได้รับสำนวนการสอบสวนจากที่ใด เมื่อใด ผู้ใดกล่าวหาว่าใคร กระทำผิดฐานใด วันเวลากระทำความผิด และสถานที่เกิดเหตุ

(ข) พยานหลักฐานตามท้องสำนวนโดยสังเขป

(ค) สรุปข้อเท็จจริง

(ง) มีความเห็นควรฟ้องฐานใดหรือไม่ เพราะเหตุใด

ข้อ ๘. การส่งคดีไปฟ้องศาลทหารแห่งอื่น หรือ โอนคดี

(๑) คดีเรื่องใดที่อัยการทหารเห็นว่า เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแห่งอื่น ก็ให้ส่งสำนวนการสอบสวนไปดำเนินคดียังศาลทหารแห่งนั้น เว้นแต่จะพิจารณาเห็นสมควรฟ้องผู้ต้องหาไปยังศาลทหารที่อัยการทหารผู้นั้นประจำอยู่ ก็ให้เสนอรายงานการคดีต่อผู้บังคับบัญชาของอัยการทหารเพื่อพิจารณา แล้วติดต่อกับกรมพระธรรมนูญโดยตรง เพื่อดำเนินการขอรับคำสั่งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม โดยยังไม่ต้องส่งสำนวนการสอบสวนไปด้วย

(๒) คดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลทหารแห่งอื่น แต่อัยการทหารแห่งนั้น พิจารณาเห็นสมควรดำเนินคดีในศาลทหารกรุงเทพ ให้ส่งสำนวนการสอบสวน ตรงไปให้อัยการศาลทหารกรุงเทพ เพื่อดำเนินการขอรับคำสั่งรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหม

(๓) คดีที่อยู่ในเขตอำนาจศาลทหารกรุงเทพ แต่อัยการศาลทหาร กรุงเทพเห็นสมควรดำเนินคดีในศาลทหารแห่งอื่น ก็ให้อัยการศาลทหารกรุงเทพ ขอรับคำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสั่งให้ส่งสำนวนและผู้ต้องหาไปดำเนิน คดีในศาลทหารแห่งนั้น

(๔) ในระหว่างพิจารณาคดี เมื่อมีเหตุผลที่อาจเป็นการขัดขวางหรือไม่ สะดวกหรือไม่อาจดำเนินคดีในศาลทหารแห่งนั้นได้ ให้อัยการทหารยื่นเรื่องราว ต่อศาลทหารแห่งนั้น เพื่อขอให้ศาลทหารสูงสุดสั่งโอนคดี เมื่อศาลทหารสูงสุด สั่งโอนคดีแล้ว ก็ให้ส่งสำนวนการสอบสวนไปให้อัยการทหารแห่งศาลที่รับโอนคดี ต่อไป

ข้อ ๕. การปล่อยผู้ต้องหาชั่วคราว

เมื่อมีคำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาชั่วคราว ในเมื่อสำนวนการสอบสวน ยังอยู่ในระหว่างพิจารณาของอัยการทหาร ให้เป็นหน้าที่ของอัยการทหารพิจารณาคำร้องนั้น และเสนอความเห็นต่อผู้มีอำนาจสั่งควบคุมพร้อมด้วยเหตุผล ว่าสมควร จะปล่อยผู้ต้องหาชั่วคราวหรือไม่ ถ้าเห็นสมควรปล่อยชั่วคราวโดยให้มีประกัน หรือหลักประกันเป็นมูลค่าเท่าใด และหลักประกันที่ผู้ร้องขอเสนอมานั้นเหมาะสม หรือไม่ เพื่อเป็นทางให้ผู้มีอำนาจสั่งควบคุมพิจารณาสั่งการ

เมื่อมีคำสั่งให้ปล่อยตัวผู้ต้องหาชั่วคราวได้ โดยมีประกันหรือหลักประกัน ให้อัยการทหารจัดให้ผู้ประกันทำสัญญาประกันไว้ต่อผู้มีอำนาจสั่งควบคุม

ตามแบบ อน. ๗ ถ้ามีหลักประกันให้ยึดหลักประกันไว้ แล้วแจ้งให้ผู้มีอำนาจ
ส่งควบคุมทราบเพื่อปล่อยผู้ต้องหาไป

ถ้าหลักประกันเป็นเงิน ให้อัยการทหารทำหลักฐานฝากเงินไว้กับ
เจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินโดยไม่ชักช้า และเก็บรักษาหลักฐานการฝากไว้

กรณีดังต่อไปนี้ไม่ควรให้มีการปล่อยชั่วคราว คือ

(๑) เมื่อมีเหตุผลว่าผู้ต้องหาน่าจะหลบหนี

(๒) อาจเกิดอันตรายหรือความเสียหายขึ้นแก่ตัวผู้ต้องหาเองหรือ
บุคคลอื่น

(๓) จะเป็นเหตุขัดข้องแก่การสอบสวนหรือการหาหลักฐาน

(๔) เป็นคดีที่มีลักษณะหรือเหตุผลพิเศษ เช่น ถ้าให้มีการปล่อย
ชั่วคราวแล้ว จะทำให้เสื่อมเสียความยุติธรรม อาจมีการชู้ชู้ญหรือทำร้ายพยาน
หรือทำให้ยากแก่การสอบสวนหรืออาจจะเป็นเหตุให้พยานหลักฐานอื่น ๆ ถูก
ทำลายให้ชำรุดหรือสูญหายได้

ข้อ ๑๐. การส่งคดี

(๑) ในหน้าที่อัยการศาลทหารกรุงเทพ ให้เสนอรายงานการคดีต่อ
หัวหน้ากองอัยการทหารเป็นผู้พิจารณาส่งคดี ถ้ามีความเห็นควรส่งฟ้อง ก็ให้
เสนอร่างฟ้องไปด้วย เพื่อให้หัวหน้ากองอัยการมีโอกาสตรวจแก้ร่างฟ้องได้

(๒) ในหน้าที่อัยการทหารแห่งอื่น ให้อัยการเสนอรายงานคดีต่อ
ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ส่งคดี

(๓) ถ้าปรากฏว่าผู้มีอำนาจยังส่งไม่ครบถ้วนทุกข้อหาที่เสนอ เป็น
หน้าที่อัยการทหารที่จะต้องตรวจตราคำสั่งของผู้มีอำนาจส่งคดี ถ้าเห็นว่ายังไม่
ครบถ้วนให้อัยการเสนอขอให้ผู้มีอำนาจส่งคดี ได้พิจารณาสั่งการเสียให้ครบถ้วน

ข้อ ๑๑. ห้อง

(๑) ร่างห้องจะต้องกล่าวถึงสารสำคัญตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยครบถ้วน และให้ใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องตรงตามถ้อยคำที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนั้น

(๒) ห้องและคำขอท้ายห้องให้ใช้แบบ ธน. ๓ และ ธน. ๔

(๓) การขอให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่ราคาทรัพย์สินหรือใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่รัฐบาล ตามมาตรา ๕๑ แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ นั้น ควรขอให้คืนหรือใช้ให้แก่ส่วนราชการที่เป็นนิติบุคคล

(๔) ถ้าจำเลยถูกควบคุมอยู่ ณ ที่ใด ตั้งแต่เมื่อใดถึงเมื่อใดหรือถูกปล่อยชั่วคราวแต่เมื่อใดถึงเมื่อใด ให้ระบุไว้ในท้ายห้องให้ชัดเจน

ข้อ ๑๒. การยื่นฟ้อง

(๑) เมื่อมีคำสั่งให้ฟ้องคดีแล้ว ให้ยื่นฟ้องโดยไม่ชักช้า

(๒) ห้องที่ยื่นต่อศาลจะต้องมีสำเนาฟ้องส่งไปให้พอกับจำนวนจำเลย

(๓) หากมีเอกสารใดส่งพร้อมฟ้อง ต้องสำเนาเอกสารนั้น แนบไปกับสำเนาฟ้องทุกฉบับ

(๔) หากมีซองกลางส่งพร้อมฟ้อง ต้องนำซองกลางส่งไปด้วย

ข้อ ๑๓. การถอนฟ้อง

(๑) เมื่อมีเหตุผลที่จะต้องถอนฟ้อง ให้ยื่นการททการรายงานต่อผู้บังคับบัญชา เมื่อได้รับอนุมัติแล้วจึงจะถอนฟ้องได้

(๒) คดีที่ยอมความได้ตามกฎหมาย ถ้าผู้เสียหายขอถอนคำร้องทุกข์ต่ออัยการทหาร หากรู้จักตัวผู้เสียหายดี ก็ให้อัยการทหารยื่นคำร้องหรือแถลงต่อศาลต่อไป หากไม่รู้จักตัวผู้เสียหาย ก็ให้อัยการทหารแนะนำให้ไปขอถอนคำร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน

ข้อ ๑๔. การระบุงูพยาน

(๑) การระบุงูพยานให้ใช้แบบพิมพ์ ธน. ๘

(๒) คดีที่จำเลยให้การปฏิเสธข้อหาทั้งหมดหรือบางส่วน หรือจำเลยรับสารภาพแต่ใจทมิฬหน้าที่ต้องนำสืบ ให้ยื่นบัญชีระบุงูพยานต่อศาลพร้อมฟ้องหรือภายใน ๓ วัน หลังจากจำเลยให้การหรือภายในกำหนดที่ศาลสั่ง และให้หมายเหตุไว้ในบัญชีระบุงูพยานด้วยว่า ในวันนัดสืบพยานครั้งใด จะขอให้ศาลหมายเรียกพยานคนใดสืบบ้าง เพื่อให้พยานทุกคนได้สืบในวันนัด จะได้ไม่เสียเวลาของพยาน

(๓) ถ้าจำเป็นต้องระบุงูพยานเพิ่มเติมก็ให้ทำคำร้องยื่นต่อศาล

ข้อ ๑๕. หน้าที่อัยการทหารระหว่างการพิจารณา

(๑) ก่อนนำพยานเข้าสืบ ถ้าเป็นคดีซับซ้อนยุ่งยาก ควรแถลงเบ็ดคดีโดยสังเขป กล่าวถึงลักษณะแห่งคดีตลอดจนพยานหลักฐานที่จะนำเข้าสืบ เพื่อให้ศาลทราบ

(๒) คดีเรื่องใด ถ้ามีเหตุจำเป็นเกิดขึ้นหลังจากศาลได้นัดวันสืบพยานไว้แล้วเช่น พยานจำเป็นจะต้องเดินทางไปต่างประเทศเป็นเวลานาน หรือพยานเจ็บป่วยหนักหรือมีเหตุผลสมควรอื่น ๆ ที่เชื่อได้ว่าถ้ารอให้ถึงกำหนดนัดแล้วพยานอาจจะไม่สามารถให้การได้ ก็ให้อัยการทหารร้องขอต่อศาล ขอให้สืบพยานนั้น ๆ ก่อนถึงวันกำหนดนัด

(๓) เมื่อสืบพยานใจทมิฬจำเลยหมดแล้ว ถ้าอัยการทหารเห็นว่าคดีเรื่องใดเป็นคดีที่มีข้อเท็จจริงซับซ้อนยุ่งยาก ก็ควรจะแถลงเบ็ดคดีโดยลำดับข้อเท็จจริงและเหตุผล ให้เห็นความผิดของจำเลยชัดแจ้งขึ้น ทั้งนี้จะแถลงด้วยปากหรือหนังสือหรือทั้งสองอย่างก็ได้

(๔) คดีใดที่อัยการทหารเห็นว่าเป็นคดีเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศ ก็ให้อัยการทหารร้องขอต่อศาล เพื่อขอให้ศาลพิจารณาลับ

(๕) เมื่อศาลได้สั่งให้ส่งประเด็นไปสืบพยานยังศาลแห่งอื่น ให้อัยการทหารปฏิบัติดังนี้

(ก) ส่งประเด็นไปสืบพยานยังศาลพลเรือน ให้อัยการทหารตามประเด็นไปว่าความด้วยตนเอง

(ข) ส่งประเด็นไปสืบพยานยังศาลทหาร จะตามประเด็นไปว่าความด้วยตนเอง หรือจะให้อัยการทหารประจำศาลทหารที่รับประเด็นว่าความแทนก็ได้ โดยแถลงต่อศาลให้ทราบ

การขอให้อัยการทหารประจำศาลที่รับประเด็นว่าความแทนนั้นจะต้องมีหนังสือส่งสำเนาฟ้อง สำเนาคำให้การจำเลย บัญชีพยาน คำให้การชั้นสอบสวนของพยานที่จะสืบ ข้อที่จะถามเพิ่มเติม และวัตถุหรือเอกสารที่จำเป็นไปยังผู้ที่ขอให้ว่าความแทน

(๑) ในกรณีที่ศาลจะไปเดินเผชิญสืบพยาน ให้อัยการทหารรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อส่งจัดพาหนะรับส่งตุลาการเจ้าหน้าที่ศาลและคู่ความ

(๒) เมื่อเสร็จการสืบพยานในวันหนึ่ง ๆ ให้บันทึกรายงานการคดีตามแบบ ธน. ๕๖ ดิดไว้ในสำนวนอัยการทุก ๆ ครั้ง

(๓) ในกรณีที่พยานโจทก์เบิกความต่อศาลในข้อสารสำคัญไม่ตรงกับที่ให้การไว้ในชั้นสอบสวน อันจะเป็นเหตุให้ศาลพิพากษายกฟ้อง ให้อัยการทหารคัดสำเนาคำพยานชั้นศาลและคำให้การชั้นสอบสวนของผู้นั้นส่งพนักงานสอบสวนหรือต้นสังกัดของพยานแล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินคดีฐานแจ้งความเท็จหรือเบิกความเท็จต่อไป

ข้อ ๑๖. การเสนอคำพิพากษา

(๑) ให้เสนอคำพิพากษาตามแบบ ธน. ๖๑ ต่อผู้บังคับบัญชาก่อนครบกำหนดเวลาอุทธรณ์ และฎีกา ไม่น้อยกว่า ๕ วัน

(๒) มีรายละเอียดในการเสนอคำพิพากษาดังนี้

(ก) ศาลใดพิพากษาว่าอย่างไร ถัดลงโทษ ลงโทษตามกฎหมายใดเท่าใด

(ข) อัยการทหารมีความเห็นเกี่ยวกับคำพิพากษานั้นอย่างไรเพราะเหตุใด

(ค) เห็นควรยุติ หรือ อุทธรณ์ ฎีกา หรือ ควรดำเนินการอย่างไรต่อไป

ข้อ ๑๓. การอุทธรณ์ ฎีกา

(๑) ถ้าอัยการทหารกับผู้บังคับบัญชาของอัยการทหาร มีความเห็นตรงกันในทางอุทธรณ์ ฎีกา หรือยุติ ก็ให้เป็นไปตามนั้น

(๒) ถ้าอัยการทหารกับผู้บังคับบัญชา มีความเห็นต่างกันในทางอุทธรณ์ ฎีกา หรือยุติ ให้ปฏิบัติตามความเห็นฝ่ายที่ให้อุทธรณ์ หรือ ฎีกา

(๓) อุทธรณ์ ฎีกา คำแถลง หรือ คำชี้แจงแก่อุทธรณ์หรือฎีกา ให้ยื่นภายในเวลาที่กฎหมาย หรือ ทิศาลกำหนด

ข้อ ๑๔. การยึดทรัพย์สินจำเลย

เมื่อมีคำพิพากษาศาลทหารบังคับให้จำเลยคืนทรัพย์สิน ไร่สวนทรัพย์ หรือ ใช้อำนาจใหม่ทดแทนความเสียหายให้แก่รัฐบาล และคดีถึงที่สุดแล้วจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา ให้อัยการทหารดำเนินการดังนี้

(๑) แจกผลคำพิพากษาให้ผู้บังคับบัญชาของจำเลย และส่วนราชการที่ได้รับ ความเสียหายทราบ และขอให้สืบหาทรัพย์สินของจำเลยว่ามีสิ่งใดบ้าง ประมาณราคาเท่าใด อยู่ใน ที่ใด

(๒) เมื่อปรากฏว่า จำเลยมีทรัพย์สินที่ควรยึดมาชำระหนี้ตามคำพิพากษา ให้ยื่นคำร้องพร้อมด้วยบัญชีทรัพย์สินที่จะขอยึดต่อศาลทหารชั้นต้น เพื่อดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร

เมื่อศาลทหารส่งสำนวนไปยังศาลพลเรือนแล้ว ให้อัยการทหารมีหนังสือพร้อมกับส่งสำเนาคำพิพากษา เอกสารอื่นที่จำเป็นให้พนักงานอัยการในท้องถิ่นที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่ ดำเนินการขยับทรัพย์สินต่อไป

(๓) ค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ยึดทรัพย์สินเป็นหน้าที่ของหน่วยที่จะได้รับเงินจากการยึดเป็นผู้จ่าย

(๔) ในการนำเจ้าพนักงานยึดทรัพย์สินของจำเลย ให้อัยการทหารติดต่อให้ผู้บังคับบัญชาของจำเลย และหรือส่วนราชการที่ได้รับ ความเสียหายทราบแล้วแต่กรณี เพื่อจัดผู้แทนนำเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ยึดทรัพย์สิน ไปทำการยึดทรัพย์สิน และขายทอดตลาด

ข้อ ๑๙. การจำหน่ายคดีชั้นอุทธรณ์

- (๑) กรณีที่จะต้องจำหน่าย
- (ก) คดีที่มีหลักฐานว่าบุคคลซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิด แต่ไม่ปรากฏตัวแน่นอนว่าเป็นใคร และได้สั่งให้งดการสอบสวนแล้ว
- (ข) คดีมีหลักฐานว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แต่ยังไม่ได้นำตัวมาเพราะผู้ต้องหาหลบหนี หรือ เรือก หรือ จับตัวไม่ได้
- (ค) คดีมีหลักฐานว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แต่ผู้ต้องหากำลังเป็นผู้วิกลจริต
- (๒) วิธีจำหน่าย
- (ก) ให้เสนอรายงานการคดีต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความเดิม
- (ข) บันทึกการจำหน่ายลงสารบบความเดิมในช่องหมายเหตุให้ชัดเจนว่าจำหน่ายเพราะเหตุใด
- (ค) คดีที่จำหน่ายจากสารบบเดิมแล้วให้นำไปลงไว้ในสารบบความจำหน่ายชั้นอุทธรณ์ที่จัดทำขึ้นเป็นอีกเล่มหนึ่งต่างหาก
- (ง) เลขหมายสำนวนในสารบบความจำหน่าย ให้ลงตามลำดับของการจำหน่ายก่อนหลัง และ ลง พ.ศ. ที่จำหน่ายกำกับไว้ กับให้เขียนเลขหมายคดีของสารบบความเดิมไว้ในช่องหมายเหตุด้วย
- (จ) เมื่อจะต้องดำเนินคดีที่จำหน่ายไว้ ให้อัยการทหารเสนอรายงานการคดีต่อผู้บังคับบัญชา เพื่อส่งคดีต่อไป แล้วบันทึกผลคดีไว้ในสารบบความจำหน่ายด้วย

ข้อ ๒๐. การส่งสำนวน

สำนวนการสอบสวน ถือเป็นเอกสารประเภทลับมาก การส่งสำนวนการสอบสวนจึงให้จัดส่งโดยวิธีการอย่างเดียวกับเอกสารลับมาก

การส่งสำนวนการสอบสวนเพื่อพิจารณาคำวินิจฉัย ให้ส่งตรงไปยังอัยการทหารซึ่งมีหน้าที่ดำเนินคดีนั้น

ข้อ ๒๑. การอ่าน คัด ยืมสำนวน

(๑) จำนวนการสอบสวนเป็นหลักฐานสำคัญของอัยการทหาร ในการดำเนินคดีจะให้บุคคลอื่น อ่าน คัด หรือ ยืม ไม่ได้ เว้นแต่

(ก) มีเหตุผลอันสมควร

(ข) ไม่ทำให้เสียหายแก่การดำเนินคดีนั้น และ

(ค) ได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาเป็นลายลักษณ์อักษร

เฉพาะในกรณีให้อ่าน เพื่อประโยชน์แก่อัยการทหารในการดำเนินคดี
นั้นเอง ให้อัยการทหารมีอำนาจทำได้

(๒) การให้คัดต้องให้อยู่ในความดูแลของอัยการทหาร

(๓) การให้ยืมสำนวนต้องปฏิบัติดังนี้

(ก) ผู้ให้ยืมต้องคัดสำเนาปกสำนวน พร้อมทั้งบัญชีถ้อยคำสำนวน
ที่ให้ยืม แล้วให้ผู้ยืมลงลายมือชื่อเป็นหลักฐานการยืมไว้ท้ายสำเนาบัญชีถ้อยคำ
สำนวน และในบัญชียืมสำนวนด้วย

(ข) ให้เก็บสำเนาปกสำนวน สำเนาบัญชีถ้อยคำสำนวนไว้แทนที่สำ
นวนที่ให้ยืม

ข้อ ๒๒. การเบิกค่าพาหนะเบี่ยงและค่าที่พักพยาน

(๑) ให้ใช้แบบ ธน. ๖๒ เป็นใบสำคัญการจ่ายค่าพาหนะเบี่ยง และ
ที่พักพยานโดยให้พยานลงลายมือชื่อรับเงินในช่องผู้รับเงินและให้อัยการทหาร
เป็นผู้ลงชื่อรับรองในใบสำคัญนั้น

(๒) ค่าพาหนะเดินทางนั้น คงเบิกได้ตามที่จ่ายจริง และไม่เกินอัตรา
ค่ายานพาหนะประจำทางในท้องถิ่นนั้นๆ ขั้นต่ำสุด

(๓) เบี่ยงเลี้ยงพยาน ให้เบิกได้ตามอัตราที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

(๔) สำหรับค่าที่พักเดินทาง ให้เบิกได้เท่าที่จ่ายจริง ไม่เกินอัตราค่า
ที่พักเดินทางขั้นต่ำสุดในท้องถิ่นนั้น โดยให้เรียกใบสำคัญค่าที่พักเป็นหลักฐาน
การเบิกประกอบกับ ธน. ๖๒ ด้วย

(๕) เพื่อความสะดวกในเรื่องการเบิกเงินค่าพาหนะ เบี้ยเลี้ยงและค่าที่พักเดินทางของพยาน ให้อัยการทหารยืมเงินทตรงไว้สำรองจ่ายให้แก่พยานก่อน แล้วจึงส่งใบสำคัญเบิกเงินไปเป็นคราวๆไป

ค่าพาหนะเบี้ยเลี้ยงและค่าที่พักตามข้อนี้ไม่ต้องจ่ายให้แก่พยานที่เป็นข้าราชการซึ่งมีสิทธิเบิกเบี้ยเลี้ยงได้อยู่แล้ว

ข้อ ๒๓. การแจ้งผลคดี

คดีที่พนักงานสอบสวนส่งมานั้น ให้อัยการทหารแจ้งผลคดีแก่พนักงานสอบสวนดังนี้

(๑) ถ้าสั่งไม่ฟ้อง ต้องขอให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาและผู้ร้องทุกข์ทราบ

(๒) ถ้าสั่งฟ้อง เมื่อคดีถึงที่สุด ให้แจ้งไปว่าได้ฟ้องฐานใด เมื่อใด ตามคดีดำคดีแดงที่เท่าใด และศาลพิพากษาอย่างไร

ข้อ ๒๔. ของกลาง

(๑) การรับ

(ก) ของกลางที่ได้รับไว้ ให้จัดการลงบัญชีของกลางตามแบบ ธน. ๔๖ ตามลำดับหมายเลขในบัญชีของกลาง

(ข) แยกบัญชีเป็นปี ๆ

(ค) ให้ทำแผ่นป้ายติดประจำไว้กับของกลาง มีเลขคดีตามระบบความ และเลขที่ลำดับในบัญชีของกลาง ฐานความผิด และชื่อผู้ต้องหากำกับไว้

(๒) การเก็บรักษา

(ก) ของกลางที่รับไว้ ให้อัยการทหารเก็บรักษาไว้ในที่เก็บอันมั่นคงของทางราชการ ให้หมั่นตรวจตราดูแลให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเสมอ

(ข) ของกลางที่มีสภาพหรือลักษณะไม่เหมาะสมที่อัยการทหารจะเก็บรักษาเอง ให้รายงานผู้บังคับบัญชา เพื่อให้ผู้ที่เหมาะสมเก็บรักษาแทน

(ค) เงินของกลาง ซึ่งไม่เกี่ยวแก่จะต้องอ้างเป็นพยานในศาลให้นำฝากเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินโดยเร็ว

(ง) ของกลางที่เสียหาย หรือถ้าเก็บไว้นานอาจจะสูญ.เสียหายหรืออาจจะเสียหาย หรือเสียค่าใช้จ่ายเกินกว่าค่าของของกลาง ก็ให้อัยการทหารรายงานผู้บังคับบัญชาของอนุมัติขายทอดตลาด หรือขายโดยวิธีอื่น เพื่อเก็บรักษาเงินไว้แทนของกลาง

การขายทอดตลาด หรือขายโดยวิธีอื่น ให้กระทำโดยเปิดเผยและให้มีข้าราชการชั้นสัญญาบัตรเป็นกรรมการอย่างน้อย ๓ นาย ดำเนินการทำนองเดียวกับการขายพัสดุของหลวง แล้วรายงานผลให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

(๓) การคืน

(ก) ของกลางที่เห็นว่าไม่จำเป็นต้องเก็บรักษาไว้จนคดีถึงที่สุดหรือของกลางที่ไม่จำเป็นต้องส่งศาล ก็ให้คืนแก่ผู้มีสิทธิรับไป

(ข) เมื่อคดีถึงที่สุด ศาลสั่งคืนของกลาง และอัยการทหารได้รับมาแล้ว ให้จัดการคืนของกลางนั้นกับผู้ที่มีสิทธิรับคืนไป

(๔) วิธีคืน

(ก) ของกลางที่พนักงานสอบสวนส่งมา และอัยการทหารไม่รู้จักตัวผู้มีสิทธิได้รับ ให้คืนให้พนักงานสอบสวน เพื่อมอบแก่ผู้มีสิทธิได้รับคืนต่อไป

(ข) หากอัยการทหารรู้จักตัวผู้มีสิทธิได้รับคืน ก็ให้แจ้งแก่ผู้มีสิทธิมารับคืนไป

(ค) ให้ผู้รับของกลางคืน ลงลายมือชื่อรับในบัญชีรับสิ่งของแบบ ธน. ๖๐ เพื่อติดสำนวนไว้และให้ลงลายมือชื่อรับในบัญชีของกลางแบบ ธน. ๔๖ เป็นหลักฐานด้วย

(๕) การจำหน่าย

(ก) ของกลางใดที่ได้ส่งคืน หรือส่งศาลไปแล้ว ให้ลงรายการจำหน่ายในบัญชีของกลางแบบ ธน. ๔๖ ไว้

(ข) เมื่อสิ้นปี ให้อัยการทหารสำรวจของกลางที่ไม่มีเจ้าของมารับภายใน ๓ ปี หรือของที่มีไว้เป็นความผิดแล้วรายงานผู้บังคับบัญชา เพื่อขออนุมัติจำหน่ายสำหรับอัยการศาลทหารกรุงเทพ เจ้ากรมพระธรรมนูญเป็นผู้อนุมัติ

(ค) ให้ทำบัญชีแยกประเภทของกลางที่ขอจำหน่ายเป็นประเภท ๆ คือประเภทที่ ๑ เงิน ส่งฝ่ายการเงิน

ประเภทที่ ๒ อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน และวัตถุระเบิด หรือสิ่งทีคล้ายคลึงกัน ส่งฝ่ายการแสงสรรพาวุธ

ประเภทที่ ๓ ของที่เป็นประโยชน์แก่ราชการ ส่งฝ่ายพลธิการ

ประเภทที่ ๔ ของที่ไม่เป็นประโยชน์แก่ราชการ ให้ทำลายเสีย

(ง) การทำลาย ให้อัยการทหารรายงานขออนุมัติผู้บังคับบัญชา เพื่อแต่งตั้งข้าราชการชั้นสัญญาบัตร ๓ นาย เป็นกรรมการจัดการทำลาย สำหรับอัยการศาลทหารกรุงเทพ ให้นำรายงานขออนุมัติเจ้ากรมพระธรรมนูญ เมื่อทำลายแล้ว ให้นำรายงานผู้อนุมัติทราบ

ข้อ ๒๕. การเก็บรักษาสำนวน

บรรดาสำนวน ให้เก็บในที่ซึ่งเห็นว่าปลอดภัยที่สุด และแยกเก็บเป็นปี ๆ เรียงตามลำดับเลขคดีสารบบความอัยการ โดยจำแนกประเภท ดังนี้

- (๑) สำนวนระหว่างสอบสวน
- (๒) สำนวนระหว่างศาลชั้นต้น
- (๓) สำนวนระหว่างอุทธรณ์
- (๔) สำนวนระหว่างฎีกา
- (๕) สำนวนจำหน่ายชั้นพิจารณาของศาล
- (๖) สำนวนจำหน่ายชั้นอัยการ
- (๗) สำนวนที่เสร็จเด็ดขาดแล้ว

ข้อ ๒๖. การส่งสำเนาเอกสารการคดี

เอกสารการคดีที่อัยการทหารปฏิบัติประจำเดือน ให้รายงานเสนอผู้บังคับบัญชาส่งดำเนินไปยังกรมพระธรรมนูญภายในเดือนที่ถัดไป เอกสารการคดีที่ต้องส่งดำเนินได้แก่

- (๑) รายงานการคดีและคำสั่งผู้บังคับบัญชา
- (๒) พ้อง คำร้องแก้หรือเพิ่มเติมพ้อง และคำสั่งศาล
- (๓) เสนอคำพิพากษาทุกชั้นศาล และคำสั่งของผู้บังคับบัญชา
- (๔) คำพิพากษาทุกชั้นศาลที่ยกฟ้องข้อหาทั้งหมด หรือบางส่วนที่

อัยการทหารเห็นสมควรยุติไม่อุทธรณ์ หรือฎีกาต่อไป

- (๕) อุทธรณ์และฎีกา ของอัยการ

ข้อ ๒๗. การทำลายสำนวน

(๑) สำนวนความใดที่เสร็จเด็ดขาดแล้ว มีอายุเกินกว่า ๑๐ ปี ให้จัดการทำลายได้

(๒) คดีที่ยังไม่เสร็จเด็ดขาดด้วยเหตุใด เช่น ตัวผู้ต้องหาหนีหรือไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิด ให้ทำลายได้เมื่อคดีนั้นขาดอายุความฟ้องและต้องไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี

(๓) เมื่อสิ้นปี ปรากฏว่ามีสำนวนที่อยู่ในเกณฑ์ที่จะทำลายได้ ก็ให้อัยการทหารรายงานผู้บังคับบัญชา ขอให้ตั้งข้าราชการสัญญาบัตรเป็นกรรมการไม่น้อยกว่า ๓ นาย สืบว่าจะทำลายสำนวนใดบ้าง แล้วทำบัญชีสำนวนที่จะขอทำลายเสนอขออนุมัติ ดังนี้

(ก) ในหน้าที่อัยการศาลทหารกรุงเทพ ให้เสนอเจ้ากรมพระธรรมนูญ

(ข) ในหน้าที่อัยการศาลมณฑลทหาร หรืออัยการศาลจังหวัดทหาร

ให้เสนอผู้บัญชาการมณฑลทหารหรือผู้บังคับการจังหวัดทหารแล้วแต่กรณี

(ค) จำนวนในหน้าที่อัยการศาลทหารอื่น ให้เสนอผู้บังคับบัญชาของอัยการทหารนั้น

(ง) การทำลาย ให้ทำลายโดยใช้วิธีเผา แล้วรายงานให้ผู้ส่งอนุมัติทราบ

(จ) บัญชีและรายงานการทำลาย ต้องเก็บไว้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๒๘. งบจำนวนคดี

การรายงานงบจำนวนคดีให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) ให้อัยการทหารทำรายงานงบจำนวนคดีที่ได้รับในหน้าที่ของตน ระหว่าง ๖ เดือนแรกของปีครั้งหนึ่ง และที่ได้รับระหว่าง ๖ เดือนหลังของปีอีกครั้งหนึ่งตามแบบ ธน. ๖๔

(๒) รายงานงบคดีดังกล่าวในข้อ (๑) ให้จัดทำเป็น ๒ ฉบับ เก็บรักษาไว้หนึ่งฉบับ เสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อจัดส่งให้ถึงกองอัยการทหาร กรมพระธรรมนูญ ในเดือนที่ถัดไปอีกหนึ่งฉบับ

(๓) ให้กองอัยการทหารรวมยอดงบคดีของอัยการทหารทุกแห่ง เสนอต่อกรมพระธรรมนูญ เพื่อรายงานปลัดกระทรวงกลาโหมทราบสถิติต่อไปทุกคราว

ข้อ ๒๙. ว่าด้วยสารบบบัญชีและแบบพิมพ์ต่าง ๆ

(๑) ให้อัยการทหารใช้สารบบบัญชี และแบบพิมพ์ต่าง ๆ ตามที่กรมพระธรรมนูญกำหนดไว้

(๒) แบบพิมพ์ที่กรมพระธรรมนูญได้กำหนดไว้ดังนี้ คือ

ธน. ๑ กระดาษเปล้ามีบรรทัด

ธน. ๒ กระดาษเปล้ามีตราครุฑไม่มีบรรทัด

ธน. ๓ พื่อ

ธน. ๔ คำขอท้ายพื่อ

ธน. ๕ บัญชีสิ่งของ

ธน. ๖ คำ.....(คำขอ, คำร้อง, คำแถลง)

- ฉน. ๗ หนังสือสัญญาประกัน
 ฉน. ๘ ระบุพยาน
 ฉน. ๑๓ บัญชีถ้อยคำสำนวน
 ฉน. ๓๔ อทธรณ์
 ฉน. ๓๕ ท้ายอุทธรณ์
 ฉน. ๓๖ คำแก้.....
 ฉน. ๓๗ ท้ายคำแก้.....
 ฉน. ๓๘ ฎีกา
 ฉน. ๔๐ ท้ายฎีกา
 ฉน. ๔๖ บัญชีของกลาง
 ฉน. ๕๓ สารบบความอัยการ
 ฉน. ๕๔ ปกสำนวนอัยการ
 ฉน. ๕๕ บัน ทักการว่าความในศาล
 ฉน. ๕๖ รายงานการคดี
 ฉน. ๕๗ คำให้การของผู้ต้องหา
 ฉน. ๕๘ คำให้การพยาน
 ฉน. ๕๘ หมายเรียกพยานของอัยการ
 ฉน. ๖๐ ใบรับสิ่งของ
 ฉน. ๖๑ เสนอคำพิพากษา
 ฉน. ๖๒ คำพาหนะเบี่ยงเคียงและที่พักพยาน
 ฉน. ๖๓ หนังสือมอบคดี
 ฉน. ๖๔ รายงานงบจำนวนคดีในหน้าที่อัยการ

๕๕ ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๐๑

(ลงชื่อ) พลโท ไสว ดวงมณี

เจ้ากรมพระธรรมนูญ

ประกาศสำนักคณะรัฐมนตรี

เรื่องมอบพระราชอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอน

ตุลาการศาลทหาร

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ มอบพระราชอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนตุลาการศาลทหารตามความในมาตรา ๑๐ วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ ดังต่อไปนี้

๑. ตุลาการศาลจังหวัดทหาร ให้ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาจังหวัดทหารเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน
๒. ตุลาการศาลมณฑลทหาร ให้ผู้มีอำนาจบังคับบัญชามณฑลทหารเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน
๓. ตุลาการศาลประจำหน่วยทหาร ให้ผู้มีอำนาจบังคับบัญชาหน่วยทหารเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน
๔. ตุลาการศาลทหารกรุงเทพ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน
๕. ตุลาการศาลอาญาศึก ให้ผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุด ณ ที่นั้น ซึ่งมีกำลังทหารอยู่ในบังคับบัญชาไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็นผู้บังคับบัญชาในเรือรบ บัอมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหารหรือผู้ทำการแทน เป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน

ในกรณีที่ทหารบก ทหารเรือ หรือทหารอากาศ กระทำการร่วมกันให้ผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุด ณ ที่นั้นเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๘

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี



พระราชบัญญัติ

การควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมาย
ว่าด้วยป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

พ.ศ. ๒๕๐๕

ในพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

สังวาลย์

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๕

เป็นปีที่ ๑๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่เป็นการสมควรตรากฎหมายกำหนดการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ อันเป็นการกระทำที่เป็นภัยต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรและราชบัลลังก์ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

พระมหากษัตริย์โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญ ในฐานะรัฐสภา จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๐๕”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ซึ่งพนักงานสอบสวนควบคุมตัวได้ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๒ ผู้ใดเห็นว่าการควบคุมตัวไว้นั้นเป็นการมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นมีสิทธิร้องขอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้มีคำสั่งปล่อยตัวไปจากการควบคุมได้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาและมีคำสั่งภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอ คำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้ปล่อยตัวหรือให้ยกคำร้องขอให้เป็นที่สุด

ห้ามมิให้นำมาตรา ๘๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาใช้บังคับแก่กรณีการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งพนักงานสอบสวนควบคุมตัวได้ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๒

มาตรา ๔ ความในมาตรา ๓ ให้ใช้บังคับแก่คดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย

มาตรา ๕ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเป็นการชั่วคราว เฉพาะในระหว่างเวลาที่ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรยังใช้บังคับอยู่ และให้ยกเลิกไม่ใช้บังคับต่อไปตั้งแต่วันที่แก้ไขบังคับธรรมนูญการปกครองนั้นเป็นต้นไป

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. ธนะรัชต์

นายกรัฐมนตรี



พระราชบัญญัติ

การควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมาย
ว่าด้วยป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๐๖

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๖

เป็นปีที่ ๑๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาว่ารัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๖”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้นำความในมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยบ่อนกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาใช้บังคับแก่กรณีที่ผู้บังคับบัญชาทหาร ได้มีคำสั่งควบคุมตัวบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยบ่อนกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ เว้นแต่อำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ทั้งนี้ภายใต้บังคับมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยบ่อนกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๐๕

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. ธนะรัชต์

นายกรัฐมนตรี



พระราชบัญญัติ

ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
พุทธศักราช ๒๔๗๗

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗)

อนวัตน์จาตุรนต์
อาทิตย์ทิพอาภา
เจ้าพระยายมราช

ตราไว้ ณ วันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๘
เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่าเป็นการสมควรที่จะประกาศใช้ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จึงมีพระบรมราชโองการ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำ
และยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า "พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๗"

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามที่ตราไว้ต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ เป็นต้นไป

ให้ศาลและเจ้าพนักงานทั้งหลายผู้ดำเนินคดีอาญาตลอดราชอาณาจักร ปฏิบัติการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ เว้นแต่ศาลซึ่งมีวิธีพิจารณาพิเศษไว้ต่างหาก

คดีทั้งหลายซึ่งค้างอยู่ในศาลก่อนวันใช้ประมวลกฎหมายนี้ ให้บังคับตามกฎหมายซึ่งใช้อยู่ก่อนวันใช้ประมวลกฎหมายนี้จนกว่าคดีนั้น ๆ จะถึงที่สุด

มาตรา ๔ ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา ๓ ตั้งแต่วันใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้สืบไป ให้ยกเลิกมาตรา ๑๔, ๑๖ และมาตรา ๘๗ ถึง ๘๖ ในกฎหมายลักษณะอาญา พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. ๑๑๕ และบรรดากฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ และเพื่อการนั้น ให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงวางระเบียบการงานตามหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อย

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

สารบัญ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ภาค ๑

ข้อความเบื้องต้น

	มาตรา
ลักษณะ ๑ หลักทั่วไป	๓-๓๕
ลักษณะ ๒ อำนาจพนักงานสอบสวนและศาล	
หมวด ๑ หลักทั่วไป	๓๖
หมวด ๒ อำนาจสืบสวนและสอบสวน	๓๗-๔๓
หมวด ๓ อำนาจศาล	๔๔-๔๗
ลักษณะ ๓ การฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	
หมวด ๑ การฟ้องคดีอาญา	๔๘-๕๙
หมวด ๒ การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่อง กับคดีอาญา	๕๐-๕๓
ลักษณะ ๔ หมายเรียกและหมายอาญา	
หมวด ๑ หมายเรียก	๕๔-๕๖
หมวด ๒ หมายอาญา	
ส่วนที่ ๑ หลักทั่วไป	๕๗-๖๕
ส่วนที่ ๒ หมายจับ	๖๖-๖๘
ส่วนที่ ๓ หมายค้น	๖๙-๗๐
ส่วนที่ ๔ หมายขัง หมายจำคุก หมายปล่อย	๗๑-๗๖

ลักษณะ ๕ จับ ขัง จำคุก กัก ปล่อยชั่วคราว

หมวด ๑ จับ ขัง จำคุก

หมวด ๒ กัก

หมวด ๓ ปล่อยชั่วคราว

มาตรา

๗๗—๘๐

๘๑—๑๐๕

๑๐๖—๑๑๘

ภาค ๒

สอบสวน

ลักษณะ ๑ หลีกทั่วไป

๑๒๐—๑๒๘

ลักษณะ ๒ การสอบสวน

หมวด ๑ การสอบสวนสามัญ

๑๓๐—๑๔๗

หมวด ๒ การชั้นสูตรพลิกศพ

๑๔๘—๑๕๖

ภาค ๓

วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น

ลักษณะ ๑ ฟ้องคดีอาญาและได้ส่วนมูลฟ้อง

๑๕๗—๑๗๑

ลักษณะ ๒ การพิจารณา

๑๗๒—๑๘๑

ลักษณะ ๓ คำพิพากษาและคำสั่ง

๑๘๒—๑๘๒

ภาค ๔

อุทธรณ์และฎีกา

ลักษณะ ๑ อุทธรณ์

หมวด ๑ หลีกทั่วไป

๑๘๓—๒๐๒

หมวด ๒ การพิจารณา คำพิพากษา

และคำสั่งชั้นอุทธรณ์

๒๐๓—๒๑๕

ลักษณะ ๒ ฎีกา

หมวด ๑ หลักทั่วไป	๒๑๖—๒๒๔
หมวด ๒ การพิจารณา คำพิพากษา และคำสั่งชั้นฎีกา	๒๒๕

ภาค ๕

พยานหลักฐาน

หมวด ๑ หลักทั่วไป	๒๒๖—๒๓๓
หมวด ๒ พยานบุคคล	๒๓๒—๒๓๗
หมวด ๓ พยานเอกสาร	๒๓๘—๒๔๐
หมวด ๔ พยานวัตถุ	๒๔๑—๒๔๒
หมวด ๕ ผู้ชำนาญการพิเศษ	๒๔๓—๒๔๔

ภาค ๖

การบังคับตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียม

หมวด ๑ การบังคับตามคำพิพากษา	๒๔๕—๒๕๓
หมวด ๒ ค่าธรรมเนียม	๒๕๒—๒๕๗

ภาค ๗

อภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ

๒๕๗—๒๖๗

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ภาค ๑

ข้อความเบื้องต้น

ลักษณะ ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๑ ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าคำใดมีคำอธิบายไว้แล้ว ให้ถือตามความหมายตั้งคำอธิบายไว้ เว้นแต่ข้อความในตัวบทจะขัดกับคำอธิบายนั้น

(๑) มาตรา ๒ ในประมวลกฎหมายนี้

(๑) “ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษา ซึ่งมีอำนาจทำการอันเกี่ยวกับคดีอาญา

(๒) “ผู้ต้องหา” หมายความว่า บุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล

(๓) “จำเลย” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้ว โดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด

(๔) “ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๕, ๕ และ ๖

(๑) มาตรา ๒ (๑๗) แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๕๔๓ มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๑

(๕) “พนักงานอัยการ” หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ทั้งนี้เป็นข้าราชการในกรมอัยการ หรือเจ้าพนักงานอื่นผู้มีอำนาจ เช่นนั้นก็ได้

(๖) “พนักงานสอบสวน” หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

(๗) “คำร้องทุกข์” หมายความว่าถึงการที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

(๘) “คำกล่าวโทษ” หมายความว่าถึงการที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น

(๙) “หมายอาญา” หมายความว่าถึงหนังสือบอกการซึ่งออกตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ สั่งให้เจ้าหน้าที่ทำการจับ ชัง จำคุก หรือปล่อยผู้ต้องหา จำเลยหรือนักโทษ หรือให้ทำการค้น รวมทั้งดำเนินาหมายเช่นนั้น อันได้รับรองว่าถูกต้อง และคำบอกกล่าวทางโทรเลขว่าได้ออกหมายจับแล้วตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๗๗

(๑๐) “การสืบสวน” หมายความว่าถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

(๑๑) “การสอบสวน” หมายความว่าถึงการรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

(๑๒) “การไต่สวนมูลฟ้อง” หมายความว่าถึงกระบวนไต่สวนของศาล เพื่อวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องหา

(๑๓) “ที่รโหฐาน” หมายความว่าถึงที่ต่าง ๆ ซึ่งมีใช้ที่สาธารณสถานตั้งบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญา

(๑๔) “โจทก์” หมายความว่าถึงพนักงานอัยการ หรือผู้เสียหายซึ่งฟ้องคดีอาญาต่อศาล หรือทั้งคู่ในเมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็น โจทก์ ร่วมกัน

(๑๕) “คู่ความ” หมายความว่าถึงโจทก์ฝ่ายหนึ่งและจำเลยอีกฝ่ายหนึ่ง

(๑๖) “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ” หมายความว่าถึงเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมทั้งพดด้ง เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุม ปรามปรามผู้กระทำความผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปรามปราม

(๑๗) “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่” หมายความว่าถึงเจ้าพนักงาน ดังต่อไปนี้

(ก) ปลัดกระทรวงมหาดไทย

(ข) รองปลัดกระทรวงมหาดไทย

(ค) ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย

(ง) อธิบดีกรมมหาดไทย

(จ) รองอธิบดีกรมมหาดไทย

(ฉ) ผู้อำนวยการส่วนการปกครองภูมิภาค

(ช) หัวหน้ากองการสอบสวน ส่วนการปกครองภูมิภาค กรม

มหาดไทย

(ข) หัวหน้าแผนกในกองการสอบสวน ส่วนการปกครองภูมิภาค
กรมมหาดไทย

(ข) ผู้ตรวจราชการกรมมหาดไทย

(ฅ) ผู้ว่าราชการจังหวัด

(ญ) รองผู้ว่าราชการจังหวัด

(ฉ) ปลัดจังหวัด

(ฉ) นายอำเภอ

(ฐ) ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

(ฑ) อธิบดีกรมตำรวจ

(ฒ) รองอธิบดีกรมตำรวจ

(ณ) ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ

(ด) ผู้บัญชาการตำรวจ

(ด) รองผู้บัญชาการตำรวจ

(ถ) ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ

(ท) ผู้บังคับการตำรวจ

(ธ) รองผู้บังคับการตำรวจ

(น) ผู้กำกับการตำรวจ

(บ) รองผู้กำกับการตำรวจ

(ป) สารวัตรใหญ่ตำรวจ

(ผ) สารวัตรตำรวจ

(ฝ) ผู้บังคับกองตำรวจ

(พ) หัวหน้าสถานีตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือ

เทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

(ฟ) หัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี

หรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

ทั้งนี้ หมายความว่ารวมถึงผู้รักษาการแทนเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว แต่ผู้รักษาการแทนเจ้าพนักงานใน (ณ) (พ) และ (พ) ต้องมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อย ตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไปด้วย

(๑๘) “สิ่งของ” หมายความว่าถึงสิ่งหาปริมาณไม่ได้ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาได้ ให้รวมทั้งจดหมาย โทรเลขและเอกสารอย่างอื่น ๆ

(๑๙) “ถ้อยคำสำนวน” หมายความว่าถึงหนังสือใดที่ศาลจัดเป็นหลักฐานแห่งรายละเอียดทั้งหลายในการดำเนินคดีอาญาในศาลนั้น

(๒๐) “บันทึก” หมายความว่าถึงหนังสือใดที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดไว้เป็นหลักฐานในการสอบสวนความผิดอาญา รวมทั้งบันทึกคำร้องทุกข์ และคำกล่าวโทษด้วย

(๒๑) “ควบคุม” หมายความว่าถึงการคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน

(๒๒) “ซัง” หมายความว่าถึงการกักขังจำเลยหรือผู้ต้องหาโดยศาล
มาตรา ๓ บุคคลตั้งระบุในมาตรา ๔, ๕ และ ๖ มีอำนาจจัดการต่อไปเป็น
แทนผู้เสียหายตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ

(๑) ร้องทุกข์

(๒) เป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา หรือเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงาน

อัยการ

(๓) เป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

(๔) ถอนฟ้องคดีอาญาหรือคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

(๕) ยอมความในคดีความผิดต่อส่วนตัว

มาตรา ๔ ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นหญิงมีสามี หญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีได้เอง โดยมีต้องได้รับอนุญาตของสามีก่อน

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๕ (๒) ตามที่มีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้งจากภริยา

มาตรา ๕ บุคคลเหล่านี้จัดการแทนผู้เสียหายได้

- (๑) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุญาต เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล
- (๒) ผู้บุพพการี ผู้สืบสันดานสามีหรือภริยา เฉพาะแต่ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้
- (๓) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น

มาตรา ๖ ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุญาต หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุญาตไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้นๆ ญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับอาจารย์องค์ศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้

เมื่อได้ไต่สวนแล้วให้ศาลตั้งผู้ร้องหรือบุคคลอื่น ซึ่งยินยอมตามที่เห็นสมควรเป็นผู้แทนเฉพาะคดี เมื่อไม่มีบุคคลใดเป็นผู้แทนให้ศาลตั้งพนักงานฝ่ายปกครองเป็นผู้แทน

ห้ามมิให้เรียกค่าธรรมเนียมในเรื่องขอตั้งเป็นผู้แทนเฉพาะคดี

มาตรา ๗ ในการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาคดีที่นิติบุคคลเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้ออกหมายเรียกผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคลนั้น ให้ไปยังพนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี

ถ้าผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นไม่ปฏิบัติตามหมายเรียก จะออกหมายจับผู้นั้นมาก็ได้ แต่ห้ามมิให้ใช้บทบัญญัติว่าด้วยปล่อยชั่วคราว ชังหรือ

จำคุกแก่ผู้จัดการ หรือผู้แทนนิติบุคคล ในคดีที่นิติบุคคลนั้นเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลย

มาตรา ๘ นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องแล้ว จำเลยมีสิทธิ ดังต่อไปนี้

(๑) แต่งทนายแก้ต่างในชั้นไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาในศาลชั้นต้น ตลอดจนชั้นศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

(๒) พุดจากับทนายหรือผู้ที่จะเป็นทนายสองต่อสอง

(๓) ตรวจสอบสำนวนการไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาของศาล และคัดค้านหรือขอสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม

(๔) ตรวจสอบสิ่งที่ยื่นเป็นพยานหลักฐาน และคัดค้านหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ

ถ้าจำเลยมีทนาย ทนายนั้นย่อมมีสิทธิทำนองเดียวกับจำเลยดังกล่าวมาแล้ววันนั้นด้วย

มาตรา ๙ บันทึกรับฟ้องต้องระบุสถานที่ วันเดือนปีที่ทำ นามและตำแหน่งของเจ้าพนักงานผู้ทำ

เมื่อเจ้าพนักงานทำบันทึกโดยรับคำสั่งจากศาล หรือโดยคำสั่งหรือคำขอของเจ้าพนักงานอื่น ให้เจ้าพนักงานนั้นกล่าวไว้ด้วยว่าได้รับคำสั่งหรือคำขอเช่นนั้น และแสดงด้วยว่าได้ทำไปอย่างไร

ให้เจ้าพนักงานผู้ทำบันทึกลงลายมือชื่อของตนในบันทึกนั้น

มาตรา ๑๐ ถ้อยคำสำนวนต้องระบุชื่อศาล สถานที่ และวันเดือนปีที่จด ถ้าศาลจดถ้อยคำสำนวนตามคำสั่งหรือประเด็นของศาลอื่น ให้กล่าวเช่นนั้น และแสดงด้วยว่าได้ทำไปอย่างไร

ผู้พิพากษาที่จดถ้อยคำสำนวนต้องลงลายมือชื่อของตนในถ้อยคำสำนวนนั้น

มาตรา ๑๑ บันทึกหรือถ้อยคำสำนวนนั้น ให้เจ้าพนักงานหรือศาลอ่านให้ผู้ให้ถ้อยคำฟัง ถ้ามีข้อความแก้ไข ทักท้วง หรือเพิ่มเติม ให้แก้ไขถูกต้องหรือมีฉันทินก็ให้บันทึกไว้ และให้ผู้ให้ถ้อยคำลงลายมือชื่อรับรองว่าถูกต้องแล้ว

ถ้าบุคคลที่ต้องลงลายมือชื่อในบันทึกหรือถ้อยคำสำนวน ไม่สามารถหรือไม่ยอมลง ให้บันทึกหรือรายงานเหตุนี้ไว้

มาตรา ๑๒ เอกสารซึ่งศาลหรือเจ้าพนักงานเป็นผู้ทำ คำร้องทุกข์ คำกล่าวโทษ คำให้การจำเลย หรือคำร้องซึ่งยื่นต่อเจ้าพนักงานหรือศาล จำต้องเขียนด้วยน้ำหมึก หรือพิมพ์ดีด หรือพิมพ์ ถ้ามีผิดที่ใดห้ามมิให้ลบออก ให้เพียงแต่ขีดฆ่าคำผิดนั้นแล้วเขียนใหม่ ผู้พิพากษา เจ้าพนักงานหรือบุคคลผู้แก้ไข เช่นนั้นต้องลงนามย่อรับรองไว้ที่ข้างกระดาษ

ถ้อยคำตกเติมในเอกสารตั้งบรรยายในมาตรานี้ต้องลงนามย่อของผู้พิพากษา เจ้าพนักงานหรือบุคคลผู้ซึ่งตกเติมนั้นกำกับไว้

มาตรา ๑๓ การสอบสวนไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ให้ใช้ภาษาไทย แต่ถ้ามีการจำเป็นต้องแปลภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศ หรือภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย ก็ให้ใช้ล่ามแปล

เมื่อมีล่ามแปลคำให้การ คำพยาน หรืออื่น ๆ ล่ามต้องแปลให้ถูกต้อง ล่ามต้องสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะทำหน้าที่โดยสุจริตใจ จะไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนสิ่งที่แปล

ให้ล่ามลงลายมือชื่อในคำแปลนั้น

มาตรา ๑๔ ในระหว่างทำการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา ถ้ามีเหตุควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้พนักงานสอบสวนหรือศาลแล้วแต่กรณี สั่งให้พนักงานแพทย์ตรวจผู้นั้นเสร็จแล้วให้เรียกพนักงานแพทย์ผู้นั้นมาให้ถ้อยคำ หรือให้การว่าตรวจได้ผลประการใด

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือศาลเห็นว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้วิกลจริตและไม่สามารถต่อสู้คดีได้ ให้งดการสอบสวน ไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาไว้จนกว่าผู้นั้นหายวิกลจริตหรือสามารถจะต่อสู้คดีได้ และให้มีอำนาจส่งตัวผู้นั้นไปยังโรงพยาบาลโรคจิต หรือมอบให้แก่ผู้อนุบาล ข้าหลวงประจำจังหวัดหรือผู้อื่นที่เต็มใจรับไปดูแลรักษาก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร

กรณีที่ศาลงดการ ไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาดังบัญญัติไว้ในวรรคก่อน ศาลจะสั่งจำหน่ายคดีเสียชั่วคราวก็ได้

มาตรา ๑๕ วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้

ลักษณะ ๒

อำนาจพนักงานสอบสวนและศาล

หมวด ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๑๖ อำนาจศาล อำนาจผู้พิพากษา อำนาจพนักงานอัยการ และอำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในการที่จะปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ต้องเป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับทั้งหลายอันว่าด้วยการจัดตั้งศาลยุติธรรม และระเบียบอำนาจและหน้าที่ของผู้พิพากษา หรือซึ่งว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจนั้นๆ

หมวด ๒

อำนาจสืบสวนและสอบสวน

มาตรา ๑๗ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้

(๒) มาตรา ๑๘ ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่านายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหามีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

(๒) มาตรา ๑๘ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๘๓ มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๘๖

สำหรับในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ข้าราชการตำรวจซึ่งมี
ยศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจ
สอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจ
ของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา ๑๘ มาตรา ๒๐ และมาตรา ๒๑
ความผิดอาญาได้เกิดในเขตอำนาจพนักงานสอบสวนคนใด โดยปกติให้เป็นหน้าที่
พนักงานสอบสวนผู้นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวนความผิดนั้นๆ เพื่อดำเนิน
คดี เว้นแต่เมื่อมีเหตุจำเป็นหรือเพื่อความสะดวก จึงให้พนักงานสอบสวนแห่ง
ท้องที่ที่ผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบสวน

ในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน การดำเนินการสอบสวน
ให้อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้น หรือผู้
รักษาการแทน

มาตรา ๑๘ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) เป็นการไม่แน่ว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำในท้องที่ใดใน
ระหว่างหลายท้องที่

(๒) เมื่อความผิดส่วนหนึ่งกระทำในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งในอีก
ท้องที่หนึ่ง

(๓) เมื่อความผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่องและกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่
ต่างๆ เกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไป

(๔) เมื่อเป็นความผิดซึ่งมีหลายกรรมกระทำลงในท้องที่ต่างๆ กัน

(๕) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้ต้องหากำลังเดินทาง

(๖) เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้เสียหายกำลังเดินทาง

พนักงานสอบสวนในท้องที่หนึ่งท้องที่ใดที่เกี่ยวข้องมีอำนาจสอบสวนได้
ในกรณีข้างต้นพนักงานสอบสวนต่อไปนี้เป็นผู้รับผิดชอบในการสอบสวน

(ก) ถ้าจับผู้ต้องหาได้แล้ว คือพนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่จับได้
อยู่ในเขตอำนาจ

(ข) ถ้าจับผู้ต้องหายังไม่ได้ คือพนักงานสอบสวนซึ่งท้องที่ที่พบ
การกระทำผิดก่อนอยู่ในเขตอำนาจ

มาตรา ๒๐ ถ้าความผิดซึ่งมีโทษตามกฎหมายสยามได้กระทำลงนอก
ราชอาณาจักรสยาม ให้อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้รักษาการแทนเป็นพนักงาน
สอบสวนที่รับผิดชอบ หรือจะมอบหมายหน้าที่นั้นให้พนักงานสอบสวนคนใดก็ได้

ในกรณีจำเป็น พนักงานสอบสวนต่อไปนี้มีอำนาจสอบสวนในระหว่าง
รอคำสั่งจากอธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษาการแทน

(๑) พนักงานสอบสวน ซึ่งผู้ต้องหาถูกจับในเขตอำนาจ

(๒) พนักงานสอบสวน ซึ่งรัฐบาลประเทศอื่นหรือบุคคลที่ได้รับความ
เสียหายได้ร้องขอให้ทำโทษผู้ต้องหา

มาตรา ๒๑ ในกรณีที่ไม่ว่าพนักงานสอบสวนคนใดในจังหวัดเดียวกัน
ควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดนั้นมีอำนาจ
ชี้ขาด แต่ในจังหวัดพระนครและธนบุรี ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวน
ซึ่งมีตำแหน่งตั้งแต่รองอธิบดีกรมตำรวจขึ้นไปเป็นผู้ชี้ขาด

ในกรณีที่ไม่ว่าพนักงานสอบสวนคนใดในระหว่างหลายจังหวัด
ควรเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ให้อธิบดีกรมอัยการ หรือผู้ทำการแทน
เป็นผู้ชี้ขาด

การรอกำหนดนั้น ไม่เป็นเหตุให้งดการสอบสวน

หมวด ๓

อำนาจศาล

มาตรา ๒๒ เมื่อความผิดเกิดขึ้น อ้างหรือเชื่อว่าได้เกิดขึ้นในเขตอำนาจของศาลใด ให้ชำระที่ศาลนั้น แต่ถ้า

(๑) เมื่อจำเลยมีที่อยู่ หรือถูกจับในท้องที่หนึ่ง หรือเมื่อเจ้าพนักงานทำการสอบสวนในท้องที่หนึ่งนอกเขตของศาลตั้งกล่าวแล้ว จะชำระที่ศาลซึ่งท้องที่นั้น ๆ อยู่ในเขตอำนาจก็ได้

(๒) เมื่อความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรสยาม ให้ชำระคดีนั้นที่ศาลอาญา ถ้าการสอบสวนได้กระทำลงในท้องที่หนึ่งซึ่งอยู่ในเขตของศาลใด ให้ชำระที่ศาลนั้นได้ด้วย

มาตรา ๒๓ เมื่อศาลแต่สองศาลขึ้นไปต่างมีอำนาจชำระคดี ถ้าได้ยื่นฟ้องคดีนั้นต่อศาลหนึ่ง ซึ่งตามฟ้องความผิดมิได้เกิดในเขต โจทก์หรือจำเลยจะร้องขอให้โอนคดีไปชำระที่ศาลอื่นซึ่งความผิดได้เกิดในเขตก็ได้

ถ้าโจทก์ยื่นฟ้องต่อศาลซึ่งความผิดเกิดในเขต แต่ต่อมาความปรากฏแก่โจทก์ว่าการพิจารณาคดีจะสะดวกยิ่งขึ้น ถ้าให้อีกศาลหนึ่งซึ่งมีอำนาจชำระคดีได้พิจารณาคดีนั้น โจทก์จะยื่นคำร้องต่อศาลซึ่งคดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาขอโอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งก็ได้ แม้ว่าจำเลยจะคัดค้านก็ตาม เมื่อศาลเห็นสมควรจะโอนคดีไปหรือยกคำร้องเสียก็ได้

มาตรา ๒๔ เมื่อความผิดหลายเรื่องเกี่ยวพันกันโดยเหตุหนึ่งเหตุใด เป็นต้นว่า

(๑) ปรากฏว่าความผิดหลายฐานได้กระทำลงโดยผู้กระทำผิดคนเดียวกัน หรือผู้กระทำผิดหลายคนเกี่ยวพันกันในกรณกระทำผิดฐานหนึ่งหรือหลายฐานจะเป็นตัวการ ผู้สมรู้หรือรับของโจรก็ตาม

(๒) ปรากฏว่าความผิดหลายฐานได้กระทำลง โดยมีเจตนาอย่างเดียวกัน หรือโดยผู้กระทำผิดทั้งหลายได้คบคิดกันมาแต่ก่อนแล้ว

(๓) ปรากฏว่าความผิดฐานหนึ่งเกิดขึ้นโดยมีเจตนาช่วยผู้กระทำผิดอื่นให้พ้นจากรับโทษ ในความผิดอย่างอื่นซึ่งเขาได้กระทำไว้

ดังนั้นจะฟ้องคดีทุกเรื่อง หรือฟ้องผู้กระทำความผิดทั้งหมดต่อศาลซึ่งมีอำนาจชำระในฐานะความผิดซึ่งมีอัตราโทษสูงกว่าไว้ก็ได้

ถ้าความผิดอันเกี่ยวพันกันมีอัตราโทษอย่างสูงเสมอกัน ศาลซึ่งมีอำนาจชำระ ก็คือศาลซึ่งรับฟ้องเรื่องหนึ่งเรื่องใดในความผิดเกี่ยวพันกันนั้นไว้ก่อน

มาตรา ๒๕ ศาลซึ่งรับฟ้องคดีเกี่ยวพันกันไว้จะพิจารณาพิพากษารวมกันไปได้

ถ้าศาลซึ่งรับฟ้องคดีเกี่ยวพันกันไว้ เห็นว่าเป็นการสมควรที่ความผิดฐานหนึ่ง ควรได้ชำระในศาลซึ่งตามปกติมีอำนาจจะชำระ ถ้าหากว่าคดีนั้นไม่เกี่ยวกับคดีเกี่ยวพันกัน เมื่อศาลเดิมได้ตกลงกับอีกศาลหนึ่งแล้ว จะสั่งให้ไปฟ้องยังศาลอื่นนั้นก็ได้อีก

มาตรา ๒๖ หากว่าตามลักษณะของความผิด ฐานะของจำเลย จำนวนจำเลย ความรู้สึกของประชาชนส่วนมากแห่งท้องถิ่นนั้น หรือเหตุผลอย่างอื่น อาจมีการขัดขวางต่อการได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา หรือน่ากลัวว่าจะเกิดความไม่สงบหรือเหตุร้ายอย่างอื่นขึ้น เมื่อโจทก์หรือจำเลยยื่นเรื่องราวต่ออธิบดีศาลฎีกา ขอให้โอนคดีไปศาลอื่น ถ้าอธิบดีศาลฎีกาอนุญาตตามคำขอนั้น ก็ให้ส่งโอนคดีไปยังศาลตั้งที่อธิบดีศาลฎีการะบุไว้

คำสั่งของอธิบดีศาลฎีกาอย่างใด ย่อมเด็ดขาดเพียงนั้น

มาตรา ๒๗ ผู้พิพากษาในศาลใดซึ่งชำระคดีอาญา จะถูกตั้งรังเกียจตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งบัญญัติไว้ในเรื่องนี้ก็ได้

ลักษณะ ๓

การฟ้องคดีอาญาและคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

หมวด ๑

การฟ้องคดีอาญา

มาตรา ๒๘ บุคคลเหล่านี้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาต่อศาล

(๑) พนักงานอัยการ

(๒) ผู้เสียหาย

มาตรา ๒๙ เมื่อผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องแล้วตามลง ผู้บุพพการ ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยาจะดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปก็ได้

ถ้าผู้เสียหายที่ตายนั้นเป็นผู้เยาว์ ผู้วิกลจริต หรือผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้แทนเฉพาะคดีได้ยื่นฟ้องแทนไว้แล้ว ผู้ฟ้องแทนนั้นจะว่าคดีต่อไปก็ได้

มาตรา ๓๐ คดีอาญาใดซึ่งพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดระหว่างพิจารณาก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีนั้นก็ได้

มาตรา ๓๑ คดีอาญาที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะเวลาใดก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดก็ได้

มาตรา ๓๒ เมื่อพนักงานอัยการและผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกัน ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าผู้เสียหายจะกระทำให้คดีของอัยการเสียหาย โดยกระทำหรือละเว้นกระทำการใด ๆ ในกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการนั้น ๆ ได้

มาตรา ๓๓ คดีอาญาเรื่องเดียวกันซึ่งทั้งพนักงานอัยการและผู้เสียหายต่างได้ยื่นฟ้องในศาลชั้นต้นศาลเดียวกันหรือต่างศาลกัน ศาลนั้น ๆ มีอำนาจสั่งให้รวมพิจารณาเป็นคดีเดียวกัน เมื่อศาลเห็นชอบโดยผลการ หรือโดยโจทก์ยื่นคำร้องในระยะใดก่อนมีคำพิพากษา

แต่ที่จะมีคำสั่งเช่นนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับความยินยอมของศาลอื่น
นั้นก่อน

มาตรา ๓๔ คำสั่งไม่ฟ้องคดี หักสิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีโดยตนเองไม่

มาตรา ๓๕ คำร้องขอถอนฟ้องคดีอาญาจะยื่นเวลาใดก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้นก็ได้ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตหรือมิอนุญาตให้ถอนก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควรประการใด ถ้าคำร้องนั้นได้ยื่นในภายหลังเมื่อจำเลยให้การแก้คดีแล้ว ให้ถามจำเลยว่าจะคัดค้านหรือไม่ แล้วให้ศาลจดคำแถลงของจำเลยไว้ในกรณีที่จำเลยคัดค้านการถอนฟ้อง ให้ศาลยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย

คดีความผิดต่อส่วนตัวนั้น จะถอนฟ้องหรือยอมความในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ แต่ถ้าจำเลยคัดค้าน ให้ศาลยกคำร้องขอถอนฟ้องนั้นเสีย

มาตรา ๓๖ คดีอาญาซึ่งได้ถอนฟ้องไปจากศาลแล้ว จะนำมาฟ้องอีกหาได้ไม่ เว้นแต่จะเข้าอยู่ในข้อยกเว้นต่อไปนี้

(๑) ถ้าพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องคดีอาญาซึ่งไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวไว้แล้วได้ถอนฟ้องคดีนั้นไป การถอนนั้นไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่

(๒) ถ้าพนักงานอัยการถอนคดีซึ่งเป็นความผิดต่อส่วนตัวไป โดยมีได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้เสียหาย การถอนนั้นไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่

(๓) ถ้าผู้เสียหายได้ยื่นฟ้องคดีอาญาไว้แล้วได้ถอนฟ้องคดีนั้นเสีย การถอนนี้ไม่ตัดสิทธิพนักงานอัยการที่จะยื่นฟ้องคดีนั้นใหม่ เว้นแต่คดีซึ่งเป็นความผิดต่อส่วนตัว

(๔) มาตรา ๓๗ คดีอาญาเล็กน้อยได้ ดังต่อไปนี้

(๑) ในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณา

(๒) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือความผิดต่อกฎหมายแผนกภาษีอากร ซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกินสองพันบาท เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้ว

(๓) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่อัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินสองพันบาท ซึ่งเกิดในจังหวัดพระนครและธนบุรี เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่นายตำรวจประจำท้องที่ตั้งแต่ตำแหน่งสารวัตรขึ้นไป หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำการแทนในตำแหน่งนั้น ๆ ได้เปรียบเทียบแล้ว

(๔) ในคดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

มาตรา ๓๘ ความผิดตามอนุมาตรา (๒) (๓) และ (๔) แห่งมาตราก่อน ถ้าเจ้าพนักงานตั้งกล่าวในมาตรานั้นเห็นว่า ผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุกให้มีอำนาจเปรียบเทียบดังนี้

(๑) ให้กำหนดค่าปรับซึ่งผู้ต้องหาจะพึงชำระ ถ้าผู้ต้องหาและผู้เสียหายยินยอมตามนั้น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวน ที่เจ้าหน้าที่กำหนดให้ภายในเวลาอันสมควรแต่ไม่เกินสิบห้าวันแล้ว คดีนั้นเป็นอันเสร็จเด็ดขาด

(๖) มาตรา ๓๗ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๕

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้ว ไม่ชำระ
เงินค่าปรับภายในเวลาดำหนดในวรรคก่อน ให้ดำเนินคดีต่อไป

(๒) ในคดีมีค่าทดแทน ถ้าผู้เสียหายและผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบ ให้เจ้าหน้าที่กะจำนวนตามที่เห็นควร หรือตามที่คู่ความตกลงกัน

มาตรา ๓๕ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้

(๑) โดยความตายของผู้กระทำผิด

(๒) ในคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อได้ถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง
หรือยอมความกันโดยถูกต้องตามกฎหมาย

(๓) เมื่อคดีเลิกกันตามมาตรา ๓๗

(๔) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง

(๕) เมื่อมีกฎหมายออกใช้ภายหลังการกระทำผิดยกเลิกความผิดเช่น

นั้น

(๖) เมื่อคดีขาดอายุความ

(๗) เมื่อมีกฎหมายยกเว้นโทษ

หมวด ๒

การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

มาตรา ๔๐ การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาจะฟ้องต่อศาลซึ่ง
พิจารณาคดีอาญา หรือต่อศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ การพิจารณาคดีแพ่ง
ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๔๑ ถ้า การ พิจารณาคดีแพ่ง จัก ทำให้การ พิจารณา คดี อาญา
เนิ่นช้าหรือติดขัด ศาลมีอำนาจสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา และพิจารณา
ต่างหากโดยศาลที่มีอำนาจชำระ

มาตรา ๔๒ ในการพิจารณาคดีแพ่ง ถ้าพยานหลักฐานที่น่าสืบแล้ว ในคดีอาญายังไม่เพียงพอ ศาลจะเรียกพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมอีกก็ได้

ในกรณีเช่นนั้นศาลจะพิพากษาคดีอาญาไปทีเดียว ส่วนคดีแพ่งจะพิพากษาในภายหลังก็ได้

มาตรา ๔๓ คดีลักทรัพย์ ฉิงราว ฉิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรร-
โชก ฉ้อโกง ขักขอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สิน
หรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากกระทำผิดนั้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดี
อาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย

มาตรา ๔๔ การเรียกทรัพย์สินหรือราคาคืนตามมาตราก่อน พนักงาน
อัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญา หรือจะยื่นคำร้องในระยะไต่ระหว่างที่คดีอาญา
กำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้

คำพิพากษาในส่วนเรียกทรัพย์สินหรือราคา ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่ง
คำพิพากษาในคดีอาญา

มาตรา ๔๕ คดีเรื่องใดถึงแม้ว่าได้ฟ้องในทางอาญาแล้ว ก็ไม่ตัดสิทธิ
ผู้เสียหายที่จะฟ้องในทางแพ่งอีก

มาตรา ๔๖ ในการพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริง
ตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา

มาตรา ๔๗ คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไป ตาม บทบัญญัติแห่ง
กฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลย
ต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

ราคาททรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยชดเชยแก่ผู้เสียหาย ให้ศาลกำหนดตามราคา
อันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าทดแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้
ตามความเสียหาย แต่ต้องไม่เกินค่าขอ

มาตรา ๔๔ เมื่อศาลพิพากษาให้คืนทรัพย์สิน แต่ยังไม่ปรากฏตัวเจ้าของ เมื่อใดปรากฏตัวเจ้าของแล้ว ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งรักษาของคืนของนั้นให้แก่เจ้าของไป

ในกรณีที่ปรากฏตัวเจ้าของ ให้ศาลพิพากษาสั่งให้เจ้าหน้าที่ซึ่งรักษาของคืนของนั้นให้แก่เจ้าของไป

เมื่อมีการโต้แย้งกัน ให้บุคคลที่อ้างว่าเป็นเจ้าของอันแท้จริงในทรัพย์สินนั้นฟ้องเรียกหรือยังศาลที่มีอำนาจชำระ

มาตรา ๔๕ แม้จะไม่มีฟ้องคดีส่วนแบ่งก็ตาม เมื่อพิพากษาคดีส่วนอาญา ศาลจะสั่งให้คืนทรัพย์สินของกลางแก่เจ้าของก็ได้

มาตรา ๕๐ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแก่ผู้เสียหาย ตามมาตรา ๔๓ และ ๔๔ ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของตามคำพิพากษา

มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่กฎหมายลักษณะอาญาบัญญัติไว้ในเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๘๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับลงตามมาตรา ๗๘ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลย จนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา ๑๖๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลย จนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามหลักทั่วไปในเรื่องอายุความแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ลักษณะ ๔

หมายเรียกและหมายอาญา

หมวด ๑

หมายเรียก

มาตรา ๕๒ การที่จะให้บุคคลใดมาที่พนักงานสอบสวน หรือมาที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือมาศาล เนื่องในการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาคดี หรือการอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ จักต้องมีหมายเรียกของพนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่หรือของศาล แล้วแต่กรณี

แต่ในกรณีที่พนักงานสอบสวน หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ไปทำการสอบสวนด้วยตนเอง ย่อมมีอำนาจที่จะเรียกผู้ต้องหาหรือพยานมาได้โดยไม่ต้องออกหมายเรียก

มาตรา ๕๓ หมายเรียกต้องทำเป็นหนังสือ และมีข้อความดังต่อไปนี้

- (๑) สถานที่ที่ออกหมาย
- (๒) วันเดือนปีที่ออกหมาย
- (๓) ชื่อและตำบลที่อยู่ของบุคคลที่ออกหมายเรียกให้มา
- (๔) เหตุที่ต้องเรียกผู้นั้นมา
- (๕) สถานที่ วันเดือนปี และเวลาที่จะให้ผู้นั้นไปถึง
- (๖) ลายมือชื่อและประทับตราของศาล หรือลายมือชื่อและตำแหน่ง

เจ้าพนักงานผู้ออกหมาย

มาตรา ๕๔ ในการกำหนดวันและเวลาที่จะให้มาตามหมายเรียกนั้นให้พิจารณาลัดถึงระยะทางใกล้ไกล เพื่อให้ผู้ถูกเรียกมีเวลาสามารถมาตามวันเวลาดำหนดในหมาย

มาตรา ๕๕ การส่งหมายเรียกแก่ผู้ต้องหา จะส่งให้แก่บุคคลผู้อื่น ซึ่งมีใช้ตามีกฎา ญาติหรือผู้ปกครองของผู้รับหมายรับแทนนั้นไม่ได้

มาตรา ๕๖ เมื่อบุคคล ที่รับหมายเรียก อยู่ต่างท้องที่ กับท้องที่ซึ่งออกหมาย เป็นหมายศาลก็ให้ส่งไปศาล เป็นหมายพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ให้ส่งยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่มีอำนาจออกหมายเรียกซึ่งผู้ถูกเรียกอยู่ในท้องที่ เมื่อศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้รับหมายเช่นนั้นแล้ว ก็ให้ส่งกลับหมายแล้วจัดการส่งแก่ผู้รับต่อไป

หมวด ๒

หมายอาญา

ส่วนที่ ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๕๗ ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในมาตรา ๗๘, ๗๙, ๘๐, ๘๒ และ ๘๔ แห่งประมวลกฎหมายนี้ จะจับ ชั่ง จำคุก หรือคั่นในที่รโหฐานหาตัวคนหรือสิ่งของ ต้องมีหมายอาญาสำหรับการนั้น

บุคคลที่ต้องชั่งหรือจำคุกตามหมายศาล จะปล่อยไปได้ก็เมื่อมีหมายปล่อยของศาล

มาตรา ๕๘ เจ้าพนักงานและศาลมีอำนาจออกหมายอาญาได้ภายในเขตอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นหมายจับผู้ต้องหาที่มีได้อยู่ในอำนาจศาล ได้แก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่

(๒) ถ้าเป็นหมายจับจำเลยหรือผู้ต้องหาที่อยู่ในอำนาจศาล ได้แก่ศาล

(๓) ถ้าเป็นหมายคั่น ได้แก่ศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่

(๔) ถ้าเป็นหมายขัง จำคุกหรือปล่อย ใต้กำแพง

มาตรา ๕๘ เจ้าพนักงานหรือศาลผู้มีอำนาจออกหมายจับ หมายค้น หรือหมายขัง จะออกหมายนั้นโดยพลการหรือโดยมีผู้ร้องขอก็ได้

ในกรณีที่ผู้ร้องขอ เจ้าพนักงานหรือศาลผู้ออกหมายจะต้องสอบให้ปรากฏเหตุสมควรที่จะออกหมายนั้นเสียก่อน เหตุผลนั้นจะได้มาจากคำแจ้ง ความโดยสาบานตัวหรือจากพฤติการณ์อย่างอื่นก็ได้

มาตรา ๖๐ หมายจับ ค้น ขัง จำคุก หรือปล่อย ต้องทำเป็นหนังสือ และมีข้อความ ดังต่อไปนี้

(๑) สถานที่ที่ออกหมาย

(๒) วันเดือนปีที่ออกหมาย

(๓) เหตุที่ต้องออกหมาย

(๔) (ก) ในกรณีออกหมายจับ ต้องระบุชื่อหรือรูปพรรณของบุคคล ที่จะจับ

(ข) ในกรณีออกหมายขัง จำคุกหรือปล่อย ต้องระบุชื่อบุคคล ที่จะถูกขัง จำคุกหรือปล่อย

(ค) ในกรณีออกหมายค้น ให้ระบุสถานที่ที่จะค้นและชื่อหรือรูปพรรณบุคคล หรือลักษณะสิ่งของที่ต้องการค้น กำหนดวันเวลาที่ทำการค้น และชื่อกับตำแหน่งของเจ้าพนักงานผู้จะทำการค้นนั้น

(๕) (ก) ในกรณีออกหมายจับ หมายขังหรือหมายค้น ให้ระบุ ความผิด

(ข) ในกรณีออกหมายจำคุก ให้ระบุความผิด และกำหนดโทษ ตามคำพิพากษา

(ค) ในกรณีออกหมายขังหรือจำคุก ให้ระบุสถานที่ซึ่งจะให้ขัง หรือจำคุก

(ง) ในกรณีออกหมายปล่อย ให้ระบุเหตุที่ปล่อย

(๖) ลายมือชื่อและประทับตราของศาล หรือลายมือชื่อและตำแหน่งของเจ้าพนักงานผู้ออกหมาย

มาตรา ๖๑ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๕๗ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจและหน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา ซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการภายในอำนาจของเขา

หมายอาญาใดซึ่งศาลได้ออกหรือสลักหลัง จะมอบหรือส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ซึ่งอยู่ภายในเขตอำนาจของศาลตั้งระบุในหมายหรือแก่หัวหน้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจประจำจังหวัดหรืออำเภอ ซึ่งจะให้จัดการให้เป็นไปตามหมายนั้นก็ได้

ในกรณีหลัง เจ้าพนักงานผู้ได้รับหมายต้องรับผิดชอบในการจัดการตามหมายนั้น จะจัดการเองหรือสั่งให้เจ้าพนักงานรองลงไปจัดการให้ก็ได้ หรือจะมอบหรือส่งดำเนินหมายอันรับรองว่าถูกต้องให้แก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจคนอื่นซึ่งมีหน้าที่จัดการตามหมายซึ่งตนได้รับนั้นก็ได้ ถ้าหมายนั้นได้มอบหรือส่งให้แก่เจ้าพนักงานตั้งแต่สองนายขึ้นไป เจ้าพนักงานจะจัดการตามหมายนั้นแยกกันหรือร่วมกันก็ได้

หมายอาญาใด ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้ออก เจ้าพนักงานนั้นจะจัดการตามหมายด้วยตนเองภายในเขตอำนาจ หรือจะจัดการให้เป็นไปตั้งบัญญัติไว้ในวรรค ๒ และ ๓ ก็ได้

มาตรา ๖๒ ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งว่าด้วยการจับและค้น เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายนั้นต้องแจ้งข้อความในหมายให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทราบ และถ้ามีคำขอร้อง ให้ส่งหมายนั้นให้เขาตรวจดู

การแจ้งข้อความในหมาย การส่งหมายให้ตรวจดู และวันเดือนปีที่จัดการเช่นนั้นให้บันทึกไว้ในหมายนั้น

มาตรา ๖๓ เมื่อเจ้าพนักงานได้จัดการตามหมายอาญาแล้ว ให้บันทึก รายละเอียดในการจัดการนั้น ถ้าจัดการตามหมายไม่ได้ ให้บันทึกพฤติการณ์ไว้ แล้วให้ส่งบันทึกนั้นไปยังเจ้าหน้าที่ผู้ออกหมายโดยเร็ว

มาตรา ๖๔ ถ้าบุคคลที่มีชื่อในหมายอาญาถูกจับ หรือบุคคลหรือสิ่งของ ที่มีหมายให้ค้นได้ค้นพบแล้ว ถ้าสามารถจะทำได้ ก็ให้ส่งบุคคลหรือสิ่งของ นั้นโดยด่วนไปยังผู้ออกหมาย เว้นแต่จะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๖๕ ถ้าบุคคลที่ถูกจับตามหมายหลบหนีหรือมีผู้ช่วยให้หนีไปได้ เจ้าพนักงานผู้จับมีอำนาจติดตามจับกุมผู้นั้นโดยไม่มีต่อมีหมายอีก

ส่วนที่ ๒

หมายจับ

มาตรา ๖๖ เหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อผู้ต้องหาซึ่งถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควร หรือจำเลยเป็นผู้ไม่มี ที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

(๒) เมื่อความผิดที่ผู้ต้องหาถูกสงสัยโดยมีเหตุอันควร หรือที่จำเลย ถูกฟ้องนั้น มีอัตราโทษอย่างสูงตั้งแต่สามปีขึ้นไป

(๓) เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งไม่ได้ถูกควบคุมหรือขังอยู่ ไม่มาตาม หมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็ได้หนีไปก็ดี มีเหตุอันควร สงสัยว่าจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน โดยทางตรงหรือทาง อ้อมก็ดี

(๔) เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งถูกปล่อยชั่วคราว มีสามารถทำ สัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงกว่าเดิมหรือหาหลักประกันมาเพิ่มหรือให้ดีกว่าเดิม ตามมาตรา ๑๑๕

มาตรา ๖๗ จะออกหมายจับบุคคลที่ยังไม่รู้จักชื่อก็ได้ แต่ต้องบอกรูปพรรณของผู้นั้นให้ละเอียดเท่าที่จะทำได้

มาตรา ๖๘ หมายจับคงใช้ได้อยู่นกว่าจะจับได้ เว้นแต่ความผิดอาญาตามหมายนั้นขาดอายุความหรือเจ้าพนักงานหรือศาลผู้ออกหมายนั้นได้ถอนหมายคืน

ส่วนที่ ๓

หมายค้น

มาตรา ๖๙ เหตุที่จะออกหมายค้นได้มีดังต่อไปนี้

- (๑) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวนได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา
- (๒) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด
- (๓) เพื่อพบและช่วยบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
- (๔) เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายให้จับ
- (๕) เพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาล ในกรณีที่จะพบหรือจะยึดโดยวิธีอื่นไม่ได้แล้ว

มาตรา ๗๐ หมายค้นซึ่งออกเพื่อพบและจับบุคคลนั้นห้ามมิให้ออก เว้นแต่จะมีหมายจับบุคคลนั้นด้วย และเจ้าพนักงานซึ่งจะจัดการตามหมายค้นนั้นต้องมีทั้งหมายค้นและหมายจับ

ส่วนที่ ๔

หมายขัง หมายจำคุก หมายปล่อย

มาตรา ๗๑ เมื่อจับผู้ต้องหาหรือจำเลยได้มาแล้ว ในระยะไต่ระหว่าง

สอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ศาลจะออกหมายขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ก็ได้

ในระหว่างสอบสวนพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลออกหมายขังตามความในมาตรา ๘๗

ในระหว่างได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาศาลจะออกหมายขังโดยพลการหรือโดยโจทก์ยื่นคำร้องก็ได้

หมายขังคงใช้ได้ยู่จนกว่าศาลจะได้เพิกถอน โดยออกหมายปล่อยหรือออกหมายจำคุกแทน

มาตรา ๘๒ หมายปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งตั้งขังอยู่ตามหมายศาลให้ออกในกรณีต่อไปนี้

- (๑) เมื่อศาลสั่งปล่อยชั่วคราว
- (๒) เมื่อพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนขอให้ศาล ปล่อยโดยเห็นว่าไม่จำเป็นต้องขังไว้ระหว่างสอบสวน

(๓) เมื่อพนักงานอัยการร้องต่อศาลว่าได้ยุติการสอบสวนแล้วโดยคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา

(๔) เมื่อพนักงานอัยการไม่ฟ้องผู้ต้องหาในเวลาที่ศาลกำหนด

(๕) เมื่อศาลได้สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีไม่มีมูลและตั้งให้ยกฟ้อง เว้นแต่เมื่อโจทก์ร้องขอและศาลเห็นสมควรให้ขังจำเลยไว้ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา

(๖) เมื่อโจทก์ถอนฟ้องหรือมีการยอมความ ในคดีความผิดต่อส่วนตัว หรือเมื่อศาลพิจารณาแล้วพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ยกฟ้อง เว้นแต่ศาลเห็นสมควรให้ขังจำเลยไว้ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา

(๗) เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษจำเลยอย่างอื่นซึ่งไม่ใช่โทษ ประหารชีวิต จำคุกหรือให้อยู่ภายในเขตที่อันมีกำหนด ถ้าโทษอย่างอื่นนั้นเป็นโทษปรับเมื่อจำเลยได้เสียค่าปรับแล้ว หรือศาลให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีกำหนดวัน เพื่อให้จำเลยหาเงินค่าปรับมาชำระต่อศาล

มาตรา ๗๓ คดีใดอยู่ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ถ้าจำเลยต้องควบคุมหรือ ชังมาแล้วเท่ากับหรือเกินกว่ากำหนดจำคุกหรือกำหนดจำคุกแทนตามคำพิพากษา ให้ศาลออกหมายปล่อยจำเลย เว้นแต่จะเห็นสมควรเป็นอย่างอื่นในกรณีที่โจทก์ อุทธรณ์ฎีกาในทำนองขอให้เพิ่มโทษ

มาตรา ๗๔ ภายใต้งบบังคับแห่งมาตรา ๗๓ และ ๗๕ วรรค ๒ เมื่อผู้ใด ต้องคำพิพากษาให้จำคุกหรือประหารชีวิต หรือจะต้องจำคุกแทนค่าปรับ ให้ศาล ออกหมายจำคุกผู้นั้นไว้

มาตรา ๗๕ เมื่อผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกถูกจำกัดกำหนดแล้ว หรือ ได้รับพระราชทานอภัยโทษให้ปล่อย หรือมีคำวินิจฉัยให้ปล่อยตัวไปโดยมี เงื่อนไข หรือมีกฎหมายยกเว้นโทษ หรือโทษจำคุกนั้นหมดไปโดยเหตุอื่น ให้ศาล ออกหมายปล่อยผู้นั้นไป

มาตรา ๗๖ หมายชัง หมายจำคุก หรือหมายปล่อย ต้องจัดการตาม นั้นโดยพลัน

ลักษณะ ๕

จับ ชัง จำคุก คั้น ปล่อยชั่วคราว

หมวด ๑

จับ ชัง จำคุก

มาตรา ๗๗ หมายจับใช้ได้ทั่วราชอาณาจักร

การจัดการตามหมายจับนั้นจะจัดการตามสำเนาหมายอันรับรองว่าถูกต้องแล้ว หรือตามโทรเลขแจ้งว่าได้ออกหมายแล้วก็ได้ แต่ในกรณีหลังให้ส่ง หมายหรือสำเนาอันรับรองแล้วไปยังเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายโดยพลัน

มาตรา ๗๘ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมาย จับนั้นไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

(๑) เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิด ซึ่งหน้าตั้งบัญญัติไว้ใน มาตรา ๘๐

(๒) เมื่อพบบุคคลนั้นกำลังพยายามกระทำความผิด หรือพบโดย มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะกระทำความผิด โดยมีเครื่องมือ อาวุธหรือ วัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

(๓) เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาแล้วและจะ หลบหนี

(๔) เมื่อมีผู้ขอให้จับโดยแจ้งว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด และแจ้ง ด้วยว่าได้ร้องทุกข์ไว้ตามระเบียบแล้ว

เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่จับด้วยตนเองไม่ต้องมี หมาย แต่ต้องเป็นในกรณีที่อาจออกหมายจับได้ หรือจับได้ตามประมวล กฎหมายนี้

มาตรา ๘๕ ราษฎรจะจับผู้อื่นไม่ได้เว้นแต่จะเข้าอยู่ในเกณฑ์แห่งมาตรา ๘๒ หรือเมื่อผู้นั้นกระทำความผิดซึ่งหน้า และความผิดนั้นได้ระบุไว้ในบัญชี ท้ายประมวลกฎหมายนี้ด้วย

มาตรา ๘๐ ที่เรียกว่าความผิดซึ่งหน้านั้น ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลัง กระทำ หรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลยว่าเขาได้กระทำผิดมา แล้วสุด ๆ

อย่างไรก็ดี ความผิดอาญาตั้งระบุไว้ในบัญชีท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้ถือว่าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งหน้าในกรณีดังนี้

(๑) เมื่อบุคคลหนึ่งถูกไล่จับตั้งผู้กระทำโดยมีเสียงร้องเอะอะ

(๒) เมื่อพบบุคคลหนึ่งแทบจะทันที่ทันใดหลังจากการกระทำผิดในถิ่น แวดใกล้เคียงกับที่เกิดเหตุและมียี่งของที่ได้มาจากการกระทำผิด หรือมี เครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสันนิษฐานได้ว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือ มีร่องรอยพิรุณเห็นประจักษ์ที่เสื้อผ้าหรือเนื้อตัวของผู้นั้น

มาตรา ๘๑ จะมีหมายจับหรือไม่ก็ตาม ห้ามมิให้จับ

(๑) ในที่รโหฐาน เว้นแต่จะได้ทำตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้
อันว่าด้วยการค้นในที่รโหฐาน

(๒) ในพระราชวัง หรือในที่ซึ่งพระมหากษัตริย์ พระมเหสี หรือ
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ประทับหรืออยู่ นอกจากจะได้รับอนุญาตจากรัฐมน-
ตรี้ว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อน

มาตรา ๘๒ เจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ จะขอความช่วยเหลือ
จากบุคคลใกล้เคียงเพื่อจัดการตามหมายจับก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจ
เกิดอันตรายแก่เขาไม่ได้

มาตรา ๘๓ ในการจับนั้น เจ้าพนักงานหรือราษฎรซึ่งทำการจับต้อง
แจ้งแก่ผู้ที่จะถูกจับนั้นว่าเขาต้องถูกจับ แล้วส่งให้ผู้ถูกจับไปยังที่ทำการของพนัก-
งานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพร้อมด้วยผู้จับ แต่ถ้าจำเป็นก็ให้จับตัวไป

ถ้าบุคคลซึ่งจะถูกจับขัดขวางหรือจะขัดขวางการจับ หรือหลบหนีหรือ
พยายามจะหลบหนี ผู้ทำการจับมีอำนาจใช้วิธีหรือความบังคับกันทั้งหลายเท่าที่
เหมาะแก่พฤติการณ์แห่งเรื่องในการจับผู้นั้น

มาตรา ๘๔ เจ้าพนักงานหรือราษฎรผู้ทำการจับต้องเอาตัวผู้ถูกจับไป
ยังที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยทันที และเมื่อถึงที่นั้นแล้ว
ถ้ามีหมายจับก็ให้เอาออกอ่านให้ผู้ถูกจับฟัง ทั้งให้แจ้งเหตุที่จับนั้นด้วย

พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีผู้นำผู้ถูกจับมาส่งนั้นจะควบคุมผู้
ถูกจับไว้ หรือปล่อยชั่วคราวก็ได้ เมื่อจับโดยมีหมายให้รายงานต่อไปยังเจ้าหน้าที่
ซึ่งออกหมายนั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ซึ่งออกหมายต้องการตัว ก็ให้จัดการส่งผู้ถูกจับไปให้

ถ้าราษฎรเป็นผู้จับให้บันทึกชื่อ อาชีพ ที่อยู่ของผู้จับ อีกทั้งข้อความ
และพฤติการณ์แห่งการจับนั้นไว้ แล้วให้ผู้จับลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นสำคัญ

ในกรณีที่เป็น เจ้าพนักงานหรือราษฎรที่ทำการจับจะจัดการพยานาล
ผู้ถูกจับเสียก่อนนำตัวไปส่งตามมาตรฐานก็ได้

มาตรา ๘๕ เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้จับไว้ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้อง
หาและยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

การค้นนั้นจำกัดต้องทำโดยสุภาพ ถ้าค้นผู้หญิงต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้น

สิ่งของใดที่ยึดไว้เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด เมื่อเสร็จ
คดีแล้วก็ให้คืนแก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่นซึ่งมีสิทธิเรียกร้องคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่
ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๘๖ ห้ามมิให้ใช้วิธีควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่าที่จำเป็นเพื่อป้องกัน
มิให้เขาหนีเท่านั้น

(๔) **มาตรา ๘๗** ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติ-
การณ์แห่งคดี

ในกรณีซึ่งเป็นความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่า
ความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้
ตัวว่าเป็นใคร และที่อยู่ของเขาอยู่ที่ไหนเท่านั้น

ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับ
มาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ แต่มิให้นับเวลาเดินทางตาม
ปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมาศาลรวมเข้าในกำหนดเวลาสี่สิบแปดชั่วโมงนั้นด้วย ใน
กรณีที่มีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น จะยึดเวลาเกิน
กว่าสี่สิบแปดชั่วโมงก็ได้เท่าเหตุจำเป็น แต่มิให้เกินเจ็ดวัน

(๔) มาตรา ๘๗ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๕

ถ้าเกิดความจำเป็นที่จะควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่ากำหนดเวลา ในวรรคก่อน เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้น ให้สั่งผู้ต้องหามาศาล ให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาล ขอลงหมายขังผู้ต้องหานั้นไว้

ในกรณีความผิดอาญาที่ได้กระทำลงมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียวมีกำหนดไม่เกินเจ็ดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือน แต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน

ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินแปดสิบสี่วัน

ถ้าพนักงานสอบสวนต้องไปทำการสอบสวนในท้องที่อื่นนอกเขตของศาลซึ่งได้สั่งขังผู้ต้องหาไว้ พนักงานสอบสวนจะยื่นคำร้องขอให้โอนการขังไปยังศาลในท้องที่ที่จะต้องไปทำการสอบสวนนั้นก็ได้ เมื่อศาลที่สั่งขังไว้เห็นเป็นการสมควร ก็ให้สั่งโอนไป

มาตรา ๘๘ นับแต่เวลาที่ยื่นฟ้องจำเลยที่ฟ้องขังตามหมายศาล ศาลจะขังจำเลยต่อไปหรือปล่อยชั่วคราวก็ได้

มาตรา ๘๙ หมายขังหรือหมายจำคุกต้องจัดการให้เป็นไปตามนั้นในเขตของศาลซึ่งออกหมาย

มาตรา ๙๐ เมื่อมีการอ้างว่าบุคคลใดต้องถูกควบคุมหรือขังโดยผิดกฎหมาย หรือถูกจำคุกผิดจากคำพิพากษาของศาล บุคคลเหล่านั้นมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปล่อย คือ

- (๑) บุคคลที่ถูกเข้าเช่นนั้น
- (๒) ตามีภริยาหรือญาติของผู้นั้นหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง
- (๓) พนักงานอัยการ
- (๔) ผู้บัญชาการเรือนจำหรือพัศดี

เมื่อได้รับคำสั่งดังนั้น ให้ศาลหมายเรียกเจ้าพนักงานหรือบุคคลอื่นซึ่งก่อให้เกิดการควบคุม ชัง หรือจำคุก และผู้ที่ถูกควบคุม ชัง หรือจำคุกมาพร้อมกัน ถ้าเป็นที่พอใจศาลว่าการควบคุมหรือการชังนั้นผิดกฎหมาย หรือการจำคุกนั้นผิดจากคำพิพากษา ก็ให้ศาลสั่งปล่อยตัวผู้นั้นไป

หมวด ๒

ก

มาตรา ๕๑ ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕๑ (๒) มาบังคับในเรื่องนี้โดยอนุโลม

มาตรา ๕๒ ห้ามมิให้คนในที่รโหฐานโดยไม่มีหมายค้น เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และในกรณีต่อไปนี้

- (๑) เมื่อมีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน
- (๒) เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน
- (๓) เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้า ขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไป หรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควรสงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น
- (๔) เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าสิ่งของที่ได้นำมาโดยการกระทำผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะเนื่องจากการหนีเข้าก็จะเอาหมายค้นมาได้ สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายเสียก่อน

(๕) เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้จะต้องถูกจับเป็นเจ้าบ้าน และการจับนั้น

มีหมายจับ หรือจับตามมาตรา ๗๘

เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ค้นด้วยตนเองไม่ ต้องมีหมายค้นก็ได้ แต่ต้องเป็นในกรณีที่อาจออกหมายค้นหรือค้นได้ตามประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๕๓ ห้ามมิให้ทำการค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถานเว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น ในเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นมีสิ่งของในความครอบครองเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

มาตรา ๕๔ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ทำการค้นในที่รโหฐานสิ่งเจ้าของหรือคนอยู่ในนั้นหรือผู้รักษาสถานที่ซึ่งจะค้น ให้ยอมให้เข้าไปโดยมิหวงห้าม อีกทั้งให้ความสะดวกตามสมควรทุกประการในอันที่จะจัดการตามหมาย ทั้งนี้ให้พนักงานผู้นั้นแสดงหมาย หรือถ้าค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายก็ให้แสดงนามและตำแหน่ง

ถ้าบุคคลตั้งกล่าวในวรรคต้นมิยอมให้เข้าไป เจ้าพนักงานมีอำนาจใช้กำลังเพื่อเข้าไป ในกรณีจำเป็นจะเบียดหรือทำลายประตูบ้าน ประตูเรือน หน้าต่าง รั้ว หรือสิ่งกีดขวางอย่างอื่นทำนองเดียวกันนั้นก็ได้

มาตรา ๕๕ ในกรณีค้นหาสิ่งของที่หาย ถ้าพอทำได้ จะให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองสิ่งของนั้นหรือผู้แทนของเขาไปกับเจ้าพนักงานในการค้นนั้นด้วยก็ได้

มาตรา ๕๖ การค้นในที่รโหฐานต้องกระทำระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและตก มีข้อยกเว้นดังนี้

(๑) เมื่อลงมือค้นแต่ในเวลากลางวัน ถ้ายังไม่เสร็จจะค้นต่อไปในเวลากลางคืนก็ได้

(๒) ในกรณีที่ฉุกเฉินอย่างยิ่ง หรือซึ่งมีกฎหมายอื่นบัญญัติให้ค้นได้เป็นพิเศษ จะทำการค้นในเวลากลางคืนก็ได้

(๓) การค้นเพื่อจับผู้ร้ายหรือผู้ร้ายสำคัญจะทำในเวลากลางคืนก็ได้แต่ต้องมีอนุญาตพิเศษจากอธิบดีกรมตำรวจ หรือข้าหลวงประจำจังหวัดเพื่อการค้นในจังหวัดนั้น ส่วนหัวหน้าในการค้นนั้น ต้องเป็นนายอำเภอหรือนายตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

มาตรา ๙๗ ในกรณีที่ค้นโดยมีหมาย เจ้าพนักงานผู้มีชื่อในหมายค้นหรือผู้รักษาการแทนเท่านั้น มีอำนาจเป็นหัวหน้าไปจัดการให้เป็นไปตามหมายนั้น

มาตรา ๙๘ การค้นในที่รโหฐานนั้นจะค้นได้แต่เฉพาะเพื่อหาตัวคนหรือสิ่งของที่ต้องการค้นเท่านั้น แต่มีข้อยกเว้นดังนี้

(๑) ในกรณีที่ค้นหาสิ่งของโดยไม่จำกัดสิ่ง เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจยึดสิ่งของใด ๆ ซึ่งน่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานเพื่อเป็นประโยชน์หรือยืนยันผู้ต้องหาหรือจำเลย

(๒) เจ้าพนักงานซึ่งทำการค้นมีอำนาจจับบุคคลหรือสิ่งของอื่นในที่ค้นนั้นได้ เมื่อมีหมายอีกต่างหาก หรือในกรณีความผิดซึ่งหน้า

มาตรา ๙๙ ในการค้นนั้น เจ้าพนักงานต้องพยายามมิให้มีการเสียหายและกระจัดกระจายเท่าที่จะทำได้

มาตรา ๑๐๐ ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลซึ่งอยู่ในที่ซึ่งค้น หรือจะถูกค้น จะขัดขวางถึงกับทำให้การค้นไร้ผล เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจเอาตัวผู้นั้นควบคุมไว้หรือให้อยู่ในความดูแลของเจ้าพนักงานในขณะที่ทำการค้นเท่าที่จำเป็นเพื่อมิให้ขัดขวางถึงกับทำให้การค้นนั้นไร้ผล

ถ้ามีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลนั้นได้เอาสิ่งของที่ต้องการพบซุกซ่อนในร่างกาย เจ้าพนักงานผู้ค้นมีอำนาจค้นตัวผู้นั้นได้ดังบัญญัติไว้ตามมาตรา ๙๕

มาตรา ๑๐๑ สิ่งของซึ่งยึดได้ในการค้น ให้ห่อหรือบรรจุหีบห่อติดตราไว้หรือให้ทำเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญ

มาตรา ๑๐๒ การค้นในที่โรฐานนั้น ก่อนลงมือค้นให้เจ้าพนักงานผู้ค้นแสดงความบริสุทธิ์เสียก่อน และเท่าที่สามารถจะทำได้ให้ค้นต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่หรือบุคคลในครอบครัวของผู้นั้น หรือถ้าหากบุคคลเช่นกล่าวนั้น ไม่ได้ให้ค้นต่อหน้าบุคคลอื่นอย่างน้อยสองคนซึ่งเจ้าพนักงานได้ขอร้องมาเป็นพยาน

การค้นที่อยู่หรือสำนักงานของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งถูกควบคุมหรือขังอยู่ให้ทำต่อหน้าผู้นั้น ถ้าผู้นั้นไม่สามารถหรือไม่ตั้งใจมากำกับจะตั้งผู้แทนหรือให้พยานมากำกับก็ได้ ถ้าผู้แทนหรือพยานไม่มี ให้ค้นต่อหน้าบุคคลในครอบครัวหรือต่อหน้าพยานดังกล่าวในวรรคก่อน

สิ่งของใดที่ยึดได้ต้องให้ผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทนหรือพยานดูเพื่อให้รับรองว่าถูกต้อง ถ้าบุคคลเช่นกล่าวนั้นรับรองหรือไม่ยอมรับรองก็ให้บันทึกไว้

มาตรา ๑๐๓ ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นบันทึกรายละเอียดแห่งการค้น และสิ่งของที่ค้นได้นั้นต้องมีบัญชีรายละเอียดไว้

บันทึกการค้นและบัญชีสิ่งของนั้นให้อ่านให้ผู้ครอบครองสถานที่ บุคคลในครอบครัว ผู้ต้องหา จำเลย ผู้แทน หรือพยานฟัง แล้วแต่กรณี แล้วให้ผู้นั้นลงลายมือชื่อรับรองไว้

มาตรา ๑๐๔ เจ้าพนักงานที่ค้นโดยมีหมาย ต้องรีบส่งบันทึกและบัญชีดังกล่าวในมาตราก่อนพร้อมด้วยสิ่งของที่ยึดมา ถ้าพอจะส่งได้ ไปยังผู้ออกหมายหรือเจ้าพนักงานอื่นตามที่กำหนดไว้ในหมาย

ในกรณีที่ค้นโดยไม่มีหมายโดยเจ้าพนักงานอื่น ซึ่งไม่ใช่พนักงานสอบสวน ให้ส่งบันทึก บัญชี และสิ่งของไปยังพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ใดซึ่งต้องการสิ่งเหล่านั้น

มาตรา ๑๐๕ จตหมาย ไปรษณียบัตร โทรเลข ดิ่งพิมพ์ หรือเอกสารอื่นซึ่งส่งทางไปรษณีย์และโทรเลข จากหรือถึงผู้ต้องหาหรือจำเลย และยังมีได้ส่ง ถ้าเจ้าหน้าที่ต้องการเพื่อประโยชน์แห่งการสอบสวน ได้สวนมูลฟ้อง พิจารณาหรือการกระทำอย่างอื่นตามประมวลกฎหมายนี้ ให้ขอคำสั่งจากศาลถึงเจ้าหน้าที่ไปรษณีย์โทรเลขให้ส่งเอกสารนั้นมา

ถ้าอธิบดีกรมตำรวจหรือข้าหลวงประจำจังหวัดเห็นว่าเอกสารนั้นต้องการใช้เพื่อการดังกล่าวแล้ว ระหว่างที่ขอคำสั่งต่อศาลมีอำนาจขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายไปรษณีย์โทรเลขเก็บเอกสารนั้นไว้ก่อน

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ไม่ใช้ถึงเอกสารโต้ตอบระหว่างผู้ต้องหาหรือจำเลยกับทนายความของผู้นั้น

หมวด ๓

ปล่อยชั่วคราว

มาตรา ๑๐๖ คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้นั้นต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาลยอมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลยหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องดัง

(๑) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี

(๒) เมื่อผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาลและยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นคำร้องต่อศาลนั้น

(๓) เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องแล้ว ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

(๔) ในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา จะยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น หรือจะยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาก็ได้

มาตรา ๑๐๗ เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลริบตัวโดยอาศัยหลักเกณฑ์ในบทมาตราต่อไปนี้

มาตรา ๑๐๘ ในการวินิจฉัยคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวให้ฟังพิจารณาข้อ
 เหน็บประกอบ

- (๑) ความหนักเบาแห่งข้อหา
- (๒) พยานหลักฐานที่นำมาสืบแล้วมีเพียงใด
- (๓) พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร
- (๔) เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด
- (๕) ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่
- (๖) ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่จะเกิดจากการปล่อยชั่วคราวมี
 เพียงใดหรือไม่
- (๗) ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องชั่งตามหมายศาล ถ้ามีคำคัด
 ค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือโจทก์ แล้วแต่กรณี ศาลฟังรับ
 ประกอบการวินิจฉัยได้

(๕) มาตรา ๑๐๘ ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องหาหรือถูกฟ้องในความ
 ผิดมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปี ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว ศาลจะต้อง
 ถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ ว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่

มาตรา ๑๑๐ ในคดีมีอัตราโทษจำคุกในอัตราอย่างสูงตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป
 ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือ
 มีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้

มาตรา ๑๑๑ เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย ก่อนที่จะปล่อย
 ไป ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยสาบานหรือปฏิญาณตนว่าจะมาตามนัดหรือหมายเรียก

(๕) มาตรา ๑๐๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๘

มาตรา ๑๑๒ เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ก่อนปล่อยไปให้ผู้ประกันหรือผู้เป็นหลักประกันลงลายมือชื่อในสัญญาประกันนั้น

ในสัญญาประกันนอกจากข้อความอย่างอื่นอันพึงมี ต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหรือผู้ประกัน แล้วแต่กรณี จะปฏิบัติตามนัดหรือหมายเรียกของเจ้าพนักงานหรือศาลซึ่งให้ปล่อยชั่วคราว

(๒) เมื่อผิดสัญญาจะใช้เงินจำนวนที่ระบุไว้

มาตรา ๑๑๓ เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสั่งปล่อยชั่วคราว สัญญาประกันนั้นใช้ได้ระหว่างสอบสวน หรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนหรือตลอดไปจนถึงศาลประทับฟ้องเท่านั้น

มาตรา ๑๑๔ เมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยให้มีประกันและหลักประกันด้วย ก่อนปล่อยตัวไป ให้ผู้ร้องขอประกัน จัดหาหลักประกันมาดังต้องการ

หลักประกันมี ๓ ชนิด คือ

(๑) มีเงินสดมาวาง

(๒) มีหลักทรัพย์สินมาวาง

(๓) มีบุคคลมาเป็นหลักประกันโดยแสดงหลักทรัพย์สิน

มาตรา ๑๑๕ โดยความปรากฏต่อมา หรือเนื่องจากกมลฉ้อฉลหรือผิดหลงปรากฏว่าสัญญาประกันต่ำไปหรือหลักประกันไม่เพียงพอ เจ้าพนักงานหรือศาลมีอำนาจเรียกผู้ที่เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันมาพร้อมกัน ในกรณีแรกให้เปลี่ยนสัญญาประกันให้จำนวนเงินสูงขึ้น ในกรณีหลังให้เรียกหลักประกันเพิ่มหรือดีกว่าเดิม

ในกรณีที่ศาลปล่อยชั่วคราว และคดีขึ้นไปสู่ศาลสูง ศาลสูงมีอำนาจแก้คำสั่งศาลล่างให้จำเลยทำหรือหาประกันเป็นจำนวนเงินสูงขึ้น หรือถ้าเห็นว่าหลักประกันไม่เพียงพอจะสั่งให้หาหลักประกันเพิ่มหรือดีกว่าเดิมก็ได้

มาตรา ๑๑๖ การขอลอนสัญญาประกันหรือขอลอนหลักประกัน ย่อมทำได้เมื่อผู้ทำสัญญามอบตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยคืนต่อเจ้าพนักงานหรือศาล

มาตรา ๑๑๗ เมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนี บุคคลซึ่งทำสัญญาประกันหรือเป็นหลักประกันอาจขอให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุดจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ถ้ามีสามารถจะขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงาน เช่นนั้นได้ทันที ก็ให้มีอำนาจจับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้เอง แล้วส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใกล้ที่สุด และให้พนักงานนั้นรับจัดส่งผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไปยังเจ้าพนักงานหรือศาล โดยคิดค่าพาหนะจากบุคคลนั้น

มาตรา ๑๑๘ เมื่อคดีถึงที่สุดหรือความรับผิดชอบตามสัญญาประกันหมดไปตามมาตรา ๑๑๖ หรือโดยเหตุอื่น ให้คืนหลักประกันแก่ผู้ที่ควรรับไป

มาตรา ๑๑๙ ในกรณีผิดสัญญาประกันต่อศาล ศาลมีอำนาจสั่งบังคับตามสัญญาประกันหรือตามที่ศาลเห็นควร โดยมีต้องฟ้อง แต่เมื่อศาลสั่งประการใดแล้ว ฝ่ายผู้ถูกบังคับตามสัญญาประกันหรือพนักงานอัยการมีอำนาจอุทธรณ์ฎีกาได้

ภาค ๒

สอบสวน

ลักษณะ ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๑๒๐ ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาล โดยมีได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน

มาตรา ๑๒๑ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง แต่ถ้าเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ห้ามมิให้ทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีคำร้องทุกข์ตามระเบียบ

มาตรา ๑๒๒ พนักงานสอบสวนจะไม่ทำการสอบสวนในกรณีต่อไปนี้
ก็ได้

- (๑) เมื่อผู้เสียหายขอความช่วยเหลือ แต่ไม่ยอมรับทุกข้อตามระเบียบ
- (๒) เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีเสียเองโดยมิได้ร้องทุกข์ก่อน
- (๓) เมื่อมีหนังสือกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์ หรือบุคคลที่กล่าวโทษด้วยปากไม่ยอมบอกว่าเขาคือใคร หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อในคำกล่าวโทษหรือบันทึกคำกล่าวโทษ

มาตรา ๑๒๓ ผู้เสียหายอาจร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนได้
คำร้องทุกข์นั้นต้องปรากฏชื่อและที่อยู่ของผู้ร้องทุกข์ ลักษณะแห่งความผิด พฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ความผิดนั้นได้กระทำความเสียหายที่ได้รับและชื่อหรือรูปพรรณของผู้กระทำผิดเท่าที่จะบอกได้

คำร้องทุกข์นี้จะทำเป็นหนังสือหรือร้องด้วยปากก็ได้ ถ้าเป็นหนังสือต้องมีวัน เดือน ปี และลายมือชื่อของผู้ร้องทุกข์ ถ้าร้องด้วยปาก ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ ลงวัน เดือน ปี และลงลายมือชื่อผู้บันทึกกับผู้ร้องทุกข์ ในบันทึกนั้น

มาตรา ๑๒๔ ผู้เสียหายจะร้องทุกข์ต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีตำแหน่งหน้าที่รองหรือเหนือพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ซึ่งมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยตามกฎหมายก็ได้

เมื่อมีหนังสือร้องทุกข์ยื่นต่อเจ้าพนักงานเช่นกล่าวแล้วให้รีบจัดการส่งไปยังพนักงานสอบสวน และจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้างเพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้

เมื่อมีคำร้องทุกข์ด้วยปากให้รีบจัดการให้ผู้เสียหายไปพบกับพนักงานสอบสวนเพื่อจดบันทึกคำร้องทุกข์นั้นตั้งบัญญัติในมาตราก่อน ในกรณีเร่งร้อนเจ้าพนักงานนั้นจะจดบันทึกเสียเองก็ได้ แต่แล้วให้รีบส่งไปยังพนักงานสอบสวน และจะจดหมายเหตุอะไรไปบ้างเพื่อประโยชน์ของพนักงานสอบสวนก็ได้

มาตรา ๑๒๕ เมื่อพนักงานสอบสวน หรือ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจได้กระทำการสืบสวนหรือสอบสวนไปทั้งหมดหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใดตาม คำขอร้องให้ช่วยเหลือ ให้ตกเป็นหน้าที่ของพนักงานนั้นจัดการให้มีคำร้องทุกข์ ตามระเบียบ ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๒๓ และ ๑๒๔

มาตรา ๑๒๖ ผู้ร้องทุกข์จะแก้คำร้องทุกข์ระยะใด หรือจะถอนคำร้อง ทุกข์เสียเมื่อใดก็ได้

ในคดีซึ่งมิใช่ความผิดต่อส่วนตัว การถอนคำร้องทุกข์เช่นนั้น ย่อม ไม่ตัดอำนาจพนักงานสอบสวนที่จะสอบสวน หรือพนักงานอัยการที่จะฟ้องคดีนั้น

มาตรา ๑๒๗ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๒๓ ถึง ๑๒๖ มาบังคับโดย อนุโลมในเรื่องคำกล่าวโทษ

เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ รับคำ กล่าวโทษจะไม่บันทึกคำกล่าวโทษในกรณี ต่อไปนี้ก็ได้

- (๑) เมื่อผู้กล่าวโทษไม่ยอมแจ้งว่าเขาคือใคร
- (๒) เมื่อคำกล่าวโทษเป็นบัตรสนเท่ห์

คำกล่าวโทษซึ่งบันทึกแล้ว แต่ผู้กล่าวโทษไม่ยอมลงลายมือชื่อ เจ้าพนักงานผู้รับคำกล่าวโทษไม่จัดการแก้คำกล่าวโทษนั้นก็ได

มาตรา ๑๒๘ พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้เจ้าพนักงานอื่นทำการแทน ตั้งต่อไปนี้

- (๑) การใดในการสอบสวนอยู่นอกเขตอำนาจของตน มีอำนาจส่ง บัระเดินไปให้พนักงานสอบสวน ซึ่งมีอำนาจทำการนั้นจัดการได้
- (๒) การใดเป็นสิ่งเล็กน้อยในการสอบสวน ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของ ตน ไม่ว่าจะทำเองหรือจัดการตามประเดิน มีอำนาจส่งให้ผู้อยู่ได้บังคับบัญชาทำ แทนได้ แต่ทั้งนี้เมื่อประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมิได้เจาะจงให้ทำด้วย ตนเอง

มาตรา ๑๒๕ ให้ทำการสอบสวนรวมทั้งการชันสูตรพลิกศพ ในกรณี ที่ความตายเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ อันว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ ถ้าการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จห้ามมิให้ฟ้อง ผู้ต้องหายังศาล

ลักษณะ ๒

การสอบสวน

หมวด ๑

การสอบสวนสามัญ

มาตรา ๑๓๐ ให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ใด เวลา ใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย

มาตรา ๑๓๑ ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่ สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อัน เกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหา และเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิด และพิสูจน์ให้เห็น ความผิด

มาตรา ๑๓๒ เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงาน สอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหาหรือ ตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำ ภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด จำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลาย เท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะกระทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น

(๒) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น

(๓) หมายถึงบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย

(๔) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งมาดังกล่าวไว้ในอนุมาตรา (๒) และ (๓)

มาตรา ๑๓๓ พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียกผู้เสียหายหรือบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีให้มาตามเวลาและสถานที่ในหมาย แล้วให้ถามปากคำบุคคลนั้นไว้

การถามปากคำนั้นพนักงานสอบสวนจะให้ผู้ให้ถ้อยคำสาบานหรือปฏิญาณตัวเสียก่อนก็ได้ และต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานบุคคล

ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนตักเตือน พุดให้ท้อใจหรือใช้กลอุบายอื่นเพื่อบ่อนทำลายมิให้บุคคลใดให้ถ้อยคำ ซึ่งอาจจะให้ด้วยความเต็มใจ

มาตรา ๑๓๔ เมื่อผู้ต้องหาถูกเรียก หรือส่งตัวมา หรือเข้าหาพนักงานสอบสวนเอง หรือปรากฏว่าผู้ใดซึ่งมาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงานเป็นผู้ต้องหา ให้ถามชื่อตัว นามสกุล ชาติ บังคับ บิดามารดา อายุ อาชีพ ที่อยู่ ที่เกิด และแจ้งข้อหาให้ทราบ และต้องบอกให้ทราบก่อนว่า ถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานอันเขาในการพิจารณาได้ เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลย ก็ให้บันทึกไว้

มาตรา ๑๓๕ ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวง หรือขู่เข็ญ หรือให้สัญญาแก่ผู้ต้องหาเพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา

มาตรา ๑๓๖ พนักงานสอบสวนจะจับและควบคุม หรือจัดการให้จับ หรือควบคุมผู้ต้องหาหรือบุคคลใดซึ่งในระหว่างสอบสวนปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิด หรือจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันด้วย หรือปล่อยไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ในเรื่องนั้นๆก็ได้

มาตรา ๑๓๗ พนักงานสอบสวน ขณะทำการอยู่ใน บ้านเรือน หรือใน สถานที่อื่น ๆ มีอำนาจสั่งมิให้ผู้ใดออกไปจากที่นั้น ๆ ชั่วคราวเท่าที่จำเป็น

มาตรา ๑๓๘ พนักงานสอบสวนมีอำนาจสอบสวนเอง หรือส่งประเด็น ไปสอบสวนเพื่อทราบความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติอันเป็นอาชญาของผู้ต้องหา แต่ต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบข้อความทุกข้อที่ได้มา

มาตรา ๑๓๙ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการสอบสวนตามหลักทั่วไป ในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการสอบสวน และให้เอาบันทึก เอกสารอื่นซึ่ง ได้มา อีกทั้งบันทึกและเอกสารทั้งหลายซึ่งเจ้าพนักงานอื่นผู้สอบสวนคดีเดียวกัน นั้นส่งมารวมเข้าสำนวนได้

เอกสารที่ยื่นเป็นพยานให้รวมเข้าสำนวน ถ้าเป็นสิ่งของอย่างอื่น ให้ทำบัญชีรายละเอียดรวมเข้าสำนวนได้

มาตรา ๑๔๐ เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน เห็นว่า การสอบสวนเสร็จแล้ว ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและความผิด นั้นมี อัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ให้พนักงานสอบสวนงดการสอบสวนและบันทึก เหตุที่ตนนั้นไว้ แล้วให้ส่งบันทึกพร้อมกับสำนวนไปยังพนักงานอัยการ

ถ้าอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่าสามปี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวน ไปยังพนักงานอัยการพร้อมทั้งความเห็นที่ควรให้จัดการสอบสวน

ถ้าพนักงานอัยการสั่งให้งดหรือให้ทำการสอบสวนต่อไป ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามนั้น

(๒) ถ้ารัฐตัวผู้กระทำความผิด ให้ใช้บัญญัติในสี่มาตราต่อไปนี้

มาตรา ๑๔๑ ถ้ารัฐตัวผู้กระทำความผิด แต่เรียกหรือจับตัวยังไม่ได้ เมื่อได้ความตามทางสอบสวนอย่างใด ให้ทำความเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนยังพนักงานอัยการ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ยุติการสอบสวนโดยสั่งไม่ฟ้อง และให้แจ้งคำสั่งนี้ให้พนักงานสอบสวนทราบ

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสอบสวนต่อไป ก็ให้ส่งพนักงานสอบสวนปฏิบัติเช่นนั้น

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสั่งฟ้อง ก็ให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา มา ถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศ ให้พนักงานอัยการจัดการเพื่อขอให้ส่งตัวข้ามแดนมา

มาตรา ๑๔๒ ถ้ารัฐตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ หรือขังหรือปล่อยชั่วคราวหรือเชื่อว่าคงได้ตัวมาเมื่อออกหมายเรียก ให้พนักงานสอบสวนทำความเห็นตามท้องสำนวนการสอบสวน ว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ส่งแต่สำนวนพร้อมด้วยความเห็นไปยังพนักงานอัยการ ส่วนตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจปล่อยหรือปล่อยชั่วคราว ถ้าผู้ต้องหาถูกขังอยู่ ให้ขอเองหรือขอให้พนักงานอัยการขอต่อศาลให้ปล่อย

ในกรณีที่เสนอความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อมกับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว

แต่ถ้าเป็นความผิด ซึ่งพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้ และผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามเปรียบเทียบนั้นแล้ว ให้บันทึกการเปรียบเทียบนั้นไว้ แล้วส่งไปให้พนักงานอัยการพร้อมด้วยสำนวน

(๖) มาตรา ๑๔๓ เมื่อได้รับความเห็นและจำนวนจากพนักงานสอบสวนตั้งกล่าวในมาตราก่อน ให้พนักงานอัยการปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหามาเพื่อฟ้องต่อไป

(๒) ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้ออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งไม่ฟ้อง

ในกรณีหนึ่งกรณีใดข้างต้น พนักงานอัยการมีอำนาจ

(ก) สั่งตามที่เห็นควร ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ สอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อสั่งต่อไป

(ข) วินิจฉัยว่าควรปล่อยผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราว ควบคุมไว้ หรือขอให้ศาลชั่ง แล้วแต่กรณี และจัดการหรือสั่งการให้เป็นไปตามนั้น

ในคดีฆาตกรรม ซึ่งผู้ตายถูกเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ฆ่าตาย หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ อธิบดีกรมอัยการหรือผู้รักษากฎหมายแทนเท่านั้นมีอำนาจออกคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง

มาตรา ๑๔๔ ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้อง ถ้าความผิดนั้นเป็นความผิดซึ่งอาจเปรียบเทียบได้ ถ้าเห็นสมควร พนักงานอัยการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้พนักงานสอบสวนพยายามเปรียบเทียบคดีนั้น แทนการที่จะส่งผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ

(๖) มาตรา ๑๔๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๖

(๒) เมื่อผู้ต้องหาถูกส่งมายังพนักงานอัยการแล้ว สั่งให้ส่งผู้ต้องหาพร้อมด้วยสำนวนกลับไปยังพนักงานสอบสวนให้พยายามเปรียบเทียบคดีนั้น หรือถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้พนักงานสอบสวนอื่นที่มีอำนาจจัดการเปรียบเทียบให้ก็ได้

มาตรา ๑๔๕ ในกรณีที่มีคำสั่งไม่ฟ้อง และคำสั่งนั้นไม่ใช่ของอธิบดีกรมอัยการ ถ้าในจังหวัดพระนครและธนบุรี ให้รับส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่งไปเสน่ออธิบดีกรมตำรวจหรือรองอธิบดีกรมตำรวจ ถ้าในจังหวัดอื่นให้รับส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับคำสั่ง ไปเสนอข้าหลวงประจำจังหวัด แต่ทั้งนี้มิได้ตัดอำนาจพนักงานอัยการที่จะจัดการอย่างใดแก่ผู้ต้องหาตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๓

ในกรณีที่รองอธิบดีกรมตำรวจหรืออธิบดีกรมตำรวจในจังหวัดพระนครและธนบุรีหรือข้าหลวงประจำจังหวัด ในจังหวัดอื่นแย้งคำสั่งของพนักงานอัยการ ให้ส่งสำนวนพร้อมกับความเห็นที่แย้งกันไปยังอธิบดีกรมอัยการเพื่อชี้ขาดในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันรับสำนวน แต่ถ้าคดีจะขาดอายุความหรือมีเหตุอย่างอื่นอันจำเป็นจะต้องรีบฟ้อง ก็ให้ฟ้องคดีนั้นตามความเห็นของรองอธิบดีกรมตำรวจหรืออธิบดีกรมตำรวจหรือข้าหลวงประจำจังหวัดไปก่อน

บทบัญญัติในมาตรานี้ให้นำมาใช้บังคับในการที่พนักงานอัยการจะอุทธรณ์ฎีกา หรือถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์ และถอนฎีกาโดยอนุโลม

มาตรา ๑๔๖ ให้แจ้งคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีให้ผู้ต้องหาและผู้ร้องทุกข์ทราบ ถ้าผู้ต้องหาถูกควบคุมหรือขังอยู่ ให้จัดการปล่อยตัวไป หรือขอให้ศาลปล่อยแล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๔๗ เมื่อมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดีแล้ว ห้ามมิให้มีการสอบสวนเกี่ยวกับบุคคลนั้นในเรื่องเดียวกันนั้นอีก เว้นแต่จะได้พยานหลักฐานใหม่อันสำคัญแก่คดี ซึ่งน่าจะทำให้ศาลลงโทษผู้ต้องหานั้นได้

หมวด ๒

การชันสูตรพลิกศพ

(๑) มาตรา ๑๔๘ เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายโดยฉัตรบรรพชาตี หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย

การตายโดยฉัตรบรรพชาตีนั้น คือ

- (๑) ฆ่าตัวตาย
- (๒) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย
- (๓) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย
- (๔) ตายโดยอุบัติเหตุ
- (๕) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

มาตรา ๑๔๙ ความตายฉัตรบรรพชาตีเกิดขึ้น ณ ที่ใด ให้เป็นหน้าที่ของสามีภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้นจัดการ ตั้งศพไว้

- (๑) เก็บศพไว้ ณ ที่ซึ่งพบนั้นเองเพียงพอเท่าที่จะทำได้
 - (๒) ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด
- หน้าที่ดังกล่าวในวรรคต้นนี้มีตลอดถึงผู้อื่น ซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มีสามีภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้นด้วย
- ผู้ใดละเลยไม่กระทำหน้าที่ดังบัญญัติไว้ในมาตรานี้ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินร้อยบาท

(๑) มาตรา ๑๔๘ วรรคแรกแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๕

(๔) มาตรา ๑๕๐ ให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับอนามัยจังหวัด หรือแพทย์ประจำศาลา หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาล เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว และให้ทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรนั้นไว้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล

ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแจ้งแก่ผู้มีหน้าที่ไปทำการชันสูตรพลิกศพทราบ

ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เมื่อได้มีการชันสูตรพลิกศพแล้ว ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ ให้ทำการไต่สวนและทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวหาใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้

ในการไต่สวน ให้ศาลปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนไว้ที่ศาลก่อนวันทำการไต่สวนไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน และให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายดังกล่าวในวรรคก่อนมาสืบ

เมื่อศาลได้ปิดประกาศแจ้งกำหนดวันที่จะทำการไต่สวนแล้ว และก่อนการไต่สวนเสร็จสิ้น สามปี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลผู้ตาย มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานอื่นได้ด้วย เพื่อการนี้ให้มีสิทธิแต่งตั้งทนายความให้ดำเนินการแทนได้ เพื่อประโยชน์ในการนี้ให้พนักงานอัยการแจ้งกำหนดการไต่สวนไปให้บุคคลดังกล่าวแล้วคนหนึ่งคนใดทราบเท่าที่สามารถจะทำได้

(๔) มาตรา ๑๕๐ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๖๖ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๘

เมื่อศาลเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลจะเรียกพยานที่น่าสืบมาแล้ว มาสืบเพิ่มเติม หรือเรียกพยานอื่นมาสืบก็ได้

คำสั่งของศาลตามมาตรฐานให้ถึงที่สุด แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิฟ้องร้องและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล หากพนักงานอัยการหรือบุคคลอื่นได้ฟ้องหรือจะฟ้องคดีเกี่ยวแก่การตายนั้น

เมื่อศาลได้มีคำสั่งแล้ว ให้ส่งสำนวนการได้สวนของศาลไปยังพนักงานอัยการเพื่อส่งให้แก่พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปตามแต่กรณี

มาตรา ๑๕๑ ในเมื่อมีการจำเป็นเพื่อพบเหตุของการตาย เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด หรือจะให้ส่งทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลก็ได้

มาตรา ๑๕๒ ให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลปฏิบัติดังนี้

(๑) ทำรายงานถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพตามที่พบเห็นหรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น

(๒) แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้

(๓) ลง วัน เดือน ปี และลายมือชื่อในรายงาน แล้วจัดการส่งไปยังเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ

มาตรา ๑๕๓ ถ้าศพฝังไว้แล้ว ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพจัดให้ชุดศพขึ้นเพื่อตรวจดู เว้นแต่จะเห็นว่าไม่จำเป็นหรือจะเป็นอันตรายแก่นามัยของประชาชน

มาตรา ๑๕๔ ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่ามีใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้

มาตรา ๑๕๕ ให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยการสอบสวนมาใช้แก่การชันสูตรพลิกศพโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๖ ให้ส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาไปยังข้าหลวงประจำจังหวัด

ภาค ๓

วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น

ลักษณะ ๑

ฟ้องคดีอาญาและได้ส่วนมูลฟ้อง

มาตรา ๑๕๗ การฟ้องคดีอาญาให้ยื่นฟ้องต่อศาลใดศาลหนึ่งที่มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๕๘ ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ และมี

(๑) ชื่อศาลและวันเดือนปี

(๒) คดีระหว่างผู้ใดโจทก์ ผู้ใดจำเลย และฐานความผิด

(๓) ตำแหน่งพนักงานอัยการผู้เป็นโจทก์ ถ้าราษฎรเป็นโจทก์ให้

ใส่ชื่อตัว นามสกุล อายุ ที่อยู่ ชาติและบังคับ

(๔) ชื่อตัว นามสกุล ที่อยู่ ชาติและบังคับของจำเลย

(๕) การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริง และรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี

ในคดีหมิ่นประมาท ถ้อยคำพูด หนังสือ ภาพขีดเขียน หรือสิ่งอื่นอันเกี่ยวกับข้อหมิ่นประมาท ให้กล่าวไว้โดยบริบูรณ์หรือติดมาท้ายฟ้อง

(๖) อ้างมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด

(๗) ลายมือชื่อโจทก์ ผู้เรียง ผู้เขียนหรือพิมพ์ฟ้อง

มาตรา ๑๕๘ ถ้าจำเลยเคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษเพราะได้กระทำความผิดมาแล้ว เมื่อโจทก์ต้องการให้เพิ่มโทษจำเลยฐานไม่ซัดหาลาบ ให้กล่าวมาในฟ้อง

ถ้ามิได้ขอเพิ่มโทษมาในฟ้อง ก่อนมีคำพิพากษาศาลชั้นต้น โจทก์จะยื่นคำร้องขอเพิ่มเติมฟ้อง เมื่อศาลเห็นสมควรจะอนุญาตก็ได้

มาตรา ๑๖๐ ความผิดหลายกระทงจะรวมในฟ้องเดียวกันก็ได้ แต่ให้แยกกระทงเรียงเป็นลำดับกันไป

ความผิดแต่ละกระทงจะถือว่าเป็นข้อหาแยกจากข้อหาอื่นก็ได้ ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งให้แยกสำนวนพิจารณาความผิดกระทงใดหรือหลายกระทงต่างหาก และจะสั่งเช่นนั้นก่อนพิจารณาหรือในระหว่างพิจารณาก็ได้

มาตรา ๑๖๑ ถ้าฟ้องไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้ศาลสั่งโจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง หรือยกฟ้อง หรือไม่ประทับฟ้อง

โจทก์มีอำนาจอุทธรณ์คำสั่งเช่นนั้นของศาล

มาตรา ๑๖๒ ถ้าฟ้องถูกต้องตามกฎหมายแล้ว ให้ศาลจัดการสั่งต่อไปเป็น

(๑) ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ให้ไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันด้วยแล้ว ให้จัดการตามอนุมาตรา (๒)

(๒) ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้อง แต่ถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้

ในกรณีที่มีการไต่สวนมูลฟ้องดังกล่าวแล้ว ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพ ให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณา

มาตรา ๑๖๓ เมื่อมีเหตุอันควร โจทก์มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลขอแก้หรือเพิ่มเติมฟ้องก่อนมีคำพิพากษาศาลชั้นต้น ถ้าศาลเห็นสมควรจะอนุญาตหรือจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อนก็ได้ เมื่ออนุญาตแล้วให้ส่งสำเนาแก้ฟ้องหรือฟ้องเพิ่มเติมแก่จำเลยเพื่อแก้ และศาลจะสั่งแยกสำนวนพิจารณาฟ้องเพิ่มเติม
นั้นก็ได้

เมื่อมีเหตุอันควร จำเลยอาจยื่นคำร้องขอแก้หรือเพิ่มเติมคำให้การของ
เขาก่อนศาลพิพากษา ถ้าศาลเห็นสมควรอนุญาต ก็ให้ส่งสำเนาแก้โจทก์

มาตรา ๑๖๔ คำร้องขอแก้หรือเพิ่มเติมฟ้องนั้น ถ้าจะทำให้จำเลยเสีย
เปรียบในการต่อสู้คดี ห้ามมิให้ศาลอนุญาต แต่การแก้ฐานความผิดหรือราย
ละเอียดซึ่งต้องแถลงในฟ้องก็ดี การเพิ่มเติมฐานความผิดหรือรายละเอียดซึ่ง
มิได้กล่าวไว้ก็ดี ไม่ว่าจะทำเช่นนี้ในระหว่างพิจารณาในศาลชั้นต้น มิให้
ถือว่าทำให้จำเลยเสียเปรียบ เว้นแต่จำเลยได้หลงต่อสู้ในข้อที่ผิดหรือที่มิได้กล่าว
ไว้นั้น

(๘) **มาตรา ๑๖๕** ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ในวันนี้ได้สอบสวนผู้
ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวไป เมื่อศาล
เชื่อว่าเป็นจำเลยจริงแล้ว ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำความ
จริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จัดไว้ ถ้าจำเลย
ไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจกรายงานไว้ และดำเนินการต่อไป

จำเลยไม่มีอำนาจนำพยานมาสืบในชั้นได้สอบสวนผู้ฟ้อง แต่ทั้งนี้ไม่เป็น
การตัดสิทธิในการที่จำเลยจะมีทนายมาช่วยเหลือ

ในคดีราษฎรเป็นโจทก์ ศาลมีอำนาจได้สอบสวนผู้ฟ้องลับหลังจำเลย ให้
ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวไป กับแจ้งวันนัดได้สอบสวนให้จำเลยทราบ จำเลย
จะมาฟังการได้สอบสวนผู้ฟ้อง โดยตั้งทนายให้ซักค้านพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้
หรือจำเลยจะไม่มา แต่ตั้งทนายมาซักค้านพยานโจทก์ก็ได้ ห้ามมิให้ศาลถาม
คำให้การจำเลย และก่อนที่ศาลประทับฟ้อง มิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น

(๘) มาตรา ๑๖๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๘

มาตรา ๑๖๖ ถ้าโจทก์ไม่มาตามกำหนดนัด ให้ศาลยกฟ้องเลย แต่ถ้าศาลเห็นว่ามิเหตุสมควรจึงมาไม่ได้ จะสั่งเลื่อนคดีไปก็ได้

คดีที่ศาลได้ยกฟ้องตั้งกล่าวแล้ว ถ้าโจทก์มาร้องภายในสิบห้าวัน นับแต่วันศาลยกฟ้องนั้น โดยแสดงให้เห็นได้ว่ามิเหตุสมควรจึงมาไม่ได้ ก็ให้ศาลยกคดีนั้นขึ้นไต่สวนมูลฟ้องใหม่

ในคดีที่ศาลยกฟ้องตั้งกล่าวแล้ว จะฟ้องจำเลยในเรื่องเดียวกันนั้นอีกไม่ได้ แต่ถ้าศาลยกฟ้องเช่นนี้ในคดีซึ่งราษฎรเท่านั้นเป็นโจทก์ ไม่ตัดอำนาจพนักงานอัยการฟ้องคดีนั้นอีก เว้นแต่จะเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว

มาตรา ๑๖๗ ถ้าปรากฏว่าคดีมีมูล ให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาต่อไปเฉพาะกระทงที่มีมูล ถ้าคดีไม่มีมูล ให้พิพากษายกฟ้อง

มาตรา ๑๖๘ เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว ให้ส่งสำเนาฟ้องให้แก่จำเลยรายตัวไป เว้นแต่จำเลยจะได้รับสำเนาฟ้องไว้ก่อนแล้ว

มาตรา ๑๖๙ เมื่อศาลประทับฟ้องแล้ว แต่ยังไม่ได้อำนาจจำเลยมา ให้ศาลออกหมายเรียกหรือหมายจับมาแล้วแต่ควรอย่างไรเพื่อพิจารณาต่อไป

มาตรา ๑๗๐ คำสั่งของศาลที่ให้คดีมีมูลย่อมเด็ดขาด แต่คำสั่งที่ว่าคดีไม่มีมูลนั้น โจทก์มีอำนาจอุทธรณ์ฎีกาได้ตามบทบัญญัติว่าด้วยลักษณะอุทธรณ์ฎีกา

ถ้าโจทก์ร้องขอศาลจะขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ฎีกาก็ได้

มาตรา ๑๗๑ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการสอบสวนและการพิจารณา เว้นแต่มาตรา ๑๗๕ มาบังคับแก่การไต่สวนมูลฟ้องโดยอนุโลม

ลักษณะ ๒

การพิจารณา

มาตรา ๑๗๒ การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จัดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาลจตรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป

(๑๐) มาตรา ๑๗๒ ทวิ ภายหลังที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา ๑๗๒ วรรค ๒ แล้ว เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน

(๒) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่าการพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้กระทำ ไม่เกี่ยวแก่จำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยคนนั้นก็ได้

(๓) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่ง ๆ ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้

ในคดีที่ศาลพิจารณาและสืบพยานตาม (๒) หรือ (๓) ลับหลังจำเลยคนใด ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ห้ามมิให้ศาลรับฟังการพิจารณา และการสืบพยาน ที่กระทำลับหลังนั้นเป็นผลเสียหายแก่จำเลยคนนั้น

(๑๐) มาตรา ๑๗๒ ทวิ เพิ่มขึ้นใหม่โดยมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๖

มาตรา ๑๗๓ ในคดีอุกฉกรรจ์มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่สิบปีขึ้นไป และในคดีที่เด็กตามมาตรา ๕๖, ๕๗ และ ๕๘ แห่งกฎหมายลักษณะอาญาเป็นจำเลย ก่อนเริ่มพิจารณาให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายหรือไม่ ถ้าไม่มี และจำเลยต้องการ ก็ให้ศาลตั้งทนายให้

มาตรา ๑๗๔ ก่อนนำพยานเข้าสืบ โจทก์มีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาล ทราบคดีโจทก์ คือ แถลงถึงลักษณะของฟ้อง อีกทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบ เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย เสร็จแล้วให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานโจทก์แล้ว จำเลยมีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีจำเลย โดยแถลงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายซึ่งตั้งใจอ้างอิง ทั้งแสดงพยานหลักฐานที่จะนำสืบ เสร็จแล้วให้จำเลยนำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานจำเลยเสร็จแล้ว โจทก์และจำเลยมีอำนาจแถลงปิดคดี ของตนด้วยปาก หรือหนังสือ หรือทั้งสองอย่าง

ในระหว่างพิจารณา ถ้าศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสืบพยานหรือทำการ อะไรอีก จะสั่งงดพยานหรือการนั้นเสียก็ได้

มาตรา ๑๗๕ เมื่อโจทก์สืบพยานเสร็จแล้ว ถ้าเห็นสมควร ศาลมี อำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้

(๑๑) **มาตรา ๑๗๖** ในชั้นพิจารณา ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่คดีที่มีข้อหาในความ ผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ ห้าปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่า จำเลยได้กระทำความผิดจริง

ในคดีที่มีจำเลยหลายคน และจำเลยบางคนรับสารภาพ เมื่อศาลเห็นสมควรจะสั่งจำหน่ายคดีสำหรับจำเลยที่ปฏิเสธ เพื่อให้โจทก์ฟ้องจำเลยที่ปฏิเสธนั้น เป็นคดีใหม่ภายในเวลาที่ศาลกำหนดก็ได้

มาตรา ๑๗๗ ศาลมีอำนาจสั่งให้พิจารณาเป็นการลับ เมื่อเห็นสมควร โดยผลการหรือโดยคำร้องขอของคู่ความฝ่ายใด แต่ต้องเพื่อประโยชน์แห่งความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันความลับอันเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศมิให้ล่วงรู้ถึงประชาชน

มาตรา ๑๗๘ เมื่อมีการพิจารณาเป็นการลับ บุคคลเหล่านี้เท่านั้นมีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้ คือ

- (๑) โจทก์และทนาย
- (๒) จำเลยและทนาย
- (๓) ผู้ควบคุมตัวจำเลย
- (๔) พยานและผู้ชำนาญการพิเศษ
- (๕) ล่าม
- (๖) บุคคลผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องและได้รับอนุญาตจากศาล
- (๗) พนักงานศาลและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยแก่ศาล แล้วแต่

จะเห็นสมควร

มาตรา ๑๗๙ ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ศาลจะดำเนินการพิจารณาตลอดไปจนเสร็จโดยไม่เลื่อนก็ได้

ถ้าพยานไม่มา หรือมีเหตุอื่นอันควรต้องเลื่อนการพิจารณา ก็ให้ศาลเลื่อนคดีไปตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๑๘๐ ให้นำบทบัญญัติเรื่องรักษาความเรียบร้อยในศาลในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคriminal มาบังคับแก่การพิจารณาคดีอาญาโดยอนุโลม แต่ห้ามมิให้สั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณา เว้นแต่จำเลยขัดขวางการพิจารณา

มาตรา ๑๘๑ให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๑๓๘ และ ๑๖๖ มาบังคับ
แก่การพิจารณาโดยอนุโลม

ลักษณะ ๓

คำพิพากษาและคำสั่ง

(๑๒) มาตรา ๑๘๒ คดีที่อยู่ในระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ถ้า
มีคำร้องระหว่างพิจารณาขึ้นมา ให้ศาลสั่งตามที่เห็นควร เมื่อการพิจารณา
เสร็จแล้วให้พิพากษาหรือสั่งตามรูปคดี

ให้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งในศาลโดยเปิดเผยในวันเสร็จการพิจารณา
หรือภายในเวลาสามวันนับแต่เสร็จคดี ถ้ามีเหตุอันสมควร จะเลื่อนไปอ่านวันอื่น
ก็ได้ แต่ต้องจกรายงานเหตุนั้นไว้

เมื่อศาลอ่านให้คู่ความฟังแล้ว ให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้ ถ้าเป็นความ
ผิดของโจทก์ที่ไม่มา จะอ่านโดยโจทก์ไม่อยู่ก็ได้ ในกรณีที่จำเลยไม่อยู่ โดย
ไม่มีเหตุสงสัยว่าจำเลยหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟัง ก็ให้ศาลรอการอ่านไว้จนกว่า
จำเลยจะมาศาล แต่ถ้ามีเหตุสงสัยว่าจำเลยหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟัง ให้ศาล
ออกหมายจับจำเลย เมื่อได้ออกหมายจับแล้วไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในหนึ่งเดือน
นับแต่วันออกหมายจับ ก็ให้ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลยได้
และให้ถือว่าโจทก์หรือจำเลยแล้วแต่กรณีได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว

ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องเลื่อนอ่านไปโดยขาดจำเลยบางคน ถ้า
จำเลยที่อยู่จะถูกปล่อย ให้ศาลมีอำนาจปล่อยชั่วคราวระหว่างรออ่านคำพิพากษา
หรือคำสั่งนั้น

มาตรา ๑๘๓ คำพิพากษา หรือคำสั่ง หรือความเห็นแย้งต้องทำเป็น
หนังสือลงลายมือชื่อผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณา ผู้พิพากษาใดที่นั่งพิจารณา ถ้าไม่
เห็นพ้องด้วย มีอำนาจทำความเห็นแย้ง คำแย้งนี้ให้รวมเข้าสำนวนไว้

(๑๒) มาตรา ๑๘๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๘

มาตรา ๑๘๔ ในการประชุมปรึกษาเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้
อธิบดีผู้พิพากษา ข้าหลวงยุติธรรม หัวหน้าผู้พิพากษาในศาลนั้นหรือเจ้าของ
สำนวนเป็นประธาน ตามผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีละคน ให้ออกความเห็นทุก
ประเด็นที่จะวินิจฉัย ให้ประธานออกความเห็นสุดท้าย การวินิจฉัยให้ถือตาม
เสียงข้างมาก ถ้าในปัญหาใดมีความเห็นแย้งกันเป็นสองฝ่ายหรือเกินกว่าสองฝ่าย
ขึ้นไป จะหาเสียงข้างมากมิได้ ให้ผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลย
มาก ยอมเห็นด้วยผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า

มาตรา ๑๘๕ ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด การกระทำของ
จำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี คดีขาดอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลย
ไม่ควรต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งชั่ง
จำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้

เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิด และไม่มีการยกเว้นโทษตามกฎหมาย
ให้ศาลลงโทษแก่จำเลยตามความผิด แต่เมื่อเห็นสมควรศาลจะปล่อยจำเลย
ชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้

มาตรา ๑๘๖ คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องมีข้อสำคัญเหล่านี้เป็นอย่างน้อย

- (๑) ชื่อศาลและวันเดือนปี
- (๒) คดีระหว่างใครโจทก์ ใครจำเลย
- (๓) เรื่อง
- (๔) ข้อหาและคำให้การ
- (๕) ข้อเท็จจริงซึ่งพิจารณาได้ความ
- (๖) เหตุผลในการตัดสินใจทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย
- (๗) บทมาตราที่ยกขึ้นปรับ
- (๘) คำชี้ขาดให้ยกฟ้องหรือลงโทษ

(๘) คำวินิจฉัยของศาลในเรื่องของกลางหรือในเรื่องฟ้องทางแพ่ง คำพิพากษาในคดีที่เกี่ยวกับความผิดลหุโทษ ไม่จำเป็นต้องมีอนุมาตรา (๕)

(๕) และ (๖)

มาตรา ๑๔๗ คำสั่งระหว่างพิจารณาน้อยต้องมี

- (๑) วันเดือนปี
- (๒) เหตุผลตามกฎหมายในการสั่ง
- (๓) คำสั่ง

มาตรา ๑๔๘ คำพิพากษาหรือคำสั่งมีผลตั้งแต่วันที่ได้อ่านในศาล โดยเปิดเผยเป็นต้นไป

มาตรา ๑๔๙ เมื่อจำเลยซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษเป็นคนยากจนขอล่ามคำพิพากษาซึ่งรับรองว่าถูกต้อง ให้ศาลคิดล่ามให้หนึ่งฉบับโดยไมคิดค่าธรรมเนียม

มาตรา ๑๕๐ ห้ามมิให้แก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งอ่านแล้ว นอกจากแก้ถ้อยคำที่เขียนหรือพิมพ์ผิดพลาด

มาตรา ๑๕๑ เมื่อเกิดสงสัยในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้าบุคคลใดที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องต่อศาลซึ่งพิพากษาหรือสั่ง ให้ศาลนั้นอธิบายให้แจ่มแจ้ง

(๑๓) มาตรา ๑๕๒ ห้ามมิให้พิพากษา หรือสั่ง เกินคำขอหรือที่มีได้กล่าวในฟ้อง

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น เว้นแต่ข้อแตกต่างนั้นมีอยู่ในข้อสารสำคัญและทั้งจำเลยมิได้หลงสับสน ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ได้ความนั้นก็ได้

(๑๓) มาตรา ๑๕๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๕

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงบางข้อดังกล่าวในฟ้อง และตามที่ปรากฏในทางพิจารณา ไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ ห้ามมิให้ศาลลงโทษจำเลยในข้อเท็จจริงนั้น ๆ

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามฟ้องนั้นโจทก์สืบสม แต่โจทก์อ้างฐานความผิดหรือบทมาตรามาผิด ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้

ถ้าความผิดตามที่ฟ้องนั้นรวมการกระทำหลายอย่าง แต่ละอย่างอาจเป็นความผิดได้อยู่ในตัวเอง ศาลจะลงโทษจำเลยในการกระทำผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่พิจารณาได้ความก็ได้

ภาค ๔

อุทธรณ์และฎีกา

ลักษณะ ๑

อุทธรณ์

หมวด ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๑๕๓ คดีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น ในข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ เว้นแต่จะถูกห้ามอุทธรณ์โดยประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

อุทธรณ์ทุกฉบับต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อหรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ

มาตรา ๑๕๔ ถ้ามีอุทธรณ์แต่ในปัญหาข้อกฎหมาย ในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้น ๆ ศาลอุทธรณ์จะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน

มาตรา ๑๘๕ ข้อกฎหมายทั้งปวงอันคู่ความอุทธรณ์ร้องอ้างอิงให้แสดงไว้โดยชัดเจนในฟ้องอุทธรณ์ แต่ต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นมาว่ากันมาแล้วแต่ในศาลชั้นต้น

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย หรือที่เกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้อันว่าด้วยอุทธรณ์ เหล่านี้ผู้อุทธรณ์หรือศาลยกขึ้นอ้างได้ แม้ว่าจะไม่ได้ยกขึ้นในศาลชั้นต้นก็ตาม

มาตรา ๑๘๖ คำสั่งระหว่างพิจารณาที่ไม่ทำให้คดีเสร็จจำนวน ห้ามมิให้อุทธรณ์คำสั่งนั้นจนกว่าจะมีคำพิพากษา หรือคำสั่งในประเด็นสำคัญและมีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นด้วย

มาตรา ๑๘๗ เหตุที่มีอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งฉบับหนึ่งแล้ว หากเป็นผลตัดสินคดีผู้อื่นซึ่งมีสิทธิอุทธรณ์ จะอุทธรณ์ด้วยไม่

(๑๔) มาตรา ๑๘๘ อุทธรณ์นั้น ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันอ่าน หรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟัง และให้นำบทบัญญัติในมาตรา ๒๒๓ และ ๒๒๔ มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๘๙ ผู้อุทธรณ์ซึ่งต้องชั่งหรือต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำ อาจยื่นอุทธรณ์ต่อพักคดีภายในกำหนดอายุอุทธรณ์ เมื่อได้รับอุทธรณ์นั้นแล้ว ให้พักดีออกใบรับให้แก่ผู้ยื่นอุทธรณ์ แล้วให้รับส่งอุทธรณ์นั้นไปยังศาลชั้นต้น

อุทธรณ์ฉบับใดที่ยื่นต่อพักดีส่งไปถึงศาลเมื่อพ้นกำหนดอายุอุทธรณ์แล้ว ถ้าหากปรากฏว่า การส่งชั่งชำนั้นมิใช่เป็นความผิดของผู้ยื่นอุทธรณ์ ให้ถือว่าเป็นอุทธรณ์ที่ได้ยื่นภายในกำหนดอายุอุทธรณ์

มาตรา ๒๐๐ ให้ศาลส่งสำเนาอุทธรณ์ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งแก่ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันรับ

(๑๔) มาตรา ๑๘๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๘

(๑๕) มาตรา ๒๐๑ เมื่อศาลส่งดำเนินเอาอุทธรณ์แก่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เพราะหาตัวไม่พบ หรือหลบหนี หรือจงใจไม่รับดำเนินเอาอุทธรณ์ หรือได้รับแก่อุทธรณ์แล้ว หรือพ้นกำหนดแก่อุทธรณ์แล้ว ให้ศาลรับส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อทำการพิจารณาพิพากษาต่อไป

มาตรา ๒๐๒ ผู้อุทธรณ์มีอำนาจยื่นคำร้องขอถอนอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้น ก่อนส่งสำนวนไปศาลอุทธรณ์ ในกรณีเช่นนี้ศาลชั้นต้นตั้งอนุญาตได้ เมื่อส่งสำนวนไปแล้วให้ยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือต่อศาลชั้นต้นเพื่อส่งไปยังศาลอุทธรณ์เพื่อตั้ง ทั้งนี้ต้องก่อนอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์

เมื่อถอนไปแล้ว ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมิได้อุทธรณ์ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นย่อมเด็ดขาดเฉพาะผู้ถอน ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งอุทธรณ์ จะเด็ดขาดต่อเมื่อคดีถึงที่สุดโดยไม่มี การแก้คำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น

หมวด ๒

การพิจารณา คำพิพากษาและคำสั่งชั้นศาลอุทธรณ์

มาตรา ๒๐๓ ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณา โดยเปิดเผยเฉพาะแต่ในกรณีที่นัดหรืออนุญาตให้คู่ความมาพร้อมกัน หรือมีการสืบพยาน

มาตรา ๒๐๔ เมื่อจะพิจารณาในศาลโดยเปิดเผย ให้ศาลอุทธรณ์ออกหมายนัดกำหนดวันพิจารณาไปยังคู่ความให้ทราบล่วงหน้าอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าห้าวัน

การฟังคำแถลงการณ์นั้น ห้ามมิให้กำหนดช้ากว่าสิบห้าวันนับแต่วันรับสำนวน ถ้ามีเหตุพิเศษจะช้ากว่านั้นก็ได้แต่อย่าให้เกินสองเดือน เหตุที่ต้องช้าให้ศาลรายงานไว้

(๑๕) มาตรา ๒๐๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๘

มาตรา ๒๐๕ คำร้องขอแถลงการณ์ด้วยปาก ให้ติดมากับฟ้องอุทธรณ์ หรือแก้อุทธรณ์

คำแถลงการณ์เป็นหนังสือ ให้ยื่นก่อนวันศาลอุทธรณ์พิพากษา

คำแถลงการณ์ด้วยปากหรือหนังสือก็ตาม มิให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของอุทธรณ์ ให้นับว่าเป็นแต่คำอธิบายข้ออุทธรณ์หรือแก้อุทธรณ์เท่านั้น

คำแถลงการณ์เป็นหนังสือจะยื่นต่อศาลชั้นต้นหรือต่อศาลอุทธรณ์ก็ได้

มาตรา ๒๐๖ ระเบียบแถลงการณ์ด้วยปาก มีดังนี้

(๑) ถ้าคู่ความฝ่ายใดขอแถลงการณ์ ให้ฝ่ายนั้นแถลงก่อน แล้วให้อีกฝ่ายหนึ่งแถลงแก้ เสร็จแล้วฝ่ายแถลงก่อนแถลงแก้ได้อีก

(๒) ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายขอแถลงการณ์ ให้ผู้อุทธรณ์แถลงก่อนแล้วให้อีกฝ่ายหนึ่งแถลงแก้ เสร็จแล้วให้ผู้อุทธรณ์แถลงแก้ได้อีก

(๓) ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายขอแถลงการณ์ และเป็นผู้อุทธรณ์ทั้งคู่ ให้โจทก์แถลงก่อน แล้วให้จำเลยแถลง เสร็จแล้วโจทก์แถลงแก้ได้อีก

มาตรา ๒๐๗ เมื่อมีอุทธรณ์คำพิพากษา ศาลอุทธรณ์มีอำนาจสั่งให้ศาลชั้นต้นออกหมายเรียกหรือจับจำเลย ซึ่งศาลชั้นต้นปล่อยตัวไปแล้ว มาชั่งหรือปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ก็ได้ หรือถ้าจำเลยถูกขังอยู่ระหว่างอุทธรณ์จะสั่งให้ศาลชั้นต้นปล่อยจำเลยหรือปล่อยชั่วคราวก็ได้

มาตรา ๒๐๘ ในการพิจารณาคดีอุทธรณ์ตามหมวดนี้

(๑) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรสืบพยานเพิ่มเติม ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเอง หรือส่งศาลชั้นต้นสืบให้ เมื่อศาลชั้นต้นสืบพยานแล้วให้ส่งสำนวนมายังศาลอุทธรณ์เพื่อวินิจฉัยต่อไป

(๒) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็น เนื่องจากศาลชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณา ก็ให้พิพากษาสั่งให้ศาลชั้นต้นทำการพิจารณาและพิพากษาหรือสั่งใหม่ตามรูปคดี

(๑๖) **มาตรา ๒๐๘ ทวิ** ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เห็นสมควร จะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใด ในคดีเรื่องใด โดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้

ที่ประชุมใหญ่ให้ประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนผู้พิพากษาแห่งศาลนั้น และให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นประธาน

การวินิจฉัยในที่ประชุมใหญ่ให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าในปัญหาใดมีความเห็นแย้งกันเป็นสองฝ่ายหรือเกินสองฝ่ายขึ้นไป จะหาเสียงข้างมากมิได้ ให้ผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมากยอมเห็นด้วย ผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า

ในคดีซึ่งที่ประชุมใหญ่ได้วินิจฉัยปัญหาแล้ว คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องเป็นไปตามคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ และต้องระบุไว้ด้วยว่าปัญหาข้อใดได้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ ผู้พิพากษาที่เข้าประชุม แม้มิใช่เป็นผู้นั่งพิจารณา ก็ให้มีอำนาจพิพากษา ทำคำสั่ง หรือทำความเห็นแย้งในคดีนั้นได้

มาตรา ๒๐๙ ให้ศาลอุทธรณ์พิพากษาโดยมิชักช้า และจะอ่านคำพิพากษาที่ศาลอุทธรณ์ หรือส่งไปให้ศาลชั้นต้นอ่านก็ได้

มาตรา ๒๑๐ เมื่อศาลอุทธรณ์เห็นว่าฟ้องอุทธรณ์มิได้ยื่นในกำหนด ให้พิพากษายกฟ้องอุทธรณ์นั้นเสีย

มาตรา ๒๑๑ เมื่อมีอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาในประเด็นสำคัญ และคัดค้านคำสั่งระหว่างพิจารณาด้วย ศาลอุทธรณ์จะพิพากษาโดยคำพิพากษานั้นเสียก็ได้

มาตรา ๒๑๒ คดีที่จำเลยอุทธรณ์คำพิพากษาที่ให้อภัยโทษ ห้ามมิให้ศาลอุทธรณ์พิพากษาเพิ่มเติมโทษจำเลย เว้นแต่โจทก์จะได้อุทธรณ์ในทำนองนั้น

(๑๖) มาตรา ๒๐๘ ทวิ เพิ่มขึ้นใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๑

มาตรา ๒๑๓ ในคดีซึ่งจำเลยผู้หนึ่งอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษา ซึ่งให้ลงโทษจำเลยหลายคนในความผิดฐานเดียวกันหรือต่อเนื่องกัน ถ้าศาลอุทธรณ์กลับหรือแก้คำพิพากษาศาลชั้นต้น ไม่ลงโทษหรือลดโทษให้จำเลย แม้เป็นเหตุอยู่ในส่วนลักษณะคดี ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิพากษาลดโทษไปถึงจำเลยอื่นที่มีได้อุทธรณ์ ให้มีต้องถูกรับโทษ หรือได้ลดโทษดูจำเลยผู้อุทธรณ์

มาตรา ๒๑๔ นอกจากมีข้อความซึ่งต้องมีในคำพิพากษาศาลชั้นต้น คำพิพากษาศาลอุทธรณ์ต้องปรากฏข้อความ ดังต่อไปนี้ด้วย

- (๑) นามหรือตำแหน่งของผู้อุทธรณ์
- (๒) ข้อความว่า ยืน ยก แก้ หรือกลับคำพิพากษาศาลชั้นต้น

มาตรา ๒๑๕ นอกจากที่บัญญัติมาแล้ว ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณาและว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งศาลชั้นต้นมาบังคับ ในชั้นศาลอุทธรณ์ด้วยโดยอนุโลม

ลักษณะ ๒

ฎีกา

หมวด ๑

หลักทั่วไป

(๑๗) มาตรา ๒๑๖ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๑๗ ถึง ๒๒๑ คู่ความมีอำนาจฎีกาคัดค้านคำพิพากษา หรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นให้คู่ความฝ่ายที่ฎีกาฟัง

(๑๗) มาตรา ๒๑๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๘

ฎีกานั้น ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้น และให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๐๐ และ ๒๐๑ มาบังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๑๗ ในคดีซึ่งมีข้อจำกัดว่า ให้คู่ความฎีกาได้แต่เฉพาะปัญหา ข้อกฎหมาย ข้อจำกัดนี้ให้บังคับแก่คู่ความและบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีด้วย

มาตรา ๒๑๘ ในคดีที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลล่าง หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย และให้ลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกินห้าปี หรือปรับ หรือทั้งจำ ทั้งปรับ แต่โทษจำคุกไม่เกินห้าปี ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

มาตรา ๒๑๙ ห้ามมิให้โจทก์ฎีกาในคดีซึ่งศาลเดิมและศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์โดยอาศัยข้อเท็จจริง

มาตรา ๒๒๐ ในคดีซึ่งศาลเดิมพิพากษาให้ลงโทษ จำคุกจำเลยไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แม้ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขมากก็ตาม ถ้าศาลอุทธรณ์ยังคงลงโทษจำเลยไม่เกินกำหนดที่ว่ามีนี้ ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง

มาตรา ๒๒๑ ในคดีซึ่งห้ามฎีกาไว้โดยมาตรา ๒๑๘, ๒๑๙ และ ๒๒๐ แห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าผู้พิพากษาคนใดซึ่งพิจารณา หรือลงชื่อในคำพิพากษา หรือทำความเห็นแย้งในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์พิเคราะห์เห็นว่าข้อความที่ตัดสินนั้นเป็นปัญหาสำคัญอันควรสู่ศาลสูงสุด และอนุญาตให้ฎีกา หรืออธิบดีกรมอัยการ ลงลายมือชื่อรับรองในฎีกาว่ามีเหตุอันควรที่ศาลสูงสุด จะได้วินิจฉัย ก็ให้รับฎีกานั้นไว้พิจารณาต่อไป

มาตรา ๒๒๒ ถ้าคดีมีปัญหาแต่เฉพาะข้อกฎหมาย ในการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายนั้น ศาลฎีกาจะต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน

มาตรา ๒๒๓ ให้เป็นหน้าที่ศาลชั้นต้นตรวจฎีกาว่าควรจะรับส่งขึ้นไปยังศาลฎีกาหรือไม่ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าเห็นว่าไม่ควรรับให้คัดเหตุผลไว้ในคำสั่งของศาลนั้นโดยชัดเจน

มาตรา ๒๒๔ เมื่อศาลชั้นต้นไม่ยอมรับฎีกา คู่ความย่อมฎีกาเป็นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งของศาลนั้นต่อศาลฎีกาได้ คำร้องเช่นนี้ให้ยื่นที่ศาลชั้นต้นภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันฟังคำสั่ง แล้วให้ศาลนั้นรับส่งคำร้องมายังศาลฎีกาพร้อมด้วยฎีกาและคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์

เมื่อศาลฎีกาเห็นสมควรตรวจจำนวนเพื่อส่งคำร้องเรื่องนั้น ก็ให้ส่งศาลชั้นต้นส่งมาให้

หมวด ๒

การพิจารณา คำพิพากษา และคำสั่งชั้นฎีกา

มาตรา ๒๒๕ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการพิจารณา และว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งชั้นอุทธรณ์มาบังคับในชั้นฎีกาโดยอนุโลม เว้นแต่ห้ามมิให้ทำความเห็นแย้ง

ภาค ๕

พยานหลักฐาน

หมวด ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๒๒๖ พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน

มาตรา ๒๒๗ ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั้นน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่างพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย

มาตรา ๒๒๘ ระหว่างพิจารณา โดยผลการหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอศาลมีอำนาจสืบพยานเพิ่มเติม จะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ได้

มาตรา ๒๒๙ ศาลเป็นผู้สืบพยาน จะสืบในศาลหรือนอกศาลก็ได้ แล้วแต่เห็นควรตามลักษณะของพยาน

มาตรา ๒๓๐ เมื่อจำเป็นศาลมีอำนาจไปเองหรือให้จำศาลไปเดินเผชิญสืบพยาน หรือส่งประเด็นให้ศาลอื่นสืบพยาน ให้ผู้เดินเผชิญสืบและศาลที่รับประเด็นมีอำนาจและหน้าที่ตั้งศาลเดิม และศาลที่รับประเด็นมีอำนาจส่งประเด็นไปยังศาลอื่นอีกต่อหนึ่งได้

เมื่อคู่ความแถลงต่อศาลขอไปฟังการพิจารณา ก็ให้ศาลสั่งหรือจัดการให้สืบไปตามคำขอนั้น

ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่ตั้งใจไปฟังการพิจารณา จะยื่นคำถามคำซักเป็นหนังสือก็ได้ ให้ศาลหรือผู้เดินเผชิญสืบสืบพยานตามนั้น

ให้ส่งคำถามหรือคำถามฟ้อง คำถามให้การ และเอกสารหรือของกลางเท่าที่จำเป็นให้แก่ผู้เดินเผชิญสืบ หรือแก่ศาลรับประเด็นเพื่อสืบพยาน เมื่อคู่ความที่ขอให้สืบพยานไม่ตั้งใจไปฟังการพิจารณา ก็ให้ยื่นคำถามพยานเป็นหนังสือ

เมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว ให้ผู้เดินเผชิญสืบหรือศาลที่รับประเด็น ส่งถ้อยคำคำถามพร้อมทั้งเอกสารหรือของกลางไปยังศาลเดิม

มาตรา ๒๓๑ เมื่อคู่ความหรือผู้ใดจะตั้งให้การ หรือส่งพยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- (๑) เอกสารหรือข้อความที่ยังเป็นความลับในราชการอยู่
- (๒) เอกสารหรือข้อความลับ ซึ่งได้มาหรือทราบเนื่องในอาชีพหรือหน้าที่ของเขา
- (๓) วิธีการ แบบแผน หรืองานอย่างอื่นซึ่งกฎหมายคุ้มครองไม่ยอมให้เปิดเผย คู่ความหรือบุคคลนั้นมีอำนาจไม่ยอมให้การ หรือส่งพยานหลักฐาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น

ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดไม่ยอมให้การ หรือไม่ส่งพยานหลักฐานดังกล่าวแล้ว ศาลมีอำนาจหมายเรียกเจ้าหน้าที่หรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับความลับนั้น มาแถลงต่อศาล เพื่อวินิจฉัยว่าการไม่ยอมนั้นมีเหตุผลจำเป็นหรือไม่ ถ้าเห็นว่ามีเหตุผล ให้ศาลบังคับให้ให้การ หรือส่งพยานหลักฐานนั้น

หมวด ๒

พยานบุคคล

มาตรา ๒๓๒ ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน

มาตรา ๒๓๓ จำเลยอาจอ้างตนเองเป็นพยานได้ ในกรณีที่จำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน ศาลจะให้เข้าสืบก่อนพยานอื่นฝ่ายจำเลยก็ได้ ถ้าคำจำเลยซึ่งให้การเป็นพยานนั้นปรักปรำหรือเสียหายแก่จำเลยอื่น จำเลยอื่นนั้นซักค้านได้

มาตรา ๒๓๔ พยานไม่ต้องตอบคำถามซึ่งโดยตรงหรืออ้อม อาจจะทำให้เขาถูกฟ้องคดีอาญา เมื่อมีคำถามเช่นนั้น ให้ศาลเตือนพยาน

มาตรา ๒๓๕ ในระหว่างพิจารณา เมื่อเห็นสมควร ศาลมีอำนาจถามโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดได้

ห้ามมิให้ถามจำเลยเพื่อประโยชน์แต่เฉพาะจะเพิ่มเติม คดี โจทก์ซึ่งบกพร่อง เว้นแต่จำเลยจะอ้างตนเองเป็นพยาน

มาตรา ๒๓๖ ในระหว่างพิจารณา ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ที่จะเป็นพยานซึ่งมิใช่จำเลย ออกไปอยู่นอกห้องพิจารณาคดีว่าจะเข้ามาเบิกความ อนึ่ง เมื่อพยานเบิกความแล้วจะให้รั้อยู่ในห้องพิจารณาก่อนก็ได้

มาตรา ๒๓๗ คำพยานชั้นได้สอบสวนมูลฟ้องหรือพิจารณานั้นให้ศาลจดไว้แล้วอ่านให้พยานฟังต่อหน้าจำเลย เว้นแต่ในกรณีตั้งบัญญัติในมาตรา ๑๖๕ วรรค ๓

หมวด ๓

พยานเอกสาร

มาตรา ๒๓๘ ต้นฉบับเอกสารเท่านั้นที่อ้างเป็นพยานได้ ถ้าหาต้นฉบับไม่ได้ สำเนาที่รับรองว่าถูกต้อง หรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความก็อ้างเป็นพยานได้

ถ้าอ้างหนังสือราชการเป็นพยาน แม้ต้นฉบับยังมีอยู่จะส่งสำเนาที่เจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ในหมายเรียกจะบ่งไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๒๓๙ เอกสารใดซึ่งคู่ความอ้าง แต่มิได้อยู่ในความยึดถือของเขา ถ้าคู่ความนั้นแจ้งถึงลักษณะและที่อยู่ของเอกสารต่อศาล ให้ศาลหมายเรียกบุคคลผู้ยึดถือนำเอกสารนั้นมาส่งศาล

มาตรา ๒๔๐ เมื่อมีเอกสารใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล ให้อ่านหรือส่งให้คู่ความตรวจดู ถ้าคู่ความฝ่ายใดต้องการสำเนา ศาลมีอำนาจสั่งให้ฝ่ายที่อ้างนั้นส่งสำเนาแก่อีกฝ่ายหนึ่งตามที่เห็นสมควร

หมวด ๔

พยานวัตถุ

มาตรา ๒๔๑ สิ่งใดใช้เป็นพยานวัตถุต้องนำมาศาล
ในกรณีที่นำมาไม่ได้ ให้ศาลไปตรวจจตรายงานยังที่ที่พยานวัตถุนั้นอยู่
ตามเวลาและวิธีซึ่งศาลเห็นสมควรตามลักษณะแห่งพยานวัตถุ

มาตรา ๒๔๒ ในระหว่างสอบสวน ได้สอบสวนพ้อง หรือพิจารณา สิ่ง
ของซึ่งเป็นพยานวัตถุ ต้องให้คู่ความหรือพยานตรวจดู

ถ้ามีการแก้ข้อหรือทำลายตรา การข้อหรือตีตราใหม่ ให้ทำต่อหน้าคู่
ความหรือพยานที่เกี่ยวข้องนั้น

หมวด ๕

ผู้ชำนาญการพิเศษ

มาตรา ๒๔๓ ผู้ใดโดยอาชีพหรือมิใช่ก็ตาม มีความชำนาญพิเศษใน
การใดๆ เช่นในทางวิทยาศาสตร์ ศิลป ฝีมือ พาณิชยกรรม การแพทย์หรือกฎหมาย
ต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของเขานั้นอาจมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดี ในการ
สอบสวน ได้สอบสวนพ้องหรือพิจารณา อาจเป็นพยานในเรื่องต่างๆ เป็นต้นว่า
ตรวจร่างกายหรือจิตของผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ตรวจลายมือ ทำการ
ทดลอง หรือกิจการอย่างอื่นๆ

ศาลจะให้ผู้ชำนาญการพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้มา
เบิกความประกอบหนังสือนั้น ให้ส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแล้วแก่คู่ความทราบ
ล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวันก่อนวันเบิกความ

มาตรา ๒๔๔ ถ้าศาลหรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เห็น
จำเป็นเนื่องในการได้สอบสวนพ้อง พิจารณา หรือสอบสวน ที่จะต้องตรวจศพ แม้
ว่าจะได้บรรจุหรือฝังแล้วก็ตาม ก็ให้มีอำนาจสั่งให้เอาศพนั้นให้ผู้ชำนาญการ
พิเศษตรวจได้

ภาค ๖

การบังคับตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียม

หมวด ๑

การบังคับตามคำพิพากษา

(๑๘) มาตรา ๒๔๕ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๔๖, ๒๔๗ และ ๒๔๘ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้า

ศาลชั้นต้น มีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีที่พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต ไปยังศาลอุทธรณ์ในเมื่อไม่มีการอุทธรณ์คำพิพากษานั้นและคำพิพากษาเช่นว่านั้นจะยังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษายืน

มาตรา ๒๔๖ ศาลมีอำนาจสั่งให้ทุเลาการบังคับ ให้จำคุกไว้ก่อนจนกว่าเหตุอันควรทุเลาจะหมดไป ในกรณีต่อไปนี้

- (๑) เมื่อจำเลยวิกลจริต
- (๒) เมื่อเกรงว่าจำเลยจะถึงอันตรายแก่ชีวิตถ้าต้องจำคุก
- (๒) ถ้าจำเลยมีครรภ์แต่เจ็ดเดือนขึ้นไป
- (๔) ถ้าจำเลยคลอดบุตรแล้วยังไม่ถึงเดือน

ในระหว่างทุเลาการบังคับอยู่นั้น ให้ศาลตั้งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จัดให้บุคคลตั้งกล่าวแล้วอยู่ในความควบคุมในสถานที่อันควร

(๑๘) มาตรา ๒๔๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๕๕

มาตรา ๒๔๗ คดีที่จำเลยต้องประหารชีวิต ห้ามมิให้บังคับตามคำพิพากษา จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอภัยโทษแล้ว

หญิงใดจะต้องประหารชีวิต ถ้ามีครรภ์อยู่ ให้รอไว้จนคลอดบุตรเสียก่อนแล้ว จึงให้ประหารชีวิต

การประหารชีวิตให้ประหาร ณ ตำบลและเวลาที่เจ้าหน้าที่ในการนั้นจะเห็นสมควร

มาตรา ๒๔๘ ถ้าบุคคลซึ่งต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตเกิดวิกลจริต ก่อนถูกประหารชีวิต ให้รอการประหารชีวิตไว้ก่อนจนกว่าผู้นั้นจะหาย ขณะเวลาการประหารชีวิตอยู่นั้น ศาลมีอำนาจยกมาตรา ๔๖ วรรค (๒) แห่งกฎหมายลักษณะอาญามาบังคับ

ถ้าผู้วิกลจริตนั้นหายภายหลังบั้นหนึ่ง นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลดโทษประหารชีวิตลงเหลือจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าทดแทนหรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษ โดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดแทนกัน และต่างกันในการคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือใช้ค่าทดแทน

มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกัน สำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ค่าใช้ทรัพย์หรือค่าทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่าง ให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) ค่าธรรมเนียม
- (๒) ราคาทรัพย์สินหรือค่าทดแทน
- (๓) ค่าปรับ

หมวด ๒

ค่าธรรมเนียม

มาตรา ๒๕๒ ในคดีอาญาทั้งหลาย ห้ามมิให้ศาลยุติธรรมเรียกค่าธรรมเนียมนอกจากที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้

มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งมีคำเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญา มิให้เรียกค่าธรรมเนียม

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาจำต้องเสียค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น

มาตรา ๒๕๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคต้น ในคดีเรียกร้องให้คืน หรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่ง

มาตรา ๒๕๕ ในคดีตั้งบัญญัติในมาตรา ๒๕๓ วรรค ๒ และมาตรา ๒๕๔ ถ้ามีคำขอ ศาลมีอำนาจสั่งให้ฝ่ายที่แพ้คดีใช้ค่าธรรมเนียมแทนอีกฝ่ายหนึ่งได้

มาตรา ๒๕๖ คดีอาญาซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ศาลมีอำนาจสั่งให้โจทก์เสียค่าพาหนะให้แก่พยานโจทก์ตามที่เสียไปจริงไม่เกินสมควร

มาตรา ๒๕๗ ในคดีอาญาซึ่งราษฎรเป็นโจทก์ โจทก์จำต้องเสียค่าธรรมเนียม คือ

- (๑) ค่าพาหนะพยานโจทก์เท่าที่เสียไปจริงตามสมควร
- (๒) ค่าพาหนะส่งหมายเรียก

มาตรา ๒๕๘ให้นำบัญญัติค่าธรรมเนียมต่อท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและบทบัญญัติว่าด้วยการดำเนินคดีอนาถามาบังคับโดยอนุโลม

ภาค ๗

อภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ

มาตรา ๒๕๕ ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับ เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ถ้าจะทูลเกล้า ฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ จะยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ก็ได้

มาตรา ๒๖๐ ผู้ถวายเรื่องราวซึ่งต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำ จะยื่นเรื่องราวต่อพัคคีหรือผู้บัญชาการเรือนจำก็ได้ เมื่อได้รับเรื่องราวนั้นแล้ว ให้พัคคีหรือผู้บัญชาการเรือนจำออกใบรับให้แก่ผู้ยื่นเรื่องราว แล้วให้รับส่งเรื่องราวขึ้นไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

มาตรา ๒๖๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ พร้อมทั้งถวายความเห็นว่าควรพระราชทานอภัยโทษหรือไม่

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นเป็นการสมควร จะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้นก็ได้

มาตรา ๒๖๒ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๗ และ ๒๕๘ เมื่อคดีถึงที่สุด ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้นั้นไปประหารชีวิตเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันฟังคำพิพากษา เว้นแต่ในกรณีที่มีการถวายเรื่องราวหรือคำแนะนำขอให้พระราชทานอภัยโทษตามมาตรา ๒๖๑ ก็ให้ทุเลาการประหารชีวิตไว้จนกว่าจะพ้นกำหนดหกสิบวัน นับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยถวายเรื่องราวหรือคำแนะนำขึ้นไปนั้น แต่ถ้าทรงยกเรื่องราวขึ้นเสีย ก็ให้จัดการประหารชีวิตก่อนกำหนดนั้นได้

เรื่องราวหรือคำแนะนำขอพระราชทานอภัยโทษ แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ให้ถวายได้แต่ครั้งเดียวเท่านั้น.

มาตรา ๒๖๓ เหตุที่มีเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษ ในโทษอย่างอื่นนอกจากโทษประหารชีวิต ไม่เป็นผลให้ทุเลาการลงโทษนั้น

มาตรา ๒๖๔ เรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษอย่างอื่น ซึ่งมีใช้โทษประหารชีวิต ถ้าถูกยกหนหนึ่งแล้ว จะยื่นใหม่อีกไม่ได้จนกว่าจะพ้นสองปีนับแต่วันถูกยกครั้งก่อน

มาตรา ๒๖๕ ในกรณีที่มีการอภัยโทษเด็ดขาดโดยไม่มีเงื่อนไข ห้ามมิให้บังคับโทษนั้น ถ้าบังคับโทษไปบ้างแล้วให้หยุดทันที ถ้าเป็นโทษปรับที่ชำระแล้วให้คืนค่าปรับให้ไปทั้งหมด

ถ้าการอภัยโทษเป็นแต่เพียงเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาหรือลดโทษ โทษที่เหลืออยู่ก็ให้บังคับไม่ได้

แต่การได้รับพระราชทานอภัยโทษ ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับพ้นความรับผิดชอบในการต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าทดแทนตามคำพิพากษา

มาตรา ๒๖๖ เมื่อผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษ เนื่องจากการกระทำผิดอย่างหนึ่งถูกฟ้องว่า กระทำผิดอีกอย่างหนึ่ง อภัยโทษนั้นย่อมไม่ตัดอำนาจศาลที่จะเพิ่มโทษ หรือไม่รอกการลงอาญาตามกฎหมายลักษณะอาญาว่า ด้วยกระทำความผิดหลายครั้งไม่เข็ดหลาบ หรือว่าด้วยรอกการลงอาญา

มาตรา ๒๖๗ บทบัญญัติในหมวดนี้ให้นำมาบังคับโดยอนุโลมแก่เรื่องราวขอพระราชทานเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาหรือลดโทษ

บัญชีแนบท้าย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ความผิดในกฎหมายลักษณะอาญา ที่มาตรา ๗๕ อ่างถึง
ซึ่งราษฎรมีอำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมาย

ประทูลราชต่อพระบรมราชตระกูล

มาตรา ๙๗ และ ๙๘

ชบถภายในพระราชอาณาจักร

มาตรา ๑๐๑ ถึง ๑๐๔

ชบถภายนอกพระราชอาณาจักร	มาตรา ๑๐๕ ถึง ๑๑๓
ความผิดต่อทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ	มาตรา ๑๑๒
ทำอันตรายเป็นแก่หรือเครื่องหมายของต่างประเทศ	มาตรา ๑๑๕
ความผิดต่อเจ้าพนักงาน	มาตรา ๑๑๘ ถึง ๑๒๒ และ ๑๒๗
หลบหนีจากที่คุมขัง	มาตรา ๑๒๓ ถึง ๑๒๖
ความผิดต่อศาสนา	มาตรา ๑๗๒ และ ๑๗๓
ก่อการจลาจล	มาตรา ๑๗๓ และ ๑๗๔

กระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สาธารณชน กระทำให้อาธารณชนปราศจากความสะดวกในการไปมา และการส่งข่าวและของถึงกัน และกระทำให้อาธารณชนปราศจากความสุขสบาย

มาตรา ๑๗๕ ถึง ๑๗๘, ๑๗๖, ๑๗๗ และ ๑๗๘

ปลอมแปลงเงินตรา	มาตรา ๒๐๒ ถึง ๒๐๕ และ ๒๑๐
ข่มขืนกระทำชำเรา	มาตรา ๒๔๓ ถึง ๒๔๖
ประทุษร้ายแก่ชีวิต	มาตรา ๒๔๘ ถึง ๒๕๓
ประทุษร้ายแก่ร่างกาย	มาตรา ๒๕๔ ถึง ๒๕๗
ความผิดฐานกระทำให้เสื่อมเสีย	

อิสรภาพ

มาตรา ๒๖๘, ๒๗๐ และ ๒๗๖

ลักทรัพย์

มาตรา ๒๘๗ ถึง ๒๙๖

ฉ้อโกง ขิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์

และโจรสลัด

มาตรา ๒๙๗ ถึง ๓๐๒

กรรโชก

มาตรา ๓๐๓



พระราชบัญญัติ

การเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธศักราช ๒๔๘๑

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)

อาทิตย์ทิวอาภา

พล. อ. เจ้าพระยาพิชเชนทรโยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๑

เป็นปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรปรับปรุงกฎหมายในเรื่องการ
เปรียบเทียบคดีอาญาให้เหมาะสมแก่กาลสมัย

จึงมีพระบรมราชโองการ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำ
และยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ตั้งต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธศักราช ๒๔๘๑”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๘๒ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกมาตรา ๑๐๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช ๒๔๕๗ และพระราชบัญญัติให้ตำรวจภูธรมีอำนาจเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธศักราช ๒๔๘๐

(๑) มาตรา ๔ ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินสองพันบาท ให้พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจทำการสอบสวนคดีนั้น มีอำนาจเปรียบเทียบได้ตามความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๘

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

(๑) มาตรา ๔ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา

ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยสารวัตรทหาร

พ.ศ. ๒๔๕๒

อาศัยอำนาจตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกองทัพบกในกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๔๕๑ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกองทัพเรือในกระทรวงกลาโหม พ.ศ. ๒๔๕๑ ซึ่งกำหนดให้มณฑลทหารบก มณฑลทหารเรือ มีหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย และการวินัยภายนอกโรงพยาบาลและหน่วยทหาร จึงเป็นการสมควรจัดให้มีสารวัตรทหารขึ้น เพื่อสอดส่องตรวจตราให้ทหาร ข้าราชการกลาโหม พลเรือน และคนงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม รักษาวินัยความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีระหว่งอยู่ภายนอกที่ตั้งหน่วยทหารหรือสถานที่ทำงาน จึงตราข้อบังคับไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยสารวัตรทหาร พ.ศ. ๒๔๕๒”

ข้อ ๒. ให้ใช้ข้อบังคับนี้ ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓. ให้ยกเลิกข้อบังคับทหาร ที่ $\frac{๔}{๑๕๓๔๕}$ $\frac{๕}{๒๔๕๖}$ ว่าด้วยสารวัตรทหาร ลง ๒๑ มิ.ย. ๒๖ และบรรดาข้อความในข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และคำชี้แจง ซึ่งขัดแย้งกับข้อบังคับนี้

ข้อ ๔. ให้ผู้บัญชาการมณฑลทหารบก และผู้บังคับการมณฑลทหารเรือ มีอำนาจจัดสารวัตรทหารได้ภายในเขตพื้นที่ของมณฑลทหารนั้นๆ

ข้อ ๕. ให้ผู้มีอำนาจจัดสารวัตรทหาร กำหนดเขตปฏิบัติการและกำลังของสารวัตรทหารตามความจำเป็น

ข้อ ๖. ในขณะปฏิบัติการ สารวัตรทหารต้องแต่งเครื่องแบบทหาร และมีเครื่องหมายสารวัตรทหาร ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเครื่องแบบทหาร

ข้อ ๗. สारวัตรทหารมีหน้าที่สอดส่องตรวจตราทหาร ข้าราชการกรกลา-
โหมพลเรือนและคนงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งอยู่ภายนอกที่ตั้งหน่วย
ทหารหรือสถานที่ทำงาน ให้อยู่ในระเบียบวินัยความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี

ข้อ ๘. เมื่อสารวัตรทหารได้ทราบข่าว หรือเรื่องราวใดๆ อันอาจเป็น
ภัยหรือเสื่อมเกียรติของทหาร ต้องรีบรายงานโดยด่วน

ข้อ ๙. สारวัตรทหารมีอำนาจที่จะปฏิบัติต่อทหาร ข้าราชการกรกลาโหม
พลเรือนและคนงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม ซึ่งไม่อยู่ในระเบียบวินัยความ
สงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีตามควรแก่กรณี ดังนี้

(๑) ว่ากล่าวตักเตือน

(๒) จับกุม

ข้อ ๑๐. การจับกุมให้กระทำโดยละม่อม ถ้าจำเป็นจะต้องใช้เครื่องมือ
พันอเนกาการ ก็ให้กระทำได้ตามสมควรแก่เหตุ

ข้อ ๑๑. เมื่อสารวัตรทหารได้จับกุมผู้ใด ให้แจ้งให้ผู้บังคับบัญชาของ
ผู้นั้นทราบโดยด่วน พร้อมด้วยเหตุผลในการจับกุม

ข้อ ๑๒. สारวัตรทหารจะใช้อาวุธเพื่อป้องกันตนได้ โดยไม่เกินสมควร
แก่เหตุ

ข้อ ๑๓. สारวัตรทหารไม่มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติกาไร ๆ แก่บุคคลอื่น
นอกจากบุคคลที่กล่าวไว้ในข้อ ๗ และข้อ ๘ ซึ่งกระทำผิด เว้นแต่เมื่อได้รับคำขอ
ร้องจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองให้ร่วมมือช่วยในเหตุผลอันสมควร

ข้อ ๑๔. ให้แต่ละมณฑลทหารกองระเบียบพลศึกษา เพื่อปฏิบัติตามข้อ
บังคับนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๔๙๒

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

คำสั่งกระทรวงกลาโหม

ที่ ๒๗๘/๒๓๗๖๓

เรื่อง ให้ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย

ด้วยทางราชการได้พิจารณาเห็นเป็นการสมควรที่จะได้มีระเบียบปฏิบัติ และการประสานงานระหว่างทหาร พนักงานฝ่ายปกครอง และตำรวจ ในกรณีที่มีเรื่องผิดฟ้องหมองใจเกิดขึ้นระหว่างทหาร พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ เพื่อเป็นทางป้องกันมิให้เกิดเหตุร้าย อันจะเป็นการบั่นทอนความสามัคคีในระหว่างกันและกันขึ้น จึงได้ทำความตกลงกับกระทรวงมหาดไทย กำหนดข้อปฏิบัติขึ้นไว้ตามที่ได้แนบมาท้ายคำสั่งนี้ ทั้งนี้โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว

ฉะนั้น เพื่อบรรลุผลลสมความมุ่งหมายของทางราชการ จึงให้ส่วนราชการต่าง ๆ ถือปฏิบัติตามข้อตกลงที่กล่าวนี้โดยเคร่งครัด ตั้งแต่ ๓ ส.ค. ๕๘ เป็นต้นไป.

สั่ง ณ วันที่ ๓๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

(ลงชื่อ) จอมพล ป. พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

คำสั่งกระทรวงกลาโหม

ที่ ๒๑๐/๐๗

เรื่อง ให้ปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย

ตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม ที่ ๒๗๗/๒๓๗๖๑ ลง ๑๖ พ.ย. ๕๘ ได้ให้ส่วนราชการต่าง ๆ ถือปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่องการปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหาย หรือเป็นผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ. ๒๕๕๘ และได้มีคำสั่งกระทรวงกลาโหมที่ ๒๖๗/๑๖๘๘๗ ลง ๑๕ ก.ย. ๕๘ แก้ไขข้อตกลงดังกล่าวบางประการ นั้น

บัดนี้ กระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทยได้ทำความตกลงแก้ไขเพิ่มเติมข้อตกลงเรื่องการปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหาย หรือเป็นผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อให้เหมาะสมและสะดวกแก่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ยิ่งขึ้นแล้ว ฉะนั้น จึงให้ส่วนราชการต่าง ๆ ถือปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย แก้ไขเพิ่มเติมข้อตกลงเรื่องการปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ. ๒๕๕๘ (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๐๗ ท้ายคำสั่งนี้ต่อไป.

ทั้งนี้ ตั้งแต่ ๑ พ.ค. ๐๗

สั่ง ณ วันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๐๗

(ลงชื่อ) จอมพล ถ. กิตติขจร

(ถนอม กิตติขจร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีที่ทหารเป็น ผู้เสียหาย หรือเป็นผู้ต้องหาในความผิดอาญา

พ.ศ. ๒๔๕๘

ลักษณะ ๑

การประสานงานระหว่างทหาร พนักงานฝ่ายปกครอง และตำรวจ

(๑) ข้อ ๑. ให้ผู้บังคับบัญชาของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแต่ละแห่งที่อยู่ใกล้ชิดเขตที่ตั้งของทหารพยายามหาทางส่งเสริมสามัคคีกับทหาร ทางฝ่ายทหารก็ให้ผู้บังคับบัญชาหน่วยทหาร ที่อยู่ใกล้เคียงกับสถานที่ตั้งแล้วพยายามส่งเสริมความสามัคคีกับพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจเช่นเดียวกัน หากมีเรื่องผิดฟ้องหมองใจกันก็ให้ผู้บังคับบัญชาแต่ละฝ่ายหาทางระงับ และเรียกตัวมาชี้แจง เหตุผลให้เข้าใจดีซึ่งกันและกันแต่ต้นมือ อย่าให้เรื่องลุกลามใหญ่โตขึ้นได้

เขตที่ตั้งของทหาร หมายความว่า อาคาร สถานที่ หรือบริเวณซึ่งมีหน่วยทหารตั้งอยู่

ข้อ ๒. เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ทราบว่าทหารจะกระทำสิ่งใดอันเป็นการล่อไปในทางไม่ชอบไม่ควรภายนอกเขตที่ตั้งของทหารก็ให้พิจารณา หากเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะตักเตือนหรือแจ้งให้ฝ่ายทหารทราบเป็นการร่วมมือก็ให้ตักเตือนหรือแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทหาร สารวัตรทหาร หรือหน่วยทหารที่อยู่ใกล้ที่สุดทราบแล้วแต่กรณี ให้ฝ่ายทหารรีบติดต่อกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดการระงับมิให้เหตุการณ์อันไม่สมควรนั้นเกิดขึ้น

(๑) ข้อ ๓. สถานที่ใดมีทหารไปเที่ยวเตร่มาก เช่น โรงมหรสพ ตลาด สถานีรถไฟ ท่าเรือ ที่ชุมนุมชน งานนักขัตฤกษ์ประจำปี เป็นต้น ให้ฝ่ายทหารที่ตั้งอยู่โดยใกล้ชิดจัดส่งสารวัตรทหาร หรือหมู่ระงับเหตุ ไปร่วมรักษาความสงบเรียบร้อยประสานงานกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่ ในเมื่อ

ฝ่ายทหารเห็นสมควร หรือเมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่ร้องขอ แล้วแต่กรณี

ข้อ ๔. กรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่สืบทราบว่ามี ทหารสมคบกับราษฎรจะกระทำความผิดอาญาก็ดี ราษฎรยุยงส่งเสริมให้ทหารเป็นเครื่องมือกระทำความผิดอาญาก็ดี หรือใช้อิทธิพลในทางอันมิชอบ หรือพยายามจะก่อความเดือดร้อนรำคาญให้กับประชาชนพลเมืองก็ดี ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่รีบแจ้งเหตุให้ผู้บังคับบัญชาทหาร ตำรวจตรทหาร หรือหน่วยทหารที่อยู่ใกล้ที่สุดทราบโดยด่วน ให้ฝ่ายทหารที่รีบแจ้งเหตุร่วมมือกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่จัดการสอดส่องและตรวจตราพยายามระงับอย่าให้มีเหตุเกิดขึ้นได้

ข้อ ๕. กรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่สืบทราบว่ามี ทหารยกพวกจะก่อเหตุวิวาทกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจก็ดี จะก่อเหตุวิวาทกับราษฎรก็ดี จะก่อเหตุวิวาทในระหว่างทหารด้วยกันเองก็ดี ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่รีบแจ้งเหตุไปยังผู้บังคับบัญชาทหาร ตำรวจตรทหาร หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้ที่สุดทราบโดยด่วน ให้ฝ่ายทหารรีบส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารไปช่วยระงับและจัดการป้องกันโดยเร็วที่สุด โดยให้ติดต่อกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่ให้ทราบล่วงหน้า อย่าให้มีเหตุการณ์เกิดขึ้น แต่ถ้าไม่สามารถจะแจ้งให้ทราบล่วงหน้าได้ ก็ให้แจ้งให้ทราบทันที ทั้งนี้อย่าให้เกิดการเข้าใจผิดกันขึ้นได้ ห้ามการใช้อาวุธ เว้นแต่เมื่อมีความจำเป็นจริงๆ

ในกรณีที่ทหารยกพวกจะก่อเหตุวิวาทกับราษฎรก็ดี หรือกับในระหว่างทหารด้วยกันเองก็ดี ถ้าฝ่ายทหารยังไม่มา ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่รีบดำเนินการไปก่อนได้โดยใช้กำลังตำรวจจะขอตรวจแก้กรณีที่เกิดขึ้น ถ้ามีตำรวจตรทหารอยู่ใกล้บริเวณที่เกิดเหตุ ก็ให้ตำรวจตรทหารร่วมมือกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจดำเนินการป้องกันและจับกุมผู้กระทำความผิดส่งพนักงานสอบสวนจัดการตามกฎหมายต่อไป

กรณีที่เกิดการทบทวนพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะวิจาทกันไม่ว่าจะเป็นจำนวนน้อยหรือมากก็ตาม ให้รีบรายงานให้ผู้บังคับบัญชาของแต่ละฝ่ายทราบ และจัดการหาทางระงับเหตุโดยด่วน

ข้อ ๖. เจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจและฝ่ายทหารที่จะออกระงับเหตุดังกล่าวข้างต้น ให้สวมเครื่องแบบ ส่วนอาวุธที่จะนำไปด้วยหรือไม่นั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของผู้บังคับบัญชา แต่ชั้นผู้บังคับกองร้อย หรือผู้บังคับกองตำรวจ หรือสารวัตรท้องที่ หัวหน้าสถานีตำรวจ หรือผู้รักษาการแทนในตำแหน่งนั้นๆ ขึ้นไปเป็นผู้สั่งการ หัวหน้าที่จะควบคุมไปนั้นต้องเป็นนายทหาร นายตำรวจชั้นสัญญาบัตร หรือหัวหน้าสถานีตำรวจ แล้วแต่กรณี ห้ามมิให้ทหารหรือตำรวจที่มีได้รับคำสั่งไปยังสถานที่เกิดเหตุเป็นอันขาด

ลักษณะ ๒

วิธีปฏิบัติร่วมกันเกี่ยวกับกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหาย
หรือเป็นผู้ต้องหาในความผิดอาญา

หมวด ๑

การจับกุมทหารกระทำผิดอาญา

(๑) ข้อ ๗. ทหารที่มีได้สวมเครื่องแบบกระทำผิดอาญาทุกกรณี ภายนอกเขตที่ตั้งของทหาร ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจดำเนินการจับกุมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ให้ทำการจับกุมโดยละม่อม

ส่วนนายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการที่มีได้สวมเครื่องแบบกระทำผิดอาญาภายนอกเขตที่ตั้งของทหาร ในการจับกุมให้ดำเนินการเช่นเดียวกับทหารที่สวมเครื่องแบบกระทำผิดอาญาภายนอกเขตที่ตั้งของทหาร โดยอนุโลม

ข้อ ๘. ทหารสวมเครื่องแบบกระทำผิดอาญาฐานลหุโทษหรือกระทำผิดต่อกฎหมายอื่นอันมีโทษปรับสถานเดียว ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชี้แจงให้ผู้กระทำผิดไปสถานีตำรวจโดยดี หากปรากฏว่าทหารไม่ยอมไป ก็ให้จับ

ยศ, ชื่อ, เครื่องหมายและสังกัดไปแจ้งให้พนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการติดต่อกับผู้บังคับบัญชาทหารให้ส่งตัวไปให้พนักงานสอบสวนดำเนินการทางคดี แต่ถ้ามีสารวัตรทหารอยู่ในที่เกิดเหตุ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแจ้งให้สารวัตรทหารจับกุมตัวไปส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

(๑) ข้อ ๘. ทหารสวมเครื่องแบบเสพลูราเมาจันเสียดีกิริยาหรือแสดงกิริยา วาจาเกะกะหยาบคายต่อประชาชนภายนอกเขตที่ตั้งของทหาร ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทหาร สารวัตรทหาร หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้ที่สุดทราบ เป็นหน้าที่ของฝ่ายทหารเป็นผู้ดำเนินการและจัดการตามระเบียบราชการทหารต่อไป แต่ถ้าไม่มีผู้บังคับบัญชาทหาร สารวัตรทหาร หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้ที่สุด ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพิจารณาจัดการ โดยสุภาพตามควรแก่กรณี

ข้อ ๑๐. ทหารหนีราชการซึ่งทางฝ่ายทหารได้มีหนังสือขอร้องให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จัดการจับกุมให้ทัน ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับตัวไว้เพื่อมอบให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารที่ผู้นั้นสังกัดอยู่ แต่ถ้าหากว่ามีสารวัตรทหารอยู่ในที่นั้น ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแจ้งให้สารวัตรทหารเป็นผู้จับกุม และดำเนินการตามระเบียบราชการทหารต่อไป

(๑) ข้อ ๑๑. ทหารสวมเครื่องแบบกระทำผิดอาญานอกจากที่กล่าวมาในข้อ ๘. ภายนอกเขตที่ตั้งของทหาร ไม่ว่าจะกระทำผิดซึ่งหน้าหรือพยายามจะกระทำผิดหรือสงสัยว่าจะกระทำผิด หรือมีผู้บอกให้จับ หรือมีหมายสั่งจับก็ตี ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพิจารณาตักเตือนว่า ในที่นั้นมีสารวัตรทหารอยู่หรือไม่ ถ้ามีสารวัตรทหาร ก็บอกให้สารวัตรทหารเป็นผู้จับกุมและควบคุมตัวส่งพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปโดยด่วน แต่ถ้าไม่มีสารวัตรทหารก็ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับกุมได้ โดยบอกให้ทหารไปที่ทำการพนักงานสอบสวนโดยตีห้ามใช้กุญแจมือหรือผูกมัดจำจงแต่อย่างใด หากขัดขืนไม่ยอมไปโดยตีจึงให้จับกุมตัวไป

ในการจับกุมทหารสวมเครื่องแบบนี้ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ จดยศ, ชื่อ, เครื่องหมายและสังกัดไว้ ถ้าหากว่าทหารหลบหนี ให้แจ้งไปยังผู้บังคับบัญชาทหารผู้นั้นทราบ ให้ผู้บังคับบัญชาทหารให้ความสะดวกทุกประการในการที่จะได้ตัวทหารผู้กระทำความผิดให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจดำเนินการต่อไปตามกฎหมาย ถ้าหากมีการต่อสู้ขัดขวางการจับกุม ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจพยายามหลีกเลี่ยงการใช้อาวุธให้มากที่สุด เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างอื่น ซึ่งไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้

(๑) ข้อ ๑๒. ทหารสวมเครื่องแบบหรือไม่สวมเครื่องแบบหลายคนกำลังกระทำความผิดอาญาภายนอกเขตที่ตั้งของทหาร ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรีบแจ้งเหตุให้ผู้บังคับบัญชาทหาร สารวัตรทหาร หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้ที่สุดทราบโดยด่วน ให้ฝ่ายทหารร่วมมือกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดการระงับและจับกุมผู้กระทำความผิดสิ่งที่ทำการพนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป แต่ถ้าเป็นกรณีที่ทหารกับตำรวจกำลังก่อการวิวาทกัน ให้ทั้งสองฝ่ายรีบรายงานผู้บังคับบัญชาของตนทราบในโอกาสแรก ให้ผู้บังคับบัญชารีบออกไปยังที่เกิดเหตุ และจัดการระงับโดยเร็ว

ข้อ ๑๓. ในกรณีที่ทหารก่อการไม่สงบขึ้นภายนอกเขตที่ตั้งของทหาร ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรีบแจ้งเหตุที่เกิดขึ้นนั้นให้ผู้บังคับบัญชาทหาร สารวัตรทหาร หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้ที่สุดทราบ และให้ฝ่ายทหารร่วมมือกับพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดการจับกุมส่งไปที่ทำการ พนักงานสอบสวนและพยายามหาหลักฐานให้พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป กับให้ทุกฝ่ายรายงานให้ผู้บังคับบัญชาของตนทราบโดยด่วน

หมวด ๒

การควบคุมทหารกระทำความผิดอาญา

ข้อ ๑๔. ทหารกระทำความผิดอาญาที่ถูกจับกุมตัวมาจนถึงที่ทำการ ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ถ้ามิได้สวมเครื่องแบบให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือ

ตำรวจนำตัวเข้าห้องควบคุมได้ ถ้าสถานีตำรวจใดมีห้องควบคุมที่มีติดก็ให้ใช้ห้องควบคุมที่มีติดนั้น

ถ้าทหารนั้นสวมเครื่องแบบมิให้เอาตัวเข้าห้องควบคุม เว้นแต่ทหารผู้นั้นแสดงกิริยาอาละวาด หรือพยายามจะหลบหนี จึงให้นำตัวเข้าห้องควบคุม และห้ามบังคับให้ถอดเครื่องแบบ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจบันทึกเหตุการณ์ที่จำเป็นต่องให้ทหารผู้นั้นเข้าห้องควบคุมไว้ในรายงานประจำวันเพื่อเป็นหลักฐานด้วย กับให้ชี้แจงให้ผู้บังคับบัญชาทหารทราบ เพื่อมิให้เกิดการเข้าใจผิด

ถ้าทหารผู้กระทำผิดนั้นเป็นนายทหาร ชั้นสัญญาบัตรประจำการจะสวมเครื่องแบบหรือไม่ก็ตาม ถ้าจำเป็นต่องควบคุมไว้ตาม ข้อ ๒๑. การควบคุมให้อุ่นใจ เช่นเดียวกับทหารสวมเครื่องแบบ

การควบคุมทหารดังกล่าวข้างต้น ซึ่งจำเป็นต่องพักค้างในขณะที่เดินทางยังไม่ถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ให้ควบคุมไว้เท่าที่จำเป็นเพื่อไม่ให้หนี

ข้อ ๑๕. ทหารหนีราชการที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับตัวได้นั้นให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจควบคุมไว้ แล้วแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทหารทราบโดยเร็วที่สุด

(๑) ข้อ ๑๖. ในกรณีที่ทหารกระทำผิดวินัยหรือกระทำผิดอาญา และฝ่ายทหารเป็นผู้จับกุมตัว ถ้าหากจะขอร้องพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ อันเกี่ยวกับการใช้สถานที่กักตุน การใช้เครื่องสื่อสารกักตุน การใช้พาหนะกักตุน ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจให้ความสะดวกตามสมควร

หมวด ๓

การแจ้งเหตุ การรับตัว และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการรับตัวทหาร

(๑) ข้อ ๑๗. การแจ้งเหตุที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการที่ทหารกระทำผิดอาญา กักตุน หรือกำลังจะกระทำผิดอาญา กักตุน หรือจะขอเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมาร่วมระงับปราบปรามเหตุที่เกิดขึ้นกักตุน ในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) ติดต่อไปยังผู้บังคับบัญชาทหารที่จะกระทำผิดหรือกำลังจะกระทำผิด หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้เคียงโดยทางหนังสือ หรือส่งนายตำรวจชั้นสัญญาบัตร หรือชั้นประทวนไปชี้แจง

(๒) ถ้าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องร้ายแรง เช่น ตำรวจ ทหาร ยกพวกวิวาทกัน หรือเกิดการจลาจล ซึ่งมีทหารร่วมอยู่ด้วย เป็นต้น และต้องขอเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารช่วยเหลือโดยรีบด่วน ให้ติดต่อทางโทรศัพท์หรือทางอื่นใดได้ ดังนี้

ก. ทหารบก ให้ติดต่อไปยังผู้บัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๑ ณ ที่ทำการหรือที่บ้านพัก หรือติดต่อไปยังกองพันทหารสารวัตร ที่ ๑ มณฑลทหารบกที่ ๑

ข. ทหารเรือ ให้ติดต่อไปยังกองพันสารวัตร กรมนาวิกโยธิน (ที่สถานีทหารเรือกรุงเทพฯ)

ค. ทหารอากาศ ให้ติดต่อไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ หรือกองสารวัตรทหารอากาศ หรือผู้บังคับทหารอากาศดอนเมือง

ถ้าไม่สามารถจะแจ้งไปยังสถานที่ดังกล่าวนี้ๆ ได้ ให้แจ้งตรงไปยังกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๑

ในจังหวัดอื่น ให้แจ้งต่อผู้บังคับหน่วยทหารที่ทหารผู้นั้นสังกัดอยู่ หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้เคียงทราบ

(๓) ข้อ ๑๘. เมื่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับทหารที่กระทำผิดอาญาได้ ให้แจ้งให้ฝ่ายทหารทราบในโอกาสแรกที่จะแจ้งได้ นับแต่เวลาที่นำตัวมาถึงที่ทำการของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ และให้ฝ่ายทหารรีบมาติดต่อในโอกาสแรกที่ได้รับทราบการแจ้งนั้น ส่วนการที่ฝ่ายทหารจะขอรับตัวไปหรือไม่ให้ผู้มาติดต่อทำความตกลงกับพนักงานสอบสวนได้โดยตรง หากเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ จะต้องไม่ให้เป็นการขัดข้องในการที่พนักงานสอบสวนหรือผู้ว่าคดีจะปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง

การแจ้งให้ฝ่ายทหารมารับตัวทหารที่ถูกจับดังกล่าวในวรรคก่อน ในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) ทหารบก ให้แจ้งไปยังหน่วยกองพันหรือกรมกองทหารที่ผู้ต้องหาสังกัดอยู่ ถ้าเป็นทหารที่มาจากต่างจังหวัดหรือไม่ทราบสังกัดแน่นอน ให้แจ้งไปยังกองบัญชาการมณฑลทหารบกที่ ๑

(๒) ทหารเรือ ให้แจ้งไปยังกองพันสารวัตร กรมนาวิกโยธิน (ที่สถานีทหารเรือกรุงเทพฯ)

(๓) ทหารอากาศ ให้แจ้งไปยังกองบัญชาการกองทัพอากาศ หรือกองสารวัตรทหารอากาศ หรือผู้บังคับทหารอากาศคอนเมือง

ในการที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแจ้งไปแล้ว แต่ฝ่ายทหารยังไม่มาติดต่อประการใด ถ้าเป็นคดีอยู่ในอำนาจศาลพลเรือน ให้พนักงานสอบสวน ผู้ว่าคดี หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีดำเนินการไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา ถ้าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ให้นำตัวไปมอบให้แก่มณฑลทหารบกที่ ๑ หรือที่ทำการสารวัตรทหารเรือ หรือกองบัญชาการกองทัพอากาศแล้วแต่กรณี ให้ฝ่ายทหารรับตัวควบคุมไว้ และจัดการต่อไป

ส่วนจังหวัดอื่น ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกันโดยอนุโลม แต่การนำตัวไปมอบให้มอบแก่ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัด ถ้าทหารที่กระทำผิดนั้นมาจากต่างจังหวัด หรือไม่ทราบสังกัดแน่นอน ให้นำตัวส่งผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้เคียงรับตัวควบคุมไว้ดำเนินการต่อไป

(๑) ข้อ ๑๘. การรับและมอบตัวทหารให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจกับฝ่ายทหาร ปฏิบัติดังนี้—

(๑) การรับตัว ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร เป็นผู้รับ หนังสือสำคัญสำหรับรับตัวทหาร (แบบ ๑) ของผู้บังคับบัญชาแต่ชั้นผู้บังคับกองพัน หรือผู้บังคับการเรือ หรือผู้บังคับกองบินน้อยขึ้นไปมาแสดง เว้นแต่ในจังหวัดใดที่มีหน่วยทหารตั้งอยู่อิสระหรือหน่วยทหารเคลื่อนที่ไปปฏิบัติราชการฐานะต่ำกว่ากองพัน ก็ให้ใช้หนังสือราชการของผู้บังคับหน่วยนั้นๆ ได้

คดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ ๑๐ ปีขึ้นไป ให้นำทหารชั้นสัญญาบัตร คดีนอกจากนี้ ให้นำทหารชั้นประทวนขึ้นไปเป็นผู้นำหนังสือสำคัญสำหรับรับตัวทหาร (แบบ ๑) มารับตัว

(๒) การมอบตัว ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแล้วแต่กรณี ตุหนังส์ือสำคัญสำหรับรับตัวทหรานั้นถูกต้องหรือไม่ เมื่อถูกต้องแล้วจึงให้ทำหนังสือมอบตัว (แบบ ๒) หนังสือนี้ให้ทำเป็น ๒ ฉบับ ข้อความตรงกัน ลงชื่อผู้รับและผู้มอบทั้ง ๒ ฉบับ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแล้วแต่กรณี ติดสำนวนการสอบสวนฉบับหนึ่ง มอบให้ฝ่ายทหารไปฉบับหนึ่ง พร้อมกับมอบตัวทหรไป หากมีการกำหนดวันเวลาดำหมายอย่างไรก็ให้ทั้ง ๒ ฝ่ายติดต่อประสานงานกันให้ชัดแจ้ง อย่าให้เสียผลทางราชการได้

ส่วนการรับตัวและมอบตัวทหรต้องหาทางอาญาที่มีบาดเจ็บซึ่งถูกควบคุมตัวไว้ และส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลนั้น ให้ปฏิบัติกรรับและมอบตัวดังกล่าวมาข้างต้น แต่ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแจ้งให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องทราบทันที

ข้อ ๒๐. ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับทหรหนีราชการที่ฝ่ายทหารมีหนังสือขอร้องให้จับได้ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจและฝ่ายทหารปฏิบัติดังนี้

(๑) ในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแจ้งไปยังผู้บังคับบัญชาทหาร โดยเร็วที่สุด และให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารรีบมารับตัวไปอย่างช้าไม่เกินกว่า ๒๕ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่รับแจ้ง

ในการแจ้งให้ฝ่ายทหารมารับตัวทหร ให้ปฏิบัติตามข้อ ๑๗. อรรถ ๒ โดยอนุโลม

(๒) สำหรับจังหวัดอื่น ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรีบแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทหาร หรือผู้บังคับหน่วยทหารที่อยู่ใกล้เคียงมารับตัวไป โดยเร็ว

จังหวัดใดกรมกองทหารตั้งอยู่ห่างไกลกับที่ตั้งจังหวัด ไม่สะดวกในการที่จะติดต่อให้ฝ่ายทหารทราบ หรือไม่มีกรมกองทหารตั้งอยู่ ก็ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจคุมตัวทหร ไปส่งยังกรมกองทหารที่อยู่ใกล้เคียง เป็นผู้รับตัวไว้ แล้วส่งไปยังกรมกองทหารต้นสังกัดจัดการต่อไป

ข้อ ๒๑. นายทหาร ชั้นสัญญาบัตรประจำการต้องหาในคดีอาญาที่มีโทษจำคุกไม่เกิน ๓ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้พนักงานสอบสวนขออนุญาตให้นายทหารผู้นั้นประกันตัวเองได้ แต่ถ้าคดีที่ต้องหา มีโทษสูงกว่าที่กำหนดไว้ จะต้องเป็นผู้ประกันหรือหลักประกันที่สมควร แล้วรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทหารทราบ

ในกรณีที่คดีต้องหา มีโทษสูงกว่าที่กำหนดไว้ในวรรคต้น และนายทหารผู้ต้องหา นั้น ไม่มีผู้ประกัน หรือหลักประกันก็ดี พนักงานสอบสวนเห็นไม่ควรให้ประกันก็ดี ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารมารับตัวตามระเบียบ

ข้อ ๒๒. ในกรณีที่ฝ่ายทหารได้รับแจ้งแล้ว ไม่มารับตัวทหารไปจากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี หรือการมารับตัวนั้นไม่ถูกต้องตามข้อ ๑๙. ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทหารชั้นเหนือขึ้นไปทราบ

หมวด ๔

การตรวจค้นทหาร

ข้อ ๒๓. ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีความสงสัยโดยเหตุอันสมควรว่าทหารสวมเครื่องแบบคนหนึ่งคนใดมีสิ่งของไว้ในครอบครองเพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาจากการกระทำความผิดหรือมีไว้เป็นความผิดก็ดี ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจกระทำการตรวจค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ถ้ามีสารวัตรทหารอยู่ที่ที่จะทำการตรวจค้น ก็ให้ร้องขอสารวัตรทหารจัดการให้ ถ้าสารวัตรทหารไม่ยินยอมทำการตรวจค้นให้ ก็ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจัดการตรวจค้นเอง สถานที่ตรวจค้นให้หาสถานที่ที่เหมาะสมเท่าที่จะหาได้ในภูมิประเทศนั้น ถ้าทหารมิได้สวมเครื่องแบบ ก็ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทำการตรวจค้นเหมือนบุคคลธรรมดา

สำหรับนายทหารชั้นสัญญาบัตร การตรวจค้นต้องมีเหตุผลอันสมควร
ยิ่งกว่าเหตุผลธรรมดา

ข้อ ๒๕. พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะตรวจค้นยานพาหนะของ
ทหาร โดยสงสัยว่าจะมีสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายชุกช่อนมาในยานพาหนะนั้น ๆ
ก็ดี อยู่ในตัวคนซึ่งโดยสารอยู่ในยานพาหนะก็ดี ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือ
ตำรวจพึงระมัดระวังว่า ก่อนจะทำการตรวจค้นนั้นจะต้องมีเหตุผลอันสมควรเป็น
พิเศษยิ่งกว่าเหตุผลธรรมดา ให้ฝ่ายทหารผู้ครอบครองยานพาหนะให้ความสะดวก
ตามสมควร แต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจต้องทำการตรวจค้นให้แล้วเสร็จ
โดยเร็วที่สุด ในกรณีที่เป็นรถสงคราม เครื่องบิน หรือเรือกลและเรือยนต์ซึ่งชักของ
ราชอาณาจักรขณะปฏิบัติราชการ จะทำการตรวจค้นได้ต่อเมื่อมีหนังสืออนุมัติของผู้
บังคับบัญชายานพาหนะนั้น ๆ ตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการกองพลขึ้นไป

ในการตรวจค้น ถ้าสิ่งของใดเป็นราชการลับ ให้นายทหารชั้นสัญญา
บัตร ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ทำหนังสือรับรองกำกับสิ่งของนั้น และให้ผู้ควบคุมรับแจ้ง
ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทราบก่อน ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ
พึงงดเว้นการตรวจค้นเฉพาะสิ่งของดังกล่าว แต่ให้ทำบันทึกเหตุงดเว้นการตรวจ
ค้น และลงชื่อรับรองไว้ทั้ง ๒ ฝ่าย แล้วรีบรายงานให้ผู้บังคับบัญชาของตนทราบ
ต่อไป

ถ้าพนักงานฝ่ายปกครองแต่ชั้นปลัดอำเภอขึ้นไป หรือตำรวจแต่ชั้นสัญญา
บัตรหรือหัวหน้าสถานีตำรวจหรือหัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจหรือผู้รักษาการแทน ยัง
ติดใจสงสัยก็ให้ทำเครื่องหมายลงชื่อทั้ง ๒ ฝ่ายปิดกำกับไว้ที่หีบห่อนั้น และเมื่อ
สิ่งของถึงสถานที่ปลายทาง ให้ฝ่ายทหารตั้งกรรมการเปิดตรวจสิ่งของและทำบันทึก
ไว้เป็นหลักฐาน ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารผู้มีหน้าที่ตั้งกรรมการจะต้องมีตำแหน่ง
แต่ชั้นผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการเรือ ผู้บังคับฝูงบินขึ้นไป หรือผู้บังคับหน่วย
ทหารอิสระ ผลของการตรวจค้นจะพบหรือไม่พบสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายก็
ตามให้ฝ่ายทหารทำหนังสือแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจทราบโดยด่วน

การตรวจค้นสิ่งของใดซึ่งอาจเป็นอันตรายหรืออาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งของนั้น ให้ผู้ควบคุมสิ่งของนั้นแจ้งให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทราบ แต่ถ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจยังตั้งใจสงสัยอยู่ ให้ทำบันทึกการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐานยึดไว้ทุกฝ่าย และให้ทำเครื่องหมายลงข้อที่ ๒ ฝ่ายปิดกำกับไว้ที่สิ่งของหรือหีบห่ออื่น ให้ทั้ง ๒ ฝ่ายรับรายงานให้ผู้บังคับบัญชาของตนทราบ เพื่อตรวจสอบแล้วแจ้งผลให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทราบต่อไป การตรวจค้นสิ่งของใด อันจะเป็นเหตุทำให้การปฏิบัติการยุทธพิงเสียเปรียบแล้วให้งดเว้นการตรวจค้น

เมื่อตรวจค้นเสร็จแล้วจะได้สิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายอย่างใดหรือไม่ก็ตาม ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจทำบันทึกการตรวจค้นพร้อมกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วให้ผู้ค้นและผู้ครอบครองยานพาหนะลงชื่อไว้ในบันทึก ต่างฝ่ายต่างยึดบันทึกไว้เป็นหลักฐานฝ่ายละหนึ่งฉบับ

การตรวจค้นตามข้อนี้ ถ้ามีสารวัตรทหาร ก็ให้ผู้ตรวจค้นขอให้สารวัตรทหารร่วมทำการตรวจค้นด้วย

ข้อ ๒๕. การตรวจค้นที่รื้อฐานของทหารไม่เกี่ยวแก่สถานที่ราชการ ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ทำการตรวจค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่การตรวจค้นให้กระทำต่อเมื่อมีเหตุผลอันสมควร และให้กระทำโดยละมุนละม่อม ไม่ให้เป็นการกระทบกระเทือน

การตรวจค้นภายในเขตที่ตั้งของทหาร หรือสถานที่ราชการใด ๆ ของฝ่ายทหาร เช่น บั๊อม, ค่าย, ที่พักरण, พักแรมของทหารในขณะที่อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร เรือรบ, เรือเดินทะเลที่ชักธงราชนาวี ให้อธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ ผู้บัญชาการตำรวจ ผู้บังคับการตำรวจ อธิบดีกรมมหาดไทย รองอธิบดีกรมมหาดไทย ผู้ว่าราชการภาค ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือผู้รักษาการแทนในตำแหน่งดังกล่าว เป็นผู้ทำการตกลงกับปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ ผู้บัญชาการหรือผู้บังคับการมณฑลทหาร หรือผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานใด ๆ ซึ่งมีตำแหน่งแต่ชั้นผู้บังคับการกรมขึ้นไป หรือผู้บังคับหน่วยทหารอิสระแล้วแต่กรณีว่าสถานที่ดังกล่าวข้างต้นนั้น ๆ อยู่ในบังคับบัญชาของผู้ใด

หมวด ๕

การสอบสวนในกรณีทหารเป็นผู้เสียหาย หรือเป็นผู้ต้องหา

(๑) ข้อ ๒๖. การสอบสวนคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารซึ่งเกิดขึ้นภายในเขตที่ตั้งทหาร หรือเกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารด้วยกัน หรือคดีอาญาที่เกี่ยวข้องด้วยวินัยทหาร หรือความลับของทางราชการทหาร โดยปกติให้อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายทหารทำการสอบสวนตามวิธีพิจารณาความอาญาทหาร แต่ถ้าฝ่ายทหารร้องขอให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนโดยลำพัง หรือร่วมกับฝ่ายทหารก็ให้พนักงานสอบสวนให้ความร่วมมือตามที่ฝ่ายทหารร้องขอ

ในกรณีที่ฝ่ายทหารร้องขอให้พนักงานสอบสวนดำเนินการอย่างอื่นนอกจากการสอบสวนตามความในวรรคต้น เช่น การสืบสวน การค้น หรือจับกุม เมื่อฝ่ายทหารได้ให้ข้อเท็จจริงหรือหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ก็ให้พนักงานสอบสวนให้ความร่วมมือ

อนึ่ง ถ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ได้รับแจ้งความไว้ หรือได้ประสบเหตุ และมีเหตุจำเป็นที่จะต้องสอบสวน ก็ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนไปพลางก่อน แล้วรีบแจ้งให้ฝ่ายทหารทราบ ถ้าฝ่ายทหารขอรับตัวไปดำเนินการ ก็ให้มอบตัวและสำนวนการสอบสวนให้ไป แต่ถ้าฝ่ายทหารไม่มารับตัวผู้ต้องหาไปดำเนินการหรือไม่แจ้งให้ทราบ ก็ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไปจนเสร็จสำนวน

(๒) ข้อ ๒๖. ทวิ คดีอาญาที่ทหารเป็นผู้ต้องหา นอกจากที่กล่าวในข้อ ๒๖. ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวนในคดีนั้นในโอกาสแรก ถ้าฝ่ายทหารที่มาร่วมฟังการสอบสวนมีความสงสัยอย่างหนึ่งอย่างใด ในการสอบสวน ก็ให้ร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้ซักถามให้ ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ซักถามให้ ก็ให้ฝ่ายทหารที่มาร่วมฟังการสอบสวนทำบันทึกในข้อที่พนักงานสอบสวน

ไม่ชักถามติดไว้ในสำนวนการสอบสวน ส่วนวิธีที่จะนำพยานเข้าสอบสวนนั้น ให้อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวน แต่กรณีที่ฝ่ายทหารจะนำพยานเข้าสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนขัดข้อง ก็ให้ฝ่ายทหารทำบันทึกเหตุที่ขอนำพยานเข้าสอบสวนติดสำนวนไว้เช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อประกอบการพิจารณาของพนักงานอัยการ หรืออัยการทหารต่อไป เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

“การร่วมฟังการสอบสวน” หมายถึงร่วมฟังการสอบสวนตั้งแต่พนักงานสอบสวนเริ่มดำเนินการสอบสวนจนปิดสำนวนการสอบสวน

ในระหว่างสอบสวน ถ้าฝ่ายทหารได้รับตัวทหารผู้ต้องหาไปควบคุม ก็ให้พนักงานสอบสวน และฝ่ายทหารทำความตกลง กำหนดวันและเวลานำตัวทหารผู้ต้องหาไปให้พนักงานสอบสวน ณ ที่ทำการพนักงานสอบสวนหรือ ณ ที่ใด แล้วแต่จะเห็นสมควร

ในกรณีที่ทหารผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจศาลทหาร และพนักงานสอบสวนเห็นจำเป็นให้ควบคุมตัวทหารผู้ต้องหาต่อ ก็ให้พนักงานสอบสวนทำหนังสือตามแบบ ๓ แจกไปยังผู้บังคับบัญชาต้นสังกัด หรือจังหวัดทหาร หรือมณฑลทหารแล้วแต่กรณี ขอให้ควบคุมตัวไว้เป็นคราว ๆ โดยถือกำหนดเวลาควบคุมตัวตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร คดีใดที่ฝ่ายทหารเห็นว่า การสอบสวนล่าช้าจะขอให้พนักงานสอบสวนเร่งรัด หรือชี้แจงเหตุผลเพื่อประกอบการพิจารณา ในการที่จะสั่งให้ควบคุมตัวทหารผู้ต้องหา โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์การควบคุมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้

ในกรณีที่ฝ่ายทหารได้รับตัวทหารผู้ต้องหาไปควบคุมไว้แล้ว ไม่นำตัวทหารผู้ต้องหามามอบให้พนักงานสอบสวน ความรับผิดชอบย่อมตกอยู่กับฝ่ายทหาร

สำหรับคดีซึ่งจำเป็นจะต้องมีการชี้ตัวผู้ต้องหาเพื่อประกอบการสอบสวน โดยปกติให้นำตัวผู้ต้องหามาทำการชี้ตัว ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน โดยละปนกับบุคคลอื่นจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ คน และไม่เกิน ๑๐ คน แต่ในบางกรณีจะ

ทำการชี้ตัว ณ ที่อื่นใดก็ย่อมทำได้ โดยให้ทั้งสองฝ่ายทำความตกลงกันเป็นรายๆ ไป ถ้าไม่สามารถที่จะทำความตกลงกันได้ ให้ต่างฝ่ายต่างรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับ ส่วนวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการชี้ตัวนั้น ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อบังคับการชี้ตัวผู้ต้องหาของกรมการปกครอง หรือกรมตำรวจที่ได้วางไว้แล้ว แต่กรณี

คดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ ถ้าทหารผู้ต้องหา รับสารภาพตลอดข้อหา ให้พนักงานสอบสวน ปฏิบัติตามกฎหมายอันว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีความอาญาในศาลแขวง โดยให้ส่งตัวทหารผู้ต้องหาไปให้ผู้ว่าคดียื่นฟ้องด้วยวาจาต่อศาลแขวงโดยไม่ต้องทำการสอบสวน และไม่ต้องแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวน แต่ให้แจ้งฝ่ายทหารทราบการจับกุมตามความในข้อ ๓๗. ทั้งนี้ให้แจ้งให้ทราบด้วยว่า ได้ส่งตัวทหารผู้ต้องหาไปฟ้องด้วยวาจาแล้วหรือไม่ หรือจะส่งไปฟ้องเมื่อใด

คดีอาญาที่เป็นความผิดซึ่งอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้ตามกฎหมาย หากทหารผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบ ให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๓๗. โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวน

(๑) ข้อ ๒๗. ในคดีอาญาที่ทหารเป็นผู้ถูกทำร้าย ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวนด้วย เว้นแต่คดีที่อยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนเปรียบเทียบได้ ซึ่งผู้ต้องหาและทหารผู้ถูกทำร้ายยินยอมให้เปรียบเทียบหรือคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณาพิพากษาได้ ซึ่งเกิดขึ้นในท้องที่ที่มีศาลแขวง และผู้ต้องหารับสารภาพตลอดข้อหา

คดีอาญาอื่น ๆ ที่ทหารเป็นผู้เสียหาย ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีความอาญา แต่ถ้าทหารเป็นผู้เสียหายสงสัยว่าตนมิได้รับความเป็นธรรม ให้ทหารผู้เสียหายรายงานต่อผู้บังคับบัญชาของตน จนถึงชั้นผู้

บังคับของพัน ผู้บังคับการเรือ ผู้บังคับกองบินน้อย หรือผู้บังคับหน่วยอิสระซึ่งมีฐานะต่ำกว่ากองพัน ให้ผู้บังคับบัญชาชั้นดังกล่าวพิจารณาโดยติดต่อกับพนักงานสอบสวนอย่างใกล้ชิด หากปรากฏว่ารายงานของผู้เสียหายไม่มีมูลความจริง หรือเป็นการเข้าใจผิด ให้ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวชี้แจงให้ผู้เสียหายเข้าใจ แต่ถ้าผู้บังคับบัญชามีข้อสงสัยหรือข้อข้องใจในการสอบสวนนั้นอยู่ ก็ให้ติดต่อกับผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนนั้น เพื่อหาทางแก้ไข ถ้าเห็นเป็นการสมควรจะให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหาร เข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยก็ได้

การร่วมฟังการสอบสวนดังกล่าวให้ปฏิบัติตามข้อ ๒๖. ทวิ โดยอนุโลม

(๑) ข้อ ๒๗. การแจ้งให้ฝ่ายทหารมาร่วมฟังการสอบสวนดังกล่าวมาในข้อ ๒๖. ทวิ และข้อ ๒๗. ให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้แจ้งทางหนังสือโดยกำหนดนัดหมายให้ฝ่ายทหารได้มีเวลาพอสมควร ไปยังผู้บังคับบัญชาของทหารที่เป็นผู้ต้องหาหรือผู้เสียหาย แต่ชั้นผู้บังคับกองพัน ผู้บังคับการเรือ หรือผู้บังคับกองบินน้อยขึ้นไป หรือผู้บังคับหน่วยอิสระ

ถ้ามีความจำเป็นจะต้องแจ้งทางโทรศัพท์ ก็ให้พนักงานสอบสวนบันทึกการแจ้งติดสำนวนไว้ให้ปรากฏด้วยว่า แจ้งไปเมื่อใด ใครเป็นผู้แจ้ง ใครเป็นผู้รับแจ้ง แจ้งให้มาร่วมฟังการสอบสวนในวัน เดือน ปี เวลาใด ณ ที่ใด แล้วให้มีหนังสือยืนยันการแจ้งทางโทรศัพท์ไปติดด้วย

นอกจากนั้น ถ้าจำเป็นต้องแจ้งทางโทรเลขหรือวิทยุ ก็ให้ทำได้โดยให้ปรากฏหลักฐานว่าได้แจ้งไปแต่เมื่อใด

ข้อ ๒๗. เมื่อฝ่ายทหารรับแจ้งจากพนักงานสอบสวนดังกล่าวมาในข้อ ๒๗. ให้ผู้บังคับบัญชาของทหารที่เป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหาจัดนายทหารชั้นสัญญาบัตรไปร่วมฟังการสอบสวน ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้แจ้งให้ฝ่ายทหารทราบ ฝ่ายทหารจะส่งนายทหารชั้นสัญญาบัตรไปร่วมฟังการสอบสวนด้วยก็ได้

ในกรณีที่ฝ่ายทหารไม่ไปร่วมฟังการสอบสวนตามกำหนดวันทีนี้ัดหมายไว้ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนต่อไปไม่ต้องรอฝ่ายทหาร แต่ให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวนด้วยว่า ฝ่ายทหารไม่มาร่วมฟังการสอบสวนตามกำหนดที่นัดหมายกันไว้

(๑) ข้อ ๓๐. ในกรณีที่ทหารกับตำรวจมีกรณีวิวาทกัน ให้ผู้บังคับบัญชาทั้งสองฝ่ายรีบติดต่อปรึกษาหารือกัน เพื่อหาทางระงับข้อพิพาทโดยด่วน คือ

ก. ในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้ตำรวจตรีหรือหัวหน้าสถานีตำรวจท้องที่ที่เกิดเหตุ หรือผู้รักษาการแทนรายงานด่วนแจ้งเหตุที่เกิดขึ้นถึงผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ในรายงานให้ปรากฏข้อหา วัน เวลาเกิดเหตุ ตำบลที่เกิดเหตุ ยุค ชื่อ เครื่องหมายและสังกัดของทหารและตำรวจซึ่งเป็นคู่กรณีด้วย แล้วให้ผู้บัญชาการตำรวจนครบาลปรึกษาหารือกับผู้บัญชาการมณฑลทหารบก หรือผู้บัญชาการทหารเรือ หรือผู้บัญชาการทหารอากาศแล้วแต่กรณี

ข. ในจังหวัดอื่น ถ้าทหารซึ่งเป็นคู่กรณีเป็นทหารที่สังกัดอยู่ในหน่วยทหาร ซึ่งตั้งอยู่ในเขตจังหวัดที่เกิดเหตุ ให้ผู้บังคับกอง หรือหัวหน้าสถานีตำรวจท้องที่ที่เกิดเหตุ หรือผู้รักษาการแทนรายงานด่วนดังกล่าวในข้อ ก. ไปยังผู้กำกับการตำรวจ แต่ถ้าจังหวัดที่เกิดเหตุเป็นจังหวัดที่ตั้งกองบังคับการตำรวจ ให้รายงานด่วนถึงผู้บังคับการตำรวจ แล้วให้ผู้บังคับการหรือผู้กำกับการตำรวจแล้วแต่กรณี ปรึกษาหารือกับผู้บังคับหน่วยทหารในจังหวัดนั้น

ถ้าทหารซึ่งเป็นคู่กรณีเป็นทหารที่สังกัดอยู่ในหน่วยทหาร ซึ่งมีได้ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดที่เกิดเหตุ และการพบปะหารือกับผู้บังคับหน่วยทหารไม่อาจทำได้โดยสะดวก หากผู้กำกับการตำรวจจังหวัดที่เกิดเหตุเห็นเป็นการสมควรที่จะได้มีการติดต่อประสานงานกับผู้บังคับหน่วยของทหารซึ่งเป็นคู่กรณี ก็ให้รีบติดต่อโดยตรงกับผู้กำกับการตำรวจจังหวัด ซึ่งเป็นที่ตั้งหน่วยทหารที่ทหารคู่กรณีสังกัดอยู่ แต่ถ้าจังหวัดดังกล่าวนี้เป็นจังหวัดที่ตั้งกองบังคับการ ก็ให้ติดต่อโดยตรงกับผู้บังคับการตำรวจ

การติดต่อดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ให้ปรากฏข้อหา วันเวลาเกิดเหตุ ตำบลที่เกิดเหตุ ยุศ ชื่อ เครื่องหมาย และสังกัดของทหารและตำรวจซึ่งเป็นคู่กรณี นอกจากนี้ให้ปรากฏข้อเท็จจริงโดยละเอียดอีกด้วย เมื่อผู้บังคับการหรือผู้กำกับการตำรวจ แล้วแต่กรณี ได้รับรายงานดังกล่าวมาแล้วเห็นว่า ควรดำเนินการแทนจะเป็นการสะดวก เพราะระยะทางอยู่ใกล้กว่า ก็ให้รีบปรึกษาหารือกับผู้บังคับหน่วยทหาร ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของทหารคู่กรณีเพื่อเป็นการติดต่อประสานงานทำนองเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ ก. และ ข้อ ข.

กรณีวิวาทระหว่างทหารกับตำรวจไม่มีบุคคลพลเรือนร่วมด้วย ให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารและตำรวจตั้งกรรมการร่วมกันชั้นคณะหนึ่ง ทำการสอบสวนเป็นการภายใน และเมื่อเสร็จการสอบสวนแล้ว ถ้าคณะกรรมการมีความเห็นเป็นเอกฉันท์ ก็ให้เสนอสำนวนนั้นต่ออธิบดีกรมตำรวจเพื่อสั่งการ ถ้าคณะกรรมการมีความเห็นขัดแย้งกัน ก็ให้เสนอสำนวนนั้นต่ออธิบดีกรมตำรวจเพื่อเสนอต่อไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งประการใด ก็ให้ผู้บังคับบัญชาทั้ง ๒ ฝ่ายปฏิบัติตามนั้น

ถ้าได้มีการตายเกิดขึ้นในวิวาทนั้นก็ดี หรือได้มีการตายขึ้นภายหลังเนื่องจากกรณีวิวาทนั้นก็ดี ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพตามข้อ ๓๖. โดยอนุโลม แล้วส่งให้คณะกรรมการรวมไว้ในสำนวนเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป และถ้าคณะกรรมการนั้นมีความสงสัยในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการที่ตายประการใด ก็มีอำนาจที่จะทำการสอบสวนเป็นการภายในต่อไปได้

กรณีดังกล่าวมา ถ้าเป็นกรณีที่มีบุคคลพลเรือนร่วมด้วย จะจับตัวได้หรือไม่ก็ตามให้ดำเนินการตามข้อ ๒๖. ทวิ

ข้อ ๓๑. คณะกรรมการสอบสวนกรณีทหารกับตำรวจดังกล่าวมาในข้อ ๓๐. นั้น ให้ประกอบด้วย

(๑) ผู้บังคับบัญชาทหารที่เป็นคู่กรณีหรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหาร

(๒) ผู้บังคับบัญชาตำรวจที่เป็นคู่กรณี หรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนผู้บังคับบัญชาฝ่ายตำรวจ

(๓) พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่เกิดเหตุ

ข้อ ๓๒. ถ้ากรณิตหารกับตำรวจเกิดขึ้นตามข้อ ๓๐. ให้เป็นหน้าที่ของหัวหน้าพนักงานสอบสวนในท้องที่เกิดเหตุเป็นผู้รายงานเพื่อขอตั้งกรรมการ โดยแจ้งข้อกล่าวหา วัน เวลาเกิดเหตุ สถานที่ที่เกิดเหตุ ยก ชื่อ เครื่องหมายและสังกัดของทหารและตำรวจที่เป็นคู่กรณี ในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้รายงานไปยังอธิบดีกรมตำรวจ ในจังหวัดอื่นให้รายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด

ในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ให้อธิบดีกรมตำรวจเป็นผู้แต่งตั้งกรรมการฝ่ายตำรวจ ในจังหวัดอื่น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งกรรมการ และให้อธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แจ้งไปยังผู้บังคับบัญชาของทหารที่เป็นคู่กรณี

ทางฝ่ายทหารนั้น ให้นายทหารซึ่งมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้บังคับกองพันหรือผู้บังคับหน่วยทหารอิสระเป็นผู้มีอำนาจตั้งกรรมการฝ่ายทหาร

ให้พนักงานสอบสวนท้องที่เกิดเหตุเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และนัดหมายให้กรรมการดังกล่าวแล้วมาดำเนินการสอบสวนต่อไป

ข้อ ๓๓. ในกรณีที่ต้งตั้งกรรมการสอบสวน อันเกี่ยวกับทหารตำรวจวิวาทกันนั้น ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติหน้าที่เท่าที่จำเป็นไปก่อนได้ คือ ในการลงประจำวัน การจัดส่งผู้บาดเจ็บไปโรงพยาบาล การตรวจบาดแผล การถ่ายภาพ ทำแผนที่ที่เกิดเหตุ การรับและมอบตัวผู้ต้องหา การรักษารักษาของกลาง และการจดถ้อยคำของผู้ใกล้จะตายหรือไปต่างประเทศ เพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ความเที่ยงธรรมของคดี ส่วนการชั้นสูตรพลิกศพนั้นให้ดำเนินการตามข้อ ๓๐.

ข้อ ๓๔. ในการดำเนินการสอบสวนของคณะกรรมการนั้น ให้อนุโลมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันว่าด้วยพยานหลักฐานเท่าที่จะปฏิบัติได้ ส่วนการเรียกพยานในการสอบสวนนั้น ให้กรรมการที่เป็นพนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการ

ข้อ ๓๕. ในกรณีที่กรรมการฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้มาร่วมการสอบสวน ตามกำหนดนัดโดยมิได้แจ้งเหตุขัดข้องประการใด ให้กรรมการดำเนินการสอบสวนต่อไปได้ทีละยอดตลอดทั้งการเสนอความเห็นในสำนวนด้วย ทั้งนี้เพื่อตัดปัญหาการสอบสวนเนิ่นนานอันเป็นผลให้ผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่นาน แต่ให้กรรมการซึ่งทำการสอบสวนบันทึกการที่กรรมการไม่มาร่วมทำการสอบสวนติดสำนวนไว้

(๑) ข้อ ๓๖. ในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่โดยผู้ตายเป็นทหาร ก็ให้จัดการให้มีการสอบสวนและชั้นสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กับให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารตามข้อ ๒๗. ส่งนายทหารชั้นสัญญาบัตรเข้านั่งฟังการสอบสวนในโอกาสแรกที่กระทำได้ และถ้าในท้องที่นั้นมีแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหารอยู่ ก็ให้ใช้แพทย์ประจำโรงพยาบาลทหารเป็นเจ้าพนักงานแพทย์ทำการชั้นสูตรพลิกศพ แต่ถ้าในท้องที่ไม่มีแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหาร หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลทหารไม่สามารถจะมาได้ จึงให้ใช้แพทย์หรือบุคคลอื่นตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ แต่ถ้าเป็นกรณีที่ได้นำผู้บาดเจ็บไปเพื่อรักษาพยาบาลก่อนตายและได้นำไปไว้ ณ โรงพยาบาลซึ่งมีแพทย์อยู่ประจำ ก็ให้ใช้แพทย์นั้นเป็นผู้ทำการชั้นสูตรพลิกศพ ถ้าฝ่ายทหารไม่มานั่งฟังการสอบสวนตามกำหนดนัด ก็ให้พนักงานชั้นสูตรพลิกศพทำการชั้นสูตรพลิกศพต่อไป ในกรณีที่ผู้แทนฝ่ายทหารเข้าฟังการสอบสวนด้วยนั้น จะทำบันทึกหลักฐานเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพ เช่น ทำแผนที่ ถ่ายรูป และขอส่งเอกสารนั้นต่อพนักงานชั้นสูตรพลิกศพ ก็ให้พนักงานชั้นสูตรพลิกศพรับบันทึกพร้อมสำนวนไว้ แล้วให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชั้นสูตรพลิกศพเสนอไปยังพนักงานอัยการ เพื่อดำเนินการต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ถ้าการตายเกิดขึ้นในจังหวัดที่ไม่มีที่ตั้งกรมกองทหาร การแจ้งดังกล่าวมาในวรรคก่อนให้แจ้งไปยังสัสดีจังหวัด หรือกรมกองทหารอื่นที่ใกล้เคียง

หมวด ๖

การส่งสำนวนการสอบสวนที่เกี่ยวกับทหาร

(๑) ข้อ ๓๗. สำนวนการสอบสวนที่เกี่ยวข้องด้วยทหารกระทำผิดในทางอาญาซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหารนั้น ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนไปยังอัยการทหาร ดำเนินการต่อไป ส่วนตัวผู้ต้องหา ถ้าได้มอบให้ผู้บังคับบัญชารับตัวไปควบคุมไว้แล้ว ก็ไม่ต้องขอรับตัวมา แต่ให้บันทึกไว้ด้วยว่า ได้มอบตัวผู้ต้องหาให้ผู้บังคับบัญชารับไปแต่เมื่อใด ถ้าเป็นกรณีที่ทหารกระทำผิดซึ่งอยู่ในอำนาจศาลพลเรือน ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมด้วยตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการดำเนินการต่อไป

การส่งตัวทหารผู้ต้องหา ซึ่งผู้บังคับบัญชารับตัวไปควบคุมไว้ไปยังพนักงานอัยการนั้น ให้พนักงานสอบสวนนัดหมายให้ผู้บังคับบัญชาของทหารส่งตัวผู้ต้องหามายังพนักงานสอบสวน เพื่อนำส่งพนักงานอัยการพร้อมกับสำนวน

ในกรณีที่พนักงานอัยการสั่งฟ้องไม่ทันในวันนั้น ทหารมิได้มีการส่งให้ปล่อยชั่วคราว ในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีให้พนักงานอัยการมอบตัวผู้ต้องหาให้อยู่ในความควบคุมของพนักงานตำรวจผู้สอบสวน ในจังหวัดอื่นให้พนักงานอัยการฝากตัวผู้ต้องหาให้เรือนจำควบคุมไว้

(๒) ข้อ ๓๘. ทหารกระทำผิดคดีอาญาซึ่งพนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบได้ ไม่ว่าจะ เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือศาลพลเรือนก็ตาม ให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบตามอำนาจหน้าที่ ถ้าไม่ตกลงกันจึงให้ส่งสำนวนการสอบสวนไปยังผู้ว่าคดี พนักงานอัยการ หรืออัยการทหาร แล้วแต่กรณี ดำเนินการต่อไป

(๓) ข้อ ๓๙. คดีอาญาซึ่งผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจศาลทหารนั้น ถ้าจับตัวผู้กระทำความผิด หรือทำผิดไม่ได้ตัวได้แต่หลักฐานไม่พอฟ้องคดี หรือพนักงานสอบสวน

สวนเห็นควรส่งไม่ฟ้อง รวมตลอดทั้งจำนวนเปรียบเทียบที่เสร็จสิ้นแล้ว ให้พนักงานสอบสวนส่งจำนวนนั้น ๆ ไปยังอัยการทหาร

ส่วนจำนวนการ สอบสวน ชั้นสูตร พลิกศพนันเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ทหาร ปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น ให้พนักงานสอบสวนส่งไปยังพนักงานอัยการตามข้อ ๓๖. เพื่อร้องขอให้ศาลพลเรือนซึ่งเป็นศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ทำการไต่สวน ทำ คำสั่ง และดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๐ หากศาลสั่งว่าความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ให้พนักงานสอบสวน จัดการส่งจำนวนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา ๑๕๖ แต่หากความตายเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา จึงให้ พนักงานสอบสวนดำเนินการตามระเบียบและกฎหมายต่อไปตามแต่กรณี

ข้อ ๔๐. การแจ้งผลคดีที่ทหารกองประจำการหรือประจำการกระทำผิด คดีอาญาซึ่งอยู่ในอำนาจศาลพลเรือนให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) ในชั้นสอบสวนเมื่อพนักงานสอบสวนเห็นควรส่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง ให้พนักงานสอบสวนหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบแจ้งไปยัง ผู้บังคับบัญชาทหาร

(๒) ในชั้นพนักงานอัยการ เมื่อส่งฟ้องหรือส่งไม่ฟ้อง ให้พนักงาน อัยการแจ้งให้พนักงานสอบสวนเจ้าของคดีทราบ เพื่อแจ้งไปยังผู้บังคับบัญชาทหาร

(๓) ในชั้นศาล เมื่อศาลพิพากษายกฟ้องหรือลงโทษ ให้พนักงานอัย- การเป็นผู้แจ้งและถือปฏิบัติตามข้อ (๒) การแจ้งเมื่อศาลยกฟ้องหรือลงโทษ ขอ ให้แจ้งให้ชัดว่ายกฟ้องโดยเหตุอย่างไรหรือลงโทษสถานใด มีกำหนดเท่าใด พิพาก- ษาตั้งแต่เมื่อใด ตามจำนวนคดีแดงที่เท่าไร

(๔) ในกรณีที่ทหารผู้กระทำผิดต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและผู้บง- คับบัญชาทหารที่ได้รับแจ้งต้องการที่จะรับตัวทหารผู้กระทำผิดนั้นเมื่อพ้น โทษให้ แจ้งการอายัดตัวให้ผู้บัญชาการเรือนจำที่ทหารผู้กระทำผิดนั้นต้องคุมขังอยู่ทราบ และให้เป็นหน้าที่ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทหารที่แจ้งการ อายัดตัว นั้นทราบเมื่อใกล้กำหนดวันเวลาที่จะปล่อยตัวไป

(๕) การปล่อยตัวทหารผู้กระทำผิดในกรณีดังกล่าวข้างต้นนั้น ถ้าหากมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมาคอยรับตัว ก็ให้มอบตัวไป แต่ถ้าไม่มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมารับตัว ก็ให้ผู้ที่มีอำนาจตั้งปล่อยและพนักงานอัยการในกรณีที่ศาลสั่งปล่อยแจ้งให้ผู้นั้นไปรายงานตัวต่อผู้บังคับบัญชาที่ตนสังกัด

(๖) การแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทหาร ให้แจ้งตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๒๘.

ข้อ ๔๑. ถ้าทหารซึ่งต้องหานั้นต้องหาในคดีอื่นที่จะต้องนำตัวไปฟ้องทางศาลทหารหรือผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารต้องการตัว ให้ฝ่ายทหารมีหนังสือมายัดตัวไว้กับพนักงานสอบสวน และให้พนักงานสอบสวนบันทึกไว้ในสำนวนการสอบสวนว่าทางทหารยังต้องการตัว และให้ผู้บังคับบัญชาฝ่ายทหารติดต่อกับพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการเพื่อรับตัวทหารไป

ข้อ ๔๒. นายทหารชั้นสัญญาบัตรประจำการและข้าราชการกลาโหมชั้นสัญญาบัตรประจำการต้องหาคดีอาญา ให้พนักงานสอบสวนรายงานตามลำดับถึงกระทรวงมหาดไทย เพื่อจะได้แจ้งให้กระทรวงกลาโหมทราบ เว้นไว้แต่ต้องหาในคดีลหุโทษ หรือคดีที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจเปรียบเทียบได้ และคดีได้เสร็จไปในชั้นพนักงานสอบสวน

(๗) ข้อ ๔๓. บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ถ้าเป็นเด็กหรือเยาวชนตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๔๘๔ ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๔๘๔ ทุกประการ แล้วแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาทหารซึ่งบุคคลนั้นสังกัดอยู่ทราบ

หมายเหตุ ข้อใดที่มีตัวเลข (๑) หน้าข้อ หมายความว่าข้อนั้นแก้ไขใหม่โดยข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทยแก้ไขเพิ่มเติมข้อตกลงเรื่อง การปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีทหารเป็นผู้เสียหาย หรือเป็นผู้ต้องหาในความผิดอาญา พ.ศ. ๒๔๘๘ (ฉบับที่ ๑) พ.ศ. ๒๕๐๓

หนังสือสำคัญสำหรับรับตัวทหาร

ที่.....

ขอให้..... มอบตัวทหาร
ตามบัญชีท้ายหนังสือสำคัญนี้ รวม.....คน ซึ่งควบคุมไว้ให้แก่ผู้ถือหนังสือ
สำคัญนี้รับตัวไปตามข้อตกลงระหว่างกระทรวงกลาโหมกับกระทรวงมหาดไทย
เรื่องการปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับกรณีที่ทหารเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาใน
ความผิดอาญา พ.ศ. ๒๕๑๗

(ยศ, ชื่อ).....

(ตำแหน่ง).....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ. ๒๕.....

บัญชีรายชื่อทหารซึ่งเป็นผู้ต้องหาที่ขอให้มอบตัวแก่ฝ่ายทหาร

ที่	ยศ ชื่อ นามสกุล	สังกัด	ตั้งหาว่า	หมายเหตุ

(แบบ ๒)

หนังสือมอบและรับตัวทหารกระทำผิดอาญา

ที่..... (ที่ทำการ)

(วันที่, เดือน, พ.ศ.)

ยศ, ชื่อผู้ต้องหา เครื่องหมาย.....

ข้อหา.....

วัน, เดือน, ปี ที่จับตัวผู้ต้องหา.....

วัน, เดือน, ปี ที่รับตัวผู้ต้องหา.....

ข้าพเจ้า..... ตำแหน่ง.....

..... ได้รับคำสั่งจาก..... ให้นำหนังสือ

สำคัญสำหรับรับตัวทหารที่ มารับตัว.....

..... ไปจาก.....

เพื่อทำการควบคุมไว้ตามอำนาจฝ่ายทหาร จนกว่าจะได้รับคำสั่งจากพนักงาน

เจ้าหน้าที่ดังกล่าวว่าจะให้ดำเนินการต่อไปประการใด.

(ลงชื่อ)..... ผู้รับตัวทหาร

(ลงชื่อ)..... ผู้มอบตัวทหาร

(ลงชื่อ)..... พยาน

(ลงชื่อ)..... พยาน

หมายเหตุ หนังสือนี้ทำเป็น ๒ ฉบับ ข้อความตรงกัน ทางฝ่ายทหารนำไปมอบให้ผู้บังคับบัญชาที่สั่งให้ไปรับฉบับหนึ่ง พนักงานสอบสวนติดสำนวนไว้ฉบับหนึ่ง.

(แบบ ๓)

ที่..... /

(ที่ทำการ)

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

เรื่อง ขอให้ควบคุมผู้ต้องหาระหว่างสอบสวน

เรียน..... (ผู้บังคับบัญชาผู้ต้องหา)

อ้างถึง.....

สิ่งที่ส่งมาด้วย.....

ตามที่ได้ขอให้ควบคุม..... ผู้ต้องหา

ไว้ระหว่างสอบสวนตามหนังสือที่อ้างข้างต้นนั้น

เนื่องจากการสอบสวนยังไม่เสร็จ ฉะนั้น ขอให้ควบคุม.....

..... ผู้ต้องหาต่อไปอีก..... วัน

นับตั้งแต่..... เป็นต้นไป

เมื่อครบกำหนดแล้วขอได้ปล่อยตัวไป เว้นแต่จะได้มีหนังสือขอให้ควบคุมผู้ต้องหา
ต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ.....

(ลงชื่อ).....

(ตำแหน่ง).....

คำสั่งกระทรวงกลาโหม

(คำสั่งช้แจง)

ที่ ๒/๒๕๑๓๕

เรื่อง การส่งตัวทหารผู้ต้องหาในคดีที่อยู่ในอำนาจ
ศาลพลเรือนให้พนักงานสอบสวน

เนื่องจากมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่บัญญัติให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบส่งตัวผู้ต้องหาพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนไปยังผู้ว่าคดี เพื่อให้ผู้ว่าคดียื่นฟ้องต่อศาลแขวงให้ทันภายในกำหนดเวลาเจ็ดสิบสองชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับนั้น ไซ้บังคับแก่คดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือนซึ่งทหารเป็นผู้กระทำผิดด้วย เพื่อให้เป็นตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงขอชี้แจงทำความเข้าใจไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนมอบตัวทหารผู้ต้องหาในคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือนให้ฝ่ายทหารรับตัวมา ให้ฝ่ายทหารที่รับตัวรับส่งทหารผู้ต้องหาต่อพนักงานสอบสวนให้ทันตามกำหนดนัดหมาย เพื่อให้ผู้ว่าคดีจะได้ยื่นฟ้องต่อศาลแขวงได้ทันภายในกำหนดเวลาเจ็ดสิบสองชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ต้องหาถูกจับ

ข้อ ๒. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนขอตัวทหารผู้ต้องหาไว้สอบสวนเพื่อส่งให้ผู้ว่าคดียื่นฟ้องต่อศาลแขวง โดยไม่ต้องมอบตัวให้ฝ่ายทหารรับตัวมาก็ให้ฝ่ายทหารที่จะรับตัวให้ความร่วมมือตามที่พนักงานสอบสวนร้องขอ

ข้อ ๓. ในกรณีที่ฝ่ายทหารทำการสอบสวน แต่ปรากฏว่าเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน ก็ให้ฝ่ายทหารรับผิดชอบให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบทราบ เพื่อดำเนินการทางคดีตามมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. ๒๕๑๕ ต่อไป.

สั่ง ณ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

(ลงชื่อ) จอมพล ส. ธนะรัชต์

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๒๑

ด้วยปรากฏว่า ได้มีบุคคลประพฤติตนเป็นอันอภาค กระทำการด้วยตนเองหรือสนับสนุนบุคคลอื่น รังแก ช่มเหง ชูเชิญ หรือรบกวนให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน และในบางกรณีก็กระทำการแสดงตนให้บุคคลอื่นเกรงกลัวจำต้องยอมทนรับกรรมบางประการ ไม่กล้าขัดขืนหรือร้องเรียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ดำเนินการเพราะเกรงภัยจะเกิดแก่ตน ทั้งนี้ นับเป็นภัยอันตรายแก่ความสงบสุขของประชาชนพลเมืองโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีบุคคลอยู่ไม่น้อยที่ดำรงชีพด้วยการกระทำผิดต่อกฎหมาย เช่น เป็นเจ้ามือการพนันสลากรกินรวบ อันเป็นภัยแก่เศรษฐกิจของชาติ คณะปฏิวัติเห็นเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจจะได้จัดการปราบปรามบุคคลเช่นว่านั้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และความเจริญของบ้านเมือง

หัวหน้าคณะปฏิวัติ จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจตลอดจนพนักงานสอบสวน - เอาใจใส่โดยเคร่งครัดสืบสวนสอบสวนดูว่าบุคคลเช่นที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้กระทำการอันใดซึ่งเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย แล้วและจัดดำเนินการต่อไปเพื่อการนี้ถ้าปรากฏมีความจำเป็นต้องจับตัวมาควบคุมไว้เพื่อทำการสอบสวนในข้อหาข้อใด ก็ให้ดำเนินการไปโดยเคร่งครัด และให้พนักงานสอบสวนควบคุมตัวไว้ทำการสอบสวนได้ไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันเริ่มควบคุม

ข้อ ๒. ถ้ามีความจำเป็นต้องควบคุมเกินกำหนดเวลาที่กล่าวแล้ว เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้น ก็ให้ส่งตัวผู้ต้องหาไปศาล ให้พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องต่อศาล ขอหมายขังผู้ต้องหาไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่พนักงานสอบสวนได้ควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้สอบสวนความผิด
ในข้อหาที่มีใช้เป็นความผิดซึ่งศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษา และเป็นคดีที่
ต้องฟ้องให้ศาลได้สอบสวนมูลฟ้องคดี หรือเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงที่จะพิจารณา
พิพากษาก็ดี ให้ดำเนินการไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธี
พิจารณาคความอาญาในศาลแขวง

๕๕ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๓

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๓๗

ด้วยคณะปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่า การเสพผืนเป็นที่รังเกียจในวงการศึกษาและเป็นอันตรายแก่สุขภาพและอนามัยอย่างร้ายแรง ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามเลิกการเสพผืนโดยเด็ดขาดแล้ว จึงเห็นเป็นการสมควรให้เลิกการเสพผืนและการจำหน่ายผืนในประเทศไทยเสีย

หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ให้เลิกการเสพผืน และยกเลิกการจำหน่ายผืนทั่วราชอาณาจักร ทั้งนี้ ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาตามประกาศนี้

ข้อ ๒ เพื่อให้การเลิกการเสพผืนเป็นไปโดยเรียบร้อย ภายในระยะเวลาอันสมควร ให้กระทรวงการคลังดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ประกาศให้ผู้เสพผืนหรือมูลผืนซึ่งยังมีได้ขึ้นทะเบียนขอรับอนุญาต ให้ไปขึ้นทะเบียนขอรับอนุญาตเสพผืนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เสร็จสิ้นภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๑

(๒) กวดขันมิให้ผู้ใดเสพผืนหรือมูลผืนตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๒ เป็นต้นไป นอกจากผู้ที่มีใบอนุญาตเสพผืน

(๓) ให้ยุบเลิกร้านจำหน่ายผืนให้หมดสิ้นเด็ดขาด ภายในวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๐๒

ข้อ ๓ ให้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงมหาดไทย จัดให้มีสถานพยาบาลและสถานพักผ่อนสำหรับผู้เสพผืนติดมารักษาพยาบาลและพักผ่อน

ข้อ ๔ ภายในระยะเวลาหกเดือนนับแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๒ เป็นต้นไป บุคคลที่เสพผืนติด ไม่ว่าจะมิใช่ใบอนุญาตให้สูบผืนหรือไม่ ถ้าประสงค์จะเข้ารักษาพยาบาลและพักผ่อนในสถานที่ตั้งกล่าวในข้อ ๓ ให้เจ้าหน้าที่รับตัวไว้รักษาพยาบาลและพักผ่อนได้ไม่เกินเก้าสิบวัน

ข้อ ๕ นับแต่วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๐๒ เป็นต้นไป ผู้ใดเสพยาหรือ
มึนเมา นอกจากมีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยฝิ่นแล้ว เมื่อพ้นโทษ ให้เจ้า-
พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจส่งตัวผู้นั้นเข้าทำการรักษาพยาบาล และ
พักฟื้น ในสถานที่ดังกล่าวในข้อ ๓ ได้ตามกำหนดเวลาที่เห็นสมควร ซึ่งต้องไม่เกิน
เก้าสิบวัน

ให้ถือว่าผู้ที่อยู่ในสถานพยาบาลและสถานพักฟื้นตามความในวรรคก่อน
เป็นผู้อยู่ในระหว่างคุมขัง ตามอำนาจของพนักงานสอบสวนตามความหมายของ
ประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งถ้าหลบหนีก็มีความผิดต้องระวางโทษตามประมวล
กฎหมายนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๓

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๔๓

เนื่องจากปรากฏว่า บุคคลที่ประพฤติตนเป็นอันธพาลซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้จับตัวมาควบคุมไว้เพื่อทำการสอบสวนตามประกาศของคณะปฏิวัติ เมื่อครบกำหนดสามสิบวันแล้ว บุคคลนั้นยังมีนิสัยและความประพฤติเป็นอันธพาลอยู่ เมื่อปล่อยตัวไป ก็จะไปกระทำผิดก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนอีก คณะปฏิวัติเห็นว่า เท่าที่ได้ดำเนินการจับกุมปราบปรามผู้ประพฤติตนเป็นอันธพาลเริ่มแต่ต้นศตวรรษมาจนบัดนี้ นั้น ประชาชนส่วนมากได้รับความร่วมเย็นเป็นสุข ผ่อนคลายความเดือดร้อนและหวาดเกรงภัยอันจะถูกข่มเหงรังแกโดยไม่เป็นธรรม แต่ความเดือดร้อนหวาดเกรงดังกล่าวนี้ยังหาหมดสิ้นไปไม่ ในเมื่อบุคคลที่ประพฤติตนเป็นอันธพาลนี้ยังไม่ละเลิกนิสัยและถูกปล่อยตัวออกมาอีก คณะปฏิวัติมีเจตนาอันแรงกล้าที่จะกวาดล้างปราบปรามและทำก เรอบรมบ่มนิสัยผู้ที่ประพฤติตนเป็นอันธพาลให้กลับตนเป็นพลเมืองดี เพื่อประโยชน์และความผาสุกของประชาชน

หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ บุคคลที่ประพฤติตนเป็นอันธพาล ซึ่งถูกควบคุมตัวไว้เพื่อทำการสอบสวนตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๑ ครบกำหนดสามสิบวันแล้ว ถ้าผู้บัญชาการตำรวจนครบาลสำหรับจังหวัดพระนคร จังหวัดธนบุรี และผู้ว่าราชการจังหวัดสำหรับจังหวัดอื่น ๆ นอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีเห็นว่าบุคคลนี้ยังมีนิสัยและความประพฤติเป็นอันธพาลอยู่ ก็ให้มีอำนาจสั่งให้ส่งตัวบุคคลนั้นไปยังสถานอบรมและฝึกอาชีพ

ข้อ ๒ ให้กระทรวงมหาดไทยจัดให้มีสถานอบรมและฝึกอาชีพขึ้น กับให้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งหรือหลายคณะ แต่ละคณะมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน สำหรับพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมการอบรม การฝึกอาชีพ และการปล่อยบุคคลที่ถูกควบคุม

ให้คณะกรรมการพิจารณาและมีคำสั่งทุก ๆ สามเดือนว่า บุคคลที่ถูกควบคุมนั้นบุคคลใดควรให้ควบคุมไว้หรือให้ปล่อยตัวไป การปล่อยตัวนั้นคณะกรรมการจะกำหนดให้มีประกันหรือทัณฑ์บนด้วยหรือไม่ก็ได้

ข้อ ๓ ให้ถือว่าบุคคลที่ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล หรือผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งให้ส่งตัวไปอยู่ในสถานอบรมและฝึกอาชีพ เป็นผู้อยู่ในระหว่างคุมขังตามอำนาจของพนักงานสอบสวนตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งถ้าหลบหนีก็มีความผิดต้องระวางโทษตามประมวลกฎหมายนั้น

๕๕๕ แต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๐๒

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

คำสั่งกระทรวงกลาโหม

ที่ ๒๐๔/๑๑๕๗๑

เรื่อง การปฏิบัติต่อทหารที่ประพฤตินเป็นอันธพาล

ตามที่กระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการต่อบุคคลอันธพาลตามคำสั่งคณะปฏิวัติไปแล้วนั้น เพื่อให้ความร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทยในการดำเนินการต่อทหารที่ประพฤตินเป็นอันธพาล หากปรากฏว่าทหารกองประจำการผู้ใดประพฤตินเป็นอันธพาลในชั้นร้ายแรงสมควรที่จะต้องส่งตัวไปยังสถานฝึกอบรมฯ ของกระทรวงมหาดไทยและเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยติดต่อแจ้งมาแล้ว ก็ให้หน่วยต้นสังกัดส่งมอบตัวทหารผู้นั้นให้เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยรับไปฝึกอบรม ณ สถานฝึกอบรมฯ ทันที ถ้าเป็นทหารที่อยู่ในระหว่างลาพักเพื่อรอการปลดปล่อยและเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยแจ้งมาตามนัยข้างต้น ก็ให้หน่วยต้นสังกัดส่งอนุญาตให้เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยดำเนินการไปได้ทีเดียว หรือให้ความร่วมมือนำตัวส่งต่อเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยดำเนินการต่อไป ในกรณีที่เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทย ได้จับกุมตัวไว้ก่อนแล้ว กระทรวงมหาดไทยก็จะได้แจ้งให้หน่วยต้นสังกัดของทหารผู้นั้นรับทราบ โดยด่วน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้ และให้หน่วยต้นสังกัดรายงานพฤติการณ์เหล่านั้นตามลำดับจนถึงหัวหน้าส่วนราชการชั้นตรงต่อกระทรวงกลาโหมทราบด้วย.

สั่ง ณ วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๐๒

(ลงชื่อ) พล.อ. ถ. กิตติขจร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม



พระราชบัญญัติ

ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

พุทธศักราช ๒๔๗๗

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗)

อนวัตนัจจตุรนต์

อาทิตย์ทิพอาภา

เจ้าพระยายมราช

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๘

เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรที่จะยกเลิกบรรดากฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่งต่างๆ ที่ใช้อยู่ ณ บัดนี้ และให้ใช้ประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความแพ่งแทน

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและ
ยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช ๒๔๗๗”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามที่ได้ตรา
ไว้ต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ เป็นต้นไป

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ให้ใช้ในศาลทั่วไปตลอดราชอาณาจักร
ยกเว้นแต่ในศาลพิเศษที่มีข้อบังคับสำหรับศาลนี้ และถ้ามีกฎหมายให้ใช้ธรรมเนียม
ประเพณีหรือกฎหมายทางศาสนาในศาลใด ให้ศาลนั้นยกธรรมเนียมประเพณี
หรือกฎหมายนั้นๆ มาใช้แทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ เว้นแต่คู่ความ
จะได้ตกลงกันให้ใช้ประมวลกฎหมายนี้

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ ให้ใช้บังคับแก่คดีความทั้งปวงซึ่ง
ค้างชำระอยู่ในศาลเมื่อวันใช้ประมวลกฎหมายนี้ หรือที่ได้ยื่นต่อศาลภายหลัง
วันนั้น ไม่ว่ามูลคดีจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้นั้น

มาตรา ๔ ตั้งแต่วันใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนี้สืบไป
ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วใน
ประมวลกฎหมายนี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจออกกฎกระทรวง
ตามประมวลกฎหมายนี้ในเรื่องต่อไปนี้

(ก) การตั้งแต่ง การระบุดำ และ การสาบานของล่าม ผู้แปลและ
ผู้เชี่ยวชาญ การกำหนดจำนวนค่าป่วยการ และการชดใช้ค่าใช้จ่ายให้บุคคล
เหล่านั้น

(ข) จัดวางระเบียบทางธุรการในเรื่องเจ้าพนักงานศาล (เช่นเจ้าศาล เจ้าพนักงานบังคับคดี และนักการส่งบัตรหมาย) รวมทั้งการกำหนดค่าธรรมเนียม (นอกจากที่ระบุไว้ในตาราง ๕ ท้ายประมวลกฎหมายนี้) ตลอดจนการชดใช้ค่าใช้จ่ายให้บุคคลเหล่านั้น

(ค) จัดวางระเบียบทางธุรการในเรื่องการเก็บรักษาและการทำลาย สารบบความ สารบบคำพิพากษา สมุดคำพิพากษา และสารบบอื่นๆของศาล ตลอดจนทั้งจำนวนความทั้งหลาย

(ง) จัดวางระเบียบทางธุรการในเรื่องการยื่นเอกสารต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล เพื่อยื่นต่อศาลหรือเพื่อส่งให้แก่คู่ความหรือบุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง และในเรื่องการชอร้องด้วยวาจาเพื่อให้ศาลพิจารณา และชี้ขาดตัดสินคดีมีโนสาร่

(จ) จัดวางระเบียบทางธุรการ ในเรื่องที่คู่ความฝ่ายหนึ่งจะส่งต้นฉบับเอกสารไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง

(ฉ) จัดวางระเบียบธุรการในเรื่องการยึดและขายยึด และการจำหน่ายทรัพย์สินเป็นตัวเงินโดยวิธีขายทอดตลาดหรือโดยวิธีอื่น และในเรื่องวิธีการบังคับคดีทางอื่นๆ ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะพึงปฏิบัติ

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง

สารบัญ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ภาค ๑

บททั่วไป

	มาตรา
ลักษณะ ๑ บทวิเคราะห์ศัพท์	๑
ลักษณะ ๒ ศาล	
หมวด ๑ เขตอำนาจศาล	๒-๓๐
หมวด ๒ การคัดค้านผู้พิพากษา	๓๑-๓๔
หมวด ๓ อำนาจและหน้าที่ของศาล	๓๕-๓๘
หมวด ๔ การนั่งพิจารณา	๓๙-๔๕
หมวด ๕ รายงานและจำนวนความ	๔๖-๕๔
ลักษณะ ๓ คู่ความ	๕๕-๖๖
ลักษณะ ๔ การยื่นและส่งคำคู่ความและเอกสาร	๖๗-๘๓
ลักษณะ ๕ พยานหลักฐาน	
หมวด ๑ หลักทั่วไป	๘๔-๑๐๕
หมวด ๒ การมาศาลของพยาน และการซักถามพยาน	๑๐๖-๑๒๑
หมวด ๓ การนำพยานเอกสารมาสืบ	๑๒๒-๑๒๗
หมวด ๔ การตรวจและการแต่งตั้ง ผู้เชี่ยวชาญโดยศาล	๑๒๘-๑๓๐
ลักษณะ ๖ คำพิพากษาและคำสั่ง	
หมวด ๑ หลักทั่วไปว่าด้วยการชี้ขาด ตัดสินคดี	๑๓๑-๑๓๗
หมวด ๒ ข้อความและผลแห่งคำ พิพากษาและคำสั่ง	๑๔๐-๑๔๗

หมวด ๓	ค่าฤชาธรรมเนียม	
	ส่วนที่ ๑	การกำหนดการชำระค่าฤชา
		ธรรมเนียมและการดำเนินคดีอเนกา ๑๔๙-๑๖๐
	ส่วนที่ ๒	ความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม ๑๖๑-๑๖๙

ภาค ๒

วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น

ลักษณะ ๑	วิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้น	๑๗๐-๑๗๙
ลักษณะ ๒	วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น	
	หมวด ๑	วิธีพิจารณาคดีมโนสาร
		๑๗๙-๑๘๖
	หมวด ๒	การพิจารณาโดยขาดนัด
		๑๘๗-๒๐๙
	หมวด ๓	อนุญาตต่อตุลาการ
		๒๑๐-๒๒๒

ภาค ๓

อุทธรณ์และฎีกา

ลักษณะ ๑	อุทธรณ์	๒๒๓-๒๔๖
ลักษณะ ๒	ฎีกา	๒๔๗-๒๕๒

ภาค ๔

วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับ

ตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ลักษณะ ๑	วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา	
	หมวด ๑	หลักทั่วไป
		๒๕๓-๒๖๕
	หมวด ๒	คำขอในเหตุฉุกเฉิน
		๒๖๖-๒๗๐
ลักษณะ ๒	การบังคับตามคำพิพากษาและคำสั่ง	
	หมวด ๑	หลักทั่วไป
		๒๗๑-๓๐๒
	หมวด ๒	วิธียึดทรัพย์ อายัด
		และการจ่ายเงิน
		๓๐๓-๓๒๒

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ภาค ๑

บททั่วไป

ลักษณะ ๑

บทวิเคราะห์ศัพท์

มาตรา ๑ ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

(๑) “ศาล” หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง

(๒) “คดี” หมายความว่า กระบวนพิจารณานับตั้งแต่เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้รับรอง คู่คุ้มครองบังคับตามหรือเพื่อการใช้ซึ่งสิทธิหรือหน้าที่

(๓) “คำฟ้อง” หมายความว่า กระบวนพิจารณาใดๆ ที่โจทก์ได้เสนอข้อหาต่อศาล ไม่ว่าจะได้เสนอด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือ ไม่ว่าจะได้เสนอต่อศาลชั้นต้นหรือชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ไม่ว่าจะได้เสนอในขณะที่เริ่มคดีโดยคำฟ้องหรือคำร้องขอ หรือเสนอในภายหลังโดยคำฟ้องเพิ่มเติมหรือแก้ไข หรือฟ้องแย้งหรือโดยสอดเข้ามาในคดีไม่ว่าด้วยสมัครใจ หรือถูกบังคับ หรือโดยมีคำขอให้พิจารณาใหม่

(๔) “คำให้การ” หมายความว่า กระบวนพิจารณาใดๆ ซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งยกข้อต่อสู้เป็นข้อแก้คำฟ้อง ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ นอกจากคำแถลงการณ์

(๕) “คำคู่ความ” หมายความว่า บรรดาคำฟ้อง คำให้การหรือคำร้องทั้งหลายที่ยื่นต่อศาลเพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ

(๖) “คำแถลงการณ์” หมายความว่า คำแถลงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งกระทำหรือยื่นต่อศาล ด้วยมุ่งหมายที่จะเสนอความเห็นต่อศาลในข้อความในประเด็นที่ได้ยกขึ้นอ้างในคำคู่ความหรือในปัญหาข้อใดที่ศาลจะฟังมีคำสั่งหรือคำพิพากษา ซึ่งในข้อเหล่านั้นคู่ความฝ่ายนั้นเพียงแต่แสดงหรือกล่าวทบทวนหรือยืนยันหรืออธิบายข้อความแห่งคำพยานหลักฐาน และปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงทั้งปวง คำแถลงการณ์อาจรวมอยู่ในคำคู่ความ

(๗) “กระบวนการพิจารณา” หมายความว่า การกระทำใดๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้อันเกี่ยวข้องกับคดี ซึ่งได้กระทำไปโดยคู่ความในคดีนั้นหรือโดยศาล หรือตามคำสั่งของศาลไม่ว่าการนั้นจะเป็นโดยคู่ความฝ่ายใดทำต่อศาลหรือต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือศาลทำต่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย และรวมถึงการส่งคำคู่ความและเอกสารอื่นๆตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้

(๘) “การพิจารณา” หมายความว่า กระบวนการพิจารณาทั้งหมดในศาลใดศาลหนึ่ง ก่อนศาลนั้นจะขาดคดีหรือจำหน่ายคดีโดยคำพิพากษาหรือคำสั่ง

(๙) “การนั่งพิจารณา” หมายความว่า การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี เช่น ชั่งสองสถาน สืบพยาน ทำการไต่สวน ฟังคำขอต่างๆ และฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา

(๑๐) “วันสืบพยาน” หมายความว่า วันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยาน

(๑๑) “คู่ความ” หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำฟ้อง หรือถูกฟ้องต่อศาล และเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณา ให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้นๆ ตามกฎหมาย หรือในฐานะทนายความ

(๑๒) “บุคคลผู้ไร้ความสามารถ” หมายความว่า บุคคลใดๆ ซึ่งไม่มีความสามารถตามกฎหมาย หรือความสามารถถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความสามารถ

(๑๓) “ผู้แทนโดยชอบธรรม” หมายความว่า บุคคลซึ่งตามกฎหมาย มีสิทธิที่จะทำการแทนบุคคลผู้ไร้ความสามารถ หรือเป็นบุคคลที่จะต้องให้คำอนุญาต หรือให้ความยินยอมแก่ผู้ไร้ความสามารถในอันที่จะกระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่ง

(๑๔) “เจ้าพนักงานบังคับคดี” หมายความว่า เจ้าพนักงานศาลหรือพนักงานอื่นผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค ๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ลักษณะ ๒

ศาล

หมวด ๑

เขตอำนาจศาล

มาตรา ๒ ห้ามมิให้เสนอคำฟ้องต่อศาลใด เว้นแต่

(๑) เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพแห่งคำฟ้องและชั้นของศาลแล้ว ปรากฏว่า ศาลนั้นมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และ

(๒) เมื่อได้พิจารณาถึงคำฟ้องแล้ว ปรากฏว่าคดีนั้นอยู่ในเขตศาลนั้น ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยศาลที่จะรับคำฟ้อง และตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดเขตศาลด้วย

มาตรา ๓ ในกรณีที่บทบัญญัติแห่งหมวดนี้มีได้บังคับถึงการยื่นคำฟ้องในระหว่างคนสัญชาติไทยต่อคนสัญชาติไทย คำฟ้องเช่นว่านี้จะยื่นต่อศาลชั้นต้นในเขตจังหวัดพระนครและธนบุรีก็ได้

มาตรา ๔ เว้นแต่จะได้มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น การยื่นคำฟ้องนั้น ต้องอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติ ดังต่อไปนี้

(๑) คำฟ้องเกี่ยวข้องกับอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ หรือสิทธิหรือประโยชน์ใดๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์เหล่านั้น ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์เหล่านั้นตั้งอยู่ในเขตศาล แต่ถ้าโจทก์มีความประสงค์ที่จะยื่นคำฟ้องต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น เมื่อโจทก์ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องแสดงให้เห็นว่า การพิจารณาคดีในศาลนั้นๆ จะเป็นการสะดวก ศาลจะใช้ดุลพินิจอนุญาตให้โจทก์ยื่นคำฟ้องตามที่ขอนั้นก็ได้

(๒) คำฟ้องอื่น ๆ นอกจากนั้นให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล แต่ถ้าโจทก์มีความประสงค์ที่จะยื่นคำฟ้องต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลนั้น หรือในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท ถ้าโจทก์มีความประสงค์ที่จะยื่นคำฟ้องต่อศาลที่โจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น เมื่อโจทก์ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องแสดงให้เห็นว่า การพิจารณาคดีในศาลนั้นๆ จะเป็นการสะดวก ศาลจะใช้ดุลพินิจอนุญาตให้โจทก์ยื่นคำฟ้องตามที่ขอนั้นก็ได้

(๓) ในกรณีที่เกี่ยวข้องด้วยหนี้หนี้บุคคล ซึ่งมีได้ตกอยู่ในบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ระหว่างเจ้าหนี้ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศสยามและลูกหนี้ซึ่งมิได้มีภูมิลำเนาในประเทศสยาม หากเข้ามาในประเทศสยามชั่วคราวนั้น ไม่ว่าจะเกิดมูลคดีในประเทศใด หรือมูลคดีจะเป็นประการใดก็ตาม เจ้าหนี้จะยื่นคำฟ้องขอให้บังคับตามสิทธิเช่นว่านั้นในศาลซึ่งตนมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น หรือในศาลที่พบตัวลูกหนี้ในเขตศาลนั้นก็ได้ แต่ศาลจะดำเนินคดีต่อไปได้ต่อเมื่อได้ส่งหมายเรียกให้แก่ลูกหนี้ในประเทศสยามแล้ว

มาตรา ๕ ถ้าทรัพย์ดินตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๔ (๑) ตั้งอยู่ในเขตศาลของศาลสองศาลหรือกว่านั้นขึ้นไป โจทก์จะเสนอคำฟ้องต่อศาลใดศาลหนึ่งเช่นว่านี้ก็ได้

ถ้าคดีตั้งระบุไว้ในมาตรา ๔ (๒) นั้น เป็นคดีที่ฟ้องจำเลยร่วมกันหลายคนซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลของศาลสองศาลหรือกว่านั้นขึ้นไป และมูลความแห่ง

คดีไม่อาจแบ่งแยกจากกันได้ โจทก์จะเสนอคำฟ้องจำเลยเหล่านั้นต่อศาลใดศาลหนึ่งเช่นว่านั้นก็ได้อีก

มาตรา ๖ ก่อนยื่นคำให้การ จำเลยชอบที่จะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลที่โจทก์ได้ยื่นคำฟ้องไว้ขอให้โอนคดีไปยังศาลอื่นที่มีเขตอำนาจได้ คำร้องนั้นจำเลยต้องจดทะเบียนที่ชั้นอำนวยการ เมื่อศาลเห็นว่าการพิจารณาคดีต่อไปในศาลนั้น คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจักไม่ได้รับความยุติธรรม ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอนั้นก็ได้

แต่ห้ามมิให้ศาลออกคำสั่งเช่นว่านี้ เว้นแต่ศาลที่จะรับโอนคดีไปนั้นได้ยินยอมเสียก่อน ถ้าศาลที่จะรับโอนคดีไม่ยินยอม ก็ให้ศาลที่จะโอนคดีนั้นส่งเรื่องให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชั่งน้ำหนัก คำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่ยุติ

มาตรา ๗ บทบัญญัติในสี่มาตราก่อนนั้น ต้องอยู่ภายในข้อบังคับต่อไป

(๑) บรรดาคำฟ้องที่เสนอภายหลังเกี่ยวเนื่องกับคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลใด ให้เสนอต่อศาลนั้น

(๒) บรรดาคำฟ้องและคำขอที่เสนอเกี่ยวเนื่องกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ซึ่งบรรดาคำฟ้องหรือคำขอนั้น จำต้องมีคำวินิจฉัยของศาลก่อนที่การบังคับคดีจะได้ดำเนินไปได้โดยครบถ้วนและถูกต้องนั้น ให้เสนอต่อศาลที่ระบุไว้ในมาตรา ๓๐๒

(๓) คำร้องที่ยื่นตามมาตรา ๑๐๑ เพื่อรักษาไว้ซึ่งพยานหลักฐานอันเกี่ยวกับคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลนั้น ให้ยื่นต่อศาลที่ทำการพิจารณา ถ้าไม่มีคดีอยู่ในระหว่างพิจารณา พยานผู้ซึ่งจะเรียกมาสืบ หรือบุคคล หรือทรัพย์สิน หรือสถานที่ ซึ่งจะต้องตรวจนั้นอยู่ในเขตศาลใด ก็ให้ยื่นต่อศาลนั้น

(๔) ถ้าได้มีการตกลงกันไว้เป็นหนังสือว่า คู่สัญญาได้ยินยอมกันว่า บรรดาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้วก็ดี หรือข้อพิพาทที่อาจจะเกิดขึ้นจากข้อสัญญา

กิต্ত ให้เสนอต่อศาลชั้นต้นศาลใดศาลหนึ่งตามที่ไต่ระบบไว้ ซึ่งไม่มีหรืออาจไม่มีเขตศาลเหนือคดีนั้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยศาลที่จะรับคำฟ้อง ข้อตกลงเช่นนี้ให้เป็นอันผูกพันกันได้ แต่ศาลที่ได้ตกลงกันไว้นั้นจะต้องเป็นศาลที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลนั้น หรือมูลคดีของเรื่องนั้นได้เกิดขึ้น หรือทรัพย์สินที่พิพาทกันนั้นตั้งอยู่ภายในเขตศาลแห่งศาลนั้นๆ

มาตรา ๘ ถ้าคดีสองเรื่องซึ่งมีประเด็นอย่างเดียวกันหรือเกี่ยวเนื่องใกล้เคียงกัน อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น ที่มีเขตอำนาจสองศาลต่างกัน และศาลทั้งสองนั้นได้ยกคำร้องทั้งหลายที่ได้ยื่นต่อศาลขอให้คดีทั้งสองได้พิจารณาพิพากษารวมในศาลเดียวกันนั้นเสีย ตราบใดที่ศาลใดศาลหนึ่งยังมีได้พิพากษาคดีนั้นๆ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ เพื่อขอให้คำสั่งให้ศาลใดศาลหนึ่งจำหน่ายคดี ซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณานั้น ออกเสียจากสารบบความ หรือให้โอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งก็ได้แล้วแต่กรณี

คำสั่งใดๆ ของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๙ ในกรณีดังที่กล่าวในมาตราก่อนนั้น ถ้าศาลใดศาลหนึ่งได้พิพากษาคดีแล้ว และได้มีการยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษานั้น คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ ขอให้คำสั่งให้งดการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์นั้นไว้ก่อนจนกว่าอีกศาลหนึ่งจะได้พิพากษาคดีอีกเรื่องหนึ่งเสร็จแล้วก็ได้ และถ้าได้มีการอุทธรณ์คดีเรื่องหลังนี้ ก็ให้ศาลอุทธรณ์รวมวินิจฉัยคดีทั้งสองนั้นโดยคำพิพากษาเดียวกัน ถ้าคดีเรื่องหลังนั้นไม่มีอุทธรณ์ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๖

มาตรา ๑๐ ถ้าไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้นที่มีเขตศาลเหนือคดีนั้นได้โดยเหตุสุดวิสัย คู่ความฝ่ายที่เสียหายหรืออาจเสียหายเพราะการนั้นจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้น ซึ่งตนมีภูมิลำเนาหรือ

อยู่ในเขตศาลในขณะนั้นก็ได้ และให้ศาลนั้นมีอำนาจทำคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

หมวด ๒

การคัดค้านผู้พิพากษา

มาตรา ๑๑ เมื่อคดีถึงศาล ผู้พิพากษาคคนหนึ่งคนใดในศาลนั้นอาจถูกคัดค้านได้ในเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) ถ้าผู้พิพากษานั้นมีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับคดีนั้น
- (๒) ถ้าเป็นญาติเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือว่าเป็นบุพการี หรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใดๆ หรือเป็นพี่น้อง หรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น
- (๓) ถ้าเป็นผู้ที่ได้ถูกอ้างเป็นพยานโดยที่ารู้ได้เห็นเหตุการณ์ หรือโดยเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เป็นพิเศษเกี่ยวข้องกับคดีนั้น
- (๔) ถ้าได้เป็นหรือเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทนหรือได้เป็นทนายความของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาแล้ว
- (๕) ถ้าได้เป็นผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีเดียวกันนั้น ในศาลอื่นมาแล้ว หรือเป็นอนุญาโตตุลาการมาแล้ว
- (๖) ถ้ามีคดีอีกเรื่องหนึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาซึ่งผู้พิพากษานั้นเอง หรือภริยา หรือญาติทางสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือตรงลงมาของผู้พิพากษานั้น ฝ่ายหนึ่ง พินาศกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือภริยา หรือญาติทางสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือตรงลงมาของคู่ความฝ่ายนั้นอีกฝ่ายหนึ่ง
- (๗) ถ้าผู้พิพากษานั้นเป็นเจ้าของหรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

มาตรา ๑๒ เมื่อศาลใดมีผู้พิพากษาแต่เพียงคนเดียว ผู้พิพากษานั้น อาจถูกคัดค้านด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งตามที่กำหนดไว้ในมาตราก่อนนี้ได้ หรือด้วยเหตุประการอื่นอันมีสภาพร้ายแรงซึ่งอาจทำให้การพิจารณาหรือพิพากษาคดีเสียความยุติธรรมไป

มาตรา ๑๓ ถ้ามีเหตุที่จะคัดค้านได้อย่างใดอย่างหนึ่งดังที่กล่าวไว้ในสองมาตราก่อนเกิดขึ้นแก่ผู้พิพากษาคคนใดที่นั่งในศาล

(๑) ผู้พิพากษานั้นเอง จะยื่นคำบอกกล่าวต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้าน แล้วขอถอนตัวออกจากการนั่งพิจารณาคดีนั้นก็ได้

(๒) คู่ความที่เกี่ยวข้อง อาจยกข้อคัดค้านขึ้นอ้างโดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาล แต่ถ้าตนได้ทราบเหตุที่ฟังคัดค้านได้ก่อนวันสืบพยาน ก็ให้ยื่นคำร้องคัดค้านเสียก่อนวันสืบพยานนั้น หรือถ้าทราบเหตุที่ฟังคัดค้านได้ในระหว่างพิจารณา ก็ให้ยื่นคำร้องคัดค้านไม่ช้ากว่าวันนัดสืบพยานครั้งต่อไป แต่ต้องก่อนเริ่มสืบพยานเช่นว่านั้น

เมื่อได้ยื่นคำร้องดังกล่าวแล้ว ให้ศาลงดกระบวนการพิจารณาทั้งปวงไว้ก่อน จนกว่าจะได้มีคำชี้ขาดในเรื่องที่คัดค้านนั้นแล้ว แต่ความข้อนี้มีให้ใช้แก่กระบวนการพิจารณาซึ่งจะต้องดำเนินโดยมิชักช้า หนึ่ง กระบวนการพิจารณาทั้งหลายที่ได้ดำเนินไปก่อนได้ยื่นคำร้องคัดค้านก็ดี และกระบวนการพิจารณาทั้งหลายในคดีที่จะต้องดำเนินโดยมิชักช้า แม้ถึงว่าจะได้ดำเนินไปภายหลังที่ได้ยื่นคำร้องคัดค้านก็ดี เหล่านี้ย่อมสมบูรณ์ไม่เสียไป เพราะเหตุที่ศาลมีคำสั่งยอมฟังคำคัดค้าน เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดไว้ในคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ถ้าศาลใดมีผู้พิพากษาคคนเดียว และผู้พิพากษาคคนนั้นถูกคัดค้าน หรือถ้าศาลใดมีผู้พิพากษาคหลายคน และผู้พิพากษาคทั้งหมดถูกคัดค้าน ให้ศาลซึ่งมีอำนาจสูงกว่าศาลนั้นตามลำดับเป็นผู้ชี้ขาดคำคัดค้าน

ถ้าศาลใดมีผู้พิพากษาหลายคน และผู้พิพากษาที่มีได้ถูกคัดค้านรวมทั้ง
ข้าหลวงยุติธรรมถ้าได้นั่งพิจารณาด้วยมีจำนวนครบที่จะเป็นองค์คณะและมีเสียง
ข้างมากตามที่กฎหมายต้องการ ให้ศาลเช่นว่านั้นเป็นผู้ชี้ขาดคำคัดค้าน แต่ในกรณี
ที่อยู่ในอำนาจของผู้พิพากษาคณะเดียวจะชี้ขาดคำคัดค้าน ห้ามมิให้ผู้พิพากษาคณะนั้น
มีคำสั่งให้ยกคำคัดค้าน โดยผู้พิพากษาอีกคนหนึ่งหรือข้าหลวงยุติธรรมมิได้เห็น
พ้องด้วย

ถ้าศาลใดมีผู้พิพากษาหลายคน และผู้พิพากษาที่มีได้ถูกคัดค้านแม้จะนับ
รวมข้าหลวงยุติธรรมเข้าด้วย ยังมีจำนวนไม่ครบที่จะเป็นองค์คณะและมีเสียงข้าง
มากตามที่กฎหมายต้องการ หรือถ้าผู้พิพากษาคณะเดียวไม่สามารถมีคำสั่งให้ยก
คำคัดค้านเสียด้วยความเห็นพ้องของผู้พิพากษาอีกคนหนึ่ง หรือข้าหลวงยุติธรรม
ตามที่บัญญัติไว้ในวรรคก่อน ให้ศาลซึ่งมีอำนาจสูงกว่าศาลนั้นตามลำดับเป็นผู้
ชี้ขาดคำคัดค้าน

มาตรา ๑๔ เมื่อได้มีการร้องคัดค้านขึ้น และผู้พิพากษาที่ถูกคัดค้านไม่
ยอมถอนตัวออกจากการนั่งพิจารณาคดี ให้ศาลฟังคำแถลงของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
ข้อเท็จจริงและของผู้พิพากษาที่ถูกคัดค้าน กับทำการสืบพยานหลักฐานที่บุคคลเหล่านั้น
ได้นำมาและพยานหลักฐานอื่นตามที่เห็นสมควร แล้วออกคำสั่งยอมรับหรือยก
เสียซึ่งคำคัดค้านนั้น คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

เมื่อศาลที่ผู้พิพากษาแห่งศาลนั้นเองถูกคัดค้าน จะต้องวินิจฉัยชี้ขาดคำ
คัดค้าน ห้ามมิให้ผู้พิพากษาที่ถูกคัดค้านนั้นนั่งหรือออกเสียงกับผู้พิพากษาอื่นๆ ใน
การพิจารณาและชี้ขาดคำคัดค้านนั้น

ถ้าผู้พิพากษาคณะใดได้ขอถอนตัวออกจากการนั่งพิจารณาคดีก็ดี หรือ
ศาลใดยอมรับคำคัดค้านผู้พิพากษาคณะใดก็ดี ให้ผู้พิพากษาคณะอื่นทำการแทนตาม
บทบัญญัติในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

หมวด ๓

อำนาจและหน้าที่ของศาล

มาตรา ๑๕ ห้ามมิให้ศาลใช้อำนาจนอกเขตศาล เว้นแต่

(๑) ถ้าบุคคลผู้ที่จะถูกซักถามหรือถูกตรวจ หรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือสถานที่ซึ่งจะถูกตรวจมิได้ยกเรื่องเขตศาลขึ้นคัดค้าน ศาลจะทำการซักถามหรือตรวจตั้งว่าอยู่นอกเขตศาลก็ได้

(๒) ศาลจะออกหมายเรียกคู่ความหรือบุคคลนอกเขตศาลก็ได้ ส่วนการที่จะนำบทบัญญัติมาตรา ๓๑, ๓๓, ๓๐๗, ๓๐๘ และ ๓๑๑ แห่งประมวลกฎหมายนี้ และมาตรา ๑๔๗ แห่งกฎหมายลักษณะอาญามาใช้บังคับได้นั้น ต้องให้ศาลซึ่งมีอำนาจในเขตศาลนั้นสลักหลังหมายเสียก่อน

(๓) หมายของศาลที่ออกให้จับและกักขังบุคคลผู้ใดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ อาจบังคับได้ไม่ว่าในที่ใดๆ

มาตรา ๑๖ ถ้าจะต้องทำการซักถาม หรือตรวจ หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ

(๑) โดยศาลชั้นต้นศาลใด นอกเขตศาลนั้น หรือ

(๒) โดยศาลแพ่งหรือศาลอาญา นอกเขตจังหวัดพระนครและธนบุรี หรือโดยศาลอุทธรณ์หรือฎีกา

ให้ศาลที่กล่าวแล้วมีอำนาจที่จะแต่งตั้งศาลอื่นที่เป็นศาลชั้นต้นให้ทำการซักถามหรือตรวจภายในบังคับบทบัญญัติมาตรา ๑๐๒ หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนได้

มาตรา ๑๗ คดีที่ได้ยื่นฟ้องไว้ต่อศาลนั้น ให้ศาลดำเนินการไปตามลำดับเลขหมายสำนวนในสารบบความ เว้นแต่ศาลจะกำหนดเป็นอย่างอื่นเมื่อมีเหตุผลพิเศษ

มาตรา ๑๘ ให้ศาลมีอำนาจที่จะตรวจคำคู่ความที่พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลได้รับไว้เพื่อยื่นต่อศาล หรือส่งให้แก่คู่ความ หรือบุคคลใด ๆ

ถ้าศาลเห็นว่าคำคู่ความที่ยื่นไว้ดังกล่าวแล้วนั้น อ่านไม่ออก หรืออ่านไม่เข้าใจ หรือเขียนพิมพ์เพี้ยนเกินไป หรือไม่มีรายการ ไม่มีลายมือชื่อ ไม่แนบเอกสารต่าง ๆ ตามที่กฎหมายต้องการ หรือมิได้ปิดแสดงตนโดยบริบูรณ์ ศาลจะมีคำสั่งให้คืนคำคู่ความนั้นไปให้ทำมาใหม่ หรือแก้ไขเพิ่มเติม หรือปิดแสดงตนให้บริบูรณ์ ภายในระยะเวลาและกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ตลอดจนเรื่องคำอุทธรณ์รวมเนียมตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ ถ้ามิได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลในระยะเวลาหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ก็ให้มีคำสั่งไม่รับคำคู่ความนั้น

ถ้าศาลเห็นว่าคำคู่ความที่ได้นำมายื่นดังกล่าวข้างต้น มิได้เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งกฎหมายที่บังคับไว้ นอกจากที่กล่าวมาในวรรคก่อน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเห็นว่าลักษณะของคู่ความหรือบุคคลซึ่งยื่นคำคู่ความนั้นได้ถูกจำกัดห้ามโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องเขตอำนาจศาล ก็ให้ศาลมีคำสั่งไม่รับหรือคืนคำคู่ความนั้นไปเพื่อยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจ

ถ้าไม่มีข้อขัดข้องดังกล่าวแล้ว ก็ให้ศาลจัดแจ้งแสดงการรับคำคู่ความนั้นไว้บนคำคู่ความนั้นเองหรือในที่อื่น

คำสั่งของศาลที่ไม่รับหรือให้คืนคำคู่ความตามมาตรานี้ ให้ผู้ทอรรถและฎีกาได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๗, ๒๒๘ และ ๒๔๗

มาตรา ๑๙ ศาลมีอำนาจสั่งได้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้น ๆ จะได้มีทนายความว่าต่างแก่ต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่งถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเอง อาจยังให้เกิดความตกลงหรือการ ประนีประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง

มาตรา ๒๐ ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น

มาตรา ๒๑ เมื่อคู่ความฝ่ายใดเสนอคำขอหรือคำแถลงต่อศาล

(๑) ถ้าประมวลกฎหมายนี้มีบัญญัติว่า คำขอหรือคำแถลงจะต้องทำเป็นคำร้องหรือเป็นหนังสือ ก็ให้ศาลมีอำนาจที่จะยอมรับคำขอหรือคำแถลงที่คู่ความได้ทำในศาลด้วยวาจาได้ แต่ศาลต้องจดข้อความนั้นลงในรายงานหรือจะกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง หรือยื่นคำแถลงเป็นหนังสือก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร

(๒) ถ้าประมวลกฎหมายนี้มีบัญญัติไว้ว่า คำขออันใดจะทำได้แต่ฝ่ายเดียว ห้ามมิให้ศาลทำคำสั่งในเรื่องนั้น ๆ โดยมีให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ มีโอกาสคัดค้านก่อน แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติของประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการขาดนัด

(๓) ถ้าประมวลกฎหมายนี้มีบัญญัติไว้ว่า คำขออันใดอาจทำได้แต่ฝ่ายเดียวแล้ว ให้ศาลมีอำนาจที่จะฟังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ ก่อนออกคำสั่งในเรื่องนั้น ๆ ได้ เว้นแต่ในกรณีที่คำขอนั้นเป็นเรื่องขอหมายเรียกให้ให้การหรือเพื่อยึดหรืออายัดทรัพย์สินก่อนคำพิพากษา หรือเพื่อให้ออกหมายบังคับหรือเพื่อจับหรือกักขังจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(๔) ถ้าประมวลกฎหมายนี้มีบัญญัติไว้ว่า ศาลต้องออกคำสั่งอนุญาตตามคำขอที่ได้เสนอต่อศาลนั้นโดยไม่ต้องทำการไต่สวนแล้ว ก็ให้ศาลมีอำนาจทำการไต่สวนได้ตามที่เห็นสมควรก่อนมีคำสั่งตามคำขอนั้น

ในกรณีเรื่องใดที่ศาลอาจออกคำสั่งได้เองหรือต่อเมื่อคู่ความมีคำขอ ให้ใช้บทบัญญัติอนุมาตรา (๒), (๓) และ (๔) แห่งมาตรานี้บังคับ

ในกรณีเรื่องใดที่คู่ความไม่มีอำนาจขอให้ศาลมีคำสั่ง แต่หากศาลอาจมีคำสั่งในกรณีเรื่องนั้นได้เอง ให้ศาลมีอำนาจภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๐๓ และ ๑๘๓ (๒) ที่จะฟังคู่ความหรือตนทำการไต่สวนก่อนออกคำสั่งได้

มาตรา ๒๒ กำหนดระยะเวลาทั้งปวงไม่ว่าที่กฎหมายกำหนดไว้หรือที่ศาลเป็นผู้กำหนดก็ดี เพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น ให้ศาลคำนวณตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลา

มาตรา ๒๓ เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้หรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งอันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่นเพื่อให้ดำเนินหรือมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น แต่การขยายหรือย่นเวลาเช่นว่านี้ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษและศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย

มาตรา ๒๔ เมื่อคู่ความฝ่ายใดยกปัญหาข้อกฎหมายขึ้นอ้าง ซึ่งถ้าหากได้วินิจฉัยให้เป็นคุณแก่ฝ่ายนั้นแล้ว จะไม่ต้องมีการพิจารณาคดีต่อไปอีก หรือไม่ต้องพิจารณาประเด็นสำคัญแห่งคดีบางข้อ หรือถึงแม้จะดำเนินการพิจารณาประเด็นข้อสำคัญแห่งคดีไป ก็ไม่ทำให้ได้ความชัดเจนอีกแล้ว เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอ ให้ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งให้มีผลว่าก่อนดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป ศาลจะได้พิจารณาปัญหาข้อกฎหมายเช่นว่านี้ แล้ววินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นในปัญหานั้น

ถ้าศาลเห็นว่าคำวินิจฉัยชี้ขาดเช่นว่านี้จะทำให้คดีเสร็จไปได้ทั้งเรื่องหรือเฉพาะแต่ประเด็นแห่งคดีบางข้อ ศาลจะวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาที่กล่าวแล้วและพิพากษาคดีเรื่องนั้น หรือเฉพาะแต่ประเด็นที่เกี่ยวข้องไปโดยคำพิพากษาหรือคำสั่งฉบับเดียวกันก็ได้

คำสั่งใด ๆ ของศาลที่ได้ออกตามมาตรา นี้ ให้ผู้ทอรรถและฎีกาได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๗, ๒๒๘ และ ๒๔๗

มาตรา ๒๕ ถ้าคู่ความฝ่ายใดยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลสั่งกำหนดวิธีการอย่างใด ๆ ที่บัญญัติไว้ในภาค ๔ เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตหรือยกคำขอนั้นเสียโดยไม่ชักช้า

ถ้าในเวลาที่ยื่นคำขอนั้นศาลจะชั่งน้ำหนักคดีได้อยู่แล้ว ศาลจะวินิจฉัยคำขอนั้นในคำพิพากษา หรือในคำสั่งชั่งน้ำหนักก็ได้

มาตรา ๒๖ ถ้าศาลได้ตั้งข้อถาม หรือออกคำสั่งหรือชี้ขาดเกี่ยวกับการดำเนินคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีเรื่องนั้นคัดค้านข้อถามหรือคำสั่ง หรือคำสั่งชี้ขาดนั้นว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไปให้ศาลจดข้อถามหรือคำสั่งหรือคำสั่งชี้ขาดที่ถูกคัดค้านและสภาพแห่งการคัดค้านลงไว้ในรายงาน แต่ส่วนเหตุผลที่ผู้คัดค้านยกขึ้นอ้างอิง นั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงไว้ในรายงาน หรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายที่คัดค้านยื่นคำแถลงเป็นหนังสือเพื่อรวมไว้ในสำนวน

มาตรา ๒๗ ในกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ในข้อที่มุ่งหมายจะยังให้การเป็นไปด้วยความยุติธรรม หรือที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชนในเรื่องการเขียน และการยื่นหรือการส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่น ๆ หรือในการพิจารณาคดี การพิจารณาพยานหลักฐาน หรือการบังคับคดี เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เสียหายเนื่องจากการที่มีได้ปฏิบัติเช่นว่านั้นยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้เพิกถอนการพิจารณาที่ผิดระเบียบนั้นเสียทั้งหมดหรือบางส่วน หรือสั่งแก้ไขหรือมีคำสั่งในเรื่องนั้นอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควร

ข้อค้านเรื่องผิดระเบียบนั้น คู่ความฝ่ายที่เสียหายอาจยกขึ้นกล่าวได้ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นได้ทราบข้อความหรือพฤติการณ์อันเป็นมูลแห่งข้ออ้างนั้น แต่ทั้งนี้คู่ความฝ่ายนั้นต้องมีได้ดำเนินการอันใดขึ้นใหม่หลังจากที่ได้ทราบเรื่องผิดระเบียบแล้วหรือต้องมีได้ให้สัตยาบันแก่การผิดระเบียบนั้น ๆ

ถ้าศาลสั่งให้เพิกถอนกระบวนการพิจารณาที่ผิดระเบียบใด ๆ อันมิใช่เรื่อง ที่คู่ความละเลยไม่ดำเนินกระบวนการพิจารณาเรื่องนั้น ภายในระยะเวลาซึ่ง กฎหมาย หรือศาลกำหนดไว้ เพียงเท่านั้นไม่เป็นการตัดสิทธิคู่ความฝ่ายนั้น ในอันที่จะ ดำเนินกระบวนการพิจารณานั้น ๆ ใหม่ให้ถูกต้องตามที่กฎหมายบังคับ

มาตรา ๒๘ ถ้ามีคดีหลายเรื่องค้างพิจารณาอยู่ในศาลเดียวกันหรือใน ศาลชั้นต้นสองศาลด้วยกัน และคู่ความทั้งหมด หรือแต่บางฝ่ายเป็นคู่ความรายเดียว กัน กับทั้งการพิจารณาคดีเหล่านั้น ถ้าได้รวมกันแล้ว จะเป็นการสะดวก หาก ศาลนั้นหรือศาลหนึ่งศาลใดเหล่านั้นเห็นสมควรให้พิจารณาคดีรวมกัน หรือหาก คู่ความทั้งหมดหรือแต่บางฝ่ายมีคำขอให้พิจารณาคดีรวมกัน โดยแถลงไว้ในคำให้ การ หรือทำเป็นคำร้องไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา เมื่อศาลได้ฟังคู่ ความทุกฝ่ายแห่งคดีนั้น ๆ แล้ว ถ้าศาลเป็นที่พอใจว่า คดีเหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกัน ก็ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้พิจารณาคดีเหล่านั้นรวมกัน

ถ้าจะโอนคดีมาจากอีกศาลหนึ่งหรือโอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งที่มีเขตอำ- นาจเหนือคดีนั้น ศาลจะมีคำสั่งก่อนที่ได้รับความยินยอมของอีกศาลหนึ่งนั้นไม่ ได้ แต่ถ้าศาลที่จะรับโอนคดีไม่ยินยอมก็ให้ศาลที่จะโอนคดีนั้นส่งเรื่องให้อธิบดีผู้ พิพากษาศาลอุทธรณ์ รัชกาล คำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่ยุติ

มาตรา ๒๙ ถ้าคดีที่ฟ้องกันนั้นมีข้อหาหลายข้อด้วยกัน และศาลเห็นว่า ข้อหาข้อหนึ่งข้อใดเหล่านั้นมีได้เกี่ยวข้องกันกับข้ออื่น ๆ เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความผู้มีส่วนได้เสียได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นขอ ร้อง ให้ศาลมีคำสั่งให้แยก คดีเสียโดยเร็ว ถ้าโจทก์ประสงค์จะให้พิจารณาข้อหาเช่นว่านั้นต่อไป ก็ให้ศาลดำ- เนินการพิจารณาคดีไปเสมือนหนึ่งว่าเป็นคดีอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก โดยมีเงื่อนไข ที่ศาลจะกำหนดไว้ตามที่เห็นสมควร

ถ้าคดีที่ฟ้องกันนั้นมีข้อหาหลายข้อ และศาลเห็นว่าหากแยกพิจารณา ข้อหาทั้งหมดหรือข้อใดข้อหนึ่งออกจากกันแล้ว จะทำให้การพิจารณาข้อหา เหล่านั้นสะดวก ไม่ว่าในเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา เมื่อศาลเห็นสมควร หรือ

เมื่อคู่ความผู้มีส่วนได้เสียยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง และเมื่อศาลได้ฟังคู่ความ
ทุกฝ่ายแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งแยกข้อหาเหล่านั้นทั้งหมดหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่ง
ออกพิจารณาต่างหากเป็นเรื่อง ๆ ไป

มาตรา ๓๐ ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่าย
หนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบ
ร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและ
รวดเร็ว อำนาจเช่นว่านี้ ให้รวมถึงการสั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิ
พิจารณาในทางก่อความรำคาญหรือ ในทางประวิงให้ชักช้าหรือในทางฟุ่มเฟือยเกิน
สมควร

(๑) มาตรา ๓๑ ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่า
กระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(๑) ชัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลตามมาตราก่อน อันว่าด้วย
การรักษาความเรียบร้อย หรือประพฤติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล

(๒) เมื่อได้มีคำขอและได้รับอนุญาตจากศาลให้ฟ้อง หรือสู้คดี อย่างคน
อนาถาแล้ว ปรากฏว่าได้นำคดีนั้นขึ้นสู่ศาลโดยตนรู้อยู่แล้วว่ามีมูล หรือ
ได้สำบานตัวให้ถ้อยคำตามมาตรา ๑๕๒ ว่าตนไม่มีทรัพย์สินพอที่จะเสียค่าฤชา
ธรรมเนียมได้ ซึ่งเป็นความเท็จ

(๓) เมื่อรู้ว่าจะมีการส่งคำคู่ความหรือส่งเอกสารอื่น ๆ ถึงตน แล้วจง
ใจไปเสียให้พ้น หรือหาทางหลีกเลี่ยงที่จะไม่รับคำคู่ความหรือเอกสารนั้นโดย
สถานอื่น

(๑) มาตรา ๓๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๖

(๔) ตรวจเอกสารทั้งหมด หรือฉบับใดฉบับหนึ่งซึ่งอยู่ในด้านจนความหรือคัดเอาสำเนาเอกสารเหล่านั้นไป โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติมาตรา ๕๔

(๕) ขัดขึ้นไม่มาศาล เมื่อศาลได้มีคำสั่งตามมาตรา ๑๘ หรือมีหมายเรียกตามมาตรา ๒๗๗

มาตรา ๓๒ ผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ บรรณาธิการ หรือผู้พิมพ์โฆษณาซึ่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อันออกโฆษณาต่อประชาชน ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะรับรู้ถึงซึ่งข้อความหรือการออกโฆษณาแห่งหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่านั้นหรือไม่ ให้ถือว่าได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งในสองอย่าง ดังจะกล่าวต่อไปนี้

(๑) ไม่ว่าเวลาใด ๆ ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์เช่นว่ามานั้นได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ซึ่งข้อความหรือความเห็นอันเป็นการเปิดเผยข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรมอื่น ๆ แห่งคดี หรือกระบวนการใด ๆ แห่งคดีซึ่งเพื่อความเหมาะสมหรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ศาลได้มีคำสั่งห้ามการออกโฆษณาส่งเหล่านั้นไม่ว่าโดยวิธีเพียงแต่สั่งให้พิจารณาโดยไม่เปิดเผยหรือ โดยวิธีห้ามการออกโฆษณาโดยชัดแจ้ง

(๒) ถ้าหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ได้กล่าวหรือแสดงไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ในระหว่างการศึกษาแห่งคดีไปจนมีคำพิพากษาเป็นที่ยุติ ซึ่งข้อความหรือความเห็นโดยประสงค์จะให้มียุติพลเหนือความรู้สึกรู้สึกของประชาชนหรือเหนือศาลหรือเหนือคู่ความหรือเหนือพยานแห่งคดี ซึ่งพอเห็นได้ว่าจะทำให้การพิจารณาคดีเสียความยุติธรรมไป เช่น

ก. เป็นการแสดงผิดจากข้อเท็จจริงแห่งคดี หรือ

ข. เป็นรายงานหรือย่อเรื่องหรือวิภาค ซึ่งกระบวนการพิจารณาแห่งคดีอย่างใดไม่เป็นกลางและไม่ถูกต้อง หรือ

ค. เป็นการวิภาคโดยไม่เป็นขรรม ซึ่งการดำเนินคดีของคู่ความหรือคำพยานหลักฐาน หรือนิสัยความประพฤติของคู่ความหรือพยาน รวมทั้งการแถลงข้อความอันเป็นการเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของคู่ความหรือพยาน แม้ถึงว่าข้อความเหล่านั้นจะเป็นความจริง หรือ

ง. เป็นการชักจูงให้เกิดมีคำพยานเท็จ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ให้นำวิเคราะห้ศัพท์ที่พึงลงในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๗๖ มาใช้บังคับ

มาตรา ๓๓ ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสย: วิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(ก) ไล่ออกจากบริเวณศาล หรือ

(ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การไล่ออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั้นพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้

ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้นให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท

มาตรา ๓๔ ถ้าจะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาทั้งเรื่องหรือแต่บางส่วนโดยทางอาัยหรือโดยร้องขอต่อเจ้าหน้าที่ในเมืองต่างประเทศ เมื่อไม่มีข้อตกลงระหว่างประเทศอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้สำหรับเรื่องนั้นแล้ว ให้ศาลปฏิบัติตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ

หมวด ๔

การนั่งพิจารณา

มาตรา ๓๕ ถ้าประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น การนั่งพิจารณาคดีที่ยื่นไว้ต่อศาลใดจะต้องกระทำในศาลนั้นในวันที่ศาลเปิดทำการและตามเวลาทำงานที่ศาลได้กำหนดไว้ แต่ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินหรือเป็นการจำเป็น ศาลจะมีคำสั่งกำหนดการนั่งพิจารณา ณ สถานที่อื่นหรือในวันหยุดงาน หรือในเวลาใดๆ ก็ได้

มาตรา ๓๖ การนั่งพิจารณาคดีจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าคู่ความที่มาศาลและโดยเปิดเผย เว้นแต่

(๑) ในคดีเรื่องใดที่มีความจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยในศาล เมื่อศาลได้รับใส่คู่ความฝ่ายใดออกไปเสียจากบริเวณศาลโดยที่ ประพฤติไม่สมควร ศาลจะดำเนินการนั่งพิจารณาคดีต่อไปลับหลังคู่ความฝ่ายนั้นก็ได้

(๒) ในคดีเรื่องใด เพื่อความเหมาะสม หรือเพื่อคุ้มครองสาธารณประโยชน์ ถ้าศาลเห็นสมควรจะห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ต่างๆ ทั้งหมด หรือแต่บางส่วนแห่งคดีซึ่งปรากฏจากคำคู่ความหรือคำแถลงการณ์ของคู่ความหรือจากคำพยานหลักฐานที่ได้สืบมาแล้ว ศาลจะมีคำสั่งดังต่อไปนี้ก็ได้

(ก) ห้าม ประชาชนมิให้เข้าฟังการพิจารณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้วดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่เปิดเผย หรือ

(ข) ห้ามมิให้ออกโฆษณาข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ต่างๆ เช่นว่านั้น

ในบรรดาคดีทั้งปวงที่ฟ้องขอหย่าหรือฟ้องขายหุ้นหรือฟ้องให้รับรองบุตร ให้ศาลห้ามมิให้มีการเปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ใด ๆ ที่ศาลเห็นเป็นการ

ไม่สมควร หรือพอจะเห็นได้ว่าจะทำให้เกิดการเสียหายอันไม่เป็นธรรมแก่คู่ความ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

ไม่ว่าศาลจะมีคำสั่งตามอนุมาตรา (๒) นี้หรือไม่ คำสั่งหรือคำพิพากษาชี้ขาดคดีของศาลนั้น ต้องอ่านในศาลโดยเปิดเผย และมีให้ถือว่าการออกโฆษณาทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแห่งคำพิพากษานั้นหรือย่อเรื่องแห่งคำพิพากษาโดยเป็นกลางและถูกต้องนั้น เป็นผิดกฎหมาย

มาตรา ๓๗ ให้ศาลดำเนินการนั่งพิจารณาคดีติดต่อกันไปเท่าที่สามารถจะทำได้ โดยไม่ต้องเลื่อนจนกว่าจะเสร็จการพิจารณาและพิพากษาคดี

มาตรา ๓๘ ถ้าในวันที่กำหนดนัดนั่งพิจารณาคดีไม่มีเวลาพอที่จะดำเนินการนั่งพิจารณา เนื่องจากกิจธุระของศาล ศาลจะมีคำสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาไปในวันอื่นตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา ๓๙ ถ้าการที่จะชี้ขาดตัดสินคดีเรื่องใดที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาลใด จำต้องอาศัยทั้งหมด หรือแต่บางส่วนซึ่งคำชี้ขาดตัดสินบางข้อที่ศาลนั้นเองหรือศาลอื่นจะต้องกระทำเสียก่อน หรือจำต้องรอให้เจ้าพนักงานฝ่ายธุรการวินิจฉัยชี้ขาดในข้อเช่นนั้นเสียก่อน หรือถ้าปรากฏว่าได้มีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น ซึ่งอาจมีการฟ้องร้องอันอาจกระทำให้การชี้ขาดตัดสินคดีที่พิจารณาอยู่นั้นเปลี่ยนแปลงไป หรือในกรณีอื่นใดซึ่งศาลเห็นว่าถ้าได้เลื่อนการพิจารณาไปจักทำให้ความยุติธรรมดำเนินไปด้วยดี เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งเลื่อนการนั่งพิจารณาต่อไปจนกว่าจะได้มีการพิพากษาหรือชี้ขาดในชั้นนั้นๆ แล้วหรือภายในระยะเวลาใดๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

ถ้าศาลมีคำสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีดังกล่าวแล้ว โดยไม่มีกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งให้เริ่มการนั่งพิจารณาต่อไปในวันใดๆตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา ๔๐ เมื่อศาลได้กำหนดนัดวันนั่งพิจารณา และแจ้งให้คู่ความทราบแล้ว หากว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอในวันนั้น หรือก่อนวันนั้น ให้เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีต่อไปอีก ถ้าศาลเป็นที่พอใจว่าจะพิจารณาคดีนั้นไม่ได้โดยที่ไม่มีเวลาเพียงพอ หรือโดยเหตุอื่นใดอันจำเป็นที่จะต้องเลื่อนคดีต่อไปอีก ศาลจะสั่งให้เลื่อนการนั่งพิจารณาคดีต่อไปอีกก็ได้ แต่ถ้การร้องขอเลื่อนนั้น เป็นเพราะความบ้วยเจ็บ หรือเพื่อความสะดวกของทนายความของฝ่ายผู้ขอ และคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดคัดค้าน ให้ศาลอนุญาตตามคำขอได้เฉพาะแต่ในกรณีที่มีความจำเป็นอันไม่อาจก้าวล่วงเสียได้ และให้สั่งเลื่อนคดีต่อไปได้อีกครั้งเดียวเท่านั้น มีกำหนดไม่เกินหนึ่งเดือน

คำขอเลื่อนคดีตามมาตรานี้ จะทำฝ่ายเดียวโดยได้รับอนุญาตของศาลก็ได้

คำขอเช่นว่านี้ ถ้าไม่ได้ยื่นต่อหน้าศาลด้วยวาจา ก็ให้ทำเป็นคำร้อง

มาตรา ๔๑ ถ้าคู่ความฝ่ายใดร้องขอเลื่อนคดี โดยอ้างว่าตนเองก็ดี ผู้แทนหรือทนายความก็ดี พยานหรือบุคคลภายนอกคนใดที่ถูกเรียกให้มาศาลเพื่อประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายนั้นก็ดี ไม่สามารถมาศาลได้เพราะบ้วยเจ็บและคู่ความฝ่ายใดเสนอคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลขอให้เจ้าพนักงานพร้อมด้วยแพทย์ ถ้าสามารถจะทำได้ ไปตรวจคู่ความหรือบุคคลที่บ้วยนั้น ให้ศาลมีคำสั่งตั้งเจ้าพนักงานและแพทย์ไปทำการตรวจ แล้วให้ทำรายงานการตรวจยื่นต่อศาล คู่ความฝ่ายที่ร้องขอให้ทำการตรวจเช่นนี้ จะไปกับเจ้าพนักงานด้วยตนเอง หรือตั้งผู้แทนไปก็ได้ ถ้าเจ้าพนักงานและแพทย์รายงานโดยสาบานตนแล้วว่า อาการของคู่ความหรือบุคคลที่อ้างว่าบ้วยนั้นไม่ร้ายแรงถึงกับจะมาศาลไม่ได้ ให้ศาลบังคับคดีตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยการขาดนัดของคู่ความหรือบุคคลนั้น

มาตรา ๔๒ ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในคดีที่ค้างพิจารณาอยู่ในศาล ได้มีระยะเสียก่อนศาลพิพากษาคดี ให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาไปจนกว่าทายาท

ของผู้มรณะหรือผู้จัดการทรัพย์สินมรดกของผู้มรณะหรือบุคคลอื่นใดที่ปกครองทรัพย์สินมรดกได้ จะได้เข้ามาเป็นคู่ความแทนที่ผู้มรณะ โดยมีคำขอเข้ามาเอง หรือโดยที่ศาลหมายเรียกให้เข้ามา เนื่องจากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอฝ่ายเดียว คำขอเช่นว่านี้จะต้องยื่นภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่คู่ความฝ่ายนั้นมรณะ

ถ้าไม่มีคำขอของบุคคลดังกล่าวมาแล้ว หรือไม่มีคำขอของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งภายในเวลาที่กำหนดไว้ ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีเรื่องนั้นเสียจากสารบบความ

มาตรา ๔๓ ถ้าทายาทของผู้มรณะ หรือผู้จัดการทรัพย์สินมรดกของผู้มรณะ หรือบุคคลอื่นใดที่ปกครองทรัพย์สินมรดกประสงค์จะขอเข้ามาเป็นคู่ความแทน ก็ให้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลเพื่อการนั้น

ในกรณีเช่นนี้ เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอ ศาลอาจสั่งให้ผู้ที่เข้ามาเป็นคู่ความแทนนั้นแสดงพยานหลักฐานสนับสนุนคำขอเช่นว่านั้นได้ เมื่อได้แสดงพยานหลักฐานดังกล่าวมาแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตในการที่จะเข้ามาเป็นคู่ความแทน

มาตรา ๔๔ คำสั่งให้หมายเรียกบุคคลใดเข้ามาแทนผู้มรณะนั้น จะต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควรเพื่อให้บุคคลนั้นมีโอกาสคัดค้านในศาลว่าตนมิได้เป็นทายาทของผู้มรณะ หรือมิได้เป็นผู้จัดการทรัพย์สินมรดกหรือผู้ปกครองทรัพย์สินมรดกนั้น

ทายาท ผู้จัดการทรัพย์สินมรดก หรือบุคคลผู้ถูกเรียกไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามหมายเช่นว่านั้นก่อนระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อการยอมรับฐานะนั้นได้ล่วงหน้าไปแล้ว

ถ้าบุคคลที่ถูกศาลหมายเรียกนั้น ยินยอมรับเข้ามาเป็นคู่ความแทนผู้มรณะ ให้ศาลจกรายงานพิสดารไว้และดำเนินคดีต่อไป

ถ้าบุคคลนั้นไม่ยินยอมหรือไม่มาศาล ให้ศาลทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควร ถ้าศาลเห็นว่าหมายเรียกนั้นมีเหตุผลฟังได้ ก็ให้ออกคำสั่งตั้งบุคคลผู้ถูกเรียกเป็นคู่ความแทนผู้มรณะแล้วดำเนินคดีต่อไป ถ้าศาลเห็นว่าข้อคัดค้านของบุคคลผู้ถูกเรียกมีเหตุผลฟังได้ ก็ให้ศาลสั่งเพิกถอนหมายเรียกนั้นเสีย และถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถเรียกทายาทอันแท้จริง หรือผู้จัดการทรัพย์สินมรดกหรือบุคคลที่ปกครองทรัพย์สินมรดกของผู้มรณะเข้ามาเป็นคู่ความแทนผู้มรณะได้ภายในกำหนดเวลาหนึ่งปี ก็ให้ศาลมีคำสั่งตามที่เห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

มาตรา ๔๕ ถ้าปรากฏต่อศาลว่า คู่ความฝ่ายหนึ่งตกเป็นผู้ไร้ความสามารถก็ดี หรือผู้แทนโดยชอบธรรมของคู่ความฝ่ายที่เป็นผู้ไร้ความสามารถได้มรณะหรือหมดอำนาจเป็นผู้แทนก็ดี ให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาไปภายในระยะเวลาอันสมควร เพื่อผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทนโดยชอบธรรมคนใหม่จะได้แจ้งให้ทราบถึงการไต่รับแต่งตั้งของตน โดยยื่นคำขอเป็นคำร้องต่อศาลเพื่อการนั้น ถ้ามิได้ยื่นคำขอตั้งกล่าวมาแล้วให้นำมาตรา ๕๖ มาใช้บังคับ

ถ้าผู้แทนหรือทนายความของคู่ความได้มรณะ หรือหมดอำนาจเป็นผู้แทน ให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาไปจนกว่าตัวความจะได้ยื่นคำร้องต่อศาลแจ้งให้ทราบถึงการที่ไต่แต่งตั้งผู้แทนหรือทนายความขึ้นใหม่ หรือคู่ความฝ่ายนั้นมีความประสงค์จะมาว่าคดีด้วยตนเอง แต่ถ้าศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความออกฝ่ายหนึ่งมีคำขอฝ่ายเดียว ให้ศาลมีอำนาจสั่งกำหนดระยะเวลาไว้พอสมควรเพื่อให้ตัวความมีโอกาสแจ้งให้ทราบถึงการแต่งตั้งหรือความประสงค์ของตนนั้นก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้าตัวความมิได้แจ้งให้ทราบภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ศาลจะมีคำสั่งให้เริ่มการนั่งพิจารณาต่อไปในวันใดๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้

บทบัญญัติแห่งวรรคก่อนนั้นให้นำมาใช้บังคับแก่กรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้ไร้ความสามารถหมดอำนาจลง เพราะเหตุที่บุคคลนั้นได้มีความสามารถขึ้นแล้วด้วยโดยอนุโลม

หมวด ๕

รายงานและสำนวนความ

มาตรา ๔๖ บรรดากระบวนพิจารณาเกี่ยวด้วยการพิจารณาและการชั่งตวงวัดดินคดแผ่งทั้งหลาย ซึ่งศาลเป็นผู้ทำนั้น ให้ทำเป็นภาษาไทย

บรรดาคำคู่ความและเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่คู่ความหรือศาลหรือเจ้าพนักงานศาลได้ทำขึ้นซึ่งประกอบเป็นสำนวนของคดีนั้น ให้เขียนเป็นหนังสือไทยและเขียนด้วยหมึกหรือดีดพิมพ์ หรือดีพิมพ์ ถ้ามีผิดตกที่ใดห้ามมิให้ขีดลบออก แต่ให้ขีดฆ่าเสีย แล้วเขียนลงใหม่ และผู้เขียนต้องลงชื่อไว้ที่ริมกระดาษ ถ้ามีข้อความตกเติมให้ผู้ตกเติมลงลายมือชื่อ หรือลงชื่อย่อไว้เป็นสำคัญ

ถ้าต้นฉบับเอกสารหรือแผ่นกระดาษไม่ว่าอย่างใด ๆ ที่ส่งต่อศาลได้ทำขึ้นเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ศาลส่งคู่ความฝ่ายที่ส่งให้ทำคำแปลทั้งฉบับ หรือเฉพาะแต่ส่วนสำคัญโดยมีคำรับรองมายื่นเพื่อแนบไว้กับต้นฉบับ

ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดที่มาศาลไม่เข้าใจภาษาไทย หรือเป็นใบหรือหูหนวก และอ่านเขียนหนังสือไม่ได้ ให้คู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องจัดหาล่าม

มาตรา ๔๗ ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดยื่นใบมอบอำนาจต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้คู่ความหรือบุคคลนั้นให้ถ้อยคำสาบานตัวว่าเป็นใบมอบอำนาจอันแท้จริง

ถ้าศาลมีเหตุอันควรสงสัยว่า ใบมอบอำนาจที่ยื่นนั้นจะไม่ใช่ใบมอบอำนาจอันแท้จริงก็ดี หรือเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องแสดงเหตุอันควรสงสัยว่าใบมอบอำนาจนั้นจะมีใช่ใบมอบอำนาจอันแท้จริงก็ดี ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นยื่นใบมอบอำนาจตามที่บัญญัติไว้ต่อไป

ถ้าใบมอบอำนาจนั้นได้ทำในราชอาณาจักรสยามต้องให้นายอำเภอเป็นพยาน ถ้าได้ทำในเมืองต่างประเทศที่มีกงสุลสยาม ต้องให้กงสุลนั้นเป็นพยาน ถ้าได้ทำในเมืองต่างประเทศที่ไม่มีกงสุลสยาม ต้องให้บุคคลเหล่านั้นเป็นพยาน คือ เจ้าพนักงานโนตารีบับลิก หรือเมยิสเตอร์ หรือบุคคลอื่นซึ่งกฎหมายแห่งท้องถิ่นตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจเป็นพยานในเอกสารเช่นว่านี้ และต้องมีใบสำคัญของรัฐบาลต่างประเทศที่เกี่ยวข้องแสดงว่าบุคคลที่เป็นพยานนั้น เป็นผู้ที่มีอำนาจกระทำการได้

บทบัญญัติแห่งมาตรา^{๕๓} ให้ใช้บังคับแก่ใบสำคัญและเอกสารอื่นๆทำนองเช่นว่ามานี้ ซึ่งคู่ความจะต้องยื่นต่อศาล

มาตรา ๕๔ ในคดีทุกเรื่องให้เป็นหน้าที่ของศาลต้องจัดแจ้งรายงานการนั่งพิจารณาหรือกระบวนการพิจารณาอื่นๆ ของศาลไว้ทุกครั้ง

รายงานนั้นต้องมีรายการต่อไปนี้

(๑) เลขคดี

(๒) ชื่อคู่ความ

(๓) สถานที่ วัน และเวลาที่ศาลนั่งพิจารณา หรือ ดำเนินกระบวนการ

พิจารณา

(๔) ข้อความโดยย่อเกี่ยวกับเรื่องที่ทำและรายการข้อสำคัญ

อื่นๆ

(๕) ลายมือชื่อผู้พิพากษา

เมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้หรือเมื่อศาลเห็นเป็นการจำเป็นก็ให้ศาลจัดบันทึก (โดยขจัดรวมไว้ในรายงานพิสดารหรืออีกส่วนหนึ่งต่างหาก) ซึ่งคำแถลงหรือคำคัดค้านในข้อสำคัญ ข้อตกลง คำชี้ขาด คำสั่ง หรือการอื่น ๆ หรือกระบวนการที่ทำด้วยวาจาตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๔๘ ในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยคำแถลงหรือคำคัดค้านของคู่ความ หรือ คำให้การของพยานหรือผู้เชี่ยวชาญหรือข้อตกลงในการตัดสินคดีของคู่ความนั้น ให้ถือว่ารายงานของศาลเป็นพยานหลักฐานเบื้องต้นได้ต่อเมื่อศาลได้อ่านให้คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องฟังและได้จัดลงไว้ซึ่งข้อแก้ไขเพิ่มเติมตามที่ขอร้องหรือชี้แจงใหม่ ทั้งคู่ความหรือบุคคลนั้น ๆ ได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

มาตรา ๕๐ ถ้าคู่ความฝ่ายใด หรือบุคคลใดจะต้องลงลายมือชื่อในรายงานใดเพื่อแสดงรับรู้รายงานนั้น หรือจะต้องลงลายมือชื่อในเอกสารใดเพื่อรับรองการอ่านหรือการส่งเอกสารเช่นว่านั้น

(๑) การลงลายมือพิมพ์นิ้วมือ แงงใด หรือเครื่องหมายอย่างอื่นที่จัดทำต่อหน้าศาลนั้น ไม่จำเป็นต้องมีลายมือชื่อของพยานสองคนรับรอง

(๒) ถ้าคู่ความหรือบุคคลที่จะต้องลงลายมือชื่อในรายงานดังกล่าวแล้ว ลงลายมือชื่อไม่ได้ หรือไม่ยอมลงลายมือชื่อ ให้ศาลทำรายงานจดแจ้งเหตุที่ไม่มีลายมือชื่อเช่นนั้นไว้แทนการลงลายมือชื่อ

มาตรา ๕๑ ให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะปฏิบัติดังนี้

(๑) ลงทะเบียนคดีในสารบบความของศาลตามลำดับที่รับไว้ กล่าวคือ ตามวันและเวลาที่ยื่นหรือเสนอคำฟ้องเพื่อเริ่มคดีต่อศาล ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้

(๒) ลงทะเบียนคำพิพากษา หรือคำสั่งชี้ขาดคดีทั้งหมดของศาลในสารบบคำพิพากษา

(๓) รวบรวมรายงานและเอกสารที่ส่งต่อศาลหรือศาลทำขึ้น กับคำสั่ง และคำพิพากษาของศาล ไว้ในสำนวนความเรื่องนั้น แล้วเก็บรักษาไว้ในที่ปลอดภัย

(๔) คัดสำเนาคำพิพากษา คำสั่งชี้ขาดคดี แล้วเก็บรักษาไว้เรียงตามลำดับและในที่ปลอดภัย

(๕) เก็บรักษาสารบบและสมุดของศาล เช่นสารบบความและสารบบคำพิพากษาไว้ในที่ปลอดภัย

มาตรา ๕๒ เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งอันเป็นเด็ดขาดถึงที่สุดแล้วเรื่องใดได้มีการปฏิบัติตาม หรือบังคับไปแล้ว หรือระยะเวลาที่กำหนดไว้เพื่อการบังคับนั้นได้ล่วงพ้นไปแล้ว ให้ศาลที่เก็บสำนวนนั้นไว้ จัดส่งสำนวนนั้นไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อเก็บรักษาไว้หรือจัดการตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๕๓ ถ้ารายงาน คำพิพากษา คำสั่งหรือเอกสารอื่นใดที่รวมไว้ในสำนวนความซึ่งยังอยู่ในระหว่างพิจารณา หรือรอการบังคับของศาลสูญหายไป หรือบุบสลายทั้งหมด หรือแต่บางส่วน เป็นการขัดข้องต่อการช้ชาติตัดสินหรือบังคับคดีเมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลส่งคู่ความหรือบุคคลผู้ถือเอกสารนั้น นำสำเนาที่รับรองถูกต้องมาส่งต่อศาล ถ้าหากสำเนาเช่นว่านั้นทั้งหมดหรือบางส่วนหาไม่ได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ หรือมีคำสั่งอย่างอื่นตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

มาตรา ๕๔ คู่ความกิติ หรือพยานในส่วนที่เกี่ยวกับคำให้การของตนในคดีนั้นกิติ หรือบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียโดยชอบ หรือมีเหตุผลอันสมควร กิติ อาจร้องขออนุญาตต่อศาลไม่ว่าเวลาใดในระหว่าง หรือภายหลังการพิจารณาเพื่อตรวจเอกสารทั้งหมดหรือแต่บางฉบับในสำนวนเรื่องนั้น หรือขอคัดสำเนา หรือขอให้จำศาลคัดสำเนาและรับรอง แต่ทั้งนี้

(๑) ห้ามมิให้อนุญาตเช่นว่านั้นแก่บุคคลอื่นนอกจากคู่ความหรือพยานในคดีที่พิจารณาโดยไม่เปิดเผย หรือในคดีที่ศาลได้มีคำสั่งห้ามการตรวจหรือคัดสำเนาเอกสารในสำนวนทั้งหมดหรือบางฉบับเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย

หรือผลประโยชน์ทั่วไปของประชาชน ถึงแม้ผู้ขอจะเป็นคู่ความหรือพยานก็ห้ามมิให้อนุญาตตักกัน แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิของคู่ความในการที่จะตรวจหรือคัดสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้น หรือในการที่จะขอสำเนาอันรับรองถูกต้อง

(๒) ห้ามมิให้อนุญาตให้คู่ความคัดถ้อยคำพยานฝ่ายตน จนกว่าจะได้สืบพยานฝ่ายตนเสร็จสิ้นแล้ว เว้นแต่จะมีพฤติการณ์พิเศษที่จะให้อนุญาต

เมื่อได้ให้อนุญาตแล้ว การตรวจหรือการคัดสำเนานั้นให้ผู้ขอหรือบุคคลซึ่งได้รับการตั้งแต่งจากผู้ขอโดยชอบเป็นผู้คัดตามเวลาและเงื่อนไขซึ่งศาลจะได้กำหนดให้เพื่อความสะดวกของศาล หรือเพื่อความปลอดภัยของเอกสารนั้น

ห้ามมิให้คัดสำเนาคำพิพากษาหรือคำสั่ง ก่อนที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น และก่อนที่ได้ลงทะเบียนในสารบบคำพิพากษา

ในกรณีที่ศาลได้ทำคำอธิบายเพิ่มเติมกลับไว้กับรายงานแห่งคำสั่งหรือคำพิพากษาซึ่งกระทำด้วยวาจาตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔๑ คำอธิบายเพิ่มเติมเช่นว่านั้นคู่ความจะขอตรวจ หรือขอคัดสำเนา หรือขอสำเนาเสมือนเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำสั่งหรือคำพิพากษาก็ได้

สำเนาที่รับรองนั้น ให้ศาลเป็นผู้รับรองโดยเรียกค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดไว้ในอัตราท้ายประมวลกฎหมายนี้ ในกรณีที่ผู้ขอตรวจเอกสารหรือขอคัดสำเนาด้วยตนเองไม่ต้องเรียกค่าธรรมเนียม

ลักษณะ ๓

คู่ความ

มาตรา ๕๕ เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นขอที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๕๖ ผู้ไร้ความสามารถหรือผู้ทำการแทนจะเสนอข้อหาต่อศาลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยความสามารถและตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ การให้อนุญาตหรือยินยอมตามบทบัญญัติเช่นว่านั้น ให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวนความ

ไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนมีคำพิพากษา เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจทำการสอบสวนในเรื่องความสามารถของผู้ขอ หรือขอคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง และถ้าเป็นที่พอใจว่ามีการบกพร่องในเรื่องความสามารถ ศาลอาจมีคำสั่งกำหนดให้แก้ไขข้อบกพร่องนั้นเสียให้บริบูรณ์ภายในกำหนดเวลาอันสมควรที่ศาลจะสั่ง

ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อความยุติธรรม ไม่ควรให้กระบวนการพิจารณาดำเนินหน้าไป ศาลจะสั่งให้คู่ความฝ่ายที่บกพร่องในเรื่องความสามารถนั้นดำเนินคดีไปก่อนชั่วคราวก็ได้ แต่ห้ามมิให้ศาลพิพากษาในประเด็นแห่งคดีจนกว่าข้อบกพร่องนั้นได้แก้ไขโดยบริบูรณ์แล้ว

ถ้าผู้ไร้ความสามารถไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้แทนโดยชอบธรรมทำหน้าที่ไม่ได้ ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้อนุญาตหรือให้ความยินยอมตามที่ต้องการหรือตั้งผู้แทนเฉพาะคดีนั้นให้แก่ผู้ไร้ความสามารถ ถ้าไม่มีบุคคลอื่นใด ให้ศาลมีอำนาจตั้งพนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองอื่นให้เป็นผู้แทนได้

มาตรา ๕๗ บุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่ความอาจเข้ามาเป็นคู่ความได้ด้วยการร้องขอ

(๑) ด้วยความสมัครใจเอง เพราะเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อยังให้ได้รับความรับรอง คู่คุ้มครอง หรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่ โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา หรือเมื่อตนมีสิทธิเรียกร้องเกี่ยวเนื่องด้วยการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีนั้น

(๒) ด้วยความสมัครใจเอง เพราะตนมีส่วนได้เสียตามกฎหมาย
 ในผลแห่งคดีนั้น โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนมีคำพิพากษา ขอ
 อนุญาตเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วม หรือเข้าแทนที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
 เสียทีเดียวโดยได้รับความยินยอมของคู่ความฝ่ายนั้น แต่ถ้าแม้ศาลจะได้อนุญาต
 ให้เข้าแทนที่กันได้ก็ตาม คู่ความฝ่ายนั้นจำต้องผูกพันตนโดยคำพิพากษาของศาลทุก
 ประการ เสมือนหนึ่งว่ามีได้มีการเข้าแทนที่กันเลย

(๓) ด้วยกฎหมายเรียกให้เข้ามาในคดี (ก) ตามคำขอของคู่ความ
 ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำเป็นคำร้องแสดงเหตุว่าตนอาจฟ้อง หรือถูกคู่ความเช่นว่านั้นฟ้อง
 ตนได้เพื่อการใช้สิทธิไล่เบี้ย หรือเพื่อใช้ค่าทดแทน ถ้าหากศาลพิจารณาให้คู่
 ความเช่นว่านั้นแพ้คดี หรือ (ข) โดยคำสั่งของศาลเมื่อศาลนั้นเห็นสมควร หรือ
 เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอในกรณีที่กฎหมายบังคับให้บุคคลภายนอกเข้ามา
 ในคดี หรือศาลเห็นจำเป็นที่จะเรียกบุคคลภายนอกเข้ามาในคดีเพื่อประโยชน์แห่ง
 ความยุติธรรม แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จะเรียกบุคคลภายนอกเข้ามาในคดี
 ดังกล่าวแล้ว ให้เรียกด้วยวิธียื่นคำร้องเพื่อให้หมายเรียกพร้อมทั้งคำฟ้องหรือคำ
 ให้การ หรือในเวลาใด ๆ ต่อมาก่อนมีคำพิพากษา โดยได้รับอนุญาตจากศาล
 เมื่อศาลเป็นที่พอใจว่าคำร้องนั้นไม่อาจยื่นก่อนนั้นได้

การส่งหมายเรียกบุคคลภายนอกตามอนุมาตรานี้ ต้องมีสำเนาคำขอ
 หรือคำสั่งของศาล แล้วแต่กรณี และคำฟ้องตั้งต้นคดีนั้นแนบไปด้วย

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ไม่ตัดสิทธิของเจ้าหน้าที่ในอันที่จะใช้สิทธิ
 เรียกร้องของลูกหนี้ และที่จะเรียกลูกหนี้ให้เข้ามาในคดี ตั้งที่บัญญัติไว้ในประ-
 มวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๕๘ ผู้ร้องสอดที่ได้เข้าเป็นคู่ความ ตามอนุมาตรา (๑) และ
 (๓) แห่งมาตราก่อนนี้ มีสิทธิเสมือนหนึ่งว่าตนได้ฟ้องหรือถูกฟ้องเป็นคดีเรื่อง
 ใหม่ ซึ่งโดยเฉพาะผู้ร้องสอดอาจนำพยานหลักฐานใหม่มาแสดง คัดค้านเอกสาร

ที่ได้ยื่นไว้ ตามคำขออนุญาตที่ได้สืบมาแล้ว และคัดค้านพยานหลักฐานที่ได้สืบไป แล้วก่อนที่ตนได้ร้องสอด อาจอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ และอาจได้รับหรือถูกบังคับให้ใช้ค่าฤชาธรรมเนียม

ห้ามมิให้ผู้ร้องสอดที่ได้เป็นคู่ความตามอนุมาตรา (๒) แห่งมาตราก่อน ใช้สิทธิอื่น นอกจากสิทธิที่มีอยู่แก่คู่ความฝ่ายซึ่งตนเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมในชั้นพิจารณาเมื่อตนร้องสอด และห้ามมิให้ใช้สิทธิเช่นว่านั้นในทางที่ขัดกับสิทธิของโจทก์หรือจำเลยเดิม และให้ผู้ร้องสอดเสียค่าฤชาธรรมเนียมอันเกิดแต่การที่ร้องสอด แต่ถ้าศาลได้อนุญาตให้เข้าแทนที่โจทก์หรือจำเลยเดิม ผู้ร้องสอดจึงมีฐานะเสมอด้วยคู่ความที่ตนเข้าแทน

เมื่อได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ถ้ามีข้อเกี่ยวข้องกับคดี เป็นปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยในระหว่างผู้ร้องสอดกับคู่ความฝ่ายที่ตนเข้ามาร่วม หรือที่ตนถูกหมายเรียกให้เข้ามาร่วม ผู้ร้องสอดย่อมต้องผูกพันตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

(๑) เนื่องจากความประมาทเดินเล่อของคู่ความนั้น ทำให้ผู้ร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความในคดีชำเกินสมควรที่จะแสดงข้อเถียงอันเป็นสารสำคัญได้ หรือ

(๒) เมื่อคู่ความนั้นจงใจหรือประมาทเดินเล่ออย่างร้ายแรง มิได้ยกขึ้นใช้ซึ่งข้อเถียงในปัญหาข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงอันเป็นสารสำคัญ ซึ่งผู้ร้องสอดมิได้รู้ว่ามีอยู่เช่นนั้น

มาตรา ๕๕ บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป อาจเป็นคู่ความในคดีเดียวกันได้ โดยเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วม ถ้าหากปรากฏว่าบุคคลเหล่านั้นมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี แต่ห้ามมิให้ถือว่าบุคคลเหล่านั้นแทนซึ่งกันและกัน เว้นแต่มูลความแห่งคดีเป็นการชำระหนี้ ซึ่งแบ่งแยกจากกันมิได้ หรือได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ตั้งนั้นโดยชัดแจ้ง ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าบุคคลเหล่านั้นแทนซึ่งกันและกันเพียงเท่าที่จะกล่าวต่อไป

(๑) บรรดากระบวนการพิจารณาซึ่งได้ทำโดย หรือทำต่อคู่ความร่วมมือคนหนึ่งนั้น ให้ถือว่าได้ทำโดย หรือทำต่อ คู่ความร่วมมือคนอื่น ๆ ด้วย เว้นแต่กระบวนการพิจารณาที่คู่ความร่วมมือหนึ่งกระทำไปเป็นที่เสื่อมเสียแก่คู่ความร่วมมือคนอื่น ๆ

(๒) การเลื่อนคดีหรือการงดพิจารณาคดีซึ่งเกี่ยวกับคู่ความร่วมมือคนหนึ่งนั้น ให้ใช้ถึงคู่ความร่วมมือคนอื่น ๆ ด้วย

(๒) มาตรา ๖๐ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือผู้แทนโดยชอบธรรมในกรณีที่คู่ความเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้แทนในกรณีที่คู่ความเป็นนิติบุคคล จะว่าความด้วยตนเองและดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ปวงตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์ของตน หรือจะตั้งแตงทนายความคนเดียวหรือหลายคนให้ว่าความและดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนตนก็ได้

ถ้าคู่ความหรือผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทนตั้งที่ได้กล่าวมาแล้วทำหนังสือมอบอำนาจให้บุคคลใดเป็นผู้แทนตนในคดี ผู้รับมอบอำนาจเช่นว่านั้นจะว่าความอย่างทนายความไม่ได้ แต่ยอมตั้งทนายความเพื่อดำเนินกระบวนการพิจารณาได้

มาตรา ๖๑ การตั้งทนายความนั้น ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อต่อคู่ความและทนายความ แล้วยื่นต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน ใบแต่งตั้งทนายนี้ให้ใช้ได้เฉพาะคดีเรื่องหนึ่ง ๆ ตามที่ได้ยื่นไว้เท่านั้น เมื่อทนายความผู้ใดได้รับมอบอำนาจทั่วไปที่จะแทนบุคคลอื่นไม่ว่าในคดีใด ๆ ให้ทนายความผู้นั้นแสดงใบมอบอำนาจทั่วไป แล้วคัดสำเนายื่นต่อศาลแทนใบแต่งตั้งทนาย เพื่อดำเนินคดีเป็นเรื่อง ๆ ไปตามความในมาตรานี้

มาตรา ๖๒ ทนายความซึ่งคู่ความได้ตั้งแตงั้น มีอำนาจว่าความและดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ แทนคู่ความได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อรักษาสถิตประโยชน์ของคู่ความนั้น แต่ถ้ากระบวนการพิจารณาใดเป็นไปในทางจำหน่ายสิทธิ

(๒) มาตรา ๖๐ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

ของคู่ความ เช่นการยอมรับตามที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้อง การถอนฟ้อง การประนีประนอมยอมความ การสละสิทธิ หรือใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกา หรือในการขอให้พิจารณาคดีใหม่ ทนายความไม่มีอำนาจที่จะดำเนินกระบวนการพิจารณา เช่นว่านี้ได้ โดยมีได้รับอำนาจจากตัวความโดยชัดแจ้ง อำนาจโดยชัดแจ้งเช่นว่านี้จะระบุให้ไว้ในใบแต่งตั้งทนายสำหรับคดีเรื่องนั้น หรือทำเป็นใบมอบอำนาจต่างหากในภายหลังใบเดียวหรือหลายใบก็ได้ และในกรณีหลังนี้ให้ใช้บทบัญญัติมาตรา ๖๑ บังคับ

กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ตัวความหรือผู้แทนจะปฏิเสธหรือแก้ไขข้อเท็จจริงที่ทนายความ ขอรตนได้กล่าว ด้วยวาจาท่อนำต้นในศาล ในขณะนั้น ก็ได้ แม้ถึงว่าตัวความหรือผู้แทนนั้นจะมีได้ส่งฉันทิเช่นนั้นไว้ในใบแต่งตั้งทนายก็ดี

มาตรา ๖๓ บทบัญญัติแห่งมาตราก่อนนี้ไม่ตัดสิทธิตัวความในอันที่จะตั้งแต่งผู้แทนหรือทนายความโดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาล เพื่อได้รับเงินหรือทรัพย์สินซึ่งได้ชำระไว้ในศาลหรือวางไถ่ยังศาลเป็นเงินค่าธรรมเนียมหรืออย่างอื่น และศาลได้สั่งให้จ่ายคืน หรือส่งมอบให้แก่ตัวความฝ่ายนั้น แต่ถ้าศาลนั้นมีความสงสัยในความสามารถหรือตัวบุคคลผู้แทน หรือทนายความซึ่งได้รับตั้งแต่งตั้งกล่าวข้างต้น ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ตัวความหรือทนายความหรือทั้งสองคนให้มาศาลโดยตนเองได้

มาตรา ๖๔ เว้นแต่ศาลจะได้สั่งเป็นอย่างอื่น เมื่อคดีมีเหตุผลพิเศษอันเกี่ยวกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทนายความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยเฉพาะคู่ความหรือทนายความอาจตั้งแต่งให้บุคคลใดทำการแทนได้ โดยยื่นใบมอบฉันทะต่อศาลทุกครั้ง เพื่อกระทำการกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือกำหนดวันนั่งพิจารณาหรือวันสืบพยาน หรือวันฟังคำสั่ง คำบังคับ หรือคำชี้ขาดใด ๆ ของศาล มาฟังคำสั่ง คำบังคับ หรือคำชี้ขาดใด ๆ ของศาล หรือสลักหลังรับรู้ซึ่งข้อความนั้นๆ รับสำเนาแห่งคำให้การ คำร้องหรือเอกสารอื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๗๑ และ ๗๒ และแสดงการรับรู้อย่างที่กล่าวมานั้น

มาตรา ๖๕ ทนายความที่ตัวความได้ตั้งแต่งตั้งให้เป็นทนายในคดี จะมีคำขอต่อศาลให้สั่งถอนตนจากการตั้งแต่นั้นก็ได้

เมื่อศาลได้รับคำขอเช่นว่านี้ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามที่ขอได้ต่อเมื่อเป็นที่พอใจว่าตัวความได้ทราบคำขอนั้นแล้ว หรือหาตัวไม่พบ และให้ศาลส่งคำสั่งนั้นให้ตัวความโดยทางส่งหมายธรรมดา หรือโดยวิธีอื่นแทน แล้วแต่จะเห็นสมควร

มาตรา ๖๖ ผู้ใดอ้างว่าเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมของตัวความ หรือเป็นผู้แทนของนิติบุคคล เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้อง ในขณะที่ยื่นคำฟ้องหรือคำให้การ ศาลจะทำการสอบสวนถึงอำนาจของผู้นั้นก็ได้ และถ้าเป็นที่พอใจว่าผู้นั้นไม่มีอำนาจ หรืออำนาจของผู้นั้นบกพร่อง ศาลมีอำนาจยกฟ้องคดีนั้นเสีย หรือมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอย่างอื่นได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ลักษณะ ๔

การยื่นและสั่งคำคู่ความและเอกสาร

มาตรา ๖๗ เมื่อประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติว่า เอกสารใดจะต้องส่งให้แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง (เช่น คำคู่ความที่ทำโดยคำฟ้อง คำให้การ หรือคำร้อง หรือคำขอโดยทำเป็นคำร้อง หมายถึงหรือหมายอื่นๆ สำเนาคำแถลงการณ์ หรือสำเนาพยานเอกสาร ฯลฯ) เอกสารนั้นต้องทำขึ้นให้ปรากฏข้อความแน่ชัดถึงตัวบุคคล และมีรายการต่อไปนี้

(๑) ชื่อศาลที่จะรับคำฟ้อง หรือถ้าคดีอยู่ในระหว่างพิจารณา ชื่อของศาลนั้นและเลขหมายคดี

(๒) ชื่อคู่ความในคดี

(๓) ชื่อคู่ความ หรือบุคคล ซึ่งจะเป็นผู้รับคำคู่ความหรือเอกสารนั้น

(๔) ใจความและเหตุผลถ้าจำเป็นแห่งคำคู่ความหรือเอกสาร

(๕) วัน เดือน ปี ของคำคู่ความหรือเอกสาร และลายมือชื่อของ
เจ้าพนักงาน คู่ความ หรือบุคคลซึ่งเป็นผู้ยื่นหรือเป็นผู้ส่ง

ในการยื่นหรือส่งคำคู่ความ หรือเอกสารอื่นใดอันจะต้องทำตามแบบพิมพ์
ที่จัดไว้ เจ้าพนักงาน คู่ความ หรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องจะต้องใช้กระดาษแบบพิมพ์นั้น
ส่วนราคากระดาษแบบพิมพ์นั้นให้เรียกตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะ
ได้กำหนดไว้

มาตรา ๖๘ เพื่อประโยชน์แห่งประมวลกฎหมายนี้ ให้เรียกนิติบุคคล
ตามชื่อหรือตามชื่อที่จดทะเบียนและภูมิลำเนา หรือสำนักทำางานของนิติบุคคล
นั้น ให้ถือเอาสำนักงานหรือสำนักงานแห่งใหญ่ ซึ่งอยู่ภายในเขตศาลที่จะยื่นฟ้อง
คดีหรือที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา

มาตรา ๖๙ การยื่นคำคู่ความ หรือเอกสารอื่นใดต่อศาลนั้น ให้กระทำ
ได้โดยส่งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล หรือยื่นต่อศาลในระหว่างนั่งพิจารณา

มาตรา ๗๐ บรรดาคำฟ้อง หมายเรียกและหมายอื่น ๆ คำสั่ง คำบังคับ
ของศาลนั้น ให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งให้แก่คู่ความหรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง
ด้วย แต่ว่า

(๑) หมายเรียกพยาน ให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานนั้นเป็นผู้ส่งโดยตรง
เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น หรือพยานปฏิเสธไม่ยอมรับหมาย ในกรณีเช่นว่านี้
ให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่ง

(๒) คำสั่ง คำบังคับของศาล รวมทั้งคำสั่งกำหนดวันนั่งพิจารณา
หรือสืบพยาน แล้แต่กรณี หรือคำสั่งให้เลื่อนคดี ถ้าคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง
ซึ่งนั้นอยู่ในศาลในเวลาที่มีคำสั่งและได้ลงลายมือชื่อรับไว้ ให้ถือว่าได้ส่งโดย
ชอบด้วยกฎหมายแล้ว

คำฟ้องนั้น ให้โจทก์มีหน้าที่จัดการนำส่ง ส่วนหมายเรียก หมายอื่น ๆ คำสั่ง คำบังคับของศาลที่ได้ออกตามคำขอของคู่ความฝ่ายใด ให้เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายนั้นจัดการนำส่ง ในกรณีอื่นๆ ให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะจัดการส่งให้แก่คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๗๑ คำให้การนั้น ให้ฝ่ายที่ให้การนำต้นฉบับยื่นไว้ต่อศาล พร้อมด้วยสำเนาสำหรับให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือคู่ความอื่นๆ รับไปโดยทางเจ้าพนักงานศาล

คำร้องเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมคำให้การนั้น ให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ โดยฝ่ายที่ยื่นคำร้องเป็นผู้มีหน้าที่จัดการนำส่ง

มาตรา ๗๒ คำร้องและคำแถลงการณ์ ซึ่งได้ยื่นต่อศาลภายในเวลาที่กฎหมายหรือศาลกำหนดไว้ หรือโดยข้อตกลงของคู่ความตามที่ศาลจัดลงไว้ในรายงานนั้น ให้ผู้ยื่นคำร้องหรือคำแถลงการณ์นำต้นฉบับยื่นไว้ต่อศาลพร้อมกับสำเนาเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่นๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมารับไปโดยทางเจ้าพนักงานศาล

บรรดาคำร้องอื่นๆ ที่ยื่นต่อศาลพร้อมกับสำเนา เพื่อส่งให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่นๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง และถ้าศาลกำหนดให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งสำเนาเช่นว่านั้น ก็ให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่งโดยให้คู่ความฝ่ายที่ยื่นคำร้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

บรรดาเอกสารอื่นๆ เช่นสำเนาคำแถลงการณ์หรือสำเนาพยานเอกสารนั้น ให้ส่งแก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือคู่ความอื่นๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีใดวิธีหนึ่งในสองวิธีดังต่อไปนี้

(๑) โดยคู่ความฝ่ายที่ฟ้องส่งนั้น ส่งสำเนาให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือคู่ความอื่นๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเอง แล้วส่งไปรับต่อศาลพร้อมกับต้นฉบับ

นั้นๆ ในวันนั้นจะทำโดยวิธีลงไว้ในต้นฉบับว่าได้รับสำเนาแล้ว และลงลายมือชื่อผู้รับกับวัน เดือน ปี ที่ได้รับก็ได้ หรือ

(๒) โดยคู่ความฝ่ายที่ต้องส่งนั้นนำสำเนายื่นไว้ต่อศาลพร้อมกับต้นฉบับแล้วขอให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้นำส่งให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือคู่ความอื่น ๆ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในกรณีเช่นนี้ ผู้ขอต้องไปกับเจ้าพนักงานศาลและเสียค่าธรรมเนียมในการส่งนั้นด้วย

มาตรา ๗๓ ถ้าคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใด จะต้องให้เจ้าพนักงานศาลเป็นผู้ส่ง เมื่อคู่ความผู้มีหน้าที่ต้องส่งได้ร้องขอ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการส่งโดยเร็วเท่าที่จะทำได้ เพื่อการนี้ พนักงานผู้ส่งหมายจะให้ผู้ขอหรือบุคคลที่ผู้ขอเห็นสมควรไปด้วยเพื่อชดเชยคู่ความหรือบุคคลผู้รับหรือเพื่อค้นหาภูมิสำเนาหรือสำเนาทำการงานของผู้รับก็ได้

ในกรณีที่ต้องส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดไปตามคำสั่งของศาล ซึ่งบุคคลอื่นหรือคู่ความไม่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการส่งนั้น ให้เป็นหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลจะดำเนินการส่ง

มาตรา ๗๔ การส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดโดยเจ้าพนักงานศาลนั้น ให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) ให้ส่งในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก และ

(๒) ให้ส่งแก่คู่ความหรือบุคคลซึ่งระบุไว้ในคำคู่ความ หรือเอกสาร ภูมิสำเนาหรือสำเนาทำการงานของคู่ความหรือบุคคลนั้น แต่ให้อยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติกฎหมายต่อไป

มาตรา ๗๕ การส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดให้แก่ทนายความที่คู่ความแต่งตั้งให้ว่าคดี หรือให้แก่บุคคลที่ทนายความเช่นว่านั้นได้แต่งตั้ง เพื่อกระทำการกิจการอย่างใดๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา ๖๔ นั้น ให้ถือว่าเป็นการส่งโดยชอบด้วยกฎหมาย

มาตรา ๗๖ เมื่อเจ้าพนักงานศาลไม่พบคู่ความหรือบุคคลที่จะส่งคำคู่ความหรือเอกสาร ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำกรางานของบุคคลนั้น ๆ ถ้าได้ส่งคำคู่ความหรือเอกสารให้แก่บุคคลใด ๆ ที่มีอายุเกินยี่สิบปี ซึ่งอยู่หรือทำงานในบ้านเรือนหรือที่สำนักทำกรางานที่ปรากฏว่าเป็นของคู่ความหรือบุคคลนั้น หรือได้ส่งคำคู่ความหรือเอกสารนั้นตามข้อความในคำสั่งของศาล ให้ถือว่าเป็นการเพียงพอที่จะฟังว่าได้มีการส่งคำคู่ความหรือเอกสารถูกต้องตามกฎหมายแล้ว

ในกรณีเช่นว่ามานี้ การส่งคำคู่ความหรือเอกสารแก่คู่ความฝ่ายใด ห้ามมิให้ส่งแก่คู่ความฝ่ายปรักษเป็นผู้นับไว้แทน

มาตรา ๗๗ การส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดโดยเจ้าพนักงานศาลไปยังที่อื่นนอกจากภูมิลำเนาหรือสำนักทำกรางานของคู่ความหรือของบุคคลซึ่งระบุไว้ในคำคู่ความหรือเอกสารนั้น ให้ถือว่าเป็นการถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อ

- (๑) คู่ความหรือบุคคลนั้นยอมรับคำคู่ความหรือเอกสารนั้นไว้ หรือ
- (๒) การส่งคำคู่ความหรือเอกสารนั้นได้กระทำในศาล

มาตรา ๗๘ ถ้าคู่ความหรือบุคคลที่ระบุไว้ในคำคู่ความหรือเอกสารปฏิเสธไม่ยอมรับคำคู่ความหรือเอกสารนั้นจากเจ้าพนักงานศาลโดยปราศจากเหตุอันชอบด้วยกฎหมาย เจ้าพนักงานนั้นชอบที่จะขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่มีอำนาจหรือเจ้าพนักงานตำรวจไปด้วยเพื่อเป็นพยาน และถ้าคู่ความหรือบุคคลนั้นยังคงปฏิเสธไม่ยอมรับอยู่อีก ก็ให้วางคำคู่ความหรือเอกสารไว้ ณ ที่นั้น เมื่อได้ทำดังนี้แล้ว ให้ถือว่าการส่งคำคู่ความหรือเอกสารนั้นเป็นการถูกต้องตามกฎหมาย

มาตรา ๗๙ ถ้าการส่งคำคู่ความ หรือเอกสารนั้นไม่สามารถจะทำได้ตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตราก่อน ศาลอาจสั่งให้ส่งโดยวิธีอื่นแทนได้ กล่าวคือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนหรือปิดคำคู่ความหรือเอกสารไว้ในที่แลเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำกรางานของคู่ความหรือบุคคลผู้มีชื่อระบุไว้ในคำคู่ความหรือเอกสาร หรือมอบหมายคำคู่ความหรือเอกสารไว้แก่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองในท้องถิ่นหรือเจ้าพนักงานตำรวจ แล้วปิดประกาศแสดงการที่ได้มอบหมายดังกล่าวแล้วนั้นไว้คงกล่าวมาข้างบน หรือลงโฆษณาหรือทำวิธีอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควร

การส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยวิธีอื่นแทนนั้น ให้มีผลใช้ได้ต่อเมื่อ กำหนดเวลาสิบห้าวันหรือระยะเวลาอื่นที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ได้ล่วงพ้นไปแล้วนับตั้งแต่เวลาที่คำคู่ความหรือเอกสารนั้นได้ส่งโดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียน หรือคำคู่ความหรือเอกสารหรือประกาศแสดงการมอบหมายนั้นได้ปิดไว้ หรือการโฆษณาหรือวิธีอื่นใดตามที่ศาลสั่งนั้นได้ทำหรือได้ตั้งต้นแล้ว

มาตรา ๘๐ การส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยเจ้าพนักงานศาลหรือทางเจ้าพนักงานศาลนั้น ให้เจ้าพนักงานศาลส่งไปรับลงลายมือชื่อคู่ความ หรือผู้รับคำคู่ความหรือเอกสาร หรือส่งรายงานการส่งคำคู่ความหรือเอกสารลงลายมือชื่อเจ้าพนักงานศาลต่อศาล แล้วแต่กรณี เพื่อรวมไว้ในสำนวนความ

ใบรับหรือรายงานนั้นต้องลงข้อความให้ปรากฏแน่ชัด ถึงตัวบุคคลและรายการต่อไปนี้

- (๑) ชื่อเจ้าพนักงานผู้ส่งหมาย และชื่อผู้รับหมาย ถ้าหากมี
- (๒) วิธีส่ง วัน เดือน ปี และเวลาที่ส่ง

รายงานนั้นต้องลงวัน เดือน ปี และลงลายมือชื่อของเจ้าพนักงานผู้ทำรายงาน

ใบรับนั้นจะทำโดยวิธีจดลงไว้ที่ต้นฉบับซึ่งยื่นต่อศาลก็ได้

มาตรา ๘๑ การส่งหมายเรียกพยานโดยคู่ความที่เกี่ยวข้องนั้นให้ปฏิบัติ

๒. ๕
ดังนี้

(๑) ให้ส่งในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก และ

(๒) ให้ส่งแก่บุคคลซึ่งระบุไว้ในหมายเรียก ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของบุคคลเช่นว่านั้น แต่ทำให้อยู่ภายในบังคับบทบัญญัติแห่ง มาตรา ๘๖ และ ๘๗

มาตรา ๘๒ ถ้าจะต้องส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดไปยังคู่ความหรือบุคคลหลายคน ให้ส่งสำเนาคำคู่ความหรือเอกสารที่จะต้องส่งไปให้ทุก ๆ คน ในกรณีที่ต้องส่งคำคู่ความหรือเอกสารโดยเจ้าพนักงานศาล หรือทางเจ้าพนักงาน

ศาลนั้นให้คู่ความฝ่ายซึ่งมีหน้าที่จัดการนำส่ง มอบสำเนาคำคู่ความหรือเอกสาร ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้พอกับจำนวนคู่ความหรือบุคคลที่จะต้องส่งให้ นั้น

มาตรา ๘๓ ถ้าคู่ความฝ่ายใดจะต้องยื่นต่อศาลหรือจะต้องส่งให้แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกซึ่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใด ภายในเวลาหรือก่อนเวลาที่กฎหมายหรือศาลได้กำหนดไว้ และการส่งเช่นว่านั้นจะต้องกระทำโดยทางเจ้าพนักงานศาล ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นได้ปฏิบัติตามความมุ่งหมายของกฎหมายหรือของศาลแล้ว เมื่อคู่ความฝ่ายนั้นได้ส่งคำคู่ความหรือเอกสารเช่นว่านั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลเพื่อให้ยื่นหรือให้ส่งในเวลาหรือก่อนเวลาที่กำหนดนั้นแล้ว แม้ถึงว่าการรับคำคู่ความหรือเอกสาร หรือการขอให้ส่งคำคู่ความหรือเอกสาร หรือการส่งคำคู่ความหรือเอกสารให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกนั้น จะได้เป็นไปภายหลังเวลาที่กำหนดนั้นก็ดี

ถ้าประมวลกฎหมายนี้บัญญัติไว้ว่าการส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดจะต้องให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกทราบล่วงหน้าตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ก่อนวันเริ่มต้นนั่งพิจารณาหรือสืบพยาน ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบการส่งนั้นได้ปฏิบัติตามความมุ่งหมายของกฎหมายหรือของศาลตามที่บัญญัติไว้ในวรรคก่อนนั้นได้ต่อเมื่อคู่ความฝ่ายนั้นได้ยื่นคำคู่ความหรือเอกสารที่จะต้องส่งให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลไม่ช้ากว่าสามวันก่อนวันเริ่มต้นแห่งระยะเวลาที่กำหนดล่วงหน้าไว้ นั้น

ในกรณีที่คู่ความอาจส่งคำคู่ความหรือเอกสาร โดยวิธีส่งสำเนาตรงไปยังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกได้นั้น บทบัญญัติแห่งมาตรานี้มิได้ห้ามคู่ความที่มีหน้าที่ต้องส่งคำคู่ความหรือเอกสารดังกล่าวแล้วในอันที่จะใช้วิธีเช่นว่านี้ แต่คู่ความฝ่ายนั้นจะต้องส่งใบรับของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอกต่อศาลในเวลาหรือก่อนเวลาที่กฎหมายหรือศาลได้กำหนดไว้

ลักษณะ ๕

พยานหลักฐาน

หมวด ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๘๔ ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ เพื่อสนับสนุนคำฟ้องหรือคำให้การของตน ให้หน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้นตกอยู่กับคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้าง

แต่ว่า (๑) คู่ความไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป หรือซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ หรือซึ่งศาลเห็นว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้รับแล้ว

(๒) ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายเป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์แต่เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว

มาตรา ๘๕ คู่ความฝ่ายที่มีหน้าที่ต้องนำสืบข้อเท็จจริงย่อมมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานใดๆ มาสืบได้ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานและการยื่นพยานหลักฐาน

มาตรา ๘๖ เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ก็ดี หรือเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ แต่ได้ยื่นฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ให้ศาลปฏิเสธไม่รับพยานหลักฐานนั้นไว้

เมื่อศาลเห็นว่าพยานหลักฐานใดฟุ่มเฟือยเกินสมควร หรือประวิงให้ชักช้าหรือไม่เกี่ยวแก่ประเด็น ให้ศาลมีอำนาจงดการสืบพยานหลักฐานเช่นว่านั้นหรือพยานหลักฐานอื่นต่อไป

เมื่อศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมเป็นการจำเป็นที่จะต้องนำพยานหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับประเด็นในคดีมาสืบเพิ่มเติม ให้ศาลทำการสืบพยานหลักฐานต่อไป ซึ่งอาจรวมทั้งการที่จะเรียกพยานที่สืบแล้วมาสืบใหม่ด้วย โดยไม่ต้องมีฝ่ายใดร้องขอ

มาตรา ๘๗ ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานใด เว้นแต่

(๑) พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในคดีจะต้องนำสืบ และ

(๒) คู่ความฝ่ายที่อ้าง พยานหลักฐานได้แสดงความจำนงที่จะอ้างถึง พยานหลักฐานนั้นตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๘ และ ๘๐ แต่ถ้าศาลเห็นว่า เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานหลักฐานอันสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นข้อสำคัญในคดี โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของอนุमतรานี้ ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้

(๓) มาตรา ๘๘ เมื่อคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงที่จะอ้างถึงเอกสารฉบับใด หรือคำเบิกความของพยานคนใด หรือมีความจำนงที่จะให้ศาลตรวจสอบบุคคล วัตถุ สถานที่ หรืออ้างอิงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้ง เพื่อเป็นพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตน ให้ยื่นบัญชีแสดงเอกสาร หรือสภาพของเอกสารที่จะอ้าง และบัญชีรายชื่อ ที่อยู่ ของบุคคลซึ่งคู่ความฝ่ายนั้นระบุอ้างเป็นพยานหรือคำขอให้ศาลไปตรวจ หรือขอให้ตั้งผู้เชี่ยวชาญ แล้วแต่กรณี ต่อศาลก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าสามวัน แต่การอ้างอิงบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ไม่ให้ถือว่าเป็นการอ้างเอกสารตามความหมายแห่งमतรานี้ และไม่จำกัดกล่าวไว้ในบัญชีเช่นว่านั้นโดยเฉพาะ

ถ้าคู่ความฝ่ายใดมีความจำนงจะอ้างเอกสารหรือระบุพยานเพิ่มเติม หรือถ้าตนยังมีได้ยื่นคำขอให้ศาลทำการตรวจสอบบุคคล วัตถุ สถานที่ หรือยังมีได้ขอให้ศาลสืบความเห็นผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้งในบัญชีขอใด และมีความจำนงที่จะขอให้ตรวจหรือสืบความเห็นเช่นว่านั้น คู่ความฝ่ายนั้นชอบที่จะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมแสดงเอกสารเช่นว่านั้น หรือชื่อและที่อยู่ของพยานบุคคล หรือยื่นคำขอให้มีการตรวจหรือสืบความเห็นผู้เชี่ยวชาญ แล้วแต่กรณี ต่อศาลได้ก่อนที่ได้เสร็จการสืบพยานหลักฐานของคู่ความฝ่ายซึ่งมีหน้าที่นำสืบก่อน

(๔) มาตรา ๘๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

ถ้าระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสองวรรคก่อนได้สิ้นสุดลงแล้ว คู่ความฝ่ายใดมีเหตุอันสมควรแสดงว่าตนไม่สามารถ ทราบได้ว่า ต้องนำพยานหลักฐานบางอย่างมาสืบเพื่อประโยชน์ของตน หรือไม่ทราบว่าพยานหลักฐานบางอย่างได้มีอยู่ หรือมีเหตุอันสมควรอื่นใด คู่ความฝ่ายนั้นขอที่จะยื่นคำร้องต่อศาลไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนพิพากษาคดี ขออนุญาตอ้างพยานหลักฐานเช่นว่านั้น ถ้าศาลเห็นว่าเพื่อให้การวินิจฉัยชี้ขาดข้อสำคัญแห่งประเด็นเป็นไปโดยเที่ยงธรรม จำเป็นจะต้องสืบพยานเช่นว่านั้น ก็ให้ศาลอนุญาตตามคำขอ

มาตรา ๘๕ ถ้าคู่ความฝ่ายใดอันมีหน้าที่นำพยานมาสืบภายหลัง ประสงค์จะสืบพยานของตน (ก) เพื่อหักล้างหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขถ้อยคำพยานของฝ่ายที่นำสืบก่อน ในข้อความทั้งหลายซึ่งพยานเช่นว่านั้นเป็นผู้รู้เห็น หรือ (ข) เพื่อพิสูจน์ข้อความอย่างใดอย่างหนึ่งอันเกี่ยวข้องด้วยการกระทำ หรือถ้อยคำหรือหนังสือซึ่งพยานเช่นว่านั้นได้กระทำขึ้น แม้ถึงว่าพยานเช่นว่านั้นจะมีได้เบิกความถึงข้อเหล่านี้ก็ดี ให้คู่ความฝ่ายที่ต้องนำพยานมาสืบภายหลัง ถ้ามค้นพยานเช่นว่านั้นเสียในเวลาที่ยานเบิกความ เพื่อให้พยานมีโอกาสอธิบายถึงข้อความเหล่านั้น

ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ถ้ามค้นพยานของคู่ความฝ่ายที่นำสืบก่อนตั้งกล่าวมาข้างต้นแล้ว ต่อมานำพยานมาสืบถึงข้อความดังกล่าวมาข้างต้น คู่ความฝ่ายที่สืบพยานก่อนขอที่จะคัดค้านได้ และในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลปฏิเสธไม่ยอมรับฟังคำพยานเช่นว่ามานั้น

แต่ถ้าคู่ความฝ่ายที่นำสืบภายหลังแสดงให้เห็นที่พอใจของศาลว่า เมื่อเวลาพยานเบิกความนั้นตนไม่รู้ หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ถึงข้อความดังกล่าวมาแล้ว หรือถ้าศาลเห็นว่าเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม จำเป็นต้องสืบพยานเช่นว่านี้ ศาลจะยอมรับฟังคำพยานเช่นว่านี้ก็ได้อีก แต่ในกรณีเช่นนี้ คู่ความที่ได้นำพยานสืบก่อนจะเรียกพยานที่เกี่ยวข้องมาสืบอีกก็ได้ หรือเมื่อศาลเห็นสมควรจะเรียกมาสืบเองก็ได้

มาตรา ๕๐ คู่ความฝ่ายใดอ้างถึงเอกสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับเป็นพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตนตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ก่อน ให้ยื่นต่อศาลและส่งให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งสำเนาเอกสารนั้น ๆ ก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าสามวัน เว้นแต่

(๑) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างถึงเอกสารเป็นชุด ซึ่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบดีอยู่แล้ว หรือสามารถตรวจตราให้ทราบได้โดยง่ายถึงความมีอยู่และความแท้จริงแห่งเอกสารนั้น เช่นจดหมายโต้ตอบระหว่างคู่ความในคดี หรือสมุดบัญชีการค้า และสมุดบัญชีของธนาคาร หรือเอกสารในด้านวนคดีเรื่องอื่น คู่ความฝ่ายที่อ้างถึงพยานหลักฐานเป็นชุดเช่นว่านี้ ไม่จำเป็นต้องยื่นหรือส่งสำเนาเอกสารนั้น

(๒) เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างถึงเอกสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับที่อยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือของบุคคลภายนอก คู่ความฝ่ายนั้น อาจไม่ต้องยื่นหรือส่งสำเนาเอกสารเช่นว่านั้น

(๓) ถ้าการคัดสำเนาเอกสารจะทำให้กระบวนการล่าช้าเป็นที่เสื่อมเสียแก่คู่ความซึ่งอ้างถึงเอกสาร หรือมีเหตุผลแสดงว่าไม่อาจคัดสำเนาเอกสารให้เสร็จภายในกำหนดเวลาที่ให้ยื่น หรือส่งเอกสารนั้น คู่ความฝ่ายที่อ้างถึงเอกสารอาจยื่นคำขอฝ่ายเดียว โดยทำเป็นคำร้อง ต่อศาลขออนุญาตงดการยื่นหรือส่งสำเนาเอกสารนั้นตามที่บัญญัติไว้ข้างต้น และขอยื่นต้นฉบับเอกสารแทนเพื่อให้ศาลหรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจดูตามเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด

มาตรา ๕๑ คู่ความ ทั้ง สองฝ่ายต่างมีสิทธิ ที่จะ อ้างถึง พยานหลักฐานร่วมกันได้

มาตรา ๕๒ ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดจะต้องเบิกความ หรือนำพยานหลักฐานชนิดใดๆ มาแสดง และคำเบิกความหรือพยานหลักฐานนั้นอาจเปิดเผย

(๑) หนังสือ ราชการ หรือข้อความ อันเกี่ยวข้องกับงาน ของแผ่นดินซึ่งโดยสภาพจะต้องรักษาเป็นความลับไว้ชั่วคราวหรือตลอดไป และคู่ความหรือบุคคล

นี้เป็นผู้รักษาไว้ หรือได้ทราบมาโดยตำแหน่งราชการหรือในหน้าที่ราชการหรือ
กึ่งราชการอื่นใด

(๒) เอกสารหรือข้อความที่เป็นความลับใด ๆ ซึ่งตนได้รับมอบหมาย
หรือบอกเล่าจากลูกความในฐานะที่ตนเป็นทนายความ

(๓) การประดิษฐ์ แบบ หรือการงานอื่น ๆ ซึ่งได้รับความคุ้มครอง
ตามกฎหมายไม่ให้เปิดเผย

คู่ความหรือบุคคลเช่นว่านั้นชอบที่จะปฏิเสธ ไม่ยอมเบิกความ หรือนำ
พยานหลักฐานนั้นๆ มาแสดงได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่
หรือผู้ที่เกี่ยวข้องให้เปิดเผยได้

เมื่อคู่ความหรือบุคคลใดปฏิเสธ ไม่ยอมเบิก ความหรือนำพยานหลักฐาน
มาแสดงดังกล่าวมาแล้ว ให้ศาลมีอำนาจที่จะหมายเรียกพนักงานเจ้าหน้าที่หรือ
บุคคลที่เกี่ยวข้องให้มาศาล และให้ชี้แจงข้อความตามที่ศาลต้องการเพื่อวินิจฉัย
ว่า การปฏิเสธนั้นชอบด้วยเหตุผลหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าการปฏิเสธนั้นไม่มีเหตุ
ผลฟังได้ ศาลมีอำนาจออกคำสั่งมิให้คู่ความหรือบุคคลเช่นว่านั้นยกประโยชน์
แห่งมาตรานี้ขึ้นใช้ และบังคับให้เบิกความหรือนำพยานหลักฐานนั้นมาแสดงได้

(๔) มาตรา ๕๓ การอ้างเอกสารเป็นพยานนั้น ให้ยอมรับฟังได้แต่ต้น
ฉบับเอกสารเท่านั้น เว้นแต่

(๑) เมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตกลงกันว่าสำเนาเอกสารนั้นถูกต้อง
แล้ว จึงให้ศาลยอมรับฟังสำเนาเช่นว่านั้นเป็นพยานหลักฐานแห่งเอกสารนั้นได้

(๒) ถ้าต้นฉบับเอกสารหาไม่ได้ เพราะสูญหาย หรือถูกทำลายโดย
เหตุสุดวิสัย หรือไม่สามารถนำต้นฉบับมาได้โดยประการอื่น ศาลจะอนุญาตให้
นำสำเนาหรือพยานบุคคลมาสืบก็ได้

(๓) ต้นฉบับเอกสารที่อยู่ในความอารักขาหรือในความควบคุมของทางราชการนั้น จะนำมาแสดงได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตของรัฐมนตรี หัวหน้ากรมกอง หัวหน้าแผนก หรือผู้รักษาการแทนในตำแหน่งนั้นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณีเสียก่อน อนึ่งนอกจากศาลจะได้กำหนดเป็นอย่างอื่น สำเนาเอกสารหรือข้อความที่คัดจากเอกสารเหล่านั้น ซึ่งรัฐมนตรี หัวหน้ากรมกอง หัวหน้าแผนก หรือผู้รักษาการแทนในตำแหน่งนั้นๆ ได้รับรองถูกต้องแล้ว ให้ถือว่าเป็นอันเพียงพอในการที่จะนำมาแสดง

มาตรา ๕๔ เมื่อใดมีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง ห้ามมิให้ศาลยอมรับฟังพยานบุคคลในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ แม้ถึงว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยินยอมก็ดี

(ก) ขอสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร เมื่อไม่สามารถนำเอกสารมาแสดง

(ข) ขอสืบพยานบุคคลประกอบข้ออ้างอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อได้นำเอกสารมาแสดงแล้วว่า ยังมีข้อความเพิ่มเติมตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในเอกสารนั้นอยู่อีก

แต่ว่าบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มิให้ใช้บังคับในกรณีที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (๒) แห่งมาตรา ๕๓ และมีให้ถือว่าเป็นการตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะกล่าวอ้างและนำพยานบุคคลมาสืบประกอบข้ออ้างว่า พยานเอกสารที่แสดงนั้น เป็นเอกสารปลอมหรือไม่ถูกต้องทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือสัญญาหรือหนังสืออย่างอื่นที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด

มาตรา ๕๕ ห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใดเว้นแต่บุคคลนั้น

(๑) สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ และ

(๒) เป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้นมาด้วยตนเองโดยตรง แต่ความในชั้นนี้ให้ใช้ได้ต่อเมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายโดยชัดแจ้ง หรือคำสั่งของศาลว่าให้เป็นอย่างอื่น

ถ้าศาลไม่ยอมรับไว้ซึ่งคำเบิกความของบุคคลใด เพราะเห็นว่าบุคคลนั้นจะเป็นพยานหรือให้การตั้งกล่าวข้างต้นไม่ได้ และคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องร้องคัดค้านก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดยางงานระบุนามพยาน เหตุผลที่ไม่ยอมรับและข้อคัดค้านของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องไว้ ส่วนเหตุผลที่คู่ความฝ่ายคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดยกไว้ในรายงานหรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวน

มาตรา ๕๖ พยานที่เป็นคนหูหนวก หรือเป็นใบ้หรือทั้งหูหนวกและเป็นใบ้ นั้นอาจถูกถามหรือให้คำตอบโดยวิธีเขียนหนังสือ หรือโดยวิธีอื่นใดที่สมควรได้ และคำเบิกความของบุคคลนั้น ๆ ให้ถือว่าเป็นพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายนี้

มาตรา ๕๗ คู่ความฝ่ายหนึ่ง จะอ้างคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเป็นพยานของตนหรือจะอ้างตนเองเป็นพยานก็ได้

มาตรา ๕๘ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะอ้าง บุคคลใดเป็นพยานของตนก็ได้ เมื่อบุคคลนั้นเป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญในศิลป วิทยาศาสตร์ การฝีมือ การค้า หรือการงานที่ทำ หรือในกฎหมายต่างประเทศ และซึ่งความเห็นของพยานอาจเป็นประโยชน์ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อความในประเด็น ทั้งนี้ไม่ว่าพยานจะเป็นผู้มีอาชีพในการนั้นหรือไม่

มาตรา ๕๙ ถ้าศาลเห็นว่า จำเป็นที่ต้องตรวจบุคคล วัตถุ สถานที่ หรือตั้งผู้เชี่ยวชาญตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๙ และ ๑๓๐ เมื่อศาลเห็นสมควร ไม่ว่าจะการพิจารณาคดีจะอยู่ในชั้นใด หรือเมื่อมีคำขอของคู่ความฝ่ายใดภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา ๘๗ และ ๘๘ ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดการตรวจหรือการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเช่นว่านั้นได้

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ ไม่ตัดสิทธิของคู่ความ ในอันที่จะเรียกบุคคลผู้มีความรู้เชี่ยวชาญมาเป็นพยานฝ่ายตนได้

มาตรา ๑๐๐ ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนวันสืบพยาน แต่ต้องไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน คู่ความฝ่ายหนึ่งอาจส่งคำบอกกล่าวแจ้งรายการข้อเท็จจริงซึ่งตนประสงค์จะอ้างอิงไปให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง และขอให้คู่ความฝ่ายนั้นแจ้งว่าจะรับรองข้อเท็จจริงนั้นว่าถูกต้องหรือไม่

ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตอบคำบอกกล่าวภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับ และถ้าตนยอมรับว่าข้อเท็จจริงนั้นทั้งหมดหรือบางส่วนเป็นการถูกต้องแล้ว ให้คู่ความฝ่ายที่ส่งคำบอกกล่าวทำคำแถลงแจ้งข้อเท็จจริงตามที่รับกันนั้น และลงลายมือชื่อคู่ความทั้งสองฝ่ายไว้เป็นสำคัญ แล้วยื่นต่อศาลในวันสืบพยานหรือก่อนวันสืบพยาน

ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ตอบคำบอกกล่าว และศาลเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นได้รับคำบอกกล่าวโดยชอบแล้ว เมื่อคู่ความฝ่ายที่ส่งคำบอกกล่าวร้องขอในวันที่ศาลสืบพยาน ให้ศาลถามคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งว่าจะยอมรับข้อเท็จจริงตามที่ได้แจ้งไปในคำบอกกล่าวนั้นว่าถูกต้องหรือไม่ และให้ศาลจดคำตอบของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งลงไว้ในสำเนาคำบอกกล่าว ซึ่งคู่ความฝ่ายที่ส่งคำบอกกล่าว ยื่นไว้ต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวนความ หรือศาลจะจกรายงานพิสดารไว้ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นควร

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ ให้ใช้บังคับโดยอนุโลมแก่เรื่องเอกสารทั้งหมดหรือฉบับใดฉบับหนึ่งที่คู่ความแสดงความจำนงจะอ้างอิงด้วย แต่ต้องส่งสำเนาเอกสารไปพร้อมกับคำบอกกล่าว และต้นฉบับเอกสารนั้นต้องมีอยู่ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตรวจดูได้เมื่อต้องการ เว้นแต่ต้นฉบับนั้นอยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอก

มาตรา ๑๐๑ ถ้าบุคคลใดเกรงว่า พยานหลักฐานซึ่งตนอาจต้องอ้างอิงในภายหน้าจะสูญหายหรือยากแก่การนำมา หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดในคดีเกรงว่าพยานหลักฐานซึ่งตนจำนงจะอ้างอิงจะสูญหายเสียก่อนที่จะนำมาสืบ หรือ

เป็นการยากที่จะนำมาสืบในภายหลัง บุคคลนั้นหรือคู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำขอต่อศาลโดยทำเป็นคำร้องขอหรือคำร้องให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานหลักฐานนั้นไว้ทันที

เมื่อศาลได้รับคำขอเช่นว่านั้น ให้ศาลหมายเรียกผู้ขอและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องมายังศาล และเมื่อได้ฟังบุคคลเหล่านั้นแล้ว ให้ศาลสั่งคำขอตามที่เห็นสมควร ถ้าศาลสั่งอนุญาตตามคำขอแล้ว ให้สืบพยานไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ ส่วนรายงานและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนั้นให้ศาลเก็บรักษาไว้

มาตรา ๑๐๒ ให้ศาลที่พิจารณาคดี เป็นผู้สืบพยานหลักฐาน โดยจะสืบในศาลหรือนอกศาล ณ ที่ใดๆ ก็ได้ แล้วแต่ศาลจะสั่งตามที่เห็นสมควรตามความจำเป็นแห่งสภาพของพยานหลักฐานนั้น

แต่ถ้าศาลที่พิจารณาคดีเห็นเป็นการจำเป็น ให้มีอำนาจมอบให้ผู้พิพากษาคคนใดคนหนึ่งในศาลนั้น หรือตั้งให้ศาลอื่นสืบพยานหลักฐานแทนได้ ให้ผู้พิพากษาที่รับมอบหรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งนั้นมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับศาลที่พิจารณาคดี รวมทั้งอำนาจที่จะมอบให้ผู้พิพากษาคคนใดคนหนึ่งในศาลนั้น หรือตั้งศาลอื่นให้ทำการสืบพยานหลักฐานแทนต่อไปด้วย

ถ้าศาลที่พิจารณาคดีได้แต่งตั้งให้ศาลอื่นสืบพยานแทน คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะแถลงต่อศาลที่พิจารณาคดีว่า ตนมีความจำนงจะไปฟังการพิจารณาก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลที่ได้รับแต่งตั้งแจ้งวันกำหนดสืบพยานหลักฐานให้ผู้ขอทราบล่วงหน้าอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าเจ็ดวัน คู่ความที่ไปฟังการพิจารณานั้นขอที่จะใช้สิทธิได้เสมือนหนึ่งว่ากระบวนพิจารณานั้นได้ดำเนินในศาลที่พิจารณาคดี

ให้ส่งสำเนาคำฟ้อง และคำให้การพร้อมด้วยเอกสารและหลักฐานอื่น ๆ อันจำเป็นเพื่อสืบพยานหลักฐานไปยังศาลที่ได้รับแต่งตั้งดังกล่าวแล้ว ถ้าคู่ความฝ่ายที่อ้างถึงพยานหลักฐานนั้นมิได้แถลงความจำนงที่จะไปฟังการพิจารณา ก็ให้แจ้งไปให้ศาลที่ได้รับแต่งตั้งทราบข้อประเด็นที่จะสืบ เมื่อได้สืบพยานหลักฐาน

เสร็จแล้ว ให้เป็นหน้าที่ของศาลที่รับแต่งตั้งจะต้องส่งรายงานที่จำเป็นและเอกสารอื่น ๆ ทั้งหมดอันเกี่ยวข้องในการสืบพยานหลักฐานไปยังศาลที่พิจารณาคดี

มาตรา ๑๐๓ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการขาดนัด การร้องขอต่อ และการขับไล่ออกนอกศาล ห้ามมิให้ศาลที่พิจารณาคดี หรือผู้พิพากษาที่รับมอบหมาย หรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งดังกล่าวข้างต้นทำการสืบพยานหลักฐานใด โดยมีได้ให้โอกาสเต็มที่แก่คู่ความทุกฝ่ายในอันที่จะมาฟังการพิจารณา และใช้สิทธิเกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาเช่นว่านั้น ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ ไม่ว่าพยานหลักฐานนั้นคู่ความฝ่ายใดจะเป็นผู้อ้างถึง หรือศาลเป็นผู้สั่งให้สืบ

มาตรา ๑๐๔ ให้ศาลมีอำนาจเต็มที่ในอันที่จะวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำมาสืบนั้นจะเกี่ยวกับประเด็นและเป็นอันเพียงพอ ให้เชื่อฟังเป็นยุติได้หรือไม่ แล้วพิพากษาคดีไปตามนั้น

มาตรา ๑๐๕ คู่ความฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานหลักฐาน กระทำให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมหรือค่าธรรมเนียมเกินกว่าที่ควรเสีย ค่าฤชาธรรมเนียมที่เพิ่มขึ้นนั้น ให้ถือว่าเป็นค่าฤชาธรรมเนียมอันไม่จำเป็นตามความหมายแห่งมาตรา ๑๖๖ และให้คู่ความฝ่ายที่ก่อให้เกิดขึ้นนั้นเป็นผู้ออกใช้ให้

หมวด ๒

ว่าด้วยการมาศาลของพยานและการซักถามพยาน

มาตรา ๑๐๖ ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถนำพยานของตนมาศาลได้เอง คู่ความฝ่ายนั้นอาจขอต่อศาลก่อนวันสืบพยาน ให้ศาลออกหมายเรียกพยานมาศาลได้ แต่ต้องให้พยานรู้ล่วงหน้าอย่างน้อยสามวัน

หมายเรียกพยานต้องมีข้อความดังนี้

- (๑) ชื่อและตำบลที่อยู่ของพยาน ชื่อคู่ความ และศาล
- (๒) สถานที่และวันเวลาซึ่งพยานจะต้องไป
- (๓) กำหนดโทษ ที่จะต้องรับในกรณีที่ไปไม่ไปตาม หมายเรียก และเบิกความเท็จ

ถ้าศาลเห็นว่าพยานจะไม่สามารถเบิกความได้โดยมิได้เตรียม ศาลจะจดแจ้งข้อเท็จจริงซึ่งพยานอาจถูกซักถามลงไว้ในหมายเรียกด้วยก็ได้

มาตรา ๑๐๗ ถ้าศาลเห็นว่าในการสืบสวนหาความจริง จำเป็นต้องไปสืบพยาน ณ สถานที่ซึ่งข้อเท็จจริงอันประสงค์จะให้พยานเบิกความนั้นได้เกิดขึ้น ให้ศาลหรือผู้พิพากษาที่รับมอบ หรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อการนั้นส่งหมายเรียกไปยังพยานระบุสถานที่และวันเวลาที่จะไปสืบพยาน แล้วสืบพยานไปตามนั้น

มาตรา ๑๐๘ พยานที่ได้รับหมายเรียก โดยชอบตั้งที่บัญญัติไว้ในสองมาตราก่อนนั้น จำต้องไป ณ สถานที่และตามวันเวลาที่กำหนดไว้

แต่พยานต่อไปนี้ไม่จำต้องไปศาลดังกล่าวข้างต้น คือ

- (๑) สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระราชินี พระยุพราช หรือผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ไม่ว่าในกรณีใด ๆ
- (๒) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา ไม่ว่าในกรณีใด ๆ
- (๓) บุคคลใด ๆ ที่อ้างว่าไม่สามารถจะไปศาลดังกล่าวข้างต้นเพราะเจ็บป่วย หรือมีข้อแก้ตัวอันจำเป็นอย่างอื่น โดยได้แจ้งเหตุนี้ให้ศาลทราบแล้ว และศาลเห็นว่าข้ออ้างหรือข้อแก้ตัวนั้นฟังได้

ในกรณีเหล่านี้ ให้ศาลหรือผู้พิพากษาที่รับมอบ หรือศาลที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อการนั้นส่งคำบอกกล่าว หรือในกรณีที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (๓) ให้ส่งหมายเรียกไปยังพยานโดยระบุสถานที่และวันเวลาที่จะไปสืบ แล้วสืบพยานไปตามนั้น

มาตรา ๑๐๕ เมื่อพยานคนใดได้เบิกความแล้ว ไม่ว่าจะพยานนั้นจะได้รับการเรียก หรือคู่ความนำมาเองก็ดี พยานนั้นย่อมหมดหน้าที่ที่จะอยู่ที่ศาลอีกต่อไป เว้นแต่ศาลจะได้สั่งให้พยานนั้นรอคอยอยู่ตามระยะเวลาที่ศาลจะกำหนดไว้

มาตรา ๑๐๖ ถ้าพยานคนใดที่คู่ความได้บอกกล่าวความจำนงจะอ้างอิงคำเบิกความของพยานโดยชอบแล้ว ไม่ไปศาลในวันกำหนดนัดสืบพยานนั้น ศาลชอบที่จะดำเนินการพิจารณาต่อไป และช้ขาดศักดิ์สันคตโดยไม่ต้องสืบพยานเช่นว่านั้นได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตราต่อไปนี้

มาตรา ๑๐๗ เมื่อศาลเห็นว่าคำเบิกความของ พยานที่ไม่มาศาลเป็นข้อสำคัญในการวินิจฉัยชี้ขาดคดี

(๑) แต่ศาลเห็นว่าข้ออ้างว่าพยานไม่สามารถมาศาลนั้น เป็นเพราะความป่วยเจ็บของพยาน หรือพยานมีข้อแก้ตัวอันจำเป็นอย่างอื่นที่ฟังได้ ศาลจะเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีไปเพื่อให้พยานมาศาล หรือเพื่อสืบพยานนั้น ณ สถานที่และเวลาอันควรแก่พฤติการณ์ก็ได้ หรือ

(๒) ศาลเห็นว่าพยานได้รับการเรียกโดยชอบแล้ว จงใจไม่ไปยังศาลนั้น หรือได้รับคำสั่งศาลให้รอคอยอยู่แล้วจงใจหลบเลี่ยง ศาลจะเลื่อนการนั่งพิจารณาคดีไปและออกหมายจับ และเอาตัวพยานกักขังไว้จนกว่าพยานจะได้เบิกความตามวันที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ ทั้งนี้ไม่เป็นการลบล้างโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๗ แห่งกฎหมายลักษณะอาญา

มาตรา ๑๐๘ ก่อนเบิกความพยานทุกคนต้องสาบานตนตามลัทธิศาสนา หรือจารีตประเพณีแห่งชาติของตน หรือกล่าวคำปฏิญาณว่าจะให้การตามสัจจะจริงเสียก่อน ยกเว้นแต่บุคคลต่อไปนี้

- (๑) บุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบสี่ปี หรือหย่อนความรู้สติและชอบ
- (๒) พระภิกษุและสามเณรในพุทธศาสนา

(๓) บุคคลซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายตกลงกันว่าไม่ต้องให้สาบาน

มาตรา ๑๑๓ พยานทุกคนต้องเบิกความด้วยวาจา และห้ามไม่ให้พยานอ่านข้อความที่เขียนมา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล หรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ

มาตรา ๑๑๔ ห้ามไม่ให้พยานเบิกความ ต่อหน้าพยานอื่น ที่จะเบิกความภายหลัง และศาลมีอำนาจที่จะสั่งพยานอื่นที่อยู่ในห้องพิจารณาคดีให้ออกไปเสียได้

แต่ถ้าพยานคนใดเบิกความโดยได้ฟังคำพยานคนก่อนเบิกความต่อหน้าตนมาแล้ว และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างว่าศาลไม่ควรฟังคำเบิกความเช่นว่านี้ เพราะเป็นการผิดระเบียบ ถ้าศาลเห็นว่าคำเบิกความเช่นว่านี้เป็นที่เชื่อฟังได้ หรือมิได้เปลี่ยนแปลงไปโดยได้ฟังคำเบิกความของพยานคนก่อน หรือไม่สามารถทำให้คำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลเปลี่ยนแปลงไปได้ ศาลจะไม่ฟังว่าคำเบิกความเช่นว่านี้เป็นผิดระเบียบก็ได้

มาตรา ๑๑๕ พระภิกษุสามเณรในพุทธศาสนา แม้ม้าเป็นพยานจะไม่ยอมเบิกความหรือตอบคำถามใด ๆ ก็ได้

มาตรา ๑๑๖ ในเบื้องต้นให้พยานตอบคำถามเรื่องนาม อายุ ตำแหน่ง หรืออาชีพ ภูมิลำเนาและความเกี่ยวข้องกับคู่ความ

แล้วศาลอาจปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

(๑) ศาลเป็นผู้ถามพยานเอง กล่าวคือ แจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งต้องการสืบแล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้น ๆ โดยวิธีเล่าเรื่องตามลำพัง หรือโดยวิธีตอบคำถามของศาล หรือ

(๒) ให้คู่ความซักถามและถามค้านพยานไปที่เดียว ตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้

(๕) **มาตรา ๑๑๗** คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานชอบที่จะตั้งข้อซักถามพยานได้ในทันทีที่พยานได้สาบานตนและแสดงตนตามมาตรา ๑๑๒ และ ๑๑๖ แล้ว หรือถ้าศาลเป็นผู้ซักถามพยานก่อน ก็ให้คู่ความซักถามได้ต่อเมื่อศาลได้ซักถามเสร็จแล้ว

เมื่อคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานได้ซักถามพยานเสร็จแล้ว คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งชอบที่จะถามค้านพยานนั้นได้

เมื่อได้ถามค้านพยานเสร็จแล้ว คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานชอบที่จะถามตั้งได้

เมื่อได้ถามตั้งพยานเสร็จแล้ว ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใด ซักถามพยานอีก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล ถ้าคู่ความฝ่ายใดได้รับอนุญาตให้ถามพยานได้ ดังกล่าวนี้ คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งย่อมถามค้านพยานได้อีกในข้อที่เกี่ยวกับคำถามนั้น

คู่ความที่ระบุพยานคนใดไว้ จะไม่ติดใจสืบพยานคนนั้นก็ได้ ในเมื่อพยานคนนั้นยังมีได้เบิกความตามข้อถามของศาลหรือของคู่ความฝ่ายที่อ้าง แต่ถ้ายานได้เริ่มเบิกความแล้ว พยานอาจถูกถามค้านหรือถามตั้งได้

ถ้าพยานเบิกความเป็นปรบักษ์แก่คู่ความฝ่ายที่อ้างตนมา คู่ความฝ่ายนั้นอาจขออนุญาตต่อศาล เพื่อซักถามพยานนั้น เสมือนหนึ่งพยานนั้นเป็นพยานซึ่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างมา

การซักถามพยานก็ดี การซักค้านพยานก็ดี การถามตั้งพยานก็ดี ถ้าคู่ความคนใดได้ตั้งทนายความไว้หลายคน ให้ทนายความคนเดียวเป็นผู้ถาม เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๑๘ ในการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานจะซักถามพยาน กัด หรือถามตั้งพยานก็ดี ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้นใช้คำถามนำ เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากศาล

ในการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานจะถามถึงพยาน ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายนั้นใช้คำถามอื่นใดนอกจากคำถามที่เกี่ยวกับคำพยานเบิกความตอบคำถามค้าน

ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานด้วย

(๑) คำถามอื่นไม่เกี่ยวกับประเด็นแห่งคดี

(๒) คำถามที่อาจทำให้พยาน หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกต้องรับโทษทางอาญา หรือคำถามที่เป็นหมิ่นประมาทพยาน เว้นแต่คำถามเช่นว่านั้นเป็นข้อสารสำคัญในชั้นที่จะชี้ขาดข้อพิพาท

ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานฝ่ายอื่นต่อทนายอัยการแห่งมาตรา ๑๑๕ เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งร้องคัดค้าน ศาลมีอำนาจที่จะชี้ขาดว่าควรให้ใช้คำถามนั้นหรือไม่ ในกรณีเช่นนี้ ถ้าคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องคัดค้านคำชี้ขาดของศาล ก่อนที่ศาลจะดำเนินคดีต่อไป ให้ศาลจดไว้ในรายงานซึ่งคำถามและข้อคัดค้าน ส่วนเหตุที่คู่ความคัดค้านยกขึ้นอ้างนั้น ให้ศาลใช้ดุลพินิจจดลงในรายงาน หรือกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นคำแถลงเป็นหนังสือเพื่อรวมไว้ในสำนวน

มาตรา ๑๑๕ ไม่ว่าเวลาใด ๆ ในระหว่างที่พยานเบิกความ หรือภายหลังจากที่พยานได้เบิกความแล้ว แต่ก่อนมีคำพิพากษา ให้ศาลมีอำนาจที่จะถามพยานด้วยคำถามใด ๆ ตามที่เห็นว่าจำเป็น เพื่อให้คำเบิกความของพยานบริบูรณ์ หรือชัดเจนยิ่งขึ้น หรือเพื่อสอบสวนถึงพฤติการณ์ที่ทำให้พยานเบิกความเช่นนั้น

ถ้าพยานสองคนหรือ ถ้วนันเบิกความขัดกัน ในข้อ สำคัญแห่ง ประเด็น เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอ ให้ศาลมีอำนาจเรียกพยานเหล่านั้นมาสอบถามปากคำพร้อมกันได้

มาตรา ๑๒๐ ถ้าคู่ความฝ่ายใดอ้างว่าคำเบิกความ ของพยานคนใดที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้าง หรือที่ศาลเรียกมา ไม่ควรเชื่อฟังโดยเหตุผลซึ่งศาลเห็นว่ามีมูล ศาลอาจยอมให้คู่ความฝ่ายนั้นนำพยานหลักฐาน มาสืบสนับสนุนข้ออ้างของตนได้แล้วแต่จะเห็นควร

มาตรา ๑๒๑ ในการนั่งพิจารณาทุกครั้ง เมื่อพยานคนใดเบิกความแล้ว ให้ศาลอ่านคำเบิกความนั้นให้พยานฟัง และให้พยานลงลายมือชื่อไว้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๘ และ ๕๐

หมวด ๓

การนำพยานเอกสารมาสืบ

มาตรา ๑๒๒ เมื่อคู่ความฝ่ายใดอ้างถึงเอกสารฉบับใดเป็นพยานหลักฐานและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านเอกสารนั้น ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๕ ถ้าต้นฉบับเอกสารอยู่ในความครอบครองของคู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสาร ให้คู่ความฝ่ายนั้นนำต้นฉบับเอกสารมาแสดงต่อศาลในวันสืบพยาน

ไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนมีคำพิพากษา ถ้าศาลได้กำหนดให้คู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสารส่งต้นฉบับต่อศาล โดยที่ศาลเห็นสมควร หรือโดยที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำขอ ให้คู่ความฝ่ายนั้นส่งต้นฉบับเอกสารต่อศาล เพื่อศาลหรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะตรวจดูได้ตามเงื่อนไขซึ่งจะได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการนี้ หรือตามที่ศาลจะได้กำหนด แต่

(๑) ถ้าไม่สามารถจะนำมา หรือยื่นต้นฉบับเอกสารดังกล่าวข้างต้น คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ในวันหรือก่อนวันที่กำหนดให้นำมาหรือให้ยื่นต้นฉบับเอกสารนั้น แสดงให้ทราบถึงความไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามได้พร้อมทั้งเหตุผล ถ้าศาลเห็นว่าผู้ยื่นคำขอไม่สามารถที่จะนำมาหรือยื่นต้นฉบับเอกสารได้ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้นำต้นฉบับเอกสารมาในวันต่อไปหรือจะสั่งเป็นอย่างอื่นตามที่เห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมก็ได้ ในกรณีที่ผู้ยื่นคำขอมีความประสงค์เพียงให้ศาลขยายระยะเวลาที่ตนจะต้องนำมาหรือยื่นต้นฉบับเอกสารนั้น คำขอนั้นจะทำได้

(๒) ถ้าการที่จะนำมาหรือยื่นต้นฉบับเอกสารต่อศาลนั้น จะเป็นเหตุให้เกิดการสูญหาย หรือบุบสลาย หรือมีข้อขัดข้องโดยอุปสรรคสำคัญ หรือ

ความลำบากยากยิ่งใด ๆ คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารอาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ในวัน หรือก่อนวันสืบพยาน แถลงให้ทราบถึงเหตุเสียหายอุปสรรค หรือความลำบากเช่นว่านั้น ถ้าศาลเห็นว่าต้นฉบับเอกสารนั้นไม่อาจนำมาหรือยื่นต่อศาลได้ ศาลจะมีคำสั่งให้ยื่นต้นฉบับเอกสารนั้น ณ สถานที่ใด ต่อเจ้าพนักงานคนใดและภายในเงื่อนไขใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ หรือจะมีคำสั่งให้คัดสำเนาที่รับรองว่าถูกต้องทั้งฉบับ หรือเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องแก่เรื่องมาขึ้นแทนต้นฉบับก็ได้

(๖) มาตรา ๑๒๓ ถ้าต้นฉบับเอกสารซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเป็นพยานหลักฐานนั้นอยู่ในความครอบครองของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงจะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขอให้ส่งคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งส่งต้นฉบับเอกสารแทนการที่ตนจะต้องส่งสำเนาเอกสารนั้นก็ได้อีก ถ้าศาลเห็นว่าเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐานสำคัญและคำร้องนั้นฟังได้ ให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยื่นต้นฉบับเอกสารต่อศาลภายในเวลาอันสมควร แล้วแต่ศาลจะกำหนด ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีต้นฉบับเอกสารอยู่ในครอบครองไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเช่นว่านั้น ให้ถือว่าข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่ผู้ขอจะต้องนำสืบโดยเอกสารนั้น คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ยอมรับแล้ว

ถ้าต้นฉบับเอกสารอยู่ในความครอบครองของบุคคลภายนอก หรือในครอบครองของทางราชการ หรือของเจ้าหน้าที่ซึ่งคู่ความที่อ้างอิงไม่อาจร้องขอโดยตรงให้ส่งเอกสารนั้นมาได้ ให้นำบทบัญญัติในวรรคก่อน ว่าด้วยการที่คู่ความฝ่ายที่อ้างอิงเอกสารยื่นคำขอ และการที่ศาลมีคำสั่งมาไว้บังคับโดยอนุโลม แต่ชั้นฝ่ายที่อ้างอิงต้องส่งคำสั่งศาลแก่ผู้ครอบครองเอกสารนั้นล่วงหน้าอย่างน้อยเจ็ดวัน ถ้าไม่ได้เอกสารนั้นมาสืบตามกำหนด เมื่อศาลเห็นสมควร ก็ให้ศาลสืบพยานต่อไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๓ (๒)

มาตรา ๑๒๔ ถ้าคู่ความฝ่ายที่อ้างเอกสาร ไม่ยอม นำมาหรือยื่นต้นฉบับเอกสาร หรือถ้าคู่ความฝ่ายนั้นได้ทำให้เสียหาย ทำลาย บิดบัง หรือทำด้วยประการอื่นใดให้เอกสารนั้นไร้ประโยชน์ โดยมุ่งหมายที่จะกีดกันไม่ให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารนั้นเป็นพยานหลักฐาน ให้ถือว่าข้อเท็จจริงแห่งข้ออ้างที่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องนำสืบโดยเอกสารนั้น คู่ความฝ่ายที่ไม่นำมาหรือยื่นเอกสารดังกล่าวข้างต้นนั้นได้ยอมรับแล้ว

มาตรา ๑๒๕ ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนวันสืบพยาน คู่ความฝ่ายที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยื่นต้น อาจคัดค้านการนำเอกสารนั้นมาสืบโดยเหตุที่ว่าไม่มีต้นฉบับ หรือว่าต้นฉบับนั้นปลอมทั้งฉบับ หรือบางส่วน หรือสำเนาอื่นไม่ถูกต้องกับต้นฉบับ คำคัดค้านเช่นว่านั้นให้บอกกล่าวไปยังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งก่อนวันสืบพยาน ถ้าคู่ความฝ่ายนั้นมีเหตุอันสมควรที่ไม่อาจทราบได้ก่อนวันสืบพยานว่าต้นฉบับเอกสารนั้นไม่มี หรือเอกสารนั้นปลอมหรือสำเนาไม่ถูกต้อง ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนศาลพิพากษา คู่ความฝ่ายนั้นจะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลขออนุญาตคัดค้านการอ้างเอกสาร มาสืบดังกล่าวข้างต้นก็ได้ ถ้าศาลเห็นว่าคู่ความฝ่ายนั้นไม่อาจยกข้อคัดค้านได้ก่อนนั้นและคำขอนั้นมีเหตุผลฟังได้ ก็ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ

ถ้าคู่ความฝ่ายนั้นไม่คัดค้านการอ้างเอกสารเสียก่อนวันสืบพยาน หรือศาลไม่อนุญาตให้คัดค้านภายหลังวันนั้น ห้ามไม่ให้คู่ความฝ่ายนั้นคัดค้านการมีอยู่และความแท้จริงของเอกสารนั้น หรือความถูกต้องแห่งสำเนาเอกสารนั้น แต่ทั้งนี้ไม่ตัดอำนาจของศาลในอันที่จะได้สวนและชี้ขาดในเรื่องการมีอยู่ ความแท้จริง หรือความถูกต้องเช่นว่านั้นในเมื่อศาลเห็นสมควร และไม่ตัดสิทธิของคู่ความฝ่ายนั้นที่จะอ้างว่าสัญญาหรือหนังสือที่ระบุไว้ในเอกสารนั้นไม่สมบูรณ์ หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งตีความหมายผิด

มาตรา ๑๒๖ ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตราต่อไปนี้ ถ้าคู่ความที่ถูกอีกฝ่ายหนึ่งอ้างอิงเอกสารมาเป็นพยานหลักฐานยันแก่ตน ปฏิเสธความแท้จริงของเอกสารนั้นหรือความถูกต้องแห่งสำเนาเอกสารนั้น และคู่ความฝ่ายที่อ้างยังคงยืนยันความแท้จริงหรือความถูกต้องแห่งสำเนาของเอกสาร ถ้าศาลเห็นสมควรให้ศาลชี้ขาดข้อโต้เถียงนั้นได้ทันทีในเมื่อเห็นว่ามีจำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานต่อไป หรือมีฉันทนให้ชี้ขาดในเมื่อได้สืบพยานตามวิธีต่อไปนี้ทั้งหมดหรือโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง คือ

(๑) ตรวจสอบบรรดาเอกสารที่มีได้ถูกคัดค้านแล้วจดลงไว้ซึ่งการมีอยู่หรือข้อความแห่งเอกสารที่ถูกคัดค้าน

(๒) ชักถามพยานที่ทราบการมีอยู่ หรือข้อความแห่งเอกสารที่ถูกคัดค้านหรือพยานผู้ที่สามารถเบิกความในข้อความแท้จริงแห่งเอกสาร หรือความถูกต้องแห่งสำเนา

(๓) ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเอกสารที่ถูกคัดค้านนั้น

ในระหว่างที่ยังมิได้ชี้ขาดตัดสินคดี ให้ศาลยึดเอกสารที่สงสัยว่าปลอมหรือไม่ถูกต้องไว้ แต่ความข้อนี้ไม่บังคับถึงเอกสารราชการซึ่งทางราชการเรียกคืนไป

มาตรา ๑๒๗ เอกสารมหาชนซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำขึ้น หรือรับรองหรือสำเนาอันรับรองถูกต้องแห่งเอกสารนั้น และเอกสารเอกชนที่มีคำพิพากษาแสดงว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้องนั้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของแท้จริงและถูกต้อง เป็นหน้าที่ของคู่ความฝ่ายที่ถูกอ้างเอกสารนั้นมายัน ต้องนำสืบความไม่บริสุทธิ์หรือความไม่ถูกต้องแห่งเอกสาร

หมวด ๔

การตรวจและการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญโดยศาล

มาตรา ๑๒๘ ถ้าการที่ศาลจะทำการตรวจนั้นเป็นการตรวจบุคคลหรือสิ่งหามิตรพัยซึ่งอาจนำมาศาลได้ ให้คู่ความฝ่ายที่ได้รับอนุญาตให้นำสืบพยาน เช่นว่านั้นนำบุคคลหรือทรัพย์สินนั้นมา ในวันสืบพยานหรือวันอื่นใดที่ศาลจะได้กำหนดให้นำมา

ถ้าการตรวจไม่สามารถกระทำได้ในศาล ให้ศาลทำการตรวจ ณ สถานที่ เวลา และภายในเงื่อนไข ตามที่ศาลจะเห็นสมควร แล้วแต่สภาพแห่งการตรวจนั้นๆ

มาตรา ๑๒๙ ในการที่ศาลจะมีคำสั่งให้แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมา ในมาตรา ๘๘ โดยที่ศาลเห็นสมควรหรือโดยที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ นั้น

(๑) การแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญเช่นว่านั้นให้อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่ศาลจะเรียกคู่ความมาให้ตกลงกันกำหนดตัวผู้เชี่ยวชาญที่จะแต่งตั้งนั้นก็ได้ แต่ศาลจะบังคับบุคคลใดให้เป็นผู้เชี่ยวชาญไม่ได้ นอกจากบุคคลนั้นได้ยินยอมลงชื่อเป็นผู้เชี่ยวชาญไว้ในทะเบียนผู้เชี่ยวชาญของศาลแล้ว

(๒) ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งอาจถูกคัดค้านได้ และต้องสาบานหรือปฏิญาณตน ที่มีสิทธิที่จะได้รับค่าธรรมเนียมและรับค่าใช้จ่ายที่ได้ ออกไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยกรณีนั้น

มาตรา ๑๓๐ ผู้เชี่ยวชาญที่ศาลแต่งตั้งอาจแสดงความเห็นด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ แล้วแต่ศาลจะต้องการ ถ้าศาลยังไม่เป็นที่พอใจในความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ทำเป็นหนังสือนี้ หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดเรียกร้องโดยทำเป็นคำร้องให้ศาลเรียกให้ผู้เชี่ยวชาญทำความเห็นเพิ่มเติมเป็นหนังสือ หรือเรียกให้มาศาลเพื่ออธิบายด้วยวาจาหรือให้ตั้งผู้เชี่ยวชาญคนอื่นอีก

ถ้าผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้งจะต้องแสดงความเห็นด้วยวาจา หรือต้องมาศาล เพื่ออธิบายด้วยวาจาให้นำบทบัญญัติในลักษณะนี้ว่าด้วยพยานบุคคลมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ลักษณะ ๖

คำพิพากษาและคำสั่ง

หมวด ๑

หลักทั่วไปว่าด้วยการชี้ขาดคดีสันคดี

มาตรา ๑๓๑ คดีที่ยื่นฟ้องต่อศาลนั้น ให้ศาลปฏิบัติดังนี้

(๑) ในเรื่องคำขอซึ่งคู่ความยื่นในระหว่าง การพิจารณาคดีนั้น โดยทำเป็นคำร้องหรือขอด้วยวาจาก็ดี ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตหรือยกเสียซึ่งคำขอเช่นว่านี้ โดยทำเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาก็ได้ แต่ถ้าศาลมีคำสั่งด้วยวาจาให้ศาลจดคำสั่งนั้นไว้ในรายงานพิสดาร

(๒) ในเรื่องประเด็นแห่งคดี ให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดโดยทำเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความตามที่บัญญัติไว้ในลักษณะนี้

มาตรา ๑๓๒ ให้ศาลมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความได้ โดยไม่ต้องมีคำวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นเรื่องนั้น และให้กำหนดเงื่อนไขในเรื่องคำอุทธรณ์เหมือนตามที่เห็นสมควร

(๑) เมื่อโจทก์ทั้งฟ้อง หรือถอนฟ้อง ตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗๕ และ ๑๗๕

(๒) เมื่อโจทก์ไม่หาประกันมาให้ตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕๓ และ ๒๗๗ หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายขาดนัดตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗๗, ๒๐๐ และ ๒๐๑

(๓) ถ้าความมรณะของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยังให้คดีนั้นไม่มีประโยชน์ต่อไป หรือถ้าไม่มีผู้ใดเข้ามาแทนที่คู่ความฝ่ายที่มรณะดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๔๒

(๔) เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้พิจารณาคดีรวมกันหรือให้แยกกัน ซึ่งเป็นเหตุให้ต้องโอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่ง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗ และ ๒๘

มาตรา ๑๓๓ เมื่อศาลมิได้จำหน่ายคดีออกจากสารบบความดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๒ ให้ศาลชี้ขาดคดีนั้นโดยทำเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งในวันที่สิ้นการพิจารณา แต่เพื่อการที่จะพิจาราคดีต่อไป ศาลจะเลื่อนการพิพากษาหรือการทำคำสั่งต่อไปในวันหลังก็ได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

มาตรา ๑๓๔ ไม่ว่าในกรณีใดๆ ห้ามมิให้ศาลที่รับฟ้องคดีไว้ ปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีโดยอ้างว่า ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดี หรือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับนั้นเคลือบคลุมหรือไม่บริบูรณ์

(๑) **มาตรา ๑๓๕** ในคดีที่เรียกร้องให้ชำระหนี้เป็นเงิน หรือมีการเรียกร้องให้ชำระหนี้เป็นเงินรวมอยู่ด้วย ไม่ว่าเวลาใดๆ ก่อนมีคำพิพากษา จำเลยจะนำเงินมาวางศาลเต็มจำนวนที่เรียกร้อง หรือแต่บางส่วน หรือตามจำนวนเท่าที่ตนคิดว่าพอแก่จำนวนที่โจทก์มีสิทธิเรียกร้องก็ได้ ทั้งนี้โดยชอบรับผิดหรือไม่ยอมรับผิดก็ได้

(๑) **มาตรา ๑๓๕** แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

(๘) มาตรา ๑๓๖ ในกรณีที่จำเลยวางเงินต่อศาลโดยยอมรับผิด ถ้าโจทก์พอใจยอมรับเงินที่จำเลยวางโดยไม่ตั้งใจเรียกร้องมากกว่านั้น และคดีไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยต่อไปอีก ให้ศาลพิพากษาคดีไปตามนั้น คำพิพากษานั้นเป็นที่สุด แต่ถ้าโจทก์ไม่พอใจในจำนวนเงินที่จำเลยวาง และยังคงตั้งใจที่จะดำเนินคดีเพื่อให้จำเลยต้องรับผิดในจำนวนเงินตามที่เรียกร้องต่อไปอีก จำเลยมีสิทธิถอนเงินที่วางไว้ นั้นได้โดยให้ถือเสมือนว่ามีได้มีการวางเงิน หรือจำเลยจะยอมให้โจทก์รับเงินนั้นไปก็ได้ ในกรณีเหล่านี้ โจทก์จะรับเงินไปหรือไม่ก็ตาม จำเลยไม่ต้องเสียดอกเบี้ยในจำนวนเงินที่วาง แม้ว่าจำเลยมีความรับผิดตามกฎหมายจะต้องเสีย ทั้งนั้นนับแต่วันที่จำเลยยอมให้โจทก์รับเงินไป

ในกรณีที่จำเลยวางเงินต่อศาลโดยไม่ยอมรับผิด จำเลยจะรับเงินคืนนี้คืนไปก่อนที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่ต้องรับผิดไม่ได้ การวางเงินเช่นว่านี้ไม่เป็นเหตุระงับการเสียดอกเบี้ย หากจำเลยมีความรับผิดตามกฎหมายจะต้องเสีย

มาตรา ๑๓๗ ในคดีที่เรียกร้องให้ชำระหนี้ค่างอื่นนอกจากให้ชำระเงิน จำเลยชอบที่จะทำการชำระหนี้นั้นได้โดยแจ้งให้ศาลทราบ ในคำให้การหรือแถลงโดยหนังสือเป็นส่วนหนึ่งต่างหากก็ได้

ถ้าโจทก์ขอมรับการชำระหนี้นั้นเป็นการพอใจเต็มตามที่เรียกร้องแล้ว ให้ศาลพิพากษาคดีไปตามนั้น และคำพิพากษานั้นให้เป็นที่สุด

ถ้าโจทก์ไม่พอใจในการชำระหนี้เช่นว่านั้น โจทก์ชอบที่จะดำเนินคดีนั้นต่อไปได้

มาตรา ๑๓๘ ในคดีที่คู่ความตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีโดยมิได้มีการถอนคำฟ้องนั้น และข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความกันนั้น ไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ให้ศาลจกรายงานพิสดารแสดง

ข้อความแห่งข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความเหล่านั้นไว้ แล้วพิพากษาไปตามนั้น

ห้ามมิให้อุทธรณ์คำพิพากษาเช่นว่านี้ เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีข้อกล่าวอ้างว่าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฉ้อฉล

(๒) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่าเป็นการละเมิดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของประชาชน

(๓) เมื่อคำพิพากษานั้นถูกกล่าวอ้างว่ามีได้เป็นไปตามข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความ

ถ้าคู่ความตกลงกันเพื่อยะแต่ให้เสนอคดีต่ออนุญาโตตุลาการ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับ

มาตรา ๑๓๕ เมื่อคดีสองเรื่องหรือว่านั้นขึ้นไปได้พิจารณารวมกันเพื่อสะดวกแก่การพิจารณา ศาลจะพิพากษาคดีเหล่านั้นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเสร็จการพิจารณาแล้ว จึงพิพากษาเรื่องอื่น ๆ ต่อไปภายหลังก็ได้

หมวด ๒

ข้อความและผลแห่งคำพิพากษาและคำสั่ง

(๑) **มาตรา ๑๔๐** การทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ดำเนินตามข้อบังคับต่อไปนี้

(๑) ศาลจะต้องประกอบด้วยจำนวนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยเขตอำนาจศาล และอำนาจผู้พิพากษา

(๒) ภายใต้งบบังคับบทบัญญัติมาตรา ๑๓๓ ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งจะต้องทำโดยผู้พิพากษาหลายคน คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นจะต้องบังคับตามความ

(๑) มาตรา ๑๔๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๓ ต่อมาแก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๘๕

เห็นของฝ่ายข้างมาก จำนวนผู้พิพากษาฝ่ายข้างมากนั้น ในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ต้องไม่น้อยกว่าสองคน และในศาลฎีกาไม่น้อยกว่าสามคน ในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ถ้าผู้พิพากษาคนใดมีความเห็นแย้ง ก็ให้ผู้พิพากษาคณะนั้นเขียนใจความแห่งความเห็นแย้งของตนกลัดไว้ในจำนวน และจะแสดงเหตุผลแห่งข้อแย้งไว้ด้วยก็ได้

ในศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์หรือประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เห็นสมควรจะให้มีการวินิจฉัยปัญหาใดในคดีเรื่องใดโดยที่ประชุมใหญ่ก็ได้

ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๑๓ ที่ประชุมใหญ่นี้ สำหรับศาลอุทธรณ์ให้ประกอบด้วยอย่างน้อยผู้พิพากษาหัวหน้าคณะไม่น้อยกว่า ๑๐ คน สำหรับศาลฎีกาให้ประกอบด้วยผู้พิพากษาทุกคนซึ่งอยู่ปฏิบัติหน้าที่ แต่ต้องไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนผู้พิพากษาแห่งศาลนั้น และให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ หรือประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี หรือผู้ทำการแทน เป็นประธาน

คำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก และถ้ามีคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานแห่งที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในคดีซึ่งที่ประชุมใหญ่ได้วินิจฉัยปัญหาแล้ว คำพิพากษาหรือคำสั่งคือ เป็นไปตามคำวินิจฉัยของที่ประชุมใหญ่ และต้องระบุไว้ด้วยว่าปัญหาข้อใดได้วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ ผู้พิพากษาที่เข้าประชุมแม้มิใช่เป็นผู้นั่งพิจารณา ก็ให้มีอำนาจพิพากษาหรือทำคำสั่งในคดีนั้นได้ และเฉพาะในศาลอุทธรณ์ให้ทำความเห็นแย้งได้ด้วย

(๓) การอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้อ่านข้อความทั้งหมดในศาลโดยเปิดเผย ตามเวลาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้ ต่อหน้าคู่ความทั้งสองฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลจดลงไว้ในคำพิพากษาหรือ

คำสั่ง หรือในรายงานซึ่งการอ่านนั้น และให้คู่ความที่มาศาลลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

ถ้าคู่ความไม่มาศาล ศาลจะงดการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ได้ ในกรณีเช่นว่านี้ให้ศาลจดแจ้งไว้ในรายงาน และให้ถือว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้อ่านตามกฎหมายแล้ว

เมื่อศาลที่พิพากษาคดี หรือที่ได้รับคำสั่งจากศาลสูงให้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งตามบทบัญญัติในมาตรานี้แล้ว ให้ถือว่าวันนั้นเป็นวันที่พิพากษาหรือมีคำสั่งคดีนั้น

มาตรา ๑๔๑ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้ทำเป็นหนังสือ และต้องกล่าวหรือแสดง

- (๑) ชื่อศาลที่พิพากษาคดีนั้น
- (๒) ชื่อคู่ความทุกฝ่ายและผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทน ถ้าหากมี
- (๓) รายการแห่งคดี
- (๔) เหตุผลแห่งคำวินิจฉัยทั้งปวง
- (๕) คำวินิจฉัยของศาลในประเด็นแห่งคดีตลอดทั้งคำอุทธรณ์แนบ

คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นต้องลงลายมือชื่อผู้พิพากษาที่พิพากษาหรือทำคำสั่ง หรือถ้าผู้พิพากษาคคนใดลงลายมือชื่อไม่ได้ ก็ให้ผู้พิพากษาอื่นที่พิพากษาหรือทำคำสั่งคดีนั้น หรืออธิบดีผู้พิพากษาแล้วแต่กรณี จดแจ้งเหตุที่ผู้พิพากษาคคนนั้นมิได้ลงลายมือชื่อและมีความเห็นพ้องด้วยคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น แล้วก๊อกลงไว้ในสำนวนความ

ในกรณีที่ศาลมีอำนาจทำคำสั่งหรือพิพากษาคดีได้ด้วยวาจา การที่ศาลจะต้องทำรายงานเกี่ยวกับคำสั่งหรือคำพิพากษานั้นไม่จำเป็นต้องจดแจ้งรายการแห่ง

คดีหรือเหตุผลแห่งคำวินิจฉัย แต่เมื่อคู่ความฝ่ายใดแจ้งความจำนงที่จะอุทธรณ์ หรือได้ยื่นอุทธรณ์ขึ้นมา ให้ศาลมีอำนาจทำคำสั่งแจ่มแจ้งแสดงรายการข้อสำคัญ หรือเหตุผลแห่งคำวินิจฉัยยกมัดไว้กับบันทึกนั้นภายในเวลาอันสมควร

มาตรา ๑๔๒ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ชี้ขาดคดี ต้องตัดสินตาม ข้อหาในคำฟ้องทุกข้อ แต่ห้ามมิให้พิพากษาหรือทำคำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่า หรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เว้นแต่

(๑) ในคดีฟ้องเรียกอสังหาริมทรัพย์ ให้พึงเข้าใจว่าเป็นประเภทเดียวกับฟ้องขอให้ขับไล่จำเลย ถ้าศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี เมื่อศาลเห็น สมควรศาลจะมีคำสั่งให้ขับไล่จำเลยก็ได้ คำสั่งเช่นว่านี้ให้ใช้บังคับตลอดถึงวงค์- ญาติทั้งหลายและบริวารของจำเลยที่อยู่บนอสังหาริมทรัพย์นั้น ซึ่งไม่สามารถ แสดงอำนาจพิเศษให้ศาลเห็นได้

(๒) ในคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกทรัพย์สินใดๆเป็นของตนทั้งหมด แต่พิจารณา ได้ความว่าโจทก์ควรได้แต่ส่วนแบ่ง เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะพิพากษาให้โจทก์ ได้รับแต่ส่วนแบ่งนั้นก็ได้

(๓) ในคดีที่โจทก์ฟ้องขอให้ชำระเงินพร้อมด้วยดอกเบี้ยจนถึงวันฟ้อง เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะพิพากษาให้จำเลยชำระดอกเบี้ยจนถึงวันที่ได้ชำระ เสร็จตามคำพิพากษาก็ได้

(๔) ในคดีที่โจทก์ฟ้องเรียกค่าเช่าหรือค่าเสียหายอันต่อเนื่องกันจนถึง วันฟ้อง เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะพิพากษาให้ชำระค่าเช่าและค่าเสียหายเช่น ว่านั้นจนถึงวันที่ได้ชำระเสร็จตามคำพิพากษาก็ได้

(๕) ในคดีที่อาจยกข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของ ประชาชนขึ้นอ้างได้นั้น เมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะยกข้อเหล่านั้นขึ้นวินิจฉัยแล้ว พิพากษาคดีไปก็ได้

มาตรา ๑๔๓ ถ้าในคำพิพากษาหรือคำสั่งใด มีข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ และมีได้มีการอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เมื่อศาลที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งนั้นเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความที่เกี่ยวข้องร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งเพิ่มเติมแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยนั้นให้ถูกต้องได้ แต่ถ้าได้มีการ อุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น อำนาจที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดนั้น ย่อมอยู่แก่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี คำขอให้แก้ไขข้อผิดพลาดหรือข้อผิดพลาดนั้น ให้ยื่นต่อศาลตั้งกล่าวแล้ว โดยกล่าวไว้ในฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา หรือโดยทำเป็นคำร้องส่วนหนึ่งต่างหาก

การทำคำสั่งเพิ่มเติมตามมาตรา นี้ จะต้องไม่เป็นการกลับหรือแก้คำวินิจฉัยในคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิม

เมื่อได้ทำคำสั่งเช่นว่านั้นแล้ว ห้ามไม่ให้คัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งเดิม เว้นแต่จะได้คัดค้านคำสั่งเพิ่มเติมนั้นรวมไปด้วย

มาตรา ๑๔๔ เมื่อศาลใดมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง วินิจฉัยชี้ขาด คดีหรือในประเด็นข้อใดแห่งคดีแล้ว ห้ามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนั้นอื่นเกี่ยวกับคดีหรือประเด็นที่ได้วินิจฉัยชี้ขาดแล้วนั้น เว้นแต่กรณีจะอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วย

(๑) การแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อยอื่น ๆ ตามมาตรา ๑๔๓

(๒) การพิจารณาใหม่แห่งคดี ซึ่งได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินไปฝ่ายเดียว ตามมาตรา ๒๐๘ และคดีที่เอกสารได้สูญหายหรือบุบสลายตามมาตรา ๕๓

(๓) การยื่น การยอมรับ หรือไม่ยอมรับ ซึ่งอุทธรณ์หรือฎีกาตามมาตรา ๒๒๘ และ ๒๔๗ และการดำเนินวิธีบังคับชั่วคราวในระหว่างการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาตามมาตรา ๒๕๔ วรรคสุดท้าย

(๔) การที่ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ส่งคดีคืนไปยังศาลล่างที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้น เพื่อให้พิพากษาใหม่หรือพิจารณาและพิพากษาใหม่ ตามมาตรา ๒๔๓

(๕) การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามมาตรา ๓๐๒ ทั้งนี้ไม่เป็นการตัดสิทธิในอันที่จะ บังคับตามบทบัญญัติแห่ง มาตรา ๑๖ และ ๒๔๐ ว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยศาลอื่นแต่งตั้ง

มาตรา ๑๔๕ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการอุทธรณ์ฎีกา และการพิจารณาใหม่ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ๆ ให้ถือว่าผูกพันคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลที่พิพากษาหรือมีคำสั่ง นับตั้งแต่วันที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่ง จนถึงวันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไข กลับหรืองดเสีย ถ้าหากมี

ถึงแม้ศาลจะได้กล่าวไว้โดยทั่วไปว่าให้ใช้คำพิพากษาบังคับแก่บุคคลภายนอก ซึ่งมีได้เป็นคู่ความในกระบวนการพิจารณาของศาลด้วยก็ดี คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นย่อมไม่ผูกพันบุคคลภายนอก เว้นแต่ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๒ (๑) ๒๔๕ และ ๒๗๔ และในข้อต่อไปนี้

(๑) คำพิพากษาเกี่ยวกับฐานะหรือความสามารถของบุคคล หรือ คำพิพากษาสั่งให้เลิกนิติบุคคล หรือคำสั่งเรื่องล้มละลายเหล่านี้ บุคคลภายนอกจะยกขึ้นอ้างหรือจะใช้ยื่นแก่บุคคลภายนอกก็ได้

(๒) คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินใด ๆ เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อาจใช้ยื่นแก่บุคคลภายนอกได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกนั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมีสิทธิติดว่า

มาตรา ๑๔๖ เมื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งอันเป็นที่สุดของสองศาลซึ่งต่างชั้นกัน ต่างกล่าวถึงการปฏิบัติชำระหนี้อันแบ่งแยกจากกันไม่ได้ และคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นขัดกัน ให้ถือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่สูงกว่า

ถ้าศาลชั้นต้นศาลเดียวกัน หรือศาลชั้นต้นสองศาลในลำดับชั้นเดียวกัน หรือศาลอุทธรณ์ ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งดังกล่าวมาแล้ว คู่ความในกระบวนการพิจารณาแห่งคดีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ขอที่จะยื่นคำร้องขอต่อศาลที่อยู่ในลำดับสูงขึ้นไปให้มีคำสั่งกำหนดว่าจะให้ถือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งใด คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๑๔๗ คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ซึ่งตามกฎหมายจะอุทธรณ์หรือฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ไม่ได้นั้น ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านเป็นต้นไป

คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ซึ่งอาจอุทธรณ์ฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ได้นั้น ถ้ามิได้อุทธรณ์ฎีกา หรือร้องขอให้พิจารณาใหม่ภายในเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่ระยะเวลาเช่นว่านั้นได้สิ้นสุดลง ถ้าได้มีอุทธรณ์ฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ และศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาหรือศาลชั้นต้นซึ่งพิจารณาคดีเรื่องนั้นใหม่ มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๒ คำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่มิได้มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีจากสารบบความ

คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลชั้นต้นซึ่งพิจารณาคดีนั้น ให้ออกใบสำคัญแสดงว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นได้ถึงที่สุดแล้ว

มาตรา ๑๔๘ คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีก ในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

- (๑) เมื่อเป็นกระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดี ตามคำพิพากษา หรือ คำสั่งของศาล
- (๒) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งได้กำหนดวิธีการชั่วคราว ให้อยู่ภายในบังคับที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกเสียได้ตามพฤติการณ์

(๓) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้ยกคำฟ้องเสียโดยไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะนำคำฟ้องมาขึ้นใหม่ ในศาลเดียวกันหรือในศาลอื่น ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยอายุความ

หมวด ๓

คำอุทธรณ์เนียม

ส่วนที่ ๑

การกำหนด การชำระคำอุทธรณ์เนียม และการดำเนินคดีอานา

(๑๐) มาตรา ๑๕๕ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยการดำเนินคดีอานา และว่าด้วยความรับผิดชอบที่สุดของคู่ความในเรื่องคำอุทธรณ์เนียม คำอุทธรณ์เนียมศาลในการยื่นคำฟ้อง ฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา หรือในการดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างอื่นตามที่ระบุไว้ในตารางท้ายประมวลกฎหมายนี้หรือในมาตรา ๑๕๐ นั้น ให้คู่ความผู้ยื่นคำฟ้อง ฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา หรือดำเนินกระบวนการพิจารณานั้น ๆ หรือคู่ความฝ่ายที่ศาลระบุไว้ในคำสั่งในกรณีที่กระบวนการพิจารณานั้นได้กระทำโดยคำสั่งศาลเป็นผู้ชำระ แต่ถ้าคู่ความฝ่ายซึ่งระบุไว้หรือคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ยอมชำระคำอุทธรณ์เนียมสำหรับกระบวนการพิจารณาเช่นนั้น ศาลจะมีคำสั่งให้งดการดำเนินกระบวนการพิจารณานั้นไว้ หรือจะสั่งให้เรียกคำอุทธรณ์เนียมศาลจากคู่ความทั้งสองฝ่าย หรือแต่ฝ่ายเดียวก็ได้

คำอุทธรณ์เนียมศาลนั้น ให้ชำระหรือนำมาวางศาลโดยวิธีปิดแสดตามจำนวนที่ต้องปิดลงไว้ใน คำคู่ความ คำร้อง ใบรับ หรือเอกสารอื่น ๆ นั้น

คำร้องขอฟ้องหรือต่อสู้ความอย่างคนอานา คำฟ้องหรือฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา หรือคำให้การหรือคำแก้อุทธรณ์หรือฎีกา ซึ่งได้ยื่นต่อศาลพร้อม

(๑๐) มาตรา ๑๕๕ วรรค ๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๓๓

ด้วยคำขอฟ้องหรือต่อสู้ความอย่างคนอนาถา ตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นไต่สวนอนาถาไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลและวางเงินศาล เว้นแต่ศาลจะได้ยกคำขอนั้นเสีย

มาตรา ๑๕๐ ในคดีที่คำขอให้เปลี่ยนแปลงทุกชั้นนั้น อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ ให้โจทก์เสียค่าชั้นศาลในศาลชั้นต้นตามจำนวนทุนทรัพย์ที่เรียกร้อง หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาท

ค่าชั้นศาลในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกานั้น ถ้าจำนวนทุนทรัพย์ที่เรียกร้อง หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทกันในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาเป็นอย่างเดียวกับในศาลชั้นต้น ให้ผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกาเสียตามจำนวนทุนทรัพย์ หรือราคาเช่นเดียวกันในศาลชั้นต้น แต่ถ้าผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกาได้รับความพอใจแต่บางส่วนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลล่างแล้ว และจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาต่ำกว่าในศาลชั้นต้น ให้ผู้อุทธรณ์หรือผู้ฎีกาเสียค่าชั้นศาลตามจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาต่ำนั้น

เมื่อได้ชำระค่าชั้นศาลแล้ว ถ้าทุนทรัพย์แห่งคำฟ้องหรือฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกาทวิชั้น โดยการยื่นคำฟ้องเพิ่มเติมหรือโดยประการอื่น ให้เรียกค่าธรรมเนียมศาลเพิ่มขึ้นตามที่บัญญัติไว้ในตารางท้ายประมวลกฎหมายนี้ และให้โจทก์นำมาชำระภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้แจ้งให้ทราบ

ถ้าเนื่องจากศาลได้มีคำสั่งให้พิจารณาคดีรวมกัน หรือให้แยกคดีกัน คำฟ้องใด หรือข้อหาอันมีอยู่ในคำฟ้องใด จะต้องโอนไปยังศาลอื่น หรือจะตั้งอรรถถ้อยยื่นต่อศาลนั้นใหม่ หรือต่อศาลอื่นเป็นคดีเรื่องหนึ่งต่างหาก ให้โจทก์ได้รับผ่อนผันไม่ต้องเสียค่าชั้นศาลในการยื่นหรือถ้อยยื่นคำฟ้องหรือข้อหาเช่นว่านั้นเว้นแต่จำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์สินแห่งคำฟ้องหรือข้อหาอันนั้นจะได้ทวิชั้น ในกรณีเช่นนี้ ค่าธรรมเนียมศาลเฉพาะที่ทวิชั้น ให้คำนวณและชำระตามที่บัญญัติไว้ในวรรคก่อน

(๑๑) มาตรา ๑๕๑ ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่รับคำฟ้อง หรือในกรณีที่มีการอุทธรณ์หรือฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ ถ้าศาลไม่ยอมรับฟ้องอุทธรณ์หรือฎีกา หรือคำขอให้พิจารณาใหม่นั้น ให้ศาลมีคำสั่งให้คืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมด นอกจากคำรับคำฟ้องและคำยื่นคำขอให้ออกหมายเรียกจำเลย

เมื่อได้มีการถอนคำฟ้อง หรือเมื่อศาลได้ตัดสินให้ยกคำฟ้องโดยไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะฟ้องคดีใหม่ หรือเมื่อคดีนั้นได้เสร็จเด็ดขาดลงโดยสัญญาหรือการประนีประนอมยอมความ ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งคืนค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือบางส่วนแก่คู่ความที่เกี่ยวข้องซึ่งได้เสียไว้ในเวลาขึ้นคำฟ้องได้ตามที่เห็นสมควร

ถ้าศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีคำสั่งให้ส่งสำนวนความคืนไปยังศาลล่างเพื่อตัดสินใหม่ หรือเพื่อพิจารณาใหม่ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๔๓ ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกามีอำนาจที่จะยกเว้นมิให้คู่ความต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาใหม่ หรือในการที่จะยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้านคำพิพากษาใหม่ของศาลล่างได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๑๕๒ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยความรับผิดชอบที่สุดของคู่ความในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียม และนอกจากศาลจะได้อำนาจไว้เป็นอย่างอื่น ค่าบ่วงการพยานตามที่ระบุไว้ในตารางต่อท้ายประมวลกฎหมายนี้และค่าบ่วงการผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้ง ให้ชำระตามคำสั่งศาลเมื่อพยานได้เบิกความแล้วหรือเมื่อศาลได้ตั้งผู้เชี่ยวชาญแล้ว โดยคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานหรือฝ่ายที่มีคำขอให้ศาลตั้งผู้เชี่ยวชาญหรือโดยคู่ความฝ่ายเดียวหรือหลายฝ่ายที่ศาลระบุตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๑

มาตรา ๑๕๓ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยความรับผิดชอบที่สุดของคู่ความในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียม

(๑) การชำระเงินค่าธรรมเนียมกองหมาย ในการส่งเอกสารแทนคู่ความฝ่ายใด โดยคู่ความฝ่ายนั้นร้องขอหรือโดยคำสั่งศาลนั้น ให้ใช้บทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๒ วรรคแรกบังคับโดยอนุโลม

(๒) ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๔ ค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี ตามที่บัญญัติไว้ในตารางต่อท้ายประมวลกฎหมายนี้ ให้หักออกจากเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตาม คำพิพากษาก่อนจ่ายเงินจำนวนอื่นที่จะต้องจ่ายจากเงินที่ได้นั้น

มาตรา ๑๕๔ ถ้าจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อปฏิบัติตามวิธีการเพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการพิจารณา หรือเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง และเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีเงินพอที่จะเสียค่าใช้จ่ายนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะเรียกให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาวางเงินไม่เกินร้อยละได้โดยพลัน

ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าจำนวนเงินที่วางไว้นั้นจะไม่พอ ก็ชอบที่จะบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ให้วางเงินอีกตามจำนวนที่เห็นสมควร แต่ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเห็นว่า การวางเงินอีกนั้นไม่จำเป็นหรือมากเกินไป ก็อาจยื่นคำขอต่อศาลโดยทำเป็นคำร้องภายในกำหนดสองวันนับตั้งแต่วันที่รับบอกกล่าว ขอให้ศาลกำหนดจำนวนเงินที่จะวางอีก หรือส่วนของจำนวนเงินซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ยอมเสียแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีนั้นได้

ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่วางเงินตามที่บัญญัติไว้ในวรรคแรกแห่งมาตรานี้โดยพลัน หรือไม่ยื่นคำขอภายในเวลาที่กำหนดไว้ในวรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะปฏิบัติตามวิธีการดังกล่าวแล้วจนกว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้

(๑๒) มาตรา ๑๕๕ ถ้าคู่ความคนใดอ้างว่าเป็นคนยากจน ไม่สามารถเสียค่าธรรมเนียมศาล ในศาลชั้นต้น หรือชั้นอุทธรณ์ หรือชั้นฎีกา เมื่อศาลได้ไต่สวนเป็นที่เชื่อได้ว่า คู่ความนั้นเป็นคนยากจนไม่มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าธรรมเนียม ก็ให้ศาลอนุญาตให้คู่ความนั้นฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาได้ แต่การขอเช่นว่านี้ ถ้าผู้ขอเป็นโจทก์ ผู้ขอจะต้องแสดงให้เห็นที่พอใจศาลด้วยว่า คดีของตนมีมูลที่จะฟ้องร้อง หรือในกรณีอุทธรณ์ หรือฎีกา ศาลเห็นว่ามีเหตุผลอันสมควรที่จะอุทธรณ์หรือฎีกา แล้วแต่กรณี

เมื่อคู่ความคนใดได้รับอนุญาตให้ฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาแล้ว ยื่นคำขอว่าความอย่างคนอนาถาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา แล้วแต่กรณีต่อมา ให้ถือว่าคู่ความนั้นยังเป็นคนยากจนอยู่ เว้นแต่จะปรากฏต่อศาลเป็นอย่างอื่น

(๑๓) มาตรา ๑๕๖ ผู้ใดมีความจำนงจะฟ้อง หรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา ให้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่จะฟ้องหรือได้ฟ้องคดีในวัน พร้อมกับคำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์ คำฟ้องฎีกา คำร้องสอด หรือคำให้การ แล้วแต่กรณีและสาบานตัวให้คำชี้แจงว่า ตนไม่มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าธรรมเนียมศาล ถ้าบุคคลนั้นตกเป็นคนยากจนลงภายหลัง จะยื่นคำขอในเวลาใด ๆ ก็ได้

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้จัดถ้อยคำสาบานของผู้ขอฟ้อง หรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถาแล้ว ให้ศาลจัดส่งสำเนาถ้อยคำเช่นนั้นไปให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง

(๑๒) มาตรา ๑๕๕ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๔๘๘

(๑๓) มาตรา ๑๕๖ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๘๘

พร้อมด้วยสำเนาคำขอฟ้องหรือต่อสู้คดีอย่างคนอนาถา และถ้าโจทก์เป็นผู้ยื่นคำขอเช่นว่านั้น ให้ส่งสำเนาคำฟ้องไปด้วย

เมื่อศาลได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายและทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตหรือยกคำขอนั้นเสีย ถ้าศาลอนุญาตตามคำขอ คำสั่งอนุญาตนั้นให้เป็นที่สุด

ถ้าศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แต่เฉพาะบางส่วน หรือมีคำสั่งให้ยกคำขอเสียทีเดียว ผู้ยื่นคำขออาจยื่นคำร้องขอต่อศาลให้พิจารณา คำขอนั้นใหม่เพื่ออนุญาตให้ตนนำพยานหลักฐานมาแสดงเพิ่มเติมว่าตนเป็นคนยากจนก็ได้

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แต่เฉพาะบางส่วนหรือมีคำสั่งให้ยกคำขอเสียทีเดียว ถ้าเป็นการขอฟ้องหรือต่อสู้คดีในชั้นศาลชั้นต้น ผู้ขออาจอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันมีคำสั่ง ถ้าเป็นการขอฟ้องหรือต่อสู้คดีในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ผู้ขออาจอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี โดยยื่นคำขอเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้นภายในกำหนดเดียวกัน คำสั่งของศาลอุทธรณ์เช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๑๕๗ เมื่อศาลอนุญาตให้บุคคลใดฟ้องหรือต่อสู้ความอย่างคนอนาถา บุคคลนั้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลนั้น ค่าธรรมเนียมเช่นว่านี้ให้รวมถึงเงินวางศาลในการยื่นฟ้องอุทธรณ์ หรือฎีกา ถ้าเป็นกรณีที่ศาลอนุญาตในระหว่างการพิจารณา การยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลนั้นให้ใช้บังคับแต่เฉพาะค่าธรรมเนียมศาล และเงินวางศาลที่จะต้องเสีย หรือวางภายหลังคำสั่งอนุญาตเท่านั้น ส่วนค่าธรรมเนียมศาล หรือเงินวางศาลที่เสียหรือวางไว้ก่อนคำสั่งเช่นว่านั้น เป็นอันไม่ต้องคืน

มาตรา ๑๕๘ ถ้าศาลเห็นว่า คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่บางส่วนของคู่ความทั้งสองฝ่าย ให้ศาลพิพากษา

ในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมโดยสั่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนั้นชำระต่อศาลในนามของบุคคลผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถา ซึ่งค่าฤชาธรรมเนียมที่ผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถานั้นได้ยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตามที่ศาลเห็นสมควร

มาตรา ๑๕๕ ถ้าปรากฏต่อศาลว่า บุคคลผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถานั้นมีทรัพย์สินพอจะเสียค่าฤชาธรรมเนียมได้ โดยมีอยู่แล้วในเวลาที่มีการฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถาก็ดี หรือมีขึ้นภายหลัง ก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีก็ดี ให้ศาลมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินเช่นว่านั้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ไว้รอคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียม ในกรณีเช่นว่านี้

ถ้าศาลเห็นว่าค่าฤชาธรรมเนียมจะเป็นพิบแก่คู่ความทั้งสองฝ่าย ให้ศาลมีคำสั่งให้เอาชำระค่าฤชาธรรมเนียมที่ผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถาได้ยกเว้นจากทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดตั้งที่กล่าวไว้ในวรรคแรก ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าศาลเห็นว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง จะต้องชำระค่าฤชาธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแทนผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถา ให้ศาลมีคำสั่งให้คู่ความฝ่ายนั้นชำระค่าฤชาธรรมเนียมต่อศาลในนามของผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถา แต่ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนั้นไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ให้ศาลเอาชำระค่าฤชาธรรมเนียมนั้นจากทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดตั้งที่กล่าวไว้ในวรรคแรก ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

ถ้าศาลเห็นว่า ผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถา จะต้องชำระค่าฤชาธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แทนคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง ให้ศาลมีคำสั่งให้เอาชำระค่าฤชาธรรมเนียมนั้นจากทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดตั้งที่กล่าวไว้ในวรรคแรก ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมที่ผู้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถาได้ยกเว้นนั้น ให้เอาชำระจากทรัพย์สินที่เหลือ ถ้าหากมี ตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร

มาตรา ๑๖๐ ถ้าผู้ที่ได้รับอนุญาตให้ฟ้องหรือต่อคู่ความอย่างคนอนาถา ประพฤติตนไม่เรียบร้อย เช่นดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญถึง

ขนาด หรือกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หรือจงใจประวิงความเร่งนั้น ศาลจะถอนอนุญาตเสียในเวลาใด ๆ ก็ได้ และบุคคลเช่นว่านั้นจำต้องรับผิดชอบค่าฤชาธรรมเนียมสำหรับกระบวนการพิจารณาภายหลังที่ศาลได้ถอนอนุญาตนั้นแล้ว

ส่วนที่ ๒

ความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๑๖๑ ภายใต้บังคับบทบัญญัติห้ามมาตราต่อไปนี้ ความรับผิดชอบที่สุดสำหรับค่าฤชาธรรมเนียมของคู่ความในคดี ย่อมตกอยู่แก่คู่ความฝ่ายที่แพ้คดี แต่อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะคู่ความฝ่ายใดจะชนะคดีเต็มตามข้อหาหรือแต่บางส่วน ศาลมีอำนาจที่จะพิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่ชนะคดีนั้นเสียค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง หรือให้คู่ความแต่ละฝ่ายเสียค่าฤชาธรรมเนียมส่วนของตน หรือตามส่วนแห่งค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายได้เสียไปก็ได้ ตามที่ศาลจะใช้ดุลพินิจโดยคำนึงถึงเหตุสมควร และความสุจริตในการสู้ความ หรือการดำเนินคดีของคู่ความทั้งปวง

ถ้ามิได้ระบุค่าฤชาธรรมเนียมชนิดใดไว้โดยเฉพาะ ค่าฤชาธรรมเนียมนั้น ให้รวมถึงค่าบวดยการพยาน ค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมในการส่งเอกสาร และบังคับคดีและค่าฤชาธรรมเนียม หรือค่าธรรมเนียมอื่น ๆ บรรดาที่กฎหมายบังคับให้เสีย

คดีที่ไม่มีข้อพิพาท ให้ฝ่ายเริ่มคดีเป็นผู้เสียค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๑๖๒ บุคคลที่เป็นโจทก์ร่วมกันหรือจำเลยร่วมกันนั้น หากต้องรับผิดชอบร่วมกันในค่าฤชาธรรมเนียมไม่ หากต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้เป็นเจ้าหนี้ร่วมหรือลูกหนี้ร่วม หรือศาลได้มีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๖๓ ถ้าคดีได้เสร็จเด็ดขาดลงโดยการตกลง หรือการประนีประนอมยอมความ หรืออนุญาโตตุลาการ คู่ความแต่ละฝ่ายย่อมรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมในส่วนการดำเนินกระบวนการพิจารณาของตน เว้นแต่คู่ความจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๖๔ ในกรณีที่วางเงินต่อศาลตามมาตรา ๑๓๕, ๑๓๖ นั้น จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมแห่งจำนวนเงินที่วางนั้นอันเกิดขึ้นภายหลัง

ถ้าโจทก์ยอมรับเงินที่วางต่อศาลเป็นการพอใจเต็มตามที่เรียกร้องแล้ว จำเลยต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม

ถ้าโจทก์ยอมรับเงินที่วางต่อศาลนั้นเป็นการพอใจเพียงส่วนหนึ่งแห่งจำนวนเงินที่เรียกร้อง และดำเนินคดีต่อไป จำเลยต้องรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะได้พิพากษาให้โจทก์แพ้คดี ในกรณีเช่นนี้โจทก์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสิ้นอันเกิดแต่การที่ตนไม่ยอมรับเงินที่วางต่อศาลเป็นการพอใจตามที่เรียกร้อง

มาตรา ๑๖๕ ในกรณีที่มีการชำระหนี้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๗ ถ้าโจทก์ยอมรับการชำระหนี้นั้นเป็นการพอใจเต็มตามที่เรียกร้องแล้ว จำเลยต้องเป็นผู้รับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ถ้าโจทก์ไม่พอใจในการชำระหนี้เช่นว่านั้น และดำเนินคดีต่อไป ค่าฤชาธรรมเนียมให้อยู่ในดุลพินิจของศาล แต่ถ้าศาลเห็นว่าการชำระหนี้นั้นเป็นการพอใจเต็มตามที่โจทก์เรียกร้องแล้ว ค่าฤชาธรรมเนียมทั้งสิ้นอันเกิดแต่การที่โจทก์ปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้นั้น โจทก์ต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

มาตรา ๑๖๖ คู่ความฝ่ายใดทำให้ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมในกระบวนการพิจารณาใด ๆ ที่ได้ดำเนินไปโดยไม่จำเป็น หรือที่ต้องดำเนินไปเพราะความผิดหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง คู่ความฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมนั้น โดยมีพักค้ำหนึ่งว่าคู่ความฝ่ายนั้นจักได้ชนะคดีหรือไม่

มาตรา ๑๖๗ คำสั่งในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมนั้น ไม่ว่าจะคู่ความทั้งปวงหรือแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จักมีคำขอหรือไม่ก็ดี ให้ศาลสั่งลงไว้ในคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดี หรือในคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความแล้วแต่กรณี แต่ถ้าเพื่อชี้ขาดคดีสิ้นคดีใด ศาลได้มีคำสั่งอย่างใดในระหว่างการพิจารณา ศาลจะ

มีคำสั่งเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมสำหรับกระบวนการที่เสร็จไป ในคำสั่งฉบับนั้น หรือในคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีก็ได้ แล้วแต่จะเลือก

ในกรณีที่มีข้อพิพาทในเรื่องที่ไม่เป็นประเด็นในคดี ให้ศาลมีคำสั่งในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมสำหรับข้อพิพาทเช่นว่านี้ในคำสั่งชี้ขาดข้อพิพาทนั้น

ในกรณีที่มีการพิจารณาใหม่ ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมสำหรับการพิจารณาค้างแรก และการพิจารณาใหม่ในคำพิพากษาหรือคำสั่งได้

มาตรา ๑๖๘ ในกรณีที่คู่ความอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลได้นั้น ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์หรือฎีกาในปัญหาเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมแต่อย่างใด เว้นแต่อุทธรณ์หรือฎีกานั้นจะได้ยกเหตุว่า ค่าฤชาธรรมเนียมนั้นมิได้กำหนดหรือคำนวณให้ถูกต้องตามกฎหมาย

มาตรา ๑๖๙ เมื่อมีคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมแล้ว ให้จำศาลในศาลชั้นต้นทำบัญชีแสดงค่าฤชาธรรมเนียมที่คู่ความทุกฝ่ายได้เสียไปโดยลำดับ และจำนวนที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายจะต้องรับผิดชอบตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาล คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจขอสำเนาบัญชีเช่นนั้นได้

ภาค ๒

วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น

ลักษณะ ๑

วิธีพิจารณาสამัญญในศาลชั้นต้น

มาตรา ๑๗๐ ห้ามมิให้ฟ้อง พิษารณา และชี้ขาดตัดสินคดีเป็นครั้งแรก ในศาลหรือโดยศาลอื่นนอกจากศาลชั้นต้น เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแจ้งเป็นอย่างอื่น

ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติในภาคนี้ว่าด้วยคดีไม่มีข้อพิพาท คดีมีโน-
ดาเว่ คดีขาดนัด และคดีที่มอบให้อนุญาตตุลาการชี้ขาด การฟ้อง การพิจารณา
และชี้ขาดตัดสินคดีในศาลชั้นต้น นอกจากนี้จะต้องบังคับตามบทบัญญัติทั่วไปแห่ง
ภาค ๑ แล้ว ให้บังคับตามบทบัญญัติในลักษณะนี้ด้วย

มาตรา ๑๗๑ คดีที่ประมวลกฎหมายนี้บัญญัติว่าจะฟ้องยังศาลชั้นต้น
หรือจะเสนอปัญหาต่อศาลชั้นต้นเพื่อชี้ขาดตัดสิน โดยทำเป็นคำร้องขอก็ได้นั้น ให้นำ
บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของโจทก์และจำเลย และ
วิธีพิจารณาที่ต่อจากการยื่นคำฟ้องมาใช้บังคับแก่ผู้ยื่นคำขอและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง
ถ้าหากมี และบังคับแก่วิธีพิจารณาที่ต่อจากการยื่นคำร้องขอด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๗๒ ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา ๕๗ ให้โจทก์เสนอข้อหา
ของตนโดยคำคำฟ้องเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้น

คำฟ้องต้องแสดงโดยแจ้งชัดซึ่งสภาพแห่งข้อหาของโจทก์และคำขอบังคับ
ทั้งข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเช่นว่านั้น

ให้ศาลตรวจคำฟ้องนั้นแล้วส่งให้รับไว้ หรือให้ยกเสียหรือให้คืนไปตาม
ที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๗

มาตรา ๑๗๓ เมื่อศาลได้รับคำฟ้องแล้ว ให้ศาลออกหมายส่งสำเนาคำ
ฟ้องให้แก่จำเลยเพื่อแก้คดี และภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่ยื่นคำฟ้อง ให้โจทก์
ร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ส่งหมายนั้น

นับแต่เวลาที่ไต่ยื่นคำฟ้องแล้ว คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณา และผล
แห่งการนี้

(๑) ห้ามไม่ให้โจทก์ยื่นคำฟ้องเรื่องเดียวกันนั้นต่อศาลเดียวกันหรือต่อ
ศาลอื่น และ

(๒) ถ้ามีเหตุเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในพฤติการณ์ อันเกี่ยวข้องด้วยการยื่น
ฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตศาลเหนือคดีนั้น เช่นการเปลี่ยนแปลงภูมิลำเนาของจำเลย
การเปลี่ยนแปลงเช่นว่านี้หาตัดอำนาจศาลที่รับฟ้องคดีไว้ในอันที่จะพิจารณาและชี้
ขาดตัดสินคดีนั้นไม่

มาตรา ๑๗๔ ในกรณีต่อไปนี้ให้ถือว่าโจทก์ได้ตั้งฟ้อง คือ

(๑) ภายหลังที่ได้เสนอคำฟ้องแล้ว โจทก์เพิกเฉยไม่ร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อให้ส่งหมายเรียกให้แก่คดีแก่จำเลย และไม่แจ้งให้ศาลทราบเหตุแห่งการเพิกเฉยเช่นว่านั้น ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันยื่นคำฟ้อง

(๒) โจทก์เพิกเฉยไม่ดำเนินคดีภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนดไว้เพื่อการนั้นโดยได้ส่งคำสั่งให้แก่โจทก์โดยชอบแล้ว

มาตรา ๑๗๕ ก่อนจำเลยยื่นคำให้การ โจทก์อาจถอนคำฟ้องได้โดยยื่นคำบอกกล่าวเป็นหนังสือต่อศาล

ภายหลังจำเลยยื่นคำให้การแล้ว โจทก์อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้น เพื่ออนุญาตให้โจทก์ถอนคำฟ้องได้ ศาลจะอนุญาตหรือไม่อนุญาตหรืออนุญาตภายในเงื่อนไขตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่

(๑) ห้ามไม่ให้ศาลเห็นอนุญาต โดยมีได้ฟังจำเลยหรือผู้ร้องสอดถ้าหากมี ก่อน

(๒) ในกรณีที่โจทก์ถอนคำฟ้อง เนื่องจากมีข้อตกลงหรือประนีประนอมยอมความกับจำเลย ให้ศาลอนุญาตไปตามคำขอนั้น

มาตรา ๑๗๖ การตั้งคำฟ้องหรือถอนคำฟ้องย่อมลบล้างผลแห่งการยื่นคำฟ้องนั้น รวมทั้งกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ อันมีมาต่อภายหลังยื่นคำฟ้อง และกระทำให้คู่ความกลับคืนเข้าสู่ฐานะเดิมเสมือนหนึ่งมิได้มีการยื่นฟ้องเลย แต่ว่าคำฟ้องใดๆ ที่ได้ตั้งหรือถอนแล้ว อาจยื่นใหม่ได้ ภายในไต่บั๊งคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยอายุความ

มาตรา ๑๗๗ เมื่อได้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้จำเลยแล้ว ให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในแปดวัน

ให้จำเลยแสดงโดยชัดแจ้งในคำให้การว่า จำเลยยอมรับหรือปฏิเสธข้ออ้างของโจทก์ทั้งต้นหรือแต่บางส่วน รวมทั้งเหตุแห่งการนั้น

จำเลยจะฟ้องแย้งมาในคำให้การก็ได้ แต่ถ้าฟ้องแย้งนั้นเป็นเรื่องอื่นไม่เกี่ยวกับคำฟ้องเดิมแล้ว ให้ศาลสั่งให้จำเลยฟ้องเป็นคดีต่างหาก

ให้ศาลตรวจดูคำให้การนั้นแล้วสั่งให้รับไว้ หรือให้คืนไปหรือสั่งไม่รับตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ ให้ใช้บังคับแก่บุคคลภายนอกที่ถูกเรียกเข้ามาเป็นผู้ร้องสอดตามมาตรา ๕๗ (๓) โดยอนุโลม

มาตรา ๑๗๘ ถ้าจำเลยฟ้องแย้งรวมมาในคำให้การ ให้โจทก์ทำคำให้การแก้ฟ้องแย้งยื่นต่อศาลภายในแปดวัน นับแต่วันที่ได้อ่านคำให้การถึงโจทก์

บทบัญญัติแห่งมาตราก่อน ให้ใช้บังคับแก่คำให้การแก้ฟ้องแย้งนี้โดยอนุโลม

มาตรา ๑๗๙ โจทก์หรือจำเลยจะแก้ไขข้อหา ข้อต่อสู้ ข้ออ้าง หรือข้อเถียง อันกล่าวไว้ในคำฟ้องหรือคำให้การที่เสนอต่อศาลแต่แรกก็ได้

การแก้ไขนั้น โดยเฉพาะอาจเป็นการแก้ไขในข้อต่อไป

(๑) เพิ่ม หรือลด จำนวนทุนทรัพย์หรือราคาทรัพย์สินที่พิพาทในฟ้องเดิม หรือ

(๒) ลดข้อหาในฟ้องเดิมเสียบางข้อ หรือเพิ่มเติมฟ้องเดิมให้บริบูรณ์โดยวิธีเสนอคำฟ้องเพิ่มเติม หรือเสนอคำฟ้องเพื่อคุ้มครองสิทธิของตนในระหว่างการพิจารณาหรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือ

(๓) ยกข้อต่อสู้ชั้นใหม่ เป็นข้อแก้ข้อหาเดิม หรือที่ยื่นภายหลังหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้ออ้าง หรือข้อเถียงเพื่อสนับสนุนข้อหา หรือเพื่อหักล้างข้อหาของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง

แต่ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดเสนอคำฟ้องใดต่อศาล ไม่ว่าโดยวิธีฟ้องเพิ่มเติมหรือฟ้องแย้ง ภายหลังที่ได้ยื่นคำฟ้องเดิมต่อศาลแล้ว เว้นแต่คำฟ้องเดิมและคำฟ้องภายหลังนี้จะเกี่ยวข้องกันพอที่จะรวมการพิจารณาและชี้ขาดตัดสินเข้าด้วยกันได้

มาตรา ๑๘๐ การแก้ไขคำฟ้อง หรือคำให้การที่คู่ความเสนอต่อศาลแต่แรกนั้น ให้ทำเป็นคำร้อง

ถ้าศาลเห็นว่า (๑) คำฟ้องที่เสนอแต่แรก และคำฟ้องที่เสนอภายหลัง โดยทำเป็นคำร้องนี้ ไม่มีความเกี่ยวข้องกันหรือ (๒) คู่ความที่ขอแก้ไขคำฟ้องหรือคำให้การ อาจยื่นคำร้องได้ก่อนวันชี้ฟ้องของสถาน หรือก่อนวันสืบพยาน แล้วแต่กรณีและคดีไม่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้ศาลมีคำสั่งยกคำร้องนั้นเสีย

มาตรา ๑๘๑ เว้นแต่ใบกรณีที่คำร้อง นั้นอาจทำได้แต่ฝ่ายเดียว

(๑) ห้ามมิให้มิคำสั่งขอมรณการแก้ไข เว้นแต่จะได้ส่งสำเนาคำร้องให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าอย่างน้อยตามวิธี ก่อนกำหนดนัดพิจารณาคำร้องนั้น

(๒) ห้ามมิให้ศาลพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดในประเด็นที่คู่ความได้แก้ไขคำฟ้อง หรือคำให้การ เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะได้มีโอกาสบริบูรณ์ ในอันที่จะตรวจได้เช่นและหักล้างข้อหาหรือข้อต่อสู้ใหม่ หรือข้ออ้าง หรือข้อเถียงใหม่ที่กล่าวไว้ในคำร้องขอแก้ไขนั้น

มาตรา ๑๘๒ เมื่อได้ยื่นคำฟ้อง คำให้การ และคำให้การแก้ฟ้องแย้ง ถ้าหากมี แล้ว หรือระยะเวลาเพื่อการยื่นเอกสารเช่นว่านี้ได้สิ้นสุดลงแล้ว ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายยื่นคำร้องให้ชี้ของสถาน หรือถ้าศาลเห็นว่าการชี้ของสถาน จะกระทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า ก็ให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวันชี้ของสถาน และสั่งให้คู่ความทั้งสองฝ่ายยื่นคำร้องหน้าไม่ช้ากว่าสามวัน

ถ้าคู่ความใดตกลงกับระยะเวลาชี้ของสถาน ก็อาจยื่นคำแถลงร่วมกับชี้แจงข้อพิพาทต่อศาล แล้วให้ศาลพิจารณาคดีไปตามนั้น เว้นแต่ถ้าศาลเห็นว่าคำแถลงนั้นไม่ถูกต้อง ก็ให้ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งยกคำแถลงนั้นเสีย

มาตรา ๑๘๓ เพื่อให้ได้ความชัดในประเด็นข้อพิพาทของคู่ความ ให้ศาลมีการชี้แจงสถานการณ์โดยตรวจคำคู่ความที่คู่ความยื่นต่อศาล แล้วฟังคำแถลงที่คู่ความที่ฟ้องแถลงเอง หรือแถลงโดยตอบคำถามของศาล แล้วให้ศาลจดข้ออ้างข้อเถียงและคำอธิบายของคู่ความเหล่านั้นเทียบกันดู ถ้ามีข้อพิพาทข้อใด ไม่ว่าข้อพิพาทข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยกขึ้นอ้าง และคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่รับให้ศาลจดไว้เป็นประเด็นข้อพิพาท แล้วให้ศาลจดไว้ในรายงานพิจารณาซึ่งประเด็นข้อพิพาททั้งปวง และถ้าเห็นจำเป็นจะระบุให้คู่ความฝ่ายใด นำพยานมาสืบในประเด็นข้อพิพาทข้อใดหรือข้อใดก็ได้ ให้ศาลอ่านรายงานดังกล่าวแล้วให้คู่ความฟังและให้คู่ความลงลายมือชื่อตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๘ และ ๕๙ ให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีไปตามนั้น

มาตรา ๑๘๔ เมื่อจำเลยได้ยื่นคำให้การแล้ว หรือโจทก์ได้ยื่นคำให้การแก่ฟ้องแล้ว หรือระยะเวลาเพื่อยื่นคำให้การเช่นว่านั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว หรือภายหลังที่ได้ชี้แจงสถานการณ์แล้ว แล้วแต่กรณี ให้ศาลออกหมายกำหนดวันสืบพยานสั่งให้แก่คู่ความทราบล่วงหน้าไม่ต่ำกว่าสามวัน ถ้าจำเลยมิได้ยื่นคำให้การให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการขาดนัด

การกำหนดวันสืบพยานนั้น ศาลจะต้องให้ระยะเวลาล่วงหน้าไปไม่ต่ำกว่าสิบวันนับแต่วันยื่นคำให้การหรือคำให้การแก่ฟ้องแล้ว หรือวันชี้แจงสถานการณ์

มาตรา ๑๘๕ ในวันนี้ที่สืบพยาน เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีคำขอ ศาลจะอ่านให้คู่ความฟังซึ่งคำฟ้อง คำให้การ และคำให้การแก่ฟ้องแล้ว ถ้าหากมี หรือรายงานพิสดารแห่งการชี้แจงสถานการณ์แล้วแต่กรณี และคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติม (ที่ได้ยื่นต่อศาลและส่งไปให้แก่คู่ความแล้วโดยชอบ) ก็ได้

ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติตามมาตราต่อไปนี้ ให้ศาลสืบพยานตามประเด็นในข้อพิพาทตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยพยานหลักฐานและฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจาของคู่ความทั้งปวง

มาตรา ๑๘๖ เมื่อสืบพยานเสร็จแล้ว ให้ศาลอนุญาตให้โจทก์แถลงการณ์ด้วยวาจาจากก่อน แล้วจึงให้จำเลยแถลงการณ์ด้วยวาจาทบทวน ข้อเถียงแสดงผลแห่งพยาน หลักฐานในประเด็นที่พิพาท ต่อจากนี้ให้ศาลอนุญาตให้โจทก์แถลงตอบจำเลยได้อีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ห้ามไม่ให้คู่ความแถลงการณ์ด้วยวาจาอย่างใดอีก เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล

ก่อนพิพากษาคดี ไม่ว่าคู่ความฝ่ายใดจะได้แถลงการณ์ด้วยวาจาแล้วหรือไม่ คู่ความฝ่ายนั้นจะยื่นคำแถลงการณ์เป็นหนังสือต่อศาลก็ได้ แต่ต้องส่งสำเนานั้น ๆ ไปยังคู่ความอื่น ๆ

มาตรา ๑๘๗ เมื่อได้สืบพยานตามที่จำเป็น และคู่ความได้แถลงการณ์ถ้าหากมี เสร็จแล้ว ให้ถือว่าการพิจารณาเป็นอันสิ้นสุด แต่ตราบิตที่ยังมิได้มีคำพิพากษา ศาลอาจทำการพิจารณาต่อไปอีกได้ตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

มาตรา ๑๘๘ ในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท ให้ใช้ข้อบังคับต่อไปนี้

(๑) ให้เริ่มคดีโดยยื่นคำร้องขอต่อศาล

(๒) ศาลอาจเรียกพยานมาสืบได้เองตามที่เห็นจำเป็น และวินิจฉัยชี้ขาดตามที่เห็นสมควรและยุติธรรม

(๓) ทางแก่แห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น ให้ใช้ได้แต่โดยวิธียื่นอุทธรณ์หรือฎีกาเท่านั้น และให้อุทธรณ์ฎีกาได้แต่เฉพาะ ในสองกรณีต่อไปนี้

(ก) ถ้าศาลได้ยกคำร้องขอของคู่ความฝ่ายที่เริ่มคดีเสียทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือ

(ข) ในเหตุที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการพิจารณาหรือพิพากษาหรือคำสั่ง

(๔) ถ้าบุคคลอื่นใดนอกจากคู่ความที่ได้ยื่นฟ้องคดีอันไม่มีข้อพิพาทได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีโดยตรงหรือโดยอ้อม ให้ถือว่าบุคคลเช่นว่ามานี้เป็นคู่ความและให้ดำเนินคดีไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยคดีอันมีข้อ

พิพาท แต่ในคดีที่ยื่นคำร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้คำอนุญาตที่ผู้แทนโดยชอบธรรมได้ปฏิบัติเสีย หรือให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถอนคืนคำอนุญาตอันได้ให้ไว้แก่ผู้ไร้ความสามารถนั้น ให้ถือว่าเป็นคดีไม่มีข้อพิพาท แม้ถ้าผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้ไร้ความสามารถนั้นจะได้มาศาล และแสดงข้อคัดค้านในการให้คำอนุญาต หรือถอนคืนคำอนุญาตเช่นว่านั้น

ลักษณะ ๒

วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น

หมวด ๑

วิธีพิจารณาคดีมโนสาร

(๑๔) มาตรา ๑๔๕ คดีมโนสาร คือ

(๑) คดีฟ้องเรียกค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์ อันมีจำนวนทุนทรัพย์ไม่เกินห้าร้อยบาท หรือคดีฟ้องขับไล่ผู้เช่าออกจากอสังหาริมทรัพย์ อันมีค่าเช่าในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกินเดือนละห้าร้อยบาท หรือคดีฟ้องขับไล่ผู้อาศัยออกจากอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งในขณะยื่นคำฟ้องอาจให้เช่าได้ไม่เกินเดือนละห้าร้อยบาท ถ้าปรากฏว่าจำเลยมิได้กล่าวแก้เป็นข้อพิพาทด้วยกรรมสิทธิ์ หรือมิได้ยกข้อโต้เถียงในเรื่องแปลความหมายแห่งข้อความในสัญญาเช่าหรืออาศัย

คดีที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์นอกจากนี้เป็นคดีสามัญ

(๒) คดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์ อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ดังต่อไปนี้

(ก) คดีอันเกี่ยวข้องกับสังหาริมทรัพย์มีรูปร่าง อันมีจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือ

(๑๕) มาตรา ๑๔๖ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๘

(๑) คดีอันเกี่ยวข้องกับสิทธิเรียกร้องหรือสิทธิต่าง ๆ อันพิพาทกันเป็นจำนวนไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา ๑๕๐ จำนวนทุนทรัพย์หรือราคาอันพิพาทกันในคดีนั้น ให้คำนวณดังนี้

(๑) จำนวนทุนทรัพย์หรือราคานั้น ให้คำนวณตามคำเรียกร้องของโจทก์ ส่วนดอกเบี้ยอันมีถึงกำหนดเกิดขึ้นในเวลายื่นคำฟ้องหรือคำอรรถนัยมศาลซึ่งอาจเป็นอุปกรณร่วมอยู่ในคำเรียกร้อง ห้ามไม่ให้คำนวณรวมเข้าด้วย

(๒) ในกรณีมีข้อสงสัย หรือมีข้อโต้แย้ง จำนวนทุนทรัพย์หรือราคานั้น ให้ศาลกะประมาณตามที่เป็นอยู่ในเวลายื่นฟ้องคดี

(๓) คดีอันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่มีข้อหาหลายข้อ อันมีจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาไม่เกินสองร้อยบาท จำนวนทุนทรัพย์หรือราคาเหล่านั้นให้รวมเข้าด้วยกัน แต่ถ้าข้อหาเหล่านั้นจะต้องเรียกร้องเอาแก่จำเลยหลายคน ถึงแม้ว่าถ้ารวมความรับผิดชอบของจำเลยหลายคนนั้นเข้าด้วยกันแล้ว จะไม่ถือว่าเป็นคดีมโนสารก็ตาม ให้ถือเอาจำนวนที่เรียกร้องเอาจากจำเลยคนหนึ่ง ๆ นั้นเป็นประมาณแก่การที่จะถือว่าคดีนั้นเป็นคดีมโนสารหรือไม่

มาตรา ๑๕๑ วิธีฟ้องคดีมโนสารนั้น โจทก์อาจยื่นคำฟ้องเป็นหนังสือและขอหมายเรียกอย่างคดีสามัญ หรือโจทก์อาจมาแถลงข้อหาด้วยวาจาต่อหน้าศาลด้วยตนเอง และขอให้ออกหมายเรียกจำเลยมาศาลเพื่อแก้ข้อหานั้น

ถ้าโจทก์มาแถลงข้อหาด้วยวาจาตั้งกล่าวแล้ว ให้ศาลจรรยางานพิสดารแก่ข้อหาเหล่านั้นไว้ ห้ามให้โจทก์ฟ้องแล้วให้โจทก์ล ดายมือข้อได้เป็นสำคัญ

มาตรา ๑๕๒ เมื่อศาลเห็นว่าคดีที่ฟ้องไม่ใช่คดีมโนสาร และศาลนั้นมีเขตอำนาจที่จะพิจารณาคดีนั้นอย่างคดีสามัญได้ ถ้าคดีนั้นได้ฟ้องโดยคำแถลงด้วยวาจา ก็ให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์ยื่นคำฟ้องเป็นหนังสืออย่างคดีสามัญ แต่ถ้าคดีนั้นได้ยื่นคำฟ้องเป็นหนังสืออยู่แล้ว ห้ามมิให้ศาลออกหมายเรียกอย่างอื่นนอกจากที่มีบัญญัติไว้สำหรับคดีสามัญ

ถ้าคดีนั้นไม่เป็นคดีมโนสาเร่ต่อไป เนื่องจากได้มีคำฟ้องเพิ่มเติมยื่นเข้ามาภายหลัง และศาลนั้นมีเขตอำนาจที่จะพิจารณาคดีนั้นอย่างคดีสามัญได้ ก็ให้ศาลดำเนินการพิจารณาไปอย่างคดีสามัญ

ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังกล่าวมาแล้ว ถ้าศาลไม่มีเขตอำนาจพิจารณาคดีนั้นอย่างคดีสามัญ ให้ศาลมีคำสั่งคืนคำฟ้องนั้นไปเพื่อยื่นต่อศาลที่มีเขตอำนาจ

มาตรา ๑๕๓ ถ้าศาลเห็นว่าคดีนั้นเป็นคดีมโนสาเร่ ให้ศาลออกหมายเรียกไปยังจำเลย ในหมายนั้นให้จัดแจ้งประเด็นแห่งคดี และจำนวนทุนทรัพย์หรือราคาที่เรียกชดเชย และข้อความว่าให้จำเลยมาศาล และให้จำเลยให้การในวันเดียวกันนั้น หรือในวันอื่นต่อมาตามแต่ศาลจะเห็นสมควรกำหนด โดยมีให้เป็นการเสียหายแก่การต่อสู้คดี

เมื่อจำเลยมาศาลตามวันที่กำหนดไว้ในหมายเรียก จำเลยจะยื่นคำให้การเป็นหนังสือ หรือจะให้การด้วยวาจาก็ได้ ในกรณีหลังนี้ ให้ศาลจกรายงานพิสดารแห่งคำให้การไว้ อ่านให้จำเลยฟังแล้วให้จำเลยลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

ถ้าจำเลยมาศาลพร้อมด้วยโจทก์ และศาลไม่เห็นสมควรเลื่อนเวลาให้จำเลยเตรียมตัวสู้คดี ศาลจะอ่านรายงานแห่งโจทก์ที่ฟ้องให้จำเลยฟังแล้วกำหนดให้จำเลยให้การแก้ฟ้องด้วยวาจาไปทีเดียวก็นับได้

ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังกล่าวมาแล้ว ถ้าจำเลยไม่ให้การ ให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจมีคำสั่งไม่ยอมเลื่อนเวลาให้จำเลยยื่นคำให้การ และดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป โดยถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

ถ้าจำเลยไม่มาศาล ให้บังคับตามมาตรา ๒๑๒

มาตรา ๑๕๔ คดีมโนสาเร่เช่นนี้ ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่ง หรือคำพิพากษาด้วยวาจาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๑

มาตรา ๑๕๕ นอกจากที่บัญญัติมาแล้ว ให้นำบททั่วไปแห่งประมวลกฎหมายนี้และบทบัญญัติในคดีสามัญมาใช้บังคับแก่การพิจารณา และการชี้ขาดตัดสินคดีมโนสาเร่ด้วย

มาตรา ๑๕๖ ในคดีสามัญซึ่งโจทก์ฟ้องเพียงขอให้ชำระเงินจำนวนแน่นอนตามตัวเงิน ซึ่งการรับรองหรือการชำระเงินตามตัวเงินนี้ได้ถูกปฏิเสธ หรือตามสัญญาเป็นหนังสือซึ่งปรากฏในเบื้องต้นว่า เป็นสัญญาอันแท้จริงมีความสมบูรณ์และบังคับได้ตามกฎหมาย โจทก์จะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลพร้อมกับคำฟ้องขอให้ศาลพิจารณาคดีนั้นโดยรวบรัดก็ได้ แต่คำร้องนั้นต้องมีคำสาบานของโจทก์ต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือคำสาบานของบุคคลอื่นที่โจทก์ตั้งแต่นั้นซึ่งรู้เห็นข้อความในคำฟ้องนั้น ยืนยันว่าข้อความที่อ้างในคำฟ้องนั้นเป็นความจริงติดไปด้วย

ถ้าศาลเห็นว่าคดีนั้นปรากฏในเบื้องต้นว่าเป็นคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ก็ให้ศาลมีคำสั่งพิจารณาคดีนั้นตามข้อบังคับที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ว่า ด้วยคดีมีในสาระภายในบังคับต่อไปนี้

(๑) ให้ศาลออกหมายเรียกไปยังจำเลย แสดงจำนวนเงินที่เรียกชำระและเหตุแห่งการเรียกร้อง และให้จำเลยมาศาลและให้การในวันใดวันหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดไม่เกินห้าวันนับแต่วันส่งหมายนั้น โดยมีให้เป็นภาระเสียหายแก่การต่อสู้คดี

(๒) ถ้าจำเลยมาศาล ให้ศาลจดค่าแถลงของจำเลยลงในรายงานพิสดาร และถ้าศาลได้พิจารณาค่าแถลงและคำให้การของจำเลยแล้ว เห็นว่าจำเลยไม่มีเหตุต่อสู้คดีนั้น ก็ให้ศาลพิพากษาคดีนั้นโดยเร็วที่จะพึงทำได้ แต่ถ้าปรากฏต่อศาลว่า จำเลยอาจมีข้อต่อสู้อันสมควร ก็ให้ศาลดำเนินการพิจารณาไปโดยไม่ชักช้า และฟังคำพยานทั้งสองฝ่ายก่อนพิพากษา

คดีอันอยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรานี้ ห้ามมิให้ศาลอนุญาตคำขอของจำเลยเพื่อเลื่อนเวลายื่นคำให้การหรือเพื่อเลื่อนคดี เว้นแต่จำเลยจะแสดงให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่าคำขอของตนมีเหตุผลดี และสันนิษฐานได้ในเบื้องต้นว่าจำเลยมีข้อต่อสู้หรืออันสมควร หรือเมื่อศาลเห็นว่า โดยพฤติการณ์นอกเหนือไม่

อาจบังคับได้ เป็นการพ้นวิสัยที่จำเลยจะมาศาลหรือยื่นคำให้การก่อนหรือในวันที่กำหนดไว้ได้

(๓) ถ้าจำเลยได้รับหมายเรียกของศาลแล้วไม่มาศาลตามกำหนดนัดให้ศาลมีคำสั่งโดยไม่ชักช้าว่าจำเลยขาดนัดพิจารณา แล้วให้ศาลพิจารณาคดีไปฝ่ายเดียว และพิพากษาโดยเร็วที่จะพึงทำได้

ถ้าในระหว่างการพิจารณาปรากฏว่าคดีไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งมาตรานี้ ศาลอาจมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งเดิม แล้วดำเนินการพิจารณาต่อไปตามข้อบังคับแห่งคดีสามัญได้

หมวด ๒

การพิจารณาโดยขาดนัด

มาตรา ๑๕๗ เมื่อจำเลยได้รับหมายเรียกให้ยื่นคำให้การหรือเมื่อโจทก์ถูกฟ้องแย้งแล้ว จำเลยหรือโจทก์มิได้ยื่นคำให้การหรือคำให้การแก้ฟ้องแย้งภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ทั้งมิได้แจ้งเหตุขัดข้องต่อศาลภายในกำหนดเวลาเช่นว่านั้น ให้ถือว่าจำเลยหรือโจทก์ขาดนัดยื่นคำให้การ

ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาศาลในวันสืบพยาน และมีได้ร้องขอเลื่อนคดี หรือแจ้งเหตุขัดข้องที่ไม่มาศาลเสียก่อนลงมือสืบพยาน ให้ถือว่าคู่ความฝ่ายนั้นขาดนัดพิจารณา

มาตรา ๑๕๘ ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา ๑๕๓ วรรค ๔ ถ้าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ให้โจทก์มีคำขอต่อศาลภายในสิบห้าวันนับแต่ระยะเวลาที่กำหนดให้จำเลยยื่นคำให้การได้สิ้นสุดลง เพื่อให้ศาลมีคำสั่งว่าจำเลยขาดนัด คำขอเช่นว่านี้ให้ถือว่าโจทก์ประสงค์จะดำเนินคดีต่อไป

ถ้าโจทก์ไม่ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นออกเสียจากสารบบความ

ถ้าโจทก์ยื่นคำขอต่อศาลภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งแสดงว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ แล้วให้กำหนดวันสืบพยานส่งให้จำ-

เลยทราบ ถ้าศาลมีเหตุสงสัยว่าจำเลยจะไม่ทราบหมายเรียกให้ยื่นคำให้การนั้น ก็ให้ศาลทำการไต่สวนและมีคำสั่งกำหนดเงื่อนไขอย่างใดตามที่เห็นสมควร เพื่อให้มีการส่งคำสั่งนั้นโดยวิธีส่งหมายธรรมดา หรือโดยวิธีอื่นแทน

มาตรา ๑๕๕ ถ้าจำเลยมาศาลเมื่อเริ่มต้นสืบพยานหรือแจ้งให้ศาลทราบก่อนเริ่มสืบพยาน ถึงเหตุที่ตนมิได้ยื่นคำให้การ และศาลเห็นว่าการขาดนัดของจำเลยมิได้เป็นไปโดยจงใจ หรือมีเหตุอันสมควรประการอื่น ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลจะเห็นสมควร

ถ้าศาลเห็นว่าการขาดนัดนั้น เป็นไปโดยจงใจ หรือไม่มีเหตุอันสมควรแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งให้ดำเนินคดีต่อไป โดยไม่อนุญาตให้จำเลยยื่นคำให้การ ในกรณีเช่นนี้ จำเลยอาจสาบานตนให้การเป็นพยานเอง และถามค้านพยานโจทก์ได้ แต่หาอาจเรียกพยานของตนเข้าสืบได้ไม่

ในกรณีที่โจทก์มิได้ให้การแก้ฟ้องแย้งของจำเลยภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ให้นำบทบัญญัติมาตรานี้มาใช้บังคับเพียงเท่าที่เกี่ยวกับฟ้องแย้งเท่านั้นโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐๐ ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายขาดนัดพิจารณา ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสียจากสารบบความ

ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยอายุความ คำสั่งนั้นไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะเสนอคำฟ้องของตนใหม่

มาตรา ๒๐๑ ถ้าได้ส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานให้โจทก์ทราบโดยชอบแล้ว โจทก์ขาดนัดพิจารณา ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีนั้นเสียจากสารบบความ เว้นแต่จำเลยจะได้แจ้งต่อศาลในวันหรือก่อนวันสืบพยานว่า ตนตั้งใจจะให้ดำเนินการพิจารณาคดีต่อไป ห้ามมิให้โจทก์อุทธรณ์คำสั่งเช่นว่านี้ หรือมีคำขอให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ แต่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยอายุความ คำสั่งเช่นว่านี้ไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะเสนอคำฟ้องของตนใหม่ว่า

ถ้าจำเลยได้ขอให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ให้ศาลมีคำสั่งแสดงว่าโจทก์ขาดนัดพิจารณา แล้วให้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นไปฝ่ายเดียวตามบทบัญญัติต่อไปนี้

มาตรา ๒๐๒ ถ้าได้ส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานให้จำเลยทราบโดยชอบแล้ว จำเลยขาดนัดพิจารณา ให้ศาลมีคำสั่งแสดงว่า จำเลยขาดนัดพิจารณาแล้วให้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้นไปฝ่ายเดียวตามบทบัญญัติต่อไปนี้

มาตรา ๒๐๓ ในกรณีดังกล่าวมาในมาตรา ๒๐๑ และ ๒๐๒ ถ้าศาลยังไม่เป็นที่พอใจว่าได้ส่งหมายกำหนดวันนัดสืบพยานไปให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดทราบโดยชอบแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งเลื่อนวันสืบพยานต่อไป และกำหนดวิธีการอย่างใดตามที่เห็นสมควร เพื่อให้มีการส่งคำสั่งนั้นแก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดโดยวิธีส่งหมายธรรมดา หรือโดยวิธีอื่นแทน ถ้าได้กระทำตั้งแต่วันที่มาแล้ว คู่ความฝ่ายนั้นยังไม่มาศาลก่อนเริ่มสืบพยานในวันที่กำหนดไว้ในคำสั่งนั้น ก็ให้ศาลดำเนินคดีนั้นไปตั้งแต่วันญัตติไว้ในมาตราก่อน ๆ นี้

(๑๕) มาตรา ๒๐๔ (ยกเลิก)

มาตรา ๒๐๔ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะร้องต่อศาลให้วินิจฉัยชี้ขาดคดีให้ตนเป็นฝ่ายชนะ โดยอาศัยเหตุแต่เพียงว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งขาดนัดไม่มาศาลนั้นหาได้ไม่ ให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีให้คู่ความที่มาศาลเป็นฝ่ายชนะ ต่อเมื่อศาลเห็นว่า ข้ออ้างของคู่ความเช่นนั้นมิมูลและไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ศาลอาจสืบพยานตามที่เห็นจำเป็นอันเกี่ยวกับข้ออ้างของคู่ความดังกล่าวแล้ว และจะยกขึ้นอ้างโดยลำพังซึ่งข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความจริงของประชาชนก็ได้

ในระหว่างการพิจารณาคดีฝ่ายเดียว ถ้าคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดมาศาลภายหลังที่ได้เริ่มต้นสืบพยานไปบ้างแล้ว และศาลเห็นว่าการขาดนัดนั้นมีได้เป็นไปโดยจงใจ หรือมีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ ถ้าจำเลยที่ขาดนัดพิจารณานั้น ขาดนัดยื่นคำให้การด้วย ให้บังคับตามบทบัญญัติมาตรา ๓๘๘

ในกรณีที่ได้อำนาจไว้ ในวรรคก่อนนี้ ถ้าศาลเห็นว่าการขาดนัดนั้นเป็นไปโดยจงใจ หรือไม่มีเหตุอันสมควร ก็ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไป แต่

(๑) ห้ามไม่ให้ศาลอนุญาตให้คู่ความที่ขาดนัดนำพยานเข้าสืบ ถ้าคู่ความนั้นมาศาลเมื่อพ้นเวลาที่จะนำพยานของคนเข้าสืบแล้ว

(๒) ถ้าคู่ความที่ขาดนัดมาศาล เมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้นำพยานหลักฐานเข้าสืบไปแล้ว ห้ามไม่ให้ศาลยอมให้คู่ความที่ขาดนัดคัดค้านพยานหลักฐานเช่นว่านั้น โดยวิธีถามค้านพยานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่ได้สืบไปแล้ว หรือโดยวิธีคัดค้านการระบุเอกสารหรือคัดค้านคำขอที่ให้ศาลไปทำการตรวจ หรือให้ตั้งผู้เชี่ยวชาญของศาล แต่ถ้าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนำพยานหลักฐานเข้าสืบยังไม่บริบูรณ์ ให้ศาลอนุญาตให้คู่ความที่ขาดนัดหักล้างได้แต่เฉพาะพยานหลักฐานที่น่าสืบภายหลังที่ตนมาศาล

(๓) ในกรณีเช่นว่านี้ คู่ความที่ขาดนัดไม่มีสิทธิที่จะร้องขอให้พิจารณาคดีใหม่

มาตรา ๒๐๖ เมื่อศาลพิพากษาให้คู่ความที่ขาดนัดพิจารณาแพ่งคดี ศาลอาจกำหนดการอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควรในคำพิพากษาหรือคำสั่งเพื่อส่งคำบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้แก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัด โดยวิธีส่งหมายธรรมดาหรือโดยวิธีอื่นแทน หรือศาลจะให้เลื่อนการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นไปภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรก็ได้

การบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งแก่คู่ความที่ขาดนัดชั้นพิจารณานั้น ให้บังคับตามมาตรา ๒๗๓, ๒๗๒ และ ๓๓๗

มาตรา ๒๐๗ คู่ความฝ่ายใดซึ่งศาลแสดงว่าขาดนัดพิจารณาและมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แพคตีในประเด็นที่พิพาท คู่ความฝ่ายนั้นอาจมีคำขอให้มีการพิจารณาใหม่ เว้นแต่

(๑) คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ให้จำเลยหลายคนแพคตีตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๐๔

(๒) คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ให้คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดแพคตี ในกรณีที่มีการพิจารณาใหม่เพราะเหตุที่คู่ความฝ่ายเดียวกันนั้นได้ขาดนัดมาครั้งหนึ่งแล้ว

(๓) ถ้าคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งแทนที่จะขอให้พิจารณาคดีนั้นใหม่ หรือในกรณีอื่นใด ซึ่งคำขอให้พิจารณาคดีใหม่นั้นต้องบงกห้ามตามกฎหมาย

มาตรา ๒๐๘ คำขอให้พิจารณาใหม่นั้น ให้ยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวันนับจากวันที่ได้ส่งคำบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งให้แก่จำเลย แต่ถ้าศาลได้กำหนดการอย่างใดๆ เพื่อส่งคำบังคับเช่นนั้น โดยวิธีส่งหมายธรรมดาหรือโดยวิธีอื่นแทน จะต้องได้มีการปฏิบัติตามคำกำหนดนั้นแล้ว อนึ่งถ้าคู่ความที่ขาดนัดไม่สามารถยื่นคำขอภายในระยะเวลาที่บัญญัติไว้ข้างบนนี้ โดยพฤติการณ์นอกเหนือนี้อาจบังคับได้ คู่ความฝ่ายนั้นอาจยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ได้ภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันที่พฤติการณ์นั้นได้สิ้นสุดลง แต่กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ห้ามมิให้ยื่นคำขอเช่นนั้นเมื่อพ้นกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ได้ยึดทรัพย์ หรือได้มีการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยวิธีอื่น

คำขอเช่นว่ามานี้ให้กล่าวโดยละเอียดชัดแจ้งซึ่งเหตุที่คู่ความได้ขาดนัดและข้อคัดค้านคำตัดสินชี้ขาดของศาล และในกรณีที่ยื่นคำขอล่าช้า เหตุแห่งการที่ล่าช้านั้นด้วย

มาตรา ๒๐๕ การยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่นั้น ถ้าศาลเห็นว่าคำขอนั้นถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งสองมาตราก่อนนี้ และมีเหตุผลสมควรเชื่อว่าคู่ความฝ่ายที่ขาดนัดนั้นมาศาลไม่ได้ และกรณีที่ยื่นคำขอล้ำชานั้น คู่ความที่ขาดนัดได้ยื่นภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอ และให้งดการบังคับคดีไว้ และแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบด้วย คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลโดยคู่ความขาดนัด และคำพิพากษาหรือคำสั่งอื่นๆ ของศาลสูงในคดีเดียวกันนั้น และวิธีการบังคับคดีที่ได้ดำเนินไปแล้วนั้น ให้ถือว่าเป็นอันเพิกถอนไปในตัว แต่ถ้าเป็นการพ้นวิสัยที่จะให้คู่ความกลับคืนสู่ฐานะเดิมดังเช่นก่อนบังคับคดีได้ หรือเมื่อศาลเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะบังคับเช่นนั้น เพื่อประโยชน์แก่คู่ความหรือบุคคลภายนอก ให้ศาลมีอำนาจสั่งอย่างใดๆ ตามที่เห็นสมควร

เมื่อได้อนุญาตตามคำขอให้พิจารณาใหม่ตั้งที่กล่าวข้างต้นแล้ว ให้ศาลพิจารณาคดีนั้นใหม่ตั้งแต่เวลาที่ขาดนัดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

ถ้าคู่ความฝ่ายหนึ่งขาดนัดยื่นคำให้การ หรือขาดนัดพิจารณาโดยจงใจ หรือไม่มีเหตุอันสมควร เป็นเหตุให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมมากกว่าที่ควรจะต้องเสีย ค่าฤชาธรรมเนียมที่เพิ่มขึ้นนั้น ให้ถือว่าเป็นค่าฤชาธรรมเนียมอันไม่จำเป็นตามความหมายแห่งมาตรา ๑๖๖ และคู่ความฝ่ายนั้นต้องเป็นผู้เสีย

หมวด ๓

อนุญาตตุลาการ

มาตรา ๒๑๐ บรรดาคดีทั้งปวงซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น คู่ความจะตกลงกันเสนอข้อพิพาทอันเกี่ยวกับประเด็นทั้งปวงหรือแต่ข้อใดข้อหนึ่งให้อนุญาตตุลาการคนเดียวหรือหลายคนเป็นผู้ชี้ขาดก็ได้ โดยยื่นคำขอร่วมกัน กล่าวถึงข้อความแห่งข้อตกลงเช่นว่านั้นต่อศาล

ถ้าศาลเห็นว่าข้อตกลงนั้นไม่ผิดกฎหมาย ให้ศาลอนุญาตตามคำขอนั้น

มาตรา ๒๑๑ ถ้าในข้อตกลงมิได้กำหนดข้อความไว้เป็นอย่างอื่น การตั้งอนุญาโตตุลาการให้ใช้ข้อบังคับดังต่อไปนี้

(๑) คู่ความขอที่จะตั้งอนุญาโตตุลาการได้ฝ่ายละคน แต่ถ้าคู่ใดมีโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมหลายคน ให้ตั้งอนุญาโตตุลาการเพียงคนหนึ่งแทนโจทก์ร่วมทั้งหมดและคนหนึ่งแทนจำเลยร่วมทั้งหมด

(๒) ถ้าคู่ความจะตั้งอนุญาโตตุลาการคนเดียวหรือหลายคน ด้วยความเห็นชอบพร้อมกัน การตั้งเช่นว่านี้ให้ทำเป็นหนังสือ ลงวัน เดือน ปี และให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

(๓) ถ้าตกลงกันให้คู่ความฝ่ายหนึ่ง หรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ตั้งอนุญาโตตุลาการ การตั้งเช่นว่านี้ให้ทำเป็นหนังสือ ลงวัน เดือน ปี และลงลายมือชื่อของคู่ความหรือบุคคลภายนอกนั้น แล้วส่งไปให้คู่ความอื่นๆ

(๔) ถ้าศาลไม่เห็นชอบด้วยบุคคลที่ คู่ความตั้งหรือที่เสนอตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการให้ศาลสั่ง ให้คู่ความตั้งบุคคลอื่นหรือเสนอบุคคลอื่นตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการ ถ้าคู่ความมิได้ตั้งหรือเสนอให้ตั้งบุคคลใดเป็นอนุญาโตตุลาการ ให้ศาลมีอำนาจตั้งบุคคลใดเป็นอนุญาโตตุลาการได้ตามที่เห็นสมควร แล้วให้ศาลส่งคำสั่งเช่นว่านี้ไปยังอนุญาโตตุลาการที่ตั้งขึ้นและคู่ความที่เกี่ยวข้องโดยทางเจ้าพนักงานศาล

มาตรา ๒๑๒ ข้อความในหมวดนี้มีได้ให้อำนาจศาลที่จะตั้งบุคคลใดเป็นอนุญาโตตุลาการ โดยมีได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น

มาตรา ๒๑๓ เมื่อบุคคลหรือคู่ความที่มีสิทธิ ได้ตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้นแล้ว ห้ามมิให้บุคคลหรือคู่ความนั้นถอนการตั้งเสีย เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะไต่ยินยอมด้วย

อนุญาตตุลาการที่ตั้งขึ้นโดยชอบนั้น ถ้าเป็นกรณีที่ศาลหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้ตั้ง คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะคัดค้านก็ได้ หรือถ้าเป็นกรณีที่คู่ความฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ตั้ง คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะคัดค้านก็ได้ โดยอาศัยเหตุตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑ หรือเหตุที่อนุญาตตุลาการนั้นเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือไม่สามารถทำหน้าที่อนุญาตตุลาการได้ ในกรณีที่มีการคัดค้านอนุญาตตุลาการตั้งว่าให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการคัดค้านผู้พิพากษามาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าการคัดค้านอนุญาตตุลาการนั้นฟังขึ้น ให้ตั้งอนุญาตตุลาการชั้นใหม่

มาตรา ๒๑๔ ถ้าในข้อตกลงมิได้กำหนดค่าธรรมเนียมอนุญาตตุลาการไว้ อนุญาตตุลาการชอบที่จะเสนอความขึ้นต่อศาลโดยทำเป็นคำร้อง และให้ศาลมีอำนาจมีคำสั่งให้ชำระค่าธรรมเนียมตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๒๑๕ เมื่อได้ตั้งอนุญาตตุลาการชั้นแล้ว ถ้าในข้อตกลงหรือในคำสั่งศาล แล้วแต่กรณี มิได้กำหนดประเด็นข้อพิพาทไว้ ให้อุญาตตุลาการกำหนดประเด็นข้อพิพาทเหล่านั้น แล้วจะลงในรายงานพิสดารคดีไว้ในสำนวนคดีอนุญาตตุลาการ

มาตรา ๒๑๖ ก่อนที่จะทำคำชี้ขาด ให้อุญาตตุลาการฟังคู่ความทั้งปวงและอาจทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรในข้อพิพาทอันเสนอมาให้พิจารณานั้น

อนุญาตตุลาการ อาจตรวจเอกสารทั้งปวงที่ยื่นขึ้นมาและฟังพยานหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งเต็มใจมาให้การ ถ้าอนุญาตตุลาการขอให้ศาลส่งคำคู่ความ หรือบรรดาเอกสารอื่นๆ ในสำนวนเช่นว่านั้นมาให้ตรวจดู ให้ศาลจัดการให้ตามคำร้องขอ

ถ้าอนุญาตตุลาการเห็นว่าจำต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างใด ที่ต้องดำเนินทางศาล (เช่นหมายเรียกพยาน หรือให้พยานสาบานตน หรือให้ส่งเอกสาร) อนุญาตตุลาการอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาเช่นว่านั้น ถ้าศาลเห็นว่ากระบวนการพิจารณานั้นอยู่ในอำนาจศาลและพึงรับทำให้ได้แล้ว ให้ศาลจัดการให้ตามคำขอเช่นว่านี้ โดยเรียกค่าธรรมเนียมศาลตามอัตราที่กำหนดไว้สำหรับกระบวนการที่ขอให้จัดการนั้น จากอนุญาตตุลาการ

ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา ๒๑๕ และมาตรานี้ อนุญาตตุลาการมีอำนาจที่จะดำเนินตามวิธีพิจารณาใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ เว้นแต่ในข้อตกลงจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา ๒๑๗ ถ้าในข้อตกลงมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น คำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการนั้นให้อยู่ภายในบังคับต่อไป

(๑) ในกรณีที่มีอนุญาตตุลาการหลายคน ให้ชี้ขาดตามคะแนนเสียงฝ่ายข้างมาก

(๒) ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้อนุญาตตุลาการตั้งบุคคลภายนอกเป็นประธานขึ้นคนหนึ่ง เพื่อออกคะแนนเสียงชี้ขาด ถ้าอนุญาตตุลาการไม่ตกลงกันในการตั้งประธาน ให้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งตั้งประธาน

มาตรา ๒๑๘ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๔๐, ๑๔๑ และ ๑๔๒ ว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่งของศาล มาใช้บังคับแก่คำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการโดยอนุโลม

ให้อุญาตตุลาการยื่นคำชี้ขาดของตนต่อศาล และให้ศาลพิพากษาตามคำชี้ขาดนั้น

แต่ถ้าศาลเห็นว่า คำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการขัดต่อกฎหมายประการใดประการหนึ่ง ให้ศาลมีอำนาจทำคำสั่งปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาตามคำชี้ขาดนั้น แต่ถ้าคำชี้ขาดนั้นอาจแก้ไขให้ถูกต้องได้ ศาลอาจให้อุญาตตุลาการหรือคู่ความที่เกี่ยวข้องแก้ไขเสียก่อนภายในเวลาอันสมควรที่ศาลจะกำหนดไว้

มาตรา ๒๑๙ ถ้าในข้อตกลงมิได้กำหนดข้อความไว้เป็นอย่างอื่น ในกรณีที่ไม้อาจดำเนินตามข้อตกลง เสนอข้อพิพาทให้อุญาตตุลาการชี้ขาด เพราะบุคคลภายนอกซึ่งรับมอบหมายให้เป็นผู้ตั้งอนุญาตตุลาการมิได้ตั้งอนุญาตตุลาการขึ้น หรืออนุญาตตุลาการที่ตั้งขึ้นคนเดียวหรือหลายคนนั้นปฏิเสธไม่ยอมรับหน้าที่หรือตายเสียก่อนหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือด้วยเหตุประการอื่นไม่

อาจที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนได้ก่อนให้คำชี้ขาด หรือปฏิเสธหรือเพิกเฉยไม่กระทำตามหน้าที่ของตนภายในเวลาอันสมควร ถ้าคู่ความไม่สามารถทำความตกลงกันเป็นอย่างอื่น ให้ถือว่าข้อตกลงนั้นเป็นอันสิ้นสุด

มาตรา ๒๒๐ ถ้ามีข้อพิพาทเกิดขึ้นเนื่องจากการดำเนินตามข้อตกลงเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตไต่สวนการชี้ขาด หรือมีข้อพิพาทกันว่า ข้อตกลงนั้นได้สิ้นสุดลงตามมาตราก่อนแล้วหรือหาไม่ ข้อพิพาทนั้นให้เสนอต่อศาลที่เห็นชอบด้วยข้อตกลงดังกล่าวแล้ว

มาตรา ๒๒๑ ในกรณีที่เสนอข้อพิพาทให้อนุญาตไต่สวนการชี้ขาดนอกศาล ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดไม่ยอมปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาตไต่สวนการ ห้ามมิให้บังคับตามคำชี้ขาดนั้น เว้นแต่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจ และศาลได้มีคำพิพากษาตามคำชี้ขาดของอนุญาตไต่สวนการนั้น

ในกรณีเช่นนี้ศาลที่มีเขตอำนาจ คือศาลซึ่งคู่กรณีได้ระบุไว้ในข้อตกลง หรือถ้ามิได้ระบุไว้ คือศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาและชี้ขาดตัดสินข้อพิพาทนั้น

ถ้าศาลเห็นว่าคำชี้ขาดของอนุญาตไต่สวนการ ขัดต่อกฎหมายประการใดประการหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติวรรคสุดท้ายแห่งมาตรา ๒๑๘ มาใช้บังคับ

มาตรา ๒๒๒ ห้ามมิให้อุทธรณ์คำสั่งศาลซึ่งปฏิเสธไม่ยอมพิพากษาตามคำชี้ขาดของอนุญาตไต่สวนการ หรือคำพิพากษาของศาลตามคำชี้ขาดของอนุญาตไต่สวนการ เว้นแต่ในเหตุต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีข้ออ้างแสดงว่าอนุญาตไต่สวนการหรือประธาน มิได้กระทำการโดยสุจริต หรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้กลฉ้อฉล

(๒) เมื่อคำสั่งหรือคำพิพากษานั้นฝ่าฝืนต่อบทกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน

(๓) เมื่อคำพิพากษานั้นไม่ตรงกับคำชี้ขาดของอนุญาตไต่สวนการ

ภาค ๓
อุทธรณ์และฎีกา
 ลักษณะ ๑
อุทธรณ์

มาตรา ๒๒๓ ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา ๑๓๗, ๑๖๗, ๑๗๗ และ ๒๒๒ และในลักษณะนี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นนั้น ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ เว้นแต่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นจะได้บัญญัติว่าให้เป็นที่สุด

(๑๖) มาตรา ๒๒๔ ในคดีที่ราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินสองพันบาท ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์ในข้อเท็จจริง เว้นแต่ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลชั้นต้นได้ทำความเห็นแย้งไว้ หรือได้รับรองว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ได้ หรือถ้าไม่มีความเห็นแย้ง หรือคำรับรองเช่นว่านี้ ต้องได้รับอนุญาตให้อุทธรณ์เป็นหนังสือจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลชั้นต้นแห่งจังหวัดพระนคร และธนบุรีหรืออธิบดีผู้พิพากษากภาคผู้มีอำนาจ แล้วแต่กรณี

บทบัญญัติในวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับในคดีฟ้องขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ คดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือสิทธิในครอบครัวและคดีเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ เว้นแต่ในคดีฟ้องเรียกค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์อันมีทุนทรัพย์ไม่เกินสองพันบาท หรือคดีฟ้องขับไล่ผู้เช่าออกจากอสังหาริมทรัพย์อันมีค่าเช่าในขณะยื่นคำฟ้องไม่เกินเดือนละสองพันบาท หรือคดีฟ้อง

(๑๖) มาตรา ๒๒๔ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๘

ขับไล่ผู้อาศัยออกจากอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งในขณะที่ยื่นคำฟ้องอาใจให้เข้าได้ไม่เกิน เดือนละสองพันบาท ซึ่งจำเลยมิได้กล่าวแก้เป็นข้อพิพาทด้วยกรรมสิทธิ์ หรือมิได้ ยกข้อโต้แย้งในเรื่องแปลความหมายแห่งข้อความในสัญญาเช่าหรืออาศัย

มาตรา ๒๒๕ ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิงในการยื่น อุทธรณ์นั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้แจ้งชัดในอุทธรณ์ และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้น ว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้น

แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดมิได้ยกปัญหาข้อใดอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ของประชาชนขึ้นอ้างอิงในศาลชั้นต้น หรือคู่ความฝ่ายใดไม่สามารถยกปัญหาข้อ ใด ๆ ขึ้นอ้างในศาลชั้นต้น เนื่องจากพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ หรือ เพราะเหตุเป็นเรื่องที่ไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยกระ- บวนพิจารณาอุทธรณ์ คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมมีสิทธิที่จะอ้างอิงในปัญหาเช่นนั้น ได้

มาตรา ๒๒๖ ก่อนศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี ถ้าศาลนั้นได้มีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งนอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๒๗ และ ๒๒๘

(๑) ห้ามมิให้อุทธรณ์คำสั่งนั้นในระหว่างพิจารณา

(๒) ถ้าคู่ความฝ่ายใดโต้แย้งคำสั่งใด ให้ศาลจดข้อโต้แย้งนั้นลง ไว้ในรายงาน คู่ความที่โต้แย้งชอบที่จะอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ภายในกำหนดหนึ่ง เดือนนับแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีนั้นเป็นต้นไป

มาตรา ๒๒๗ คำสั่งของศาลชั้นต้นที่ไม่รับหรือให้คืนคำคู่ความตาม มาตรา ๑๘ หรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นตามมาตรา ๒๔ ซึ่งทำให้คดีเสร็จไป ทั้งเรื่องนั้น มิให้ถือว่าเป็นคำสั่งในระหว่างพิจารณา และให้อยู่ภายในข้อบังคับ ของการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดี

(๑๗) **มาตรา ๒๒๘** ก่อนศาลชี้ขาดตัดสินคดี ถ้าศาลมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ให้กักขัง หรือปรับไหม หรือจำขัง ผู้ใด ตามประมวลกฎหมายนี้
 (๒) มีคำสั่งอันเกี่ยวข้องกับคำขอเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของคู่ความในระหว่างการพิจารณา หรือมีคำสั่งอันเกี่ยวข้องกับคำขอเพื่อจะบังคับคดีตามคำพิพากษาต่อไป หรือ

(๓) ไม่รับหรือคืนคำคู่ความตามมาตรา ๑๘ หรือวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้นตามมาตรา ๒๔ ซึ่งมีได้ทำให้คดีเสร็จไปทั้งเรื่อง หากเสร็จไปเฉพาะแต่ประเด็นบางข้อ

คำสั่งเช่นว่านี้ คู่ความย่อมอุทธรณ์ได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือน นับแต่วันมีคำสั่งเป็นต้นไป

แม้ถึงว่าจะมีอุทธรณ์ในระหว่างพิจารณา ให้ศาลดำเนินคดีต่อไป และมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีนั้น แต่ถ้าในระหว่างพิจารณา คู่ความอุทธรณ์คำสั่งชนิดที่ระบุไว้ในอนุมาตรา (๓) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่า การกลับหรือแก้ไขคำสั่งที่คู่ความอุทธรณ์นั้น จะเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดคดี หรือวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นข้อใดที่ศาลล่างมิได้วินิจฉัยไว้ ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจทำคำสั่งให้ศาลล่างงดการพิจารณาไว้ในระหว่างอุทธรณ์ หรืองดการวินิจฉัยคดีไว้จนกว่าศาลอุทธรณ์จะได้วินิจฉัยชี้ขาดอุทธรณ์นั้น

ถ้าคู่ความมิได้อุทธรณ์คำสั่งในระหว่างพิจารณาตามทวิบัญญัติไว้ในมาตรานี้ ก็ให้อุทธรณ์ได้ในเมื่อศาลพิพากษาคดีแล้วตามความในมาตรา ๒๒๓

มาตรา ๒๒๘ การอุทธรณ์นั้นให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อศาลชั้นต้นซึ่งมีคำพิพากษาหรือคำสั่งภายในกำหนดหนึ่งเดือน นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น และผู้อุทธรณ์ต้องนำเงินค่าธรรมเนียมซึ่งจะต้องใช้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง

(๑๗) มาตรา ๒๒๘ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งมาวางศาลพร้อมกันด้วย ให้ผู้อุทธรณ์ยื่น
สำเนาอุทธรณ์ต่อศาล เพื่อส่งให้แก่จำเลยอุทธรณ์ (คือฝ่ายโจทก์หรือจำเลย
ความเดิมซึ่งเป็นฝ่ายที่มีได้อุทธรณ์ความนั้น) ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๓๕
และ ๒๓๖

(๑๘) มาตรา ๒๓๐ คดีตามมาตรา ๒๒๕ ถ้าคู่ความอุทธรณ์ในข้อเท็จ
จริง ให้ศาลชั้นต้นตรวจเสียก่อนว่าฟ้องอุทธรณ์นั้นจะรับไว้พิจารณาได้หรือไม่
ถ้าผู้พิพากษาที่ได้พิจารณาคดีนั้นมีความเห็นแย้ง หรือได้รับรองไว้แล้ว
หรือรับรองในเวลาที่ตรวจอุทธรณ์นั้นว่ามีเหตุอันควรอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง
นั้นได้ ก็ให้ศาลมีคำสั่งรับอุทธรณ์นั้นไว้พิจารณาในปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้ว
ถ้าไม่มีความเห็นแย้งหรือคำรับรองเช่นนั้น ให้ศาลมีคำสั่งไม่รับ
อุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้ว ในกรณีเช่นนี้ ถ้าอธิบดีผู้พิพากษาหรือ
อธิบดีผู้พิพากษาภาคมิได้เป็นคณะในคำสั่งนั้น ผู้อุทธรณ์ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อ
ศาลถึงอธิบดีผู้พิพากษาหรืออธิบดีผู้พิพากษาภาคภายในเจ็ดวัน เมื่อศาลได้รับคำ
ร้องเช่นนั้น ให้ศาลส่งคำร้องนั้นพร้อมด้วยสำนวนความไปยังอธิบดีผู้พิพากษา
หรืออธิบดีผู้พิพากษาภาค เพื่อมีคำสั่งยื่นตามหรือกลับคำสั่งของศาลนั้น คำสั่ง
ของอธิบดีผู้พิพากษา หรืออธิบดีผู้พิพากษาภาคเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ ไม่ห้ามศาลในอันที่จะมีคำสั่งตามมาตรา ๒๓๒
ปฏิเสธไม่ส่งอุทธรณ์ในเหตุอื่น หรือในอันที่ศาลจะมีคำสั่งให้ส่งอุทธรณ์นั้นไปเท่า
ที่เป็นอุทธรณ์ในข้อกฎหมาย

มาตรา ๒๓๑ การยื่นอุทธรณ์ย่อมไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำ
พิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น แต่คู่ความที่ยื่นอุทธรณ์อาจยื่นคำขอต่อศาล
อุทธรณ์ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษา โดยทำเป็นคำร้องชี้แจงเหตุผลอันสมควร
แห่งการขอ ให้ศาลอุทธรณ์ทุเลาการบังคับไว้

(๑๘) มาตรา ๒๓๐ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๘

คำขอเช่นว่านั้น ให้ผู้อุทธรณ์ยื่นต่อศาลชั้นต้นได้จนถึงเวลาที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ผู้อุทธรณ์ ถ้าภายหลังศาลได้มีคำสั่งเช่นว่านั้นแล้ว ให้ยื่นตรงต่อศาลอุทธรณ์ ถ้าได้ยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นก็ให้ศาลรับส่งคำขอนั้นไปยังศาลอุทธรณ์ ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินอย่างยิ่ง เมื่อศาลชั้นต้นได้รับคำขอไว้ ก็ให้มีอำนาจทำคำสั่งให้ทุเลาการบังคับไว้รอคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลอุทธรณ์ ในคำขอเช่นว่านั้น

ถ้าผู้อุทธรณ์วางเงินต่อศาลชั้นต้นเป็นจำนวนพอชำระหนี้ตามคำพิพากษารวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้อง และการบังคับคดี หรือได้หาประกันมาให้สำหรับเงินจำนวนเช่นว่านั้นจนเป็นที่พอใจของศาล ให้ศาลที่กล่าวมาแล้วงดการบังคับคดีไว้ตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๕ (๑)

เมื่อได้รับคำขอเช่นว่านี้ ศาลอุทธรณ์จะอนุญาตให้ทุเลาการบังคับไว้ในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉินก็ได้ โดยมีต้องฟังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ในกรณีเช่นว่านี้ให้ถือว่าคำสั่งนี้เป็นการชั่วคราว จนกว่าศาลจะได้ฟังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งในภายหลัง ถ้าศาลมีคำสั่งให้ทุเลาการบังคับไว้ตามที่ขอ คำสั่งนี้อาจอยู่ภายใต้บังคับเงื่อนไขใดๆ หรือไม่ก็ได้ ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้อุทธรณ์ทำทัณฑ์บนว่าจะไม่ยกย้ายจำหน่ายทรัพย์สินของตนในระหว่างอุทธรณ์ หรือให้หาประกันมาให้ศาลให้พอกับเงินที่ต้องใช้ตามคำพิพากษาหรือจะให้วางเงินจำนวนนั้นต่อศาลก็ได้ ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ศาลจะสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้อุทธรณ์นั้นก็ได้ และถ้าทรัพย์สินเช่นว่านั้นหรือส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นสังหาริมทรัพย์ ศาลอาจมีคำสั่งให้เอาออกขายทอดตลาดก็ได้ ถ้าปรากฏว่าการขายนั้นเป็นการจำเป็นและสมควร เพราะทรัพย์สินนั้นมีสภาพเป็นของเสียได้ง่าย หรือว่าการเก็บรักษาไว้ในระหว่างอุทธรณ์น่าจะนำไปสู่ความยุ่งยากหรือจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก

มาตรา ๒๓๒ เมื่อได้รับอุทธรณ์แล้ว ให้ศาลชั้นต้นตรวจอุทธรณ์และมีคำสั่งให้ส่งหรือปฏิเสธไม่ส่งอุทธรณ์นั้นไปยังศาลอุทธรณ์ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ถ้าศาลปฏิเสธไม่ส่ง ให้ศาลแสดงเหตุที่ไม่ส่งนั้นไว้ในคำสั่งทุกเรื่องไป ถ้าคู่ความทั้งสองฝ่ายได้ยื่นอุทธรณ์ ศาลจะวินิจฉัยอุทธรณ์ทั้งสองฉบับนั้นในคำสั่งฉบับเดียวกันก็ได้

มาตรา ๒๓๓ ถ้าศาลยอมรับอุทธรณ์และมีความเห็นว่าการอุทธรณ์นั้น คู่ความที่ศาลพิพากษาให้ชนะ จะต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมเพิ่มขึ้น ให้ศาลมีอำนาจกำหนดไว้ในคำสั่ง ให้ผู้อุทธรณ์นำเงินมาวางศาลอีกให้พอกับจำนวนค่าฤชาธรรมเนียม ซึ่งจะต้องเสียตั้งกล่าวแล้ว ตามอัตราที่ใช้บังคับอยู่ในเวลานั้น ก่อนสิ้นระยะเวลาอุทธรณ์ หรือภายในระยะเวลาตามที่ศาลจะเห็นสมควรอนุญาต หรือตามแต่ผู้อุทธรณ์จะมีคำขอขึ้นมา ไม่เกินสิบวันนับแต่สิ้นระยะเวลาอุทธรณ์นั้น ถ้าผู้อุทธรณ์ไม่นำเงินจำนวนที่กล่าวข้างต้น มาวางศาลภายในกำหนดเวลาที่อนุญาตไว้ ก็ให้ศาลยกอุทธรณ์นั้นเสีย

มาตรา ๒๓๔ ถ้าศาลชั้นต้นไม่รับอุทธรณ์ ผู้อุทธรณ์อาจอุทธรณ์คำสั่งศาลนั้นไปยังศาลอุทธรณ์ โดยยื่นคำขอเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้น และนำค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวงมาวางศาล และนำเงินมาชำระตามคำพิพากษา หรือหาประกันให้ไว้ต่อศาลภายในกำหนดสิบวันนับแต่วันที่ศาลได้มีคำสั่ง

มาตรา ๒๓๕ เมื่อศาลชั้นต้นได้รับอุทธรณ์แล้วให้ส่งสำเนาอุทธรณ์นั้นให้แก่จำเลยอุทธรณ์ภายในกำหนดเจ็ดวัน นับแต่วันที่จำเลยอุทธรณ์ ยื่นคำแก้อุทธรณ์ หรือถ้าจำเลยอุทธรณ์ไม่ยื่นคำแก้อุทธรณ์ภายในกำหนดเจ็ดวัน นับแต่ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๓๗ สำหรับการยื่นคำแก้อุทธรณ์ ได้สิ้นสุดลง ให้ศาลส่งอุทธรณ์และคำแก้อุทธรณ์ถ้าหากมีพร้อมทั้งสำนวนและหลักฐานต่าง ๆ ไปยังศาลอุทธรณ์ เมื่อศาลอุทธรณ์ได้รับฟ้องอุทธรณ์และสำนวนความไว้แล้ว ให้นำคดีลงสารบบความของศาลอุทธรณ์ โดยพลัน

มาตรา ๒๓๖ เมื่อคู่ความยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งศาลที่ปฏิเสธไม่ยอมรับอุทธรณ์ ให้ศาลส่งคำร้องเช่นว่านั้นไปยังศาลอุทธรณ์โดยไม่ชักช้าพร้อมด้วยคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีของศาลชั้นต้นและฟ้องอุทธรณ์ ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็นที่จะต้องตรวจสำนวน ให้มีคำสั่งให้ศาลชั้นต้นส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์ ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาคำร้อง แล้วมีคำสั่งยื่นตามคำปฏิเสธของศาลชั้นต้น หรือมีคำสั่งให้รับอุทธรณ์ คำสั่งนี้ให้เป็นที่สุด แล้วส่งไปให้ศาลชั้นต้นอ่าน

เมื่อได้อ่านคำสั่งศาลอุทธรณ์ได้รับอุทธรณ์แล้ว ให้ศาลชั้นต้นส่งสำเนาอุทธรณ์แก่จำเลยอุทธรณ์ และภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันที่จำเลยอุทธรณ์ยื่นคำแก้อุทธรณ์หรือนับแต่ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๓๗ สำหรับการยื่นคำแก้อุทธรณ์ได้สิ้นสุดลง ให้ศาลส่งคำแก้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์หรือแจ้งให้ทราบว่ามีคำแก้อุทธรณ์ เมื่อศาลอุทธรณ์ได้รับคำแก้อุทธรณ์ หรือแจ้งความเช่นว่าแล้วให้นำคดีลงสารบบความของศาลอุทธรณ์โดยพลัน

มาตรา ๒๓๗) จำเลยอุทธรณ์อาจยื่นคำแก้อุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้นได้ภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันส่งสำเนาอุทธรณ์

ไม่ว่าในกรณีใดๆ ห้ามมิให้ศาลแสดงว่า จำเลยอุทธรณ์ขาดนัดเพราะไม่ยื่นคำแก้อุทธรณ์

(๑๕) มาตรา ๒๓๘ ภายใต้งบบังคับมาตรา ๒๔๓ (๓) ในคดีที่อุทธรณ์ได้แต่เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายนั้น การวินิจฉัยปัญหาเช่นว่านี้ ศาลอุทธรณ์จำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยจากพยานหลักฐานในสำนวน

(๒๐) มาตรา ๒๓๘ อุทธรณ์คำสั่งนั้น จะต้องพิจารณาก่อนอุทธรณ์คำพิพากษาเท่าที่สามารถจะทำได้ แม้ถึงว่าอุทธรณ์คำพิพากษานั้นจะได้ส่งไว้ในสารบบความของศาลอุทธรณ์ก่อนอุทธรณ์คำสั่งนั้นก็ดี

(๒๑) มาตรา ๒๔๐ ศาลอุทธรณ์มีอำนาจที่จะวินิจฉัยคดี โดยเพียงแต่พิจารณาฟ้องอุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์ เอกสารและหลักฐานทั้งปวง ในสำนวนความซึ่งศาลชั้นต้นส่งขึ้นมา เว้นแต่

(๑๕) มาตรา ๒๓๘ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

(๒๐) มาตรา ๒๓๘ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

(๒๑) มาตรา ๒๔๐ (๑) แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

(๑) ศาลอุทธรณ์ได้นัดฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจาตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๔๑ แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่าย ไม่มาศาลในวันกำหนดนัด ศาลอุทธรณ์อาจดำเนินคดีไปได้ และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์นั้นไม่ให้ถือเป็นคำพิพากษาโดยขาดนัด

(๒) ถ้าศาลอุทธรณ์ยังไม่เป็นที่พอใจในการพิจารณาฟ้องอุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์และพยานหลักฐานที่ปรากฏในจำนวน ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๓๘ และเฉพาะในปัญหาที่อุทธรณ์ให้ศาลมีอำนาจที่จะกำหนดประเด็น ทำการสืบพยาน ที่สืบมาแล้ว หรือพยานที่เห็นควรสืบต่อไป และพิจารณาคดีโดยทั่วไป ตั้งแต่ที่ บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้สำหรับการพิจารณาในศาลชั้นต้น และให้นำ บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการพิจารณาในศาลชั้นต้น มาใช้บังคับ ด้วยโดยอนุโลม

(๓) ในคดีที่คู่ความอุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย ถ้าศาลอุทธรณ์ เห็นว่าศาลชั้นต้นยังมิได้พิจารณาหรือวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญใน ประเด็น ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจทำคำสั่งให้ศาลชั้นต้นพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริง เช่นว่านั้น แล้วพิพากษาไปตามรูปความ

(๒๒) มาตรา ๒๔๑ ถ้าคู่ความฝ่ายใดประสงค์จะมาแถลงด้วยวาจาในชั้น ศาลอุทธรณ์ ให้ขอมาในตอนท้ายคำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำแก้อุทธรณ์ แล้วแต่กรณี และให้ศาลอุทธรณ์กำหนดนัดฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจานั้น เว้นแต่ศาลอุทธรณ์ จะพิจารณาเห็นว่า การแถลงการณ์ด้วยวาจาไม่จำเป็นแก่คดี จะตั้งนัดฟังคำแถลง การณ์เสียก็ได้ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์นัดฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา คู่ความอีกฝ่าย หนึ่งชอบที่จะไปแถลงการณ์ด้วยวาจาในชั้นศาลอุทธรณ์ได้ด้วย ถึงแม้ว่าตนจะ มิได้แสดงความประสงค์ไว้

(๒๒) มาตรา ๒๔๑ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๖๖

การแถลงการณ์ด้วยวาจา ผู้ขอแถลงเป็นผู้แถลงก่อนแล้วอีกฝ่ายหนึ่ง
แถลงแก้ แล้วผู้ขอแถลง แถลงได้อีกครั้งหนึ่ง ถ้าขอแถลงทั้งสองฝ่าย ให้ผู้
อุทธรณ์แถลงก่อน ถ้าทั้งสองฝ่ายอุทธรณ์และต่างขอแถลง ให้ศาลอุทธรณ์
พิจารณาตั้ง

(๒๓) มาตรา ๒๔๒ เมื่อศาลอุทธรณ์ได้ตรวจสำนวนความ และฟัง
คู่ความทั้งปวงหรือสืบพยานต่อไปตั้งบัญญัติได้ในมาตรา ๒๔๐ เสร็จแล้ว ให้ศาล
อุทธรณ์ชี้ขาดตัดสินอุทธรณ์โดยประการใดประการหนึ่งในสี่ประการนี้

(๑) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่า อุทธรณ์นั้นต้องห้ามตามกฎหมาย ก็ให้
ยกอุทธรณ์นั้นเสีย โดยไม่ต้องวินิจฉัยในประเด็นแห่งอุทธรณ์ หรือถ้าเป็นกรณี
อุทธรณ์ในปัญหาข้อกฎหมาย และศาลอุทธรณ์เห็นว่าปัญหาข้อกฎหมายนั้นไม่
เป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัย จะยกอุทธรณ์ข้อนั้นเสียก็ได้

(๒) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่า คำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นถูกต้อง ไม่ว่าจะ
โดยเหตุเดียวกันหรือเหตุอื่น ก็ให้พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นนั้น

(๓) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่า คำชี้ขาดของศาลชั้นต้นไม่ถูกต้อง ให้กลับ
คำพิพากษาของศาลชั้นต้นเสีย และพิพากษาในปัญหาเหล่านั้นใหม่

(๔) ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่า คำวินิจฉัยของศาลชั้นต้นถูกต้องแต่บางส่วน
และผิดบางส่วน ก็ให้แก้คำพิพากษาศาลชั้นต้นไปตามนั้น โดยพิพากษายืนบาง
ส่วน กลับบางส่วน และมีคำพิพากษาใหม่แทนส่วนที่กลับนั้น

(๒๔) มาตรา ๒๔๓ ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย คือ

(๑) เมื่อคดีปรากฏเหตุที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎ-
หมายนี้ว่าด้วยคำพิพากษาและคำสั่ง และศาลอุทธรณ์เห็นว่ามีเหตุอันสมควร

(๒๑) มาตรา ๒๔๒ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

(๒๔) มาตรา ๒๔๓ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

ก็ให้ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยกคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นนั้นเสีย แล้วส่งสำนวนคืนไปยังศาลชั้นต้นเพื่อให้พิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่ ในกรณีเช่นนี้ศาลชั้นต้นอาจประกอบด้วยผู้พิพากษาอื่นนอกจากที่ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งมาแล้ว และคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่นี้อาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีเป็นอย่างอื่นนอกจากคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ถูกยกได้

(๒) เมื่อคดีปรากฏเหตุที่มีได้ปฏิบัติตาม บทบัญญัติแห่ง ประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการพิจารณาหรือมีเหตุที่ศาลได้ปฏิเสธไม่สืบพยานตามที่ผู้อุทธรณ์ร้องขอ และศาลอุทธรณ์เห็นว่ามีความสมควร ก็ให้ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งยกคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นนั้นแล้วกำหนดให้ศาลชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาคณะเดิมหรือผู้พิพากษาอื่น หรือศาลชั้นต้นอื่นใดตามที่ศาลอุทธรณ์จะเห็นสมควร พิจารณาคดีนั้นใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วน และพิพากษาหรือมีคำสั่งใหม่

(๓) ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์จำต้องถือตามข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น ถ้าปรากฏว่า

(ก) การที่ศาลชั้นต้นวินิจฉัยข้อเท็จจริงนั้นผิดต่อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์อาจฟังข้อเท็จจริงใหม่แทนข้อเท็จจริงของศาลชั้นต้น แล้วมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีตัดสินคดีไปตามนั้น หรือ

(ข) ข้อเท็จจริงที่ศาลชั้นต้นฟังมาไม่พอแก่การวินิจฉัยข้อกฎหมาย ศาลอุทธรณ์อาจทำคำสั่งให้ยกคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้นนั้นเสีย แล้วกำหนดให้ศาลชั้นต้นซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษาคณะเดิม หรือผู้พิพากษาอื่น หรือศาลชั้นต้นอื่นใด ตามที่ศาลอุทธรณ์เห็นสมควร พิจารณาคดีนั้นใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วน โดยดำเนินตามคำชี้ขาดของศาลอุทธรณ์ แล้วมีคำพิพากษาหรือคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีไปตามรูปคดี ทั้งนี้ไม่ว่าจะปรากฏจากการอุทธรณ์หรือไม่

ในคดีทั้งปวงที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่ตามมาตรานี้ คู่ความขอที่จะอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่เช่นว่านี้ไปยังศาลอุทธรณ์ได้ตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้

มาตรา ๒๔๔ ศาลอุทธรณ์จะอ่านคำพิพากษานั้นเอง หรือจะส่งไปให้ศาลชั้นต้นอ่านก็ได้ ในกรณีเหล่านี้ให้ศาลที่อ่านคำพิพากษามีคำสั่งกำหนดนัดวันอ่านสั่งให้แก่คู่ความอุทธรณ์ทุกฝ่าย

มาตรา ๒๔๕ คำพิพากษาหรือคำสั่งชั้นอุทธรณ์ให้มีผลเฉพาะระหว่างคู่ความชั้นอุทธรณ์ เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

(๑) ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งที่อุทธรณ์นั้นเกี่ยวข้องด้วยการชำระหนี้อื่นไม่อาจแบ่งแยกได้ และคู่ความแต่บางฝ่ายเป็นผู้อุทธรณ์ซึ่งทำให้คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นมีผลเป็นที่สุดระหว่างคู่ความอื่น ๆ ถ้าศาลอุทธรณ์เห็นว่าควรกลับคำพิพากษาหรือคำสั่งที่อุทธรณ์ ให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจชี้ขาดว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์ ให้มีผลระหว่างคู่ความทุกฝ่ายในคดีในศาลชั้นต้นด้วย

(๒) ถ้าได้มีการอนุญาตให้ผู้ร้องสอดเข้ามาในคดีแทน คู่ความฝ่ายใดคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ย่อมมีผลบังคับแก่คู่ความฝ่ายนั้นด้วย

มาตรา ๒๔๖ เว้นแต่ที่ได้บัญญัติไว้ดังกล่าวมาข้างต้น บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการพิจารณาและการชี้ขาดตัดสินคดีในศาลชั้นต้นนั้น ให้ใช้บังคับแก่การพิจารณาและการชี้ขาดตัดสินคดีในชั้นอุทธรณ์ได้โดยอนุโลม

ลักษณะ ๒

ฎีกา

(๒๕) มาตรา ๒๔๗ ในกรณีที่ศาลอุทธรณ์ได้พิพากษาหรือมีคำสั่งในชั้นอุทธรณ์แล้วนั้น ให้ยื่นฎีกาได้ภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลอุทธรณ์นั้น และภายใต้บังคับบทบัญญัติที่ตามมาต่อไป

(๒๕) มาตรา ๒๔๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

กับกฎหมายอื่นว่าด้วยการฎีกา ให้นำบทบัญญัติในลักษณะ ๑ ว่าด้วยอุทธรณ์ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

(๒๖) **มาตรา ๒๔๘** ในคดีที่มีทุนทรัพย์นั้น ถ้าราคาทรัพย์สินหรือจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกินห้าพันบาท และศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หรือเพียงแต่แก้ไขเล็กน้อย ห้ามมิให้คู่ความฎีกาในชั้นเท็จจริงเว้นแต่ผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีนั้นในศาลอุทธรณ์ ได้มีความเห็นแย้งหรือผู้พิพากษาที่ได้นั่งพิจารณาคดีในศาลชั้นต้นก็ดี ศาลอุทธรณ์ก็ดี ได้รับรองไว้หรือรับรองในเวลาตรวจฎีกาว่ามีเหตุสมควรที่จะฎีกาได้

มาตรา ๒๔๙ ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่จะยกขึ้นอ้างอิง ในฎีกานั้น คู่ความจะต้องกล่าวไว้โดยชัดแจ้งในฎีกา และต้องเป็นข้อที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์

แต่ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้ยกขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ ซึ่งปัญหาข้อใดอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่อาจยกปัญหาข้อกฎหมายใด ๆ ขึ้นกล่าวในศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์เพราะพฤติการณ์นอกเหนือไม่อาจบังคับได้ หรือเพราะเกี่ยวข้องมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยกระบวนการพิจารณาชั้นฎีกา คู่ความที่เกี่ยวข้องย่อมอ้างอิงในปัญหาเช่นนั้นได้

(๒๗) **มาตรา ๒๕๐ (ยกเลิก)**

มาตรา ๒๕๑ ถ้าคู่ความซึ่งแพ้คดีในศาลชั้นต้นได้อุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ได้พิพากษากลับให้ต้นชนะในข้อสารสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง คู่ความฝ่าย

(๒๖) มาตรา ๒๔๘ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

(๒๗) มาตรา ๒๕๐ ยกเลิกโดยมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

นั้นจะยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นให้ถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือคืนเงินจำนวนที่วางไว้ต่อศาลในชั้นนั้น ๆ ก็ได้

มาตรา ๒๕๒ ถ้าคู่ความยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งที่ไม่ยอมรับฎีกา ให้ศาลชั้นต้นส่งคำร้องเช่นว่านั้นไปยังศาลฎีกาพร้อมกับฎีกาและคำพิพากษาหรือคำสั่งช้ชาติคดีของศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์ ถ้าศาลฎีกาเห็นจำเป็นจะต้องตรวจจำนวน ให้มีคำสั่งให้ศาลล่างส่งจำนวนนั้นไปยังศาลฎีกา

ภาค ๔

วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา

และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ลักษณะ ๑

วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา

หมวด ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๒๕๓ ถ้าโจทก์ไม่ใช่ผู้อยู่ในอำนาจศาล หรือถ้ามีเหตุแน่นแฟ้นอันเป็นที่เชื่อได้ว่า เมื่อโจทก์แพ้คดีแล้วจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายทั้งหลาย ไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนวันสืบพยาน จำเลยอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลให้มีคำสั่งให้โจทก์วางเงินประกันค่าฤชาธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย

ถ้าศาลได้สอบสวนเห็นว่า คำขอนั้นมีเหตุเป็นที่เชื่อได้ ก็ให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์วางเงินประกันตามจำนวนภายในระยะเวลาและกำหนดเงื่อนไขอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควร

ถ้าโจทก์มิได้ปฏิบัติตามอย่างหนึ่งอย่างใดตามคำสั่งศาลเช่นว่ามานี้ ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ เว้นแต่จำเลยจะได้คัดค้านเสียในวันหรือก่อนวันสืบพยาน

มาตรา ๒๕๔ ในคดีอื่น ๆ นอกจากคดีมโนสาเร่ โจทก์ขอที่จะยื่นต่อศาลพร้อมกับคำฟ้อง หรือในเวลาใด ๆ ก่อนพิพากษา ซึ่งคำขอฝ่ายเดียวร้องขอ ให้ศาลมีคำสั่งภายในบังคับแห่งเงื่อนไขซึ่งจะกล่าวต่อไป เพื่อจัดให้มีวิธีคุ้มครองอย่างใด ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยทั้งหมด หรือบางส่วนไว้ก่อนพิพากษา รวมทั้งจำนวนเงินหรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอกซึ่งถึงกำหนดชำระแก่จำเลย แล้วมอบให้เจ้าพนักงานบังคับคดีหรือเจ้าพนักงานอื่นใดที่ศาลเห็นสมควรรักษาไว้

(๒) ให้ศาลมีคำสั่งห้ามชั่วคราวมิให้จำเลยกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไป ซึ่งการละเมิดหรือการผิดสัญญา หรือการกระทำที่ถูกฟ้องร้อง หรือขอให้ มีคำสั่งให้หยุดหรือบ่อนกั้นการเปลื้องไปเปล่า การบุบสลาย การโอน การขาย การยกย้าย หรือการจำหน่ายซึ่งทรัพย์สินใด ๆ ที่พิพาทจนกว่าคดีจะถึงที่สุด หรือมีคำสั่งศาลเป็นอย่างอื่น

(๓) ให้จับกุมและกักขังจำเลยไว้ชั่วคราว

ในระหว่างระยะเวลานับแต่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดคดีหรือชี้ขาดอุทธรณ์ ไปจนถึงเวลาที่ศาลได้รับอุทธรณ์หรือรับฎีกา คำขอตามมาตรา ๒๕๓ ยื่นต่อศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นมีอำนาจที่จะสั่งอนุญาตหรือยกคำขอเช่นว่าน

มาตรา ๒๕๕ ห้ามมิให้ศาลอนุญาตตามคำขอที่ยื่นไว้ตามมาตรา ๒๕๔ เว้นแต่ศาลจะเป็นที่พอใจจากพยานที่ผู้ขอนำมาสืบ หรือที่ศาลได้เรียกมาสืบว่า

(๑) คำฟ้องที่ผู้ขอยื่นและในโอกาสที่ยื่นคำขอนั้นมีเหตุสมควร และ

(๒) มีเหตุเพียงพอที่จะนำวิธีคุ้มครองตามที่ขอนั้นมาใช้ได้ กล่าวคือ
ในกรณีที่มีคำขอให้ยึดหรืออายัด ทรัพย์สินของ จำเลยไว้ก่อน พิพากษา
ต้องให้เป็นที่พอใจของศาลว่า

(ก) จำเลยตั้งใจจะโอน ขาย หรือจำหน่ายทรัพย์สินของตนเสียทั้งหมด
หรือแต่บางส่วน หรือยกย้ายไปเสียให้พ้นจากอำนาจศาล เพื่อประวิง หรือ
ขัดขวางต่อการบังคับตามคำบังคับอย่างใด ซึ่งอาจจะออกบังคับเอาแก่จำเลยหรือ
เพื่อจะฉ้อโกงโจทก์ หรือ

(ข) มีเหตุอื่นใดในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น ตามที่ศาลจะพิเคราะห์
เห็นเป็นการยุติธรรมและสมควร

ในกรณีที่ยื่นคำขอให้ห้ามชั่วคราวหรือคำสั่งอื่น ๆ ดังที่บัญญัติไว้ใน
วรรค ๒ แห่งมาตรา ๒๕๔ ต้องให้เป็นที่พอใจของศาลว่า

(ก) จำเลยตั้งใจจะกระทำซ้ำหรือกระทำต่อไป ซึ่งการละเมิด การผิด
สัญญา หรือการกระทำที่ถูกร้อง หรือ

(ข) จำเลยตั้งใจจะโอน ขาย หรือจำหน่ายทรัพย์สินของตนเสียทั้งหมด
หรือบางส่วน หรือยกย้ายไปเสียให้พ้นจากอำนาจศาล เพื่อประวิงหรือขัดขวาง
แก่การบังคับตามคำบังคับ - ซึ่งอาจจะออกบังคับเอาแก่จำเลย หรือเพื่อจะฉ้อโกง
โจทก์

(ค) ทรัพย์สินที่พิพาทกันนั้นมีทางน่าจะกลัวว่าจะมีการกระทำให้เปลืองไป
เปล่า หรือบุบสลาย หรือโอนไปยังผู้อื่น

ในกรณีที่ยื่นคำขอให้จับกุมหรือกักขังจำเลยไว้ ต้องให้เป็นที่พอใจ
ของศาลว่า เพื่อที่จะประวิงหรือขัดขวางแก่การพิจารณาคดี หรือการบังคับตาม
คำบังคับใด ๆ ซึ่งอาจจะออกบังคับเอาแก่จำเลย หรือเพื่อจะฉ้อโกงโจทก์

(ก) จำเลยซ่อนตัวเสียเพื่อจะไม่รับหมายเรียกหรือคำสั่งของศาล หรือ

(ข) จำเลยได้ยกย้ายไปให้พ้นอำนาจศาลหรือซุกซ่อนเอกสารใด ๆ ซึ่งพอเห็นได้ว่าจะใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันจำเลยในคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาหรือทรัพย์สินของจำเลยทั้งหมด หรือแต่บางส่วน หรือเป็นที่เกรงว่าจำเลยจะจำหน่ายหรือทำลายเอกสารหรือทรัพย์สินเช่นว่านั้น หรือ

(ค) ปราบกฏตามกิริยา หรือตามวิธีที่จำเลยประกอบการทำงานหรือการค้าของตนว่า จำเลยจะหลีกหนี หรือพอเห็นได้ว่าจะหลีกหนีไปให้พ้นอำนาจศาล

มาตรา ๒๕๖ ในกรณีที่มีคำร้องขอให้ห้ามชั่วคราว หรือให้มีคำสั่งอื่นใดตั้งที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๕๔ (๒) นั้น ถ้าปรากฏว่าการที่ขอให้ห้ามหรือให้มีคำสั่งอื่นใดนั้น ถ้าให้เวลานั้นเข้าไปจะเสียผล ก็ให้ศาลกำหนดให้ส่งสำเนาคำขอนั้นให้แก่จำเลยโดยทางเจ้าพนักงานศาล และเมื่อได้ส่งคำขอให้แก่จำเลยแล้ว จำเลยชอบที่จะมาศาลและเสนอข้อคัดค้านของตนในการที่ศาลนั่งพิจารณาคำขอนั้น

มาตรา ๒๕๗ ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งอนุญาตตามคำขอที่ได้ยื่นตามมาตรา ๒๕๔ ได้ภายในขอบเขตหรือโดยมีกำหนดเงื่อนไขอย่างใดแล้วแต่จะเห็นสมควร

ในกรณีที่ขอให้ห้ามมิให้จำเลยโอน ขาย หรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้น ศาลจะกำหนดวิธีการ โฆษณาตามที่เห็นสมควรเพื่อป้องกันการฉ้อฉลก็ได้

ไม่ว่าในกรณีใดๆ ก่อนศาลจะออกหมายยึดหรืออายัดหรือหมายห้ามชั่วคราว หมายจับ หรือคำสั่งใดๆ ตามที่ขอ ศาลจะให้ผู้ขอชำระเงินตามจำนวนที่เห็นสมควรมาวางศาลก็ได้ เพื่อเป็นประกันสำหรับค่าสินไหมทดแทนซึ่งจำเลยอาจได้รับตามมาตรา ๒๖๓

มาตรา ๒๕๘ ถ้าศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยไว้ก่อนพิพากษา หรือตามคำขอให้ห้ามชั่วคราว หรือมีคำสั่งอื่นใดตั้งระบุ

ไว้ในมาตรา ๒๕๕ (๒) คำสั่งเช่นว่านั้นให้ผู้พ้นจำเลยต่อเมื่อได้ส่งคำสั่งแก่จำเลย โดยชอบแล้วตามคำร้องขอของโจทก์

ถ้าศาลออกหมายจับและกักขังจำเลยตามมาตรา ๒๕๔ หมายเช่นว่านี้ ให้บังคับได้ทั่วราชอาณาจักร การกักขังตามหมายจับเช่นว่านี้ ห้ามมิให้เกิน หกเดือนนับแต่วันจับ

มาตรา ๒๕๕ ให้นำบทบัญญัติลักษณะ ๒ แห่งภาคนี้ว่าด้วยการบังคับคดี มาใช้บังคับแก่วิธีการชั่วคราวที่ศาลสั่ง ตามที่กล่าวไว้ในลักษณะนี้โดยอนุโลม

มาตรา ๒๖๐ ถ้าในคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งศาลตัดสินคดี มิได้กล่าวไว้ซึ่งวิธีการชั่วคราวที่ศาลได้สั่งไว้ในระหว่างการพิจารณา

(๑) ถ้าคดีนั้นศาลตัดสินให้จำเลยเป็นฝ่ายชนะ คำสั่งที่กำหนดวิธีการเช่นว่านั้น ให้ถือว่าเป็นอันยกเลิกไปในตัว

(๒) ถ้าคดีนั้นศาลตัดสินให้โจทก์ชนะ คำสั่งนั้นคงมีผลต่อไปจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น เท่าที่จำเป็นเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น แต่ถ้าโจทก์มิได้ขอหมายบังคับคดีภายในกำหนดสิบห้าวัน นับตั้งแต่วันสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำบังคับ เพื่อให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้ถือว่าคำสั่งนั้นเป็นอันยกเลิกเมื่อสิ้นระยะเวลาเช่นว่านั้น

มาตรา ๒๖๑ จำเลยที่ได้รับหมายยึดหรืออายัด หรือคำสั่งห้ามชั่วคราว หรือคำสั่งอื่นใดที่ออกตามมาตรา ๒๕๔ อาจมีคำขอต่อศาลให้ถอนหมายยึดหรืออายัด หรือคำสั่งห้ามหรือคำสั่งอื่นใดเช่นว่ามานั้น

จำเลยที่ถูกจับตามหมายที่ได้ออกตามมาตรา ๒๕๔ อาจมีคำขอต่อศาล เพื่อให้ศาลปล่อยตัวไปโดยไม่มีเงื่อนไข หรือให้มีประกันตัวไปชั่วคราวโดยมีหลักประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรหรือไม่ก็ได้

ถ้าศาลเห็นว่า วิธีการที่กำหนดไปนั้นไม่มีเหตุเพียงพอหรือมีเหตุอันสมควรที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการนั้น ศาลจะอนุญาตตามคำขอนั้น หรือมีคำสั่งอย่างอื่นใดที่เห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมก็ได้ แต่ถ้าเป็นเรื่องฟ้องเรียกเงิน ห้ามไม่ให้ศาลเรียกประกันเกินกว่าจำนวนที่ฟ้องรวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียม

มาตรา ๒๖๒ ถ้าข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่ศาลอาศัยเป็นหลักในการมีคำสั่งอนุญาตวิธีการชั่วคราวอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น เปลี่ยนแปลงไปในช่วงพิจารณา ศาลที่คดีนั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาจะมีคำสั่งแก้ไข หรือยกเลิกวิธีการ เช่นว่านั้นเสียก็ได้ เมื่อศาลนั้นเห็นสมควร หรือเมื่อจำเลยมีคำขอขึ้นมา

มาตรา ๒๖๓ ในกรณีใด ๆ ถ้าศาลได้มีคำสั่งอนุญาตตามคำขอในวิธีการชั่วคราวตามลักษณะนี้ จำเลยซึ่งต้องถูกบังคับโดยวิธีการนั้น ชอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทน

(๑) ถ้าคดีนั้นศาลตัดสินให้โจทก์เป็นฝ่ายแพ้ และปรากฏว่าศาลมีคำสั่งโดยมีความเห็นหลงไปว่า สิทธิเรียกร้องของผู้ขอมีเหตุอันสมควร โดยความผิดหรือเงินเล่าของผู้ขอ

(๒) ไม่ว่าคดีนั้นศาลจะชี้ขาดตัดสินให้โจทก์ชนะหรือแพ้คดีก็ดี ถ้าปรากฏว่าศาลมีคำสั่งโดยมีความเห็นหลงไปว่าวิธีการเช่นว่านี้ มีเหตุผลเพียงพอโดยความผิดหรือเงินเล่าของผู้ขอ

มาตรา ๒๖๔ ข้อความในหมวดนี้มีให้ถือว่าห้ามคู่ความในอันที่จะมีคำขอต่อศาล เพื่อให้มีคำสั่งกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่างพิจารณา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา เช่น ให้นำทรัพย์สินหรือเงินที่พิพาทมาวางต่อศาลหรือต่อบุคคลภายนอก หรือให้ตั้งผู้จัดการหรือผู้รักษาทรัพย์สินของห้างร้านที่ทำการค้าที่พิพาท หรือให้จัดให้บุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่ในความปกครองของบุคคลภายนอก

คำขอเช่นว่านี้ให้บังคับตามบทบัญญัติมาตรา ๒๓, ๒๕, ๒๒๗, ๒๒๘, ๒๖๐ และ ๒๖๒

มาตรา ๒๖๕ ในกรณีที่ศาลยอมรับเอาบุคคลเป็นประกัน และบุคคลนั้นแสดงกิริยาซึ่งพอจะเห็นได้ว่าจะขัดขวางหรือกระทำให้นิ่นช้าซึ่งการปฏิบัติตามหน้าที่ของตนหรือจะฉ้อโกงโจทก์ดังที่กล่าวไว้ในมาตรา ๒๕๕ ให้นำบทบัญญัติแห่งหมวดนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๒

คำขอในเหตุฉุกเฉิน

มาตรา ๒๖๖ ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินเมื่อโจทก์ยื่นคำขอตามมาตรา ๒๕๔ โจทก์จะยื่นคำร้องรวมไปด้วยเพื่อให้ศาลมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอ โดยไม่ชักช้าก็ได้

เมื่อได้ยื่นคำร้องเช่นว่ามานี้ วิธีพิจารณาแห่งการพิจารณาและชี้ขาดคำขอนั้นให้อยู่ภายใต้วิधिเฉพาะดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้

มาตรา ๒๖๗ ให้ศาลพิจารณาคำขอเป็นการด่วน ถ้าเป็นที่พอใจจากคำแถลงของโจทก์หรือพยานหลักฐานที่โจทก์ได้นำมาสืบ หรือที่ศาลได้เรียกมาสืบเองว่า คดีนั้นเป็นคดีมีเหตุฉุกเฉินและคำขอนั้นมีเหตุสมควรอันแท้จริง ให้ศาลมีคำสั่งหรือออกหมายตามที่ขอภายในขอบเขตและเงื่อนไขไปตามที่เห็นจำเป็นทันที ถ้าศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอ คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

จำเลยอาจยื่นคำขอโดยพลัน ให้ศาลยกเลิกคำสั่งหรือหมายนั้นเสียและให้นำบทบัญญัติแห่งวรรคก่อนมาใช้บังคับโดยอนุโลม คำขอเช่นว่านี้อาจทำเป็นคำขอฝ่ายเดียวโดยได้รับอนุญาตจากศาล ถ้าศาลมีคำสั่งยกเลิกคำสั่งเดิมตามคำขอ คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

การที่ศาลยกคำขอในเหตุฉุกเฉินหรือยกเลิกคำสั่งที่ได้ออก ตามคำขอในเหตุฉุกเฉินนั้น ย่อมไม่ตัดสิทธิผู้ขอที่จะเสนอคำขอเช่นเดียวกันนั้นใหม่ ต่อศาลที่มีอำนาจตามข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณาสามัญซึ่งบัญญัติไว้ในหมวดก่อน

มาตรา ๒๖๘ ในกรณีที่มีคำขอในเหตุฉุกเฉิน ให้ศาลมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจวินิจฉัยว่าคดีนั้นมีเหตุฉุกเฉินหรือไม่ และวิธีการนั้นจะกำหนดให้โดยไม่มีที่เสื่อมเสียแก่สิทธิของคู่ความในประเด็นแห่งคดีได้หรือไม่

มาตรา ๒๖๙ คำสั่งศาลซึ่งอนุญาตตามคำขอในเหตุฉุกเฉินนั้นให้บังคับได้ทันทีโดยไม่ต้องส่งให้จำเลยทราบ เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดเป็นอย่างอื่น อนึ่งศาลจะสั่งให้โจทก์รอกการบังคับไว้จนกว่าศาลจะได้วินิจฉัยชี้ขาดคำขอ ให้ยกเลิกคำสั่ง หรือจนกว่าโจทก์จะได้วางประกันก็ได้

มาตรา ๒๗๐ บทบัญญัติที่มาตราก่อนนี้ ให้ใช้บังคับแก่คำขออื่น ๆ นอกจากคำขอตามมาตรา ๒๕๔ ได้ต่อเมื่อประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง

ลักษณะ ๒

การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

หมวด ๑

หลักทั่วไป

มาตรา ๒๗๑ ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ขอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ภายในสิบปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

มาตรา ๒๗๒ ถ้าศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งอย่างไร ซึ่งจะต้องมีการบังคับคดี ก็ให้ศาลมีคำบังคับกำหนดวิธีที่จะปฏิบัติตามคำบังคับนั้นไว้

ให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาเป็นผู้นำส่งคำบังคับไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษา เว้นแต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้อยู่ในศาลในเวลาศาลมีคำบังคับนั้นและศาลได้สั่งให้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ

มาตรา ๒๗๓ ถ้าในคำบังคับได้กำหนดให้ใช้เงินหรือให้ส่งทรัพย์สินหรือให้กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใด ๆ ให้ศาลระบุไว้ในคำบังคับนั้นโดยชัดแจ้งซึ่งระยะเวลาและเงื่อนไขอื่น ๆ อันจะต้องใช้เงิน ส่งทรัพย์สิน กระทำการ หรืองดเว้นกระทำการใด ๆ นั้น

ถ้าศาลได้พิพากษาหรือมีคำสั่งโดยขาดนัด ให้ศาลให้เวลาไม่ต่ำกว่าเจ็ดวันแก่คู่ความฝ่ายที่ขาดนัดในอันที่จะปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

ระยะเวลาที่ระบุไว้ให้นั้นให้เริ่มนับแต่วันที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ลงลายมือชื่อไว้ในคำบังคับ หรือวันที่ได้ส่งคำบังคับให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แล้วแต่กรณี เว้นแต่ศาลจะได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่า ให้นับตั้งแต่วันใดวันหนึ่งในภายหลังต่อมาตามที่ศาลจะเห็นสมควรกำหนด เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

นอกจากนี้ให้ศาลระบุไว้โดยชัดแจ้งในคำบังคับว่าในกรณีที่มีได้มีการปฏิบัติตามคำบังคับเช่นว่านี้ ภายในระยะเวลา หรือภายในเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องถูกยึดทรัพย์สิน หรือถูกจับและจำขังตั้งที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้

มาตรา ๒๗๔ ถ้าบุคคลใด ๆ ได้เข้าเป็นผู้ค้ำประกันในศาลโดยทำหนังสือประกันหรือ โดยวิธีอื่น ๆ เพื่อการชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งหรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น คำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นย่อมใช้บังคับแก่การประกันนั้นได้โดยไม่ต้องฟ้องผู้ค้ำประกันขึ้นใหม่

มาตรา ๒๗๕ ถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะขอให้บังคับคดี ให้ยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลเพื่อให้ออกหมายบังคับคดี

คำขอนั้นให้ระบุโดยชัดแจ้ง

- (๑) คำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งจะขอให้มีการบังคับคดีตามนั้น
- (๒) จำนวนที่ยังมิได้รับชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น
- (๓) วิธีการบังคับคดีซึ่งขอให้ออกหมายนั้น

มาตรา ๒๗๖ ถ้าศาลเห็นว่าคำบังคับที่ขอให้บังคับนั้นได้ส่งให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญแล้ว และระยะเวลาที่ศาลได้กำหนดไว้เพื่อให้ปฏิบัติตามคำบังคับนั้นได้ล่วงพ้นไปแล้ว และคำขอนั้นมีข้อความระบุไว้ครบถ้วน ให้ศาลออกหมายบังคับคดีให้ทันที หมายเช่นว่านี้ ให้ศาลแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ เว้นแต่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานั้นจะได้นำหมายไปให้แก่เจ้าพนักงานเอง ส่วนลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้ส่งสำเนาหมายให้ต่อเมื่อศาลได้มีคำสั่งให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้จัดการส่ง แต่ถ้ามิได้มีการส่งหมายดังกล่าวแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่ต้องแสดงหมายนั้น

ในกรณีออกหมายบังคับคดีแก่ทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ถ้าศาลสงสัยว่าไม่สมควรยึดทรัพย์สินนั้น ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้ขอยึดวางเงินประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร ในเวลาที่ออกหมายก็ได้ เพื่อบังคับการบุบสลายหรือสูญหายอันจะพึงเกิดขึ้นเนื่องจากการยึดทรัพย์สิน

ในกรณีที่ออกหมายบังคับคดีให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาส่งมอบทรัพย์สินกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือให้ขับไล่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้ศาลระบุเงื่อนไขแห่งการบังคับคดีลงในหมายนั้นตามบทบัญญัติมาตรา ๒๓๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้ศาลกำหนดการบังคับคดีเพียงเท่าที่สภาพแห่งการบังคับคดีจะเปิดช่องให้ทำได้ โดยทางศาลหรือโดยทางเจ้าพนักงานของศาล .

มาตรา ๒๗๗ ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเชื่อว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีทรัพย์สินที่จะต้องถูกบังคับมากกว่าที่ตนทราบแล้ว เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่น

คำขอฝ่ายเดียว โดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขอให้ศาลทำการไต่สวนและออกหมายเรียกลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลอื่นที่เชื่อว่าอยู่ในฐานะที่จะให้ถ้อยคำอันเป็นประโยชน์มาในการไต่สวนเช่นว่านั้น

เมื่อมีคำขอเช่นว่านี้ ให้ศาลทำการไต่สวนตามกำหนดและเงื่อนไขใด ๆ ที่เห็นสมควร

มาตรา ๒๗๘ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งภาคนี้ว่าด้วยอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี นับแต่วันที่ได้ส่งหมายบังคับคดีให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือถ้าหมายนั้นมิได้ส่งนับแต่วันออกหมายนั้นเป็นต้นไป ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจในฐานะเป็นผู้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ในอันที่จะรับชำระหนี้หรือทรัพย์สินที่ลูกหนี้นำมาวางและออกใบรับให้ กับมีอำนาจที่จะยึดหรืออายัดและยึดถือทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้และมีอำนาจที่จะเอาทรัพย์สินเช่นว่านี้ออกขายทอดตลาด ทั้งมีอำนาจที่จะจำหน่ายทรัพย์สินหรือเงินรายได้จากการนั้น และดำเนินวิธีการบังคับทั่ว ๆ ไป ตามที่ศาลได้กำหนดไว้ในหมายบังคับคดี

ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้รับผิดชอบในการรักษาไว้โดยปลอดภัย ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินหรือเอกสารทั้งปวงที่ยึดมาหรือที่ได้ชำระหรือส่งมอบให้แก่เจ้าพนักงานตามหมายบังคับคดี

ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบันทึกแล้วรักษาไว้ในที่ปลอดภัย ซึ่งวิธีการบังคับทั้งหลายที่ได้จัดทำไป และรายงานต่อศาลเป็นระยะ ๆ ไป

มาตรา ๒๗๙ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องดำเนินการบังคับคดีแต่ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกในวันทำการงานปกติ เว้นแต่ในกรณีมีเหตุฉุกเฉินโดยได้รับอนุญาตจากศาล

ในการที่จะดำเนินการบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจเท่าที่มีควมจำเป็นเพื่อที่จะค้นสถานที่ใด ๆ อันเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือที่ลูก

หนึ่งตามคำพิพากษาได้ปกครองอยู่ เช่น บ้านที่อยู่ คลังสินค้า โรงงานและร้านค้าขาย
ทั้งมีอำนาจที่จะยึดและตรวจสอบ บัญชี หรือแผ่นกระดาษ และกระทำกรโต ๆ
ตามสมควรเพื่อเปิดสถานที่ หรือบ้านที่อยู่ หรือโรงเรียนตั้งกล่าวแล้วรวมทั้งผู้บริ
กษัย คู่หรือที่เก็บของอื่น ๆ

ถ้ามีผู้ขัดขวาง เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะร้องขอความช่วยเหลือ
จากเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อดำเนินการบังคับคดีเงินได้

มาตรา ๒๘๐ เพื่อประโยชน์แห่งบทบัญญัติในภาคนี้ บุคคลต่อไปนี้ให้
ถือว่ามีส่วนได้เสียในวิธีบังคับคดีอันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือ
สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

(๑) เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และในกรณี
ที่มีการอายัดสิทธิเรียกร้อง ลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องนั้น

(๒) บุคคลอื่นใดซึ่งชอบที่จะใช้สิทธิอันได้จดทะเบียนไว้โดยชอบหรือ
ที่ได้ยื่นคำร้องขอตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๗, ๒๗๘ และ ๒๘๐ อันเกี่ยวกับ
ทรัพย์สินหรือสิทธิเรียกร้องเช่นว่ามานั้น เว้นแต่คำร้องขอเช่นว่านี้จะได้ถูกยกเสีย
ในชั้นที่สุด

มาตรา ๒๘๑ บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในวิธีการบังคับคดีอาจมาอยู่ด้วยใน
เวลาบังคับคดีนั้น แต่ต้องไม่ทำการบ่อนกั้นหรือขัดขวางแก่การบังคับคดี บุคคล
ที่กล่าวมานั้นอาจร้องขอสำเนาบันทึกที่เจ้าพนักงานบังคับคดีทำขึ้นทั้งสิ้น หรือแต่บาง
ฉบับอันเกี่ยวข้องกับวิธีการบังคับคดีนั้น โดยเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดไว้

มาตรา ๒๘๒ ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งใดกำหนดให้ชำระเงินจำนวนหนึ่ง
ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติห้ามมาตราต่อไปนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจ
ที่จะรวบรวมเงินให้พอชำระตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยวิธียึดหรืออายัด และ
ขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษามาตามบทบัญญัติในลักษณะนี้ คือ

(๑) โดยวิธียึดและขายทอดตลาดสังหาริมทรัพย์อันมีรูปร่าง และ
สังหาริมทรัพย์

(๒) โดยวิธีอายัดสิ่งหาปริมาณอันมีรูปร่างและอสังหาปริมาณรวม ทั้งสิทธิที่จ้างอันมีอยู่ในทรัพย์สินเหล่านั้น ซึ่งบุคคลภายนอกจะต้องส่งมอบหรือ โอนมายังลูกหนี้ตามคำพิพากษาในภายหลัง และเมื่อได้ส่งมอบหรือ โอนมาแล้ว เอาทรัพย์สินหรือสิทธิเหล่านั้นออกขายหรือจำหน่าย ในกรณีเช่นว่านี้เจ้าพนักงาน บังคับคดีมีอำนาจจะยึดบรรดาเอกสารที่จ้างที่ให้สิทธิแก่ลูกหนี้ในอันที่จะได้รับส่ง มอบหรือรับโอนทรัพย์สินหรือสิทธิเช่นว่ามานั้น

(๓) โดยวิธีอายัดเงินที่บุคคล ภายนอกจะต้องชำระให้แก่ ลูกหนี้ ตาม คำพิพากษาในภายหลัง แล้วเรียกเก็บตามนั้น ในกรณีเช่นว่านี้เจ้าพนักงานบังคับ คดีมีอำนาจที่จะยึดบรรดาเอกสารที่จ้างที่ให้สิทธิแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในอันที่ จะได้รับชำระเงินเช่นว่านั้น

(๔) โดยวิธียึดเอกสารอื่น ๆ ที่จ้าง เช่น สัญญาการทำงาน ต่าง ๆ ซึ่งได้ชำระเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนแล้ว ซึ่งการบังคับตามสัญญาเช่น ว่านี้อาจทวีจำนวนหรือราคาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเพื่อที่จะนำ บทบัญญัติแห่งมาตรา ๓๓๐ (๔) มาใช้บังคับ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ทรัพย์สินที่เป็นของภรรยาหรือที่เป็นของ บุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สิน ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำ พิพากษาได้นั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจยึดหรืออายัดและเอาออกขายได้ตามที่ บัญญัติไว้ข้างบนนี้

มาตรา ๒๕๓ ถ้าจะต้องยึดหรืออายัดและขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตาม คำพิพากษาตามความในมาตราก่อน เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะยึดหรืออายัดหรือ ขายบรรดาทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอ้างว่าเป็นของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ภายใต้อำนาจบทบัญญัติ มาตรา ๒๕๔ และ ๒๕๗

ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ยึดทรัพย์สินจะต้องยึดภายในเวลาอันควรต้อง ทำโดยปราศจากความระมัดระวังหรือโดยสมรู้เป็น ใจกับลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลใดซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องยึด หรือเพิกเฉยไม่กระทำการโดยเร็ว

ตามสมควร เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาผู้ต้องเสียหายเพราะการนั้น อาจยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ปลดเปลื้องทุกข์ ถ้าศาลได้สดวนเป็นที่พอใจว่าข้ออ้างนั้นเป็นความจริง ก็ให้ศาลมีคำสั่งว่าเจ้าพนักงานผู้นั้นตกอยู่ในความรับผิด จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่เกินกว่าจำนวนตามคำพิพากษา ถ้าเจ้าพนักงานไม่ชำระค่าสินไหมทดแทนตามคำสั่งของศาล ศาลอาจออกหมายบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของเจ้าพนักงานผู้นั้นได้ แต่ถ้าเจ้าพนักงานมีความสงสัยในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้นำชี้ตั้งกล่าวแล้ว ซึ่งบุคคลอื่นนอกจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ยึดนั้นมีชื่อเป็นเจ้าของในทะเบียน เจ้าพนักงานนั้นชอบที่จะงดเว้นยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น และร้องต่อศาลให้กำหนดการอย่างใด ๆ เพื่อมิให้ตนต้องรับผิดในค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวมาแล้ว

มาตรา ๒๕๔ เว้นแต่จะได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ หรือศาลจะได้มีคำสั่งเป็นอย่างอื่น ห้ามไม่ให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่าที่พอจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาพร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมในคดีและค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี อนึ่งถ้าได้เงินมาพอจำนวนที่จะชำระหนี้แล้ว ห้ามไม่ให้เอาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดออกขายทอดตลาดหรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่น

ความรับผิดต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือต่อบุคคลภายนอกเพื่อความเสียหายถ้าหากมี อันเกิดจากการยึดและขายทรัพย์สินโดยมิชอบหรือยึดทรัพย์สินเกินกว่าที่จำเป็นแก่การบังคับคดีนั้น ย่อมไม่ตกแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ตกอยู่แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เว้นแต่ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้กระทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้

(๒๘) มาตรา ๒๕๕ ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้อย่าไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี

(๒๘) มาตรา ๒๕๕ (๑) แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๓

(๑) เครื่องนุ่งห่มหลับนอนอันสมควร และเครื่องมือสำหรับเลี้ยงชีพ โดยประมาณรวมกันราคาไม่เกินพันบาท แต่ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีค่าขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาล ขออนุญาตยืมหน่วงและใช้เครื่องมือหรือเครื่องใช้อัน จำเป็นเพื่อดำเนินการเลี้ยงชีพหรือการอาชีพอันมีราคาเกินกว่าจำนวนดังกล่าวแล้ว ให้ศาลมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจอนุญาตหรือไม่ ภายในบังคับแห่งเงื่อนไขตามที่ เห็นสมควร

(๒) ททรัพย์สินอย่างใดที่โอนกันไม่ได้ตามกฎหมาย หรือตามกฎหมาย ย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาอันมีลักษณะเป็นของส่วนตัวแท้ เช่นหนังสือสำหรับวงศ์ตระกูลโดยเฉพาะ จดหมาย หรือสมุดบัญชีต่าง ๆ นั้น อาจ ยึดมาตรวจดูเพื่อประโยชน์แห่งการบังคับคดีได้ ถ้าจำเป็น แต่ห้ามมิให้เอาออกขาย ทอดตลาด

ประโยชน์แห่งข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้ ให้ขยายไปถึงเครื่อง นุ่งห่ม หลับนอน และเครื่องมือหรือทรัพย์สินที่โอนกันไม่ได้ หรือทรัพย์สินที่ไม่ อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีอันเป็นของภรรยาหรือของบุตรผู้เยาว์ของลูกหนี้ ตามคำพิพากษา ซึ่งทรัพย์สินเช่นว่านี้ตามกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สิน ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตาม คำพิพากษาได้

มาตรา ๒๘๖ สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาคือไปนี้ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(๑) เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ และเงินรายได้เป็นคราวๆ อัน บุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพเป็นจำนวนไม่เกินกว่าเดือนละสี่สิบบาท

(๒) เงินเดือน บำนาญ บำเหน็จ และเบี้ยหวัดของข้าราชการหรือ คนงานของรัฐบาล และบำนาญที่รัฐบาลได้จ่ายให้แก่ญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคล เหล่านั้น

(๓) ค่าชดใช้ ค่าจ้าง และบำนาญของเลมียน คนงาน หรือคนใช้
อื่น ๆ นอกจากที่กล่าวไว้ในอนุมาตรา (๒) แต่ถ้าค่าจ้างและบำนาญนั้นเกินกว่า
เดือนละสี่สิบบาท ส่วนที่เกินนั้นถ้ามิได้มีกฎหมายพิเศษบังคับไว้ประการใดแล้ว ให้
อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีได้จนถึงจำนวนที่ศาลจะกำหนดตามที่เห็นสมควร
แก่พฤติการณ์แห่งคดีเป็นเรื่อง ๆ ไป

มาตรา ๒๘๗ ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติมาตรา ๒๘๗ และ ๒๘๘
บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตาม
คำพิพากษานั้น ย่อมไม่กระทบกระทั่งถึงบุริมสิทธิหรือสิทธิอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอก
อาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย

(๒๘) มาตรา ๒๘๘ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕๕ ถ้าบุคคลใด
กล่าวอ้างว่าจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เจ้าพนักงาน
บังคับคดีได้ยึดไว้ ก่อนที่ได้เอาทรัพย์สินเช่นว่านั้นออกขายทอดตลาด หรือจำหน่าย
โดยวิธีอื่น บุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้ปล่อยทรัพย์สิน
เช่นว่านั้น ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้กล่าวอ้างนั้นนำส่งสำเนาคำร้องขอแก่โจทก์หรือ
เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา และเจ้าพนักงาน
บังคับคดีโดยลำดับ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้รับคำร้องขอเช่นว่านี้ ให้งดการขาย
ทอดตลาด หรือจำหน่ายทรัพย์สินที่พิพาทนั้นไว้ ในระหว่างรอดำเนินคดีของ
ศาล ดังที่บัญญัติไว้ต่อไปนี้

เมื่อได้ยื่นคำร้องขอต่อศาลแล้ว ให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีนั้น
เหมือนอย่างคดีธรรมดา เว้นแต่

(๑) เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ไม่ว่าจะ
ในเวลาใด ๆ ก่อนวันกำหนดชำระสองสถานหรือก่อนวันสืบพยาน หากมีพยานหลัก
ฐานเบื้องต้นแสดงว่าคำร้องขอนั้นไม่มีมูล และยื่นเข้ามาเพื่อประวิงให้ชักช้า ศาล

(๒๘) มาตรา ๒๘๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๖๕

มีอำนาจที่จะมีคำสั่งให้ผู้กล่าวอ้างวางเงินต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลจะกำหนดไว้ในคำสั่งตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร เพื่อเป็นประกันการชำระค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาสำหรับความเสียหายที่อาจได้รับ เนื่องจากเหตุเน้นซ้ำในการบังคับคดีอันเกิดแต่การยื่นคำร้องขอ นั้น ถ้าผู้กล่าวอ้างไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาล ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

(๒) ถ้าทรัพย์สินที่พิพาทนั้นเป็นสังหาริมทรัพย์ และมีพยานหลักฐานเบื้องต้นแสดงว่าคำร้องขอนั้นไม่มีเหตุอันควรฟัง หรือถ้าปรากฏว่าทรัพย์สินที่ยึดนั้นเป็นสังหาริมทรัพย์ที่เก็บไว้นานไม่ได้ ศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาด หรือจำหน่ายทรัพย์สินเช่นว่านี้โดยไม่ชักช้า

มาตรา ๒๔๕ ถ้าบุคคลใดชอบที่จะบังคับการชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดไว้ หรือชอบที่จะได้เงินที่ขายหรือจำหน่ายทรัพย์สินเหล่านั้นได้โดยอาศัยอำนาจแห่งการจำนองที่อาจบังคับได้ก็ดี หรืออาศัยอำนาจแห่งบุริมสิทธิก็ดี บุคคลนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้เอาเงินที่ได้มานั้นชำระหนี้ตนก่อนเจ้าหนี้อื่น ๆ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีที่อาจบังคับเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองหลุด ผู้รับจำนองจะมีคำขอตั้งกล่าวข้างต้นให้เอาทรัพย์สินซึ่งจำนองนั้นหลุดก็ได้

ในกรณีจำนองอสังหาริมทรัพย์ หรือบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์อันได้ไปจดทะเบียนไว้แล้ว ให้ยื่นคำร้องขอก่อนเอาทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาด ส่วนในกรณีอื่น ๆ ให้ยื่นคำร้องขอเสียก่อนส่งคำบอกกล่าวตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๑๘

ถ้าศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เอาทรัพย์สินที่จำนองหลุด การยึดทรัพย์สินที่จำนองนั้นเป็นอันเลิกถอนไปในตัว ในกรณีอื่น ๆ ที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องขอเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะได้รับแต่เงินที่เหลือ ถ้าหากมี ภายหลังที่หักชำระค่าธรรมเนียมการบังคับจำนองและชำระหนี้ผู้รับจำนอง หรือเจ้าหนี้บุริมสิทธิแล้ว

มาตรา ๒๕๐ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึด หรืออายัดทรัพย์สินอย่างใดของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไว้แทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ห้ามไม่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นซ้ำอีก แต่ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เช่นว่านี้ มีอำนาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลที่ออกหมายบังคับให้ยึด หรืออายัดทรัพย์สินนั้น เพื่อให้ศาลมีคำสั่งยอมให้ตนเข้าเฉลี่ยในทรัพย์สิน หรือเงินที่ขาย หรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้นได้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ไม่ว่าในกรณีใด ๆ ห้ามมิให้ศาลอนุญาตตามคำขอเช่นว่ามานี้ เว้นแต่ศาลเห็นว่า ผู้ยื่นคำขอไม่สามารถชำระได้จากทรัพย์สินอื่น ๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ในกรณีที่ยึดทรัพย์สินเพื่อขายทอดตลาดหรือจำหน่ายโดยวิธีอื่น คำขอเช่นว่านี้ ให้ยื่นก่อนสิ้นระยะเวลาสิบสี่วันนับแต่วันขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินนั้น

ในกรณีที่ยึดทรัพย์สิน ให้ยื่นคำขอเสียก่อนที่มีการชำระเงิน หรือส่งทรัพย์สินตามที่อายัดไว้ และไม่ว่าในกรณีใด ๆ ห้ามมิให้ยื่นคำขอช้ากว่าสามเดือนนับแต่วันอายัด

ในกรณียึดเงิน ให้ยื่นคำขอเสียก่อนสิ้นระยะเวลาสิบสี่วันนับแต่วันยึด เมื่อได้ส่งสำเนาคำขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดการจำหน่ายตามคำบังคับไว้จนกว่าศาลจะได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาด เมื่อศาลได้มีคำสั่งประการใด และส่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบแล้ว ก็ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติไปตามคำสั่งเช่นว่านั้น

มาตรา ๒๕๑ เมื่อศาลได้ยกคำร้องขอเฉลี่ยเสียโดยเหตุที่ยื่นไม่ทันกำหนด ผู้ขออาจยื่นคำร้องต่อศาลได้อีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะได้มีการส่งคำบอกกล่าวตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๑๘ เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ให้ผู้ยื่นคำขอมีสិทธิได้รับชำระจากเงินที่เหลือภายหลังที่ได้ชำระให้แก่เจ้าหนี้ผู้ยึดแล้ว

(๒) ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ถอนการยึด หรือเจ้าหน้าที่ผู้ยึดสละสิทธิในการบังคับคดี ให้ถือว่าผู้ขอเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ยึดต่อไปตั้งแต่วันที่ไต่ยื่นคำร้อง และให้ดำเนินการบังคับคดีไปตามนั้น

มาตรา ๒๕๒ เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องงดการบังคับคดีไว้ในกรณีต่อไปนี้

(๑) ถ้าคำพิพากษาหรือคำสั่งใดได้กระทำไปโดยขาดนัดและได้มีการขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น หากลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำขอให้พิจารณาใหม่ เมื่อศาลได้ส่งคำสั่งให้งดการบังคับคดีไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๐๘ แต่ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาในอันที่จะขอต่อศาลให้มีคำสั่งกำหนดวิธีการชั่วคราว เพื่อคุ้มครองอย่างใด ๆ ตามที่เห็นสมควร

(๒) ถ้าศาลได้มีคำสั่งให้งดการบังคับคดีไว้ เมื่อศาลได้ส่งคำสั่งนั้นไปให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ ในกรณีเช่นนี้ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีงดการบังคับคดีไว้ภายในระยะเวลาหรือเงื่อนไขตามที่ศาลจะได้อำหนดไว้

(๓) ถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ได้แจ้งเป็นหนังสือไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าตนตกลงงดการบังคับคดีไว้ ชั่วระยะที่กำหนดไว้ หรือภายในเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง

(๔) เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ไม่ปฏิบัติตามข้อความแห่ง
มาตรา ๑๕๔

ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีส่งคำบอกกล่าวงดการบังคับคดีนั้น ให้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาและบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสีย เว้นแต่จะได้งดการบังคับคดีตามคำขอของบุคคลเหล่านั้นเอง

มาตรา ๒๕๓ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาอาจยื่นคำขอทำเป็นคำร้องต่อศาลให้งดการบังคับคดีไว้ โดยเหตุที่ตนได้ยื่นฟ้องเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา เป็นคดีเรื่อง

อื่นในศาลเดียวกันนั้น ซึ่งศาลยังมีได้อรรถวิชัยชขาด และถ้าหากตนเป็นฝ่ายชนะจะไม่ต้องมีการขายทอดตลาดหรือจำหน่ายทรัพย์สินของตนโดยวิธีอื่น เพราะสามารถจะหักกลบลบหนี้กันได้

ถ้าศาลเห็นว่าข้ออ้างของลูกหนี้ตามคำพิพากษามีเหตุฟังได้ และถ้าังการบังคับคดีไว้ ไม่น่าจะเป็นที่เสียหายแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ศาลอาจมีคำสั่งงดการบังคับคดีไว้ภายในระยะเวลาและเงื่อนไขตามที่เห็นสมควร คำสั่งของศาล เช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๕๔ ถ้าได้งดการบังคับคดีไว้ตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีต่อไป เมื่อศาลได้ส่งคำสั่งให้ดำเนินคดีต่อไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว โดยศาลเป็นผู้ออกคำสั่งนั้นเองหรือโดยเจ้าหนี้ตามคำพิพากษายื่นคำขอให้ดำเนินการบังคับคดีต่อไป เนื่องจากระยะเวลาที่ให้งดการบังคับคดีนั้นได้ล่วงพ้นไปแล้ว หรือเนื่องจากมิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลหรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้กำหนดไว้ แล้วแต่กรณี หรือเนื่องจากศาลที่คตินั้นอยู่ในระหว่างพิจารณาในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาได้พิพากษายืนตามคำพิพากษาที่อยู่ในระหว่างบังคับคดี แต่ถ้าคำพิพากษาที่อยู่ในระหว่างบังคับคดีนั้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิพากษายืนแต่บางส่วน เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการบังคับคดีต่อไปยังหาได้ไม่ ถ้าปรากฏว่าเงินที่รวบรวมได้ก่อนงดการบังคับคดีนั้นพอที่จะชำระเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้แล้ว

ถ้าได้งดการบังคับคดีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๔ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการบังคับคดีต่อไปโดยพลัน เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ปฏิบัติตามข้อความที่กล่าวไว้ในมาตรานั้นแล้ว

มาตรา ๒๕๕ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีถอนการบังคับคดีในกรณีต่อไปนี้

(๑) เจ้าพนักงานบังคับคดีถอนการบังคับคดีนั้นเอง หรือถอนโดยคำสั่งศาล แล้วแต่กรณี เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้วางเงินต่อศาล หรือต่อ

เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นจำนวนพอชำระหนี้ตามคำพิพากษาพร้อมทั้งค่าฤชาธรรมเนียมแห่งคดี หรือค่าธรรมเนียมในการบังคับคดี หรือได้หาประกันมาให้จนเป็นที่พอใจของศาล สำหรับจำนวนเงินเช่นว่านี้

(๒) ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้แจ้งไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นหนังสือว่าตนสะดวกสิทธิในการบังคับคดีนี้

(๓) ถ้าคำพิพากษาในระหว่างบังคับคดีได้ถูกกลับในชั้นที่สุด หรือหมายบังคับคดีได้ถูกยกเลิกเสีย เมื่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีได้ส่งคำสั่งให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ถ้าคำพิพากษาในระหว่างบังคับคดีนี้ ได้ถูกกลับแต่เพียงบางส่วน การบังคับคดีอาจดำเนินต่อไปจนกว่าเงินที่รวบรวมได้นั้นจะพอชำระแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

มาตรา ๒๕๖ ถ้าศาลได้ออกหมายบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลภายนอกที่มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินตามหมายบังคับคดีนั้น อาจยื่นคำขอต่อศาลที่ออกหมายบังคับคดีให้มีคำสั่งให้ยกหรือแก้ไขหมายนั้นเสีย ถ้าคำขอนั้นลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้ยื่น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นคำร้องต่อศาลในขณะเดียวกันนั้น ให้ศาลมีคำสั่งงดการบังคับคดีไว้ในระหว่างวินิจฉัยชี้ขาดก็ได้

ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการบังคับคดีฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลอื่นที่มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีซึ่งต้องเสียหายโดยการฝ่าฝืนนั้น แล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ ก่อนการบังคับคดีได้เสร็จลง แต่ต้องไม่ช้ากว่าแปดวันนับแต่ทราบการฝ่าฝืนนั้น ขอให้ศาลมีคำสั่งยกกระบวนการบังคับคดีทั้งปวง หรือวิธีการบังคับใด ๆ โดยเฉพาะ หรือขอให้ศาลมีคำสั่งกำหนดวิธีการอย่างใด ๆ แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีตามที่เห็นสมควร ถ้าคำขอนั้นลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นผู้ยื่น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะยื่นคำร้องต่อศาลในเวลาเดียวกันนั้น ขอให้ศาลมีคำสั่งงดการบังคับคดีไว้ในระหว่างที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดก็ได้

เมื่อได้ยื่นคำขอตั้งที่กล่าวมาและศาลได้ไต่สวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตหรือยกคำขอนั้นเสีย

มาตรา ๒๕๗ เจ้าหน้ตามคำพิพากษาชอบที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียว โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลไม่ว่าเวลาใด ๆ นับแต่ระยะเวลาที่กำหนดไว้เพื่อการปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ขอให้มีการบังคับได้ล่วงพ้นไปจน ถึงเวลาที่การบังคับคดีได้เสร็จสิ้นลง ขอให้ศาลมีคำสั่งจับกุมและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งจงใจไม่ปฏิบัติตามหมายบังคับคดีซึ่งออกบังคับเอาแก่ตน

ห้ามไม่ให้ศาลอนุญาตตามคำขอนั้น เว้นแต่จะเป็นที่พอใจจากพยานหลักฐานซึ่งผู้ร้องนำมาสืบหรือที่ศาลเรียกมาสืบว่า

(๑) ลูกหนี้ตามคำพิพากษาสมารถที่จะปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ ถ้าตนได้กระทำการโดยสุจริต และ

(๒) ไม่มีวิธีบังคับคดีอื่นใดที่เจ้าหน้ตามคำพิพากษาจะพึงใช้บังคับได้

มาตรา ๒๕๘ เมื่อมีคำขอให้จับตัวลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยเหตุจงใจขัดขืนไม่ปฏิบัติตามหมายบังคับคดี ให้ศาลออกหมายเรียกให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษามาศาล

ถ้าได้ออกหมายเรียกไปตั้งกล่าวมาในวรรคก่อนนี้แล้ว ลูกหนี้ที่ขัดขืนนั้นไม่มาศาล และมีได้แจ้งเหตุสมควรในการที่ไม่มานั้นให้ศาลทราบ หากศาลเป็นที่พอใจว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับหมายเรียกแล้ว หรือถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้มาศาล แต่แสดงข้อแก้ตัวในการขัดขืนมิได้ ไม่ว่าศาลนั้นจะมีอำนาจทางคดีอาญาหรือไม่ ศาลจะออกหมายให้จับกุมและกักขังลูกหนี้ตาม คำพิพากษานั้นทันที หรือจะออกหมายจับกุมและกักขัง ตั้งแต่วันใดวันหนึ่งที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้ ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษายังคงขัดขืนอยู่จนถึงวันนั้น

ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้รับหมายเรียกหรือได้แจ้งเหตุสมควรต่อศาลในการที่ไม่มานั้น ให้ศาลเลื่อนการนั่งพิจารณาคำขอนั้นไป แต่ถ้าศาลเห็นว่า

ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ซ่อนตัวเพื่อจะไม่รับหมาย ศาลจะออกหมายจับตามที่ขอทันทีก็ได้

ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามาศาลและแสดงข้อแก้ตัวอันดีได้ ศาลจะมีคำสั่งให้ยกคำขอ หรือมีคำสั่งอย่างอื่นใดตามที่เห็นสมควรก็ได้

ในกรณีเหล่านี้ ศาลมีอำนาจที่จะทำการได้เสมือนตามที่เห็นสมควร และลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ขัดขืนยอมนำพยานมาสืบแก้ได้

มาตรา ๒๕๕ การขอให้จับและกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามความในสองมาตราก่อนนั้น ให้ศาลอนุญาตได้โดยไม่เป็นการตัดสิทธิในอันที่จะใช้มาตรา ๓๐๘ และ ๓๑๖ แห่งกฎหมายลักษณะอาญาบังคับ

หมายที่ออกให้จับและกักขังเช่นว่ามานี้ ให้บังคับได้ไม่ว่าในที่ใดๆ ในราชอาณาจักรสยาม

มาตรา ๓๐๐ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ถูกจับกุมตามหมายที่ออกเพื่อการจงใจขัดขืน จะต้องถูกกักขังไว้จนกว่าจะได้ทำประกันมาตามจำนวนที่ศาลจะกำหนดตามที่เห็นสมควร (แต่ในกรณีฟ้องเรียกเงินไม่ให้เกินกว่าจำนวนหนี้ตามคำพิพากษา รวมทั้งค่าฤชาธรรมเนียม) ว่าตนยินยอมที่จะปฏิบัติตามคำบังคับทุกประการ

แต่ห้ามไม่ให้กักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษาตามหมายดังกล่าวแล้ว เกินกว่าหนึ่งปีนับแต่วันจับ

มาตรา ๓๐๑ ในกรณีที่ศาลยอมรับบุคคลเป็นประกันและบุคคลนั้นจงใจไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ให้นำบทบัญญัติแห่งสี่มาตราก่อนมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๐๒ ศาลที่มีอำนาจออกหมายบังคับคดี หรือหมายจับลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือมีอำนาจทำคำวินิจฉัยชี้ขาดในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับ

บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งได้เสนอต่อศาลตามบทบัญญัติแห่งลักษณะ
นี้ คือศาลที่ได้พิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีในชั้นต้น

ถ้าศาลอุทธรณ์ได้ส่งคดีไปยังศาลชั้นต้นแห่งอื่นที่มีคำพิพากษาหรือ
คำสั่งที่อุทธรณ์นั้น เพื่อการพิจารณาและพิพากษาใหม่ตามมาตรา ๒๔๓ (๒)
และ (๓) ให้ศาลที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่นั้น เป็นศาลที่มีอำนาจในการ
บังคับคดี เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ในกรณีที่ศาลได้ออกหมายบังคับคดีหรือหมายจับ ส่งไปให้อีกศาลหนึ่ง
บังคับคดีแทน ให้ส่งทรัพย์สินที่ได้หรือเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินนั้น แล้วแต่กรณี
หรือบุคคลที่ได้ถูกจับนั้นไปยังศาลที่ออกหมาย เพื่อดำเนินการไปตามกฎหมาย

หมวด ๒

วิชัยทรัพย์ อายัดทรัพย์ และการจ่ายเงิน

มาตรา ๓๐๓ การยึดเอกสารและสิ่งหามิทรัพย์มีรูปร่างของลูกหนี้ตาม
คำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดย

(๑) นำเอาเอกสารหรือทรัพย์สินนั้นมาและฝากไว้ ณ สถานที่ใด หรือ
แก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษา
ทราบ หรือ

(๒) มอบไว้ในความอารักขาของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยความยิน
ยอมของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือมอบไว้ในอารักขาของบุคคลอื่นใดซึ่งครอบ
ครองทรัพย์สินนั้นอยู่ และแจ้งการยึดให้ลูกหนี้หรือบุคคลเช่นว่านั้นทราบ กับต้อง
กระทำให้การยึดนั้นเห็นประจักษ์แจ้ง โดยการประทับตราหรือกระทำโดยวิธีอื่นใด
ที่สมควร

การยึดสิ่งหามิทรัพย์มีรูปร่างนั้น ครอบคลุมไปถึงดอกผลแห่งทรัพย์

มาตรา ๓๐๔ การยึดอสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดทำโดยนำเอาหนังสือสำคัญสำหรับทรัพย์สินนั้นมา และฝากไว้ ณ สถานที่ใดหรือแก่บุคคลใดตามที่เห็นสมควร และแจ้งการยึดนั้นให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินผู้มีหน้าที่ทราบ ให้เจ้าพนักงานที่ดินบันทึกการยึดไว้ในทะเบียน ถ้าหนังสือสำคัญยังไม่ได้ออก หรือนำมาแสดงไม่ได้ หรือหาไม่พบ ให้ถือว่ากรณีที่ได้แจ้งการยึดต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าพนักงานที่ดินนั้นเป็นการยึดตามกฎหมายแล้ว

การยึดอสังหาริมทรัพย์นั้นครอบคลุมไปถึงเครื่องอุปกรณ์และดอกผลสินทรัพย์ของอสังหาริมทรัพย์นั้นด้วย เว้นแต่จะได้มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ดอกผลธรรมดาที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องเป็นผู้เก็บเกี่ยว หรือบุคคลอื่นเก็บเกี่ยวในนามของลูกหนี้นั้น เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้แจ้งเป็นหนังสือให้ทราบในขณะทำการยึดว่าจะทำการเก็บเกี่ยวเองแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจจัดให้เก็บเกี่ยวดอกผลนั้นได้เมื่อถึงกำหนด และทำการขายทอดตลาดตามบทบัญญัติในลักษณะนี้

มาตรา ๓๐๕ การยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาดังบัญญัติไว้ในสองมาตราก่อนนี้ มีผลดังต่อไปนี้

(๑) การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิด โอน หรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิในทรัพย์สินที่ถูกยึดภายหลังที่ได้ทำการยึดไว้แล้วนั้น หากอาจใช้ยื่นแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งทรัพย์สินนั้นจะเกินกว่าจำนวนหนี้ตามคำพิพากษาและค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องและการบังคับคดี และลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้จำหน่ายทรัพย์สินเพียงส่วนที่เกินจำนวนนั้นก็ตาม

(๒) ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับมอบให้เป็นผู้อารักขาอสังหาริมทรัพย์ มีรูปร่างที่ถูกยึดหรือเป็นผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกยึด ลูกหนี้ชอบที่จะใช้ทรัพย์สินเหล่านั้นได้ตามสมควร แต่ถ้าเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะทำให้ทรัพย์สินที่ได้รับมอบไว้ในอารักขาหรือทรัพย์สินที่อยู่ในครอบครอง

เสียหาย หรือเกลียดจะเสียหาย โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นเอง หรือเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินนั้นร้องขอ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะระวางรักษาทรัพย์สินนั้นเสียเอง หรือตั้งให้ผู้อื่นเป็นผู้จัดการทรัพย์สินนั้นก็ได้

มาตรา ๓๐๖ เมื่อได้ยึดสังหาริมทรัพย์มีรูปร่างหรืออสังหาริมทรัพย์ทั้งหมดหรือบางส่วนของลูกค้าหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียื่นคำขอต่อศาลขอให้สั่งอนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น ถ้าไม่มีผู้คัดค้านในการขายทรัพย์ ภายใต้บังคับบทบัญญัติมาตรา ๓๐๗ ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอแล้วให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งให้ทราบซึ่งคำสั่งของศาล และวันขายทอดตลาดแก่บรรดาบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินที่จะขายทอดตลาดซึ่งทราบได้ตามทะเบียนหรือโดยประการอื่น

มาตรา ๓๐๗ ถ้ารายได้ประจำปีจากอสังหาริมทรัพย์ หรือการประกอบอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม หรือกิจการอื่นของลูกค้าหนี้ตามคำพิพากษา อาจเพียงพอที่จะชำระหนี้ตามคำพิพากษา พร้อมด้วยค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องและการบังคับคดี เมื่อศาลเห็นสมควร หรือเมื่อลูกค้าหนี้ตามคำพิพากษาร้องขอ ศาลอาจมีคำสั่งตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือการประกอบกิจการเหล่านั้นได้ และบังคับให้มอบเงินรายได้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ภายในเวลาและกำหนดตามที่ศาลเห็นสมควร แทนการตั้งขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกค้าหนี้ตามคำพิพากษา

มาตรา ๓๐๘ เมื่อศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ขายแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดได้เมื่อพ้นระยะเวลาอย่างน้อยห้าวันนับแต่วันที่ยึด การขายนั้นให้ดำเนินตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎกระทรวงว่าด้วยการนั้น และตามข้อกำหนดของศาลซึ่งระบุไว้ในคำสั่งอนุญาตให้ขายทรัพย์สินนั้น ถ้าหากมี

บทบัญญัติแห่งมาตรา ๓๐๕ ไม่ให้ใช้บังคับแก่ทรัพย์สินที่มีสภาพเป็นของสดของเสียได้ ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดียอมมีอำนาจที่จะขายได้ทันที โดยวิธีขายทอดตลาดหรือวิธีอื่นที่สมควร

มาตรา ๓๐๕ ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติตามข้อบังคับต่อไปนี้

(๑) ในการขายทรัพย์สินที่มีหลายสิ่งด้วยกัน ให้แยกขายทีละสิ่งต่อเนื่องกันไป แต่

(ก) เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจจัดสังหาริมทรัพย์ซึ่งมีราคาเล็กน้อยรวมขายเป็นกอง ๆ ได้เสมอ และ

(ข) เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจจัดสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์สองสิ่งหรือกว่านั้นขึ้นไป รวมขายไปด้วยกันได้ ในเมื่อเป็นที่คาดหมายได้ว่าเงินรายได้ในการขายจะเพิ่มขึ้นเพราะเหตุนั้น

(๒) ในการขายอสังหาริมทรัพย์รายใหญ่ และทรัพย์สินนั้นอาจแบ่งแยกออกได้เป็นตอน ๆ เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจขายทรัพย์สินนั้นเป็นตอน ๆ ได้ ในเมื่อเป็นที่คาดหมายได้ว่า เงินรายได้ในการขายทรัพย์สินบางตอนจะเพียงพอแก่การบังคับคดี หรือว่าเงินรายได้ทั้งหมดจะเพิ่มขึ้นเพราะเหตุนั้น

(๓) ในการขายทรัพย์สินหลายสิ่งด้วยกัน เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจกำหนดลำดับที่จะขายทรัพย์สินนั้น

บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินซึ่งจะต้องขาย อาจร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีรวมหรือแยกทรัพย์สิน หรือขอให้ขายทรัพย์สินนั้นตามลำดับที่กำหนดไว้ หรือจะร้องคัดค้านคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่สั่งตามอนุมาตราก่อนนั้นก็ได้ ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ยอมปฏิบัติตามคำร้องขอหรือคัดค้านเช่นว่านั้น ผู้ร้องจะยื่นคำขอต่อศาลโดยทำเป็นคำร้อง ภายในสองวันนับตั้งแต่วันปฏิเสธเพื่อขอให้มีการชำระคดีในเรื่องนั้นก็ได้อีก คำสั่งของศาล

ให้เป็นที่สุด และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเลื่อนการขายไปจนกว่าศาลจะได้มีคำสั่ง หรือจนกว่าจะได้พ้นระยะเวลาซึ่งให้นำเรื่องขึ้นสู่ศาลได้

มาตรา ๓๑๐ เมื่อได้มีการยึดทรัพย์แล้ว สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ที่มีต่อบุคคลภายนอกนั้น ให้จัดการดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าเป็นพันธบัตรและหลักทรัพย์ที่เป็นประกัน ซึ่งเป็นของลูกหนี้ ตามคำพิพากษา (ออกให้แก่ผู้ถือหรือออกในนามของลูกหนี้ตามคำพิพากษา) เจ้าพนักงานบังคับคดีจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตให้จำหน่ายสิ่งเหล่านั้นตามรายการชานราคาในวันที่ขายก็ได้ หากสิ่งเหล่านั้นได้มีรายการชานราคากำหนดไว้ ณ สถานที่แลกเปลี่ยน หรือจะขายโดยวิธีขายทอดตลาดตั้งบัญญัติไว้ในลักษณะนี้ ก็ได้ ถ้ามิได้ทำคำขอเช่นนั้น หรือคำขอลูกยกเดียว ให้ขายสิ่งเหล่านั้นโดยวิธีขายทอดตลาด

(๒) ถ้าเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีร้องขอให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้จำหน่ายตามราคาที่ปรากฏในตราสาร หรือราคาต่ำกว่านั้นตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ถ้าศาลสั่งยกคำขอ ให้นำตราสารนั้นออกขายทอดตลาด

(๓) ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องขอให้ชำระเงินจำนวนหนึ่ง หรือเรียกให้ส่งมอบสิ่งของนอกจากที่กล่าวไว้ในสองอนุมาตราข้างบนนี้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดและจำหน่ายไปตามที่บัญญัติไว้ในห้ามาตราต่อไปนี้

(๔) ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องอื่น ๆ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีร้องขอให้ศาลออกหมายเรียกบุคคล ซึ่งต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้น ๆ ให้มาศาล ถ้าบุคคลนั้นมาศาลและยินยอมชำระหนี้ให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี ให้ศาลจัดรวางานไว้ ถ้าบุคคลนั้นไม่มาศาลหรือไม่ยินยอมชำระหนี้ดังกล่าวแล้ว เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาร้องขอ ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ฟ้องตามเอกสารที่ได้ยื่นนั้น และถ้าศาลพิพากษาในที่สุดให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้ชนะคดี เจ้าหน้าที่ต้องให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบจำนวนเงินที่รับชำระหนี้จากกรณีนั้นด้วย

มาตรา ๓๑๑ สิทธิเรียกร้องซึ่งระบุไว้ในอนุมาตรา (๓) แห่งมาตรา ก่อนหน้านี้ให้อายัดได้ โดยคำสั่งอายัดซึ่งศาลได้ออกให้ตามที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องฝ่ายเดียว และเจ้าหน้าที่ได้นำส่งให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และบุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบชำระเงินหรือส่งมอบสิ่งของนั้น

คำสั่งอายัดนั้น อาจออกให้ได้ไม่ว่าหนี้ของบุคคลภายนอกนั้นจะมีข้อโต้แย้งหรือมีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขหรือว่าได้กำหนดจำนวนไว้แน่นอนหรือไม่

คำสั่งนั้นต้องมีข้อห้ามลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้งดเว้นการจำหน่ายสิทธิเรียกร้องตั้งแต่ขณะที่ได้ส่งคำสั่งนั้นให้ และมีข้อห้ามบุคคลภายนอกไม่ให้ชำระเงินหรือส่งมอบสิ่งของให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา แต่ให้ชำระหรือส่งมอบให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี ณ เวลาหรือภายในเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำสั่ง

มาตรา ๓๑๒ ถ้าบุคคลภายนอกที่ได้รับคำสั่งอายัดทรัพย์สิน ปฏิเสธหรือโต้แย้งหนี้ที่เรียกร้องเอาแก่ตน ศาลอาจทำการได้สอง และ (๑) ถ้าศาลเป็นที่พอใจว่าหนี้ที่เรียกร้องนั้นมีอยู่จริง ก็ให้มีคำสั่งให้บุคคลภายนอกปฏิบัติตามคำสั่งอายัด หรือ (๒) ถ้าศาลเห็นว่ารูปเรื่องจะทำให้เสร็จเด็ดขาดไม่ได้สะดวกโดยวิธีได้สอง ก็ให้มีคำสั่งอย่างอื่นใดในอันที่จะให้เรื่องเสร็จเด็ดขาดไปได้ตามที่เห็นสมควร

ถ้าคำสั่งอายัดทรัพย์สินนั้นไม่มีการคัดค้าน หรือศาลได้มีคำสั่งรับรองตั้งกล่าวแล้วและบุคคลภายนอกมิได้ปฏิบัติตามนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจร้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีแก่บุคคลภายนอกนั้น และดำเนินการไปเสมือนหนึ่งว่าบุคคลนั้นเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ถ้าคำสั่งสิทธิเรียกร้องซึ่งอายัดไว้ นั้น ต้องเสื่อมเสียไปเพราะความผิดของบุคคลภายนอก เนื่องจากการที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลไม่ว่าด้วยประการใด ๆ บุคคลภายนอกเช่นว่านั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา เพื่อความเสียหายใด ๆ ซึ่งเกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่นั้น

มาตรา ๓๑๓ การขายคสิทธิเรียกร้องแห่งรายได้เป็นคราว ๆ นั้นรวมตลอดถึงจำนวนเงินซึ่งถึงกำหนดชำระภายหลังการขายคั้นด้วย

ถ้าสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกในอันที่จะเรียกให้ชำระเงินจำนวนหนึ่งนั้น มีการจำนองเป็นประกัน การขายคสิทธิเรียกร้องให้รวมตลอดถึงการจำนองด้วย แต่ทั้งนี้เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งคำสั่งขายคทรัพย์สินนั้นไปยังเจ้าพนักงานที่ดิน และให้เจ้าพนักงานที่ดินจดทะเบียนจดทะเบียนที่ดิน

มาตรา ๓๑๔ การขายคสิทธิเรียกร้องตั้งบัญญัติไว้ ในสองมาตราก่อนนี้ ให้มีผลดังต่อไปนี้

(๑) การที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ก่อให้เกิด โอน หรือเปลี่ยนแปลงซึ่งสิทธิเรียกร้องที่ได้ถูกขายคภายหลังที่ได้ทำการขายคไว้แล้วนั้น หากอาจใช้ยื่นแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ไม่ ถึงแม้ว่าราคาแห่งสิทธิเรียกร้องนั้นจะเกินกว่าจำนวนหนี้ตามคำพิพากษาและค่าฤชาธรรมเนียมในการฟ้องร้องและการบังคับคดี และลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้จำหน่ายสิทธิเรียกร้องนั้นเพียงส่วนที่เกินจำนวนหนี้ก็ตาม

(๒) ถ้าค่าแห่งสิทธิเรียกร้องซึ่งขายคไว้แล้วนั้น ต้องเสื่อมเสียไปเพราะความผิดของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อความเสียหายใดๆ ซึ่งเกิดขึ้นแก่ลูกหนี้นั้น

(๓) การชำระหนี้โดยบุคคลภายนอก ตามที่ระบุไว้ในคำสั่งขายคทรัพย์สินนั้นให้ถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามกฎหมาย

มาตรา ๓๑๕ ถ้าสิ่งของที่จะต้องส่งมอบตามสิทธิเรียกร้องที่ถูกขายคนั้นได้ส่งมอบให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดีไปแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนำออกขายโดยการขายทอดตลาดตั้งที่บัญญัติไว้ในลักษณะนี้

ถ้าการจำหน่ายสิทธิเรียกร้องที่ถูกอายัดนั้นกระทำได้โดยยาก เนื่องจาก การชำระหนี้จะต้องอาศัยการชำระหนี้ตอบแทน หรือด้วยเหตุอื่นใด และการ บังคับคดีอาจล่าช้าเป็นการเสียหายแก่คู่ความทุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือ แก่บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย เมื่อคู่ความหรือบุคคลเช่นว่านั้น หรือเจ้าพนักงานบังคับคดี ร้องขอศาลจะมีคำสั่งกำหนดให้จำหน่ายโดยวิธีอื่นก็ได้

มาตรา ๓๑๖ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบัญชีรายละเอียดแสดงจำนวน เงินทั้งหมดที่ได้ยึดหรือ ได้มาจากการจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือที่ได้วางไว้กับตน นอกจากนี้ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบัญชีพิเศษสำหรับ ทรัพย์สินแต่ละรายการ ซึ่งอยู่ในบังคับการจำนองหรือบุริมสิทธิพิเศษซึ่งได้มีการแจ้ง ให้ทราบโดยชอบแล้วตามที่กล่าวไว้ในมาตรา ๒๘๘

ภายใต้บังคับมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะล้มละลาย และ มาตรา ๒๘๒ ถึง ๒๘๕ แห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการรอหรือการงดการบังคับ คดี ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจัดสรรหรือแบ่งเฉลี่ยเงินนั้น ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ต่อไปนี้

มาตรา ๓๑๗ ในกรณีที่จะต้องบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่ง ได้พิพากษาหรือสั่งโดยจำเลยขาดหนี้ ห้ามมิให้เฉลี่ยเงินที่ได้มาจนกว่าระยะ หกเดือนจะได้ล่วงพ้นไปแล้ว นับแต่วันยึดทรัพย์สินหรืออายัดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำ พิพากษา แต่ถ้าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแสดงให้ศาลเป็นที่พอใจว่าลูกหนี้ตามคำ พิพากษาได้ทราบถึงคดีซึ่งขอให้มีการบังคับแล้ว มิให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ มาใช้บังคับ

มาตรา ๓๑๘ ในกรณีที่มีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแต่คนเดียวขอร้องให้ บังคับคดีและมีได้มีการแจ้งให้ทราบซึ่งการจำนอง หรือบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่ จำหน่ายได้มาตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๘ เมื่อได้จัดการจำหน่ายทรัพย์สินเสร็จ และได้หักค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีไว้แล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดี

จ่ายเงินตามจำนวนหนี้ในคำพิพากษา และคำอุทธรณ์นิยมในการฟ้องร้องให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเพียงเท่าที่เงินรายได้จำนวนสุทธิจะพอแก่การที่จะจ่ายให้ได้

มาตรา ๓๑๕ ในกรณีที่มิมีเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหลายคน ร้องขอให้บังคับคดีหรือได้มีการแจ้งให้ทราบซึ่งการจำนอง หรือบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินที่จำหน่ายได้มาตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๘ เมื่อได้จัดการจำหน่ายทรัพย์สินเสร็จ และได้หักคำอุทธรณ์นิยมในการบังคับคดีไว้แล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำบัญชีส่วนเฉลี่ยแสดงจำนวนเงินที่จ่ายให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้บุริมสิทธิแต่ละคน จากเงินรายได้จำนวนสุทธิที่พอแก่การที่จะจ่ายให้ตามสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้เหล่านั้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือตามประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการจ่ายเงินเช่นว่านี้ และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีส่งคำบอกกล่าวไปยังเจ้าหนี้เหล่านั้น ขอให้ตรวจสอบบัญชีเช่นว่านี้ และให้แถลงข้อคัดค้านภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ส่งคำบอกกล่าว

ถ้าไม่มีคำแถลงขึ้นภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าบัญชีส่วนเฉลี่ยนั้นเป็นที่สุด และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินให้แก่เจ้าหนี้เหล่านั้นตามบัญชี

มาตรา ๓๒๐ ในกรณีตั้งบัญชีไว้ในมาตราก่อนนี้ ถ้ามีเจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนตั้งกล่าวแล้ว ยื่นคำแถลงคัดค้านบัญชีส่วนเฉลี่ยต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีภายในเวลาที่กำหนดไว้ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีออกหมายเรียกให้เจ้าหนี้ทุกคนมาในเวลาและ ณ สถานที่ตามที่เห็นสมควร แต่ต้องให้ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามวัน

เจ้าหนี้จะไปตามหมายเรียกเช่นว่านี้ด้วยตนเองหรือจะให้ผู้แทนที่ได้รับมอบอำนาจ โดยชอบ ไปและกระทำการแทนในกิจการทั้งหลายอันเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นก็ได้

เมื่อได้ตรวจพิจารณาคำแถลงและฟังคำชี้แจงของเจ้าหนี้ผู้ที่มาตามหมายเรียกแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำคำสั่งยื่นตามหรือแก้ไขบัญชีส่วนเฉลี่ยนั้น แล้วให้อ่านให้เจ้าหนี้ที่มานั้นฟัง และให้เจ้าหนี้ลงลายมือชื่อรับทราบไว้เป็นหลักฐาน และให้ส่งคำสั่งนั้นไปยังเจ้าหนี้ซึ่งมิได้มาตามหมายเรียกด้วย ถ้าหากมี

ถ้าเจ้าหนี้คนใดไม่พอใจคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าหนี้นั้นชอบที่จะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องคัดค้านคำสั่งนั้นต่อศาลชั้นต้นได้ ภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้อ่าน หรือที่ได้ส่งคำสั่ง แล้วแต่กรณี แต่ถ้าเจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอนั้นมิได้ไปตามหมายเรียกของเจ้าพนักงานบังคับคดี และไม่สามารแสดงเหตุผลดีในการที่ไม่ไปต่อหน้าเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น ให้ศาลนั้นยกคำขอนั้นเสีย คำสั่งของศาลที่ออกตามความในวรรคนี้ ให้เป็นที่สิ้นสุด

ถ้าเจ้าหนี้ซึ่งได้มาตามหมายเรียกทุกคนได้ยินยอมตามคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดี และลงลายมือชื่อไว้เป็นพยานหลักฐานในการยินยอมนั้นแล้ว และถ้าเจ้าหนี้ผู้ไม่มา ซึ่งมีสิทธิคัดค้านคำสั่งได้ มิได้ยื่นคำคัดค้านภายในเวลากำหนด ให้ถือว่าบัญชีส่วนเฉลี่ยนั้นเป็นที่สิ้นสุด และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินให้แก่เจ้าหนี้ตามนั้น

ถ้าเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิคัดค้านคำสั่งได้ยื่นคำคัดค้านตั้งที่บัญญัติไว้ข้างต้นแล้ว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเลื่อนการจ่ายส่วนเฉลี่ยไปจนกว่าศาลได้มีคำสั่งแล้ว หรือทำการจ่ายส่วนเฉลี่ยชั่วคราว ตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไป

บทบัญญัติมาตรานี้ ให้ใช้บังคับแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมในการบังคับคดีด้วย โดยอนุโลม

มาตรา ๓๒๑ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่า ถ้าจะเลื่อนการจ่ายส่วนเฉลี่ยไปจนกว่าได้จำหน่ายทรัพย์สินที่ประสงค์จะบังคับทั้งหมด หรือจนกว่าการเรียกร้องทั้งหมดที่มาสู่ศาลได้เสร็จเด็ดขาดแล้ว จะทำให้บุคคลผู้มีส่วนเฉลี่ยในเงินรายได้แห่งทรัพย์สินที่บังคับนั้นทุกคนหรือคนใดคนหนึ่งได้รับความเสียหาย เจ้า

พนักงานบังคับคดีมีสิทธิที่จะแบ่งเงินรายได้เท่าที่พอแก่การที่จะจ่ายให้ ดังที่บัญญัติไว้ในสองมาตราก่อนได้ ในเมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้กินเงินไว้สำหรับชำระค่าฤชาธรรมเนียมทั้งหมดในการบังคับคดีที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นต่อไป และสำหรับชำระการเรียกฟ้องใด ๆ ที่ยังมีข้อโต้แย้งไว้แล้ว

มาตรา ๓๒๒ เมื่อผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีทุกคนได้รับส่วนแบ่งเป็นที่พอใจแล้ว ถ้ายังมีเงินที่จำหน่ายทรัพย์สินที่เหลืออยู่ และเงินที่ยังเหลือ เช่นว่านั้นได้ถูกอายัดตามมาตรา ๒๘๑ หรือโดยประการอื่น ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจำหน่ายส่วนที่เหลือนั้นจามมาตรา ๒๘๑ หรือตามคำสั่งอายัดทรัพย์ แล้วแต่กรณี

ถ้าเงินรายได้จำนวนสุทธิที่จำหน่ายทรัพย์สินได้มานั้น ไม่ต้องการใช้สำหรับการบังคับคดีต่อไปก็ดี หรือมีเงินเหลืออยู่ภายหลังที่ได้หักชำระค่าฤชาธรรมเนียมและจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ทุกคนเป็นที่พอใจแล้วก็ดี ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินรายได้จำนวนสุทธิหรือส่วนที่เหลือนั้นให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา และถ้าทรัพย์สินของบุคคลภายนอกต้องถูกจำหน่ายไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ให้จ่ายเงินรายได้จำนวนสุทธินั้นแก่บุคคลภายนอกตามสิทธิเรียกร้องของบุคคลภายนอกที่มีอยู่ต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษา

ถ้าได้จำหน่ายสังหาริมทรัพย์รายใดไปแล้วตามมาตรา ๒๘๘ และได้มีคำพิพากษาดังที่สุดเป็นคุณแก่ผู้เรียกร้อง ให้ศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีจ่ายเงินที่จำหน่ายให้แก่ผู้เรียกร้องไป

(๓๐) **มาตรา ๓๒๓** บรรดาเงินต่างๆ ที่ค้างจ่ายอยู่ในศาลหรือที่เจ้าพนักงานบังคับคดี ถ้าผู้มีสิทธิมิได้เรียกเอาภายในห้าปี ให้ตกเป็นของแผ่นดิน

(๓๑) **มาตรา ๓๒๔** เพิ่มขึ้นใหม่โดยมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

(๓๐) ตาราง ๑

ค่าขึ้นศาล (เสียในเวลาขึ้นคำฟ้อง)

๑. คดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ ให้คิดค่าขึ้นศาลตามทฤษฎีดังต่อไปนี้

ก. คำฟ้องนอกจากที่ระบุไว้ใน ข. และ ค. ต่อไปนี้ ให้เรียกโดยอัตราสองบาทห้าสิบสตางค์ต่อทุกร้อยบาท แต่ไม่ให้เกินกว่าห้าหมื่นบาท

ข. คำฟ้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาตตุลาการตามมาตรา ๒๒๑ ให้เรียกโดยอัตราหนึ่งบาทต่อทุกร้อยบาท ตามจำนวนที่อนุญาตตุลาการกำหนดไว้ในคำชี้ขาด แต่ไม่ให้เกินกว่าสองหมื่นบาท

ค. คำฟ้องขอให้บังคับจำนองหรือบังคับเอาทรัพย์สินจำนองหลุดตามทีจำเลยให้การยอมรับโดยไม่มีข้อต่อสู้ ให้เรียกโดยอัตราหนึ่งบาทต่อทุกร้อยบาทตามจำนวนหนี้ที่เรียกร้อง แต่ไม่ให้เกินกว่าสองหมื่นบาท

ในการคำนวณ ถ้าทฤษฎีไม่ถึงหนึ่งร้อยบาท ให้นับเป็นหนึ่งร้อยบาทเศษของหนึ่งร้อยบาท ถ้าถึงห้าสิบบาทให้นับเป็นหนึ่งร้อยบาท ถ้าต่ำกว่าห้าสิบบาทให้ตัดทิ้ง

๒. คดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้

ก. คดีทั่วไปรวมทั้งคดีไม่มีข้อพิพาท ให้เรียกเรื่องละห้าสิบบาท

ข. อุทธรณ์หรือฎีกาคำสั่งตามมาตรา ๒๒๗ หรือมาตรา ๒๒๘ ให้เรียกเรื่องละห้าสิบบาท

๓. คดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ และไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้รวมอยู่ด้วย ให้คิดค่าขึ้นศาลตามอัตราใน ๑ แต่ไม่น้อยกว่าอัตราใน ๒ ก. หรือ ๒ ข. แล้วแต่กรณี

(๓๐) ตาราง ๑ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๓ มาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๘๕

๕. คดีที่ขอให้ชำระค่าเสียหาย หรือค่าอุปการเลี้ยงดูตั้งแต่ เงินปี เงินเดือน เงินเบี้ยบำนาญ ค่าบำรุงรักษา หรือเงินอื่น ๆ ก็ดี บรรดาที่ให้อย่างมีกำหนดเป็นระยะเวลาในอนาคต นอกจากดอกเบี้ย ค่าเช่า หรือค่าเสียหายที่ศาลมีอำนาจพิพากษาหรือสั่งตามมาตรา ๑๕๒ อยู่แล้ว ให้คิดค่าขึ้นศาลห้าสิบบาท ถ้าคดีนั้นมีค่าขอให้ชำระหนี้ในเวลาปัจจุบัน หรือมีค่าขอในข้อก่อนๆ รวมอยู่ด้วย ให้คิดค่าขึ้นศาลสำหรับค่าขอในข้อนี้เป็นอีกส่วนหนึ่ง

(๑๒) ตาราง ๒

ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ

ลักษณะแห่งกระบวนการพิจารณา	ศาลฎีกา และศาล อุทธรณ์	ศาลชั้นต้น		ชำระ เมื่อใด
		คดีที่ต้องมี องค์คณะ ผู้พิพากษา ๒ นาย	คดีที่ผู้ พิพากษา นายเดียวเป็น องค์คณะ	
(๑) ค่ารับคำฟ้อง	๒๐ บาท	๓๐ บาท	๕ บาท	เมื่อยื่นคำฟ้อง
(๒) ค่ายื่นคำร้องขอ ตามมาตรา ๑๐๑ ในกรณีที่ยังไม่มี คดีอยู่ในศาล	—	๒๐ บาท	๒๐ บาท	เมื่อยื่นคำ ร้องขอ

(๑๒) ตาราง ๒ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๙๓ มาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๔๙๕

(๓) ค่ายื่นคำขอให้ ออกหมายเรียก หรือหมายอื่น ๆ ไม่ว่าจะออก หมายกี่ฉบับ คำขอละ	๑๐ บาท	๕ บาท	๕ บาท	เมื่อยื่นคำขอ
(๔) ค่ายื่นคำขออื่น ๆ ที่ต้องทำเป็นคำร้อง	๒๐ บาท	๑๐ บาท	๕ บาท	เมื่อยื่นคำขอ
(๕) ค่าแต่งทนายตาม มาตรา ๖๑	๒๐ บาท	๑๐ บาท	๕ บาท	เมื่อยื่นใบ แต่งทนาย
(๖) ใบมอบอำนาจแก่ ทนายความตาม มาตรา ๖๒	ไม่ต้องเสียค่า ธรรมเนียม			
(๗) ใบมอบอำนาจให้ รับเงินตาม มาตรา ๖๓				
(๘) ใบตั้งผู้แทนให้ กระทำการตาม มาตรา ๖๔				
(๙) ค่าอ้างเอกสาร เป็นพยานฉบับละ แต่ไม่เกินกว่า	๕ บาท ๒๐๐ บาท	๓ บาท ๑๐๐ บาท	๓ บาท ๕๐ บาท	เมื่อส่ง
(๑๐) ค่ายอมความตาม มาตรา ๑๓๘ แต่				

ให้คืนค่าตัดสิน	๒๐ บาท	๓๐ บาท	๕ บาท	เมื่อทำยอม ความ
(๑๓) ค่าหนังสือประกัน	๒๐ บาท	๓๐ บาท	๕ บาท	เมื่อทำหนังสือ ประกัน
(๑๒) ค่าตัดสินเรื่องละ	๓๐๐ บาท	๒๕ บาท	๑๕ บาท	เมื่อยื่น คำฟ้อง
	ชั้นฎีกา			
	๕๐ บาท			
	ชั้นอุทธรณ์			
(๑๓) ค่าคำสั่งที่มีคำขอ ตามมาตรา ๒๘๖ หรือมีคำขอโดย ทางอุทธรณ์คำสั่ง ของเจ้าพนักงาน บังคับคดี	๕๐ บาท	๒๕ บาท	๑๕ บาท	เมื่อยื่น คำขอ หรือเมื่อยื่น อุทธรณ์
(๑๔) ค่าคำบังคับเรื่อง ละ	๒๐ บาท	๓๐ บาท	๕ บาท	เมื่อยื่น คำฟ้อง
(๑๕) ค่าส่งประเด็นไป สืบที่ศาลอื่นไม่ เกี่ยวข้องการชำระ ค่าฤชาธรรมเนียม อื่น ๆ ที่จะต้อง				

<p>เสียเนื่องจากการ ดำเนินกระบวนการ พิจารณาเพื่อสืบ พยานในศาลที่ได้ รับแต่งตั้ง</p>	<p>—</p>	<p>๒๐ บาท</p>	<p>๒๐ บาท</p>	<p>ก่อนส่งประ- เด็นไปสืบ</p>
<p>(๑๖) ค่าคัดสำเนา เอกสารต่าง ๆ โดยจำศาลหรือ เจ้าพนักงานบัง- คับคดีเป็นผู้คัด ให้คิดร้อยละ หนึ่งบาทต่อไป ร้อยละ ๒๕ สตางค์ค่ารับรอง ฉบับละ ๑๐ บาท ตามมาตรา ๕๔ มาตรา ๒๗๑</p>				
<p>(๑๗) ค่าคัดและรับรอง สำเนาบัญชีค่า ฤชาธรรมเนียม ตามมาตรา ๑๖๗</p>	<p>๓ บาท</p>	<p>๓ บาท</p>	<p>๓ บาท</p>	<p>เมื่อมีคำขอ</p>
<p>(๑๘) ใบสำคัญเพื่อ แสดงว่าคำพิ- พากษา หรือคำ สั่งได้ถึงที่สุดแล้ว</p>	<p>๓ บาท</p>	<p>๓ บาท</p>	<p>๓ บาท</p>	

(๓๓) ตาราง ๓

ค่าสับพยานนอกศาล

ในกรณีที่ผู้พิพากษาต้องไปสับพยานนอกศาล ให้คิดค่าบ่วงการให้ผู้
พิพากษานายละ วันละหนึ่งร้อยบาท

ถ้าไม่จัดหาหนะมาให้ จะต้องชดใช้ค่าพาหนะที่เสียไปตามสมควร

(๓๔) ตาราง ๔

ค่าบ่วงการและค่าพาหนะพยานกับคำร้องวัดทำแผนที่

๑. ให้ศาลคำนวณค่าบ่วงการพยานตามรายได้ และฐานะของพยานซึ่ง
มาศาลตามหมายเรียก แต่ไม่ให้เกินวันละหนึ่งร้อยบาท และค่าพาหนะเดินทาง
ของพยานที่เสียไปด้วยตามสมควร

๒. ในกรณีมีการร้องวัดทำแผนที่โดยให้เจ้าพนักงานศาลจัดทำ ให้คิดค่า
บ่วงการให้แก่เจ้าพนักงานไม่เกินวันละสามสิบบาท

(๓๓) ตาราง ๓ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๖

(๓๔) ตาราง ๔ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๖

(๓๕) ตาราง ๕

ค่าธรรมเนียมเจ้าพนักงานบังคับคดี

ค่าธรรมเนียม	จำนวน	หมายเหตุ
๑. ขายทอดตลาดหรือ จำหน่ายโดยวิธีอื่นซึ่ง ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด	ร้อยละ ๕ ของจำนวน เงินที่ขายหรือจำหน่ายได้	ผู้ขายต้องเสียค่าประกาศ และค่าใช้จ่ายต่างหาก
๒. จ่ายเงินที่ยึดหรืออายัด แก่เจ้าหนี้	ร้อยละ ๓ ครึ่งของจำนวน เงินที่ยึดหรืออายัด*	
๓. เมื่อยึดทรัพย์สินซึ่งไม่ใช่ ตัวเงิน แล้วไม่มีการขาย หรือจำหน่าย	ร้อยละ ๓ ครึ่งของราคา ทรัพย์สินที่ยึด	ส่วนการคำนวณราคา ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด เพื่อเสียค่าธรรมเนียม
๔. เมื่อยึดหรืออายัดเงิน หรืออายัดทรัพย์สินแล้ว ไม่มีการขายหรือจำหน่าย	ร้อยละ ๑ ของจำนวนเงิน ที่ยึดหรืออายัดหรือราคา ทรัพย์สินที่อายัด	ตามหมายเลข ๓ และ ๕ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นผู้กำหนด ถ้าไม่ตกลง
๕. ขายโดยวิธีประมูล ระหว่างคู่ความ	ร้อยละ ๓ ของราคาประ- มูลสูงสุด	กัน ให้คู่ความที่เกี่ยวข้อง เสนอเรื่องต่อศาลตามที่ บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๖

* การคำนวณราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด เพื่อเสียค่าธรรมเนียมตามหมาย ๒ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นผู้กำหนด ถ้าไม่ตกลงกัน ให้คู่ความที่เกี่ยวข้องเสนอเรื่องต่อศาลตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๘๖

(๓๕) ตาราง ๕ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๕

ตาราง ๖
อัตราค่าทนายความ

	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗
อัตราค่าทนายความ	ทนาย ไม่ เกิน ๒๐๐ บาท	ทนาย เกิน ๒๐๐ บาท แต่ไม่ เกิน ๕๐๐ บาท	ทนาย เกิน ๕๐๐ บาท แต่ไม่ เกิน ๑๐๐๐ บาท	ทนาย เกิน ๑๐๐๐ บาท แต่ไม่ เกิน ๒๐๐๐ บาท	ทนาย เกิน ๒๐๐๐ บาท แต่ไม่ เกิน ๕๐๐๐ บาท	ทนาย เกิน ๕๐๐๐ บาท ขึ้นไป	คดี ไม่ ทนาย ๕ บาท
อัตราค่าทนายความในศาลโต	๕ บาท	๑๒.๕๐ บาท	๒๕ บาท	๕๐ บาท	๗๕ บาท	๑๐๐ บาท	๕ บาท
อัตราค่าทนายในศาลชั้นต้น	๒๕ บาท	๗๕ บาท	๑๒๕ บาท	๒๐๐ บาท	๒๕๐ บาท	๓๐๐ บาท	๓๐๐ บาท
อัตราค่าทนายในศาลอุทธรณ์	๒๕ บาท	๓๗.๕๐ บาท	๕๐ บาท	๗๕ บาท	๑๒๕ บาท	๑๖๕ บาท	๑๒๕ บาท
อัตราค่าทนายในศาลฎีกา	๒๕ บาท	๕๐ บาท	๗๕ บาท	๑๐๐ บาท	๑๕๐ บาท	๒๐๐ บาท	๑๕๐ บาท

*หมายเหตุ การที่ศาลจะคิดค่าทนายความให้แก่ผู้ชนะคดีนั้น ให้พิจารณาตามคดีที่ยกแสดงไว้ กับเทียบเวลาและงานที่ทนายความต้องปฏิบัติในกรณี
เรื่องนั้น แล้วกำหนดให้ตามที่เห็นสมควร

ว่าด้วยเรือนจำ



พระราชบัญญัติ

เรื่องกำหนด พุทธศักราช ๒๔๗๙

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๘)

อาทิตย์ทิพอาภา

เจ้าพระยายมราช

พล. อ. เจ้าพระยาพิชเชนทรโยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๘

เป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรจัดการเรื่องกำหนดพุทธศักราชเสียใหม่เพื่อให้เหมาะสมแก่กาลสมัย

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ตั้งต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๘”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๒๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๘ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ตั้งแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นต้นไป ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเรือนจำทหารเสียทั้งสิ้น

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

(๑) “เรือนจำ” หมายความว่า ที่ซึ่งรัฐมนตรีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีกำหนดให้เป็นเรือนจำของทหาร

(๒) “ผู้ต้องขัง” หมายความว่า รวมตลอดถึง นักโทษ คนต้องขังและคนฝาก

(๓) “นักโทษ” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกจำคุกภายหลังคำพิพากษาถึงที่สุด

(๔) “คนต้องขัง” หมายความว่า บุคคลที่ถูกขังไว้ตามหมายขัง

(๕) “คนฝาก” หมายความว่า บุคคลที่ถูกฝากให้ควบคุมไว้ในเรือนจำของทหาร

(๖) “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดอำนาจและหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาเรือนจำ และเจ้าพนักงานเรือนจำตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่นั้น

มาตรา ๖ เจ้าพนักงานเรือนจำจะรับบุคคลใดไว้เป็นผู้ต้องขังในเรือนจำได้ต่อเมื่อได้รับหมายของศาลทหาร หรือหมายขังของผู้มีอำนาจสั่งลงโทษหรือเอกสารอันเป็นคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ

มาตรา ๗ การย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำของทหาร ไปเรือนจำของฝ่ายพลเรือน หรือย้ายผู้ต้องขังจากเรือนจำของฝ่ายพลเรือนมาเรือนจำของฝ่ายทหาร นั้น ให้เป็นไปตามความตกลงระหว่างรัฐมนตรีในพระราชบัญญัตินี้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงซึ่งบังคับบัญชาการราชทัณฑ์

ผู้ต้องขังที่ถูกย้ายดังกล่าวแล้ว ให้มีฐานะอย่างเดียวกับผู้ต้องขังในเรือนจำที่เข้าไปอยู่ใหม่

มาตรา ๘ ผู้ต้องขังต้องอยู่ในบังคับกฎหมายเช่นเดียวกับทหารประจำการ

มาตรา ๙ เมื่อผู้ต้องขังคนใดกระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะอย่างที่มีผู้บังคับบัญชาทหารจะลงทัณฑ์ทางวินัยแก่ทหารผู้กระทำความผิดได้ โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว ก็ให้อำนาจผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำสั่งลงทัณฑ์ทางวินัยตามมาตรา ๑๐ ได้ภายในเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด

นอกจากนั้น ความผิดฐานประทุษร้ายแก่ทรัพย์สินของเรือนจำอันเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ดี ฐานพยายามจะหลบหนีก็ดี ให้เป็นไปตามบทบัญญัติในวรรคก่อน

มาตรา ๑๐ ทัณฑ์ทางวินัยที่จะลงแก่ผู้ต้องขังนั้น มีดังนี้

(๑) ภาคทัณฑ์

(๒) งดหรือลดสิทธิต่างๆ โดยมีกำหนดเวลา

(๓) ขังเดี่ยวไม่เกินสามเดือน

(๔) ขังหึ่งมืดไม่มีเครื่องหลับนอนไม่เกินสี่สิบแปดชั่วโมงในสัปดาห์

หนึ่งโดยความเห็นชอบของแพทย์ฝ่ายทหาร

(๕) เขียนคราวหนึ่งไม่เกินยี่สิบที ในความควบคุมของแพทย์ฝ่ายทหาร แต่ห้ามเขียนคราวต่อไป เว้นแต่จะล่วงพ้นเวลาสามสิบวันจากวันเขียนคราวที่แล้ว

ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิงห้ามเขียน

(๖) ไซ้หรือเพิ่มเครื่องพันธนาการ

มาตรา ๑๑ ห้ามใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เว้นแต่

- (๑) เป็นบุคคลที่น่าจะทำอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของตนเองหรือผู้อื่น
- (๒) เป็นบุคคลวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบอันอาจเป็นภัยอันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่น
- (๓) เป็นบุคคลที่น่าจะพยายามหลบหนีการควบคุม
- (๔) เมื่อถูกคุมตัวไปนอกเรือนจำ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมเห็นเป็นการสมควรที่จะต้องใช้เครื่องพันธนาการ
- (๕) เมื่อเป็นการสมควรจะต้องใช้เครื่องพันธนาการ เนื่องแต่สภาพของเรือนจำ สภาพของเหตุการณ์ หรือสภาพการณ์ของท้องถิ่น

มาตรา ๑๒ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้หรือสั่งให้ใช้อาวุธแก่ผู้ต้องขังได้ภายในบังคับดังนี้

- (ก) ใช้อาวุธอื่นนอกจากอาวุธปืน ในกรณี
- (๑) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังกำลังหลบหนี หรือพยายามจะหลบหนีและไม่มีทางจะบึ่งกันอย่างอื่นนอกจากใช้อาวุธ
- (๒) เมื่อผู้ต้องขังก่อการจู่โจม หรือพยายามใช้กำลังเบ็ด หรือทำลายส่วนหนึ่งส่วนใดของเรือนจำ
- (๓) เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องขังจะทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่น
- (ข) ใช้อาวุธปืน ในกรณี
- (๑) ผู้ต้องขังไม่ยอมวางอาวุธ เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้วาง
- (๒) ผู้ต้องขังที่กำลังหลบหนีไม่ยอมหยุด ในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด และไม่มีทางอื่นที่จะจับกุมได้
- (๓) ผู้ต้องขังตั้งแต่สามคนขึ้นไป ก่อการจู่โจมหรือพยายามใช้กำลังเบ็ด หรือทำลายส่วนหนึ่งส่วนใดของเรือนจำ หรือทำร้ายเจ้าพนักงานหรือผู้อื่น และไม่ยอมหยุดในเมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้หยุด

อนึ่ง ในการจับกุมผู้หลบหนีภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง นับตั้งแต่เวลาที่หนีไป เจ้าพนักงานเรือนจำอาจใช้อำนาจตามมาตรานี้ได้โดยอนุโลม

มาตรา ๑๓ ถ้าผู้ต้องขังได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือถึงตายในขณะช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่ก็ดี ในขณะที่ทำการตามหน้าที่ของตนอื่น อาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยหรือชีวิตของผู้ต้องขังก็ดี ถ้าเป็นนักโทษ ก็ให้ได้รับสิทธิหรือประโยชน์ตามมาตรา ๑๔ โดยควรแก่พฤติการณ์ หรือถ้าเป็นผู้ต้องขังอื่น รัฐมนตรีจะกำหนดเงื่อนไขให้รางวัลเป็นจำนวนตามสมควรก็ได้

ถ้าประโยชน์นั้นเป็นรางวัล เมื่อผู้ต้องขังตาย ให้จ่ายแก่ผู้รับมรดก

มาตรา ๑๔ นักโทษคนใดมีความประพฤติดี มีความอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าในการศึกษา และการงานเกิดผลดี หรือทำความชอบแก่ราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับประโยชน์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

(๑) ให้ได้รับความสะดวกเป็นพิเศษในเรือนจำตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดไว้

(๒) เลื่อนชั้น

(๓) ตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ

(๔) ลาไม่เกิน ๕ วันในคราวหนึ่ง โดยไม่รวมเวลาที่ต้องใช้ในการเดินทางเข้าด้วย เมื่อมีความจำเป็นอย่างประจักษ์เกี่ยวกับกิจธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัว แต่ห้ามมิให้ออกไปนอกราชอาณาจักรสยาม และต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนดระยะเวลาที่อนุญาตให้ลา นี้ มิให้หักออกจากการคำนวณกำหนดโทษ

(๕) พักการลงโทษภายในเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด

แต่การพักลงโทษนี้ จะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษที่ต้องรับ ถ้าเป็นกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต ต้องได้รับโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสิบปี

ทั้งนี้ให้วางเงื่อนไขที่นักโทษผู้ได้รับการพักลงโทษจะต้องปฏิบัติ ให้มีระยะเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี เว้นแต่กำหนดโทษที่ต้องรับต่อไปเหลือน้อยกว่าหนึ่งปี ก็ให้กำหนดเงื่อนไขเท่าระยะเวลาที่เหลือนั้น

นักโทษที่ได้รับอนุญาตให้ลาหรือพักการลงโทษนั้น ไม่พ้นจากฐานะเป็นผู้ต้องขังในเรือนจำตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๕ นักโทษที่ได้รับอนุญาตให้ลาที่ดี หรือได้รับการพักลงโทษที่ดี ถ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งซึ่งรัฐมนตรีกำหนด นักโทษผู้นั้นอาจถูกจับโดยไม่ต้องมีหมายนำเข้าจำคุกต่อไปตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ กับอาจถูกลงโทษทางวินัยอีกโสดหนึ่งด้วย

ถ้าระหว่างการพักลงโทษ นักโทษผู้นั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษเพราะกระทำความผิดขึ้นอีก ซึ่งมีใช้ความผิดฐานลหุโทษหรือประมาท ให้เพิกถอนการพักลงโทษเสีย และให้จับตัวนักโทษผู้นั้นโดยไม่ต้องมีหมายนำเข้าจำคุกต่อไปตามกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ กับอาจลงโทษทางวินัยอีกโสดหนึ่งด้วยก็ได้

มาตรา ๑๖ ในกรณีเหตุฉุกเฉินอันอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต หรือความปลอดภัยของผู้ต้องขัง ถ้าเจ้าพนักงานเรือนจำไม่สามารถจะย้ายผู้ต้องขังไปควบคุมไว้ ณ ที่อื่นได้ทันท่วงที จะปล่อยผู้ต้องขังไปชั่วคราวก็ได้ แต่ผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปนั้นต้องกลับเรือนจำหรือไปรายงานตนยังที่ตั้งหน่วยทหาร หรือที่ว่าการอำเภอภายในกำหนดยี่สิบสี่ชั่วโมงนับตั้งแต่เวลาที่ปล่อยไป และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่นั้นๆ ถ้าผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยไปละเลยไม่ปฏิบัติตามดังกล่าวนี้ ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีการควบคุม

มาตรา ๑๗ เมื่อแพทย์ฝ่ายทหาร ได้ยื่นรายงานแสดงความคิดเห็นว่าผู้ต้องขังคนใดป่วยเจ็บ และถ้าคงรักษาพยาบาลอยู่ในเรือนจำจะไม่ทุเลาดีขึ้น รัฐมนตรีจะอนุญาตให้ผู้ต้องขังคนนั้นไปรักษาตัวในสถานอื่นใดนอกเรือนจำ โดยมีเงื่อนไขอย่างใดแล้วแต่จะเห็นสมควรก็ได้

ในกรณีดังกล่าวมาในวรรคก่อน มิให้ถือว่าผู้ต้องขังนั้นพ้นจากฐานะคุมขังในเรือนจำ และถ้าผู้ต้องขังไปเสียจากสถานที่ซึ่งได้รับอนุญาตให้ไปรักษาตัว ให้ถือว่ามีความผิดฐานหลบหนีการควบคุม

มาตรา ๑๘ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติว่าด้วยการร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติวินัยทหาร และการอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา หรือลดโทษตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ต้องขังยังมีสิทธิที่จะยื่นเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ รัฐมนตรี หรือทูตเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ตามหลักเกณฑ์หรือวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๑๙ ททรัพย์สินซึ่งผู้ต้องขังนำเข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำ โดยมีได้รับอนุญาตเพื่อการนั้นโดยชอบจากเจ้าพนักงานเรือนจำ ถ้าเป็นสิ่งที่ต้องห้ามตามเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด ให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำริบเป็นของแผ่นดิน ถ้าเป็นสิ่งมีสภาพเป็นของสดเสียได้ หรือเป็นของอันตรายหรือโสโครก ให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำสั่งทำลายได้

สิ่งของอันจะเก็บรักษาไว้ในเรือนจำไม่ได้ เนื่องจากขนาด น้ำหนัก หรือสภาพ และผู้ต้องขังไม่สามารถจะฝากไว้แก่ผู้อื่นได้ ผู้บังคับบัญชาเรือนจำอาจสั่งให้ทำลายหรือขายทอดตลาดเสียได้

เงินจำนวนสุทธิที่ขายทอดตลาดได้ให้เก็บไว้ให้แก่ผู้ต้องขัง

มาตรา ๒๐ ททรัพย์สินของผู้ต้องขังที่ตกค้างอยู่ในเรือนจำ ให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำสั่งริบเป็นของแผ่นดินได้ ในกรณีต่อไปนี้

- (๑) ผู้ต้องขังหลบหนีพ้นกำหนดสามเดือน นับจากวันหลบหนี
- (๒) ผู้ต้องขังถูกปล่อยตัวแล้วไม่รับทรัพย์สินหรือรางวัลของตนไปภายในกำหนดหนึ่งปี นับจากวันปล่อยตัว

มาตรา ๒๑ นักโทษที่ถูกปล่อยให้พ้นโทษไปนั้น มีสิทธิได้รับใบสำคัญในการปล่อย

(๑) **มาตรา ๒๒** ให้นำบทบัญญัติในภาค ๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ มาใช้บังคับแก่กรณีผู้ต้องคำพิพากษาของศาลทหาร สิทธิและหน้าที่ใดที่กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้บัญชาการเรือนจำ และพักดินนั้น ในพระราชบัญญัตินี้ให้เป็นสิทธิและหน้าที่ของรัฐมนตรี ผู้บังคับบัญชาเรือนจำและเจ้าพนักงานเรือนจำของทหาร แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๓ ผู้ใดเข้าไปในเรือนจำโดยมิได้รับอนุญาตก็ดี หรือบังอาจรับจากหรือส่งมอบแก่ผู้ต้องขัง นำเข้ามาหรือเอาออกไปจากเรือนจำซึ่งเงินหรือสิ่งของต้องห้ามโดยทางใดๆ อันฝ่าฝืนข้อบังคับของเรือนจำก็ดี ผู้นั้นมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำ ให้เพิ่มโทษเป็นทวีคูณ

เงินและสิ่งของต้องห้ามที่นำเข้ามาในเรือนจำโดยฝ่าฝืนมาตรานี้ ให้ริบเป็นของแผ่นดิน

มาตรา ๒๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้และมีอำนาจออกข้อบังคับ เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พ.อ. พหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

(๑) มาตรา ๒๒ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่ง พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร (ฉบับที่ ๒)

ที่ ๓๐/๓๒๐๖๗
๒๕๗๐

ข้อบังคับทหาร ว่าด้วยเรือนจำ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร
พุทธศักราช ๒๕๗๑ จึงตราข้อบังคับไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑

ประเภทเรือนจำ

(๑) ข้อ ๑. เรือนจำทหารแบ่งออกเป็นประเภท ดังนี้

(๑) เรือนจำมณฑลทหาร

(๒) เรือนจำจังหวัดทหาร

(๓) เรือนจำกรมกองทหารหรือเรือนจำทหารชั่วคราว

(๒) ข้อ ๒. เรือนจำมณฑลทหาร จัดตั้งขึ้นตามมณฑลทหาร โดย
ปกติสำหรับคุมขังผู้ต้องขังซึ่งเป็นคนของมณฑลทหารนั้น ๆ

ผู้ต้องขังที่ต้องรับอาญาจำคุกเกินกว่า ๕ ปีขึ้นไป หรือที่ไม่ไว้ใจใจ จะ
ส่งตัวไปฝากคุมขังไว้ยังเรือนจำฝ่ายพลเรือนที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นเดียวกันก็ได้

ข้อ ๓. เรือนจำจังหวัดทหาร จัดตั้งขึ้นตามจังหวัดทหาร ซึ่งกองบังคับ
การ จังหวัดนั้นมีได้ตั้งอยู่ในจังหวัดเดียวกันกับที่ตั้งกองบังคับการมณฑลฯ โดย
ปกติสำหรับคุมขังผู้ต้องขังซึ่งเป็นคนของจังหวัดนั้น ๆ แต่ผู้ต้องขังที่ต้องรับอาญา
จำคุกเกินกว่า ๒ ปีขึ้นไป หรือที่ไม่ไว้ใจใจ จะส่งตัวไปฝากคุมขังไว้ยังเรือนจำ
มณฑลทหาร หรือเรือนจำฝ่ายพลเรือนที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นเดียวกันก็ได้

(๑) มาตรา ๑ ข้อ ๑. (๑) แก้ไขใหม่โดยคำสั่งทหารที่ ๕๖/๑๕๕๔ ลง ๙ พ.ค. ๕๒ คำ
สั่งทหารที่ ๒๐๗/๕๖ ลง ๙ ก.ธ. ๕๖

(๒) มาตรา ๑ ข้อ ๒. บรรดาแก้ไขใหม่โดยคำสั่งทหารที่ ๕๖/๑๕๕๔ ลง ๙ พ.ค.
๕๒ คำสั่งทหารที่ ๒๐๗/๕๖ ลง ๙ ก.ธ. ๕๖

ข้อ ๕. เรือนจำกรมกองทหาร หรือเรือนจำทหารชั่วคราว จัดตั้งขึ้นตามหน่วยกรมกองทหาร หรือในสถานที่บางแห่งที่เห็นสมควรและจำเป็น สำหรับเป็นที่คุมขังผู้ต้องขังซึ่งเป็นคนของกรมกองทหารนั้น ๆ

เรือนจำประเภทนี้ ให้มีลักษณะเช่นเดียวกับเรือนจำจังหวัดทหาร และจะจัดตั้งขึ้นได้โดยอนุมัติตามความเห็นชอบของผู้บัญชาการทหาร เว้นแต่ในกรณีมีเหตุฉุกเฉิน จึงให้ผู้บังคับบัญชาสูงสุด ณ ที่นั้นมีอำนาจสั่งตั้งได้ แต่ต้องรีบรายงานให้ผู้บัญชาการทหารทราบ

ส่วนการที่จะส่งตัวผู้ต้องขังสำหรับทหารบกไปคุมขังไว้ยังเรือนจำอื่นนั้น ให้ผู้บังคับการมณฑลทหารบกเป็นผู้กำหนด

(๓) ข้อ ๕. ให้เรือนจำทหารต่อไปนี้มีฐานะเทียบเท่าเรือนจำมณฑลทหาร คือ

- (๑) เรือนจำสถานีทหารเรือกรุงเทพ
- (๒) เรือนจำสถานีทหารเรือสัตหีบ
- (๓) เรือนจำทหารอากาศ

มาตรา ๒

การปกครองบังคับบัญชา

(๔) ข้อ ๑. เพื่อให้กิจการในเรือนจำ ดำเนินไปโดยเรียบร้อยสมความมุ่งหมายของราชการ ให้แบ่งการบังคับบัญชา ดังนี้

(๑) เรือนจำมณฑลทหาร ให้ผู้บัญชาการมณฑลทหารเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำมณฑลทหารเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

(๓) มาตรา ๑ ข้อ ๕. เพิ่มขึ้นใหม่โดยข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเรือนจำ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒ ลง ๒๒ ก.ย. ๐๒

(๔) มาตรา ๒ ข้อ ๑. (๑) แก้ไขใหม่โดยคำสั่งทหารที่ ๕๘/๑๙๖๔ ลง ๘ พ.ค. ๖๒ คำสั่งทหารที่ ๑๖๘/๑๕๓๗ ลง ๑๕ ก.ย. ๖๒ คำสั่งทหารที่ ๒๑๗/๖๖ ลง ๘ ก.ย. ๖๖ ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเรือนจำ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒ ลง ๒๒ ก.ย. ๐๒

เรือนจำสถานีทหารเรือกรุงเทพ ให้ผู้บังคับการสถานีทหารเรือกรุงเทพ เป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำสถานีทหารเรือกรุงเทพ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

เรือนจำสถานีทหารเรือสัตหีบ ให้ผู้บังคับการสถานีทหารเรือสัตหีบเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำสถานีทหารเรือสัตหีบเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

เรือนจำทหารอากาศ ให้ผู้บังคับทหารอากาศดอนเมืองเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำทหารอากาศเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

(๒) เรือนจำจังหวัดทหาร ให้ผู้บังคับการจังหวัดทหารเป็นผู้บัญชาการเรือนจำโดยตำแหน่ง และมีผู้บังคับเรือนจำจังหวัดเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

(๓) เรือนจำกรมกองทหาร หรือเรือนจำทหารชั่วคราว ให้ผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุดในที่นั้นเป็นผู้บัญชาการเรือนจำ และให้มีผู้บังคับเรือนจำเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบโดยตรง

ข้อ ๒. ผู้บัญชาการเรือนจำ มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบบังคับบัญชากิจการเรือนจำโดยทั่วไป และทั้งเป็นผู้บังคับบัญชาเหนือเจ้าพนักงานเรือนจำตลอดจนผู้ต้องขังทั้งปวงที่สังกัดอยู่ในเรือนจำนั้น

นอกจากอำนาจและหน้าที่ดังกล่าวแล้วในวรรคก่อน ผู้บัญชาการเรือนจำจักต้อง

(๑) ตรวจสอบความทุกข์สุขของผู้ต้องขัง ถ้าไม่สามารถจะไปตรวจด้วยตนเองได้ต้องจัดนายทหารชั้นสัญญาบัตรไปตรวจแทน

(๒) วางระเบียบการเลี้ยงอาหาร และการจ่ายเบี้ยเลี้ยงแก่ผู้ต้องขัง

(๓) เอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้ต้องขัง เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังร้องทุกข์ได้โดยสะดวกและเต็มที่

๕๕
ดงน

ข้อ ๓. ผู้บังคับเรือนจำ เป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ มีอำนาจและหน้าที่

(๑) รับผิดชอบบังคับบัญชากิจการของเรือนจำ ให้ดำเนินไปโดยเรียบร้อย

(๒) รักษาและดูแลบูรณะสถานที่และทรัพย์สินของเรือนจำ

(๓) ปกครองและควบคุมระเบียบวินัยของเจ้าพนักงาน และผู้ต้องขังที่อยู่ในสังกัดของตน

(๔) ตรวจสอบบังคับการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง ตลอดจนการหลบหนีและจับกุมเมื่อมีการกระทำผิดทางอาญา

(๕) แบ่งกรงงานของเรือนจำออกเป็นส่วนๆ มอบหมายให้เจ้าพนักงานในสังกัดไปดำเนินการควบคุมหรือจัดทำ

(๖) จัดการและควบคุมการทำงานของผู้ต้องขัง

(๗) จัดการและควบคุมการศึกษาตลอดจนการอบรมผู้ต้องขัง

(๘) ดูแลการอนามัยของผู้ต้องขัง การสุขาภิบาลเรือนจำ และจัดให้เป็นไปตามคำแนะนำของแพทย์

(๙) รับผิดชอบในการเบิกจ่ายเงินและของอันเกี่ยวแก่กิจการของเรือนจำ

(๑๐) ตรวจอาหารของผู้ต้องขังให้มีคุณภาพดีพอที่จะรับประทานได้และต้องให้ผู้ต้องขังรับประทานอาหารโดยสุขภาพเรียบร้อยตามระเบียบของทหาร

(๑๑) เมื่อผู้ต้องขังคนใด มีอาการบวช ต้องรีบแจ้งให้แพทย์ทราบ

(๑๒) ถ้าผู้ต้องขังตายในเรือนจำ ต้องให้แพทย์จัดการชันสูตรศพและทำใบสำคัญไว้ แล้วรีบรายงานด่วนต่อผู้บัญชาการเรือนจำ

(๑๓) ควบคุมดูแลการทะเบียนบัญชีของเรือนจำ

(๑๔) เปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังร้องทุกข์ได้โดยสะดวก

ข้อ ๔. เมื่อผู้บังคับเรือนจำไม่อยู่ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำสั่งตั้งให้ข้าราชการกลาโหมที่เห็นสมควรรักษาการแทน

ข้อ ๕. ทุกเรือนจำให้มีผู้คุมประจำตามอัตราตามสมควร

ข้อ ๖. ผู้คุมเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำรองจากผู้บังคับเรือนจำ และมีหน้าที่ ดังนี้

(๑) กระทำตามคำสั่งของผู้บังคับเรือนจำโดยเคร่งครัด และด้วยความสุจริตใจ ไม่ประมาทเลินเล่อหรือละเลย

(๒) ปกครองและควบคุมระเบียบวินัยของผู้ต้องขัง

(๓) ตรวจตราป้องกันการกระทำผิดวินัยของผู้ต้องขัง ตลอดจนการหลบหนีและจับกุมเมื่อมีการกระทำผิดอาญา

(๔) จัดการและควบคุมการทำงานของผู้ต้องขังตามที่ผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายให้

(๕) ตรวจตราเครื่องพันธนาการของผู้ต้องขังในเวลาที่จะนำผู้ต้องขังเข้าออกจากที่คุมขังทุกครั้ง เมื่อเห็นสิ่งใดชำรุดบกพร่อง ต้องรีบจัดการแก้ไขให้เป็นที่มั่นคงแข็งแรงโดยไม่ฉ้อฉล

(๖) อบรมผู้ต้องขังในสังกัดของตนให้มีวินัยและศีลธรรมอันดี

(๗) ดูแลตรวจตราการอนามัยของผู้ต้องขัง ตลอดจนการสุขภาพของเรือนจำให้เป็นไปตามคำแนะนำของแพทย์

(๘) เมื่อผู้ต้องขังร้องทุกข์โดยชอบ ต้องเอาใจใส่ช่วยเหลือเต็มความสามารถที่จะทำได้

(๙) เมื่อขณะกระทำการอยู่ตามหน้าที่ จะละทิ้งหน้าที่ไปไม่ได้เป็นอันขาด

(๑๐) ห้ามมิให้นำญาติมิตรหรือบุคคลอื่นใดเข้าไปในบริเวณเรือนจำเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้บังคับเรือนจำ

ข้อ ๗. บุคคลอื่นใดที่มีใ้ผู้คุม เมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งให้ผู้นั้นกระทำหน้าที่ผู้คุม ให้ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้คุมพิเศษ

ผู้คุมพิเศษมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้คุมประจำทุกประการ

ข้อ ๘. ห้ามมิให้ผู้บังคับบัญชาเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำผู้ใดแสวงหาประโยชน์ส่วนตัวหรือผู้อื่น อันเนื่องแต่ผลแห่งแรงงานของผู้ต้องขัง กับทั้งห้ามมิให้รับจํานำ จํานอง แลกเปลี่ยน ซ้อขาย หรือยืมทรัพย์สินไม่ว่าอย่างใด ๆ ของผู้ต้องขัง

ข้อ ๙. เจ้าพนักงานเรือนจำ จักต้องประพฤติดนให้เป็นทีเคารพนับถือของผู้ต้องขัง จะใช้กิริยาวาจาทขยาคายแก่ผู้ต้องขังไม่ได้เป็นอันขาด

ข้อ ๑๐. ผู้บัญชาการเรือนจำ จักต้องให้มีแพทย์ตรวจการสุขภาพและการอนามัยในเรือนจำทุกแห่ง

แพทย์ตามวรรคก่อน มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติกรอันเกี่ยวแก่เรือนจำ ในส่วนที่ได้กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของแพทย์

ข้อ ๑๑. ผู้ทำการในหน้าที่หรือรักษาการแทนในตำแหน่ง ให้มีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าพนักงานที่ได้ทำการในหน้าที่หรือตำแหน่งนั้น

มาตรา ๓

การรับตัวผู้ต้องขัง

ข้อ ๑. เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำได้รับตัวผู้ต้องขังไว้แล้ว ให้จัดการดังต่อไปนี้

- (๑) ตรวจสอบสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขัง
- (๒) ให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขัง
- (๓) จัดการบันทึกเรื่องที่เกี่ยวข้องแก่ผู้ต้องขัง

ข้อ ๒. การตรวจคนสิ่งของที่ตัวผู้ต้องขังนั้น ถ้าผู้ต้องขังเป็นหญิง ก็ให้ผู้ต้องขังนั้นเองแสดงสิ่งของที่ตนมีติดตัวมาต่อเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตรวจ หากยังเป็นที่สงสัยว่าผู้ต้องขังจะไม่แสดงสิ่งของที่มีอยู่ทั้งหมด ก็ให้เชิญหญิงอื่นที่เชื่อถือมาช่วยทำการตรวจให้

ข้อ ๓. เจ้าพนักงานเรือนจำ จะต้องให้ผู้ต้องขังที่รับตัวไว้ใหม่ แยกไว้ต่างหากจากผู้ต้องขังอื่น เพื่อให้แพทย์ได้ตรวจอนามัยก่อน หากโดยสภาพการณ์ไม่อาจจะจัดการอย่างนั้นได้ ก็ให้พยายามปฏิบัติให้ใกล้เคียงกับที่กำหนดไว้

ข้อ ๔. ให้แพทย์ตรวจอนามัยผู้ต้องขังที่ได้รับตัวไว้ใหม่ในวันที่ได้รับตัวนั้น ถ้าไม่อาจจะมาตรวจในวันนั้นได้ ก็ให้มาตรวจในวันที่ถัดต่อไปโดยเร็ว

เมื่อแพทย์ตรวจพบว่า ผู้ต้องขังคนใดป่วย จำต้องมีการรักษาพยาบาล หรือมีโรคติดต่อซึ่งจะลุกลามเป็นภัยร้ายแรงแก่ผู้อื่น ให้แพทย์ชี้แจงแนะนำการปฏิบัติแก่ผู้บังคับเรือนจำ

เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องพยายามปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องแก่การรักษาพยาบาลผู้ต้องขังนั้น

หากแพทย์ตรวจพบว่าผู้ต้องขังคนใดป่วย ซึ่งจำเป็นต้องส่งออกไปรักษาตัวนอกเรือนจำ ให้แพทย์แจ้งต่อผู้บังคับเรือนจำและทำรายงานยื่นต่อผู้บัญชาการเรือนจำ ในรายงานนั้นให้ชี้แจงอาการป่วยที่ตรวจพบ ความเห็นในเรื่องโรคหรือชนิดของการป่วย และสถานรักษาพยาบาลนอกเรือนจำที่เห็นสมควรจะให้อัดส่งตัวไปรักษาพยาบาลนั้นด้วย

ข้อ ๕. ในกรณีที่แพทย์ไม่สามารถจะมาตรวจในวันที่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ได้ และเจ้าพนักงานเรือนจำสังเกตเห็นว่า ผู้ต้องขังมีอาการป่วยจำต้องรักษาพยาบาล หรือมีโรคติดต่อจะลุกลามเป็นภัยร้ายแรงแก่ผู้อื่น ก็ให้ผู้บังคับเรือนจำรีบจัดการส่งตัวผู้นั้นไปยังสถานพยาบาลที่ใกล้ที่สุดก่อนได้

ข้อ ๖. เมื่อเจ้าพนักงานเรือนจำได้รับผู้ต้องขังไว้ ต้องสอบสวนผู้นั้นให้ตรงกับรายการในหมายหรือเอกสารการส่งขังก่อน ครั้นแล้วจึงให้จัดการจดบันทึกข้อความที่เกี่ยวข้องแก่ผู้ต้องขังและลงทะเบียบต่อไปตามระเบียบ

มาตรา ๔
การแยกผู้ต้องขัง

ข้อ ๑. ผู้ต้องขัง ให้แบ่งแยกออกเป็นประเภท ดังนี้

(๑) คนต้องขัง ระหว่างสอบสวน หรือระหว่างพิจารณาของศาล และคนฝาก

(๒) คนต้องจำขังตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาในความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร

(๓) นักโทษ

คนต้องขังตาม (๑) และ (๒) ข้างต้นนั้น จะต้องแบ่งออกเป็นพวกย่อยๆ ลงไปอีก ๒ จำพวก คือ ข้าราชการกลางใหม่ชั้นสัญญาบัตรพวกหนึ่ง นายทหารชั้นประทวน พลทหารและบุคคลอื่นจำพวกหนึ่ง

ข้อ ๒. ให้จัดแบ่งสถานที่ขังเรือนจำออกเป็นส่วน ๆ โดยให้มีสิ่งกีดกันหรือขอบเขตอันแน่นอนแสดงส่วนแบ่งนั้นๆ และจัดแยกผู้ต้องขังแต่ละประเภทหรือจำพวกไว้ในส่วนต่าง ๆ ที่จัดแบ่งขึ้นนั้น หากเรือนจำใด โดยสภาพการณ์ไม่อาจทำได้ดั่งนั้น ก็ให้พยายามจัดการคุมขังผู้ต้องขังให้ใกล้เคียงกับที่ได้กล่าวมาแล้ว

ข้อ ๓. ผู้ต้องขังซึ่งไม่น่าจะรวมอยู่กับผู้ต้องขังอื่นในประเภทเดียวหรือสถานที่เดียวกันได้ โดยจะก่อเหตุร้ายหรือมีเหตุพิเศษอย่างอื่นที่ควรจะแยกการคุมขังแล้ว ก็ให้แยกผู้นั้นไปได้

ข้อ ๔. คนต้องขังในระหว่างสอบสวนหลายคนในคดีเดียวกัน โดยปกติให้แยกไว้อย่าให้ปะปนกัน

ข้อ ๕. คนต้องขังหญิง ให้แยกคุมขังไว้ต่างหากจากผู้ต้องขังชายและเมื่อมีสภาพเป็นนักโทษแล้วเมื่อใด ให้ทางการริบจัดการส่งตัวไปคุมขังไว้ยังเรือนจำฝ่ายพลเรือน

มาตรา ๕

นักโทษ

ข้อ ๑. นักโทษ พึ่งแบ่งออกเป็นชั้น ๆ ดังต่อไปนี้

(๑) ชั้นดีมาก

(๒) ชั้นดี

(๓) ชั้นสามัญ

ข้อ ๒. นักโทษที่เข้าใหม่ ให้จัดเข้าอยู่ในชั้นสามัญจนกว่าจะมีการ

เลื่อนชั้น

ข้อ ๓. นักโทษย่อมได้รับประโยชน์ต่างกันตามชั้นในข้อสำคัญ ดังต่อไปนี้

ไปนี้

(๑) สำหรับชั้นดีมาก ให้ได้รับประโยชน์ ดังนี้

ก. จะได้รับการพิจารณาตั้งให้มีตำแหน่งเป็นยามในสามัญตรวจ

ข. จะได้รับการพิจารณาเมื่อขอลาไปกิจธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัว

ค. จะได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ

(๒) สำหรับชั้นดี ให้ได้รับประโยชน์ ดังนี้

ก. จะได้รับการพิจารณาตั้งให้มีตำแหน่งเป็นยามในสามัญ

ข. จะได้รับการพิจารณาเมื่อขอลาไปกิจธุระสำคัญ หรือกิจการในครอบครัว

(๓) สำหรับชั้นสามัญ ไม่ได้รับประโยชน์ซึ่งเป็นทางผ่อนผันให้เป็น

พิเศษประการใด ชีวิตและความเป็นไปในเรือนจำ ย่อมเป็นไปในฐานะที่เป็นนักโทษโดยปกติ

ข้อ ๔. นักโทษที่อยู่ในชั้นต่ำ เมื่อเลื่อนชั้นไปอยู่ในชั้นสูง ย่อมได้รับประโยชน์ในชั้นที่ได้เลื่อนชั้นไปอยู่ และกลับตรงกันข้าม กล่าวคือ นักโทษในชั้น

สูงที่ถูกลดลงมาอยู่ในขั้นต่ำ ย่อมจะต้องเสียประโยชน์ในขั้นสูงที่ตนได้รับอยู่ก่อน และจะมารับการปฏิบัติตลอดจนความสะดวกในขั้นต่ำที่ตนต้องเข้าอยู่ใหม่

ข้อ ๕. นักโทษที่มีความชอบในราชการเป็นพิเศษ จะได้รับการพิจารณาผ่อนผันให้ความสะดวกหรืออาจได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นให้ แล้วแต่ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาเห็นสมควรแก่ความชอบ และคุณประโยชน์อันเกิดแก่ราชการ

ข้อ ๖. นักโทษตั้งแต่ขั้นตีสั้นไป กับคนต้องขังที่มีไข้กระทำผิดในฐานละเมิดวินัยทหาร และคนฝากให้ได้รับความสะดวกดังนี้ คือ

(๑) ไม่ต้องทำงานหนัก เว้นแต่งานที่เกี่ยวข้องแก่นามยของผู้ต้องขังและภารสุขาภิบาลของเรือนจำ

(๒) จะให้ญาติหรือพรรคพวกส่งอาหารเป็นพิเศษก็ได้

(๓) จะใช้เครื่องนุ่งห่มของตนเองซึ่งไม่ขัดกับข้อบังคับก็ได้

ข้อ ๗. โดยปกติให้ตั้งนักโทษชั้นตีสั้นเป็นยามในสามัญได้ ๒๐ คน และตั้งนักโทษชั้นตีมากขึ้นเป็นยามในตรวจได้ ๑๐ คน ในจำนวนร้อยละของผู้ต้องขังที่มีอยู่ในเรือนจำแห่งหนึ่ง เว้นแต่ในกรณีพิเศษผู้บัญชาการเรือนจำอาจสั่งตั้งได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๘. ยามในสามัญ มีหน้าที่ดังนี้

(๑) ในเวลากลางคืน มีหน้าที่ผลัดเปลี่ยนกันอยู่ยามดูแลผู้ต้องขังภายในที่คุมขัง

(๒) ในเวลาที่ผู้ต้องขังออกทำงานนอกเรือนจำ ให้มีหน้าที่ตามแต่ผู้บังคับบัญชาจะมอบหมายให้

ข้อ ๙. ยามในตรวจ มีหน้าที่ดังนี้

(๑) เป็นผู้ช่วยผู้คุม ควบคุมผู้ต้องขังเวลาทำงานซึ่งอยู่ภายในบริเวณเรือนจำ

(๒) ดูแลตรวจตรายามในสามัญที่เป็นยามให้ปฏิบัติหน้าที่โดยกวดขัน

ข้อ ๑๐. การเลื่อนหรือลดชั้นกัฏฐิ การตั้งให้มีตำแหน่งหน้าที่เป็นยามใน
 สามัญหรือยามในตรวจกัฏฐิ อยู่ในอำนาจของผู้บัญชาการเรือนจำที่จะพิจารณาและ
 สั่งอนุมัติ

ข้อ ๑๑. การเลื่อนชั้น ให้กระทำเมื่อสิ้นเดือนกันยายนครั้งหนึ่ง และเมื่อ
 สิ้นเดือนมีนาคมครั้งหนึ่ง แต่นักโทษที่จะได้รับการพิจารณานั้น ต้องได้รับโทษมา
 แล้วไม่น้อยกว่าสามเดือน

ในกรณีมีเหตุพิเศษ จะเลื่อนชั้นก่อนเวลาในวรรคก่อนก็ได้

ข้อ ๑๒. การเลื่อนหรือลดชั้น ให้กระทำได้ตามลำดับคราวละชั้น เว้น
 แต่ในกรณีมีเหตุพิเศษจะเลื่อนข้ามชั้นก็ได้

มาตรา ๖

เครื่องพันธนาการ

ข้อ ๑. เครื่องพันธนาการอันพึงใช้แก่ผู้ต้องขังนั้น กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

(๑) ตรวน

(๒) กุญแจมือ

(๓) โซ่ล่าม

ข้อ ๒. ตรวนมี ๒ ขนาด คือ

ขนาดที่ ๑ วัดผ่าศูนย์กลาง ๑๐ มิลลิเมตร

ขนาดที่ ๒ วัดผ่าศูนย์กลาง ๑๗ มิลลิเมตร

ลูกโซ่ระหว่างวงแหวนนั้น มิให้ใช้สั้นกว่า ๕๐ เซนติเมตร และมีให้
 ยาวกว่า ๗๕ เซนติเมตร กับต้องมีให้มีเส้นผ่าศูนย์กลางเกินกว่า ๑๗ มิลลิเมตร
 การใช้ตรวนนั้น โดยปกติให้ใช้ขนาดที่ ๑ จะพึงใช้ขนาดที่ ๒ ได้ต่อเมื่อ
 เห็นจำเป็น

ข้อ ๓ กุญแจมือ ให้ใช้ตามแบบและขนาดซึ่งทางราชการจะกำหนด
 ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๔. ไซ้ล่านั้น ทั้งไซ้ล่านระหว่างตรวนหรือระหว่างกุญแจมือกับดิ่งยึดเหนี่ยวประจำที่อย่างอื่น ไซ้นี้มีขนาดยาวไม่น้อยกว่า ๑ เมตร กับต้องมีให้มีเส้นผ่าศูนย์กลางเกินกว่า ๑๐ มิลลิเมตร.

ข้อ ๕. ภายใต้บังคับอนุมาตรา (๕) ในมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๘ นั้น ให้ผู้บัญชาการเรือนจำเป็นเจ้าหน้าที่ มีอำนาจที่จะสั่งให้ใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง และที่จะเพิกถอนคำสั่งนั้น

ข้อ ๖. ในกรณีที่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังไปนอกเรือนจำ ถ้าจะใช้เครื่องพันธนาการให้ใช้กุญแจมือ เว้นแต่นักโทษหรือคนต้องขังในคดีอุกฉกรรจ์จะใช้ตรวนก็ได้

ข้อ ๗. เครื่องพันธนาการซึ่งกำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ มิให้ใช้แก่ผู้ต้องขังอายุเกิน ๖๐ ปี หรือผู้ต้องขังหญิง เว้นแต่เป็นบุคคลลึกร้ายหรือวิกลจริต ซึ่งจำต้องบ็องกันมิให้ก่อภัยอันตราย หรือเป็นผู้ต้องขังชายซึ่งดำเนินตามความในข้อ ๖ แห่งมาตรานี้

ข้อ ๘. ห้ามมิให้เจ้าพนักงานใช้เครื่องพันธนาการอย่างอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ เว้นแต่เครื่องพันธนาการที่มีอยู่แล้วในเวลานี้ ให้อนุโลมใช้ไปพลางก่อน จนกว่าจะจัดการสร้างขึ้นใหม่

อนึ่ง ในกรณีฉุกเฉินจำเป็น ผู้บัญชาการเรือนจำจะอนุญาตให้ใช้เครื่องพันธนาการอย่างอื่น ซึ่งเห็นว่าเบากว่าที่กำหนดไว้ในข้อบังคับนี้ก็ได้

มาตรา ๗

การควบคุมผู้ต้องขัง

ข้อ ๑. ให้นำผู้ต้องขังเข้าห้องขังเวลา ๑๘๐๐ และนำออกจากห้องขังเวลา ๐๖๐๐ หากกำหนดเวลานี้ไม่เหมาะสมแก่กิจการหรือสภาพการณ์แห่งเรือนจำ ให้ผู้บัญชาการเรือนจำกำหนดเวลาใหม่ได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๒. ก่อนที่จะนำผู้ต้องขังออกไปนอกเรือนจำ หรือกลับเข้าเรือนจำ เจ้าหน้าที่ยุควบคุมต้องตรวจสอบต้องห้ามที่ตัวผู้ต้องขังก่อนเสมอทุกครั้ง

ข้อ ๓. เมื่อจำผู้ต้องขังออกนอกบริเวณเรือนจำ หากการควบคุมตกเป็นหน้าที่ของทางเรือนจำแล้ว ต้องจัดให้มีผู้คุม ๑ คนต่อผู้ต้องขังไม่เกิน ๕ คน จะเปลี่ยนแปลงจำนวนได้ต่อเมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้อนุมัติ

ข้อ ๔. เมื่อจะนำผู้ต้องขังเดินทางไกลไปต่างท้องถิ่น จะต้องจัดให้มีผู้ควบคุมไม่น้อยกว่า ๒ คน

ข้อ ๕. การรักษาการนอกกำแพงหรือขอบเขตเรือนจำ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องขังหลบหนีนั้น ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาและสั่งการป้องกัน หรือขอคำสั่งจากหน่วยทหารที่ใกล้เคียงได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๖. เมื่อมีเหตุการณ์ไม่สงบขึ้นในเรือนจำ เจ้าพนักงานเรือนจำจะต้องรีบแจ้งเหตุต่อผู้บังคับเรือนจำและเป็นหน้าที่ของผู้บังคับเรือนจำที่จะต้อง

(๑) รวบรวมเจ้าพนักงานเรือนจำทำการป้องกันโดยกวดขัน

(๒) ให้แจ้งเหตุต่อนายทหารเวรรักษาการณ์ หรือกองรักษาการณ์ที่ใกล้เคียงให้ทราบโดยด่วน

(๓) ให้รีบรายงานผู้บัญชาการเรือนจำ

เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำทราบเหตุ จะต้องมายังเรือนจำและจัดการระงับเหตุโดยทันที

ข้อ ๗. ผู้ต้องขังทั้งปวง เมื่อทราบว่าได้มีเหตุการณ์ไม่สงบเกิดขึ้นดังกล่าวแล้วในข้อก่อน ต้องสงบนิ่งอยู่ตามหน้าที่ที่กำลังกระทำอยู่ และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำโดยเคร่งครัด

มาตรา ๘

การทำงาน

ข้อ ๑. นักโทษและผู้ต้องขังในความผิดฐานละเมิดพระ ราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารที่ไม่พิการทุพพลภาพหรือบวชนั้น เจ้าพนักงานเรือนจำจะจัดให้ทำงานได้ทุกอย่างตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๒. งานที่จัดให้ท่านนี้ จำต้องพิจารณาถึงเหตุผลต่อไปนี้ เช่น

- (๑) กำหนดโทษ
- (๒) ความแข็งแรงแห่งร่างกาย
- (๓) สติปัญญา และอุปนิสัย
- (๔) ฝีมือหรือความรู้ความชำนาญ
- (๕) ผลของการงาน
- (๖) ผลในทางอบรม
- (๗) สภาพการณ์แห่งเรือนจำ

นอกจากนี้ แล้วแต่ผู้บังคับเรือนจำจะพิจารณาตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๓. ห้ามมิให้จำผู้ต้องขังออกทำงานนอกเรือนจำเว้นแต่นักโทษชายและผู้ต้องขังในความผิดฐานละเมิดพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร ผู้บัญชาการเรือนจำอนุญาตได้

ข้อ ๔. การจำผู้ต้องขังไปทำงานนอกเรือนจำ เจ้าหน้าที่ผู้มารับกับเจ้าหน้าที่ทางเรือนจำ ต้องลงนามรับส่งผู้ต้องขังกันในสมุดบัญชีให้เป็นหลักฐาน

ข้อ ๕. เวลาทำงาน ห้ามมิให้ผู้ควบคุมอนุญาตให้บุคคลใดๆ นอกจากผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่ของเรือนจำ เข้าใกล้หรือพูดจา หรือให้สิ่งของไม่ว่าอย่างใด ๆ แก่ผู้ต้องขัง

ข้อ ๖. โดยปกติ ให้กำหนดเวลาทำงาน ดังนี้

(๑) เวลา ๐๖๐๐ ทำงานที่เกี่ยวข้องแก่การอนามัยของผู้ต้องขัง การสุขาภิบาลของเรือนจำ หรือสถานที่ราชการบางแห่งที่เห็นสมควร

(๒) เวลา ๐๘๐๐ ถึง ๐๙๐๐ รับประทานอาหารเช้า

(๓) เวลา ๐๙๐๐ จำไปทำงานตามหน้าที่

(๔) เวลา ๑๒๐๐ พักงาน

(๕) เวลา ๑๓๐๐ เริ่มทำงานต่อไป

(๖) เวลา ๑๖๐๐ เลิกงาน อาบน้ำ รับประทานอาหารเย็น และพักผ่อนต่อไปจนถึงเวลาเข้าหังขัง

(๗) ก่อนถึงเวลานอน ให้ผู้ต้องขังได้มีการไหว้พระ สวดมนต์ตามระเบียบของทหาร

ข้อ ๗. ในวันหยุดราชการต่างๆ โดยปกติ ให้ผู้ต้องขังทำการที่เกี่ยวข้องกับการอนามัยของผู้ต้องขัง การสุขาภิบาลของเรือนจำ และรับการอบรมในตอนเช้า (ระหว่าง ๐๖๐๐-๑๒๐๐) ตอนบ่ายให้พักผ่อน

มาตรา ๕

การอนามัยและการสุขาภิบาล

ข้อ ๑. ให้แพทย์เข้าตรวจเรือนจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนามัยของผู้ต้องขัง และการสุขาภิบาลของเรือนจำโดยทั่วไป ไม่น้อยกว่าเดือนละ ๒ ครั้ง

ในการตรวจนั้น เมื่อเห็นสมควรจะจัดการอย่างใดให้แข็งแรงแนะนำแก่ผู้บังคับเรือนจำ และจดหมายเหตุบันทึกไว้ในสมุดตรวจการของเรือนจำ

ข้อ ๒. ผู้ต้องขังทุกคน มีหน้าที่จักต้องรักษาความสะอาดในส่วนร่างกาย เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องใช้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตน หียงขัง และส่วนใดส่วนหนึ่งของเรือนจำ

ข้อ ๓. โดยปกติ ให้จ่ายเครื่องนุ่งห่มหลับนอนแก่ผู้ต้องขัง ดังนี้

- (๑) เสื้อกางเกง ๒ ตัวรับ
- (๒) ผ้าอาบน้ำ ๑ ผืน
- (๓) ผ้าห่มนอน ๑ ผืน
- (๔) หมอน ๑ ใบ
- (๕) เสื้อหรือผ้าปูนอน ๑ ผืน
- (๖) มุ้ง ๑ หลัง

เสื้อ ใช้คิ้วพวงมาลัยอย่างแบบเสื้อชั้นในของทหาร กางเกง เป็นชนิดกางเกงขาด้านอย่างกางเกงกีฬา

เสื้อและกางเกงให้ใช้สี ดังนี้

ก. เรือนจำทหารบก ใช้สีกากีแกมเขียว

ข. เรือนจำทหารเรือ ใช้สีกากี

ค. เรือนจำทหารอากาศ ใช้สีเทา

ส่วนผ้าอาบน้ำ ผ้าห่มนอน หมอน เสื้อ หรือผ้าขาวปูนอนนั้น ให้
อนุโลมจ่ายให้เช่นเดียวกับทหารในกรมกอง เฉพาะมุ้งนั้น ให้พิจารณาจ่ายให้
ในโอกาสอันควร

ข้อ ๔. โดยปกติ ให้ผู้บังคับบัญชาอนุญาตให้นักโทษแต่ชั้นดีขึ้นไป
กับคนต้องขังและคนฝากขังออกเดินนอกห้องขัง หรือออกกำลังกายตามเวลาใน
เขตซึ่งกำหนดไว้ได้

ข้อ ๕. เรือนจำทุกแห่ง ต้องจัดให้มีสถานพยาบาลเพื่อเป็นที่ทำการ
รักษาพยาบาลผู้ต้องขัง เว้นแต่สภาพการณ์ไม่เหมาะที่จะจัดตั้งกล่าวแล้วได้
จะจัดขึ้นในสถานพยาบาลของทหารที่ใกล้ที่สุดก็ได้

ข้อ ๖. เมื่อแพทย์หรือเจ้าพนักงานเรือนจำพบผู้ต้องขังป่วย ให้ปฏิบัติ
ตามข้อ ๔ และข้อ ๕ แห่งมาตรา ๓ โดยอนุโลม

ข้อ ๗. ผู้ต้องขังที่เป็นคนติดฝิ่น ภัยวิชา หรือสิ่งเสพติดใดๆ อย่าง
ร้ายแรง ให้จัดเข้าเป็นผู้ป่วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐

การเลี้ยงอาหาร

ข้อ ๑. ห้ามมิให้ผู้ต้องขังหุงหาประกอบอาหารเป็นส่วนตัว หรือนำ
อาหารไปรับประทานนอกเขตที่ทางการเรือนจำได้กำหนดไว้ โดยที่มิได้รับ
อนุญาตจากผู้บังคับเรือนจำ

ข้อ ๒. นักโทษ และคนต้องขังฐานละเมิดพระราชบัญญัติว่าด้วยฉันท
ทหาร จัดต้องรับประทานอาหารซึ่งทางการเรือนจำจ่ายให้ จะรับประทานอาหาร
ส่วนตัวได้แต่เฉพาะผู้ที่ได้อนุญาตไว้ในข้อบังคับนี้

ข้อ ๓. โดยปกติ ต้องจัดให้ผู้ต้องขังได้รับประทานอาหารอย่างน้อย
วันละ ๒ มื้อ คือ เช้าและเย็น อาหารมื้อหนึ่งๆ ให้มีข้าวและกับ

ข้อ ๔. ผู้ต้องขังที่ทำงานหนักหรือตรากตรำ ผู้บัญชาการเรือนจำจะสั่งให้จัดอาหารเพิ่มให้มากสิ่งหรือมากมื้อขึ้นก็ได้ หรือจะอนุญาตให้นำอาหารส่วนตัวมารับประทานเป็นพิเศษก็ได้

ข้อ ๕. อาหารที่ผู้ต้องขังจะรับประทาน ต้องให้เจ้าหน้าที่แพทย์

ตรวจก่อน

ในกรณีที่เจ้าหน้าที่แพทย์มาตรวจไม่ได้ ให้จัดเจ้าพนักงานเรือนจำเป็นผู้ตรวจแทน

มาตรา ๑๑

ข้อห้ามและข้อปฏิบัติของผู้ต้องขัง

ข้อ ๑. ผู้ต้องขังต้องปฏิบัติตน ดังต่อไปนี้

(๑) เมื่อมีอาการป่วย หรือมีทุกข์ร้อนอย่างใดเกิดขึ้นต้องรีบรายงานต่อผู้บังคับบัญชา

(๒) ผู้ต้องขังจะมีจดหมายถึงผู้ใด หรือผู้ใดมีมาถึงตนก็ดี ต้องให้ผู้บังคับเรือนจำได้อ่านตรวจก่อนเสมอ

(๓) ต้องเคารพยำเกรงต่อผู้ใหญ่ และผู้บังคับบัญชาเหนือตน

(๔) ต้องไม่เกียจคร้านต่อหน้าที่การงาน

(๕) ต้องอยู่ในความควบคุมโดยแน่นนอน จะไปไหนตามลำพังไม่ได้

(๖) ต้องกระทำตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาและเจ้าหน้าที่โดยกวดขัน และด้วยความเต็มใจ ไม่ประมาทเลินเล่อหรือละเลย

(๗) ต้องรับประทานอาหารตามกำหนดเวลา จะแกลังอดอาหารด้วยอุบายใดๆ ไม่ได้เป็นอันขาด

(๘) ห้ามเล่นการพนัน เสพฝิ่นกัญชา หรือเครื่องทองของเมาไม่ว่า
อย่างไร ๆ

(๙) ห้ามทุ่มเถียงทะเลาะวิวาทหรือล้อเลียนกัน และร้องว่าทำเพลง
ไม่ว่าเวลาใด ๆ

(๑๐) ห้ามให้ทรัพย์สินแก่เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ใด ๆ ไม่ว่าจะ
โดยตรงหรือโดยปริยาย

(๑๑) ห้ามกล่าวเท็จหรือรายงานเท็จต่อผู้บังคับบัญชา

(๑๒) ห้ามแสดงกิริยาจาหาภัยและลามกอนาจาร

(๑๓) ห้ามสูบบุหรี่ในขณะที่ทำงานหรือในที่ต้องห้าม เว้นแต่ได้รับ
อนุญาต

(๑๔) ห้ามคบคิดกันจะหนี หรือทำร้ายเจ้าหน้าที่หรือผู้ต้องขังด้วย
กันเอง

(๑๕) เมื่อทราบว่ามีผู้ใดจะก่อเหตุร้าย ต้องรีบรายงานต่อผู้บังคับ
บัญชาโดยเร็ว

ข้อ ๒. ห้ามมิให้ผู้ต้องขังนำสิ่งของดังต่อไปนี้เข้ามาหรือเก็บรักษาไว้ใน
เรือนจำ คือ

(๑) ฝิ่น กัญชา หรือยาเสพติด หรือของมีนเมาอย่างอื่น ซึ่งรวม
ทั้งเครื่องมือในการสูบฝิ่นและกัญชาด้วย

(๒) สุราหรือสิ่งอื่นซึ่งดื่มได้มาอย่างสุรา

(๓) เครื่องอุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน

(๔) เครื่องอุปกรณ์ในการหลบหนี

(๕) ศัสตราวุธ

(๖) วัตถุระเบิดหรือน้ำมันเชื้อเพลิง

(๗) สัตว์มีชีวิต

(๘) ของเน่า ของเสีย ของที่เป็นพิษต่อชีวิตร่างกาย หรือของที่ทำให้เกิดความรำคาญต่อผู้ต้องขังอื่น

(๙) สิ่งของที่นำเข้ามาเพื่อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนซื้อขายเป็นการค้ากำไร

(๑๐) สิ่งของที่มีไว้เป็นการผิดกฎหมาย

ข้อ ๓. สิ่งของต่อไปนี้ ถ้ามีจำนวนไม่มากเกินไปให้ผู้บังคับเรือนจำพิจารณาอนุญาตให้ผู้ต้องขังนำเข้ามา หรือเก็บรักษาไว้ในเรือนจำได้ คือ

(๑) เครื่องที่เกี่ยวข้องแก่การรักษาอนามัยของผู้ต้องขัง

(๒) เงินตรา

(๓) อาหารที่ปรุงแล้วเสร็จ ซึ่งยอมให้ผู้ต้องขังรับประทานได้ ตามที่กำหนดไว้ในเรื่องการเลี้ยงอาหาร

ข้อ ๔. ผู้ต้องขังจะมีเงินตราติดตัวไว้ได้เพียงไม่เกิน ๓ บาท ส่วนที่เหลือนอกจากนั้น กับสิ่งของอันมีค่าต้องจัดการมอบแก่ผู้บังคับเรือนจำ เพื่อนำฝากเจ้าหน้าที่การเงินต่อไปโดยเร็ว

ข้อ ๕. บรรดาสิ่งของซึ่งมิใช่เป็นสิ่งของต้องห้าม แต่ก็มีไว้เป็นสิ่งของที่จะอนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำได้ ต้องจัดการให้ผู้ต้องขังมอบหมายไว้กับญาติมิตรหรือบุคคลอื่นที่อยู่นอกเรือนจำ หรือให้เจ้าหน้าที่เสีย หากไม่อาจกระทำดังกล่าวแล้วได้ ให้ผู้บังคับเรือนจำเก็บรวบรวมขึ้นบัญชีรักษาไว้ และคืนให้ในเมื่อผู้นั้นพ้นโทษ

ข้อ ๖. สิ่งของซึ่งเข้าใจว่าจะได้มาจากการกระทำผิดกฎหมาย หรือมีไว้เป็นการผิดกฎหมาย กับสิ่งของต้องห้ามตามข้อบังคับนี้ ให้เจ้าพนักงานยึดไว้แล้วรับรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำเพื่อพิจารณาและตั้งการต่อไป

ข้อ ๗. ข้อห้ามและข้อปฏิบัติของผู้ต้องขังที่กล่าวมาในมาตรานี้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำอ่านให้ผู้ต้องขังฟังไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ผู้ต้องขังที่เข้าใหม่ต้องอ่านให้ฟังด้วยทุกคน

มาตรา ๑๒
การลงทัณฑ์ฐานผิดวินัย

ข้อ ๑. ผู้บังคับเรือนจำจังหวัด และเรือนจำกรมกองทหาร หรือเรือนจำทหารชั่วคราว มีอำนาจลงทัณฑ์ดังต่อไปนี้

- (๑) ภาคทัณฑ์
- (๒) งดหรือลดสิทธิต่างๆ ได้มีกำหนดไม่เกิน ๒ เดือน
- (๓) ขังเดี่ยวไม่เกิน ๑๕ วัน

ข้อ ๒. ผู้บังคับเรือนจำมณฑลทหาร และผู้บังคับเรือนจำสถานีทหารเรือกรุงเทพฯ มีอำนาจลงทัณฑ์ดังต่อไปนี้

- (๑) ภาคทัณฑ์
- (๒) งดหรือลดสิทธิต่างๆ ได้มีกำหนดไม่เกิน ๓ เดือน
- (๓) ขังเดี่ยวไม่เกิน ๑ เดือน

ข้อ ๓. ผู้บังคับบัญชาเรือนจำตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการเรือนจำขึ้นไป มีอำนาจลงทัณฑ์ตามพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร ฯ ได้ทุกสถาน แต่การงดหรือลดสิทธิต่าง ๆ นั้นมีกำหนดไม่เกิน ๖ เดือน

ข้อ ๔. ในกรณีที่มีการกระทำอันหนึ่งเป็นความผิดจะต้องรับโทษหลายสถานนั้น ห้ามมิให้ลงโทษสำหรับความผิดนั้นเกินกว่า ๒ สถาน

(๕) ข้อ ๕. กรณีที่ผู้ต้องขังมีลักษณะเป็นคนต่อต้าน โดยที่ได้รับทัณฑ์ทางวินัยทหารหรือวินัยทางเรือนจำอย่างหนึ่งอย่างใดมาแล้วไม่น้อยกว่า ๒ ครั้ง หรือขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาโดยจงใจมาแล้วแม้เพียงแต่ครั้งเดียว ถ้าผู้นั้นยังประพฤติผิดอีก ให้ผู้บัญชาการเรือนจำมีอำนาจที่จะพิจารณาสั่งลงทัณฑ์เขียนหรือเพิ่มทัณฑ์สถานอื่นในความผิดครั้งหลังนี้ได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๖. การขังเดียนั้น ให้กระทำโดยวิธีแยกผู้ต้องรับโทษจากผู้ต้องขังอื่น และกักขังไว้ในที่ซึ่งจัดขึ้นเป็นพิเศษ ห้ามติดต่อหรือพูดจากับผู้อื่นทั้งสิ้น เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ก็ให้ผู้บังคับเรือนจำมีอำนาจอนุญาตได้

ให้ผู้บังคับเรือนจำสั่งให้มีผู้คอยตรวจการขังให้เป็นไปตามวรรคก่อนและสังเกตเมื่อเห็นมีอาการป่วยซึ่งจะต้องมีการรักษาพยาบาล

ข้อ ๗. ห้องมืดซึ่งจะใช้สำหรับเป็นที่กักขังผู้ต้องโทษนั้น ให้เจ้าหน้าที่แพทย์ตรวจเห็นชอบด้วยว่า จะไม่เป็นกรรมผิดต่ออนามัยอย่างร้ายแรง จึงใช้ได้

(๖) ข้อ ๘. การลงทัณฑ์เขียนตามข้อบังคับนี้ โดยปกติผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้แทนต้องนั่งเป็นประธานพร้อมด้วยแพทย์ทหาร และต้องให้แพทย์ได้ตรวจก่อนที่จะลงมือเขียน เมื่อแพทย์รับรองว่าเขียนได้จึงลงมือเขียน

ผู้เขียนต้องเป็นเจ้าพนักงานเรือนจำ และต้องเป็นผู้ที่ไม่เคยมีสาเหตุกับผู้ที่จะต้องรับทัณฑ์เป็นส่วนตัว

การเขียนให้คว่ำเขียน และให้เขียนที่ขาที่นอนบนด้วยหวายซึ่งมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๓ เซนติเมตร และพยายามอย่าเขียนซ้ำแนวกัน กับทั้งห้ามเขียนในคราวต่อไปเว้นแต่จะได้ล้างพื้นเวลา ๓๐ วัน จากวันเขียนคราวที่แล้ว

ข้อ ๙. การใช้หรือเพิ่มเครื่องพันธนาการนั้น ให้ผู้บัญชาการเรือนจำพิจารณาเลือกใช้ให้สมควรแก่ความผิด แต่เฉพาะตรวนห้ามมิให้ใช้เกินกว่า ๒ ชั้น เป็นอันขาด

มาตรา ๑๓

การเยี่ยมผู้ต้องขัง

ข้อ ๑. การเยี่ยมผู้ต้องขังนั้น ให้เยี่ยมได้แต่เฉพาะในวันหยุดงานระหว่างเวลาแต่ ๑๒๐๐ ถึง ๑๕๐๐ เว้นแต่มีเหตุจำเป็น ก็ให้ผู้บังคับเรือนจำมีอำนาจอนุญาตให้เยี่ยมเป็นพิเศษในวันและเวลาอื่นได้

ข้อ ๒. คนต่อขังในระหว่งสอบสวน ห้ามการเยี่ยม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้บังคับเรือนจำ

ข้อ ๓. กรณีนอกจากที่กล่าวแล้วในข้อ ๑ และข้อ ๒ แห่งมาตรฐาน ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่เรือนจำอนุญาตให้ผู้ใดเยี่ยมผู้ต้องขังเป็นอันขาด

ข้อ ๔. เจ้าหน้าที่เรือนจำจะยอมอนุญาตให้ผู้เยี่ยมพบกับผู้ต้องขังได้แต่เฉพาะในบริเวณเรือนจำและในที่ซึ่งได้กำหนดไว้เท่านั้น และขณะเยี่ยมต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่กำกับคอยดูคอยฟังอยู่ด้วย ตลอดเวลาที่เยี่ยม

ข้อ ๕. ผู้บังคับเรือนจำจะอนุญาตให้ทนายซึ่งแตกต่างผู้ต้องขัง ติดต่อกับผู้ต้องขังโดยไม่ต้องมีเจ้าหน้าที่กำกับคอยฟังก็ได้ แล้วแต่จะเห็นสมควร

ข้อ ๖. ถ้าผู้มาเยี่ยมกับผู้ต้องขังพูดกันเป็นภาษาอื่นซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้กำกับฟังไม่เข้าใจ หรือพูดเป็นเชิงขูข่มเลียมสอนในทางทุจริต หรือด้วยอุบายอย่างใด ๆ ก็ดี ให้เจ้าหน้าที่นั้นมีอำนาจที่จะห้ามมิให้พูดกันต่อไปได้ แล้วรีบรายงานผู้บังคับเรือนจำทราบทันที

ข้อ ๗. ผู้คุมหรือผู้ต้องขังคนใด ทราบว่าผู้มาติดต่อกับผู้ต้องขังกระทำการใด ๆ เป็นเชิงขูข่มเลียมสอนในทางทุจริต ให้รีบรายงานให้ผู้บังคับเรือนจำทราบ

เมื่อผู้บังคับเรือนจำได้รับรายงานดังกล่าวแล้ว จะสั่งให้นำตัวผู้ต้องขัง กลับคืนเข้าห้องขัง และบังคับผู้เยี่ยมหรือผู้มาติดต่อให้ออกจากเรือนจำไป ณ ที่ที่ก็ได้

ข้อ ๘. ถ้าผู้มาเยี่ยมหรือติดต่อนำสิ่งของมาให้ผู้ต้องขัง เจ้าหน้าที่ผู้กำกับต้องตรวจของนั้นก่อน เมื่อเห็นเป็นของไม่ต้องห้ามจึงให้มอบแก่ผู้ต้องขังรับไป ถ้าเป็นของต้องห้ามต้องยึดของนั้นไว้ แล้วรีบรายงานให้ผู้บังคับเรือนจำทราบ

มาตรา ๑๔

การลา

ข้อ ๑. การอนุญาตให้ลา นั้น จะกระทำได้อันเมื่อผู้บัญชาการเรือนจำ ได้พิจารณาแล้วเห็นความจำเป็น และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวง กลาไหม

ข้อ ๒. เมื่อผู้ใดได้รับอนุญาตให้ลาได้ ผู้บัญชาการเรือนจำจักต้องทำ หนังสือสำคัญมอบให้ผู้นั้นติดตัวไป และผู้ได้รับอนุญาตต้องนำหนังสือสำคัญ นั้นไปแสดงต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองท้องถิ่นที่ไปนั้นทราบในกำหนดเวลา ๒๕ ชั่วโมง นับแต่เวลาไปถึง ถ้าไม่แสดง เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองจะจับตัวส่งมายังเรือนจำ ก็ได้

ข้อ ๓. เมื่อได้อุญาตให้นักโทษผู้ใดลาไป ให้ผู้บัญชาการเรือนจำแจ้ง แก่ตำรวจสันติบาล หรือข้าหลวงประจำจังหวัดแห่งท้องถิ่นที่ผู้ได้รับอนุญาตให้ลา ไปนั้นด้วย แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕

พักการลงโทษ

ข้อ ๑. นักโทษจะพักการลงโทษได้ต่อเมื่อคณะกรรมการต่อไปนั้นเห็นชอบ และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวง กลาไหม

คณะกรรมการให้กอบด้วยผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน และมี ข้าราชการ กลาไหม ชั้นผู้บังคับกองร้อย ผู้บังคับการเรือชั้น ๓ หรือผู้บังคับฝูงบิน ชั้นไปมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๒ นาย

ข้อ ๒. เงื่อนไขระหว่างพักการลงโทษนั้น ให้กำหนดไว้เป็น ๓ สถานตามหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ให้ละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

ก. ไม่กระทำความผิดอาญาขึ้นอีก

ข. ไม่เข้าไปในเขตท้องที่ที่กำหนดไว้

ค. ไม่ประพฤติตนในทางเสื่อมเสีย เช่น เสพผิด เล่นการพนัน เป็นต้น

(๒) ให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

ก. ให้รายงานตนเองต่อเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแห่งท้องที่ที่ไปอยู่ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำทหารตามกำหนดเวลาเดือนละ ๑ ครั้ง

ข. ให้กระทำการหาเลี้ยงชีพตามที่เจ้าพนักงานจัดหาให้

ค. ให้กระทำการหาเลี้ยงชีพ ในกิจการงานซึ่งผู้นั้นมีอยู่แล้วหรือที่ญาติมิตรจัดหาให้

ง. ให้ปฏิบัติกิจทางศาสนา

(๓) ให้ละเว้นและให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามวรรค (๑) และ (๒) ข้างต้น

ข้อ ๓. เมื่อมีอนุमतพักการลงโทษแล้ว ให้ผู้บัญชาการเรือนจำออกหนังสือสำคัญซึ่งระบุเงื่อนไขไว้ให้นั้นให้แก่นักโทษรับไปเป็นคู่มือ และมีหนังสือแจ้งต่อคณะกรรมการจังหวัดแห่งท้องที่ไปอยู่นั้นด้วย

ข้อ ๔. หนังสือสำคัญที่ออกให้ตามข้อก่อนนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ได้รับการพักการลงโทษจะต้องแสดงแก่เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือเจ้าพนักงานเรือนจำทหาร หากหนังสือสำคัญนั้นหายต้องรีบรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำทหารเพื่อขอรับฉบับแทน

ถ้าไม่แสดงหนังสือสำคัญ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับตัวส่งคืนเรือนจำก็ได้

มาตรา ๑๖

การปล่อยตัว

ข้อ ๑. เมื่อนักโทษคนใด จะต้องปล่อยตัวให้พ้นโทษในสัปดาห์ต่อไปข้างหน้า ให้ผู้บังคับเรือนจำเสนอรายงานต่อผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อขอคำสั่งปล่อยต่อไป

ข้อ ๒. เมื่อผู้บัญชาการเรือนจำได้รับรายงานขออนุญาตปล่อยนักโทษดังกล่าวแล้วในข้อก่อน ต้องจัดนายทหารชั้นสัญญาบัตรไปตรวจสอบก่อนปล่อยนั้นทุกครั้ง

ข้อ ๓. ถ้าเป็นการปล่อยคนต้องขังตามคำสั่งของศาลหรือของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจแล้ว ให้ผู้บังคับเรือนจำจัดการปล่อยได้ที่เดียว ส่วนหมายหรือเอกสารการสั่งปล่อยนั้น ให้นำเสนอต่อผู้บัญชาการเรือนจำ

ข้อ ๔. เมื่อถึงกำหนดปล่อย ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (๑) เรียกสิ่งของที่จ่ายประจำตัวคืน
- (๒) คืนทรัพย์สินของผู้ต้องขังให้แก่ผู้ต้องขังไป
- (๓) ทำหลักฐานในการปล่อย
- (๔) ผู้ต้องขังคนใด ไม่มีเครื่องแต่งกายจะแต่งออกไปจากเรือนจำ ให้จ่ายเครื่องแต่งกายให้สำหรับหนึ่งตามที่เห็นสมควร

(๕) ออกบัตรแสดงบริสุทธิ์ให้

ข้อ ๕. เมื่อจะมีการปล่อยตัวผู้ต้องขังดังกล่าวมาแล้วในวันและเวลาใด ให้ผู้บังคับเรือนจำแจ้งไปยังกรมกองทหารต้นสังกัดของผู้นั้น หรือกองทะเบียนทหารเรือ เพื่อจะได้จัดเจ้าหน้าที่มารับตัวต่อไป

มาตรา ๑๗

การร้องทุกข์ ขนเรื่องราว และถวายฎีกา

ข้อ ๑. การร้องทุกข์นั้น อาจกระทำด้วยวาจาหรือด้วยการยื่นเป็นหนังสือก็ได้ ถ้ากระทำด้วยวาจา ให้เจ้าพนักงานที่ได้รับคำร้องทุกข์บันทึกคำร้องทุกข์นั้นไว้ บันทึกคำร้องทุกข์หรือหนังสือร้องทุกข์ต้องลงลายมือชื่อผู้ร้องทุกข์

ข้อ ๒. การร้องทุกข์ การยื่นเรื่องราว และการถวายฎีกานั้น หากผู้ต้องขังไม่สามารถจัดหาเครื่องเขียนส่วนตัวได้ ต้องจัดของราชการให้

การเขียนคำร้องทุกข์ เรื่องราว หรือฎีกา ผู้ต้องขังจะเขียนเอง หรือขอร้องให้ผู้อื่นเขียนให้ตามถ้อยคำของตนก็ได้ หากตนไม่สามารถจะเขียนเองได้

การเขียนดังกล่าวในวรรคก่อน ต้องเขียนในที่ซึ่งทางการเรือนจำจัดให้

ในกรณีที่ผู้ต้องขังขอส่งข้อความลับ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานอยู่ใกล้ในระยะที่อาจอ่านได้ หรือขออ่านหรือยอมให้ผู้อื่นมีโอกาสดังนั้น นอกจากผู้ต้องขังนั้นจะยินยอม

ข้อ ๓. หนังสือร้องทุกข์ หรือเรื่องราว หรือฎีกานั้น ให้ผู้ต้องขังยื่นต่อผู้บังคับเรือนจำ หรือจะใส่ลงในที่ซึ่งทางการได้จัดไว้เป็นพิเศษเพื่อการนี้ก็ได้

ข้อ ๔. เมื่อผู้บังคับเรือนจำได้รับหนังสือดังกล่าวแล้วในข้อก่อน หากมิใช่เป็นกรณีดังกล่าวในข้อต่อไป ให้เปิดผนึกซองออกอ่านตรวจดูข้อความ และปฏิบัติดังต่อไปนี้

- (๑) สอบข้อเท็จจริง
- (๒) แก้ไขหรือช่วยเหลือตามคำร้องขอตามสมควรแก่กรณี หรือ
- (๓) เสนอต่อไปยังผู้บัญชาการเรือนจำพร้อมกับรายงานชี้แจงการปฏิบัติที่กล่าวแล้ว

ข้อ ๕. ข้อความในหนังสือร้องทุกข์ เรื่องราว หรือฎีกานั้น ผู้ต้องขังจะขอรักษาเป็นความลับก็ได้ ถ้าเช่นนั้นต้องสอดหนังสือไว้ในซองและผนึกเสีย หน้าซองให้เขียนว่า "ลับ" ถ้าผู้ต้องขังไม่ได้เขียนคำนี้ได้ ให้เจ้าพนักงานเรือนจำเขียนให้ในเมื่อทราบความประสงค์

หนังสือเช่นว่านี้ ห้ามมิให้เจ้าพนักงานเรือนจำอ่าน แต่มีหน้าที่จะต้องจัดส่งไปยังผู้รับ หากเป็นหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม หรือทูตเกล้าฯ ถวายแล้วให้ส่งไปยังผู้บังคับบัญชา เพื่อดำเนินการต่อไปตามระเบียบ

ข้อ ๖. คำสั่งหรือคำชี้แจงตอบคำร้องทุกข์เรื่องราวหรือฎีกา ต้องแจ้งให้ผู้ยื่นทราบ และจัดให้ผู้ยื่นได้ส่งลายมือชื่อรับทราบไว้เป็นหลักฐานด้วย

(๓) **มาตรา ๑๘**
การพิมพ์ลายนิ้วมือ

ข้อ ๑. - เมื่อมีผู้ต้องขังทำผิดทางอาญา หลบหนีคดีอาญา หลบหนีที่ควบคุม หรือหลบหนีเรือนจำ ให้ผู้สอบสวนปฏิบัติดังนี้

(๑) ในจังหวัดพระนคร — ธนบุรี ให้พิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องหาคนละ ๓ ฉบับ ส่งไปยังกองวิทยาการกรมตำรวจเพื่อตรวจสอบทั้ง ๓ ฉบับ เมื่อได้รับแจ้งผลของการตรวจสอบจากกองวิทยาการมาประการใดแล้ว จึงให้ส่งติดสำนวนไปยังอัยการทหาร

เมื่อได้รับผลของการตรวจสอบพิมพ์ลายนิ้วมือไปจากกองวิทยาการแล้ว โดยจะเป็นแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ หรือใบแดงแจ้งโทษก็ตาม ให้จัดการดังนี้

ก. บันทึกเลขหมายตามที่ปรากฏในช่องเลขทะเบียน บ.ช.ท.ที่.....ซึ่งอยู่ทางด้านซ้ายมือของใบแดงแจ้งโทษและทางด้านซ้ายมือของแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ ลงไว้ในสมุดรายงานคดี หรือหลักฐานเกี่ยวกับคดีของผู้ต้องหาทุกคน กับให้บันทึก

(๑) มาตรา ๑๘ แก้ไขใหม่โดยข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเรือนจำ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๒

เลขหมาย บ.ช.ท.นี้ ลงในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือทุกฉบับที่จะส่งติดสำนวนไปยัง
อัยการทหารด้วย

(การบันทึกเลขหมาย บ.ช.ท. ให้บันทึกเป็นรายตัวบุคคล)

ข. เมื่อคดีถึงที่สุด และจะต้องแจ้งผลคดีส่งไปให้กองวิทยาการทราบ
แล้ว ให้บันทึกเลขหมาย บ.ช.ท. ลงไว้ในหนังสือแจ้งผลคดีถึงที่สุดไปให้ทราบ
ด้วยทุกราย

ค. การสอบถามทุกกรณีหรือการแจ้งความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของบุคคล
ที่เคยส่งพิมพ์ลายนิ้วมือไปให้ตรวจสอบแล้ว ให้แจ้งเลขหมาย บ.ช.ท. ของบุคคล
นั้น ๆ ไปให้ทราบด้วยทุกครั้ง

(๒) ในจังหวัดอื่น ที่ตั้งอยู่ในเขตภาคมหาดไทยเดิม ให้พิมพ์ลายนิ้ว
มือผู้ต้องหาคนละ ๓ ฉบับ ส่งไปยังสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือในเขตภาคนั้น
เพื่อตรวจสอบ ๑ ฉบับ ๒ อีกฉบับ ติดสำนวนไปยังอัยการทหาร

การติดต่อสอบถาม หรือการแจ้งความเคลื่อนไหวหรือการแจ้งผลคดีถึง
ที่สุดตามข้อ ๑.(๑) ข. และ ค. ให้แจ้งเลขหมาย บ.ช.ท. (ถ้ามี) ของแต่ละคน
ไปด้วยทุกครั้ง

(๓) การกรอกข้อความลงในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ ที่ได้จัดพิมพ์ขึ้นให้
กรอกชื่อตัว ชื่อสกุล หรือแซ่ (ถ้าไม่มีชื่อสกุลหรือแซ่ ให้กรอกไว้ให้ชัดเจนว่า
“ไม่มี”) ข้อหา เพศ เลขคดีชั้นต้น วัน เดือน ปี ที่จับ กับข้อความอื่นๆตลอดจน
ตำแหน่งบรรณและประวัติย่อให้ครบถ้วนทุกช่อง และ

ก. ถ้าหากทราบ หรือผู้ถูกพิมพ์ลายนิ้วมือรับว่าเป็นคนเคยต้องโทษมา
ก่อนแล้ว ให้บันทึกว่า “เคยต้องโทษฐาน.....” ด้วยตัวอักษร
สีแดง

ข. ถ้าผู้ต้องหารับสภาพในกรณีที่ต้องหาในชั้นสอบสวน และรับว่า
เป็นคนเคยต้องโทษมาก่อนด้วยแล้ว ให้บันทึกว่า “รับสภาพ เคยต้องโทษฐาน
.....” ด้วยตัวอักษรสีแดง

(๔) การส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือไปขอให้ตรวจสอบ ให้ส่งพร้อมกับหนังสือนำส่งหมายเลข ๑ ท้ายข้อบังคับนี้ และให้จัดส่งโดยเร็วที่สุด

ส่วนแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือที่จะส่งให้อัยการทหาร ให้บันทึกในช่องหมายเหตุว่าได้ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือไปให้กองวิทยาการ กรมตำรวจ หรือสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือตรวจแล้ว โดยหนังสือที่เท่าใด ลงวัน เดือน ปีใดด้วย

ข้อ ๒. ในจังหวัดพระนคร—ธนบุรี เมื่ออัยการทหารได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ผู้สอบสวนฝ่ายทหารเพื่อฟ้องยังศาลทหารให้ตรวจดูว่าได้มีเลขหมาย บ.ช.ท. ปรากฏอยู่ในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือหรือใบแดงแจ้งโทษของผู้ต้องหาติดอยู่ในสำนวนทุก ๆ คนหรือไม่ ถ้าไม่มีแม้เพียงคนใดคนหนึ่ง ให้หักท้องพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ผู้สอบสวนฝ่ายทหารเจ้าของคดีให้จัดการเสียทุกรายไป

ในจังหวัดอื่น เมื่อได้รับใบแดงแจ้งโทษของผู้ต้องหาคนใดไปจากกองวิทยาการ กรมตำรวจ หรือสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือซึ่งมีเลขหมาย บ.ช.ท. แล้ว ให้อัยการทหารกรอกเลขหมาย บ.ช.ท. นี้ลงไว้ในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ต้องหาคนนั้น ๆ ตรงช่องเลขหมาย บ.ช.ท. ที่ปรากฏอยู่ทางด้านซ้ายมือของแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือที่ติดอยู่ในสำนวนทุก ๆ ฉบับ เป็นรายตัวบุคคล

เมื่อคดีเสร็จเด็ดขาดแล้ว เป็นหน้าที่ของอัยการทหารผู้ว่าคดี จะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าศาลพิพากษาให้จำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ ให้อัยการทหารผู้ว่าคดีส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและใบแดงแจ้งโทษให้ผู้บังคับเรือนจำดำเนินการต่อไป

(๒) ถ้าศาลพิพากษาปรับ รอกการกำหนดโทษ รอกการลงโทษหรือกักขัง ให้อัยการทหารบันทึกโทษลงในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือตามสำนวนที่พนักงานสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ผู้สอบสวนฝ่ายทหารส่งมาให้ครบถ้วนทุก ๆ ช่องที่กำหนดไว้ แล้วจัดการดังนี้

ก. ในจังหวัดพระนคร—ธนบุรี ให้ส่งไปยังกองวิทยาการ กรมตำรวจ ภายใน ๕ วัน นับแต่วันคดีถึงที่สุด

ข. ในจังหวัดอื่น ที่ตั้งอยู่ในเขตภาคมหาดไทยเดิม ให้ส่งไปยังสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือในเขตภาคนั้นภายใน ๕ วัน นับแต่วันคดีถึงที่สุด

(๓) รายการที่ต้องบันทึกตามคำพิพากษามีดังนี้

ก. ชื่อศาลตัดสิน

ข. หมายเลขคดีจำ และคดีแดง

ค. เรื่องที่ต้องหา

ง. กำหนดโทษ

จ. ฐานความผิด

ฉ. บทกฎหมายและมาตราที่ลงโทษ

ช. วันที่ต้องโทษ

ซ. วันพ้นโทษ หรือวันปล่อยตัว

(ถ้าไม่อาจทราบได้เพราะตัวขอประกันผลัดใช้เงิน หรือต้องจำแทนเงิน ให้บันทึกวันที่ศาลตัดสิน)

(๔) การบันทึกคำพิพากษาลงในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือนี ต้องเขียนด้วยหมึก ห้ามพิมพ์อัดสำเนา

(๕) การส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือไปให้กองวิทยาการ กรมตำรวจ หรือสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือ ให้ส่งโดยมีหนังสือนำส่งตามแบบหมายเลข ๒ ท้ายข้อบังคับนี้

ข้อ ๓. เรือนจำทหาร มีหน้าที่ปฏิบัติการเกี่ยวกับการพิมพ์ลายนิ้วมือ ดังต่อไปนี้

(๑) การรับตัวผู้ต้องขัง

เมื่อรับตัวผู้ต้องขัง ให้จัดการพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องขังทุกคนเก็บไว้เป็นหลักฐานคนละ ๒ ฉบับ

(๒) ผู้ต้องขังพ้นโทษ

ก่อนที่ผู้ต้องขังคนใดจะพ้นโทษออกไปจากเรือนจำหรือสถานควบคุม ๑ เดือน ให้จัดการดังนี้

ก. เรือนจำในจังหวัดพระนคร—ธนบุรี ให้ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องขังพ้นโทษไปยังกองวิทยาการกรมตำรวจ คนละ ๒ ฉบับ แต่ถ้าผู้ต้องขังพ้นโทษคนใดต้องคำพิพากษาของศาลให้ลงโทษเกี่ยวกับความผิดเรื่องทรัพย์สินทุกกรณี ให้ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ เพิ่มขึ้นอีกคนละ ๑ ฉบับ รวมเป็นคนละ ๓ ฉบับ

ข. เรือนจำในจังหวัดอื่น ที่ตั้งอยู่ในเขตภาคมหาดไทยเดิม ให้ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือไปยังสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือในเขตภาคนี้ คนละ ๒ ฉบับ

ค. ถ้าโทษจำคุกนั้นต้องปล่อยก่อนกำหนดโทษ เช่น ต้องขังมาพบกับโทษ หรือยอมเสียค่าปรับเป็นพินัย รอกการกำหนดโทษ ฯลฯ เป็นต้น ก่อนจะปล่อยตัวไปให้พิมพ์ลายนิ้วมือผู้ต้องขังนั้นทันที คนละ ๒ ฉบับ แล้วกรอกข้อความลงในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือให้ครบถ้วนส่งไปให้กองวิทยาการ กรมตำรวจหรือสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือในเขตภาคมหาดไทยเดิมแล้วแต่กรณี

(๓) ผู้ต้องขังตาย

เมื่อผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาหรือผู้ที่ศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้วตายลง ให้ส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ตาย ๑ ฉบับ ไปยังกองวิทยาการ กรมตำรวจ หรือสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือในเขตภาคมหาดไทยเดิมแล้วแต่กรณี ทำการตรวจสอบทุกราย และแจ้งเหตุให้ทราบด้วย

(๔) ผู้ต้องขังหลบหนี

เมื่อมีผู้ต้องขังหลบหนีการควบคุมไป ให้ผู้บังคับเรือนจำรวบรวมหลักฐานการหลบหนีของผู้นั้น คือ แผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ ๒ ฉบับ รูปถ่าย (ถ้ามี) บัญชีผู้ต้องขังหลบหนีสำเนาหมายจับกับหนังสือนำส่ง แล้วเสนอผู้บังคับบัญชาเพื่อขอให้ตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองในเขตท้องที่ที่เรือนจำนั้นตั้งอยู่จัดการออกหมายจับให้ แล้วจัดการดังนี้

ก. เรือนจำในจังหวัดพระนคร—ธนบุรี ให้ส่งหลักฐานการหลบหนีของผู้ต้องขังไปยังกองบัญชาการ กรมตำรวจ แล้วให้เป็นหน้าที่กองบัญชาการจัดการแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือพร้อมด้วยหลักฐานการหลบหนี ส่งไปให้สาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือเอง

ข. เรือนจำในจังหวัดอื่น ที่ตั้งอยู่ในเขตภาคมหาดไทยเดิม ให้ส่งหลักฐานการหลบหนีของผู้ต้องขัง ไปยังสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือในเขตภาคนั้น แล้วให้เป็นหน้าที่ของสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือนั้น จัดการแยกแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ พร้อมด้วยหลักฐานการหลบหนีส่งไปให้กองบัญชาการเอง

(๕) การบันทึกเลขหมาย บ.ช.ท.

การส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ต้องขังพ้นโทษ ผู้ต้องขังตายหรือผู้ต้องขังหลบหนี ไปให้กองบัญชาการ กรมตำรวจ หรือสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือนำเนินการ ให้กรอกประวัติย่อและตำหนิรูปพรรณผู้ต้องขังให้สมบูรณ์พร้อมกับเลขหมาย บ.ช.ท. ตามที่ได้รับแจ้งจากอัยการทหารลงไว้ในแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือหรือในบัญชีผู้ต้องขังหลบหนีด้วยทุก ๆ คน

(๖) เมื่อจับผู้ต้องขังหลบหนีได้ หรือผู้ต้องขังหลบหนีกลับมามอบตัวเอง ให้ผู้บังคับเรือนจำรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อแจ้งไปยังกองบัญชาการ กรมตำรวจ หรือสาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือแล้วแต่กรณี เพื่อให้ทางการตรวจสอบแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือและถอนประกาศสืบจับ

(๗) การส่งแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือไปให้กองวิทยากร กรมตำรวจหรือ
 สาขาทะเบียนพิมพ์ลายนิ้วมือ ให้ส่งโดยมีหนังสือนำส่ง ตามแบบหมายเลข ๓
 ท้ายข้อบังคับนี้

ข้อ ๔. การพิมพ์ลายนิ้วมือทุกชนิดจะต้องพิมพ์โดยวิธีพิมพ์กดลงนิ้ว
 จากขอบเล็บข้างหนึ่งไปจนบรรจบขอบเล็บอีกข้างหนึ่ง ให้มีลายเส้นติดเห็นได้
 ชัดเจนไม่พัวหรือมัวหรือมีดลอะเลื้อน หมึกที่พิมพ์ต้องไม่หนา หรือบางเกินไป
 ทุกๆ นิ้วกับให้ดำเนินการดังนี้

(๑) นิ้วมือนิ้วใดเป็นลายแบบมัดหวาย ต้องพิมพ์ให้ติดจุดสันตอนกับ
 จุดใจกลาง ให้สามารถนับลายเส้นจากจุดสันตอนกับจุดใจกลางได้ทุก ๆ เส้น

(๒) ถ้านิ้วมือนิ้วใดเป็นลายแบบก้นหอย ต้องพิมพ์ให้ติดจุดสันตอน
 ข้างขวาและข้างซ้าย ให้สามารถสาวลายเส้นจากจุดสันตอนทางซ้ายมือไปสู่จุด
 สันตอนทางขวามือได้ถูกต้อง

(๓) การพิมพ์ลายนิ้วมือให้พิมพ์ให้ติดตั้งแต่ได้ข้อนิ้ววงที่ ๑ ไปจน
 ถึงปลายนิ้ว ให้มีลายเส้นเห็นได้โดยชัดเจนและให้เต็มนิ้ว ระวังอย่าให้กลับมือ
 และเปลี่ยนนิ้วให้ผิดจากช่องแบบพิมพ์ ถ้านิ้วหนึ่งนิ้วใดพิจารณาเห็นชัดเจนไม่ได้ก็ให้
 หมายเหตุไว้ที่ช่องสำหรับนิ้วนั้น ถ้าลายพิมพ์นิ้วมือใดพิมพ์ไม่ติดจุดสันตอนหรือ
 จุดใจกลางแม้เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง ก็ใช้ในการตรวจสอบไม่ได้

(๔) ถ้าจะพิมพ์ลายนิ้วมือผู้ใด ให้สอบสวนเสียก่อน เมื่อเห็นถูกต้อง
 ไม่ผิดตัวแล้ว จึงให้เขียนข้อความลงในแบบพิมพ์และพิมพ์ลายนิ้วมือผู้นั้น

(๕) เครื่องใช้สำหรับพิมพ์ลายนิ้วมือควรต้องมีให้พร้อม คือ

ก. แท่นสำหรับคสังหมึก

ข. ลูกกลิ้งยางสำหรับคสังหมึก

ค. หมึกชนิดพิมพ์หนังสือ (หมึกอื่นใช้ไม่ได้)

ง. แบบพิมพ์ลายนิ้วมือ

จ. ใต๊ะชนิดเขียนหนังสือสำหรับพิมพ์ลายนิ้วมือ

ค. แท่นประกบแบบพิมพ์

(๖) แบบพิมพ์ให้ใช้กระดาษแข็งสีขาว ขนาด ๘" x ๘" ตามแบบที่
กำหนดไว้ท้ายข้อบังคับนี้

มาตรา ๑๘

สมุดและบัญชีต่าง ๆ

ข้อ ๑. ในเรือนจำทุกแห่ง ต้องจัดให้มีสมุดบัญชีและแบบพิมพ์ประจำ
ดังต่อไปนี้ คือ

- (๑) ทะเบียนคนต้องขังระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา (แบบ ร.จ. ๑)
- (๒) ทะเบียนนักโทษ (แบบ ร.จ. ๒)
- (๓) ทะเบียนคนต้องขัง (ทางวินัย) (แบบ ร.จ. ๓)
- (๔) สมุดคนฝาก (แบบ ร.จ. ๔)
- (๕) สมุดรับจ่ายผู้ต้องขัง (แบบ ร.จ. ๕)
- (๖) สมุดรับฝากเงินของผู้ต้องขัง (แบบ ร.จ. ๖)
- (๗) สมุดรับฝากของ (แบบ ร.จ. ๗)
- (๘) บัญชีเสนอปล่อยนักโทษ (แบบ ร.จ. ๘)
- (๙) บัตรอนุญาตลา (แบบ ร.จ. ๙)
- (๑๐) บัตรอนุญาตพักการลงโทษ (แบบ ร.จ. ๑๐)
- (๑๑) บัตรแสดงบริสุทธิ์ (แบบ ร.จ. ๑๑)
- (๑๒) สมุดตรวจการเรือนจำ
- (๑๓) สมุดบัญชีสิ่งของ

ข้อ ๒. แบบสมุด ทะเบียน และบัญชีต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วในข้อ ๑.
แห่งมาตรานี้ ให้ใช้ตามตัวอย่างท้ายข้อบังคับนี้

สมุด ทะเบียน และแบบบัญชีที่มีอยู่แล้วแต่เดิม ให้ใช้ไปพลางก่อนจน
กว่าจะจัดทำขึ้นใหม่ จึงให้เป็นไปตามข้อบังคับนี้

มาตรา ๒๐
ข้อความเบ็ดเตล็ด

ข้อ ๑. สิ่งของต้องห้ามซึ่งระบุไว้ในมาตรา ๑๑ นั้น ให้ใช้บังคับถึงบุคคลนอกจากผู้ต้องขังด้วย

ความในวรรคก่อน ไม่บังคับถึงเงินหรือสิ่งของอื่นที่จะนำเข้าไป หรือนำออกมาจากเรือนจำ หรือส่งมอบให้ หรือรับจากผู้ต้องขังเพียงเท่าที่ได้อนุญาตไว้ หรือเมื่อได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขอันกำหนดไว้ในระเบียบหรือข้อบังคับของเรือนจำนั้นๆ

ข้อ ๒. นักโทษซึ่งอยู่ในชั้นต่าง ๆ ก่อนวันใช้พระราชบัญญัติเรือนจำ ทหาร พุทธศักราช ๒๔๗๘ ให้ปรับเข้าชั้นตามที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้ คือ

(๑) ยามในสามัญตรวจ ปรับเทียบเข้าชั้นดีมาก

(๒) ยามในสามัญญ ปรับเทียบเข้าชั้นดี

นอกนั้นปรับเทียบเข้าชั้นสามัญ

ข้อ ๓. เมื่อคนต้องขังหรือคนฝากได้รับบาดเจ็บสาหัส หรือถึงตายในขณะช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้กระทำการตามหน้าที่ก็ดี ในขณะที่ทำการตามหน้าที่ของตนอันอาจเป็นอันตรายต่อความปลอดภัยหรือชีวิตก็ดี มีสิทธิจะได้เงินรางวัลตามจำนวนที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมพิจารณาเห็นสมควรโดยพฤติการณ์แห่งกรณี

ข้อ ๔. กำหนดการปลีกย่อยนอกจากนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ชั้นผู้บัญชาการเรือนจำขึ้นไปกำหนดได้ตามความจำเป็น ให้ใช้ข้อบังคับนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

(ลงนาม) พิบูลสงคราม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ศาลาว่าการกลาโหม พระนคร

ข้อบังคับกระทรวงกลาโหม

ว่าด้วยเบี้ยเลี้ยงผู้ต้องขัง พ.ศ. ๒๕๐๓

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเบี้ยเลี้ยงผู้ต้องขังให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงออกข้อบังคับไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ข้อบังคับนี้เรียกว่า “ข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเบี้ยเลี้ยงผู้ต้องขัง พ.ศ. ๒๕๐๓”

ข้อ ๒. ให้ใช้ข้อบังคับนี้ตั้งแต่ ๑ มิถุนายน ๒๕๐๓ เป็นต้นไป

ข้อ ๓. ให้ยกเลิกข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเบี้ยเลี้ยงผู้ต้องขัง พ.ศ. ๒๔๙๔ และบรรดาข้อความในข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และคำชี้แจง ซึ่งขัดหรือแย้งกับข้อบังคับนี้

ข้อ ๔. ผู้ที่ต้องขังตามคำพิพากษาของศาล ให้เบิกจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้ในอัตราคนหนึ่งวันละ ๔ บาท นับตั้งแต่วันที่ศาลพิพากษาเป็นต้นไป

(๑) ข้อ ๕. ผู้ที่ต้องขังหรือถูกควบคุมตัวในที่คุมขังทางทหารระหว่างสอบสวน ใต้สวน หรือพิจารณา หรือขังทางวินัย ถ้าเป็นผู้มีเบี้ยเลี้ยงประจำ ให้เบิกจ่ายเบี้ยเลี้ยงจากเบี้ยเลี้ยงประจำเต็มตามอัตราเบี้ยเลี้ยงประจำนั้นๆ ส่วนผู้ที่ไม่มียเบี้ยเลี้ยงประจำ ให้เบิกจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้ในอัตรานี้

(๑) ข้าราชการกลาโหมประจำการชั้นสัญญาบัตร หรือลูกจ้างและคนงานที่เทียบเท่า คนหนึ่งวันละ ๕ บาท

(๑) ข้อ ๕ (๔) เพิ่มขึ้นใหม่โดยข้อบังคับกระทรวงกลาโหมว่าด้วยเบี้ยเลี้ยงผู้ต้องขัง

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๔

(๒) ข้าราชการกลาโหมประจำการต่ำกว่าชั้นสัญญาบัตร หรือลูกจ้าง และคนงานที่เทียบเท่า คนหนึ่งวันละ ๕ บาท

(๓) พลทหารของประจำการที่ครบกำหนดปลด แต่คดียังไม่ถึงที่สุด คนหนึ่งวันละ ๕ บาท

(๔) บุคคลอื่นๆ นอกจากที่กำหนดไว้ใน (๑), (๒) และ (๓) คนหนึ่งวันละ ๕ บาท

ประกาศ ณ วันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๐๓

(ลงชื่อ) พลเอก ถ. กิตติขจร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

คำสั่งกระทรวงกลาโหม

(ข.แจ้ง)

ที่ ๓/๑๒๓๗๒

เรื่อง ให้อภัยโทษแก่ผู้ต้องหา

เนื่องจากปรากฏว่าเมื่อมีทหารกระทำผิดภายนอกหน่วยทหาร แล้วเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองได้ทำการจับกุมตัวไว้ และแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดไปรับตัวมาควบคุมไว้เพื่อดำเนินการสอบสวนในชั้นต่อไปก็ดี หรือเมื่อทหารกระทำผิดภายในหน่วยทหาร แล้วผู้บังคับบัญชาต้นสังกัดได้ส่งควบคุมตัวไว้เพื่อดำเนินการสอบสวนก็ดี ผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวไว้ดังกล่าวมักจะหลบหนีไปได้เสียก่อนที่จะดำเนินคดีให้ถึงที่สุดอยู่เนืองๆ ซึ่งเป็นเหตุทำให้เสียความยุติธรรมและเสียผลในทางปกครองเป็นอย่างมาก

ฉะนั้น เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวไว้ตามกรณีดังกล่าวข้างต้นหลบหนีไปได้ จึงให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้.—

๑. ผู้ต้องหาในคดีอาญาซึ่งเป็นคดีอุกฉกรรจ์ ให้ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจส่งควบคุมตัว ส่งควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ที่เรือนจำทหาร หากจะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ที่อื่นนอกจากเรือนจำทหารแล้ว จะต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมก่อน

๒. ผู้ต้องหาในคดีอาญาซึ่งไม่ใช่คดีอุกฉกรรจ์ ให้ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจส่งควบคุมตัว ส่งควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ที่เรือนจำทหารหรือกองรักษาการณ์แล้วแต่ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจส่งควบคุมตัว

๓. ผู้ต้องหาในคดีอาญาที่เป็นความผิดลหุโทษ หรือความผิดอาญาในกฎหมายอื่นอันเป็นความผิดเล็กน้อย ให้ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจส่งควบคุมตัว ส่งควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในที่ซึ่งเห็นว่าปลอดภัยจากการหลบหนี

๔. ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหา เอาใจใส่ดูแลปฏิบัติหน้าที่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาโดยเคร่งครัดอยู่เสมอ อย่าให้ผู้ต้องหาออกไปนอกบริเวณที่คุมขังได้

๕. ให้ผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมตัวผู้ต้องหา คอยดูแลสอดส่องการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามข้อ ๔. ด้วย

อนึ่ง หากปรากฏว่ามีผู้ต้องหาหลบหนีที่คุมขังไปได้เกิดขึ้นอีกต่อไปแล้ว ให้ถือว่าเป็นความบกพร่องของเจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหา ตลอดจนผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่นั้น ๆ ด้วย และให้ผู้บังคับบัญชารับจัดการสอบสวนผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมตัวผู้ต้องหาที่ได้หลบหนีไปนั้น แล้วดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป

๕๕ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป.

สั่ง ณ วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๐๓

(ลงชื่อ) พล.อ. ถ. กิตติขจร

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ที่ ๑๘๘๕๐/๒๕๕๒

กระทรวงกลาโหม

๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ย้ายนักโทษจากเรือนจำทหารไปเรือนจำกลางบางขวาง
เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

หนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ ท. ๑๗๒๒๒/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ ว่ายินดีให้ความร่วมมือในการย้ายนักโทษเด็ดขาดที่ต้องจำคุกเกินกว่า ๓ ปีขึ้นไป ซึ่งอยู่ในเรือนจำทหาร มาคุมขังยังเรือนจำทางการกระทรวงมหาดไทย และในชั้นนี้กำหนดให้ย้ายไปคุมขังไว้ที่เรือนจำกลางบางขวางแห่งเดียวก่อน หากตกลงจะย้ายมาเมื่อใด ให้เจ้าหน้าที่ติดต่อโดยตรงกับเรือนจำกลางบางขวางได้ นั้น กระทรวงกลาโหมทราบแล้วด้วยความขอบคุณยิ่ง

เพื่อความสะดวกในการย้ายนักโทษจากเรือนจำทหารไปยังเรือนจำกลางบางขวาง กระทรวงกลาโหมได้แจ้งให้กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศปฏิบัติดังนี้

๑. ทุกคราวที่จะย้ายนักโทษที่มีลักษณะดังกล่าวแล้วไปคุมขังยังเรือนจำกลางบางขวาง ให้แจ้งรายชื่อเจ้าหน้าที่ซึ่งทำการติดต่อส่งนักโทษ ไปให้กรมราชทัณฑ์ทราบล่วงหน้า

๒. ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๓ เป็นต้นไป เมื่อมีนักโทษเด็ดขาดต้องคำพิพากษาของศาลให้จำคุกเกินกว่า ๓ ปี ให้รีบดำเนินการย้ายไปคุมขังยังเรือนจำกลางบางขวางโดยตรงทุกราย

๓. ทุกคราวที่ดำเนินการตาม ๑. และ ๒. ข้างต้นแล้ว ให้ส่งบัญชีรายนามเจ้าหน้าที่ตาม ๑. และบัญชีรายนามนักโทษตาม ๒. อย่างละ ๒ ฉบับ ไปยังกระทรวงกลาโหมเพื่อนำส่งกระทรวงมหาดไทยทราบไว้อีกชั้นหนึ่ง

จึงเรียนติดต่อมาเพื่อทราบทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เรือนจำของกองทัพ
ต่างๆ และกระทรวงกลาโหมจะได้ส่งบัญชีรายนามนักโทษที่ย้ายไปคุมขังที่เรือน
จำกลางบางขวางแล้วและบัญชีรายนามเจ้าหน้าที่ผู้ทำการติดต่อส่งนักโทษให้ทราบ
เป็นคราวๆ ต่อไป.

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) พลตรี ป. ป. พิบูลภานุวัชน

(ปลด ปลดปรบักษ์ พิบูลภานุวัชน)

รัฐมนตรีสั่งราชการฯ ลงชื่อแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

ว่าด้วยกฏอัยการศึก



พระราชบัญญัติ

กฎอัยการศึก พระพุทธศักราช ๒๔๕๗

พระราชปรารภ

มีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวดำรงเสวยราชสมบัติ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่ากฎอัยการศึกซึ่งได้ตราเป็นพระราชบัญญัติไว้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ. ๑๒๖) นั้น อำนาจเจ้าพนักงานฝ่ายทหารที่จะกระทำการใดๆ ยังหาตรงกับระเบียบพิไชยสงครามอันจะได้รักษาความเรียบร้อยปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือเกิดขึ้นภายในได้โดยสะดวกไม่ บัดนี้ สมควรแก้ไขกฎอัยการศึก แลเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับกาลสมัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๐ (ร.ศ. ๑๒๖) นั้นเสีย แลให้ใช้กฎอัยการศึกซึ่งได้ตราเป็นพระราชบัญญัติขึ้นใหม่ดังต่อไปนี้

นามพระราชบัญญัติ

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ ให้เรียกว่า “กฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗”

ใช้พระราชบัญญัติที่ใดเมื่อใดต้องประกาศ

(๑) มาตรา ๒ เมื่อเวลามีเหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอกหรือภายในราชอาณาจักรแล้ว จะได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้กฎอัยการศึกทุกมาตราหรือแต่บางมาตรา หรือข้อความส่วนใดส่วนหนึ่งของมาตรา ตลอดจนการกำหนดเงื่อนไขแห่งการใช้บทบัญญัตินั้นบังคับในส่วนหนึ่งส่วนใดของราชอาณาจักรหรือตลอดทั้งราชอาณาจักร

(๑) มาตรา ๒ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๑ แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมกฎอัยการศึก

และถ้าได้ประกาศใช้เมื่อใด หรือ ณ ที่ใดแล้ว บรรดาข้อความในพระราชบัญญัติหรือบทกฎหมายใด ๆ ซึ่งขัดกับความของกฎอัยการศึกที่ใช้บังคับต้องระงับและใช้บทบัญญัติของกฎอัยการศึกที่ใช้บังคับนั้นแทน

ลักษณะประกาศ

มาตรา ๓ ถ้าไม่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วพระราชอาณาจักร ในประกาศนั้นจะได้แสดงให้เห็นปรากฏว่า มณฑลใด ตำบลใด หรือเขตใด ใช้กฎอัยการศึก

ผู้มีอำนาจใช้กฎอัยการศึก

มาตรา ๔ เมื่อมีสงครามหรือจลาจลขึ้น ณ แห่งใด ให้ผู้บังคับบัญชาทหาร ณ ที่นั้น ซึ่งมีกำลังอยู่ใต้บังคับไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็นผู้บังคับบัญชาในบ้อมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหาร มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกเฉพาะในเขตอำนาจหน้าที่ของกองทหารนั้นได้ แต่จะต้องรีบรายงานให้รัฐบาลทราบโดยเร็วที่สุด

เมื่อเลิกต้องประกาศ

มาตรา ๕ การที่จะเลิกใช้กฎอัยการศึกแห่งใดนั้น จะเป็นไปได้ต้องมีประกาศกระแสดพระบรมราชโองการเสมอ

อำนาจทหารเมื่อประกาศใช้กฎอัยการศึก

(๒) มาตรา ๖ ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน ในส่วนที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนต้องปฏิบัติตามคำเรียกร้องของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารตามความจำเป็นในการยุทธ

อำนาจศาลทหาร แลอำนาจศาลพลเรือน

เมื่อประกาศใช้กฎอัยการศึก

(๒) มาตรา ๖ แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ ๓)

(๓) **มาตรา ๗** ในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ศาลพลเรือนคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอย่างปกติ แต่ผู้มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึก มีอำนาจประกาศให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งการกระทำผิดเกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก และในระหว่างที่ใช้กฎอัยการศึก ตามที่ระบุไว้ในบัญชีต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้ทุกข้อ หรือแต่บางข้อและหรือบางส่วนของข้อใดข้อหนึ่งได้

ประกาศให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามความในวรรคแรก ให้มีผลบังคับเฉพาะคดีที่การกระทำผิดเกิดขึ้นตั้งแต่วันเวลาที่ระบุไว้ในประกาศ วันเวลาที่ระบุนั้นจะเป็นวันที่ออกประกาศนั้นเองหรือภายหลังก็ได้ ประกาศเช่นว่านี้ ให้โฆษณาในราชกิจจานุเบกษาด้วย

นอกจากกรณีดังกล่าวแล้ว ถ้าคดีอาญาใดที่เกิดขึ้นในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก มีเหตุพิเศษเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผู้บัญชาการทหารสูงสุดจะสั่งให้พิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นในศาลทหารก็ได้

(๔) **มาตรา ๗ ทวิ** ประกาศให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาตามความในมาตรา ๗ นั้น จะให้ศาลทหารในทุกท้องที่หรือแต่บางท้องที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ตามที่กล่าวในมาตรานั้นเท่ากันหรือมากน้อยกว่ากันก็ได้

(๕) **มาตรา ๗ ตริ** เมื่อได้เลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว ให้ศาลทหารคงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ยังคงค้างอยู่ในศาลนั้น และให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่ยังมิได้ฟ้องร้องในระหว่างเวลาที่ใช้กฎอัยการศึกนั้นด้วย

(๓) **มาตรา ๗** แก้ไขใหม่โดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๓ **มาตรา ๗** แห่งพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๓ พุทธศักราช ๒๔๘๘ **มาตรา ๓** แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ ๕) พ. ศ. ๒๕๐๒

(๔) **มาตรา ๗ ทวิ** เพิ่มขึ้นใหม่โดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๘๓

(๕) **มาตรา ๗ ตริ** เพิ่มขึ้นใหม่โดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ ๖) พุทธศักราช ๒๔๘๓

เจ้าหน้าที่ย้ายทหารมีอำนาจ

มาตรา ๘ เมื่อประกาศใช้กฎอัยการศึกในตำบลใด, เมืองใด, มณฑลใด, เจ้าหน้าที่ย้ายทหารมีอำนาจเต็มที่จะตรวจค้น, ที่จะเกณฑ์, ที่จะห้าม, ที่จะยึด, ที่จะเข้าอาศัย, ที่จะทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่, แลที่จะจับได้

การตรวจค้น

มาตรา ๙ การตรวจค้นนั้น ให้มีอำนาจที่จะตรวจค้นดังต่อไปนี้

- ๑) ที่จะตรวจค้นบรรดาสิ่งซึ่งจะเกณฑ์, หรือต้องห้าม, หรือต้องยึด, หรือจะต้องเข้าอาศัย, ไม่ว่าในที่ใดๆ หรือเวลาใดๆ ได้ทั้งสิ้น
- ๒) ที่จะตรวจจดหมายหรือโทรเลขที่มีไปมาถึงกันในเขตแควงที่ใช้กฎอัยการศึคนั้นได้ก่อน

การเกณฑ์

มาตรา ๑๐ การเกณฑ์นั้น ให้มีอำนาจที่จะเกณฑ์ได้ดังนี้

- ๑) ที่จะเกณฑ์พลเมืองให้ช่วยกำลังทหารในกิจการ ซึ่งเนื่องในการป้องกันพระราชอาณาจักร หรือช่วยเหลือเกื้อหนุนราชการทหารทุกอย่างทุกประการ
- ๒) ที่จะเกณฑ์ยวดยาน, สัตว์พาหนะ, เสบียงอาหาร, เครื่องสาตราวุธ, แลเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ จากบุคคลหรือบริษัทใดๆ ซึ่งราชการทหารจะต้องใช้เป็นกำลังในเวลานั้นทุกอย่าง

การห้าม

มาตรา ๑๑ การห้ามนั้น ให้มีอำนาจที่จะห้ามได้ดังนี้

- ๑) ที่จะห้ามมิให้มีการมั่วสุมประชุมกัน
- ๒) ที่จะห้ามบรรดาการออกหนังสือเป็นข่าวคราว ซึ่งราชการทหารเห็นว่าไม่เป็นการสมควรในสมัยนั้น คือห้ามมิให้มีการออกหนังสือเป็นข่าวคราวไม่ว่าอย่างใด ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะได้ตรวจแลมีอนุญาตแล้วว่าได้

๓) ที่จะห้ามมิให้พลเมืองสัญจรไปมาในทางหลวง ซึ่งเจ้าหน้าที่เห็นว่า เป็นการจำเป็นในแห่งใดแห่งหนึ่งหรือหลายแห่ง

๔) ที่จะห้ามมิให้พลเมืองใช้สารควบคุมบางอย่าง ซึ่งราชการทหารเห็น เป็นการขัดกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ในเขตแขวงนั้น ๆ

การยึด

มาตรา ๑๒ บรรดาสิ่งซึ่งกล่าวไว้ในมาตรา ๘ มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ นั้น ถ้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเห็นเป็นการจำเป็น จะยึดไว้ชั่วคราว เพื่อมิให้เป็น ประโยชน์แก่ราชศัตรู หรือเพื่อเป็นประโยชน์แก่ราชการทหาร ก็มีอำนาจยึดได้

การเข้าอาศัย

มาตรา ๑๓ อำนาจการเข้าพักอาศัยนั้น คือที่อาศัยใด ๆ ซึ่งราชการ ทหารเห็นจำเป็นจะใช้เป็นประโยชน์ในราชการทหารแล้ว มีอำนาจอาศัยได้ทุกแห่ง

การทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่

มาตรา ๑๔ การทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่นั้น ให้มีอำนาจกระทำ ได้ดังนี้

๑) ถ้าแม้การสงครามหรือรบสู้เป็นรองราชศัตรู มีอำนาจที่จะเผาบ้าน แลสิ่งซึ่งเห็นว่าจะเป็นกำลังแก่ราชศัตรู เมื่อกรมกองทหารถอยไปแล้ว หรือ ถ้าแม้ว่าสิ่งใด ๆ อยู่ในที่ซึ่งกีดกับการสู้รบก็ทำลายได้ทั้งสิ้น

๒) มีอำนาจที่จะสร้างที่มั่น หรือตัดแปลงภูมิประเทศหรือหมู่บ้านเมือง สำหรับการต่อสู้ราชศัตรู หรือเตรียมการป้องกันรักษา ตามความเห็นชอบของ เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้ทุกอย่าง

การขับไล่

มาตรา ๑๕ ถ้ามีผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งไม่มีภูมิลำเนาอาศัยเป็นหลักฐาน หรือ เป็นผู้มาอาศัยในตำบลนั้นชั่วคราว เมื่อมีความสงสัยอย่างหนึ่งอย่างใดหรือจำเป็น แล้ว มีอำนาจที่จะขับไล่ผู้นั้นให้ออกไปจากเมืองหรือตำบลนั้นได้

ร้องขอค่าเสียหายหรือค่าปรับจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารไม่ได้

มาตรา ๑๖ ความเสียหายซึ่งอาจบังเกิดขึ้นอย่างหนึ่งอย่างใด ในเรื่องอำนาจของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร ตามที่กล่าวมาแล้วในมาตรา ๘ ถึงมาตรา ๑๕ บุคคลหรือบริษัทใด ๆ จะร้องขอค่าเสียหาย หรือค่าปรับอย่างหนึ่งอย่างใดแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารไม่ได้เลย เพราะอำนาจทั้งปวงที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารได้ปฏิบัติแลดำเนินการตามกฎหมายอัยการศึกนั้น เป็นการสำหรับป้องกันพระมหากษัตริย์ ชาติ ศาสนา ด้วยกำลังทหารให้ดำรงคงอยู่ในความเจริญรุ่งเรืองเป็นอิสรภาพ แลสงบเรียบร้อย ปราศจากราชศัตรู ภายนอกแลภายใน

มอบอำนาจให้เจ้ากระทรวง

(๖) มาตรา ๑๗ ในเวลาปรกติสงบศึก เจ้ากระทรวงซึ่งบังคับบัญชาทหารมีอำนาจตรากฎเสนาบดีขึ้นสำหรับบรรยายข้อความ เพื่อให้มีความสะดวกแลเรียบร้อยในเวลาที่จะใช้กฎอัยการศึกได้ตามสมควร ส่วนในเวลาสงครามหรือจลาจล แม่ทัพใหญ่ หรือแม่ทัพรองมีอำนาจออกข้อบังคับบรรยายความเพิ่มเติมให้การดำเนินไปตามความประสงค์ของกฎอัยการศึกนั้น แลเมื่อได้ประกาศกฎเสนาบดีหรือข้อบังคับของแม่ทัพในทางราชการแล้ว ให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติ

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๗ สิงหาคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ เป็นวันที่ ๑๓๗๖ ในรัชกาลปัจจุบันนี้

(๗) บัญชีต่อท้าย

ก. คดีที่เกี่ยวกับตัวบุคคลบางจำพวก

(๖) ในมาตรา ๑๗ คำว่า "แม่ทัพใหญ่" นั้น ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๒ บัญญัติว่า "บรรดาอำนาจหน้าที่ของแม่ทัพใหญ่ตามความในมาตรา ๑๗ แห่งกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้บัญชาการทหารสูงสุด"

(๗) บัญชีต่อท้ายเพิ่มขึ้นใหม่ ตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๔๗๗ และแก้ไขใหม่โดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๒

๑. คดีที่ตำรวจกระทำความผิดในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการสนาม
๒. คดีที่บุคคลพลเรือนสังกัดในราชการทหารเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิด ไม่ว่าจะเกี่ยวกับหน้าที่ราชการหรือไม่ และไม่ว่าจะได้กระทำความผิด ในที่ใด ๆ ในเขตที่ไร้กฎหมายอาญา
๓. คดีที่บุคคลใด ๆ เป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดร่วมกับบุคคล ที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร หรือร่วมกับบุคคลดังกล่าวใน ๑. หรือ ๒. ไม่ว่าจะ เป็น ต่वारหรือผู้สนับสนุน
๔. คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำ ความผิดร่วมกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหาร ไม่ว่าจะ เป็น ต่वारหรือผู้สนับสนุน

ข. คดีที่เกี่ยวกับความผิดบางอย่าง

๑. ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาทหาร
๒. คดีที่มีข้อกล่าวหาว่ากระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินสำหรับ ใช้ ใน ราชการทหารแห่งกองทัพไทยหรือกองทัพพันธมิตรแห่งประเทศไทย หรือความ ผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายทหารไทยหรือทหารพันธมิตรแห่งประเทศไทย ในขณะที่ กระทำการตามหน้าที่ หรือเพราะเหตุที่กระทำการตามหน้าที่
 ๓. ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ดังต่อไปนี้
 - (๑) ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตั้งแต่มาตรา ๑๐๗ ถึงมาตรา ๑๑๒
 - (๒) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ตั้งแต่ มาตรา ๑๑๓ ถึงมาตรา ๑๑๘
 - (๓) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายนอกราชอาณาจักร ตั้งแต่ มาตรา ๑๑๙ ถึงมาตรา ๑๒๘

(๔) ความผิดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ตั้งแต่มาตรา ๑๓๐ ถึง
มาตรา ๑๓๕

(๕) ความผิดต่อเจ้าพนักงาน ตามมาตรา ๑๓๗ เฉพาะที่เกี่ยวกับ
ราชการทหาร มาตรา ๑๓๖ มาตรา ๑๓๘ ถึงมาตรา ๑๔๒ มาตรา ๑๔๕ และ
มาตรา ๑๔๖

(๖) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตั้งแต่มาตรา ๑๔๗ ถึง
มาตรา ๑๕๔ มาตรา ๑๕๘ ถึงมาตรา ๑๖๕

(๗) ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ตามมาตรา ๑๗๒ เฉพาะ
ที่เกี่ยวกับราชการทหาร มาตรา ๑๗๐ มาตรา ๑๗๑ มาตรา ๑๗๕ ถึงมาตรา ๑๘๕
มาตรา ๑๘๘ มาตรา ๑๘๙ มาตรา ๑๙๗ และมาตรา ๑๙๘ เฉพาะเมื่อศาลนั้นเป็น
ศาลทหาร

(๘) ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามมาตรา ๒๐๑ และ
มาตรา ๒๐๒

(๙) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ตั้งแต่มาตรา ๒๐๘
ถึงมาตรา ๒๑๖

(๑๐) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ตั้งแต่
มาตรา ๒๑๗ ถึงมาตรา ๒๒๔ มาตรา ๒๒๖ มาตรา ๒๒๘ ถึงมาตรา ๒๓๒
มาตรา ๒๓๔ มาตรา ๒๓๕ มาตรา ๒๓๗ และมาตรา ๒๓๘

(๑๑) ความผิดเกี่ยวกับดวงตรา แสดมภ์ และตัว ตั้งแต่มาตรา ๒๕๐
ถึงมาตรา ๒๕๓ เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการทหาร

(๑๒) ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตั้งแต่มาตรา ๒๖๕ ถึงมาตรา ๒๖๘
เฉพาะที่เกี่ยวกับราชการทหาร

(๑๓) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามมาตรา ๓๓๖ มาตรา ๓๓๘ และ
มาตรา ๓๔๐

ทหาร

๔. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเกณฑ์พลเมืองอุดหนุนราชการ

๕. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเขตปลอดภัยในราชการทหาร

๖. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องแบบทหาร

๗. ความผิดตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. ๒๔๙๗ ตั้งแต่
มาตรา ๔๕ ถึงมาตรา ๔๙

๘. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยฝิ่น

๙. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

นิสต์

๑๐. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการบ่อนการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์

ประกาศใช้กฎอัยการศึก ในพื้นที่จังหวัดใหญ่ทหารบกกรุงเทพ ฯ

อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๗ มาตรา ๔ ซึ่งมีข้อความว่า เมื่อมีสงครามหรือจลาจลชั้น ๓ แห่งใด ให้ผู้บังคับบัญชาทหาร ๓ ชั้นซึ่งมีกำลังอยู่ใต้บังคับไม่น้อยกว่าหนึ่งกองพัน หรือเป็นผู้บังคับบัญชาในบ้อมหรือที่มั่นอย่างใด ๆ ของทหาร มีอำนาจประกาศใช้กฎอัยการศึกได้นั้น

บัดนี้ได้เกิดมีการจลาจลขึ้นในจังหวัดใหญ่ทหารบกกรุงเทพ ฯ ซึ่งฝ่ายทหารมีความจำเป็นต้องใช้อำนาจและกำลังทหาร เข้าทำกา ระงับ ปราบปรามเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย

เพราะฉะนั้น จึง ให้ ใช้กฎ อัยการ ศึก ในพื้นที่ จังหวัด ใหญ่ทหารบก กรุงเทพ ฯ ตั้งแต่วันที่ ๑๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๒ เวลา ๑๕.๑๕ นาฬิกา เป็นต้นไป

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

ผู้บัญชาการทหารบก

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๒

ตำบลดุสิต

จังหวัดพระนคร

ประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึก

ด้วยตาม ที่ผู้บัญชาการทหารบกได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกในท้องที่
มณฑลกรุงเทพฯ กับมณฑลอยุธยา เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖
นั้น บัดนี้เหตุการณ์เป็นที่สงบเรียบร้อยแล้ว ผู้บัญชาการทหารบกได้รายงานขอ
เลิกใช้กฎอัยการศึกในท้องที่ที่กล่าวแล้ว

จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้
เลิกใช้กฎอัยการศึกในท้องที่มณฑลกรุงเทพฯ กับมณฑลอยุธยา ตามประกาศ
ลงวันที่ ๑๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖ ตั้งแต่วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน พุทธศั-
กราช ๒๔๗๖ เป็นต้นไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๗๖

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

ประกาศใช้กฎอัยการศึก

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)

อาทิตย์ทิพอาภา

พล.อ. พิชยนทรโยธิน

ด้วยทรงพระราชดำริว่า เนื่องจากการรุกรานของประเทศอินโดจีนฝรั่งเศส ประเทศไทยต้องใช้กำลังบางส่วนป้องกันแล้วซึ่งทหาร ตำรวจ พลเรือน ตลอดจนประชาชนชาวไทยทุกถ้วนหน้า ต้องอุทิศกำลังกาย กำลังความคิด กำลังทรัพย์ ตลอดจนชีวิตและเลือดเนื้อ ร่วมตามค้ำเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันสู้รบเพื่อคุ้มครองป้องกันชาติไทยให้สถิตสถาพรรุ่งเรืองเป็นอิสรภาพสงบเรียบร้อยอยู่สืบไป และในภาวะเช่นนี้ มีเหตุอันจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึก เพื่อจะได้รักษาความเรียบร้อยปราศจากภัย ซึ่งมีมา ดังกล่าวแล้ว

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕๓ และพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๗ มาตรา ๒ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดเลย จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดอุดร จังหวัดหนองคาย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัด

สุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดนครนายก
จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด ตั้งแต่วันที่ ๘ มกราคม
พุทธศักราช ๒๕๗๔ เวลา ๒.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๗๔ เป็นปีที่ ๘ ใน
รัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึก

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)

อาทิตย์ที่พออาภา

พล.อ. พิชยนทรโยธิน

ด้วยทรงพระราชดำริว่า ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน จังหวัดอุดรดิตถ์ จังหวัดเลย จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดอุดร จังหวัดหนองคาย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดนครพนม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดนครนายก จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด รวม ๒๔ จังหวัด เมื่อวันที่ ๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ และเริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ เวลา ๖.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไปนั้น บัดนี้พื้นที่ต่าง ๆ เหล่านี้กลับคืนเข้าสู่ภาวะอันสมควรเลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลตามพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๗ มาตรา ๕ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศยกเลิกประกาศใช้กฎอัยการศึกในพื้นที่ต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนั้นเสีย ตั้งแต่วันที่ ๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ เวลา ๖.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ประกาศใช้กฎอัยการศึก

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)

อาทิตยทิพอาภา

พล. อ. พิชยนทรโยธิน

ด้วยทรงพระราชดำริว่า ราชอาณาจักรอยู่ในภาวะคับขัน จึงจำเป็นต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร เพื่อรักษาความเรียบร้อยของประชาชน

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๕๓ และพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๗ มาตรา ๒ จึงมีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ประกาศใช้กฎอัยการศึกทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ ๓๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ เวลา ๒๐.๔๕ นาฬิกา เป็นต้นไป

ประกาศมา ณ วันที่ ๓๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๔ เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึก

อานันท์มหิตล

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันท์มหิตล มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริว่า ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔ และเริ่มให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๓๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๔ เวลา ๒๐.๔๕ นาฬิกา เป็นต้นมานั้น บัดนี้เหตุการณ์เป็นที่สงบเรียบร้อย สมควรเลิกใช้กฎอัยการศึกได้แล้ว

อาศัยความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๗ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศยกเลิกประกาศประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรดังกล่าวข้างต้นนั้นเสีย ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ เวลา ๖.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ เป็นปีที่ ๓๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

นายกรัฐมนตรี

ประกาศ
ใช้กฎอัยการศึก

ในพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

ชานันีวัต กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

โดยที่ทรงพระราชดำริว่า เนื่องจากมีเหตุจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยปราศจากภัย ซึ่งจะมีมาจากภายนอกและภายในราชอาณาจักร

พระมหากษัตริย์ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กับมาตรา ๒ แห่งกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๗ ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๗ พุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งได้อนุมัติโดยพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๗ พุทธศักราช ๒๔๗๕ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศใช้กฎอัยการศึก ทุกมาตราในจังหวัดพระนคร และจังหวัดธนบุรีตั้งแต่วันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

วรการบัญชา

รัฐมนตรี

ประกาศ
เลิกใช้กฎอัยการศึก

ในพระปรมาภิไธย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

ชานีวัต กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ด้วยทรงพระราชดำริว่า ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศใช้กฎอัยการศึกทุกมาตราในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นมานั้น บัดนี้หมดเหตุอันจำเป็นตามประกาศพระบรมราชโองการนั้นแล้ว สมควรเลิกใช้กฎอัยการศึกได้

พระมหากษัตริย์ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๗ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศยกเลิกประกาศใช้กฎอัยการศึกในจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ตั้งกล่าวข้างต้นนั้นเสีย ตั้งแต่วันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ เวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ เป็นปีที่ ๖ ในรัชกาล
ปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

ประกาศพระบรมราชโองการ
ให้ใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ด้วยมีเหตุอันจำเป็นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยปราศจากภัยแห่งราชอาณาจักร

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๙๕ และมาตรา ๒ แห่งกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงให้ใช้กฎอัยการศึกทุกมาตราทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ เวลา ๒๓.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป ตามข้อเสนอของผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๐๐

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. ธนะรัชต์

ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร

ประกาศ

เลิกใช้กฎอัยการศึกในเขตพื้นที่บางจังหวัด

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริว่า ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศใช้กฎอัยการศึกทุกมาตราทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ เวลา ๒๓.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นมา นั้น บัดนี้ เหตุการณ์ต่างๆ ในบางจังหวัดหมดความจำเป็นตามประกาศพระบรมราชโองการนั้นแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศยกเลิกใช้กฎอัยการศึกดังกล่าวข้างต้นนั้นบางจังหวัด คงประกาศใช้กฎอัยการศึกลงไปเฉพาะจังหวัดพระนคร จังหวัดธนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด จังหวัดนครนายก จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดชัยนาท ส่วนจังหวัดนอกจากที่กล่าวนี้เป็นอันเลิกใช้กฎอัยการศึก ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ เวลา ๒๓.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๐

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พจน์ สารสิน

นายกรัฐมนตรี

ประกาศ

เลิกใช้กฎอัยการศึก

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริว่า ตามที่ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ประกาศใช้กฎอัยการศึกทุกมาตราทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ ๑๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ เวลา ๒๓.๐๐ นาฬิกา และต่อมาเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เลิกใช้กฎอัยการศึกในเขตพื้นที่บางจังหวัด คงประกาศใช้กฎอัยการศึกอยู่บางจังหวัดนั้น บัดนี้ เหตุการณ์ในจังหวัดต่างๆ ที่คงประกาศใช้กฎอัยการศึกอยู่หมดความจำเป็นตามประกาศพระบรมราชโองการนั้นแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึกในจังหวัดที่ยังมิได้ยกเลิกทุกจังหวัด ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๑ เวลา ๐๖.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๑

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลโท ถ. กิตติขจร

นายกรัฐมนตรี

ประกาศใช้กฎอัยการศึก

เพื่อรักษาสถานการณ์และความสงบเรียบร้อยของประชาชนทั่วประเทศ
คณะปฏิวัติจึงประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ ๒๐ ตุลาคม
๒๕๐๓ เวลา ๒๓.๓๓ นาฬิกา เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๓

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๑๒

โดยที่การกระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕ เป็นความผิดที่มีเหตุพิเศษเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ จึงควรดำเนินการด้วยความเด็ดขาดให้ได้ผลเพื่อความมั่นคงของประเทศ และความสงบสุขของประชาชน และโดยที่บัดนี้ได้มีประกาศให้ใช้กฎอัยการศึกแล้ว

หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่ง ดังต่อไปนี้

๑. บรรดาคดีที่มีข้อหาว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕ ไม่ว่าจะมิใช่ข้อหาว่ากระทำความผิดอย่างอื่นด้วยหรือไม่ และไม่ว่าผู้ต้องหาจะถูกควบคุมอยู่แล้วในวันหรือก่อนหรือหลังวันประกาศนี้ ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมผู้ต้องหาไว้ได้ตลอดระยะเวลาที่ทำการสอบสวน โดยมีต้องปฏิบัติกรในเรื่องกำหนดระยะเวลาการควบคุมผู้ต้องหาดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

๒. บรรดาคดีที่มีข้อหาดังกล่าวใน ๑. ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา ทั้งนี้ ไม่ว่าการกระทำความผิดในคดีนั้นจะได้กระทำขึ้นในวันหรือก่อนหรือหลังวันประกาศใช้กฎอัยการศึก ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๓

๓. คำสั่งนี้ไม่กระทบกระเทือนคดีที่อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลในวันประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๐๓

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ต้นฉบับเป็นหน้าว่าง



พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๒

พ.ศ. ๒๕๐๖

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๖

เป็นปีที่ ๑๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๒ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๐๖"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ถือว่าการควบคุมตัวผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดต่อพระราชบัญญัติมีองค์การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๔๙๕ ของผู้บังคับบัญชาทหารตามกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร เป็นการควบคุมตัวของพนักงานสอบสวนตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๒

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ส. ชนะรัชต์
นายกรัฐมนตรี

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๑๓

ตามที่ได้ประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรตั้งแต่วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ เวลา ๒๑.๑๓ นาฬิกา แล้ว และโดยที่เห็นสมควรห้ามการกระทำบางอย่าง จึงห้ามมิให้มีการมั่วสุมประชุมกันในทางการเมือง ณ ที่ใดๆ มีจำนวน ตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป หากผู้ใดฝ่าฝืนให้เจ้าพนักงานจับกุมเพื่อดำเนินการสอบสวน ความผิด

๕๕ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๐๑

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๑๕

ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๒ ให้บรรดาศักดิ์ที่มีช้อยหาจำกระทำ
ความผิดต่อพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. ๒๕๑๕ อยู่ใน
ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา นั้น คำว่า "ศาลทหาร" ตามประกาศที่
กล่าวแล้วหมายความว่าศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญ
ศาลทหาร พ.ศ. ๒๕๑๔

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๑๑

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๑๖

โดยที่ได้มีประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ เวลา ๒๓.๓๓ นาฬิกา แล้ว หัวหน้าคณะปฏิวัติ จึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. บรรดาคดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาตามบัญชีท้ายประกาศนี้ ซึ่งการกระทำความผิดเกิดขึ้นในหรือหลังวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๐๑ เวลา ๐๖.๐๐ นาฬิกา ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษาวันแต่คดีที่ต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน

ข้อ ๒. ให้ศาลอาญาและศาลจังหวัดทุกศาลในเขตมณฑลทหารบกที่ ๑ และศาลจังหวัดทุกศาลในเขตจังหวัดทหารบกฉะเชิงเทรา เป็นศาลทหารกรุงเทพ ส่วนศาลจังหวัดอื่นนอกจากที่กล่าวนี้ซึ่งอยู่ในเขตมณฑลทหารบกใด ให้เป็นศาลมณฑลทหารบกนั้น ๆ ด้วย

ศาลทหารดังกล่าวแล้วประกอบด้วยตุลาการ สามนายเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี และบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาได้

ข้อ ๓. ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา ผู้พิพากษาศาลอาญา และผู้พิพากษาศาลจังหวัดทุกศาลเป็นตุลาการศาลทหาร ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. ๒๔๘๘ แห่งศาลนั้น ๆ ซึ่งเป็นศาลทหารตามความในข้อ ๑. ด้วย

ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เป็นตุลาการศาลทหารเช่นเดียวกับผู้พิพากษาที่กล่าวแล้ว และให้มีอำนาจนั่งพิจารณาพิพากษาคดีในศาลภายในเขตของตนซึ่งเป็นศาลทหารตามประกาศนี้ หรือเมื่อได้ตรวจสำนวนคดีใดแล้ว ก็ให้มีอำนาจลงนามในคำพิพากษาได้ด้วย

ให้เจ้าศาลอาญาและเจ้าศาลจังหวัดทุกศาล เป็นเจ้าศาลทหารแห่งศาล
ทหารนั้น ๆ ด้วย

ข้อ ๔. ให้พนักงานอัยการเป็นอัยการทหารด้วย

ข้อ ๕. ให้ใช้สถานที่ทำการศาลอาญา และสถานที่ทำการศาลจังหวัด
ทุกศาลเป็นที่ทำการศาลทหารตามประกาศนี้ด้วย

ข้อ ๖. เมื่อได้มีประกาศให้เลิกใช้กฎอัยการศึกแล้ว ให้ศาลทหารตาม
ประกาศนี้คดีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามความในข้อ ๑. บรรดาที่ค้างอยู่ใน
ศาล และบรรดาที่การกระทำผิดเกิดขึ้นก่อนวันเวลาเลิกใช้กฎอัยการศึก

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๐๑

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

บัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๑๖

- (๑) ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ตั้งแต่มาตรา ๑๐๗ ถึง มาตรา ๑๑๒
- (๒) ความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในและภายนอกราชอาณาจักร ตั้งแต่มาตรา ๑๑๓ ถึงมาตรา ๑๒๙
- (๓) ความผิดต่อสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศตั้งแต่มาตรา ๑๓๐ ถึง มาตรา ๑๓๕
- (๔) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ฐานเป็นอั้งยี่ ฐานเป็นช่องโจร และการมั่วสุมประชุมกันใช้กำลังประทุษร้าย ชูเชิญฉ้อจะประทุษร้าย หรือกระทำให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ตั้งแต่มาตรา ๒๐๙ ถึงมาตรา ๒๑๖
- (๕) ความผิดเกี่ยวกับกรรโชกให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ตั้งแต่ มาตรา ๒๑๗ ถึงมาตรา ๒๓๘
- (๖) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ฐานจัดหรือล่อลวงหญิงหรือเด็กหญิงไปเพื่อการอนาจาร หรือสำเร็จความใคร่ของผู้อื่นตั้งแต่มาตรา ๒๗๒ ถึงมาตรา ๒๗๔ และมาตรา ๒๗๕ เฉพาะที่เกี่ยวกับมาตรา ๒๗๒ และมาตรา ๒๗๓
- (๗) ความผิดต่อชีวิต ตั้งแต่มาตรา ๒๗๗ ถึงมาตรา ๒๘๔
- (๘) ความผิดต่อร่างกาย ตั้งแต่มาตรา ๒๘๕ ถึงมาตรา ๓๐๐
- (๙) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ฐานลักทรัพย์ ฉ้อโกง กรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และรับของโจร ตั้งแต่มาตรา ๓๓๔ ถึงมาตรา ๓๔๐ และมาตรา ๓๕๗



พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖

พ.ศ. ๒๕๐๔

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๔

เป็นปีที่ ๑๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ พ.ศ. ๒๕๐๔”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๗) (๘) และ (๙) ของบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๗) ความผิดต่อชีวิต มาตรา ๒๘๘ มาตรา ๒๘๙ มาตรา ๒๙๐ มาตรา ๒๙๑ และมาตรา ๒๙๓

(๘) ความผิดต่อร่างกาย มาตรา ๒๙๗ และมาตรา ๒๙๘

(๙) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ฐานฉ้อโกงทรัพย์ มาตรา ๓๓๖ ฐานกรรโชก มาตรา ๓๓๗ ฐานริบเอาทรัพย์ มาตรา ๓๓๘ ฐานชิงทรัพย์ มาตรา ๓๓๙ และฐานปล้นทรัพย์ มาตรา ๓๔๐”

มาตรา ๔ คดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นความผิดต่อชีวิต มาตรา ๒๙๓ มาตรา ๒๙๔ ความผิดต่อร่างกาย มาตรา ๒๙๕ มาตรา ๒๙๖ มาตรา ๒๙๗ มาตรา ๓๐๐ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ฐานลักทรัพย์ มาตรา ๓๓๔ มาตรา ๓๓๕ และฐานรบกวนใจ มาตรา ๓๕๗ บรรดาที่เกิดขึ้นในหรือหลัง วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๐๑ เวลา ๐๖.๐๐ นาฬิกา จนถึงวันที่ประกาศพระราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษา ให้คงอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา เว้นแต่คดีที่ต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. ธนะรัชต์

นายกรัฐมนตรี



พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖

(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๗

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๗

เป็นปีที่ ๑๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราช
โองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖
จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำ
แนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๐๗”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความใน (๕) และ (๖) ของบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ และความใน (๗) (๘) และ (๙) ของบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ พ.ศ. ๒๕๐๕

มาตรา ๔ คดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นความผิดต่อชีวิต มาตรา ๒๙๓ มาตรา ๒๙๕ ความผิดต่อร่างกาย มาตรา ๒๙๕ มาตรา ๒๙๖ มาตรา ๒๙๘ มาตรา ๓๐๐ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ฐานลักทรัพย์ มาตรา ๓๓๕ มาตรา ๓๓๕ และฐานรับของโจร มาตรา ๓๕๗ บรรดาที่เกิดขึ้นในหรือหลังวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๐๓ เวลา ๐๖.๐๐ นาฬิกาจนถึงวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๐๕ ให้คงอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา เว้นแต่คดีที่ต้องดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน

มาตรา ๕ คดีที่มีข้อหาในความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน ฐานเป็นอั้งยี่ ฐานเป็นช่องโจร และการมั่วสุมประชุมกัน ใช้กำลังประทุษร้าย ชูเชิญว่าจะประทุษร้าย หรือกระทำให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง ตั้งแต่มาตรา ๒๐๘ ถึงมาตรา ๒๑๖ ความผิดเกี่ยวกับเพศ ฐานจัดหรือล่อลวงหญิงหรือเด็กหญิงไปเพื่อการอนาจาร หรือสำเร็จความใคร่ของผู้อื่น ตั้งแต่มาตรา ๒๗๒ ถึงมาตรา ๒๗๕ และ มาตรา ๒๗๕ เฉพาะที่เกี่ยวกับ มาตรา ๒๗๒ และมาตรา ๒๗๓ ความผิดต่อชีวิต มาตรา ๒๗๘ มาตรา ๒๗๘ มาตรา ๒๘๐ มาตรา ๒๘๒ และมาตรา ๒๘๓ ความผิดต่อร่างกาย มาตรา ๒๘๗ และมาตรา ๒๘๘ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ฐานชิงทรัพย์ มาตรา ๓๓๖ ฐานกรรโชก มาตรา ๓๓๗ ฐานริดเอาทรัพย์ มาตรา ๓๓๘ ฐานชิงทรัพย์ มาตรา ๓๓๘ และฐานปล้นทรัพย์ มาตรา ๓๔๐ บรรดาที่เกิดขึ้นในหรือหลังวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๐๓ เวลา ๐๖.๐๐ นาฬิกา จนถึงวันที่ประกาศพระราช

บัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษา ให้คงอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา
เว้นแต่คดีที่ต้งดำเนินในศาลคดีเด็กและเยาวชน

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมรักษาการตามพระราช
บัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ถนอม กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรที่จะผ่อน
คลายให้คดีอาชญาบางประเภทตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระ-
ราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ พ.ศ. ๒๕๐๔ ให้ศาลพลเรือนเป็น
ผู้พิจารณาพิพากษา จึงจำเป็นต้องแก้ไขประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖ เพื่อความประสงค์ดังว่านี้

ประกาศ

ให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาบางอย่างเพิ่มเติม

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่ทรงพระราชดำริว่า ตามที่ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติให้ใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ เวลา ๒๓.๑๓ นาฬิกา และต่อมาได้มีประกาศของคณะปฏิวัติให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาบางอย่างแล้ว นั้น บัดนี้ สมควรให้ศาลทหารพิจารณาพิพากษาคดีอาญาบางอย่างเพิ่มขึ้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๗ แห่งกฎอัยการศึก พ.ศ. ๒๔๕๗ ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๐๒ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประกาศให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาบางอย่างเพิ่มเติมอีก ตามบัญชีท้ายประกาศนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ เวลา ๖.๐๐ นาฬิกา เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๐๒ เป็นปีที่ ๑๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. ธนะรัชต์

นายกรัฐมนตรี

บัญชีท้ายประกาศ

๑. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยฉิ่น
๒. ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๒๐

โดยที่ข้าวสารเป็นเครื่องบริโภคประจำวันที่สำคัญ เพื่อให้ประชาชนมีข้าวบริโภค โดยไม่ขาดแคลน และในราคาที่สมควร หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

๑. ให้กระทรวงเศรษฐกิจจัดส่งข้าวเหนียวไปบรรเทาความขาดแคลนในท้องที่อำเภอพะเยา อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และอำเภองาว จังหวัดลำปาง

๒. ให้ระบายนข้าวจากจังหวัดที่มีข้าวมากเกินความต้องการ ไปช่วยจังหวัดที่ขาดแคลนข้าว หรือจังหวัดที่ข้าวมีราคาสูงเกินสมควร

๓. เพื่อให้ประชาชนในจังหวัดพระนครและธนบุรี ได้ซื้อข้าวสารไปบริโภคในราคาถูก ให้กระทรวงเศรษฐกิจขยายการจำหน่ายข้าวสารแก่ประชาชนในราคาถูกให้มากขึ้นตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๑ เป็นต้นไป

ห้ามมิให้ผู้ซื้อข้าวสารที่กระทรวงเศรษฐกิจจัดจำหน่ายนำข้าวสารนั้นไปจำหน่ายต่อเพื่อค้ากำไร และห้ามมิให้ร้านค้าใดซึ่งเป็นหน่วยขายข้าวสารของกระทรวงเศรษฐกิจนำข้าวสารไปจำหน่ายโดยทางอื่น ซึ่งมีใช่เป็นการจำหน่ายแก่ประชาชนหรือจำหน่ายเกินกว่าราคาที่กระทรวงเศรษฐกิจกำหนด

ผู้ใดละเมิดข้อห้ามตามคำสั่งนี้ ให้ถือว่าขัดคำสั่งเจ้าพนักงาน มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖๘ ให้พนักงานสอบสวนจับกุมทำการสอบสวนดำเนินคดีต่อไป และให้เป็นความผิดอีกสถานหนึ่งซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษาตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๖

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๐๑

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๓๐

โดยที่ปรากฏว่ามีบุคคลลอบใช้วัตถุระเบิดทำการจับปลากันโดยแพร่หลาย การกระทำเช่นว่านี้ นอกจากจะเป็นการละเมิดต่อกฎหมายแล้ว ยังเป็นการกระทำที่มุ่งต่อประโยชน์ตนโดยเฉพาะ มิได้คำนึงถึงประโยชน์ของบุคคลอื่น ทำให้จำนวนปลาต้องสูญเสียชีวิตไปมากกว่าที่จับได้เป็นอันมาก เป็นผลเสียหายแก่การเศรษฐกิจอยู่ไม่น้อย คณะปฏิวัติเห็นเป็นการสมควรที่จะปราบปรามการกระทำ ความผิดที่กล่าวนี้โดยกวดขัน ซึ่งได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการแล้ว และเห็นว่าเพื่อให้ได้ผลในการปราบปรามยิ่งขึ้น สมควรที่จะให้การกระทำความผิดในฐานะนี้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษา

หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ให้การกระทำความผิดตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๘๐ ซึ่งมีโทษตามมาตรา ๖๒ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๘๐ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๖ เป็นความผิดอีกสถานหนึ่งซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๖ และถ้าการได้มาหรือมีหรือครอบครองวัตถุระเบิดที่ใช้ในการกระทำความผิดที่กล่าวแล้วเป็นความผิดต่อกฎหมายใด ก็ให้อยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษด้วย

ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๐๑

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๔๑

โดยที่ไม้ในบ้ำจเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติ และการทำไม้ซึ่งมิได้อยู่ในความควบคุมโดยถูกต้องเป็นภัยอันร้ายแรง และโดยที่ปรากฏว่าขณะนี้ได้มีการทำไม้ด้วยวิธีการอันไม่สุจริต เช่น ใช้วิธีแสดงเท็จ อ้างว่าที่บ้ำที่ทำไม้เป็นที่ดินที่อยู่ในสิทธิครอบครองของเอกชน เป็นเหตุทำให้ไม้ในบ้ำซึ่งควรสงวนถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก คณะปฏิวัติเห็นเป็นการจำเป็นต้องระงับความเสียหายนั้น และเห็นสมควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายว่าด้วยบ้ำไม้เสียใหม่ให้รัดกุม แต่ก่อนที่จะได้มีการแก้ไข ควรที่จะมีข้อกำหนดบางประการเพื่อป้องกันและระงับความเสียหายดังที่ได้กล่าวแล้ว

หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

(๑) ข้อ ๑ (ยกเลิก)

ข้อ ๒ ให้พักการทำไม้สักและไม้ยางซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ได้อนุญาตให้ทำ โดยอาศัยเหตุว่าที่ดินที่ทำไม้นั้นเป็นที่ดินอยู่ในสิทธิครอบครองของเอกชน โดยไม่มีโฉนดที่ดินเสียทั้งสิ้น มีกำหนดเวลาหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศนี้ ทั้งนี้ ไม่กระทบกระเทือนถึงไม้ที่ได้ชำระค่าภาคหลวงหรือได้ชำระราคาขายต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ครบถ้วนแล้ว

ข้อ ๓ เพื่อบรรเทาความเสียหายแก่ผู้ได้รับอนุญาต ทำไม้สักและไม้ยางเพื่อการค้าโดยสุจริตก่อนวันประกาศนี้ ให้กระทรวงเกษตรและกระทรวงมหาดไทย จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งหรือหลายคณะ แต่ละคณะมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน ไปตรวจพิสูจน์ที่ดินที่ไม้นั้นขึ้นอยู่ เมื่อเห็นว่าที่ดินอยู่ในลักษณะที่ได้ทำประโยชน์อันควรที่จะได้รับคำรับรองจากเจ้าพนักงานตามกฎหมายที่ดินโดยถูกต้อง

ให้อธิบดีกรมป่าไม้สั่งให้เพิกถอนการพักการทำไม้ตามความในข้อ ๒ ถ้าคณะกรรมการเห็นว่า การที่ได้รับคำรับรองจากเจ้าพนักงานว่าที่ดินได้ทำประโยชน์แล้วนั้น ไม่ต้องด้วยลักษณะอันควรที่จะได้รับคำรับรองตามนัยแห่งกฎหมาย ว่าด้วยที่ดินแล้ว ก็ให้อธิบดีกรมป่าไม้สั่งเพิกถอนการอนุญาตการทำไม้นั้นเสีย การสั่งเพิกถอนการอนุญาตไม่กระทบกระเทือนถึงไม้ที่ได้ชักลากมารวมหมอนไว้แล้ว ณ ที่ที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดให้ไว้

ผู้ถูกสั่งเพิกถอนการอนุญาตตามความในข้อนี้ มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีกรมป่าไม้ต่อปลัดกระทรวงเกษตรได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันถูกสั่งเพิกถอน ให้ปลัดกระทรวงเกษตรวินิจฉัยอุทธรณ์ให้เสร็จภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์คำวินิจฉัยของปลัดกระทรวงเกษตรเป็นที่สุด

(๒) ข้อ ๔ (ยกเลิก)

ข้อ ๕ ผู้ถูกพักการทำไม้ตามความในข้อ ๒ ผู้ใดทำไม้ภายในระยะเวลาพักการทำไม้ก่อนที่อธิบดีกรมป่าไม้สั่งเพิกถอนการพักการทำไม้ ให้ถือว่าผู้นั้นทำไม้โดยมิได้รับอนุญาต มีความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ และให้เป็นความผิดซึ่งอยู่ในอำนาจศาลทหารที่จะพิจารณาพิพากษาตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๖

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๐๒

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

หัวหน้าคณะปฏิวัติ



พิมพ์ที่โรงพิมพ์
กรมแผนที่ทหาร พระนคร
ทันโต ผจญ ขยันสำรวจ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2507

KG
11
พ334ร
2507

กรมพระธรรมนูญ
รวมกฎหมายทหาร

